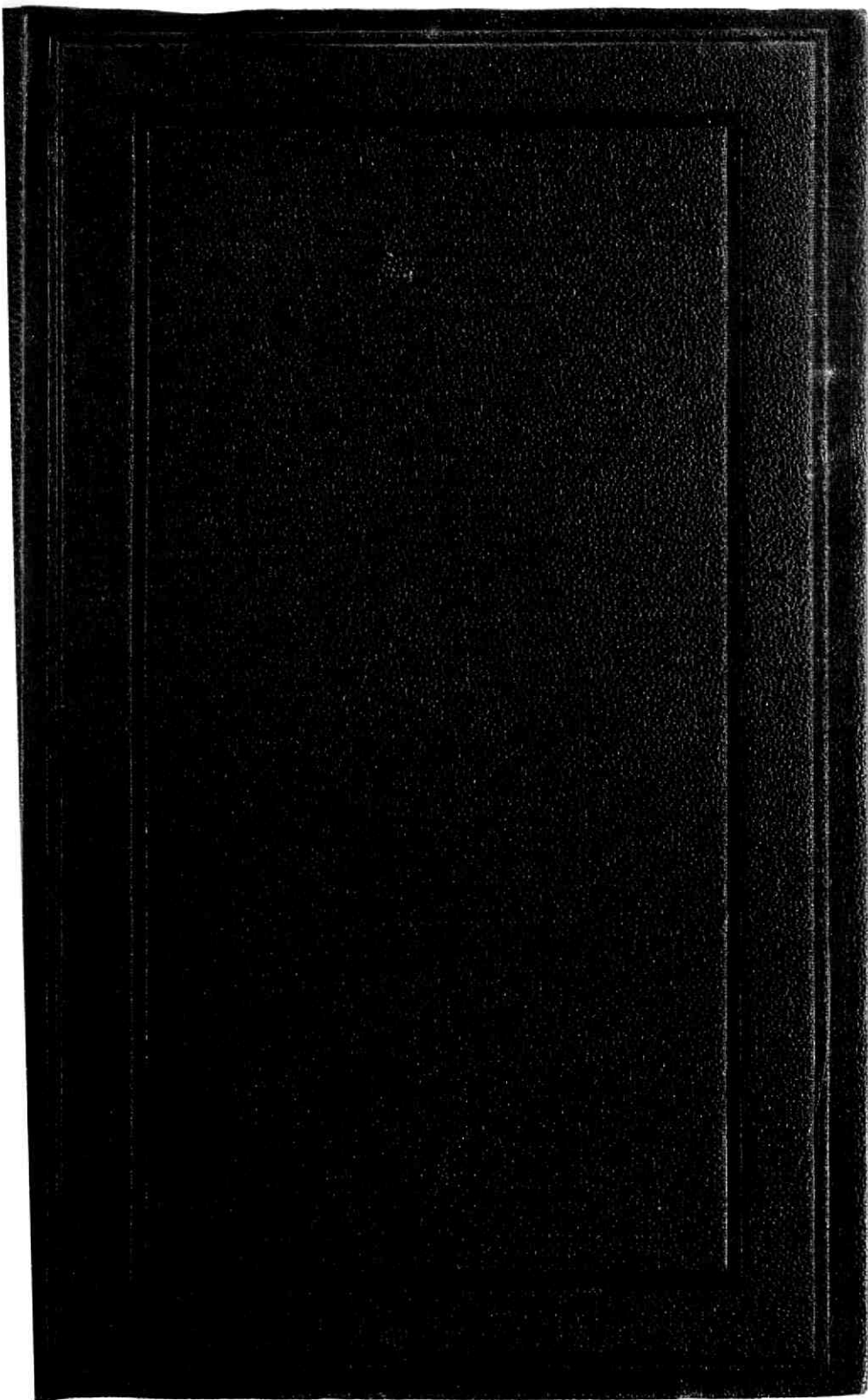
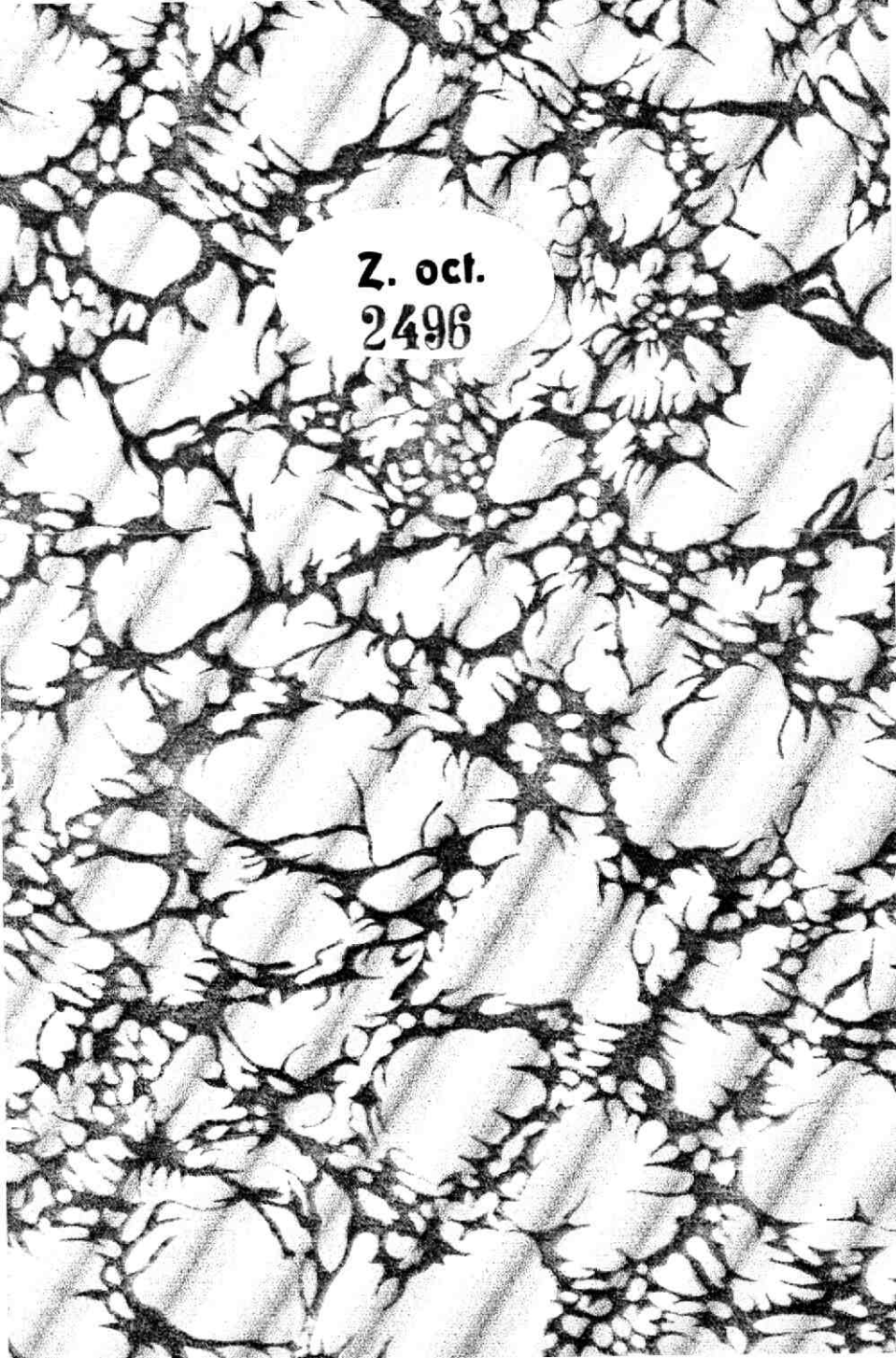

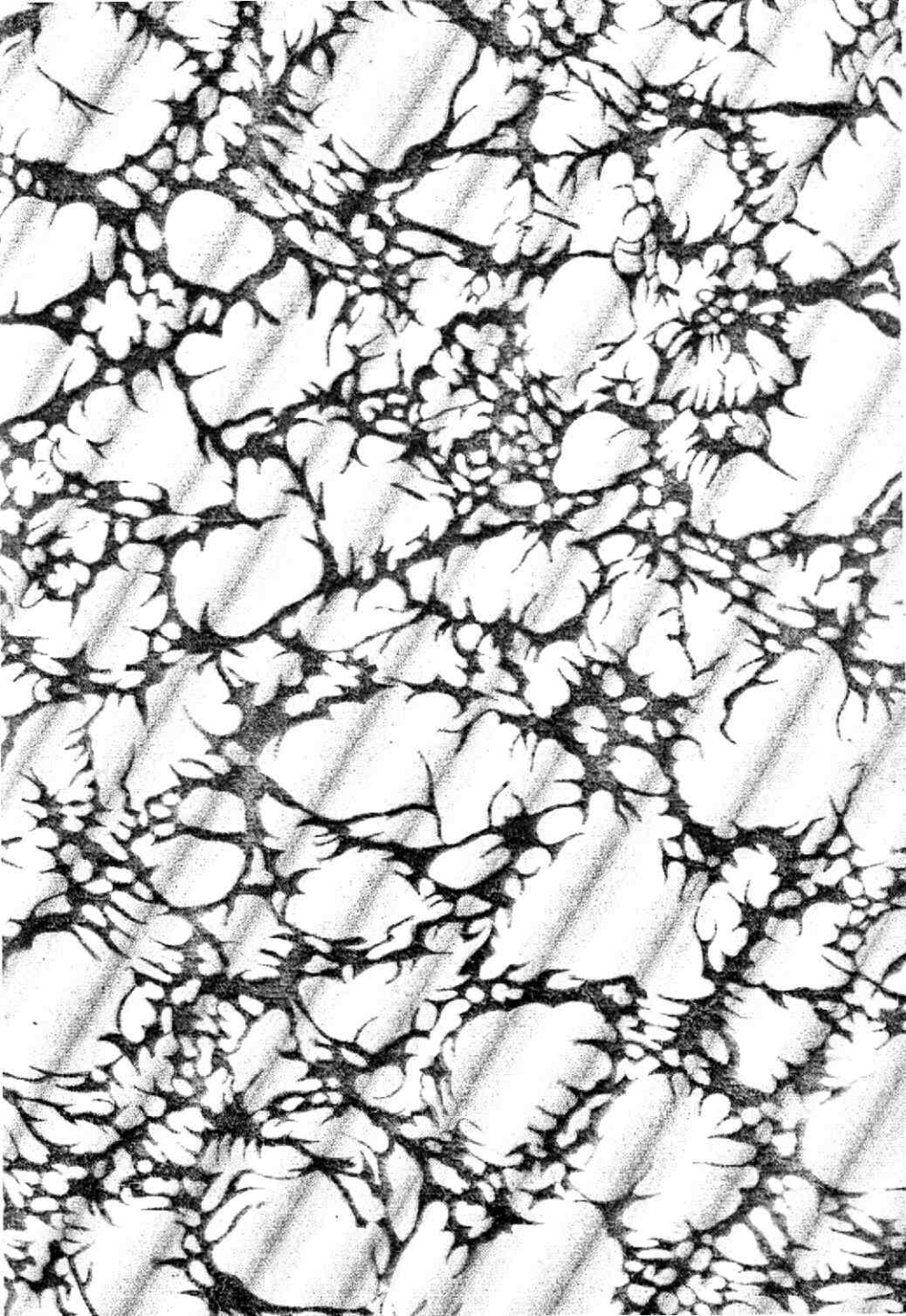
Joost van den Vondel: zijne dichtwerken en oorspronkelijke prozaschriften in verband met eenige levensbijzonderheden

<https://hdl.handle.net/1874/235363>

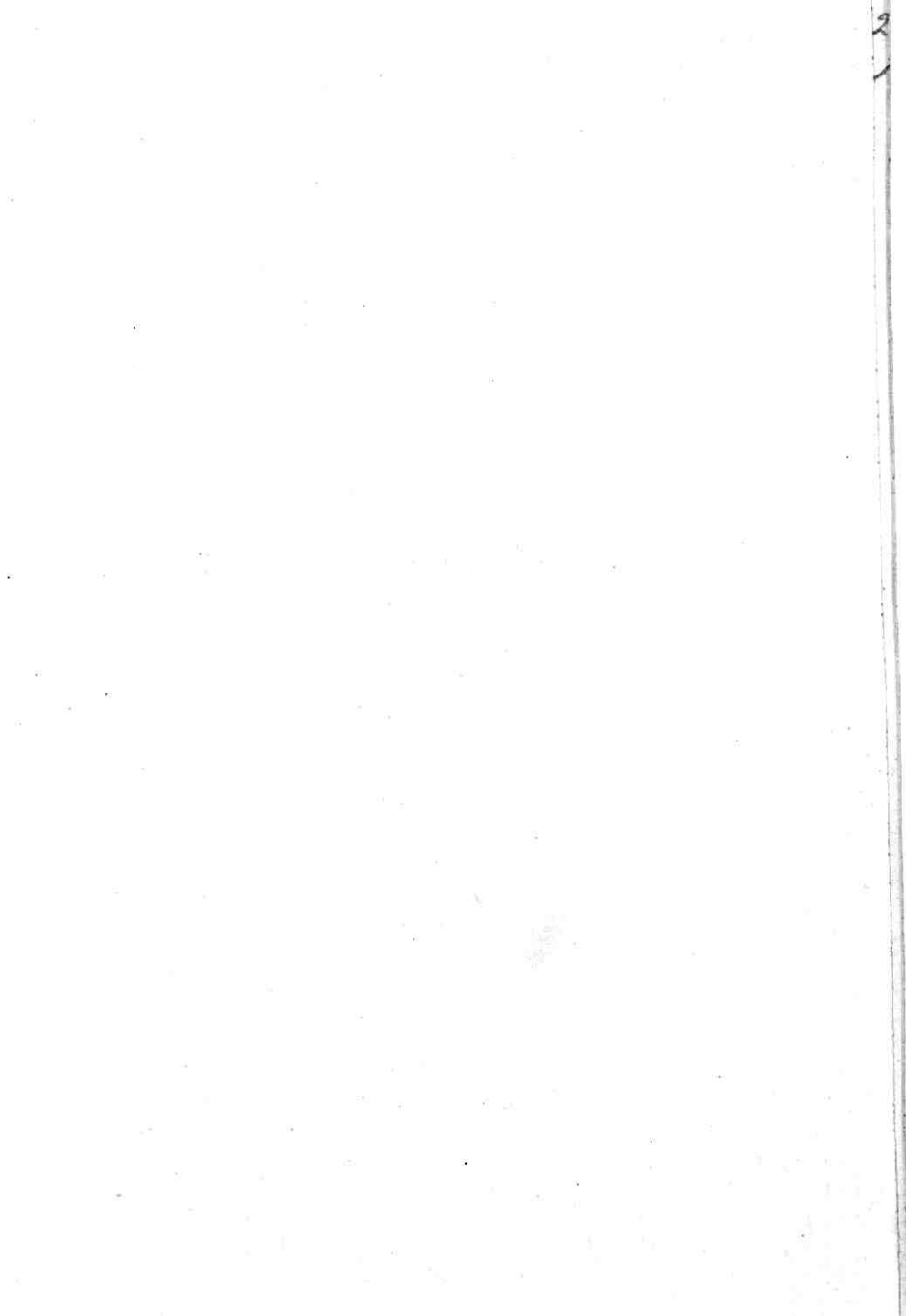

**Z. oct.
2496**

mm 12297

L. 8° 2496 (c. 6162)

JOOST VAN DEN VONDEL

I

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2819 401 1

L. oct. 2496

Joost van den Vondel

ZIJNE
DICHTWERKEN
EN OORSPRONKLIJKE
PROZASCHRIFTEN

IN VERBAND MET

eenige Levensbizonderheden

DOOR

Dr. J. A. ALBERDINGK THIJM

HOOGLEERAAR

EERSTE DEEL: 1605—1620

SCHIEDAM

Bij H. A. M. ROELANTS, Anno 1887

GEDRUKT TER
KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ
VAN
H. A. M. ROELANTS,
TE
SCHIEDAM.

AAN
ZIJNE MAJESTEIT
KONING WILLEM DEN DERDE
WORDT DEZE UITGAAF
VAN
VONDELS WERKEN

MET DEN DIEPSTEN EERBIED

OPGEDRAGEN

DOOR

ZIJNER MAJESTEITS GETROUWE ONDERDANEN

DR. J. A. ALBERDINGK THIJM

EN

H. A. M. ROELANTS

Bericht bij de Uitgave van het Eerste Deel

Nafhankelijk van de Inleiding, die, D.v., aan de volledige uitgave van Vondels Dichtwerk zal toegevoegd worden, wensch ik hier kortelijk reken-schap te geven van mijne behandeling der texten. Ik heb zoo veel mogelijk de oorspronkelijke uitgaven geraadpleegd.

In 't algemeen heb ik de spelling onzer dagen waargenomen. Bij al onze verscheidenheid van beginsel, biedt de spelling van DE VRIES en TE WINKEL, in de praktijk, maar weinige punten van verschil met de mijne.

De zoogenaamde spelling van VONDEL te volgen, was niet raadzaam. Ten eerste, om dat zij vele lezers en lezeressen afschrikt, op wier liefde voor onze letteren ik anders rekenen mag en prijsstel; ten tweede, om dat wij eigenlijk de spelling van VONDEL niet kennen. Zoo bijv. toonen handschriftelijke instructies, door hem aan de tooneelspelers gegeven, een andere (meer moderne) spelling, dan die waarmee uitgevers of drukkers hem laten optreden.

Toch kwam het mij belangrijk vóór, te laten zien, hoe, in zijn schriften, de klank *ae* (die wij bijv. in *waereld* waarnemen) werd afgebeeld. Daarom heb ik de woorden, waar die klank in gehoord wordt, gespeld, gelijk ik ze vond — consequent of inkonsequent. Waar ik *ermen* of *eerde* vond, heb ik dat ook laten staan. Ik heb gevonden *hart*, voor het beest, in de nabijheid van *hert*, voor het gemoed. Ik heb het laten staan.

Erger was het eerbiedigen van VONDELS verwaarlozing der naamvallen en geslachten (vóór het jaar -20). Toch heb ik dien eerbied botgeviert. Het is billijk, oorbaar noch betamelijk VONDEL meer taalkennis of andere gevoeligheden toe te schrijven dan hij bezat.

Er is vooral geen reden onzen lezers te doen gelooven, dat het met VONDELS taal (veelszins een afspiegeling van de volkstaal) meer schoolmeesterlijk geschapen stond dan het geval was. Niet-te-min menig-werf zou de duidelijkheid gewonnen hebben, bij het regularizeeren van den vorm der naamvallen; maar ik mocht VONDELS taal niet óverwerken. Waar gevaar voor misverstand was, heb ik het aangeduid.

De eigennamen heb ik gespeld, zoo als ik ze vond.

In de eerste vellen van dit Eerste Deel ben ik misschien wat beschroomd geweest. Bevond ik dit later, dan heeft de vrees voor een verwijt van inkonsequentie mij niet te-rug-gehouden van de aanvankelijk gevolgde gewoonte af te wijken. Het zullen echter uitzonderingen zijn, die zulk verwijt tot grond kunnen dienen.

Ende en ofte heb ik behouden en in 't algemeen alles wat mij scheen de gesproken taal van VONDELS tijd af te beelden.

Geen van de talrijke wijzigingen, door VAN VLOTEN in VONDELS text, wat de keus der woorden betreft, aangebracht, heb ik overgenomen. Is het een enkele reis gebeurd, dan gaf ik er aan den voet der bladzijde rekenschap van.

Daar ik op lezers reken, die zich een weinig moeite willen geven, zijn mijne woordverklaringen veel minder talrijk dan die van VAN LENNEP en VAN VLOTEN. De gissingen dezer uitgevers (zoo die niet zeer scherpzinnig waren) heb ik zoo min als hunne vergissingen overgenomen.

De zinscheiding heb ik geheel naar modern gebruik ingericht. 't Is een noodeloze verduistering van den zin, de punctuatie van VONDELS zettters te volgen.

De chronologische rangschikking heb ik met zorg bewerkt. Waar ik van de kennelijke opvolging afweek, heb ik mij deswege verandwoord.

Ik hoop, dat VONDELS dichterlijke voortbrengselen van na 1620 reeds zoo veel populariteit hebben, dat niemand afschrikt zal worden, door het didaktisme, tamelijk overvloedig in dit Eerste Deel voor-handen.

ALB. TH.

13 AUG. 1887.

Vondels' Werken.

Dedicatie^{II}

AAN DE JONKVROUWEN VAN

VRIESLAND EN OVER-IJSSEL.

*Ls Venus goedertier, de Liefd' ter werrelt bracht,
Werd Jupiter beroerd — die terstond alle Goden
In 's Hemels hoogste zaal liet dagen door zijn boden,
Die aan dit kinds gedaant' oordeelden, met voordacht,*

*5 Dat hij de menschen zoü beroeren met tweedracht.
Dies zij bestemden al dit dartel wicht te dooden.
Venus dit haast vernam, is met haar kind gevloten,*

En bracht het om te voën bij u, o zoet geslacht! —

Dit kind hebdiÿ gevoed, geleerd, en bovendien

10 *Met boog en pijlen straf gewapend en voorzien.*

Het tref" (naar uwen wil) ons met zijn scherpe stralen,

Dat wij, als zwanen droef, vóór onzen ondergang,

Met een treurig geluid u bieden ons gezang:

Jonkvrouwen! uw gezicht laat minlijk daarop dalen!

1607

I. Joost van den Vondel werd den 17n Nov. 1587, te Keulen, in de Vioolbloem, Grosse Witschengasse, nu No. 1, uit Antwerpsche, Doopsgezinde ouders geboren: Joost van den Vondel en Sara Pietersdr. Kranen. Zij kwamen in 1596 naar Holland; allereerst naar Utrecht, met ten minste 3 kinderen: Clemensken (1586), Joost (1587), Sara (1594). Later geboren: 1 kind (1598), Catharina (1602), Willem (1603).

II. Waarschijnlijk van een boekgeschenk (minneliederen?). Vondels spreuk was toen: „Liefde verwinnet al.” Door deze liefde werd echter wel, in de eerste plaats, de Goddelijke bedoeld.

1. Venus goedertier. De goedertieren Venus. 't Bijvoeglijk achter het zelfstandig nmw. — 4. Voordacht, voorwetenschap. — 9. Hebdiÿ, hebt gij. — 11. Stralen. pijlen. — 12. Dat, opdat.

Oorlof-Lied. ^{III}

(Op den toon: De rein liefde vierig.)

- D'Wijl Saturnus vluchtig,
 Die ons heeft vergaard,
 Ons nu scheiden zuchtig
 Doet, geheel bezwaard,
 5 Neem ik met verlangen
 Oorlof aan u, mijnen „ lust,
 G'hebt mijn hart bevangen,
 Ik versmacht naar pijnen „ rust.
- Doch hoewel wij scheiden,
 10 Met droefheid en pijn,
 Ja, met tranig schreiden,
 Zal uw zoet aanschijn,
 't Welk mij heeft verwonnen
 Door Cupidoos schichten „ fel,
 15 Mij verheugen kunnen,
 En mijn hart verlichten „ wel.
- Ja, mijn liefde krachtig,
 Die ik t'uwarts draag,
 Als Piram eendrachtig,
 20 Blijft u trouwe staag.
 Dat zal ik doen blijken,
 Als die liefd' bestrijdet „ mij,
 'k Zal geenszins bezwijken
 Voor den dood; belijdet „ vrij.
- 25 Nooit minnaar gestadig
 Als ik, dijnen knecht,
 Min Hero weldadig,
 Die uw haren vlecht
 Als Diana cierig,
 30 Mij van gelijken „ gerieft!
 Groeit in liefd vierig!
 Troost mij laat blijken „ de liefd'.

III. Oorlof-Lied, afscheidslied.

1. Saturnus, de Tijd. — 19. Piramus, Thisbees minnaar. — 24. ('k)
 Belij het nadrukkelijk. — 27. Hero, de vriendin van Leander.

Stort dijne gebeden,
 Als ik ben op reis,
 35 Opdat ik met vreden
 Keer in dijn paleis;
 Bid Neptunus gonstig,
 Dat hij zij behoedig „ mij,
 En Aeool mij jonstig,
 40 Door Zephyr' voorspoedig „ zij.

Trouw als Penelope
 Mij, Ulysses, wacht!
 Ik stel al mijn hope
 Op u, dag en nacht.
 45 Als Oceaan woedig
 Het gantsche schip deizen „ doet,
 Door golven onspoedig,
 Zal ik aan dij peizen „ vroed.

Lijdzzaam wilt verwachten
 50 Mijn weêrkomst verheugd.
 Met wankel gedachten
 Maakt geen ongeneugt'!
 Geen Paris lichtvaardig,
 Ben ik, zoo gij merken „ moogt;
 55 Oënone waardig!
 Mij een vreugds versterken „ toogt.

Mijn Tempe verheven,
 Daar ik in vermei!
 Mijn vreugd en mijn leven,
 60 Wiens troost ik verbei!
 Wie kan mij aftrekken
 Van uw lieflijk wezen „ zoet,
 Gij kunt mij verwekken
 Door uw deugd geprezen „ goed.

65 Circes tooverkruiden,
 Hoef ik zoeken niet,
 In 't Noorden oft Zuiden,
 Met pijn en verdriet;
 Gelijk Glaucus zwaarlijk

55. Oenone, vrouw van Paris, eer hij Helena schaaakte. — 56. Toogt, toont, toon. — 57. Tempe, paradijs. — 65. Circe, tooveres. Glaucus trachtte door hare kruiden Scyllaas liefde te winnen. De uitg. heeft „toonder kruiden.”

- 70 Om Scylla veel pijnen „ leed,
 Gij troost mij eenpaarlijk,
 Zijt mijn medicijnen „ reed!
- PRINCE.
- Oorlof, mijn Princesse!
 Waardig om bespien,
 75 Voor de laatste lesse,
 Tot een wederzien,
 Als mijn kwaal zal blusschen
 Uw bijwezen vreugdig „ hier;
 Met een treurig kussen,
 80 Oorlof! gij, schoon jeugdig „ dier!

1607.

Op het Twaalfjarig Bestand der Nederlanden.^{IV}

DE Hemel, krijgens zat, erbermt zich onzer kwalen:
 Kastiljen wordt beweegd den Vrede ons aan te biën;
 De Staten leenen 't oor: dies wij verwonderd zien
 Het Vredemakend volk genaken onze palen.

- 5 Na onderling gesprek, opschorsing, en lang dralen,
 Vergunt men haar 't Bestand voor jaren twee en tien:
 Op hope, of met'er tijd een Vrede-zon misschien
 Den Nederlanden mocht geduriglijk bestralen.

- Nassau ontwapent zich, om ruste te verwerven,
 10 Steekt op zijn dreigend staal, geschaard van 't veel
 doorkerven,
 En 't Bondig Land geniet de vruchten van zijn zweet.

Van vreugde golven vuurs ten Hemel opwaart varen,
 Men offert lof en dank den Heere der Heirscharen,
 Die nu in loutre vreugd doet eindigen ons leed.

1609.

IV. Dit is het laatste gedicht, dat wij van den 23-jarigen Vondel kennen, vóór zijn huwelijk, in Dec. 1610 (ondertr. 20 N.), met de 24-jarige Mayken Hansdochter de Wolff, uit Keulen als hij, en ook van Brabantschen oorsprong.

Prince. De laatste strofe der Rederijkersliederen werd tot den Prins der Kamer gericht. — 11. Bondig Land, „Geunieerd”.

Uitvaart en Treurdicht

VAN

HENRICUS DE GROOTE,¹

KONING VAN VRANCKRIJCK EN NAVARRE.

- WElaan, mijn Zang-Godin! 't is tijd, dat wij aanvangen
Te stellen op 't Tooneel, al zijn wij plomp en grof,
Het droevig Treurspel van 't Parisiaansche Hof,
Waarom de tranen nog bepeerlen onze wangen.
- 5 Gij wereld-Goden, o! die op uw groote kroonen,
Op uw Rijks-staven en verheven zetels pocht,
Wiens wortels in de Hel, wiens spitsen in de Locht
Zich bergen, komt nu hier! komt hier, ik zal u toonen
Dit heerlijk schouwtooneel: komt, doet uw oogen open,
- 10 't Zij oft gij heerscht, daar ons met zijn gespiegeld licht
De Morgen-wekker roept, 't zij of gij hebt gesticht
Uw thronen, daar den dag ons aspunt gaat ontkloopen,
Ziet, in dit tafereel, van uwe heerlijkheden
Den wankelbaren stand; ziet, hoe eens Konings roem
- 15 En blijchap eer verwelkt dan een vercierde bloem,
Die 's morgens vrolijk bloost, en 's avonds leit vertreden.
Schouwt 's Tijds getuimel aan, die als een gramme Leeuwe
Uw vluchtig leven scheurt, en hier in 't aardsch gewoel
Den Vader rukt in 't graf, den Zoon stelt op den Stoel,
- 20 En wendt zoo stadig 't glas van Koning, Staat, en Eeuwe.
Zijn hooge Majesteit, de Christelijkste Koning,
Zich nu gezegend vond, en Vranckrijck in 't gemeen
Riep: „Tot verzeekring van dees Monarchie, alleen
Ontbreekt onz' Koningin de Koninklijke krooning.
- 25 De krooninge, wiens glans van 't Oosten tot den Westen
Gelijk den bliksem licht, en onzen Dolphijn voedt
Zoo manlijk tot de Kroon, als wel zijn Edel bloed
Rechtvaardig erfgenaam hem tuigt, en kan bevesten.”
Dus rees tot Sint Denijs den blijden dag, besloten
- 30 Tot Medicis' triumf, waarvoor de schoone Mei
Haar bloemen alleszins op 't aardrijk, als een spreij,
Had verwig uitgespreid en rijkelijk gegoten.

V. Henri IV, 15 Mei 1610 door Ravaillac vermoord. De datum van het gedicht is niet bekend.

24. Maria de Medicis. — 26. Kroonprins. — 29. In de Abdij van S. Denis waren de graven der Koningen en werden de krooncieraden bewaard.

- De vierge Zonne-kloot (die met een heet gebluister
Naar 't Tweelingsteeken liep) heeft zich van spijt gebergd,
35 En, van zoo veel gesteente en dierbaar goud getergd,
Verloor zijn heerlijkheid, en zijner stralen luister.
- Wat pratter pronkerij! wat zeldzaam' levereyen
Vertoonen zich alhier! hoe blinkt hier menigvoud
Den aardschen Hemel! o, hoe ruischt en kraakt hier 't goud
40 Der kleedingen, waarin zich Zephyr komt vermeyen!
't Is Salomonis Eeuw, 't zijn d' Idumeesche stranden:
De Peerlen zijn gemeen, en 't Goud hier ongeacht:
Hier heeft Nature en Konst om 't konstigste gewracht:
Zij off'ren t'zamen hier de werken hunder handen.
- 45 Maar wie in al 't gedrang zoo heerlijken van verre
Doch boven al uitmunt, o 't is de Koningin!
Henrici schoone Bruid, de sterflijke Godin,
Die men de Kroon opstelt van Vranckrijck en Navarre.
- Die, met heur witte hand en vingeren, ompeerelt
50 Den Scepter Galliae, eenstemmig algelijk
Men Koninginne kroont van 't Fransche Koninkrijk,
En wettelijk omdrukt voor God en al de weereld.
- Ai! ziet, wat grooter vreugd en vrolijkheid der Franschen
Gemoeden reê bevangt, nu met een luide stem
55 Des Hemels Echo roept: „Veel heils de Diadem,
Die op Mariaas hoofd weêrlicht met helder glansen!
„Leeft lange, o Koningin! die door uw kinder-baren
Ons gelukzalig maakt; uit wier vruchtbaren schoot
De Dolphijn is verwekt, die na zijns Vaders dood
60 Den sleutel van dit Rijk zal houden en bewaren.
- „Ter goeder tijd en uur, Princesse! gij Florencen
Tot onzer baten liet, en brakt de blaauwe zee
Heur golven met de kiel uws vlottig schips in twee,
En landen spoedig als een Venus aan ons grenzen.”
- 65 Dus eindigt deze Feest: „Vive! o Vive la Reine!”
De naklank al den nacht vast wederschalt verheugd:
Denijs onwetens is op 't hoogste van zijn vreugd,
Met dat zich Phœbus weêr komt spieg'len in de Seine.
- De Koning vindt Parijs met vrolijkheid bevangen,
70 En overgeven heel; hij ziet, na zijnen lust,
Hoe vlijtig ieder zich ciert, wapent, en toerust,
Om 's volgenden Sabbaths zijn Koningin te ontvangen.
- Henricus, die de deugd en 't heilig Evangelie
Zoo vieriglijk beschermt, eilaas! denkt luttel, ach!

43. Gewracht, gewrocht. — 52. Omdrukken van een kroon. — 62. Liet, verliet. Vondel heeft „braecht”, Van Vloten maakt er „spleet” van.
67. Zie 29. — 68. Als de zon weêr opgaat.

- 75 Dat met de Zon alreë gerezen is de dag,
 Waarin zijn leven zal verwelken als een Lelie.
 Als hij naar middag doet den Koetsier zijnen wagen
 Voorthalen met 't gespan, terwijl, aan 's Hemels glas,
 De Zonne wederom gaat vallen in het gras,
- 80 Zoo heeft de klok zijns tijds de laatste uur geslagen.
 Hij klimt ontijdelijk in zijn gewielde Koetse,
 Om, volgens zijnen aard, in 't Heldisch Arsenaal
 Zich spiegelen in 't azuur van 't Oorlogs wapen-staal,
 Daar van zijn vromigheid blijkt de beproefde toetse.
- 85 Waar is de dappre schild, daar zijn verwonnen Steden
 Men in geblixemd ziet? daar hij met 't bloedig zweerd,
 Met roode sluyers, en veel krijgs-roof kwam te peerd,
 Zelfs uit den slag Ivry triumpfelijk gereden;
 Daar 't bloed liep van zijn arm met karmozijne stralen,
- 90 Daar hij stak in de locht de bloedige Trofeën,
 Waar met de Ligue in 't vlak bestoven veld verscheen,
 En meende van zijn hoofd de groote kroon te halen.
 De blazers liggen hier, daar zijn rebelle Gallen
 Eer met gedwongen zijn tot onderdanigheid;
- 95 Waar met de dolle Mars ter neder is geleid;
 Waar met beschoten zijn zoo veel versteende wallen.
 Maar och! hij rijdt al voorts; lijf-wachters! wilt u schamen,
 Dat gij zoo traaglijk volgt; 't is tijd om toe te zien,
 Gij laat hem in zijn koets met weinige Edel-liën
- 100 Zijn einde vinden en zijn duister tombe t'zamen.
 De Voerman, die hier stiert de breidels en de toomen,
 Den Stierder recht gelijkt, die met 't gevlakte schip
 Loopt op een blinde Syrt, op een verrader-klip,
 Op een gedoken Rots in d' Oceaansche stroomen.
- 105 De Rossen doen 't gebit van hare breidels schuimen,
 En weigren lui en traag te trekken hunnen last,
 De toom die hun bedwingt, de geesel-zweep die klast,
 Doet hun het laatste pad van 's Konings rid opruimen.
 't Plaveisel van der straat, d' oneffen harde steenen,
- 110 De Koetse weeren wil in heuren kwaden tocht:
 Des hemels oog verdompt zijn fakkels in de locht;
 De blaauwe Hemel zich ontluijstert al met eenen.
 Gelijk men menigmaal de teekens en voorboden
 Van 't aanstaande onweêr ziet, als over 's wereldds kruin
- 115 Zich donder, blixem windt, wroegt, dampig, mistig bruin,
 Als Iuno krijgen zal met haren God der Goden;

84. Kloekheid. — 88. Slag van Ivry, door Henri IV op de Ligue gewonnen.
 — 93. Blazers, kanonnen. — 94. Eer, weleer. — 103. Syrt, blinde klip. —
 111. De zon verdooft. — 115. Wroegt, wringt. — 116. Krijgen, krijgvoeren.

- Zoo ziet men hier alreë bewegelijk voorloopen
 De bonte Regen-boog, der zwerter wolken val,
 Die Vrankrijcks Horizont, met 't schreyende kristal
 120 Van een stort-regen, zal in droeve tranen doopen.
 François (o, geen François, maar overgeven Moorder!)
 Den wagen heeft in 't oog, welk bij Sint Innocent
 Een Karre en Koetse ontmoet, die met hun wielen blind
 Weêrhouden 's Konings Koets, dat achterwaarts noch voorder
 125 Geen van hun allen mag: 't zij dat de raders haken
 In d' een en d' anders as, oft zij elkanders rad
 Malkanderen in 't spoor van eenen wagen-pad
 Weêrhouden, en soo t' zaâm aan 't stillestaan geraken.
 De booswicht hierop loert, en ziet zijn zake schoone.
 130 Dies wapent Satan hem: hij rukt uit zijne scheê
 't Geblinddoekt hand-staal, daar hij met (o schriklijk wee!)
 Bourbon twee wonden geeft, aldaar hij zit ten toone:
 Beide in zijn linkerzijd'. Vervloekte Moorder-stukken!
 D' een naar de schouder toe, niet dieper is gepriemd,
 135 Dan recht door 't vliezig vel, en d' ander, al gevliemd,
 Van 's Konings edel hart gaat d' ader diep doordrukken.
 Beneên de zesde rib 't gepunte moord-mes krachtig
 In 's Konings lichaam dringt, zoo dat het met zijn spits
 Den hollen ader treft (o doodelijken flits!)
 140 De wereldsche Monarch zinkt in zijn koetse onmachtig.
 Gelijk, op Helicon, uitbortelende d' ader
 Des Bergs ten Hemel sprong, toen met 't hoef-ijzer straf
 Perseï lichten Hengst heur sloeg en oorsprong gaf,
 Zoo spuit ook alszins 't bloed van dezen Franschen Vader;
 145 Zijn Edelliën verbaasd, om 't edel bloed te stelpen,
 Fluks wenden naar 't Paleis de Koninklijke koets,
 Die stroomig overliep van een riviere bloeds:
 Men riep, men kreesch om hulp; eilaas! 't en mocht niet
 helpen.
 Van alle kanten 't volk de straten kwam vervullen,
 150 En bootsen 't baar-gedrang van een vergramde Zee:
 D' een, om den moordenaar te scheuren fluks in twee,
 Men als een Leeuwe zag van toorne en gramschap brullen;
 D' een loopt na 't groot Paleis, en d' ander, met veel scharen,
 Zich op de wallen geeft; d' een spoedt zich vlug en rad,
 155 Om 't Capitolium van dees beroemde Stad,
 En d' ander om Loys, den Dolphijn, te bewaren.
 Dus ondertusschen raakt de Koning in de Louvre,

121. François, François Ravailac. Geen François, geen Franschman.
 — 144. Als zins, naar alle kant.

- Alwaar zijn bleek gelaat na 't leven vast de dood
Afschildert, en betuigt den sterfelijken nood,
160 En ster-oogt Hemelwaarts naar aller vromen oevre.
Zijn handen vlecht hij t' zaâm naar den gesternden
Throne
En roept, eilaas! zoo 't schijnt, den hoogsten Koning aan:
„Wilt tot een Offerhande, o Heer! mijn Ziel ontfâân,
Als 't Lichaam zal ontlast zijn van dees aardsche Kroone.”
165 Driemalen schijnt hij nog „adieu” te roepen t' elken:
„Adieu, mijn Koningin, mijn Kinders, en mijn Hof!
Mijn leven nu verscheidt uit 's Lichaams broze stof.
Onsterflijk zij mijn Ziel: 's Geests hutte moet verwelken.”
Daar werd zijn Lijk beschreid met heet beweegde tranen.
170 De droefheid overvloeit tot 's Hemels hoog gebouw.
't Geluid ten wolken klimt. Daar kleedt zich in den rouw
De Choor des Parlements, met al zijn onderdanen.
De duizend-tongsche Faam zij uw gerucht bevolen,
Beklaaglijke Monarch! aldus de Peleaan,
175 Met Cesar den Romein, dij lange is voorgegaan,
Doch huns naams Echo speelt nog heden in de polen.
Jaar-maanden zeventien, en elf Olympiaden...
Afgunstig heeft de tijd uw dagen afgemaaid,
En eindelijk 't wiel van dijnen loop gedraaid,
180 Naar dat men heeft gezien de blixems van uw daden;
Naar dat men den Olijf heeft vredelijk zien bloeyen
Sinds gij den Traciër hebt zijn wapenen beroofd,
En, onder 't lief ontzag van uw gelauwerd hoofd,
Navarre en Vrankrijck tot één Lichaam laten groeyen:
185 Nu slaapt, Henrice! slaapt! Nu rust op der gedachten
Verheven Altaar-plat, na zoo veel Wapen-strijds:
Vermeluwt dijn Colos door 't oud verloop des tijds,
Of wischt men 't grafschrift uit van mijn geveêrde schachten,
Uw vliegende gerucht kan tijd noch eeuw verrassen:
190 De Phoenix beeldt dit af, die eindelijk spijs
't Vuur met zijn sterflijkheid waar uit de Jonge rijst:
Zoo ziet men weêr verwekt den Dolphijn uit uw asschen.
O, snoode Ravallac! God zal hier namaals eischen
Van u (die Jean Castel, La Barre, en Biron volgt
195 Welke Acherontis poel en Styx heeft op gegolgd)
Het duur vergoten bloed met een gekromde zeisen.
Eilaas! gij moordt uw ziele in droefheid en ellenden,
Met 's Konings sterflijk lijf te maayen in het graf,

174. Peleaan, Achilles. — 177. Vondel meent: 56 jaar en 5 m. — 182. Thraciër, Turk. — 187. Vermolmt uw standbeeld. — 195. Moordenaars, door de Hel opgebraakt

- En moet hier evenwel, door d' alderwreedste straf,
 200 Treurspelig dijnen tijd met 's Konings eind' volenden.
 Hoe lange zuldij nog den hoogsten rechter tergen,
 Gij, Babylonsche hoer! die in de wereld zaait
 't Vermaledijde zaad, waarvan men eindlijk maait
 Dees vruchten? O, de val genaakt uw zeven bergen!
 205 De waarheid schuift alsins de breë gordijnen open,
 Waarachter gij boeleert met dijnen Helschen boel! —
 Afgodisch knielt niet meer voor haren hoogen Stoel!
 Doet eens uw oogen op, gij, Vorsten van European!
 Ziet, hoe zij hare schaamt, met een onnut gegeven
 210 En ijdel spinneweb, nog te bedekken tracht,
 Wat monsters zij in 't licht der zonne heeft gebracht,
 En hoe heur beelde Christ gelijkt als Dood en Leven!
 D' onvastigheid aanschouwt van hare kerkpilaren,
 Welk dreigen al van zelf te vallen onder voet;
 215 Heur Evangelie-boek, bezegeld met het bloed
 Der moorders, welk zij noemt heur heilge Martelaren!
 De Hemel zij geloofd, die met zijn goedheids vlerken
 Heeft Vrancrijk overschaauwd, en met genade omarmd,
 Die in zoo grooten storm den Dolphijn heeft beschermd
 220 Met d' Eed'le Koningin. Nu prijst Gods wonderwerken!
 Veel heils en veel geluks, o schoone Morgen-sterre!
 Die over Vrancrijk licht, en in uws Vaders plaats
 Met dijn Vrouw-Moeder heerscht, met zoo veel wijzen raads:
 Io! Io! de Kroon van Vrancrijk en Navarre!
 225 Dolphijn (niet meer Dolphijn, maar Koninklijke Lelie),
 Loys! die stadig moet vertreden zien den kop
 Zijns vijands, en alszins 't veldteeken richten op,
 De roode Standaard-Vaan van 't dobbel Evangelie! —
 Tot eenen Gyges groeit! dat, door uw kloek bestieren,
 230 Des Ibers jaloezie dij nimmer achterhaalt;
 Als 't Pyreneesch gebergt dijn Rijk van Spanje paalt,
 Schut zijn afgunstigheid ook zoo van uw frontieren!

202. Rome. Van Vloten schrijft 201—216 niet aan Vondel toe; maar in 1610 kon niemand anders dat schrijven. — 206. Den Duivel. — 228. O. en N. Verbond. — 229. Lees: Gigas, reus. — 230. Iber, Spanje.

Het Pascha^{VI}

OFTE

DE VERLOSSINGE ISRAËLS UIT EGYPTEN.

TRAGE-COMEDISCHER WIJZE, EEN IEDER TOT LEERING,
OP'T TOONEEL GESTELD.

? Den goeden vind mij goed, Wanneer ik d' een behoed',
Den kwaden straf en streng, En d' ander t' onderbreng'.

DEN DICHTER WENSCHT DEN GOEDWILLIGEN LEZER
HEIL ENDE ZALIGHEID.

D' Oude wijze Heidenen, aanmerkende den aard ende verdorvenheid des menschen, ende ziende hoe traag vast een ieder was, om langs de trappen der deugden op te klimmen, ende omhoog te stijgen in al hetgene wat loflijk ende eerlijk bij hun mocht genaamd worden, als zijnde eenen al te steilen berg; zoo hebben zij in alle manieren getracht door zekere middelen een ieder te brengen tot een goed, zedig, en natuurlijk burgerlijk leven; zij door eenige poëtische fabelen ende verziende gedichten, oft door andere bekwame regelen ende wetten. Dan onder andere hebben zij voor goed ingezien de maniere van eenige oude historiën oft vergeten geschiedenissen wederom te ververschen, ende, voor al de wereld, op't tooneel te stellen: om alzoo door zekere aardige toegemaakte beelden ende personagen, levendig uit te drukken ende na te bootsen tgene tijd ende oudheid, met veel verloopenen eeuwen ende afgemaaide jaren, bijkans uit 't gedacht gewischt hadde; in voegen als oft die eerst tegenwoordig geschieden: waarinne zij betoonden, hoe in 't einde alle goed zijn belooninge, ende alle kwaad zijne eigen straffe veroorzaakt, opdat zelfs plumpe, rouwe ende ongeleerde menschen, die al hoorende doof ende al ziende blind waren, zonder bril mochten hun feilen als met den vinger aangewezen, ende door sprekende Letteren van gecierde Figuren getemd ende

VI. Vondel is in den kousenhandel van zijn vader opgevolgd. Warmoesstraat over de Zoete-Naem-Jesus steeg, thands genummerd 110. „In de Trou” was zijn uithangbord. Het huis heette „de Kraeck”, een schip, waarschijnlijk in bārelief op den gevelsteen afgebeeld.

Als Brabander is hij in verkeer met de Rederijkkamer „De Layendelbloem.” Deze speelt zijn eerste drama „Voor den volke”. 't Is waarschijnlijk reeds in 1610 gemaakt. Het verschijnt hier voor 't eerst naar den druk van 1612, uitg. „tot Schiedam” bij „Adriaen Cornelison.”

gezedigd werden, ende alzoo, volgens de spreuke Horatij, t' profijt, met genoechten leeren. Want nademaal zij bevonden, dat eenige te kreupel waren, om te graven na de kostelijke kleinodiën der leeringen ende geheimenissen, die onder de schorse van gedroomde fabelen wechgescholen ende verborgen lagen, en hun van gretige zoekers ende ijveraars gaarne wilden laten vinden, ende dat den eenen op deze, den anderen op een andere wijze wilde geleerd ende onderwezen zijn, zoo en is het hun niet genoeg geweest, oft schoon de boeken van schoone lessen al vervuld waren, ende geheel dik opgehoopt op malkanderen liggende eenen heerlijken winkel maakten, ende oft veel gulden redenen in koperplaten ende marbelsteen en konstig gegraveerd alszins in 't voorhoofd van treffelijke gebouwen, de voorbijgangers al verbaasd ophielden: maar zij hebben ook daarbeneffens, in groote bizondere schouwplaatsen, willen in 't openbaar de schatten der filozofie in den schoot toewerpen degene die te achteloos waren om daar naar te arbeiden ende te streven.

Zij hebben met dit doen ook den geheelen stand ende conditie der Wereld willen afbeelden, ende die eenen iegelijken als een levende schoonverwige schilderije voor oogen stellen. Want waarbij mag het geheele tafereel oft theatrum dezer Wereld beter vergeleken worden, als bij een groot openbaar tooneel, daar vast een ieder gedurende den handwylschen tijd van zijn vliënde leven, zijn eigen rolle ende personagie speelt. De een vertoogt zich daarop als Koning, ende neemt genuechte, met zijnen bepeerlden Scepter ofte Rijksstaf, veel Koninkrijken ende Landen te gebieden ende te beheerschen, met een gouden kroone zijn koninklijk hoofd om te drukken, ende bekleed met een glansig luisterende purper zich te vertoonen op zijnen hoo-gen Throon, voor wiens Majesteit de onderdanen met groote eerbiedinge buigen ende nedervallen. Een ander volgt den Krijg-god Mars, ende al blaauw gehelmd steekt zijn peerd met sporen, hebbende in de eene hand een tweesnijdende zweerd, in d' ander een gevelde spere, rijdt alzoo midden onder de vijanden, ontzierende noch leven noch dood, om met tien duizend Trofeën triumfelijk weder te keeren, oft in 't bestoven veld, onder de verslagen helden, zijn graf al met groenen Palm ende Lauwer bestrooid te hebben. Dezen, met een verbleekt gelaat, kweelt van liefde, en doet met zijn beweeglijke klachten alszins den schallenden Echo in 't holle gewelf van Veneris tempel wedergalmen. Die berijdt den woesten Ocean met een gevleugeld peerd, niet ontzierende stormen, winden, zeevlagen, noch synten, noch klippen, noch diepe afgronden, om van het Oosten

in 't Westen te geraken. Een ander beploegt, met een paar jokossen, den rugge van onzer aller Moeder, om tzijnder tijd de Godinne Ceres d' eerstelingen zijner vruchten toe te wijden, etc.

Twijlen dus den eenen in dit, den anderen in een ander bezig is, ontgaat hun den vluggen tijd, ende eer den eenen naar den anderen den laatsten zucht geeft, moeten zij alle met den Wijzen-man roepen, dat alles niet anders is dan „Al ijdelheid, Al ijdelheid,” ende worden alzoo door onverwachte dood, eer zij hun zelve hebben recht leeren kennen, van het tooneel des Aardbodems achter de gordijne wechgerukt: daar is den rijken en den armen, den wijzen ende den zotten, den schoonen ende den leelijken, den sterken ende den zwakken, d' een d' ander gelijk; zoo dat met recht over deze onze ijdelheid Heraclitus schreit, Democritus lacht, ende Timon zich voor de menschen als voor eenen vloek versteekt, op hooge bergen, in diepe hollen, in duistere wildernissen, ende andere eenzame plaatsen. Dit aldus aangemerkt zijnde, kunnen wij lichtelijk vonnissen, wat d' oude wijze Heidenen met deze maniere van doen hebben willen te kennen geven, ende dat zij daarinne niet te vergeefs zoo vlijtig ende bezig geweest zijn.

Ja, dat meer is, wie zal dorven ontkennen, dat de Wet met al heur ceremoniën ende uiterlijke diensten, als offerhanden, reinigingen, Sabbatthen, nieuwe maanden, ende al hetgene Aârons priesterschap ende den tempel met alle zijn cieraagen, gereedschappen, ende toerustingten aankleeft, zoo ook het regiment van het Rijke Israëls, — wie zal (zegge ik) dorven verloocheenen, dat dit alles iets anders geweest is, als een voorspel van hetgene men in den toekomenden Messias te verwachten hadde? Want doen dezen alderheiligsten Hoogenpriester en Koning alder Koningen kwam, doen hadden alle wettelijke letterlijke Priesteren ende Koningen Juda hun rolle volspeeld ende uitgediend: want in Christo houden alle beelden, schaduwen, ende figuren op. Ja, de bloote parabelen ende gelijkenissen, die de Heere, onzen Zaligmaker, in den Evangelio voorstelt, „van den mensche, die onder de moordenaars gevallen was; van den verloren Zone, die al zijns Vaders goed onnuttelijk verkwist hadde; van den Rijken-man, die met purper ende kostelijk lijnwaad bekleed zijnde, lekkerlijk leefde, ende Lazarus vergat;” wat zijn 't anders, als naakte Comediën ende Tragediën, om daarmede te leeren die menschen, de welke op geen andere maniere de verborgen mysteriën van het Rijke der Hemelen verstaan konnen? Ik ga voorbij de Boeken der Koningen: daar eenen hoovaardigen, woedenden Saul, al razende ende troosteloos, in zijn eigen zweerd valt; daar eenen vluchtigen David, gedurende zijn ballingschap, hemel ende aarde te naauw dunkt; daar eenen

verwonnen Zedechias gevankelijk na Babyloniën gevoerd werd; daar eenen tirannischen Nebukadnezar Jerusalem ende des Heeren Tempel verwoest, ende tot eenen steenhoop maakt, etc. Alle welke Personagien ons van den H. Geest tot leerachtige voorbeelden (als op de scena) voorgedragen werden: zoo hebben wij voorhenen deze Trage-Comedie voor eens ieders oogen willen op de stellagie opentlijk vertoonen. En alzoo wij bevonden hebben, dat vele daar smaaklustig ende begeerig na geweest zijn, om tzelve nog eens t' overlezen, niet vernoegd zijnde, dat zij tgezichte ende tgehoor daar van genoten hebben, zoo hebbe ik, ten ernstigen verzoeken van eenige, geoorloft tzelve (hoewel het gering is ten aanzien van tgene ik daarin gedaan hebbe, nochtans groot ende gewichtig van stoffe) door openbaren druk eenen iegelijken gemeen te maken; te meer, omdat het bij velen uit mijn originaal getogen zijnde, te zeer gekrenkt, ende van zijnen luister te zeer beroofd ende ontciert werd.

Wenschende, dat het met zoodanige vruchtbaarheid gelezen werde, dat het gedije tot prijs van den heiligen en gebenedijden Name Gods, ende dat, door het overdenken van deze Trage-comedie ofte dit Blij-eindig-spel, de droeve Tragedie oft het droevig Treurspel van ons ellendig leven, mag nemen een vrolijk einde ende gewenschten uitgang. Amen.

In Amstelredamme, 1612, den 29 Maarte.

Den al uwen

I[OOST] V[ANDEN] VONDELEN.

Epistre

A MON SEIGNEUR

IEAN MICHIELS VAN VAERLAER^{VII},

MON SINGULIER AMY.

L'encensoir odoreux de l'Arabie heureuse,
L'Attique, miel sucré, la mine precieuse
De la riche Peru, les perles, les thresors
Que l'Inde Orientale a sur ses riches bords,
5 Ne pouvant presenter à vostre Seigneurie,

VII. De vader Michaël Michiels v. Vaerlaer (sterft vóór Nov. 1609) kwam in 1594 van Keulen, o. a. met zijn zoon Jan en zijn dochter Susanna (1577). Jean Michs. was koopman in „syden lakenen” in de Warmoesstraat. In 1608—1609 was hij Heer van Jaersveld geworden; hij was op 29 Nov. 1609 getrouwd, in de Oude Kerk, met Christina Pietersdr. Ruytenborgh.

Le vien l'Avant-coureur de mienne Poësie
 Sacrer à ton honneur, en toute humilité,
 La printaniere fleur de mon aage doré.

- Ma Muse rit desia, se voyant amiable
 10 Dessoubs l'ombre d'un tel Mécène favorable,
 Qui, fuyant le pavé des ruës, va les champs
 Presser de ses talons: qui l'aage de son temps
 Loing, loing hors l'emmuré d'une Cité redouble,
 Laissant des Citadins la peupuleuse trouble:
 15 Qui pour les flots du Leck et son bord verdissant
 Quitta le bleu Triton de l'Amstel ondoyant,
 Et estant petit Roy de laersveldt, ne desire
 Changer son libre estat pour un plus grand Empire.

- O trois fois bienheureux (a autre fois chanté
 20 Horace et le Gascon Du Bartas renommé)
 O mille fois heureux! qui voit tousiours Nature
 Fleurir parmy les champs en eternal verdure!
 Le maniement joyeux d'un verd scion enté
 Le lustre passe d'un royal sceptre emperlé,
 25 Les feuilles ombrageux d'un florissant bosage,
 Les doux tirelirants Rossignols en ramage,
 Surpassent l'orgueilleux couronnement royal,
 Et le chant mesuré des Chantres musical.

- Si tost que le Soleil va peindre de dix milles
 30 Couleurs le gay Printemps, par les pleines fertiles,
 Le champestre Bourgeois voyt ores sur les fleurs
 Aurore distiller ses agreables pleurs,
 Il voit les fleurs ployer soubz un mignard Zephire,
 Il oyt le doux Echo qui par le ciel soupire,
 35 Il voyt les aime-fleurs d'Hymette bancquetter,
 Le sueux Laboureur la terre cultiver,
 Et richement semer la nouvelle semence,
 Pour moissonner apres les fruicts en abondance.

- Le chaleureux Esté (qui brusle tout vermeil)
 40 Luy monstre les espics, la vertu du Soleil;
 Luy monstre le coral des cramoisins cerises,
 Et l'Automne a couvert de mille friandises
 Sa table, riche en fruit, en bled, en grain, en vin,
 Versant le bon Bacchus dedans un crystalin.
 45 Or estant de tous biens richement couronnée
 Il sent desia en l'air les aisles de Borée.

He Dieu! qu'est-ce un plaisir ainsi en liberté

12. 2e helft, 13. Die zijn levenstijd verdubbelt. — 15. De uitg. heeft: bords du Leck. — 23. Scion, groen takjen. — 31. Ores, heden. — 32. Ses, er staat les. — 35. Bijen. — 43. De uitg. heeft: son table.

- Parmy les champs feconds, en toute seureté,
 De talonner les pas de nostres premiers Peres,
 50 Loing, loing laissant à dos les passions severes,
 Fuyant le bruiet mondain! ô, doux et saint repos!
 Qui de cupiditez n'as point chargé le dos,
 Qui ne crains le malheur d'une gauche fortune,
 Ni l'azur ondoyant du barbare Neptune,
 55 Qui portes dans ton cœur ta richesse et thresor,
 Et ton bien souverain: qui pour argent ni or
 Ne passeras la mer, ne tendras tant de toiles,
 Pour borner tes desirs sous l'ombre de tes voiles,
 Qui d'un Balaine fier ne crains d'estre englouti,
 60 Mais qui dans ton berceau veux estre enseveli.
 Durant l'aage doré que nos premiers Ancestres
 Faisoient profession des ouvrages champestres,
 Astrée florissoit, et la terre à chascun
 Estoit avec ses fruits en partage commun.
 65 Les fifies ni tambours n'esveillerent l'orage
 D'un sanglant eschaffaut, ne Mars aime-carnage
 N'exhortoit ses Souldats; on ne trouva Citez,
 Chasteaux, ni Tours pierreux, ni Remparts terrassez;
 Neptune n'eust le dos ni ses ondes salées
 70 Chargées de cent vaisseaux, car du fruit des vallées
 Chascun se contentoit, et vivoit à Cerès,
 Laquelle abondamment leur provida assez.
 O celeste labeur! qui dans ton front empraincte
 Portez la sainte loy, la justice, et la crainte
 75 Du grand Dieu Zebaoth, comme Abel vertueux,
 Noë, Moyse, Abram, et celuy qui les Cieux
 Semble oreillier au son de sa harpe dorée,
 Et triomphant se voyt vainqueur d'un Briarée.
 Combien d'années les Romains sont sagement
 80 Gouvernez sous ceux ci, qui du coutre trenchant
 La terre ont cultivé, je laisse un Tite Live
 Historier dessus la Tyberique rive.
 Je ne veux, ni ne puis mettre en jeu tous les Roys,
 Porte-sceptres dorez, Demy-dieux, Donne-loyx,
 85 Qui ont abandonnez leur Couronne invincible,
 Pour vivre bien contents parmy le champ paisible;
 Loing, loing des vanitez et troubles de l'esprit,
 Pour laquelle ses pleurs Heraclite expandit.
 La plus part qui cerchoyent les immortelles vivres,
 90 Et qui diligemment ont feuilletté les livres

- Du trois-fois saint Esprit, sont aussi retiré,
 Laissant arriere loing l'humaine vanité.
 Car le vray Helicon, et Parnasse des Muses
 Se plaist d'entre le son des douces cornemuses,
 95 Du haubois pastoral, soubz l'arbres cornbrageux
 Lesquels tous-jours croissant vont menaçant les Cieux.
 Toy qui d'un mesme feu et d'une mesme flame
 Bruslez divinement, c'est vers toy que je rame
 Avec mon foible esquif, puis qu'un vif jugement
 100 Accompaigne tous-jours ton hault entendement,
 Souffrez que soubz ton nom je vien le vieil Theatre
 Icy renouveler, et Pharon l'Idolatre
 Presenter obstiné, qui ses derniers sanglots
 Et derniers pleurs noya dedans les rouges flots:
 105 Souffrez que je despein icy la delivrance
 Des enfans d'Israël, d'Abram juste semence,
 Afin que par Zoyle au visage effronté
 Les fleurs de mon printemps ne soyent violé.
 C'est la cause pourquoy, Mecene tres-fidelle!
 110 Que ma Muse dessoubz l'ombrage de ton aisle
 Se cache volontiers. Ma Muse qui s'en va,
 Sur le sacre sommet de l'Arabe Sina,
 Le front pousser au Ciel jusqu' aux bigarres nuës,
 Soubz l'Echo de ton nom jusqu' aux astres cornuës:
 115 Recevez doncq ces vers, ces vers qu' à ton honneur
 Vrayment meritent bien un plus docte Sonneur.
 De vostre Seigneurie le tres-affectionné
 I. V. V.

KORT BEGRIJP VAN DE TRAGE-COMEDIE:

TErwijl Moses de schapen (zijns zweers ¹⁾ Jethro) hoedt in Madian, bij den berge Horeb ofte Sinai, verschijnt hem de Heere in de gedaante eens Engels uit den vlammen den bosch, ende stelt hem tot een Leidsman, Herder, ende Verlosser over 't Huis van Israël. Moses ontschuldigt zich om zijn onbekwame tonge; dies verzelt hem de Heer met zijnen broeder, den schoontaligen ende priesterlijken Aäron. Deze twee gebroeders, als Gezanten van Gods hooge Majesteit, verzoeken de verlossing Jakobs aan den Koning Pharao, met bevestiging van 't eerste wonderteecken, hun slangwordende roede. Maar den hoogmoedigen Koning, verstoekt (zo door 't ingeven ende goochelerije van zijn Droombedieders ende Toovenaars, als door zijns zelfs obstinaatheid) verdrukt de Hebreë

1) Schoonvaders.

meerder als voor henen: waar op volgen de tien straffen Gods, als roeden ende geeselen van zijne rechtvaardigheid, dies hij bedwongen is hun te verlaten. 1) Doch de Heere verstokt hem tot uiterste straffe van zijne hardnekkigheid, ende tot grootmakinge van zijnen heiligen Name, dat hij, met zijn heirleger, ruiters, paarden ende wagenen, d'Israëlieten achterhaalt aan 't Roode Meer, daar de Heere zijn uitverkorene droogs voets door brengt uit 't geweld Pharaonis, die, hun op 't spoor navolgende, zijn droevig treurspel eindigt, ende alle hoogmoedige Godverachters zijnen ondergang als eenen spiegel voor oogen stelt. D' Israëlieten verlost, loven (over hun triumphante verlossinge) den Heere met lofzangen ende dankzeggingen. Luistert toe, etc.

BEELDEN VAN 'T BLIJ-EINDIG SPEL.

GODT DE HEERE.

MOYSES, AARON, CORACH, } D' oudsten der Hebreëen.
IOSUA en CALEB, }
PHARAO, den Koning.

TIPHUS, } Droom-bedieders ende Toovenaars.
SERAX, }

ALBINUS, Veld-hoofdman met zijn Heir-leger.

Den Reye der Egyptenaren.

Den Reye der Israëlieten.

FAMA, oft 't vliegende Gerucht.

CHOR, de leerlijkheid ofte moralisatie van 't Spel.

EERSTE DEEL.

MOYSES, hoedende zijne schapen aan den berg Horeb, spreekt:

WEid hier, mijn beestiaal! weidt hier, mijn tierge vee!
Golft hier om dit gebergt, mijn witgewolde zee!

Scheert hier 't groen-har'ge loof, spaart kruid, noch
bloemkens geurig:

T' lacht hier doch altemaal, zoetrokig en couleurig.

5 Nu wauwelt zoo veel gras, zoo vet en graag bedijd,

Tot gij van Madian de schoonste kudde zijt.

Onnooz'le lammerkens, verstroot u wijd noch verder,

Blijft al omtrent den staf van uwen vrouwen herder:

Den wolf (waarvoor ik u zoo dikmaals heb beschermd)

10 Is d'onrust, die doch steeds naar u, mijn vliezen, zwermt.

Ontwijfelijk, hij ligt hier al omtrent gedoken,

Want hij terstond den snof heeft van zijn aas geroken;

1) Vrij te laten. — 10. Vliezen, schapen.

- Dus blijft mij al omtrent, en loopt zoo niet verdeeld,
Terwijl den Echo hier met mijn gedachten speelt.
- 15 Och, oft met dezen staf mijn jaren henen slipten,
Dien staf mij waarders als den Scepter van Egypten!
Oft ik mijn dagen sleet in deze weide schoon,
Veel heugelijker als 't gewelf van Memphis' throon!
Veel liever wilde ik hier een zoeten bloemkrans plukken,
- 20 Als met de Nijsche kroon mijn voorhoofd prat omdrukken.
Geen purper ruilden ik oft koninklijk gesmijd,
Met mijn omgorden rok, mijn herderlijk habijt.
Geen wijnen liet ik in een goude schale gieten,
Voor eenen koelen teug geschept uit deze vlieten;
- 25 Veel grager uit mijn maal smaakt deze spijsze grof,
Als al de lekkernij van 't koninglijke hof.
Al schijnet Konings hof te zwemmen in wellusten,
't Is wederom vermengd met zorgen en onrusten:
Nu zal de Koning zijn met purper schoon bekleed;
- 30 En morgen toegerust met wapens dol en wreed.
Nu zal zijn waardig hoofd de groote kroon bedwelmen,
En morgen 't harde staal en 't blaauw van eender helmen;
Drukt nu zijn sterke hand den Scepter hoog en weerd,
't Verandert sanderdaags licht in een vlamming zweerd.
- 35 Zit nu zijn Majesteit in zijn gewelfde Zalen,
Nu moet hij na de grens en 't uiterst' van zijn palen.
Ik zie niet dan een zweerd aan eenen zijden draad
Steeds hangen boven 't hoofd den Koninglijken staat.
Ons Vaders hebben dus hun leven laten glijen,
- 40 En over t' vee gezocht de zoetste heerschappijen:
Abel en Abraham, Isac en Jacob mild
Zijn wel d' aanvangs van t' eenvoudig Herder-gild.
Geen van hun allen heeft gedreven ander woeker,
Als met de geiligheid van 't vee, hoe langs hoe kloeker;
- 45 Hun beesten waren meest hun werking en hun doen.
Ik volg hun stappen naar, en langs de kusten groen;
Dus schuwe ik heel gerust t' gewoel van groote Heeren,
Doch meer dwingt mij de nood als hertelijk begeeren.
T' bloed is nog versch en laauw, waar met ik deze wijl
- 50 Eens laafden 't dorstig zand bij 't stroomen van den Nijl:
Mocht ik den Pharao zoo lichtelijk begraven,
En rukken Iacobs huis uit dit gedurig slaven!
Tyran! och, oft gij eens begripen mocht in 't minst,
Dat herderlijk beroep den Koninglijken dienst
- 55 Beteekent t' eenemaal: gij bleeft niet zoo versteeningd,

- Zaagt gij den Scepter met den Herder-staf vereenigd:
 Het Herder-ambt vereischt, dat hij zijn kudde hoedt,
 De Koning, dat hij 't volk heerscht met een wijs gemoed;
 Den Herder moet zijn kudd' voor des wolfs tanden vrijen,
 60 De Koning weeren al d' uitheemsche tyrannijen.
 Dat d' Herder-staf geen Lam vóór d' ander stoot noch sla,
 En elk Inwoonder hoort den Scepter even na.
 D' een vlies voor d' ander komt de weide niet ten goeden,
 Zoo hoort t' Rijk op te staan, om iegelijk te voeden:
 65 Maar Israël, eylaas! gaat op een dorre heid',
 Daar den Egyptenaar in 't grazig groene weidt.
 D' een is een droeve slaaf, en moet, och arm! ontberen,
 Dat d' ander zal in weelde en overvloed verteeren:
 De vloer, waarop zich den Egyptenaar verlust,
 70 Veel zachter is als 't bed van d' Isralietsche rust.
 Pharao's rijksstaf hun verstrekt maar eenen vlegel,
 Zijn kroon een lastig jok, dat, zonder maat oft regel,
 Den Isralieten drukt: zijn wedersnijdig staal
 Zal den Egyptenaar beschermen t' eenemaal,
 75 En al hun vijanden verstrekken eenen prikkel,
 Maar Jacobs vruchtbaarheid afmaayen als een sikkel.
 Fij, ongerechtigheid! Fij, koninglijke haaf!
 Waarvan d' een borger is en d' ander eigen slaaf:
 En oft zij schoon met graan al Memfis' zolders vullen
 80 Het kaf is al den loon, die zij genieten zullen.
 Mijn Isralieten, die zoo lange om vrijheid riept!
 Gij graaft om elke stad een grondeloze diept,
 Gij bouwt zijn muren op, en gaat den Hemel tergen
 Met torens, die hun kruin tot in 't gesternte bergen;
 85 En hoe gij bouwt en slaaft, met truffel, spa, oft ploeg,
 En arbeid in het zweet uws aanschijs, spade en vroeg,
 Des morgens, eer de zon met zijne stralen luistert,
 En 't manenzilver met zijn gulden toorts verduistert,
 Tot dat den zwarten nacht beschaduw't berg en dal,
 90 En dat 's doods zuster wiegt in slaap den grooten Al:
 Noch razet den tyran, Egypten leit ten woesten,
 En zal door ledigheid van dezen zwerm verroesten.
 Heeft tijd en oudheid dus Iosephs weldaden groot
 Uit uw gemoed gewischt? Denkt, hoe uit zijnen schoot
 95 Egypten werd gespijst, doen over zijn limieten
 Zijn horenen den Nijl maar jaarlijks twaalf cubieten

64. Op te staan, open te staan. — 71. Pharaos scepter is voor hen niets anders dan een vlegel (geesel). — 73. Wedersnijdig, tweesnijdend. — 77. Haaf, bezitting. — 87. Luistert, schittert. — 96. Cubieten, zekere maat.

- In zeven jaar verhief, en zelf de hemellocht
 Dij weigerden zoo lang heur tranen koel en vocht;
 Doen u vrouw Ceres, laas! wat zij ook ploegde of zaaide,
 100 Met geene zeisen krom in zeven oogsten maaide,
 Doen t' elken in den oogst den droeven akkerman
 Vervloekte ploeg en zein, dorschvlegel, eg en wan,
 Doen 't heele Ceresgild schier niet dan stroo en stoppel
 In schoven samenbond, in bondels en gekoppel:
 105 Doen loech elk Ioseph toe, doen was hij 's Konings beeld,
 Zoo lang hij vaderlijk het graan heeft uitgedeeld,
 Doen hij zoo vriendelijk de stralen van zijn oogen
 Op iegelijken wierp, en niemand heeft onttogen
 De vrucht zijns overvloeds; doen zijne volheid plein,
 110 Gelijk de zonnescijn, een ieder was gemein.
 O Ioseph! al te slecht hebt gij gevoed te veuren
 De wolven, die nu 't Schaap van Israël verscheuren;
 Uw mild weldadig hart, dat gij hun hebt betoond,
 Wordt ons met tyrannie al t' onverdiend beloond:
 115 Hadt gij ons Vaders doch geweigerd deze gaven,
 En langen tijd met hun voor onzen tijd begraven!
 Oft schoon Abrahams zaad in vruchtbaarheid tiert,
 Als s' Hemels mantel blaauw met lovers is gecierd,
 Oft schoon Isacx geslacht in veelheid goederhandig
 120 Beklijft, als 't Roode Meer opwerpt zijn baren zandig,
 Oft Jacobs neven zich verspreyen in saisoen,
 Als 't loof groeit uit den schoot van dees valleijen groen:
 Wat baat het, als hun dus verheert met tirannije
 T' ondraaglijk eeuwig jok van droeve slavernije?
 125 O, onzer Vaadren God! wanneer zal eens t' gesmook
 Van onze altaren als een liefelijken rook
 Ten hemel stijgen op? Werwaarts, en in wat landen
 Zal u den wierook van ons heilige offerhanden
 Bevallen? Och! gedenkt aan 't teeken des verbonds,
 130 Bezegeld met het woord uws Goddelijken monds,
 Dat gij den Scepter nog zult peerlen in ons handen,
 Die overheeren zal den trots van uw vijanden;
 Bevestigt uw beloft, onttrekt ons niet zoo licht
 De heilige stralen van uw hemelsch aangezicht:
 135 Oft zijn wij dus gestraft om onze zwaar misdaden,
 Wascht ons weer in de borne en vloed uwer genaden!
 Zoo wijd den morgenstond beschaamt het nachtzeil zwart,
 Toont dat de gunste strekt van uw Vaderlijk hart:

115. Hadt gij, Ioseph, onzen vaderen liever uw gaven geweigerd en ze van hongersnood ten grave gebracht.

- Treedt ons met uw gericht niet altijd op de hielen,
 140 Werpt uwen blixem niet op zoo veel duizend zielen:
 Wij zijn dijn handen werk, etc.

(God verschijnt Moysi in den vlammen bosch.)

MOYSES.

- Hoe blikte in 't sterflijk oog dit wonderlijk gezicht!
 T' bosch schijnt in vuur en vlam te sparken en te gloeyen,
 Nochtans, in 's vuurs gegolf, gebloemt en bladers bloeyen.
 145 Ik wil mij derwaarts spoën.

GOD.

Zacht, Moyse! Moyse, beidt!

MOYSES.

Hier ben ik.

GOD.

- T' is hier van mijn tegenwoordigheid
 Een driemaal heilig land: dus wacht u Mij t' ontmoeten,
 Eert Mij en deze plaats, ontschoeit terstond uw voeten.
 T' bosch, dat hier branden schijnt, en niet en wordt verteerd,
 150 Daarmede is Israël naakt af gefigureerd:
 't Vuur is een beeltenis van mijnen Geest, die leerlijk
 De kwaaddoender verteert, de goede loutert heerlijk,
 En, g'lijk men op den toets het edel dierbaar goud,
 Nadat het is doorvuurd, veel weerdiger beschouwt,
 155 Zoo zullen ook in 't kruis de twalef Joodsche stammen
 Groen blijven, als 't geboomt', in t' golven dezer vlammen.
 Ik ben Abrahams God, de God die 't al bezielt,
 Waarvoren zich Isac en Jacob heeft geknielt.

MOYSES.

Amy! waar zal ik vliên, in klippen oft in kuilen?

GOD.

- 160 Ik was, Ik ben, Ik blijf.

MOYSES.

Waar zal ik mij verschuilen?

GOD.

- Den hemel is mijn thron, d' aard mijnder voeten bank,
 En 't Helsche Keizerrijk 't wit van mijn pijlen strank.
 Dit wonderlijk geheel van hemel en van aarde,
 Ja, tot mijn evenbeeld, den mensche, hoog van waarde,
 165 Ik in zes dagen schiep. De zon is maar een vonk
 Van mijne heerlijkheid, die voor veel eeuwen blonk:

162. Strank, streng.

160. Ik was, Ik ben, Ik blijf.

- De God, die Abrams zaad in Isac wilde noemen,
 Zoo vele als 't zand des meers oft als de Lentsche bloemen.
 Ik ben de zelfde God, die Isrels troebel zee
 170 En groot heirleger met mijn vleugelen bespreê.
 Werpt slechts op mijn beloft den anker van uw hopen:
 Want over Jacobs huis staan steeds mijn oogen open;
 Mijn oor beluistert hun gebed van woord tot woord:
 Ik heb hun leed gezien, en hun geschrei gehoord!
 175 Mijn zeisen maait nu eens den draad van hun ellenden;
 Ik zal nu 't wankel rad van mijn beproeving wenden:
 Nu zuldij zien wiens hand den Pharao ontruikt
 Mijn lerie, die zoo lang de doornen heeft gedrukt!
 Gij zult den leidsman zijn, en brengen hun personig,
 180 Met uwen staf, in 't land, dat vloeit in melk en honig;
 In 't land, daar Abraham zoo dikwijls zag de maan
 Heur hoornen spieglen in de glazige Iordaan;
 Daar zijn gehoorzaamheid mij over had gegeven
 Zijn eenig liefste kind, den spiegel van zijn leven,
 185 Daar hij niet en ontzag, op Salems hoogte trots,
 Te storten 't bloed zijns zoons, tot eenen offer Gods:
 Daar hij te buiten trad de Vaderlijke palen,
 En zag op 't altaar-plat alreê ten hemel stralen,
 (Met oogen des geloofs, van wil en van gemoed)
 190 't Vuur van zijn offerhand', en zijn verkoren bloed;
 Daar hij, in asch en stof, op 't heilige gesteente,
 Al reê begraven had zijn vleesch en zijn gebeente;
 Daar hij zijn wandeling ten einde heeft gebrocht,
 En 't hemelsch borgerschap hier boven heeft gekocht;
 195 Daar zijnen zoon Isac en Iacob, beî te gader,
 Zijn pelgerims geweest, met hunnen ouden vader;
 In 't land, daar ik de kroon hun drukken zal om 't hoofd
 Die Abraham, Isac, en Iacob is beloofd.
 Gaat, boodschapt Pharao, wie dat u is verschenen.
 200 De weg is al bereid, dus trekt met vreden henen.

MOYSES.

Ik ben een sterflijk mensch: ik ken mij veel te zwak.

GOD.

- Hij maakt u machtig, die nooit sterkheid en ontbrak;
 En tot een teeken blij, naar uw verlossing veilig,
 Doet mij op dezen berg een offerhande heilig
 205 Van liefelijken reuk.

MOYSES.

O God gebenedijd!

Hoe zal ik Iacob doch betuigen, wie Gij zijt
 Die mij gezonden hebt?

GOD.

Iehova, God almachtig,

Die hun met zijnen arm zal helpen sterk en krachtig:

Ik ben, die Ik zal zijn, die u de kroone bied

210 Met uitgerechter hand, en gij en grijpt ze niet?

Ik ben die 't al vermag: die uwen staf bepeerelt,

Den dans-beleider, wijs, van d' een en d' ander weereld;

Ik ben de Heere zelf.

MOYSES.

De vonk van hun geloof

Is zeer na uitgebluscht, in asschen bleek en doot.

GOD.

215 Met wonderdaden dan versterkt hun zwakheid teder;

Wat hebdi in uw hand?

MOYSES.

Een staf.

GOD.

Wel, werpt hem neder.

MOYSES.

Wat krunkelt hier alreê? hier wemelt, krolt en drilt

Een slange, die mij in de hielen bijten wilt:

O Heere, staat mij bij!

GOD.

Wel, grijpt den krommen worme.

MOYSES.

220 Dit 's mijnen zelfden staf, weêr in zijn eerste forme:

O, Heere, wonderbaar!

GOD.

Opdat u niets ontbreekt,

Uw rechter hand nu eens in uwen boezem steekt,

En trekt ze weder uit.

MOYSES.

Mijn hand is stijf en kromme,

Melaatsch, gelijk de sneeuw.

GOD.

Wel, drukt nu weder-omme

225 Uw ongeloovig hart.

MOYSES.

Ze is zuiver, rein en klaar.

GOD.

Gelooven zij dan niet dees teekens wonderbaar,

Met vochtig water sprengt de vloer die gij bewandert.

't Wordt in roodverwig bloed door mijne kracht veranderd.

MOYSES.

- Om voor den Pharao verschijnen ik mij schaam,
 230 Want, Heer! mijn tonge lispt, mijn stem is onbekwaam;
 Kiest elders een Gezant....

GOD.

Zal Mij dan iets ontbreken?

- Die 't alles schiep uit Niet, in d' eerste week der weken,
 Den Hemel, die om u met zijne lichten wiert,
 En al wat in 't begriip van nat of droge krielt,
 235 T' gevogelt in de locht, dat op de winden zwieret,
 En t' waterzuchtig aas, dat na t' vlietwater gieret,
 T' viervoetig veldsch gediert', 't geboomte, dat gekromd
 Van zijne vruchten hangt, de dalen vol geblomt:
 Wie heeft den mensch toch eerst t' gesuisel en t' gehoor
 240 Van eenen zachten wind geblazen in zijn oore?
 Wie heeft den appel klein van zijn gezicht bepaald,
 Waarmede hij alsins mijn heerlijkheid bestraalt?
 Wie heeft toch geconfijt zijn milde tong schoontalig?
 Waar met den mond ontvloeit zijn woorden rijp en zalig;
 245 En oft ik schoon uw tong gebrekkelijken liet
 Om uw hardnekkigheid — wat dunkt u, kan ik niet
 Gebruiken neffens u, voor Israël en Pharon,
 De zoetvloeyende taal van uwen broeder Aaron?

MOYSES.

Oft Pharao blijft versteend, en drijft met ons den spot?

GOD.

- 250 Leeft met hem zoo gij wilt, tot eenen aardschen God
 Zijt gij van Mij gezalfd.

MOYSES.

En blijft hij onbewogen?

GOD.

Zoo dreigt hem mijnen toorn, met mijn gespannen bogen;
 Mijn pijlen hangen reë gescherpt in mijnen tros,
 En naar mijn dreigement, zoo gaan mijn pezen los.

MOYSES.

- 255 En of mijn haters mij nog in Egypten vonden?

GOD.

De dood heeft lang vernield die naar uw leven stonden:
 Dus spoeit u.

MOYSES.

Op uw woord zal ik mij henen spoën!

Mijn vliezen zijn hier vast verstrooid, verspreid in 't groen.

244. De uitgaven hebben: „ontvloeit zijn rijpe woorden zalig.” — 253. Tros, bundel.

- Wel op, mijn geilg Vee! loopt thuiswaarts voor mij henen:
 260 Dit 's voor de laatste maal; den tijd die is verschenen,
 Dat ik een herder ben van Iacobs huis bescheerd:
 Wat schadet, dat ik 't aan dees schaapkens heb geleerd?
Af.

CORACH, IOSUA, EN CALEB.

CORACH.

- Hoe lang zal Iacob nog betreden deze pleinen,
 Daar hij zijn oogen maakt tot schreyende fonteinen?
 265 Hoe lange zullen nog, in zijne dagen oud,
 Dees groene velden met zijn tranen zijn bedauwd?
 Hoe lange zullen nog zijn klagelijke lippen
 Bewegen berg en dal, de rotsen en de klippen?
 Hoe lange zal hij hier gelijken ongestild
 270 Een sneeuwen beeld, dat in de zonneschijn versmilt?
 Hoe blijft hij dus van God verworpen, droef en smartig?
 Wien heeft de Hemel ooit geweest zoo onbarmhartig?
 O, Heere! niet om ons, maar om uw vast verbond
 En drie maal heiligen naam, verstoppt den lastermond
 275 Der Heidenen, die stout en schimpig durven spreken:
 „Is dit 't verkoren volk, 'twelk voert het Godlijk teeken?”
 Gij zijt doch onzen God: wij kennen anders geen:
 Wij hebben doch nooit beeld van koper noch van steen,
 Gesternte, Zon noch Maan, noch schepsels creatuurlijk,
 280 Nog nooit gouden Kolos noch zilverbeeld figuurlijk,
 Afgodisch aangebeên, noch zichtbaar beeltenis.
 In vuur noch in geboomt wij nooit geheimenis
 Verblind hebben gezocht, noch uw onsterfelijk wezen
 Den glans benomen van uw heerlijkheid, geprezen.
 285 Wij hebben nimmermeer voor Isis, onbezielde,
 De Egypter Afgodin, devotelijk geknielde;
 Wij kennen Osiris niet, met een blinde zothed,
 Voor iets bizonders, of een drievuldige Godheid.
 Met uw straffende hand en drukt ons niet altoos!
 290 Gij kent ons zwakheid teêr, en ons nature broos;
 Wij zijn doch Aarde en Stof: wij hebben niet te roemen:
 Wij zijn niet anders dan vergankelijke bloemen:
 Als Gij het stralig licht uws aanschijs van ons wendt,
 Zoo zijn wij arm en zwak, vol kommer en ellend.
 295 Ziet, hoe ons Gozen, laas! van droefheid overvloeit
 Hoe ons Pharao heeft geketend en geboeid.
 Wij zijn t'rookende vlas, wij zijn t'gekrookte riet,

293. De oudste uitg. heeft stalig.

Een ander eenen vloek, ons zelve een verdriet!

Met dat de ronde Zon de hemelsche gordijnen

- 300 Van zijne koetse schuift, en doet den nacht verdwijnen,
Met dat den Dageraad treedt heur slaapkamer uit,
Die van den witten Dag den draaiboorn opensluit,
Met dat zij heure vlucht gaat in den wagen spannen,
Zoo spant ter-stond in 't jok d' Israëlietsche mannen
- 305 Den slaafschen arbeid, met een gezichte leep,
Die steeds ons onvernoegd voortklatert met zijn zweep,
Dat elken druppel haars schijnt eenen stroom te zweeten,
Wanneer het Zoncompas den dag heeft overmeten.
Scheldwoorden is den loon van al ons dienstbaarheid;
- 310 Ons wordt naauw spijs en drank om leven bij geleid.
Och! of de bleeke dood ons slavernij susten:
Wij hebben hier toch niet, daar wij op mogen rusten!
Komt, aangename dood! en helpt ons uit dit krijt,
En overschrijdet perk, het perk van onzen tijd:
- 315 Want onze slavernij schijnt eeuwig en gedurig,
Gelijk de Zee de een' baar op de ander golft azurig.
Een ander roept: o Dood! keert elders uwen boog;
Maar wij: o zoete dood! komt, dwaal ons tranig oog!
't Is onbestendig al: het planten en het zaayen
- 320 Men weder keeren ziet in plukken en afmaayen;
Nu ploegt men de aarde zwart met t' kouter om end om,
Nu scheert men weêr de vrucht met eene zeisen, krom!
Nu bloeit de lieve Lent' met al haar bloemkens verwig;
Nu is de Herfst bekroond met gulden aren, terwig;
- 325 Nu lacht den Zomer schoon, nu gnort den Winter grijs.
De een spiegelt zich in 't groen, en de ander in het ijs.
Nu rijst de zon in 't Oost, nu daalt zij neêr in 't Westen,
Wanneer de bleeke Maan klimt uit de watervesten,
De Mane die heur nu in volle ronde stelt,
- 330 En weder heuren glans en zilverschijn versmelt.
Ja, zelf der Sterren loop, den Hemel met zijn Sferen,
Met de elementen steeds veranderen en keeren:
Maar onzen droeven staat gelijk een vaste Pool,
Die staân uit één klimaat blijft pinken als een kool.
- 335 Hetgeen God eens belooft, breekt God dat wederomme
Door wispelturigheid?

IOSUA.

Neen, God, als een Kolomme
En Pyramide sterk, blijft altijd vast gegrond.

CORACH.

Is Hij 't niet, die Hem aan ons vaderen verbond?

IOSUA.

Door ons misdaden is dit zegel weêr gebroken.

CORACH.

- 340 Hij hevet doch beloofd, hij hevet zelf gesproken.
 Ook heeft hij wel voorzien ons wankelmoedigheid.
 Een Kroon (geen lastig jok) heeft hij ons toegezeid;
 Noch geen Egyptenland, maar Canaân vruchtbarig,
 Noch geen gehoornden Nijl, maar een Iordane barig.

CALEB.

- 345 Hij heeft ons dees beloft' in geenen tijd gesteld.

CORACH.

En heeft zijns waarheids mond niet Abrams zaad gemeld?

CALEB.

Dat strekt zich eindeloos op ons nakomelingen.

CORACH.

Wat heugenis is 't ons, als onzen tijd gaat springen?

CALEB.

Hij is in zachte rust, die ondertusschen sterft.

CORACH.

- 350 Waartoe is 't dan beloofd, als men de vruchten derft?

IOSUA.

God hevet niet beloofd die zijn gebod versmaden.

CORACH.

Waaruit bewijst gij dat?

IOSUA.

God bindt Hem aan geen kwaden.

CORACH.

Is zijn belofte niet aan Abrams zaad verklaard?

IOSUA.

- T' zaad, dat als Abraham oprechte vruchten baart,
 355 In liefd', geloof en hoop, en in zachtmoedigheden,
 In gehoorzaamigheid, in oodmoed, en in vreden:
 Dat God nu zijn belofte in ons niet en vervult
 Daar zijn wij oorzaak van, om onzer zonden schuld:
 Onze ongerechtigheid doet zijne liefd' veranderen;
 360 De misdaad scheidet God en menschen van malkanderen
 Als eenen sterken muur: want God is onbevlekt.
 Hij heeft den hemel heel met wolken overdekt:
 Hij wendt zijn aangezicht, verstoppende zijne ooren;
 Ons krachteloos gebed en wil Hij niet verhooren.

CORACH.

365 Wat staat ons dan te doen?

IOSUA.

Tot boete zijn bereid

Voor Hem, die overvloedig rijk van barmhertigheid,
 Misschien (wij mogen doch zijn wijsheid niet begrijpen),
 Op dat in ons gemoed vruchtbariger mocht rijpen
 De vruchte des geloofs, heeft hij ons dus beproefd.

370 God kent ons nuttigheid, en wat de mensch behoeft
 Weet Hij te voren wel.

CORACH.

Behoudens uw propoosten,
 Beproeving, schijnt nochtans, den mensche leidt ten boosten.

IOSUA.

O neen, den rouwe, die ons God heeft toegeveugd,
 Ontwiflijk beklimt den steilen berg van vreugd.

375 Dat hij ons van Hem werpt geschiedt maar uit ontfermen;
 Om vaderlijken ons te omhelzen met zijn ermen:
 Wij zijn van oordeel blind, want 's Heeren wil en eisch
 Meer onzer zielen rust zoekt, dan t' gemak des vleisch.

CORACH.

En schiep Hij lijf en ziel niet in den Paradijze?

IOSUA.

380 De een tot onsterfelijkheid, en 't ander tot een spijsze
 Der wormen in het graf, waarom Hem ook gewis
 Veel waarder onze ziel als 't sterflijk lichaam is:
 De ziele keert tot God, maar na dit tijdelijk slaven
 Wordt 't lichaam weder in zijn zelfde stof begraven,

385 En moet, gelijk het graan in 't aardrijk eerst verrot,
 Versterven, eer 't verrijst in heerlijkheid tot God:
 Doch ons ziele is een beeld zijns heerlijkheids zelfstandig,
 Die geen tyran en mag verdrukken, hoe vijandig,
 Gelijk ons teere lijf, ellendig, naakt en bloot,

390 T' welk van den menschen boos werd lichtelijk gedood;
 Maar de edel ziele staat alleen in 's Heeren handen,
 Al wordt ze hier bezwaard met veelderleie banden,
 Terwijl ze in 't aardsche dal ons lichaam 't leven geeft,
 En in 's lijfs hutte vast heur korte woning heeft:

395 En oft ons lichaam schoon in alderlei wellusten
 En duizend weelden zwom: wat waar' 't, als niet en rusten
 Ons edel ziele in God den Heere Sebaoth?
 Wat baten ons dees winst? wanneer wij namaals t' lot
 En t' alderhoogste goed, den Hemel, moesten derven?

400 T' wordt hier doch al op 't lest geëindigd met een sterven.
 Gij ziet, hoe hier het glas van onzen tijd verloopt.

- Geen balling is hij, die een borgerschap verhoopt
 Hier namaals. Zijt getroost, het dient ons al ten besten!
 Dat wij, als wandelaars, ons herte niet en vesten
 405 Op een vergankelijk rijk; dwaas is hij, die verkiest
 Het tijdelijk, en daarvoor het eeuwige verliest.

CORACH.

Ons vaders leefden wel voorspoedig en gelukkig!

CALEB.

God heeft ze óók al gesteld in zijn beproeving drukkig.

CORACH.

Nooit in zoo harden proef als nu is Jacobs huis.

IOSUA.

- 410 Een ieder dunkt zich 't zijn, te zijn het zwaarste kruis.

CORACH.

Heeft God ons niet op 't strengst getreden op de hielen?

IOSUA.

- Hij heeft een geesel nog, waarmeê Hij na der zielen
 Den mensche harder straft: een onvergankelijk wee;
 Zijn alderscherpste staal steekt nog in zijne scheê.
 415 Dees waarschouwende straf ons ernstelijk te voren
 Op een veel grooter wijst: dat niemand ga verloren.
 Dus laat ons deze roê, waarmede hij ons driegt,
 Waarnemen nog in tijds, eer onzen tijd vervliegt.
 Hij zal ons met zijn gunst en vleugelen bespreyen,
 420 Indien wij niet te spade ons zonden en beschreyen,
 Gelijk als d' eerste weêrld, die Noach al betraand
 Had zoo veel jaren tot boetvaardigheid vermaand;
 Zij bleven onbeweegd, al zagen zij voor oogen
 Zoo vele wolken zwart, zoo vele regenbogen,
 425 Tot 't Goddelijk kompas verloopen was te vroeg,
 En 's hemels groote klok de laatste ure sloeg.
 Toen heeft God opgesteld zijn groote waterspuyen
 En alle sluizen van zijn vochte regenbuyen,
 De meeren liepen t' zaâm, met alle stroomen droef,
 430 Tot eindelijk een zee den aardenkloot begroef.

CALEB.

Ook toen 't boos wezen hem begonste te verdrieten
 Van die van Gomorra en stoute Sodomieten,
 Hij alszins op hun spooeg vuurpijlen, damp en smook,
 Zoo dat er niets van hun bleef over als den rook.

IOSUA.

- 435 Int jegendeel bleef Loth beschaduw'd van de vlerken
 Van s' Heeren Engelen, en Noach van der Arken:

Dus bouwt uw hope op Hem, die dees twee Heilgen puur
D' een vrijdt van s' waters vloed, en d' ander van het vuur.

CORACH.

T' is al vergeefs gehoopt.

IOSUA.

Vertwijfelt niet in hopen.

CORACH.

440 Ik zie doch geenen weg tot ons verlossing open.

CALEB.

Aan duizend middelen 't hem nimmermeer en schort:

Zijn armen reiken wijd, zijn hand is niet verkort.

Toen Ammons vader Loth geraakt was in de handen

Van Kedor Lamors heir, en schenen niet zijn banden

445 Onbrekelijk te zijn? Maar God de Heere nam

Tot eenig instrument den ouden Abraham,

Die derwaarts henen met zijn knechten is getrokken,

Met keyen toegerust, met pijlen en met stokken:

Maar God was zijnen schild, den Hemel was zijn vaan,

450 Waar onder hij dan, bij den oorsprong der Iordaan,

Zijn vijanden aangreep, die alreë met versagen

Den grootsten Kapitein had in de vlucht geslagen.

Wie niet ontvlieden mocht, viel in zijn eigen zweerd.

Aldus verlost den d' een den andren broeder, weerd,

455 Die heel verlaten scheen, naar aller menschen oordeel:

Want die de Heere helpt, heeft altijd 't grootste voordeel.

CORACH

Wij hebben onzen last getrokken zoo veel jaar.

IOSUA.

Wanneer den tijd verschijnt, zoo is Gods hulpe daar.

De Heere Zebaoth mocht wel Loths kommer stelpen:

460 Eer Abram ooit optrok had hij hem kunnen helpen.

CORACH.

Waarom en deed hij 't niet?

IOSUA.

Maar, vraagdi den „waarom?”

Van zijn verlossing was de wijzer nog niet om:

Want Gods Voorzienigheid, die eeuwelijk zal duren,

Heeft heuren tijd bestemd, heur dagen en heur uren:

465 Gelijk den Akkerman 't goed zaad in d' aarde zaait,

Waar van hij t' zijner tijd de rijpe vruchten maait:

God is den Bouwer ook, die, tegen ons genoeg,

Den akker van ons hart komt door Pharao ploegen.

Al wat steenachtig is vermorzelt hij geheel,

470 Eer dat hij in ons zaait zijn goede zaden, eël:

Het zaad zijns godlijk woords. Daar na begraaft hij wakker,

- En delvet met zijn eg het zaad in onzen akker.
 Als nu de troebel zon van boven uit de locht
 Haar stralen op ons schiet, op dat te rijker mocht
 475 Zijn ingezaaide zaad in ons vruchtbaarig groeyen,
 Hij eenen regen laat van tranen ons bevoeyen,
 Zoo weerdig zijn wij hem. Daaromme zijt getroost,
 Gelijk den Landman, die op hope van den oogst
 Zoo vele kommers lijdt, zoo dikwijls moet verzuchten.
 480 Hij bouwt en slaaft alleen op hope van de vruchten.

CORACH.

Gij keeret al in 't best.

IOSUA.

- Geeft gij ons geen geloof,
 Zoo proevet bij u zelf, en achtet geenens roof
 Dat God ons dus beproeft: wij hebben Hem te loven,
 Al zwermen wij, eilaas! in droefenis verschoven:
 485 Naar slaven volgt de rust, naar droefheid volgt de vreugd:
 Wij moeten dankbaar zijn, 't zij wat ons God toeveugt.

CORACH.

Hoe onlangs is 't, dat nog de Koning had vermeten
 Ons te verdelgen heel.

CALEB.

- Gelijk als aan een keten
 De leeuw gesloten staat, dien zijnen meester viert
 490 Niet langer dan hij wil, zoo wordt van God bestierd
 T' voornemen des tyrans, die niet en kan volbrengen
 Dan 'tgene God hem zal toelaten en gehengen.
 Zijn voornemen heeft God ten uitersten beperkt,
 Die door veel middelen voorzieniglijken werkt.
 495 Den Prins van Sinear, den Nemrot, dacht tyrannig
 Met zijnen Scepter wel te trotsen wederspanning
 Het blaauwe Firmament, eylacen! maar zijn hert
 Rees, eer het groot gebouw, tot boven in 't gestert,
 En werd van schaamten rood, doen 't Babylons gestamer
 500 Leem, kalk, voor steenen bracht, de truffel voor den hamer.
 Zijn willen hing aan God, gelijk 't hier merklijk bleek.
 God leidt de Koningen gelijk een waterbeek.
 Niets is er zoo gering van al wat hier mag blikken,
 Hij heerschet t'zamen door zijn wijselijk beschikken.
 505 God is alleen het Roer daar 't heele Schip na zeilt,
 T' gerechtig Wijs-compas dat nimmermeer en feilt!
 Zoo weinig in een zaak geldt t' koninglijke spreken!
 En oft hij schoon iet bouwt, de Heer zal 't weder breken
 Zoo 't Hem niet en behaagt: hun woorden altermaal

510 Zijn krachteloos en ijl, indien zij in de schaal
Des Goddelijken wils niet even op en wegen.

CORACH.

Gij spreekt u zelve en de zuiver waarheid tegen.

CALEB.

Waarom?

CORACH.

Het goddeloos bestier van een tyran
(Na uitwijs van uw reën), daar is God oorzaak van.

CALEB.

515 Geenszins, in 't minste niet: 't kwaad, dat hij mag verschaffen,
De goede strekt tot heil, de kwade t' zijnder straffen.
Niemant en is tot kwaad gedwongen, g'lijk men ziet
Dat alle kwaad door Gods toelating maar geschiedt.
't Leed, daar ons Pharao met pijnigt ongerichtig

520 (Op mijne woorden let, en oordeelt dan voorzichtig),
Hem t' zijnder straffe dient: maar ons, indien ons vroed
Dees kastijdinge leidt tot rechte ware boet,
Die God hier mede eischt, ze is ons zoo nut en zalig,
Als zij den Koning is verdoemelijk en dwalig.

CORACH.

525 Gij zegt nochtans —

[De vorigen,] MOYSES en AARON.

MOYSES.

Ontluikt (gelijk een lustdal schoon,
Dat in den morgenstond zijn bloemen stelt ten toon;

AARON.

Vervrolijkt u, gelijk de vogelkens met lusten
De Zonne groeten, als zij stijgt uit heurder rusten),
Gij die verlaten scheent!

CORACH.

Wie oft met vrolijkheid

530 Ons ongewoon begroet?

CALEB.

't Zijn Amrams zonen beid.

IOSUA.

O broeders, willekom!

MOYSES.

Uw voorhoofd wilt vervrooyen.

CORACH.

Waarin? In onzen druk en jammerlijk verstrooyen?

525. Bij Vondel staat „etc.” — 531. Vervrooyen, vervrolijken.

MOYSES.

- Verheft uw droef gelaat, o Israël! en steekt
 Nu 't hoofd ten Hemel op, die al uw banden breekt.
 535 De Heer die is met u, die alle uw ellenden
 En droevig treurspel komt met vreugd en blijchap enden.
 De God van Abraham, Isac, en Iacob zelf,
 Die zijnen Throon pilaart op 't brandende gewelf,
 Is mij verschenen in een blixemende klaarheid.

CORACH.

- 540 Ik denk, 't is eenen droom.

MOYSES.

- Neen, broeders! in der waarheid:
 Doen ik bij Sinaï was hoedende mijn kudd'
 Met dees gedoornde mik, mijn herderlijke stut,
 Zag ik 't groot Horebs bosch een blikkig vuur omranden,
 T' welk heel verteeren scheen en t'zamen te verbranden:
 545 Maar even vrolijk loech blaën, bloemen, kruid en loof:
 Eer dezen blixem nog voor mijn gezicht verstoof.
 Den donder van een stem, o wonderlijk spektakel!
 Verklaarde mij den zin en eisch van dit mirakel,
 Op deze wijze: T' bosch, waarin dees vlamme speelt,
 550 Daar mede is Israël na 't leven afgebeeld,
 Die in 't vervolgingsvuur zal als dit bosch ontluiken:
 Ik wil mijn lelie schoon nu uit de doornen pluiken.
 Toen dreunden 't heele bosch; ik stond geheel bedut.
 Driemalen heeft den berg zich bevende verschud:
 555 En als ik niet en wist waar henen te vervluchten,
 Met een borstkloppig hart, en met een zwaar verzuchten,
 En schier van vreezen lag begraven in het gras,
 Doen gaf de Heere mij te kennen wie Hij was:
 De God JEHOVA zelf, de God van onzen vader,
 560 Den Schepper van den Al, alleen des levens ader,
 De Herder Israëls, die in 't Beloofde Land
 Ons nu vervoeren wil uit Pharaonis hand,
 Uit al ons slavernij.

CORACH.

- En deed hij u geen teeken
 Van zijn almachtigheid, dat hij ons leed zal wreken,
 565 Dat hij ontboeyen zal den zwerm van zoo veel duisd
 Die onder Pharaon dus lange zijn gekruist?

MOYSES.

Ja, haddij 't zelf gezien, doen ik ontweek zoo bange

542. Mik, gaffelvormige stok. — 565. Duisd, duizend. — 566. Gekruist, ten uiterste gekweld.

- Voor dezen Staf, die werd een kronkelende slange,
 Een serpentijnig dier, in 't wezen, niet in schijn,
 570 En spoog alszins op mij heur doodelijk fenijn
 Met heur gesplitste tong; en lag in 't gras gescholen.
 Heur oogen vlamden als twee gloeyendige kolen,
 Azurig luisterde heur vel, en in mijn oog
 Geleek 't de slang die ons voorouderen bedroog
 575 In 't weeldig Paradijs: want waar zij henen zwerfde,
 De groenigheid van 't gras en t' kruid alszins versterfde.
 Als nu de stemme mij den Worm te grijpen hiet,
 Was 't weer denzelfden stok, gelijk gij zelve ziet.
 Ten bleef hier nog niet bij: God smette boven dezen
 580 Mijn hand met lazerij, en heeft ze weêr genezen;
 En vastelijk beloofd, hoe dat ik 't water rein
 Verkeeren zal in bloed, door zijne kracht allein:
 Opdat als elke daad mijn woorden volgt waarachtig,
 U en Pharao maar een sterk geloove krachtig
 585 En schort. Dees boodschap dan breng ik u metder speed,
 Met mijnen broeder die mij is op weg ontmoet,
 Die zelf de stemme Gods beval, tot mijn verschooning,
 Te spreken nevens mij voor Pharao, den koning:
 En God heeft mij gezalfd een Leidsman en een Hoofd
 590 Van zijn verkoren volk.

CALEB.

De Heere zij geloofd,
 Die Jacobs aanschijn nu de tranen wil afwasschen,
 En in 't beloofde land bedelven eens onze asschen
 In ons Voorvaders graf.

IOSUA.

De Heer zij lof en prijs!

CORACH.

- Wij zullen niet meer zijn der dieren aas en spijs.
 595 Den wreeden Pharao zal ons niet meer verheeren:
 Den stamme Iuda nu aanvanget te regeeren.
 Komt, Iuda, als een leeuw! klimt nu ten hoogsten staat!
 Verciert u met een kroon en koninglijk gewaad;
 Den gulden Scepter grijpt, want God is ons Verzorger.
 600 Wij zijn geen slaven meer, elk Hebreë is een borger
 In 't zoet Beloofde Land, daar de Iordane stroomt,
 Daar ik in mijnen slaap zoo dik van heb gedroomd:
 Ach, lang gewenschte vreugd!

CALEB.

Ach, heuchelijke tijding!

Nu straalt den blijden dag, den dag van ons verblijding.

IOSUA.

605 En gij, twaalf-stammig volk! versmoort wel in uw vreugd,
Als gij dit hooren zult.

CORACH.

Hoe zal dan met geneugt
Den donder van dees stem zoet in uw ooren klinken!
Als gij alree den glans ziet van uw vrijheid blinken.

MOYSES.

Gaat, boodschapt den Hebreën hun uitkomst: want in 't Hof
610 Des Konings gaan wij beid' verzoeken ons verlof.

CORACH.

En zoo hij 't u ontzeit?

AARON.

Ten mag hem geenszins baten:
Want door Gods sterke hand zoo moet hij ons verlaten.

Binnen.

CH O O R.

Als de zee vast ongestuimig
Stormt, en werpt heur baren schuimig
615 Na den hemel al verbaasd,
Als de schipper hoort de buyen
Van den Noord-wind 't strand doorluyen,
Is de stilte eerst aldernaast.

Zoo ook God: wanneer hij droeve
620 Stelt in 't hardste van zijn proeve
T' menschlijk schepsel t' eenemaal,
Is zijn gunste zoo veel nader,
En, gelijk een goedig Vader,
Zoo verzacht hij al hun kwaal.

Na zijn toornigheid ontsteken,
625 Zal Hij weêr zijn pijlen breken,
En na zijn kastijding schier,
Na zijn straffinge weldadig
Werpt Hij wederom genadig
630 Al zijn roeden in het vier.

Want in droefheid en ellenden
Zal de mensch tot God zich wenden:

Maar in weelde en voorspoed zat
Zal hij wederom vergeten
635 s' Heeren goedheid ongemeten,
Wijkende van zijnen pad.

Dat ons God dan proeft ten lesten,
Dienet al tot onzen besten,
640 Oft men 't schoon zoo niet begrijpt:
Zal den Wijngaard vruchtbaar groeyen,
Och! men moet hem wel besnoeyen,
Eer zijn gulden vruchte rijpt.

Na een bitter sause schele,
Zal de honig onze keele
645 Smaken zoeter en belust;
En na 't lang gedurig slaven
Ligt den moeden zacht begraven
In den schoot van stille rust.

Die den Hemel meest beminnet,
650 Dien hij alderliefst bezinnet,
Meest van droefheid werd bespoeld:
't Moedig paard, dat in den stalle
Is uitmuntig boven alle,
Meest zijns Heeren sporen voelt.

Is 't dan vreemd, dat God de Joden,
655 In de tranen van veel nooden,
Heeft gewasschen rein en klaar?
Nu den tijd ook is verschenen,
Keert in blijdschap al hun weenen,
660 Nu is hunnen Trooster daar.

Want God, voor veel jaren, Mosen,
Amrams zone, heeft verkozen
Tot een trooster Israëls.
665 Ziet eens, hoe hij hem oermde,
Hem omhelsden en beschermde,
Voor Pharaos gramschap helsch.

Doen de afgunstigheid de zonen
Jacobs, zonder te verschoonen,
Zwaard en water overgaf;

- 670 Doen het moederlijke herte
Iochebeds zag, met veel smerte,
Mosis wieg aan voor zijn graf;
- Doen de moeder heurs zoons leven
Moest de baren overgeven,
675 Als zij had heur kind gekust;
Doen de moederlijke zorgen
Lagen, met heur kind, geborgen
In het kistjen ongerust;
- Doen zij moest heur zelf verliezen,
680 Van twee kwaden 't beste kiezen,
Met een droef adieu, te noô,
Riep: „Ik hope in deze golven
Meer meêdoogen is gedolven
Als in 's Konings herte snoê!”
- 685 God, hoe langs hoe goedertierder,
Van dit scheepken was de Stierder
Zelf, met eenen Wester wind,
Die het blies, hoe langs hoe lochter,
In den schoot van 's Konings dochter,
690 Voor een Engel en geen kind.
- 't Kind, dat zag men weder dorsten
Naar zijn eigen moeders borsten;
't Wies in alle schoonheid op;
In zijn voorhoofd stond geletterd,
695 Hoe 't den Pharao verpletterd
Nog vertreden zoû den kop.
- T' groeiden op in manlijkheden,
En, van herten heel besneden,
Voor des Hofs wellusten hij
700 Koos in ballingschap te zwermen,
En den Hebree te beschermen
In zijn droeve slavernij.
- Als hij hierom moest vervluchten,
En in Madians gehuchten,
705 Weiden 't herderlijke vee:

680. De uitg. hebben 't best te.

Als de tijd nu was voor handen,
 Dat den Heer zijn offerhanden
 Eischen zoû van den Hebreë;

710 Zoo verschijnt hem van den Hemel,
 Bij Sinaï, t' lichtgeschemel
 Van des Heeren heerlijkheid;
 God laat hem zijn stemme hooren,
 Op dat hij zijn uitverkoren
 In het land Canaän leidt;

715 Op dat zij daar, zonder smetten,
 Onderhouden zijne wetten,
 En Hem lieflijk met wierook
 Eenen zoeten reuk toebrengen,
 En met bokkenbloed besprengen
 720 Zijn altaren met gesmook;

Op dat dankbaar, onverholen
 (Wijder als tusschen de polen,
 T' Hemellicht den nacht beschaamt),
 Al zijn groote wonderdaden,
 725 En zijn goedheid vol genaden
 Over al mocht zijn befaamd.

Dat den mensche steeds mocht haken,
 Om hier boven te geraken
 Daar 't Hem alles looft en prijst. —
 730 „Acht het aardsch dan veel geringer
 Als het Hemelsch, daar de vinger
 Van zijn zoete wet op wijst.”

TWEEDE DEEL.

PHARAO den Koning, TIPHUS en SERAX, Droom-
 bedieders ende Toovenaars.

PHARAO.

Den laatst geleden nacht (wat hoef ik mij te veinzen?)
 Heeft mij belemmerd, zwaar, met veelderlei gepeinzen,
 735 Gelijk de groote kroon gemeenlijk aankleeft,
 De zorg, die altijds met veel zorgen om ons zweeft,
 De zorg, die 's Konings hoofd met heuren zwerm verduizelt,
 En met een sterk geblas steeds in zijn ooren suizelt.

- Wanneer de schaduw valt, en dat het sterflijk dal
 740 Snachts vleugelen bespreekt, zoo slaapt den grooten Al,
 De zon, in Thetis' schoot, 't gedierte met vermakken
 In zijne hollen rust, 't gevogelt' in de takken
 Zijn vlerken hangen laat: maar 's Konings Majesteit
 Doch nimmer rust omhelst; oft zoo hij werd verleid
 745 Door eenen zachten slaap, en d' oogen komt te sluiten,
 Zoo waakt zijn zorge nog, en sluit zijn ruste buiten;
 Als hij in 't bedde zwemt in Lethe's stillen stroom,
 Zijn zorgen werden ijl verkeerd in eenen droom.
- Mij dacht in mijnen slaap, ik op den grooten wagen
 750 Werd langs het Roode Meers schuimzandig strand gedragen,
 In volle wapening en rusting t' eenemaal,
 Gelijk wanneer de Moor ontziet mijn bloedig staal.
 Den hemel was gevaagd blauw, helder, en azurig,
 En Phœbus zag in zee zijn spiegel stralen vurig;
 755 Het weder loech elk toe, men hoorden geen geruis;
 Zephyrus naauw verblies een golfken met gedruis,
 De schepen lagen stil, dat naauw Neptunus' gilden
 Voor 't windeloze weêr een zeil uitspannen wilden.
 't Gespan van mijne koets den breidel gaf gehoor,
 760 En telden, zoo het scheen, hun stappen op het spoor,
 Als op het onverzienst het meer bestond te bruisen,
 Dat geene kielen zich na 't roer en lieten kruisen,
 Den sturen Boreas begon fluks uit der zee
 't Grijs-schuimig baargebergt' te brengen op de ree.
 765 Den hemel werd bekleed met droeve, duister wolken,
 En 't voorhoofd van de lucht omstort met zwarte kolken;
 Een donker nachtzeil blind beschaduwde den dag,
 Dat 't licht alszins verdween, oft zoo men schijnsel zag,
 Was 't blixem-wederlicht, dat met een slinksch geflikker
 770 Jupijn van boven wierp, met eiselijk geklikker.
 Den donder dreunden met een dommelig geklak,
 Dat Sirt, klip, rots, en strand Neptunus' gramschap brak,
 Die met zijn gaffel scheen den Hemel te beklemmen,
 En t' weder 't Firmament in 't Roode diep te zwemmen;
 775 De Tritons trompten op hun groote waterschulp,
 Dat ieder Palinuur de Goden riep om hulp,
 De schepen stegen op genade na de polen
 En hadden 't wijs-compas en 't roer den wind bevolen.
 De paarden zagen nu ook d' onweêrsstormen leep,
 780 Den voerman hoefden toom, noch breidel, nochte zweep,

739, 740. De vleugelen des nachts bespreiden het sterflijk dal. — 774.
 T' weder, daarentegen. — 779 Leep, druipend.

- Zij vlogen even dul, een langdurige wijle,
 Als uit een Schytschen boog den onbedwongen pijle;
 Veel snelder als de wind, veel snelder als de stroom
 Schoof op vier raders den beslagen disselboom;
 785 Hot, hot, al breidelooos den wagen henen glipten,
 Ontziende noch de Kroon, noch Scepter van Egypten:
 Wat 's Konings koetser ook gebaarde of luide riep,
 De redelooze vlucht al even zwijmig liep,
 Nu bin' nu buiten spoors, al zonder weg te peilen;
 790 Geen schip ons volgen mocht met opgeblazen zeilen.
 Dus stoof den voortocht vast, als eenen watervliet
 Die van 't gebergte valt, tot daar men Pharos ziet,
 Weêrhoudelooos verbaasd in hunnen loop, ten vollen
 Gelijk men eenen steen ziet van de klippen rollen;
 795 Hoe 't grondelooze diep meer zands en waters spooog,
 Hoe heftiger verschrikt elk ros om 't zeerste vloog,
 Tot door het stormgeblas een krokodille stranden,
 De grootste, die hier ooit gezien mocht zijn te landen,
 Dicht aan den boord des strands, in 't minst van drie maal vijf
 800 Kubieten, oversterk gewapend op het lijf
 Met dobbel schelpen hart; 't hoofd zeldzaam om aanschouwen,
 Zoo eiselijk en groot dat het elk dede grouwen;
 Scherptandig in den mond. Zoo haast ons jacht vernam
 Dit zeldzaam monster, 't welk heel heftig na hun kwam,
 805 Zij hunnen loop op nieuw verdubbelden verbolgen;
 De koetse mocht gezwind heur op het snelste volgen,
 Als 't koppel honden heet het hert volgt op de hiel,
 Tot dat een holligheid den wagen wederhiël,
 Waardoor zij uit 't gespan van hun gareelen raakten,
 810 En krak, krak! tot twee maal, den grooten wagen kraakten,
 Die eindelijk verzwakt niet wederhouden mocht,
 Met mij stak op het strand de beenen in de locht!
 Hier lag de dissel, ginds het speek, en daar de raden,
 Tot ik mij 's morgens van Morféus vond verraden.
 815 Den droom bediedt wat vremds (hoe wel hij somtijds liegt,
 En met zijn Iden als een schaduwe vervliegt);
 Want onlangs zijn gezien de dreigende komeeten,
 Verscheiden beeldsels ook van bloedige planeeten,
 En, tot drie nachten toe, een geestelijk gespook
 820 Is voor mijn slaaps gezicht verswenen als den rook:
 De pyramiden van de koninklijke graven
 Drie malen zijn beweegd; een vlucht van zwarte raven

805. De uitgaven hebben: vervolgen. — 811. Niet, niets. — 813.
 Het speek, het gespeekte, de speken (van 't wiel). — 816. Iden, denk-
 beelden?

- T' meer opgeworpen heeft, grafvogels, die graf, graf!
 Egypten dreigen gruw met de een of de ander straf.
 825 De grootste zarken van de tomben zijn gereten,
 En 't nare kerkhof heeft doodsbeenders opgesmeten;
 Isidis heilig beeld, tot voorspel van ons leed,
 Heeft eenen regen vocht van bloedig zweet gezweet;
 Osiris na den Nijl heeft zich gekeerd verbolgen!
 830 Ontwijfelijk hierna moet d' een oft d' ander volgen:
 Gij, zienders! mij den grond van deze zaak verklaart.

TIPHUS.

Den Koning zij hier in bekommerd noch bezwaard!

SERAX.

Den droom rijst uit een hart beslommerd met veel zorgen.

PHARAO.

Hij rijst waar uit hij wil, wat is er in verborgen?

TIPHUS.

- 835 Gansch niet, grootmogend Vorst!

PHARAO.

Nochtans den droom bediedt

En wijst op 'tgeen daar na gemeenlijk geschiedt.

TIPHUS.

- Pilaar van 't grootste rijk! de droomen zijn verscheiden,
 En eensdeels anders niet dan ijdelheid verbreiden;
 Ten anderen profeetsch, voorloopers, diens gebaar
 840 De komst boodschappen van de zuiver waarheid klaar;
 Ten derden, twijfelijk en donker in 't aanschouwen,
 Daar niemand, dan die wil, 't geloove op hoeft te bouwen:
 Nu, 't beeld van 's Konings droom, ten aanzien ongewis,
 Van ijl en twijfel t' zaam in-een-versmolten is,
 845 Zoo dat er niet en waar iet zekers uit te ramen.

SERAX.

- Belangende 't gespook met dees voorttekens t' zamen,
 Een deele schijnet wel tot kwaad te zijn geneigd,
 En acht wij werden van de Goden dus gedreigd,
 Om dat wij zuinig zijn, en werden langs hoe sloffer
 850 In 't heilige gesmook en dienst van onzen offer,
 Om d' ander Goden straf t' ontslaan en maken kwijt
 Op den altaren, die den Priesters toegewijd,
 Bevolen zijn van ouds. Den Koning, tot een teken
 Van boet, hun heilig doe het offervuur ontsteken,
 855 Opdat den Hemel (die ons dreigen schijnt met wee)
 Zijn staal mag wederom bekleeden met der scheê,

839. Vondel heeft: Ten and'ren prophetisch. — 844. IJl, ijdelheid.
 — 848. Lees: Ik acht.

- En de offerhanden als een zoeten reuk ontvangen,
 Wechnemende de straf, die toornig schijnt te hangen
 Ons allen boven 't hoofd: dat ook den Koning weêr
 860 De Godsdienst, die allengs vervallen meer en meer
 Is in het gantsche Rijk, op nieuws mocht wederbaren,
 Geheel op 't oud gebruik van over vele jaren;
 Dat ook des Heiligdoms hoogtijd bij ieder mocht
 Devotig zijn gevierd, en alles wederbrocht
 865 Werd op den ouden voet, —

MOYSES ende AARON, tot PHARAO.

MOYSES.

Groot Koning van de stranden
 Des Nijls! den Koning, die den Scepter voert in handen
 Van Hemel, Aarde, en Zee, die uwen glans verdooft,
 Der Koningen Monarch, en aller Princen Hoofd,
 Heeft ons gezonden hier.

PHARAO.

- Wiens Scepter of wiens Kroon is
 870 Ontzienelijker als den rijksstaf Pharaonis?

MOYSES.

't Onsterflijk Wezen zelf, de Heere Zebaoth.

PHARAO.

Wie kent er nevens mij een grooter Heer oft God?
 Breidt zich mijn heerlijkheid niet uit aan alle kanten?

AARON.

- Van een almachtig Heer wij beide zijn Gezanten,
 875 Van God, die zijnen Throon op 's Hemels vout pilaart.

PHARAO.

Regeert hij in de locht, ik heersch hier op der aard.

AARON.

Hij is, die 's Hemels loop stiert op de hooge polen.

PHARAO.

Ik denk, gelijk de Nijl omdraait de watermolen.

AARON.

Hij is den Dondergod en blixemende licht.

PHARAO.

- 880 Den donder is mijn stem, den blixem mijn gezicht.

AARON.

Zijn Godlijk woord beweegt de blaauwe firmamenten.

875. Vout, gewelf. Throon is te verstaan als verhemelte en zoo kan Gods Throon gepilaard staan op den Hemelwelf.

PHARAO.

Het aardrijk schudt en beeft van mijne dreigementen.
Wat is 't, dat gij verzoekt? Ziet, wien gij rebelleert!

AARON.

- De God van Abraham op Pharao begeert,
885 Dat hij van 't jok ontsla en buiten de limieten
Egypti trekken laat de slaafsche Israëlieten,
Dat zij hem mogen doen een offerhande, vrij
Van 't heidensche gezicht, die Hem behaaglijk zij;
Daar Horeb t' voorhoofd bergt ten hemel in de wolken.
890 Dus oorloft nu t' vertrek aan al d' Hebreeuwsche volken.

PHARAO.

- Genade, o Iupiter! Wie zijt gij, die zoo licht
Uw hielen tegen mij den grootsten Koning licht?
Help Isis en Osir! Ik zweer u bij de sikkels
Saturni, dat gij 't hoofd zult steken aan den prikkel:
895 Wie is er die zich derf opwerpen tegens mij,
Dwing-volk, Kroondrager van de grootste heerschappij!
Ik zweer bij 't hoog tooneel van mijn rechtveerdig leven,
Gij hebt uw eigen roê mij in de hand gegeven:
Als tegen zijnen Heer de slave zich opwerpt,
900 Noodzakelijken moet de roede zijn gescherpt,
Het lastig jok verzwaard, den hals hem overwogen,
En zijn hardnekkigheid gebroken en gebogen,
Den stouten hoogmoed van zijn vleugelen gekort;
Hoe 't bedde zachter is, hoe hij veel trager wordt,
905 En hoe men hem meer rechts en voordeels zal aanbieden,
Hoe hem veel meer te kort zal dunken te geschieden:
't Is weelde, die u jeukt, al lang genoeg verschoond.
Best, dat men u verdruk' en houd' in de ou gewoont';
De roede is van den neers en eerst in 't vuur gesmeten:
910 Nu 't langer niet en smart, de striemen zijn vergeten;
Gelijk de gladde hengst, die, op den stal verkoeld,
Zijns heeren sporen niet in lang en heeft gevoeld,
Noch toom, noch breidels dwang, alreede kwaad om temmen,
Te noô laat zijnen Heer weêr op den zadel klemmen:
915 Het steigert en het briescht, van weelden ongezond.
Nu schort u ook 't gebit van ijzer in den mond.
't Is best, dat men u weêr dees ziekte doe uitzweeten,
En voor een vette sop geeft slagen voor uw eten:
Gaaf henen in 't gareel, gaat henen, bouwt en slaaft,
920 Ik wil, dat gij den weg van uw vertrek opgraaft.

901. Overwogen, overladen. — 916. Schort, ontbrekt.

AARON.

Wij zijn de boden Gods: dus laat u niet verrukken.
 Hoort gij zijn stemme niet, zijn hand die zal u drukken.
 [*Hij werpt zijn staf op den grond.*]

- Daar ligt de roede tot een teeken op der eerd!
 Ziet, hoe zij in een slang lichamelijk verkeert;
 925 Zij krunkelt en zij kruipt: indien bij u ons spreken
 Niet eene pluim en weegt, gelooft ons bij dit teeken,
 En looft Israëls God, die u 't geloof versterkt,
 En door dees wonderdaad zoo krachtelijken werkt.
 Geloofdij 't niet om 't eerst, gelooft dan met den and'ren:
 930 Het tweede: als in rood bloed het water zal verand'ren,
 De visch versterven zal in der rivieren stank,
 Die God de Heere slaan zal zeven dagen lang.

SERAX.

- En dijen lieven God, vertoont hij zich zoo brave,
 Om dat hij in een slang verandert uwen stave?
 935 Is dit zijn hoogste konst? Loopt met uw meersche, loopt,
 En uwe kramerij al elders duur verkoopt!
 Bij ons en geldt ze niet; gaat, gaat, vent ze aan de dwazen!

TIPHUS.

- Meent gij den Koning zoo in de ooren wat te blazen?
 Meent gij, dat onzen Prins zoo lichtlijk is getroost?
 940 Wij hebben 't al te dik voor oogen hem geboost:
 En of gij schoon in bloed verkeert de vlieten stormig,
 Wij zullen 't water ook coleuren gelijkvormig.

AARON.

- Gij toovert; ik herschep. Gij met den schijn bedriegt,
 Den schijn, wiens wezen als een schaduwe vervliegt.
 945 Uw goochel-kunst en is maar forma en figure,
 En t' mijne lijfelijk verandert van nature:
 Want gij door Satan werkt, en ik door kracht gewis
 Van Gods almachtigheid, die niets onmogelijk is.
 Schort dees hardnekkigheid en wilt zijn stemme hooren,
 950 Die weder dezen staf maakt als hij was te voren.

PHARAO.

- Waartoe dit lang sermoon? Preëkt elders al uw best,
 En Pharaonis eer niet door eens anders kwetst:
 Gaat, boodschapt den Hebreë: mijn hand is veel geringer
 Voor-dezen hun geweest dan nu mijn kleinste vinger.
 955 Ik voel, ik voel het jok is hunnen hals te licht,
 Dies ik drie dubbel moet verzwaren hun gewicht:

935. Meersche, koopmars, koopwaar. — 941. Of gij schoon, afschoon
 gij. — 949. Schort, staakt.

- Met schorpioenen wil ik hun voortaan kastijden,
 En alle roeden t' vuur en uwen God toewijden
 Tot eender offerhand. Den Koning is verleid,
 960 Die de onderzaten meent tot zich met zoetigheid
 Te trekken meer en meer; en ziet hij niet te veuren,
 Zij zullen zijn gebied van hunnen halze scheuren,
 En stellen 't Rijk in roer, en roepen: „Tza, wel aan!
 Laat ons den zwaren last van 's Konings kroon ontslaan!
 965 Wat roert of gaan ons aan zijn ingestelde wetten?
 Een ieder breek de boei en schakel van zijn ketten.”

MOYSES.

- Verheft uw harte niet: want 's Heeren straffe dra
 Volgt u alreê, gelijk de schaduw 't lichaam, na.
 Der bergen toppen, die zich in de lucht verheffen,
 970 Afgrijselijk men ziet de slinksche blixems treffen:
 Heer Koning! luistert, hoe Gods gramschap wederschalt!
 Verschuilt, verschuilt u, eer den Hemel op u valt.
 T'wijl u Gods goedheid noodt; zijn straf komt met vertragen
 Naar den godlozen toe, maar komt met zware slagen
 975 Op der tyrannen kop: dus uit den grootschen tred
 Uws obstinaatheids wijkt, en van uw stout opzet
 Haalt fluks de zeilen in! Gij moogt Hem niet ontslippen,
 Oft gij Hem schoon ontvlucht: zoo raakt gij op de klippen
 Van uwen ondergang; en oft gij u verschuilt,
 980 In 't allerhelschte diep, in 't donkerste gekuilt,
 Geen duisternissen, daar zijn oog u niet zal merken,
 Geen schilden mogen u voor zijnen schicht bevlerken,
 Alszins vindt gij u in de kaken opgesperd
 Van zijn rechtveerdigheid, en in den strik verwerd
 985 Van zijnen grimmen toorn, die altijd na der zielen
 En na den lichaam u zal treden op de hiel
 Van uw versteend gemoed: wat baat toch kroon oft staf,
 Als Hij uw kroone breekt, die u den Scepter gaf,
 Met zijnen sterken arm? Dus neemt tot geen verschooning
 990 Uw troetelende macht, die steeds den hoogsten Koning
 Moet onderworpen zijn; want Gods almogendheid
 Belacht, eylaas! den trots, die u omhelst en vleit
 Met een vermomd gelaat.

PHARAO.

Waar toe dees lange rollen?

SERAX.

Heer Koning! laat den zot 't hart met zijn tong uitbollen.

970. Slinksche, schuine. — 983. Alszins, allerwege. — 994. Uitbollen, uitbabbelen.

TIPHUS.

995 Wat werpt ons Pluto op?

AARON.

Volgt tijdelijk den raad
Des Heeren, die u met ons stemme wekken laat
Uit dezen diepen slaap; ontwaakt, eer u te spade
De held're Zon begeeft, het licht van zijn genade!

PHARAO.

Help Aarde! wonder is 't, dat gij 't u niet en belgt,
1000 En dees trotseerders in uw zwarte keel verzwelgt! —

[Tot MOYSES en AARON:]

Past fluks het groot gewelf van Memfis' hof te ruimen,
Eer 's Konings gramschap als een zee begint te schuimen!
Hij heeft zijn planten zwaar op 't aardrijk neêr gezet:
Verstapt hij, elken tred een Koninkrijk verplet.
1005 Zoo gij den blixem zoekt, lupijn is hier te vinden.
Dus wacht u wel den Leeuw zijn keten te ontbinden.
Schuimboeven van mijn Rijk! gaat, boodschapt den Hebreeuw
Dat t' glas verlopen is van zijnen gulden eeuw;
De laatster ure is lang geslagen aan de Wijzer,
1010 En in Pharaos hof is zijnen kerfstok ijzer.
Gaat henen, maakt hem kond, wien dat uw fijn verstand
Den stok om hem te slaan gaf in zijn rechter hand;
Gaat, brengt dees blijde maar aan al de uitheemsche slaven:
Dat lang voor hun vertrek den weg is opgegraven:
1015 En is 't dat uwen God niet vast en zit geschroefd,
Hij doe zijn boodschap zelf, indien hij iet behoeft.

Binnen.

MOYSES.

Zijn hart is onbeweegd veel grooter dan de rotsen.

AARON.

Wie dorst den Hemel toch ooit obstinater trotsen?

MOYSES.

't Hart ligt hem veel te hoog geschoten in den krop.

AARON.

1020 Hij werpt den steen, die hem zal vallen op den kop.

MOYSES.

Hij heeft God opgewekt met zijn grootmoedig baffen.

AARON.

Tsa! gaan wij, want door ons zal hem de Heere straffen.

Binnen.

1001. Past, zorgt. — 1003. Planten, voetzolen. — 1010. Op een ijzeren
kerfstok kan niets meer aangeschrapt worden. — 1017. Grooter, meer. —
1021. Grootmoedig, overmoedig.

C H O O R.

- Steenen Pharao! wilt zwichten,
 Want zijn schichten
 1025 Haalt den Hemel uit den tros:
 Pyramiden! wacht uw spitsen
 Voor zijn flitsen:
 O daar gaan zijn pijlen los!
- Nylus schreit nu, al bedolven
 1030 In zijn golven
 Om de visch, die in zijn kruik
 Sterft, om dat de waterbaren
 Aldus varen
 Bloedig over zijn parruik.
- 1035 Vorscheu, luizen, wormen krielen,
 Waar zijn hielen
 Den Egyptenaar verzet:
 Heptapolis groot geweste
 Ook met peste
 1040 Doodelijken is besmet.
- T' vluchtig vogelken, met ijlen,
 Van heur pijlen
 Onverziens werd achterhaald;
 Dat zijn vleugels aan de sterren
 1045 Uit ging sperren,
 In de baren nederdaalt.
- T' lokkig schaapken sterft in 't bleiten,
 En de geiten
 Vallen voor den herderstok;
 1050 Waar de bouwer ploegt al wakker,
 Ziet hij 't akker-
 vee begraven onder t' jok.
- Nu drukt hun de hand des Heeren
 Weêr met zeeren,
 1055 Met onreinig puistgedoornt,
 Menschen ende beesten woelen,
 En bevoelen
 s' Hemels grimmigheid vertoornd.

- 1060 Nu dreigt hun den Æther vierig,
 Al wraakgierig,
 Met zijn kromme blixems rood;
 Nu laat Hij Egypten vallen
 Van krystallen
 Een diluvie in den schoot.
- 1065 Nu zoo dreigt Hij hun afgrijzig,
 Met een ijzig
 Donders dommelig geklak;
 Nu jaagt God met hagels ronden,
 Om hun zonden,
 1070 Al d' Egypters onder t' dak.
- D' Eik en schijnet nu den Elzen
 Niet t' omhelzen,
 De Aarde, droef en onbespreed,
 Mist heur ranken en heur noppen,
 1075 Mist heur knoppen,
 En heur groen geschilderd kleed.
- Nu beschaduw't Hij hun banen
 Met sprinkhanen,
 Die voorts rooven t' eenegaar
 1080 Al de vruchten, die zij zaaiden
 En afmaaiden,
 In den schoot van 't ronde jaar.
- Nu houdt Phœbus zich gescholen
 In de polen,
 1085 En vertrekt zijn blonde hoofd;
 't Licht van zijnen gulden Wagen
 Hij drie dagen
 Hunnen horizont berooft.
- Noch blijft dezen Koning trotsche,
 1090 Als een rotse,
 Die geen golven en ontziet,
 Als een klippe die gedurig
 Klieft azurig
 't Schuimsel van Neptunus' spriet.
- 1095 Want God, in zijn stoutheid kriegel,
 Tot elks spiegel,
 Heeft verstokt zijn steenig hart;
 Niet, om met een welbehagen

- Hem te jagen
 1100 In 's doods strikken al verward;
 Maar om straffen zijn voorleden
 Godloosheden,
 En om Israël bekwaam
 Stof te geven om te zingen
 1105 Zonderlingen
 D' Eer van zijnen heil'gen Naam.

HET DERDE DEEL.

PHARAO, den Koning.

- Hoewel wij op den thron, als aardsche Goden prachtig,
 Een wereld buigen schier met onzen Scepter krachtig;
 Hoe wel ons goude kroon blinkt met den diadem:
 1110 Daar is een grooter Heer, daar is een hooger stem,
 Daar is een Koning nog, die onzen glans verduistert,
 En een bepeerlden staf, die heerlijker luistert;
 Daar is een Hemelsch rijk, t' welk t' weerdelsch rijk omvangt,
 Daar alle mogendheid den Scepter van ontvangt:
 1115 't Is Hij, die boven woont, en heerscht ook hier beneden,
 Die onze zetels doet verschrikken voor zijn treden,
 Der Princen overhoofd, der Koningen Monarch,
 Die 't alles overziet van zijnen hoogen berg,
 Die op 't verhemelt rond gebouwd heeft zijnen throne,
 1120 (De louter sterren zijn maar lovers van zijn kroone),
 Die met zijn donderstem den sterflijken verschrikt,
 En met het vurig rood van zijnen blixem blik.
 Meer pijlen heeft hij op Egyptenland gescherpet
 Dan zand en barig schuim het Roode Meer opwerpet,
 1125 Als koren-aders rijp den vchten Nijl besproeit,
 Wanneer van zijnen stroom de vlietkruid overvloeit.
 Wat baat mij nu op 't hoofd de kroone van Afriken?
 Oft dat ik 't derde deel van al des weerdels rijken
 Op mijnen globes zie? Wat baat dat ik alleen
 1130 Maak een triumfe van hoovaardige trofeën?
 Oft dat ik op den boord van mijnen vloed doe zwieren
 Dees vendelen gekruist, dees bloedige banieren?
 Oft dat den Arabier oft Moore martiaal
 Ontzie de punten scherp en sneden van mijn staal?
 1135 Wat baat het (als ik doe mijn oorlogs leger krielen),
 Dat de ander weerd moet voor dezen Scepter knielen?

1105. Zonderlingen, in 't bizonder. — 1112. Luistert, schittert. —
 1129. Globes, rijksappel.

- Dat ik van Oost tot West gevreesd worde en geëerd,
 Als dezen grooten Mars nog boven mij regeert?
 O Delta, Delta schoon! die met uw grapilaren,
 1140 Met uw Mausolen schijnt de uitbreidselen te nâren,
 Daar Pharos met zijn kruin de firmamenten doet
 Verschrikken, en vertreedt het aardrijk met de voet:
 Wat baat het, of gij kunt met flitsen en met pijlen
 Verdonkeren de locht? oft in zoo korter wijlen
 1145 Gij een bosschaadje maakt van lancen uitgespeerd,
 Oft 's weerelds aanzicht met uw krijgers eclipseert?
 Wat batet, oft gij in uw wapens voert geschreven
 De teekens van uw deugd en vromigheid verheven?
 Wat baat, oft uwen Prins met slavernije strang
 1150 Zoo vele volken drukt? oft dat den Ondergang
 Zijn roede nederwerpt, en offert voor mijn voeten,
 Oft met zijn kroone mij den Middag komt begroeten?
 Als heel Egypten dus, door blixem, wind en storm,
 Tot eenen chaos kruipt weêr in zijn oude form.
 1155 Help lupijn! wie gij zijt, die met uw oorlogswempel
 Ons boven 't hoofd braveert, komt over uwen drempel
 In 't sterfelijk begriip, en laat den Hemel staan,
 Komt, plant op 't platte veld de stenge van uw vaan!
 Geen Koning is hier doch, die om de beste kanse
 1160 Met mij kroon tegen kroon durf zetten in balance:
 Ik waag, om 't Hemelsch rijk, nog op een goede hoop
 Den rondon cirkel groot van s' weerelds ommeloop;
 En brengdij mij in 't graf op 't hoogste van mijn dagen,
 Zoo is 't mij eers genoeg van u te zijn verslagen:
 1165 Komt slechts op 't aardsch tooneel, zoo gij tornooyen wilt,
 Op dat ik proeven mag de deugd van uwen schild;
 En is 't, dat ik uw zweerd noch spere niet ontvliede,
 Zoo wensche ik op mijn graf geen schoonder pyramide.
 Oft gij al schoon d' Hebreên, die mijnen Scepter drukt,
 1170 Van hunnen halze scheurt en Pharaon ontruikt
 't Jok van hun dienstbaarheid, werwaards wilt gij ze brengen,
 Dat zij de hoornen van uw altaren besprengen?
 Zij raken elders licht in dieper slavernij,
 Oft onder een gebied van strenger heerschappij.
 1175 Gantsch Lybiën is woest, daar Atlas stijgt om hooge,
 En 't ingezeten volk geneert zich met den boge,
 En oorloogt met de spriet gestadig tegen 't wild,

1139. Delta, Neder-Egypten. — 1140. Mausolen, monumenten. Uitbreidselen, het uitspansel. — 1141. Pharos, vuurbaak. — 1150. Ondergang, Westen. — 1157. Begriip, kring. — 1170. Lees: Dien van hun halze scheurt.

- Daar ieder, tot nooddruft, zijn pijlen op verspilt.
 Gaan zij hun bij den Moor oft Etiopier voegen
 1180 (Die heeft nog 't meeste deel wel van zijn rijk te p.ogen),
 Oft hij ze schoon ontvangt, en loopt ze al in 't gemoet,
 D' Uitheemsche als een slaaf zijn akkers bouwen moet.
 Den ruigen Barbaros ook binnen zijn limieten
 Geen vreemdelingen lijdt, noch Meden, nochte Scyten;
 1185 Noch over onzen vloed, noch over de Iordaan
 En zal de Philistijn ook geen Hebreën ontvaân.
 Den vrekken Arabier (zij passen op hun stukken)
 Is ook genoeg bekend nog om zijn oude tukken,
 Hij vilt, besteelt en plukt wie in zijn handen raakt,
 1190 En die hij borger zalft hij eigen slave maakt.
 Noch daar den Assyrier der koninklijker staten
 't Tooneel eerst bouwen dorst, bij 't stroomen der Eufraten,
 Noch nergends, wáar het licht de duisternis verdooft,
 Oft d' ingezeten is der vreemden overhoofd.
 1195 Oft zoeken zij een land, oft zoeken zij een woning,
 Daar ieder borger is, daar ieder is een Koning,
 Daar ieder rechter is, en 't mes trekt uit de scheê,
 Diens bodem is gelijk de diepte van der zee,
 Daar alle baargeschuim oprijzet met elkander;
 1200 Zoo wil een ieder hier ook heerschen boven d' ander,
 En werden zij dan t' zaâm verdrukt in ongeval,
 Wat Koning is er die hun zake rechten zal?
 Of trachten ze onder een klimaat zelf te heerschappen,
 Daar sterflijk mensche nooit het spoor van zijne stappen
 1205 Geprent heeft laten staan, daar zonder arrebeid
 De willige natuur het akkerveld bereidt,
 Zij zullen menigmaal nog om Egypten wenschen,
 Eer 't tot voldoening strekt voor zoo veel duizend menschen,
 Die buiten Pharao behoeven al, ter nood,
 1210 Tot nooddruft eenen opgehoopten vollen schoot.

MOYSES ende AARON tot den Koning.

MOYSES.

- Monarche Mitzraïms, hoe lang zuldij nog kunnen
 D' oogappels sluiten voor de klaarheid eender zonnen?
 Hoe lange, o Pharao! zuldij beletten, dat
 Israël smoken doe het heilig altaarplat
 1215 Des drie-maal hoogen Gods? Ai, blind, versteenigd Vorste!
 Hoe priemdijs op uw hart, hoe steldij op uw borste

1185. Tukken, streken. — 1209. In de nood. — 1210. Tot onderhoud.
 — 1211. Mitzraïm—Ægypten.

- Zoo menig pijl en schicht, en welst u, stout en trotsch,
 Hardnekkig over 't hoofd den strengen toorne Gods,
 Die heel Egypten drukt? T' onsterflijk eeuwig wezen
 1220 Dus met zijn stemme roept: „Ik heb voor 't laatst mijn pezen
 Nog eenmaal uitgerekt, en mijnen krommen boog
 Gespannen, wee, o wee! t' wit van mijn grimmig oog
 Is Heptapolis' kroon, die, trots mijn Hemelschichten,
 Heeft negen-maal belet den Israliet te lichten
 1225 Zijn anker van den Nijl: wee, wee! indien zij stout
 Nog dit twaalf-stammig heir van hun vertrek ophoudt!
 Van d' oudst geboren af uit Pharaonis lenden,
 Tot d' alderminste toe, die van d' Egypters benden
 Zich d' eerstgeboren roemt van vader-, moeder-lief,
 1230 Niet een zal zijn, die niet de dood, gelijk een dief,
 Zal rukken in het graf; geen hart, dat niet zal voelen
 Mijn koude stralen in zijn heete bloed verkoelen!”
 Dus loopt nog in 't gemoet des Hemels Koning preutsch:
 Terwijl hij u dreigt, zoo houdt u buiten scheuts
 1235 Van mijnen stalen boog, die weder is gespannen;
 En oorloft onzen tocht, dat d' Isralietsche mannen
 Op Horeb smoken doen hun altaren bebloed.

PHARAO.

- Gij zingt al éenen zang, gelijk de koekoek doet,
 En oft gij, slaven, trokt, om uwen God te spijsen,
 1240 Daar Horeb met zijn spits ten wolken gaat oprijzen,
 En oft mijn Majesteit gedoogde goedertier,
 Dat gij opstijgen deed 't afgodiesch offervier
 Uit der woestijnen schoot, om ik en weet wat Goden
 Vermaken, met het bloed des altaars opgezoden,
 1245 Zoudt gij mij zweeren dier, te keeren al met vliet
 Ter plaatse die gij, met verlof, te rugge liet:
 Oft veinsdij mij den tocht die gij hebt voorgenomen?
 Zegt, werwaards hij zich strekt.

AARON.

- Waaruit wij zijn gekomen:
 Het land van Canaän, recht over de Iordaan,
 1250 Daar ons voorvaders eerst hun stappen lieten staan,
 Dat God zelf heeft beloofd, dat God zelf heeft gezworen
 Aan Isac zijnen knecht en Iacob uitverkoren.

PHARAO.

Gij 't land van Canaän verkrijgen in 't bezit?
 Uw bogen zijn te slap om schieten na dit wit!

1232 Stralen, pijlen (van den dood). — 1233. Preutsch, grootmoedig.
 — 1244. Gezoden, gekookt, verbrand (het offerbloed). — 1245. Met dieren
 eed, met vlijt.

- 1255 Meent gij met lijf en ziel zoo in dit land te treden?
 Gaat henen, vraagt te deeg na zijn gelegentheden.
 Hoort, Idumea! hoort, hoe acht men dij zoo licht,
 Een ander heeft genoeg en schrikt van uw gezicht,
 Die rondsom afgepaald ligt midden in de bergen,
 1260 Die met uw muren trotsch den Hemel schijnt te tergen.
 Waarvoor zoo menig rijk zijn wapens heeft geschorst,
 En daar de Philistijn uitsteekt zijn hooge borst;
 Daar elk inwoonder stout is eenen Giges hooge,
 En gij, sprinkhanen teër, en musschen in hun ooge!
 1265 Te wijd zijdijs verdoold! en timmert in de locht,
 En schildert, op Neptuuns azure golven vocht,
 Dij t' Philistijnsche rijk zoo wonderlijk voor oogen!
 Help! 't geeft mij wonder, uit wat borsten gij gezogen!
 Hebt deez' hoogdragendheid, en hoe gij zoo verrukt
 1270 Dees stoute dwaasheid in uw hersens hebt gedrukt.
 Wat rijk is u beloofd? Mij dunkt, gelijk de muggen
 Gij om de kaarse zwermt, tot dat gij, bedelpluggen!
 Uw vleugelen verbrandt: ik rade, ik rade u: blaast,
 Eer gij dit heete moes wilt proeven met der haast.
 1275 Oft wilt gij banken in de Philistijnsche koken,
 Eer hij u heeft genood, oft zijnen haard doen smoken,
 Zoo keert dan onverzaad: gij kranen! vliegt u mat,
 Om gasten met den vos, die al in schotels plat
 De spijsze toebereidt; en als gij meent te drabben
 1280 In zijn gestolen vet, zult gij u niet beslabben.
 Zoekt vrij een ander aas, oft zich uw kele belgt,
 De brok is doch zoo groot, dat gijder aan verzwelgt:
 Dus slaat dit in de wind, en laat vrij aan der eiken
 De schilden hangen, die gij niet en moogt bereiken
 1285 Met uwen lammen arm, al veel te kort en stram;
 En, voor dien Scepter eël, van dijnen geitschen ram
 De kromme hoornen grijpt, 't welk beter u zal voegen,
 Oft t' kouter, om de borst des akkers te doorploegen,
 Van 't Palestijnsche land.

MOYSES.

Israël onbezorgd

- 1290 Heeft God tot eenen Schild en tot een vaste Borgt,
 Den grootsten Kapitein; die Hij wil overvallen
 En baat geen preutsch gebergt van opgeworpen wallen,
 Noch diepe vesting van een grondellooze zee,
 Noch bogen, noch geflits, noch zweerden uit der scheë,
 1263. Giges, reus. — 1267. Dij, u, 3e en 4e nv., niet te verwarren met
 dij, bijv. in hebdijs, dat hebdegij, hebt gij beteekent. — 1275. Koken, keuken.
 — 1287. Voor, in plaats van.

- 1295 Noch vele wapentuig, noch 's weerelds oorlogsheiren
In een slagordening en mochten zich verweeren
Voor zijnen sterken arm, die nauw verheven schier
Om strijden, al omvlecht is met den lauwerier.

PHARAO.

- En of 't land openstond van alle Philistijnen,
1300 Hoe raakdi door de dorre Arabische woestijnen,
't Onvruchtbaar woeste veld, de doornen wildernis,
Daar niet min ruig gediert' als wild geboomte en is?
Daar is noch vrucht tot spijs, noch vochtigheid om laven,
T' waar pas een kerkhof om u tzamen te begraven.

AARON.

- 1305 God is de volheid zelf, wiens overmilden schoot
Voor Iacob overvloeit van t' zoete Hemels broot.
Die 't al geschapen heeft uit niet, kan op der heiden
En t' stekel-doornig veld ons Tafel toebereden:
De zelfd' waar door den Nijl nog jaarlijks overvloeit,
1310 Waar door den Oceaan uit zoo veel stroomen groeit,
En zal ons nimmermeer aâmachting laten dorsten.
De moeder zal veel eer s' kinds lippen hare borsten
Onttrekken wreed en stuurs, eer onzen Herder zal
Vergeten zijne kudde in 't aardsche tranendal.

PHARAO.

- 1315 Stuit u den Philistijn, zoo hebdi te passeren
T' Rood grondeloze Meer, waar wildij henen keeren?

AARON.

- Die met zijn waterpas bepaalt de groote zee,
En heeft gecompasseerd den boord van ieder reê,
Die 's hemels vouten schoon te zamen heeft gewrongen,
1320 En 't aardsche centrum zwaar houdt allezins gedrongen,
Heeft lang de weg bereid, heeft lang het pad gebaad
Voor 't volk van zijn Verbond, die stoutlijk en verwaand
Gij aan uw opzet boeit, en durft nog 't hoofd opsteken
Als of het aan de macht des Hemels zou gebreken,
1325 Te blixemen den trots van uw hardnekkigheid,
Daar u de vinger van Gods hooge Majesteit
Zoo streng heeft aangetast! eylacen! wordt eens wijzer,
En nog de wraak verstompt van zijn rechtvaardig ijzer,
Waarmede hy u dreigt.

PHARAO.

- Rebellen altemaal,
1330 Trekt henen, maar ik wil, ik wil uw Beestiaal
Hier blijf tot roof en buit. Trekt henen uwer straten.

1300. Openstond, vrij was. — 1331. Uwer straten, uws wegs.

MOYSES.

Wij zullen van ons vee geen klauw hier achterlaten.

PHARAO.

Zoo blijft dan die gij zijt! Hoe, zullen dees Hebreën
 Ons trotsen? Neen, eer werd den alderleegsten steen
 1335 Memfidis omgekeerd! Het vee dat zal hier blijven,
 Trekt met uw kinders heen, uw hoeren en uw wijven!

AARON.

Waar 't vee blijft, blijven wij, grootmogende Monarch!
 Als wij gekomen zijn bij Sinaï den berg,
 Wij God een offerand van ossen ofte stieren
 1340 Op 't heilige gesteent dankbarig moeten vieren,
 Tot eenen zoeten reuk, en tot een teeken blij,
 Dat hij ons heeft verlost van al ons slavernij;
 De palen zijnes Wets wij niet en overtreden.
 Dus oorloft ons vertrek, en hoort zijn stemme heden!

PHARAO.

1345 In geenderlei manier.

MOYSES.

Zoo blijft de straffe hand
 Des Heeren over u, en over 't gantsche land:
 God zoude eer eenen berg of harde rots bewegen.

PHARAO.

Is hij een rustig haan, hij kraai nog eens te degen.
 Den sleutel van mijn Rijk zij u voor 't lest ontzeïd,
 1350 En welker tijd gij in mijn tegenwoordigheid
 Hier weêr verschijnen dorft, ik zweer bij mijnen Throne,
 Misraïms edel hof, en bij mijn groote Kroone,
 Ik zweer bij dezen staf bepeereld en verguld,
 Dat gij van stonden aan uw kerkhof vinden zult.

Binnen.

MOYSES.

1355 O diamanten hart! o ijzeren nature!

AARON.

Het ijzer wordt gedweeg int gloeyen van den vure;
 Den diamant, hoe hard, verzachtet bokkenbloed:
 Maar dezen blijft verstokt, versteend in zijn gemoed.

MOYSES.

't Glas van ons slavernij is niet-te-min verlopen.
 1360 Ik zie, ik zie den weg tot ons verlossing open.
 Egypten ziet om hoog, het zweerd is uit der schee:
 Dies Iacob morgen licht zijn anker van dees reê.

Binnen.

C H O O R.

- Nu 't manen-schijnsel zich gaat ronden,
 En met heur kromme hoornen naakt
 1365 Vast eenen halven cirkel maakt,
 Werde den Hebree van druk ontbonden,
 En van 't tyrannig jok ontlast.
 Ziet, hoe elk juicht met blijden geeste,
 Ziet, hoe zij nu hun Paasschen-feeste
 1370 Met vrolijkheid bereiden vast!
 Hun jaar'ge lammerkens zij slachten,
 Met dat de schaduw zich uitstrekt
 En 's Hemels oog zijn licht vertrekt,
 Om schuilen in de water-grachten.
- 1375 Ziet, hoe zij, met de roode stralen
 Van 't zuiver Lams verkoren bloed,
 De dorpels ende posten voed,
 Van hare poorten vast bemalen:
 O heilig klaar ken-teeken! om
 1380 Te vrijden al uw eerstgeboren
 Voor d'Engel, die in 's Heeren tooren
 Gaat maayen, met een zeisen krom,
 Al de eerstelingen vanden Nijle:
 Al de eersten, die uit 's moeders schoot
 1385 Beschouwden Phoebi stralen rood,
 Door-schicht hij met een hemel-pijle.
- De Israëlieten rusten twijlen
 Hun toe na 's Heeren wil en eisch,
 Om hun te geven, op de reis
 1390 Van zoo veel stadiën en mijlen.
 De lammerkens, die nu gedood
 Zijn, zij gaan voor den vure speten;
 Daarna met bitter sause op-eten,
 Met zurig ongeheveld brood.
 1395 Omgord, geschoeid, den staf in handen,
 Een ieder vlijtig 't lamken eet
 Al staande, als wandel-gasten, reed
 Om scheiden van de Nijsche stranden.
- „Schoon morgen-rood, begint te blozen!”
 1400 Zij met verlangen roepen t' zaam,
 1389. Geven, begeven.

„Komt, werpt uw stralen aangenaam,
 Eens in ons blijdschap over Gozen!
 Blaauw hemels licht, doorschijnt de locht,
 Beschaamt den zilver-schijn der manen,
 1405 En distilleert de peereltranen,
 Die van ons wangen rollen vocht,
 Niet meer van droefheid als voorhenen
 Maar al van blijdschap en van vreugd,
 Om dat den Hebree met geneugt
 1410 Zijn zoete vrijheid is verschenen.”

O zoete vrijheid! wat een krooning
 Dunkt u den genen, die verrukt
 Nu zoo vele eeuwen heeft gedrukt
 T' slaafsch jok van een tyrannig Koning!
 1415 Oft schoon 't wild vogelken met lust
 Int korfken tiereliert en fluitert
 En inde traly, twijl het tjuiter,
 Verdient 't gekochte zaad gerust,
 T' zou liever in de takskens schieten,
 1420 En klieven met zijn vlerkskens locht
 Den blaauwen hemel, zoo het mocht
 Slechts mager zijnen kost genieten.

Waarom versteekt zich inde stoppels
 Der bosschen t' hoorn-getakte hert?
 1425 De ranke hind', waarom zoo hard
 En snel vlucht zij voor 's jagers koppels?
 Waaromme vliedt het schuw konijn
 En de achter-lamme bloode hazen,
 Die als een schaduw weggeblazen
 1430 Zoo fluks in hun zand-holen zijn?
 De azure visschen, waarom duiken
 Zij voor 't doorluchtig net zoo ras,
 Int diepste van het water-glas,
 Int diepste van Thetydis kruiken?

Ach! om hun vrijheid, die zoo naakte
 Een ieder van naturen wis
 Zijn voorhoofd ingeschreven is,
 Van dat hij eerst int licht geraakte:
 O drie maal edel vrijheidskroon!
 1440 Die Isac d' hoofd-slapen omvlechet,
 Waarom den lieven Hemel vechtet,
 Die met zijn vleugelen ten toon

- Beschaduw't de Isralietsche benden,
 En helpt hun uit t' Egyptiesch zand,
 1445 Int rijke Palestijnen land,
 Uit al hun droefheid en ellenden.

- Twijl Iacob dus van vreugden reyet,
 Den heldren witten dag aanbreekt,
 De gulden zonne 't hoofd opsteekt,
 1450 Die over Nylus golven sprayet
 Het stralig licht van zijn flambeel,
 Die haast ontdekt, hoe dees Comedie
 Rijst uit de bloedige Tragedie
 Van Delta's schreyende tooneel,
 1455 Daar de oudst-geboren voor hun magen
 Op 't bedde liggen koud en stijf,
 En laten 't graf hun doode lijf,
 Dies Isr'el werd van 't jok ontslagen.

VIERDE DEEL.

PHARAO den Koning, REI DER EGYPTENAREN.

PHARAO.

- Hij, die na mijnen tijd zou Memfis troon beklimmen
 1460 En als een kleine God dit aardsch tooneel beschimmen,
 Hij, die op 't hoog gestoelt van 's Konings Majesteit
 Deez dubbel groote kroon alreë was toegezeid,
 Hij, die niet minder zou als zijn half-Godsch voorouders
 In d' edel schoenen treën: en, Atlas, deze schouders
 1465 Ontlasten van den last die mijnen ouden dag
 Veel kommerlijker valt dan zij te voren plach:
 Diens opgang helder scheen, als 't licht der morgenzonnen,
 Den middag grooter hitte en klarigheid te jonnen,
 Diens rijpe jaren mij veel heils hadden beloofd, —
 1470 Den eenen Pharao den andr'en is ontroofd!
 Drie malen zij vervloekt den nacht, die met zijn veëren
 Bespreed heeft Tisifone, Alecton, en Megeren,
 Den Atropos, die meer sterflijken heeft ontzield,
 Als Astren dezen nacht om ons hebben gewield:
 1475 O Phœbus! hadt gij ons gewaarschuwd doch zorgvuldig

1447. Reyet, danst. — 1460. Beschimmen, overschaduwden. — 1471—72. Bespreed, bedekte; namelijk: de nacht zij vervloekt, die de Wraakgodinnen bedekte (zoo dat haar werk: de dood der eerstgeborenen, onbemerkt bleef.) — 1473. Atropos, die den levensdraad afsnijdt. — 1474. Astren, sterren. — 1475. Had de zon ons slechts kunnen waarschuwen, dan had de ramp wellicht (bij dag) voorkomen kunnen worden.

- Eer gij uw blonde hoofd en uw paruike guldig
 Ter kwader tijd vertrokt van onzen horizont,
 Geheel Egypten waar zoo deerlijk niet doorwond
 In zijnen eersten slaap: dat alletijd met tranen
 1480 Zij dezen nacht beschreit, dat nimmer 't licht der manen
 Zijn duisternis doorstraal: dat nimmermeer 't gestert
 Verlicht met heuren glans zijn donker zeilen zwert.
 O dieftelijke dood! O pest, die ongenadig
 Zijt op den boord van Styx of Acheron beschadig
 1485 Onzalig voortgebracht, wiens pijlen met vermengd
 En doodelijk vergift venijnig zijn besprengd.
 Vervloekt zij dees Bellon, die listig in de wapen,
 Ons met een stille trom bekruipt, wanneer wij slapen
 Den tijdelijken slaap, en komt verkeerren straf
 1490 De slapers in een lijk, hun bedden in een graf.

MAN ([uit den] REI DER EGYPTENAREN).

- Wij offeren ons leed, ons tranen aan de voeten
 Van 's Konings Majesteit, om onzen druk te boeten,
 Met ons verscheurde kleed, en ons verbleekt gelaat,
 Waar uit gij leest wat in ons hart geschreven staat:
 1495 Ons droeve klachten, laas! zijn hoogheid niet en belgen!
 Den Hemel zal op 't lest ons 't eenemaal verdelen,
 Dus lange heeft hij steeds ons vleugelen gekort,
 En d' een op d' ander maal den blixem neêrgestort
 Van zijne gramschap. Ach! Ziet, hoe ons velden schijnen
 1500 Niet dan een wildernis en doornige woestijnen.
 Ons boomen zijn niet meer met vruchten schoon bekleed,
 Noch de aarde met geen groen tapijten meer bespreed.
 De bloemen zijn verwelkt, de kruiden en de loven
 Zijn met hun lieflijkheid en zoeten reuk verstoven,
 1505 Waarop Aurora eer met 't kriecken van den dag
 De tranen van den dauw te distilleeren plach;
 Zephyrus voert niet meer op zijne zachte vlogels
 Den blijden Echo van de zorgeloze vogels;
 Noch 't zoet gelureluur van Pans veelgaatsche pijp
 1510 In langen niet gehoord is in dit rond begriip.
 Het veldsche beestiaal is schielijken gestorven;
 Den droeven akkerman zijn velden ziet bedorven;
 Zijn ploegen is vergeefs, zijn zaaisel is onnut,
 Zijn akkers liggen woest en mager uitgeput,
 1515 Den herder laat zijn vee, den jager 't woud gehuchtig,

1483. Dieftelijk, die ter sluik komt. — 1515. Gehuchtig, dicht bewassen.

Den bouwer zijne ploeg, den visscher 't net doorluchtig,
Den vooglaar zijnen strik, daar eertijds 't zorgeloos
Wild vogelken zoo dik zijn vrijheid in verloos.

VROUW.

- Maar, och! ontijdelijk..., met dat zich eerst uitstrekte
1520 De schaduw dezes nachts..., ontijdelijk ons wekte
Een jammerlijk geschrei, als een die onder 's leeuws
Grijp-klaauwen zich alleen verweert met veel geschreeuws;
Wij vlogen al verbaasd; ach! 't werd van tijd noch eeuwen,
Zoo lange d' oudheid ons grijsharig zal besneeuwen,
1525 Uit ons gemoed gewischt! Wij vlogen al verbaasd
Naar 't bedde van die ons op 't harte lagen naast.
Te spade, eilaas! te spa, de dood ons hier verraste:
De pols was wech eer elk al bevende noch taste
Naar 't leven van zijn kind, en ieder moeder zag,
1530 Zoo haast als van de kaars scheen eenen lichten dag
In 't droefste van den nacht, in eenen slaap te vaste
Het wit ivooren beeld, het schepsel van albaste
Zijns kinds in 't pluimig bed: elk kreesch, elk riep terstond
Des spiegels krystalijn op 's kinds verbleekten mond.
1535 Maar ziel en leven was vervlogen, met den asem,
Want 't glazige krystal bleef zuiver, zonder wasem.
De rozen waren op de kaaksken al verwelkt.
't Koraal, waar met zoo dik dees borsten zijn gemelkt,
Was van de lippen wech; de stralen zonderlingen
1540 Van de oogskens vriendelijk (die plachteu te doordringen
Dit moederlijke hart, ach! dat zoo veel verliest!)
En flikkerden niet meer, maar waren al bevlied
Van twee wijnbraauwen droef. Dat liever nooit dees ooren
En hadden 't zoete woord van Moeder mogen hooren!
1545 Ach, ongevallig einde! ontijdelijke dood!
Gij treft met uwen spits die eerst uit 's moeders schoot
Beschouwden 's Hemels licht. Eylaas! voor al de smerte
En pijn, wats mijnen loon? Niet dan 't doorschoten herte
Van mijn verkoren bloed; ach! eer gij ooit verreeft,
1550 Had beter 's moeders buik uw donker tomb geweest!
Hoe is dus mijnen troost, hoe is dus mijnen roeme
Op eenen nacht verwelkt, gelijk een dorre bloeme!

MAN.

- Oft dezen dooden mond nooit vader, vader! riep!
Dees, wiens liefd' in mijn hert begraven lag zoo diep,
1555 Die letterlijken stond in mijn gemoed geschreven:
De zonne van mijn vreugd, de ziele van mijn leven,
Den rechten erfgenaam, en d' aldernaasten oor
Van al mijn rijke haaf, van 't goud in mijn thresoor;

- Ja, 't beeld mijns aangezichts, de wortel, die de vruchten
 1560 Mijns zaads beloofden voort te brengen met genuchten.
 „Wat is ons leven? Ach! Wat is ons leven ook?
 Een liefelijke bloem, bel, bobbel, damp en rook
 Of smook, die, in de locht verblazen en verzwenen,
 Gelijk een schaâuw verstuift, en ijdel vliegt daar henen.
 1565 Het duurt een wijle maar, een tijdelozen eeuw,
 En smelt weêr lichter als een witgevlakte sneeuw,
 Of als een ijzen beeld, twelk spoedig overwonnen
 Zijn statua verliest met 't stralen eender zonne.
 't Is als een blixems-licht, dat naauw om schijnen poogt
 1570 En mist zijn heerlijkheid met dat het zich vertoogt;
 Een toorts, die durig schijnt en smeltet al bezweken,
 Met dat heur lemmet sparkt, met dat zij is ontsteken.
 Hoe vliên ons dagen wech, als waren zij gevlerkt!
 Ons uren zijn bestemd en onzen tijd beperkt,
 1575 Ons wiege wordt ons graf, ons leven is verloren,
 Wanneer wij naauwlijks zijn uit s' moeders schoot geboren.”

VROUW.

- Dus schreiden de ouders vast, in zulken harden proef.
 Ons oogen vloeiden, laas! als twee fonteinen droef.
 De zuster op haar zus, de broeder op zijn broeder
 1580 Riep: „Oft nooit uit den schoot van een verkoren moeder
 Wij beid' waren geteeld! och, oft wij nooit met smert
 En pijn hadden gedrukt een zelfde moedershert.
 Och! waren wij nooit beide uit éenen bloed geronnen,
 Noch nooit door éenen ring geraakt int licht der zonnen,
 1585 Noch van één vader nooit, in zijne liefde zoet,
 Gewonnen op één koets, noch met de melk gevoed
 Die uit één ader vloot, noch samen opgevoedsterd;
 Noch in een wankelwieg met pijnen opgekoesterd;
 Zoo'n had uw droevig einde (als 't ommers wezen most!)
 1590 Ons zoo veel zuchten (laas!) noch tranen niet gekost.
 Wat hebdi meer misdaan als wij, dat 's doods verstaalden
 Gescherpten schicht met-een dees borsten niet doorstraalden?
 O helschen Atropos! Wie dacht, wien had gedacht,
 Dat gij huns levens draad zoudt korten dezen nacht?
 1595 Wij hadden uwe komst wel vlijtig waargenomen,
 En niet den zachten slaap met Lethes laten stroomen
 Op ons gesloten oog, en nog, voor 't laatst adieu,
 Dees wangen eens gekust, eer uwe vlimme hieuw
 En scheiden ziel en lijf wraakgierig van den andren.
 1600 Voor eeuwig hadden wij nog eens omhelsd malkandren.
 Ach! zaliger ist lijk 't welk hier ligt uitgestrekt,
 Dat nu den Rouwe met heur vleugelen bedekt,

Als wij, die treurig, om dees droefheid te verzachten,
 Ons overstelpen in ons tranen en ons klachten.

MAN.

- 1605 Twee maal vijf straffen wij (eylaas!) hebben gevoeld:
 En worden altijd meer van droefheid nog bespoeld.
 Den Hemel even streng houdt zijnen boog gespannen:
 Dies bidden wij: verlaat d'Israelietsche mannen!
 Verlatet den Hebreën, ontsluit Egyptenland,
 1610 Op dat zij hunnen God voldoen zijn offerhand!
 Ontslaet ze doch van 't jok van al haar slavernijen,
 En wilt ons allen voor een grooter straf bevrijen.

PHARAO.

- Zij vluchten metter ijl, van daar het morgenrood
 Verrijst, tot daar het licht neêrdaalt in Thetis' schoot;
 1615 Voor Pluto trekken zij zoo wijd ter Hellen neder,
 Tot daar zij nimmermeer en keeren herwaarts weder.
 Zij reizen naar 't besneeuwd en 't koud beijzeld Noord,
 Tot daar men nimmermeer van hun vertrekken hoort.
 Zij laten dan den Nijl, die overvloeit van 't goede,
 1620 Tot daar hun al gelijk moet drukken de armoede.
 't Weerspanning slaafsch gedrocht, zij loopen al hun best
 Die ons gezond klimaat ontsteken als een pest!
 Zij nemen al hun vee, zij nemen al hun have,
 En worden op het veld een spijs voor de rave!
 1625 Zij ruimen 't gantsche Rijk! zij loopen naar hun dood,
 En erven Pluto's nest voor eenen zachten schoot.

Binnen.

Den REYE DER ISRAËLIETEN zingen.

Hebreën! speelt 's Hemels lof
 Nu op uw luite schoone!
 Adieu, Misraïms hof!

- 1630 Adieu, Memphidis throne!

Adieu, Egyptenland!
 Adieu, rijksstaf en kroone,
 Die Nylus zandig strand
 Beheerscht door Pharaone.

- 1635 Adieu, tyrannig jok,
 Adieu, dienstbarig Gozen!
 Waar uit de Heer ons trok
 Door Aaron en door Mosen.

1613. Zij vluchten, dat zij vluchten.

- 1650 Israël wil 't beloofd
Canaän nu gelukken,
Daar Iuda zijn voorhoofd
Zal met een kroone drukken.
- 1645 Daar Iuda, onder 't licht
En 't wankel rond der manen,
Zijn stoel en zetel sticht
Bij 't stroomen der Iordanen.
- 1650 Gij Philistinen haast,
En gij o Iebusieten!
Met Amalec verbaasd
Maakt plaats met de Ammonieten.
- De Koning Iuda komt
Preutsch in uw schoenen treden:
O luistert! hoe hij tromt,
En nadert met zijn schreden.
- 1655 Dat dijnen hoogmoed daalt
Voor die zijn rijk wil vesten,
Gelijk den blixem straalt
Vant Oosten tot den Westen.
- 1660 Uw grenzen open sluit
Voor onzen Prins personig,
En laat tot roof en buit
Uw melk en uwen honig.
- 1665 Iordaan, die van den top
Der heuvelen komt bruisen,
Steekt uw blaauw hoornen op,
En laat uw bobbel ruischen!
- 1670 Golfte in d' azure zee,
Zegt de Oceaansche baren,
Hoe Iuda op uw reê
Komt zijnen thron pilaren.
- Sinaï! maakt dij reê,
Want op uw hoogte steilig
Wil smoken doen d' Hebreê
Zijn brandofferen heilig.

1675 Dat Horeb eeuwig staat
 Gerezen onder 't maanschijn,
 En tuigt wie heeft gedwaad
 De tranen van ons aanschijn.

1680 Mensch-stappen zullen eer
 Des hemels cirkel meten,
 Dan hunnes Konings eer
 Israël zal vergeten.

1685 Den Engel maakt het spoor;
 O, laat ons niet verslappen!
 Ons leidslîen treden voor,
 Wij volgen hunne stappen.

PHARAO, den Koning, ALBINUS, Veldhoofdman met
 zijn heirleger.

PHARAO.

Die niet ontziet den roem zijns Scepters te bevlecken,
 Mag doen als Pharaο, en laten henen trekken
 De slaven van zijn rijk, die onder 's Hemels wiel
 1690 Den Koning eigen zijn met lichaam en met ziel,
 Die steeds gehouden zijn den Koning toe te wijden
 De vruchten van hun zweet, en honger zelfs te lijden,
 De slaaf, die 's Princen hoofd met een gemarmerd dak
 Moet overwelen 's daags, en onder 't hemelvlak
 1695 Zelf slapen al den nacht, en dubbel wordt vergouden,
 Wanneer bij zijnen loon hij t' leven mag behouden.
 Oft rekent zijnen Heer hem t' schuimsel van der aard,
 En is hij op de helft naauw zoo veel eeren waard,
 Geen vrijheid komt hem toe, tenzij hij 't mag verwerven
 1700 Door zijnes Konings gunst, oft eindlijk door zijn sterven.
 Vast hebben dees Hebreëen, verdubbeld snoē en valsch,
 T' jok van hun dienstbaarheid geschoven van den hals
 Door tooverkunst huns Gods, die, 't scheen, ons zou ver-
 delgen
 En heel Egypten in zijn toornigheid verzwelgen.
 1705 Zoo nu zijn rechte hand verlamd is noch verkort,
 Hij neem de handschoen op, die hem geboden wordt.
 Zij zijn wel uit 't gezicht, maar nog niet uit mijn handen,
 Noch uit hun slavernij, al schijnen ze uit de banden

1677. Gedwaad, gewischt. — 1689. Wiel, wenteling. — 1701. Ver-
 dubbeld, dubbel.

- Van 't slaafsche jok te zijn. Zij worden nagedraafd:
 1710 En eer den vluggen Tijd de bleeke Zon begraaft,
 Zie ik hun achterhaald en onverziens bedrogen,
 Gelijk de vogel t' net wordt over 't hoofd getogen;
 En als in 't bladig bosch, zoo schielijk 't bloode hert
 Beschreit zijn vrijheid, als 't in strikken is verwerd,
 1715 Zoo zal ook, al betraand t' heirleger der Hebreuwen
 Hun vrijheid zien beroofd voor allen tijd en eeuwen.
 Tsa, Hoofdman! werwaards is 't, dat zij getogen zijn?

HOOFDMAN.

- Ontziende 't bloedig staal des preutschen Philistijn,
 Heer Koning! al verbaasd begaf zich dezen zwerme
 1720 Daar 't Rood Arabiesch Meers gekromden woesten erme
 Dit rijk een deel omvangt, en de woestijne dreigt:
 Gewapend naauwlijks, zij om strijden niet geneigd
 En schenen, noch bekwaam ten minsten hun vijanden
 Het half gelaat te biën; ik late staan hun tanden
 1725 Te breken met geweld. Indien gij dezen rei
 Vervolgt, genadig Vorst! vóór 't oorlogs-veldgeschrei
 Zij raken in de vlucht, en reppen tsaam hun zolen,
 Als schaapskudd', die de wolf het herte heeft ontstolen,
 Om geen beschermen denkt, maar van een bende haast
 1730 Wel honderd benden maakt en vluchtet al verbaasd.

PHARAO.

Welaan, de rossen toomt, om geenen tijd verzuimen.

HOOFDMAN.

- Zij brieschen, en 't gebit huns breidels doen zij schuimen,
 En zijn met strijdschen moed gespannen int gareel,
 De wagens toegerust; en 't leger, al geheel
 1735 Gehelmd, gestokt, gestaafd, vierkantig in slagorden,
 Verlangt, wanneer den tocht zal aangevangen worden.

PHARAO.

- Zoo treed' de Koning voor: op, trommel en trompet!
 De wapenroovers noodt tot 't bloedige banket!
 Dat elk zijn hielen licht! 't Is geen en tijd om hinken,
 1740 Nu in 't bestoven veld Mars zijnen schild doet blinken.
 Krijgt onder zijn banier! hij leidt u aan den dans.
 Des overwinners hoofd omvlecht den lauwerkrans.
 Den weg is al gebaad: dus laat ons niet verslappen,
 Zoo ver te vinden is het spoor van hunne stappen.

Binnen.

1710. Tijd staat in den 1en nv. — 1728. 't Hert ontstolen, den moed benomen. — 1737, 38. Op, tr. en tr., noodigt de wapenroovers (soldaten) tot het bloedige feestbanket. — 1742. De lauwerkrans omvlecht het hoofd v. d. overwinnaar.

C H O O R.

- 1745 Die den Hemel derf bekrijgen,
 Zal wel voor een wjl opstijgen,
 Even als Neptunus' vocht
 Worpt zijn baren na de locht,
 Die van zelf in korter stonden
 1750 Weder vallen in de afgronden,
 Oft gelijk een vlam gezwind
 Licht op naar den hemel klimt,
 Die men wederom zich zelven
 In zijn asschen ziet bedelven:
 1755 Want de groote goedheid Gods
 Latet wel den Koning trotsch
 Op het hoogste en even dulle
 Woeden, doch wanneer hun rolle
 Is ten uitersten volspeeld,
 1760 Op 't Theatrum getooneeld,
 En wanneer hij met berommen
 Meent ten hoogsten zijn geklommen,
 Stoot den godlijken Monarch
 Hem afgrijzig van den berg.
 1765 Hoe hij was den Hemel naarder
 Hoe den val hem is te zwaarder,
 Hoe hij meerder opwaards steeg,
 Hoe hij dieper valt omleeg.
 Hoe hij meerder rees verkorzeld,
 1770 Hoe hij platter valt vermorzeld.
 Dit blijkt aan Pharaos straf,
 Die zoo blind'ling loopt na 't graf.
 Die in 's Heeren straffe tijdig
 Blijft verstokt, versteent partijdig;
 1775 Daar een ieder roê, als vriend,
 Hem tot beteringe dient:
 Want de strengheid Gods ten lesten
 Iedereen kastijdt ten besten,
 En zijn geesel al begrijpsd
 1780 Op een grooter roede wijst.
 Wie dan, in der zonnen luister,
 Sluit zijn oogen in het duister,
 Wie de aankloppers van 't gemoed
 's Herten deur niet open doet:

1769. Verkorzelt, wrevelig. — 1775. Daar, terwijl. — 1779. En zijn reeds bejammerde geesel wijst op een nog grootere roede.

- 1785 Wie zoo vele donderslagen,
Luiden laat voor ijdel vlagen,
Op het onverzienste bald
's Heeren blixem overvalt:
Gelijk dezen Koning prachtig,
1790 Die geen teekenen aandachtig
Mochten leiden uit den tred
Van zijn obstinaat opzet.
Dies de Heere t' ecnemalen
Hem onttrekt de helder stralen
1795 Van zijn hemelsch aangezicht,
En verduistert hem in 't licht,
In verkeerdheid overgeven,
Tot hij eindelijk, gedreven
Even als een roerloos schip,
1800 Drijft al blind'ling op de klip
Van zijn overgeven boosheid,
Van zijn stoute goddeloosheid,
In den afgrond en 't verleid
Van zijn overgevenheid.

VIJFDE ENDE LAATSTE DEEL.

FAMA, oft 't blazende Gerucht.

- 1805 T' heir-leger Israëls (dat God zelfs had geleid
Onder zijn vleuglen uit d' Egyptische dienstbaarheid;
Dat God 's nachts voorging in een vierige colomme
En 's daags in eene wolk) Pharaο wederomme
Had eindlijk achterhaald, en met zijn oorlogs-heir
1810 Omringd tusschen 't gebergt en tusschen 't Roode Meer,
Dat, met de zonne kwam de duisternis verrassen,
Zich spiegelden verbaasd in zoo veel harrenassen,
In zoo veel ijzer-blaauw; dies riepen zij: „t En helpt,
Wij blijven samen hier in droefheid overstelpt;
1815 Wij zijn besloten van 't gebergte en van de baren,
Van zoo veel oorlogs-volk en toegeruste scharen:
Ha, Amrams zonen snōo! die ons, zoo onbedocht
Vervoerd, hier op een graf en kerk-hof hebt gebrocht:
O, zalig waren wij, in arbeid en in slaven,
1820 Eer in Egyptenland gestorven en begraven:
Verraders van den rei en 't leger der Hebreēn!

1787. Bald, spoedig (Hd.) — 1805. 't Heirleger, 4e nv. De konstruktie. 1805—1813 is dan ook onverklaarbaar, want Dat slaat weér op heirleger. — 1813. 't Baat niet. — 1815. Besloten, ingesloten. — 1817. Moyses. en Aaron.

Een ieder wreek' zich zelf en worp den eersten steen!"

Gelijk de reizigers (als in d' azure golven

Van eenen waterberg bedekt wordt en bedolven

- 1825 Het vlotting schip, wanneer zich Boreas verheft,
En 't golvig driftig hout met groene baren treft)
Den schipper dreigen vast, zoo voor de sture winden
Hij 't opgeblazen zeil wil strijken noch ontbinden:

D' een met een bleek gelaat na 't leven vast de dood

- 1830 Afschildert, de ander klaagt, dat in Thetidis schoot
Hij vindt zijn duister tombe, en de ander dat zijn leven
Ontijdelijk hij moet den baren overgeven;
Dat ondertusschen heeft den zeeman, al ontrust,
Genoeg te doen, eer hij d' een stilt en d' ander sust.

- 1835 Zoo ook in dezen storm de Israëlietsche hoeders
Aaron en Moyses beid' vertroosten hun gebroeders,
En roepen: „Makkers denkt, dat uwen Koning leeft,
Die midden in 's doods nood de zijne t' leven geeft;
T' is eenen vasten grond. En twijfelt niet zoo wanker:

- 1840 Vest uw geloove op Hem, en worpt der hopen anker
Op Gods almachtigheid, die 't steil gebergte kan
Tot dalen platten, en verdroogen d' ocean.”

Den jongsten toont, hoe hun den Hemel is te goede,
En slaat, met zijne doode en levendige roede,

- 1845 Het woeste baargeplots, dat zich verdeelet stuur,
En wederzijden maakt een roô robijnen muur,
Een schutsel van krystal, en nemet zijn afscheidsel
Zoo wijd, dat midden blijft een guldig zand-plaveisel,
Een droogen vloer geschelpt, waar op dees Leidsliên voor
1850 't Gantsch Leger volgen doen hun stappen op het spoor.
O zeldzaam wonderwerk! wie zal ik best gelijken
Israël, die zoo haast een plaatse vindt om wijken,
Als bij de watervloed, die stroomig opgehoopt
Een leger diepte vindt en snellijken verloopt!

- 1855 Terwijl en dus d' Hebreên (spijt 't wezen der naturen)
Vast dweersen deze straat van krystalijne muren,
Roept d' een: „De zee is droog, en 't water even vocht
Hangt, ik en weet niet hoe, tot boven in de locht!”
En d' ander krijscht: „Wats dit? 't Roô Meer schijnt op-
geblazen;

- 1860 Thetis ciert heur parruik in deze spiegelglazen.
Waartoe met schepen meer gevloten over 't nat,
Wanneer men doorgaands vindt zulk eenen drogen pad?

1833. Dat ondertusschen, terwijl dit plaats heeft. — 1843. Den jongsten, Moyses. — 1844. Staf en slang. — 1854. Leger, lager. — 1862. Doorgaands, (er) doorgaande.

- Waartoe dient doch 't kompas en de opgespannen zeilen,
 Oft grondloos dieplood, om de diepten met te peilen?"
 1865 Dus in verwondering treedt vast 't heirleger voort,
 En vindt zich droogs voets, van d' een op d' ander boord,
 Behouden op het strand. Dies Pharao verbolgen
 Verkiest denzelfden pad, om fluks hun te achtervolgen
 Met al zijn wapentuig, met al zijn krijgsgeweld;
 1870 En is naauw in 't gebied van t' zandig zeeusche veld,
 Oft den Hebreewschen God begint zich te belgen,
 Die, om hun in één graf te zamen te verzwelgen,
 Een slinksch onweder van den hemel nederworpt,
 Dat t' slibberig gebergt weêr in zijn holte slorpt,
 1875 Dat ieder over hoofd en hals in 't diepste sobbelt,
 En komen door 't gegolf eens eindling opgebobbeld,
 Met eiselijk geschreeuw, half levende en half dood.
 De dooden zijn alreê meer als der golven vloot:
 D'een roept: „Osiris, o! helpt mij te boven klemmen!"
 1880 En d'ander: „Help, Isis! opdat ik 't mag ontzwemmen!"
 De een is met t' harnas zwaar gezonken in den grond;
 De een houdt zich aan de koets, of aan de wielen rond,
 En de ander al verbaasd, om boven 't water wakker
 Nog 't hoofd te houden op, grijpt zijnen naasten makker,
 1185 En zinken beidegaêr. De zee, die altijd woelt,
 Wat nog te boven drijft voords in den afgrond spoelt.
 Den Prince van den Nijl, die, in zijn koetse deftig,
 Werd voortgetrokken van sneeuw witte hengsten heftig,
 Vervloekt de troebel zee, de golven zout gezwind,
 1890 Den Hemel en de locht, de blixems en de wind,
 En om ontijdelijk nog de bleeke dood te ontvlieden,
 Durf hij den dullen storm t' hoofd even dapper bieden,
 En stijgt de baren op, en krijschet: „Oft gij schuimt,
 Voor dezen gaffel spits den weg naar t' strand opruimt!
 1895 Ik ben Neptunus zelf, den God van deze stranden!
 Ontziet mijn blaauwe spriet met drie gescherpte tanden:
 Gij bruist, gij zwalpt, en krielt, ziet, wie gij rebelleert!
 Ik ben't, die op het diep van uwen stroom laveert."
 Den Ocean en past op vloeken noch op schelden,
 1900 Zijn dreigementen dweers en mogen hier niet gelden.
 Na dat hij zeven maal, met t' woest getuimel vocht,
 Zijn voorhoofd heeft gebergd ten wolken in de locht,
 En weder zeven maal gedaald is in de vesten
 Van 't grondeloze diep, hem eindelijk ten lesten
 1905 De vochtigheid verzwaart, ja alle hoop berooft,

1878. Vloot, vloeyende massa. — 1900. Dweers, stuursch.

En in heur grimmigheid delft over hals en hoofd.

- Ik geef te denken voords, de Hebreën, die 't aanzagen,
 Hoe hunnen vijand lag zoo korteling verslagen,
 Hoe God zoo lichtelijk den pratten hoogen moed
 1910 Pharaos had gedempt, vertreden onder voet,
 Oft niet een ieders tong, van vrolijkheid ontsprongen,
 Den driemaal hoogen lof des Hemels heeft gezongen,
 Als zij aanschouwden, vrij van s' Konings wreedheid straf,
 Dat hun verlossing werd Pharao tot een graf,
 1915 Diens korten ondergang, diens droevig treurspel even
 En onverzienste dood hun strekte tot den leven.
 De winden en het meer goedjonstig wierpen ruit
 De Egyptsche wapening weêr aan den oever uit,
 Wierp harnas, schild en zwaard juist den Hebreën in handen,
 1920 Daar zij eerst werden met gedreigd van hun vijanden.
 Dit heb ik zelf gezien, dit heb ik zelf gehoord,
 En deel 't een ieder voor de zuiver waarheid voort.
 Veel wijder als men ziet zon, maan en sterren blinken,
 Zal ik dees nieuwe maar met mijne tromp doen klinken.

Binnen.

HYMNE OFTE LOFZANG

VAN DEN ISRAËLIETSCHEN REYE.

- 1925 1 Nu zingt, nu speelt, nu reit en danst,
 Nu looft den Heer der Heeren,
 Die ons met d'overhand bekranst,
 Vlecht hem een kroon van eeren:
 Hij is, die al de banden van
 1930 Ons slavernije breken kan,
 En onzen rouw in vrolijkheid verkeeren.
- 2 De Heer gedenkt aan zijn verbond
 Over zijn uitverkoren,
 Looft Hem met ziele, tong en mond,
 1935 Die Israël staat voren,
 Die Iacobs huis, in dienstbaarheid,
 Onder zijn schaduwe bespreidt,
 Prijst zijnen naam, en wilt nu vreugd oorboren.
- 3 Hij is den God van Abraham,
 1940 Isac en Iacob machtig,
 Die nu tot Koning zalft den stam,
 Den stamme Iuda krachtig,

1917. Ruit, rude, ruw, wild. — 1938. Oorboren, genieten.

- Die ons naar 't zoet beloofde land
Geleidet door zijn sterke hand,
1945 Om heerschen int land Canaän eendrachtig,
- 4 In 't land, daar melk en honig vloeit,
Daar de Iordaan beneven
Stroomt, die uit zoo veel beekskens groeit
Van 't steil gebergt verheven:
1950 Daar, als de baren van der zee
Of t' zand der stranden, nu alreê
T' zaad Israëls doet zijn vijanden beven.
- 5 Looft dezen krijgsheld onvervaard,
Die paarden, ros en wagen,
1955 T' gewapend heir met schild en zwaard
Heeft mannelijk verslagen,
Met den verstokten Koning trotsch;
Bouwt op dees klip en sterke rots,
Die niet en zwicht voor stormen en zee-vlagen.
- 1960 6 Den rood-scharlaken mantel breid
Van 't Roode Meer hij scheurde,
En heeft guld-zandig geplaveid
Een effen straat, waar deur de
Hebreën ontweken hun misval,
1965 Tusschen twee muren van kristal,
Daar Pharao den laatsten zucht betreurde.
- 7 Pharao, die ons op de hiel
Vervolgde met zijn scharen,
't Zee-water stormig overviel
1970 Met t' zwalpen van de baren;
Die 't voorhoofd bergden in 't gestert,
In den afgrond vernederd werd.
Speelt s' Heeren lof op harpen en op snaren!
- 8 Pharoos wimpelen ontdaan
1975 En zag men niet meer zwieren,
Noch 't bloedzeil van zijn oorlogsvaan,
Noch al zijn roô banieren;
Zijn wapens en geslepen staal
Zonk met zijn rusting altemaal.
1980 Wilt Hem op 't plat van zijn altaren vieren.

1971. Die met zijn hoofd in de sterren woonde. — 1974. Ontdaan, opengeslagen.

- 9 Bouwt al uw hoop op dezen Steen,
 Bouwt uw geloove vaste
 Op den Monarche der Hebreën,
 Die Pharao verraste,
 1985 Die des tyrans voornemen schort,
 Den hoogmoed van hun vleugels kort,
 En met zijn sterke schouders ons ontlaste.
- 10 In koper, steen, noch ijzer hard
 Alleen niet dees weldaden
 1990 En prent, maar schrijft ook in uw hart
 Gods goedheid vol genaden,
 Die ons s' Doods muile heeft ontruikt.
 Groen palm en myrtetakken plukt,
 Kroont, ciert, en vlecht uw hoofd met lauwer-bladen!

MOYSES doet zijn offerhande en spreekt:

- 1995 Dwijl Israël ontruikt is uit zijn slaafsche banden,
 Zoo stijg ten Hemel-waart ons herte, met t'gesmook
 Van dezen altaar! Als een liefelijken rook,
 Ontvangt, o Heer! ontvangt dees heilige offerhanden!
 Ontvangt dees offerhand tot een dankbarig teiken,
 2000 Oft schoon den teëren mensch niet anders wedergeeft,
 Dan 't gene hij (eylaas!) van u ontvangen heeft:
 Zijn zwakke sterfelijkheid niet hoogers mag bereiken.
 Gij zijt de volheid zelf, de spruitende fonteine,
 Die overvloeit van t' goede; o mensch! die niet en hebt
 2005 Iet goeds, als tgeen gij uit dees zuiver borne schept,
 En zijt niet van u zelfs als stof en asch onreine!
 Wat offert gij den Heer? niet anders als den lof der
 Oprechter lippen vroom, voor zijn weldadigheid,
 't Welk God veel meer behaagt als bok, stier, kalf of geit;
 2010 Een dankbaar hart is hem den aangenaamsten offer.
 T'is God, die 'tal uit Niet heeft door zijn woord geschapen,
 Die 't wonderlijk geheel gegeven heeft den eisch,
 Gewelfd, gebouwd, geciert gelijk een schoon paleis.
 De stieren hooren hem, de kalveren en schapen.
 2015 Niets is er zoo gering, of t' is van hem gevloten,
 Hij hevet al gemaakt; — o, groot is uwen lof!
 Die 't al hebt rijkelijk gebouwet zonder stof,
 Zoo Gij in uwen raad verholen hadt besloten.
 Heer! dit bekennen wij nog eenmaal met verlangen,
 2020 Wat wij op den altaar in vier en vlammen rood
 Ontsteken, is gevloeid uit uwen milden schoot,

- Ja, hebben ziel en lijf van u, o God! ontvangen.
 Den offer komt U toe, die, Heer! verteert tot asschen,
 Neemt, dat U toebehoort, den altaar toebereid
 2025 Alleene zij t' bewijs van onze dankbaarheid,
 Dat Gij ons aanschijn van de tranen hebt gewasschen.
 Dat ons gemoed u viert inwendig na den geeste,
 En dat ons herte brandt, gelijk als in s' vuurs gloed
 Op 't heilige gesteent ons offerhande doet,
 2030 En dat wij uwe wet betrachten aldermeeste.
 Zoo dikwijls als het bloed der bokken zal besprengen
 Des altaars hooge plat, zal ik gedenken aan
 Hoe wij de straffe hand uws Engels zijn ontgaan,
 Waar door Gij tzamen ons woudt uit Egypten brengen.
 2035 Ik zal gedenken, hoe, om Pharaos verdinsten,
 Al de eerstelingen van geheel Egypteland
 Van menschen en van vee, door uwe sterke hand
 Geslagen werden, van den meesten tot den minsten.
 En hoe gij ons verlost hebt uit de tyrannij
 2040 Van dezen Koning, die, om zijn hardnekkigheid,
 Met zijnen hoogmoed nu in 't meer begraven leit,
 Waar door wij zijn ontboeid van al ons slavernij.
 O Heer! bereidt den weg, en trekt nog voor ons henen,
 Gelijk Gij tot nog toe gedaan hebt goedertier,
 2045 Des daags in eene wolk, s' nachts in een vlamig vier,
 Waar in Gij mij ook zijt op Sinaï verschenen.
 Vertsagt voor onze komst de stoute Philistijnen,
 Kwetst hunnen preutschen moed! o Heer, blijft onzen borch
 En onzen schild, op dat wij mogen onbezorgd
 2050 Geraken door de dorre Arabische woestijnen.
 Op dat wij eindelijk eens mogen triumfeeren
 In 't land van Canaän, en dat wij uwe wet,
 Uw offerhanden daar, rein, zuiver, onbesmet,
 En ons beloft voldoen, tot uws Naams prijs en eeren.

Binnen.

[SLOT]-CHOOR.

- 2055 S' Hemels goedheid, die voorhenen
 Ons voorvaders heeft beschenen,
 Is hier op 't Tooneel herspeeld,
 En na t' leven afgebeeld.
 Tijd noch de vergetenissen
 2060 Hoort uit ons gemoed te wisschen

2035. Wat Pharao verdiend had.

- Dees weldaden overgroot,
 Neêrgedaald uit 's Hemels schoot.
 Doch wanneer wij zien veel milder,
 Wat den goddelijken schilder
 2065 Hier-met naakt afconterfeit,
 Raakt dit in vergetelheid,
 En vertoont zich veel geringer,
 Wanneer ons dit met den vinger
 Wijst op 't ware wezen blij
 2070 Van dees Hemel-schilderij:
 Op een grooter weldaad leerlijk,
 Die door Jesum Christum heerlijk
 Ons zoo rijkelijk beschijnt,
 Dat de schaduwe verdwijnt.
 2075 Want wanneer de zonne luistert,
 't Manen-zilver werd verduisterd,
 't Bleekste voor het helderst zwijkt,
 't Minste voor het meeste wijkt;
 Om den zin hier van te mellen
 2080 D' een wij tegens d' ander stellen:
 Nu, het rijk Egypten is
 Oft beteekent duisternis,
 Daar, in zware slavernije,
 Iacob, onder d' heerschappije
 2085 Pharaonis, met geklag
 Droevelijk in boeyen lag:
 Maar door t' Goddelijk verweere
 Werden zij, door t' Roode Meere,
 Saam verlost uit dees spelonk,
 2090 Als den Pharao verzonk
 Met zijn schilden en zijn zwaarden,
 Met zijn ruiters, volk en paarden:
 Even lagen wij verstrikt,
 Leelijk in ons bloed verstikt,
 2095 Onder Satan, Hel en zonden,
 In s' Doods banden vastgebonden;
 Maar door s' Levens klaar Fontein,
 Onzen Zaligmaker rein,
 Als Hij in het laatst der dagen
 2100 Aan het kruice werd geslagen,
 Werden wij, door zijn bloed rood,
 Vrij van Zond', Hel, Duivel, Dood,
 Door zijn goedheid vol genaden

- Afgewasschen ons misdaden:
 2105 Niet verlost, als Iacob, bloot
 Van een tijdelijke dood:
 Maar door dezen Samson leeuw
 Vrij van d' Helsche pijnen eeuwig,
 Van Gods onvergankelijk wee,
 2110 Van het zwaard, dat uit der scheê
 Boven t' hoofd ons dreigde grammig,
 Met den brand des afgronds vlamig.
 Israël trok al gelijk
 Naar een aardsch vergankelijk rijk,
 2115 Dat maar voor een tijd mocht bloeyen,
 Maar, na ons gebroken boeyen,
 Ons de Heere roept tot Hem;
 In het nieuw Jerusalem.
 Loopt dan, ijverig genegen
 2020 Hebben wij door Christum kregen
 Eenen weg, gebaad en plat,
 Naar de schoone Hemel-stad.
 Daar dood, ziekte, strijd noch tranen
 Gelijk over der Iordanen
 2125 Ons meer zal ontmoeten wreed,
 Als 't den Isralieten deed.
 Die zoo vlijtig hun bewezen
 In het uiterlijke wezen,
 Ook om slachten t' zuiver Lam;
 2130 't Welk ter-stond een einde nam,
 Als den Godlijken Messias
 (Daar den anderen Helias
 Zijn verkoren Jongers vroed
 Op wees met den vinger zoet,
 2135 Als der schatten kleinoodkoffer),
 Toen die kwam en zijnen offer,
 Als hoog-priester, dede spâ
 Op den berg Calvaria;
 Toen hij tegens Satan kampten,
 2140 Alle priester-dienst en ampten
 Einden met het Paschen-feest,
 Als de Ioden jaarlijks meest
 Posten, dorpels nog bestreken
 Met s' Lams bloede, tot een teeken
 2145 Hoe God hun bevrijde weerd,
 Voor den slaanden Engels zweerd.
 Voorspel, 't welk ons leert ten besten,
 Hoe dat, in den alderlesten

- 2150 Dag der dagen, in 't Gericht,
 Voor Gods toornig aangezicht,
 Jesus Christus ons zal vrijden
 Door zijn heilig bitter lijden,
 En, met t' rood onschuldig kleid
 Van zijn droeve sterflijkheid,
 2155 Ons onrein melaatsche vlekken
 Voor des Heeren aanschijn dekken.
 Eet dan, geestelijker wijs,
 Nog dit Lam, der zielen spijs,
 Met een bitter sause spijtig;
 2160 Ware Israëlieten vlijtig,
 Laat de kracht van zijne dood
 U nog zijn een hemels-brood!
 Weest omgord, en staat al reede
 Om te wandlen na den vrede,
 2165 Met den staf, alzoo 't behoort,
 Van des Heeren Heilig Woord,
 Opgeschort, omgord op vordel
 Met der liefden band en gordel.
 Ook aanmerkt hier algemeen
 2170 Dees twee leids-liên der Hebreën:
 Moses (onbespraakt voor Pharons
 Aanschijn) hoeft des Priesters Aarons
 Reden-rijke tonge vocht:
 Doch geen van dees beiden mocht
 2175 Isac brengen eindelijken
 In Canaâns koninkrijken:
 Onder welke schorse duikt
 (Als men dezen bast ontluikt)
 De onvolkomen zwakheid teder
 2180 Van der Wet te korten leeder,
 Om in 't hemelsch vaderland
 Op te stijgen uit den brand,
 Uit den brand der zielen zweerdig,
 Uit Gods toornigheid rechtveerdig,
 2185 Daar ons Christus, als gezeïd,
 Heeft behouden uitgeleid.
 Want in Christo woont bekwamig
 Zelf de volheid Gods lichamig:
 't Evangelische verbond
 2190 Vloeyet uit zijns Wijsheids mond,

2159. Spijtige saus, elders (v. 643.) schele saus: saus, die wrevelig
 maakt. — 2178. Ontluikt, opent. — 2180. Leeder, ladder. — 2183.
 Zweerdig, snijgend.

- Der genaden fontein-ader,
 Ons verbidder, bij den Vader.
 Israël vertrok op hoop;
 Maar voor ons heeft al den loop
 2195 Christus, t' hoofd van zijne benden,
 Lang te voren gaan vol-enden,
 En met t' kruis getriomfeerd
 Boven Hemelen en eerd.
 Laat dit plaatse bij u grijpen,
 2200 Laat dit Godlijk zaaisel rijpen,
 Zoo zal te uwaards 's Hemels gonst
 Vloeyen UIT LEVENDER JONST.

Vergelykinge Van de Verlossinge der Kinderen Israëls

MET

DE VRIJWORDINGE DER VEREENIGDE
 NEDERLANDSCHE PROVINCIEËN.

- H**oewel den vluggen tijd d' uitkomste der Hebreëuwen,
 Spijt Moysi gulde pen, met veel verloopenen eeuwen
 Heel uit te wisschen dacht: zoo is het evenbeeld
 Van Israëls triumf zoo aardig weêr volspeeld
 5 Op 't Nederlandsch Tooneel, dat geene van dees beiden
 Naauw van den andren is met waarheid te onderscheiden:
 Wien schildert Pharao naar 't leven naakter af,
 Als Phlipppo den Monarch? Den eenen met zijn staf
 Beheerscht den blaauwen Nijl; den andren draagt in handen
 10 Den scepter, wiens gebied strekt over Tagus' stranden;
 De eenen Osiris eert met gebogen kniën;
 Den ander zal den God des Tibers eere biën;
 Den eenen maait in 't graf de onnoosle zuigelingen;
 Den anderen, die nog aan 's moeders borsten hingen;
 15 Den eenen Jacobs huis verdrukt met slavernij;
 En d' ander t' Nederland verheert met tyrannij;
 Den wettigen Godsdienst belet den eenen duister,
 En d' ander al verblind gehengt niet, dat den luister
 Des Evangeliums gelijk een zon doorbreekt,

2202. Uit levender jonst, uit levende genade, devies der Rederijkers-
 kamer, die 't stuk gespeeld heeft.

- 20 Noch dat de waarheid 't hoofd ten hemel ergends steekt.
 Israël, zijnde dus in droefheid en in rouwe,
 De vouten schallen doet van s'Hemels hoog gebouwe:
 „O Vader!” roepen zij, „wilt gij uit uwen tros
 De pijlen uwes toorns steeds op ons laten los!
- 25 Gedenkt toch aan 't verbond, dat Gij met uwer knechten
 Voorvaders goedertier hier voormaals woudt oprechten;
 Oft zoo Gij onzer naar uw goedheid niet gedenkt,
 Ten minste d' eere uws naams, o Heere! niet en krenkt!
 Gedooft niet, dat wij (ach!) den tijd van onze leven
- 30 Den vijanden tot roof en spijs zijn gegeven!”
 Belgica van gelijk, met zuchten en geklag,
 Den droeven echo wekt, en stenet nacht en dag:
 „O Heere! laat op ons de liefelijke stralen
 Uws aanschijs van den thron des hemels neder dalen.
- 35 Wij zijn, eylaas! bevlekt met ongerechtigheid:
 Dus reinigt ons in 't bloed van Christi sterfelijkheid;
 Zijn eenige offerhand' neemt aan, tot een voldoening
 Onzer misdaden en volkomene verzoening!”
 God Jacobs stenen hoort, en tot voorvechters trouw
- 40 Wekt Amrams zonen beide, en die van 't huis Nassou
 Den Nederlanders tot beschermen en voogden,
 Die samen hunnes volks verlossing beoogden.
 Die eer voor Memphis heeft gestreën als besten vriend,
 Wordt eindelijk haar partij en die voorheen gediend
- 45 Heeft 't streng Borgoensche hof zich rustet tegen Spanjen:
 O, wonderbaarlijk schikt zich Moyses met Oranjen!
 Den een strijdt voor de wet, den andren slaat de trom
 En vrijdt met zijnen arm het Evangelium;
 Den eenen gaat d' Hebreën de roode golven banen,
- 50 En d' ander leidt de zijn door eenen vloed van tranen,
 Al recht door 't golvig meer van klibber brein en bloed;
 De slaven de een ontslaat, en de ander steekt den hoed
 Der Vrijheid in de locht, en eindelijk strekt zich even
 Huns vijands ondergang te zamen tot den leven.
- 55 Pharao voor een graf het Roode Meer beëft;
 Philippus oud en grijs katijvig henensterft:
 God wel verscheiden straft, d' een vroeg en d' ander spade,
 Maar eindelijk overvalt hun beid' zijn ongenade.
 Den zelve Koning, die t' rijk Israëls bevesten,
- 60 Heeft eindelijk uw zaak, o Belgica! ten lesten
 Voleindigd in triumf: dies dij niet langer kwelst,

43. Eer, weleer. — 51. Klibber, kleverig. — 56. Katijvig, ellendig.
 — 61. Kwelst is eigenlijk geen gebiedende wijs.

- Dewijl hij dijnen staat met zijne macht omhelst.
 Hoe is de macht gegroeid van uw verbonden Steden,
 Sint dezen grooten held ging in de schoenen treden
 65 Zijns vaders, welk (eylaas!) verraderlijk en straf
 De zwarte nijdigheid geblixemd heeft in 't graf.
 Help God! de wraak is u, gij zult hier namaals eischen
 Het dier vergoten bloed met een gekromde zeisen.
 Wat rest er nu, dan God te vlechten met bescheid
 70 Den loffelijken krans van ware dankbaarheid?
 Vreest hem, die lichtlijk kan verstrooyen in der ijlen
 Het steunsel van uw zaak, den bos geknootte pijlen!
 Peinst om den Genen, die de volkren van Sion
 Als slaven voeren liet geboeid naar Babylon.

64. Held, Maurits.

OP DE VERLOSSINGHE ISRAELS.

Hoe Godt rechtveerdich straft den Pharo obstinaet,
 Midts zijn hardneckich hert en tyrannighen haet,
 Over zijn volck verheuen,
 Hoe Hy oock Israel verlosset uyt zijn handt
 Door Moysesijnen knecht, wt het Egyptsche landt,
 Speelt Vond'len hier na 't leven.

Ghetrou altijdt.

EER-DICHT OP DE VERLOSSINGHE VAN ISRAEL.

MEt domme mis-verstant door onbeslepen sinnen
 Verdooft vaeck inde keur, en wisselt goet voor quaet,
 Den siende, blindelingh, volcht lust, voor wijsen raedt,
 En die doet gantsch verkeert verkeerde dingen minnen.
 De reden-rijcke mensch kan 't misbruyc haest verwinnen,
 Door deuchdens liefde, die met kennis hooch begaeft
 Wanneer hy 't Heylich Woort ziel-ijverich hanthaeft,
 Wert hy Gods Rijk-genoot, de wijsheyt zijn vriendinnen.
 Kroont Vondels weerdich hoofd, heyl-graege jongelingen,
 Die, voor d' onkuysche min, het hoogste nut leert singen,
 Hetwelc den geest vervreucht met een inwendich juygen.
 Het wroecht niet na de daet, als die snoo leugen-dichten,
 Tweesinnich hy verlijt de oud' en nieuw' gheschichten:
 Doorleest dit sin-rijc boec: het zalt u best ghetuyghen.

T' kan verkeeren. Gerb. Adriaensz. Bredero (1585—1618).

KLINCK-VERS OP DE VERLOSSINGHE DER
KINDEREN ISRAELS.

GHeen man en kan den lof van Godes groote daden
Te recht wel singhen wt, oft prijsen zoo 't behoort,
Ten zij de wijsheydt zelfs beschreven in Godts woort,
Door Moyses gulde penn', hem leyt op syne paden.

Als dan den mensche sal bemercken veel ghenaden
Aen den Hebreën geschiet, welc waren schier versmoort
Onder t' Egyptische jock, bedwongen en bespoort
Te wreken boven macht na s'Landts-volc listich raden, —

Geen Schilders kloec verstant, geen verwe, noch pinceel,
En zal afbeelden zoo, ten vollen noch ten deel,
Verlossingh voor dat volc, verheest van treurich klaghen,

Als hier nu heeft ghedaen een goet Helicons klerck,
Die naect'lijck stelt ten toogh in recht Poëtisch werck,
s'Volcx last, verlossing med'. Schept in Gods gaef behagen!

Godt is myn heyl. (Willem Bartiëns.)

Lofzang^{VIII}

TOEGEEIGEND AAN MR. WILLEM BARTIËNS.

D Ees, die met haar blond verciersel,
Reikt aan 't uitgespannen zwiersel,
Die azurig zit verschoond,
En van de astren wordt gekroond;
5 Die, tot eenen staf, in handen
Voert de Scepter met drie tanden,

VIII. Tot de genen, die, naar Rederijkers-weerzijdsche-bewierookings-gewoonte, lofdichten maakten op Vondels „Pascha”, behoort ook de populaire rekenmeester Willem Bartjens, die te Amsterdam een fransche school schijnt gehouden te hebben. Met den dichter Vondel en met den schilder en leeraar der kunst Carol van Mander was Bartjens bevriend. Het jaar der eerste uitgave van zijn „Cyfferinghe” is niet bekend. Men gist 1633. Vondels „Lofzang” is wel niet ouder dan 1620, maar ook wel niet veel jonger. Zoo hij hier reeds opgenomen wordt, is het om hem met het bijschrift voor Bartjens’ portret in verband te brengen en met het sonet van den cijferaar, gemaakt op den dichter. De 2 deelen van Bartjens’ rekenboek, dat zijn naam onsterfelijk heeft gemaakt, en in 't oneindige is herdrukt en vernieuwd, zijn o. a. uitgegeven te Zwol, in 1637, bij Geraert Bartjens.

1. Dees (de Maagd van Amsterdam), verciersel, kapsel. — 2. Zwiersel, zwerk. — 3. Azurig verschoond, in hemelsblauw uitgedost. — 4. Astren, sterren. — 6. Den staf v. Neptunus.

- En op vlooden twee ten toon
 Heeft verhemeld haren throon;
 Dees, wiens speelgenoots, met minnen,
 10 Zijn Zeegoden en Godinnen,
 En wiens vlooden heel verguld
 Met veel rijkdom zijn vervuld;
 Waarin zwart bepekte vogels
 Zweven met hun lichte vlogels,
 15 Die Caucasus' Dochters roem
 Lieflijk plukken als een bloem,
 Ja, aan 't Ooster-eind der wereld,
 Daar Tithonis Bruid bepereld
 Haar blond hair met spansels tooit,
 20 En haar roode rozen strooit; —
 Dees beroemde Maagd verheven
 (Zeg ik) schept haar lust en leven,
 Dat *hij* in heur schaduw rust,
 Aan haar overvloedsche kust,
 25 Op haar aangename stranden,
 Daar de voedster van de landen
 Breede waters maakt te klein,
 Om te drijven haren trein,
 Haren trein, die uit uw konste
 30 Schept haar leven en haar jonste,
 Zonder welk zij onbedocht
 Nimmermeer beklijven mocht.
 Gij, o Cithon, hoog verheven,
 Van een hoogen Geest gedreven,
 35 Boven 't algemeen verstand
 Gij alleen de kroone spant.
 In de cijfer-konst beraden,
 Leert gij jeugd de rechte graden:
 Hoe den groen-geloofden krans
 40 Kroont Gerechtigheids balans,
 Om de rekening te slechten,
 En koophandel uit te rechten.
 Bovendien, in Hollands veld,
 Gij de zuiver Lelie stelt.

8. Verhemeld, verheven. — 13. Zwart bepekte vogels, schepen. —
 15. De voortbrengselen van den Levant. — 18. Tithonis bruid, de Dage-
 raad. — 19. Spansels, linten. — 26. De zee. — 28. Trein, de schepen.
 — 30. Wiskunde, waartoe Zeevaartkunde behoort. — 33. Cithon, Sidon
 de uitvinder der maten en gewichten. — 43, 44. Lelie, het Fransch, om
 dat Bartjens fransche schoolmeester was; misschien met toespeling op de
 kompas-lilie.

- 45 Ziet ons bijkens eens getuigen,
 Hoe zij Franschen honig zuigen,
 Tot aan 't Pyreeneesch gebergt,
 Dat getopt den Hemel tergt:
 Ziet eens, waar d' Hollander wandelt,
 50 Hoe hij met den Franschman handelt.
 Voords dijn veder in den ink
 Met de slang maakt eenen kringk,
 Eenen kring in 't rond getogen,
 Die ons 't Eeuwig stelt voor oogen
 55 Gelijk zij op jaarsche maat
 Haar verrimpeld kleed uitlaat,
 En vernieuwt haar eerste wezen;
 Alzoo zult gij hoog geprezen
 Door uw konst onsterflijk zijn;
 60 Want uw gulde letters fijn
 Zal de schrijf-konst, als de sterren
 Aan de uitbreidsels, wijd uitsperren:
 Bovendien, o Hemels Licht!
 Doet gij door uw konstig Dicht,
 65 Beide ons vlooden onbezweken
 T' Hemelwaarts hun horen steken,
 Boven Nylus, en den Taan,
 Of den blonden Lidiaan.
 Amsterdam zal u beklagen
 70 Als zij u zal zien verslagen
 Stout van de alvernielsche Dood
 In der aarden wijde schoot.
 Nochtans zal men t'allen tijden
 Uwen grooten lof belijden:
 75 Hoe de Koopmanschap vermaard
 Nutte vruchten heeft gebaard,
 Door u en des Heeren zegen,
 Die met zijnen gouden regen,
 D' Aemstel mildelijk besproeit,
 80 Dat er Nerings welvaart bloeit.
 Adieu, Bartiëns, ik wil zwijgen,
 Wijl gij gaat ten Hemel stijgen.
 'k Wenschte, dat ik hier in schijn
 Slechts mocht uwen Echo zijn!

45. Bijkens, nijvere kooplieden. — 51. Schoonschrift. — 67. Taan, Don (rivier). — 68. Lidiaan, een bizondere rivier in Lydië. — 83. In schijn, blijikbaar.

Op Mr. Willem Bartiëns.^{IX}

GIJ ziet het zichtbre deel van Bartiëns hier naar t' leven:
 Van zijn onzichtbren geest heeft hij u zelf gegeven
 Een pr'nt in 't Rekenboek, dat nergends faalt noch suft,
 Maar volgt, ten dienst der jeugd, Euclides' spits vernuft.

Hymnus ofte Loof-gezag

OVER

DE WIJD-BEROEMDE SCHEEPS-VAART DER
 VEREENIGDE NEDERLANDEN.

[Bij een verloren plaat.]

- O** Bondig Nederland, die al des weerelds perken
 Beschaduw't, en doorvliegt met uw bepekte vlerken,
 En om den aarden-kloot met uw meerminnen zweeft
 Tot daar Nature dij haar rijkste schatten geeft;
 5 Gedooft, dat ik al-om den middel mag verbreedén,
 Waarbij den welstand groeit van uw scheeprijke steden.
 En gij, o Admiraal! die op de winden zwiert,
 En van 't lazurig veld de zoute toomen stiert,
 Mijn reize gunstig zijt: opdat ik met verblijden
 10 Mag aan een goede kust het anker laten glijden,
 Alwaar ik, naauw geland, zal mijn beloft voldoen,
 En 't heilig altaar-plat met heeten wierook voên.
 Doen t' menschelijk geslacht hadde onder zijn bestieren
 De vogelen gebracht en de ongetemde dieren,
 15 Wat rest er (riepen zij), dan dat wij eindlijk meê
 Vermeesteren in 't net de visschen van der zee? —
 T' was niet zoo haast gezeid, d' een ging de zoete stroomén
 Beriiden, half beangst, met uitgehoolde boomen:
 Een ander, met een vlot van schorsén al bemorst,
 20 Zich naauwelijs in 't diep van strande geven dorst,
 Die, met een lichte bark van barstig bokken-leder
 Heel vreemd te gaar gepast, vast golfdén op en neder,

*IX. Het portret is geschilderd door P. Duborduin; eene gravure door Savery
 verciert der „Cyfferinghe” 2e deel.*

1. Bondig, verbonden. — 2. Zeilen. — 3. Meerminnen, schepen. —
 7. De Godheid.

- Zoo lange tot zij t' want optrokken met de visch,
En met een versche vangst be kroonden haren disch.
- 25 Maar de Onverzaadlijkheid des menschen, niet te-vreden
Met nooddruft zijnes lijfs, in zijn behoeftelijkheden,
Hier mede niet vernoegd, dus bij zich-zelfen spreekt:
„Wat is 't doch dat ons let? wat is 't dat ons ontbreekt?
Dat in een vreemd gewest wij elders niet en zoeken,
- 30 't Gene ons klimaat ontbeert, in d'een oft d'ander hoeken?
Oft zal de schrik des doods, t' woeste opgeblazen meer,
Het ruischen van de wind, en t' bulderende weêr,
Van een zoo stouten daad ons ijzen doen en beven?
Neen, neen! na rijkdom streeft, oft wenscht niet meer te leven!
- 35 Ontziet de diepte niet, al is haar aanzicht straf:
Zij helpe ons tot meer heils, of strekke ons tot een graf!
Heel weinig is t' verschil, oft na dit tijdljik slaven
Wij worden in der aarde, oft in de zee begraven,
En ons en is voorwaar het aardrijk niet alleen,
- 40 Maar ook de vloeden zelfs gegeven tot een leen.
Elk rept' van stonden aan zijn handen tot den werke:
D' een timmert, klutst, en bouwte een tweede Noachs arke;
Een ander stijgt omhoog ten wolken met de mast;
Die maakt den wouwe-steert, het roer, van achter vast;
- 45 Den eenen 't anker smeedt, die draait de kenpsche zeelen,
En d' ander 't vlakke zeil de winden gaat bevelen,
Doet een nieuw-wereld op, gaat bruisen door het nat,
En keert fluks wederom met alderhande schat!
Van een zoo nutten kunst, krijgt haast de nieuwe maren
- 50 Sesostris, de Monarch der oude Egyptenaren:
Die door 't Arabiesch meer een vlote kielen sleept,
En met zijn oorlogs-heir naar Indus overscheept,
Keert veilig weder t' huis, als vele uitheemsche rijken
Hij onderworpen had den Scepter van Afriken.
- 55 Dit 's wel den eersten Prince of Koning, die de zeên
Heeft met een houten peerd betreden en bereên,
Die als een heldre toorts geluchtet heeft voor-henen;
Welk zijn op 't spoor gevolgd de machtige Turrhenen,
Na deze de Tyriers, en zoo is voords verbreed
- 60 Dees vinding meer en meer, om hare nuttigheid.
En wie erkent doch niet den grooten heil en zegen,
Die hierdoor werd bereikt en lichtelijk verkregen?
Waar zij in zwange raakt, oft uitsteekt hare borst,
Werd ieder dorp een stad, elk reeder eenen Vorst:

57. Voor-henen, voor de anderen uit. — 58. Turrhenen, de Tuscanen of Toskanen, uit Klein-Azië afkomstig. — 59. Tyriers, uit Tyrus (Phœnicië).

- 65 Vruclitrijke markten, van onnutte en dorre stranden.
 Getuigen zuldij zijn, vereende Nederlanden!
 Wiens voorste zee-steên, hier na t' leven afgemaald,
 D' aanschouwer, al verbaasd, met zijn gezicht bestraalt,
 Verbaasd, omdat hij zoo veel toornen ziet gewassen
- 70 Uit laag verzopen land, uit poelen, en morassen.
 t' Schat-geldrijk Amsteldam, Rotterdam t' beroemd,
 Enkhuizen t' haring-rijk, t' kloek Middelburg, genoemd
 Der Zeeuwen beste pand, en Vlissing, t' wel gelegen
 Om raken af en aan door de ongebaande wegen.
- 75 In dezer peerlen kreits voornamelijken gants
 Oft aldermeest bestaat de zee-vaart dezes Lands.
 Van ouder tijden staåg, in oorloge en in vrede,
 Elk dezer steden was een wijd vermaarde reede.
 Vermids den oceaun goed-jonstig tot haar vloeit,
- 80 Waar door zij meer en meer allengs zijn aangegroeid,
 En, neffens veel tribuuts, niet weinig luisters gaven
 Den vorsteliijken naam van haar gehulde Graven,
 Derwelker eer en roem zich spreide wijd en zijd,
 En hielden ridderlijk den zegen in den strijd.
- 85 Waarom de Caesars ook, en ander Potentaten,
 Haar bond-genootschap lief en weerd was boven maten.
 Twee Diederijken zijn (oft immers als men leest)
 Gezwagers van de kroon der Vranken eer geweest;
 Arnolf, de derde, had twee Keizeren te gader,
- 90 Tot eenen zwager d' een, den andren tot schoonvader;
 Wilhelm de tweede, Graaf van Holland, werd alom
 Beroepen tot Monarch van 't Duitsche Keizerdom.
 En waardoor anders zijn dees grafelijke Heeren
 Geklommen op den trap en hoogsten berg van eeren,
- 95 Als door de zegening der Scheep-vaart, die den schoot
 Der landen maakte rijk, en hare Vorsten groot!
 En Carolus, genaamd de Vijfde van den rijke
 Des keizerliijken stoels, die niemand zijns gelijke
 Tot zijnen tijden heeft in mogendheid erkend,
- 100 Wien zelfs zijn Heiligheid, der Kerken hoofd Clement,
 De pratte Koningen van Frankrijk en Naveerne,
 Zoo andre Vorsten meer, zich onderwierpen geerne;
 Voor wien eerbiedig heeft den Kleefschcn Vorst gekniel;
 Die gansch Europam niet alleen in vreeze hield,
- 105 Maar zelve ook alle vier de hoeken van der eerde
 Zijn wapens voelen dede, en t' staal van zijnen zweerde;

100. Clement, Paus Clemens VII. — 102. Van Lennep teekent hier te recht aan: „ongeerne”. — 103. De Kleefschc Vorst, Willem v. Gulik, 7 Sept. 1543, voor Venlo.

- Die als Monarche droeg van 't drie maal Heilig graf
 De koninklijke kroon, den titel, en den staf;
 Die (zegge ik) heeft geproefd wat nut, in zijne tochten
 110 En krijgen, jaarlijks dees provincen hem aan brochten.
 Waarom hij, niet vergeefs verstandig en bekwaam,
 Philippum zijnen zone en een'gen erfgenaam
 Vermaande, geenszins niet den Iber toe te laten
 Met zijnen trotschen kop t' beheerschen dezer staten,
 115 Dewelke lange om t' lijf niet passen zou den rok
 Van zulk een forsche gebied, als t' Spaansche ondraaglijk jok.
 Maar s' Vaders lesse heeft de Zone haast vergeten,
 Die t' uitheemsch bloed beveelt s' lands rechten en geweten;
 Dies slachtet Neder-land t' getergde Spaansche ros,
 120 T' welk voelende zijn kracht, breekt al zijn toomen los,
 Begeeft zich buiten spoors (den meester mag niet gelden),
 En brieschende gewint den sleutel van de velden;
 Den ridder ligt vertreên, vermeesterd t' zijnder spijt,
 De meester is den hengst, de hengst den meester kwijt.
 125 Enkhuizen is de brug, daar d' eere van Oranjen
 Langs over komt te lande, en schut de macht van Spanjen,
 De geld-kasse Amsteldam, in 't geven rijk en mild,
 T' Zeeuwsch Vlissingen, van 't land de grendel oft den schild,
 T' vermaarde Rotterdam, t' kloek Middelburg, en de ander,
 130 Van de algemeene zaak voorstanders met malkander,
 Meet hun vermogen af, en rekent... ik verzwijg
 Wat al verslonden heeft de veertig-jaarge krijg;
 Krijg, tegen dien Monarch, die waagde tot den lesten
 Wat zijn Trezor verzwol van Oosten en van Westen,
 135 Tot dat hij, uitgeput, verpandet en verschuld,
 Ons eindlijk met den Hoed der Vrijheid heeft gehuld.
 Gedurende den storm der dulle krijgs-rumoeren,
 Zij, veilig als voor-heen, de stroomen staâg bevoeren,
 Dewijle, t' beste deel der havens op haar zij,
 140 Hun-lieden niets gebrak, als voor-wind en getij,
 Beneffens dat zij, heer van de onbetuinde hoven,
 In kloekheid lagen meest haar vijanden te boven,
 Waarom zij af en aan, nu uit nu weder in,
 Doorploegden t' vochte veld met voorspoed en gewin.
 145 T' oneindelijk getal van dees gevlerkte kielen,
 Die in den woesten plas gelijk de visschen krielen,
 Den Deenschen Koning gaf verwondering genoeg,
 Toen hij'r zes honderd sterk op zijnen stroom besloeg,

113. Den Iber, Spanje. Van die les van Karel V blijkt niet historiesch. —
 136. Bij 't Bestand. — 141. Onbetuinde hoven, de wijde wateren.

- Behalven de ander die hun streken elders namen,
 150 En tseffens uit het Vlie hun ankers lichten t' zamen.
 Ik zwijg de reste nog, die mede al om profijt
 In 't Westen liepen uit, op eenen zelve tijd.
 Doen t' Vliegende Gerucht ons met een luid geschreye
 Bracht tijding van de vlote en groote scheeps-armeye,
 155 Waarmede Quinti Zone alreê zich had beloofd
 De kroon van Engeland te drukken om zijn hoofd,
 De Staten, met der haast tot weder-stand begrepen
 Te reeden tien maal tien gewapende oorlogs-schepen,
 Om rustig op den Teems den pratten Castiljaan
 160 Het aangezicht te biên, en zien alzoo te slaan;
 En tellende hun macht, bevonden al verwonderd
 Van weerbaar schepen meer als drie maal negen honderd,
 Daar t' minste van, geschat tien maal tien vaten groot,
 Gaat bruisen voor de wind, gereed in tijd van nood.
 165 Ik laat de buizen staan, de krabbers, en de booten,
 Die om den visch-vang nog op 't zoute water vloten,
 Ik laat de binnen-vaart van d' een tot d' ander stad,
 Van 't een in 't ander meer door 't schoon gemarmerd nat,
 Van heuden, pleiten, boots, smak-zeilen, ofte stevens,
 170 En duizend andre meer tot onderhoud des levens.
 In 't Gulden Jubel-jaar, doe onzen held met macht
 Zijn onverwonnen heir op 's vijands bodem bracht,
 Men langs de Vlaamsche kust laveeren en verdeilen
 Een vlote zag, bijna van dertig honderd zeilen,
 175 Waar van het boots-volk vranc en veilig mocht aanzien
 Twee legers aan de strand malkandren t' voorhoofd biên,
 Daar Maurits aan de een zijde omringd is van de baren,
 Aan de ander van den zwerm der toegeruste scharen,
 Daar eenen donder roers ten wolken weder-schalt,
 180 Daar een blaauw hagel-bui van looden kogels valt,
 Daar t' polver van 't geschut gaat eenen blixem geven,
 Dat hemel, aarde, en zee, staan t' zitteren en beven.
 Help! wat een wonder was 't, doen langs de vlakke zee
 Des vijands ordening gebroken werd in twee,
 185 Zijn Hoogheid, al verbaasd, het vlieden had verkoren,
 En zijnen veldheer liet met t' gantsche heir verloren:
 Den Arragon gevaân, zijn krijs-volk in het zand
 Begraven hier en daar; ons helden de overhand!
 Al zacht, mijn Zang-godin! laat uwen ijer dalen:
 190 Gij loopt al veel te wijd, blijft binnen dijne palen,

155. De Zoon van (Karel) de Vijfde. — 169. Heuden, kleine vaartuigen.
 — 185. Zijn Hoogheid, Aartshertog Albertus. — 187. Arragon, Mendoza,
 Amiraal van Arragon.

Laat slapen dezen wolf, en niet den gene wekt
Die t' Neder-lands tooneel zoo bloedig heeft bekleet.

- Den visch-vang voor-geroerd van zoo veel haring-buizen,
(Die op den blaauwen rug des oceaans, als huizen
195 Gedreven hier en daar, op hoop van vrijen buit
Op Sint Jans nacht haar want met vreugden worpen uit)
Ik niet verzwijgen kan: O wat een gulden nering
En voedsel brengt ons toe de koninklijke hering!
Hoe menig duizend ziel bij dezen handel leeft,
200 En, winnende zijn brood, God dank en eere geeft!
Oprechte Zebedeën! die stadig op 't verbolgen
Zee-waters woesten plas bespoeld wordt van de golgen,
Die Petrum volgt op 't spoor, en schier den meesten tijd
Uw vliënde leven op den diepen afgrond slijt,
205 Den Hemel zegen u, vermids gij zoo goed-aardig
Uws lichaams nooddruft wint, onnoozel en rechtvaardig,
En van den lieven God met dankbaarheid ontvangt
t' Zij weinig ofte veel, wat gij in 't garen vangt.

- Doe Draak en Candisch vast nieuw-werelden ontdekten,
210 Om s' Werelds ommeloop haar vleugelen uitrekten,
En keerden elk op 't lest van een zoo nutte reis
Met zijde zeilen aan West-munster, t' groot paleis,
De Bondgenoten ook begonden te verlangen,
Om op een goede hoop van winninge aan te vangen,
215 T' geen hun naburig volk nu meermaals had bestaan;
Te meer dewijl zij, vranc en niemant onderdaan,
Niet hadden om te zien naar s' Roomschen Paus statuiten,
Dewelke af-gunstig haar van d' Indie-vaart uitsluiten.
Den yver daaglijks groeit, waarom den heelen rei
220 Der Cosmografen flux (om China en Cathay
Langs t' Noorden op te doen) zich onderling beraden,
Daar om den doorgang elk te vinden is beladen.
D' een acht het voorgebergt Tabin te Noordwaart ligt,
En de ander schijnt dit vreemd, vermids hij is bericht
225 Dat vóór veel eeuwen lange is, op de Duitsche stranden,
Den Indiaan gezien bij storm-wind komen landen.
De hope van gewin zoo wijd de zake brocht,
Dat tot twee malen toe dees streke werd bezocht,
Wijd onder t' Beersche licht: maar, laas! met weinig bate,

193. Voor-geroerd, waar hooger, 165, van gesproken is. — 201. Zebedeën, voor visschers. — 209. Sir Francis Drake, geb. 1540 † 1596. Sir Thomas Cavendish, † 1591. — 213. Bondgenoten, geünieerden, Nederlanders. — 216. Onderdaan, adj. — 218. Volgens Bullen van 1493 en 94. — 220. Cathay, Noordelijk China. — 229. 't Beersche licht, van den Gr. en Kl. Beer.

- 230 Niet wijders opgedaan als der Nassouwen strate.
 Maar Willem Barentszoon, als voogd en principaal,
 Den Noord-pool, met nog een, gaat voor de derde maal
 Bestoken, op vier min als vier-maal twintig trappen,
 En daalt ter Hellen waart, daar nergends menschen stappen,
- 235 Daar hem Corneliszoon, in nood en lijfsgevaar,
 Om al des werelds schat geenszins wil volgen naar;
 Dan Barentszoon, die niet vindt raadzaam zich te wenden,
 Tot Nova-Zembla toe, verzeilt aan 's Weerelds enden.
 Nature wordt beroerd: „Zal ik dan gantsch verkracht
- 240 (Zegt zij) ten lesten zijn van 't menschelijk geslacht?
 Zal dan een sterflijk dier de palen over-springen,
 Die eenmaal heeft gesteld de Moeder aller dingen?
 Zal dan geen plaatse zijn op s' Werelds aangezicht,
 Daar dezen woesten hoop zijn zolen niet en licht?
- 245 Nature zal veeleer, veeleer als dit gedoogen,
 Geheel ontwapend zijn van alle haar vermogen!”
 t' Is naauwelijks gezeïd, een wonderbaar geweld
 Van hagel, storm end wind de zee ten wolken welt;
 D' een schotse op d' ander tast, tot eenen ijsen toren
- 250 Of glinsterenden berg, daar t' schip op blijft verloren.
 Geen deerlijk zien hier geldt, zij zijn int ijs geraakt,
 Dies van gepijnden nood men fluks een deugde maakt;
 Men klutst een houten hut, getroostet zich te erneeren
 Met witte-vossenvleesch, te strijden met de beeren,
- 255 In dezen dooden hoek, vol ijs en sneeuwgebergt,
 Daar t' licht drie maanden ruim zijn gulden toorts verbergt,
 En t' zomers wederom, met uitgeworpen stralen,
 Gaat honderd nachten lang zijn winter-schuld betalen;
 Nog even wel en mag door geen zonne-schijn
- 260 Die hard bevrozen kolk geenszins ontdooyed zijn,
 Gezwijge, datmen hier zoude ergends loof oft fruiten
 Uit onzes moeders schoot zien groeyen ofte spruiten.
 Na dat nu Barentszoon de kille Noordsche locht
 Drie maal drie maanden lang met sneeuw-jacht heeft bezocht,
- 265 Hij, als in lijfsgevaar, zich zelven gaat te buiten,
 t' Schip tot een bake laat, en keert met open schuiten,
 Door zoo veel graauwe zeën, daar hem uit s' Werelds kruis
 God in zijn ruste haalt. Zijn hulpers komen t' huis.
 De Batavieren, die terwijl niet en rusten,
- 270 Met vier kasteelen gaan bezoeken Indi kusten,
 De Mid'lijn kruisen zij, en nemend haren loop
 Vast door-gaands langs de Kape of kust van Goede Hoop,
 Door Houtmans kloek beleid zoo nutten reis volstrekken,
 Die keerende, andermaal gaat deze vaart ontdekken,

- 275 En, blijvende op den weg, laat t' lieve vaderland
 t' Geruchte zijnes naams, als een dierweerdig pand.
 t' Beginsel zijnde aldus kloekmoedig aangegrepen,
 Men schepen twee maal vier gaat door de baren slepen,
 Daar Neck ter goeder tijd den gulden dageraad
- 280 Zoo spoedig mede groet, en wederom verlaat,
 Dat in jaar-maanden zes en negen, met verblijen,
 Hij t' land den offer biedt en reuk der specerijen,
 Die één gewaged heeft krijgt vier daar voren weër;
 Dies ieder is verheugd, en geeft den Hemel de eer.
- 285 Mijn glas te zeer verloopt, wat wil ik veel vermanen,
 Hoe Olivier van Noord de Straat der Magellanen
 Langs Chili en Peru bezeild heeft, en den klood
 Der aarden omgewield met een vier-scheepsche vloot?
 Ik zwijg, hoe dikmaal t' Weste ontbloot is van gesteente,
- 290 Van peerlen en van goud, tot welstand der gemeente.
 Castiljen zwelt van nijd, dat zoo een rijke leen
 Als t' gulden Indus is, schier ieder wordt gemeen:
 Dat deze goude tuin in de alderzoetste luchten
 Ons in den schoot verleent zoo veelderhande vruchten;
- 295 Dies schat noch moeite en spaart, om sluiten eens op t' lest
 Den draai-boom van de vaart van Oosten en van West.
 De bondgenoten hier niet weinig op en letten,
 Maar de eilanden alszins met wapenen bezetten,
 Tot welken einde ook nu (om zijn ervarenheid)
- 300 Den kloeken Geeraert Reynst gegeven is t' beleid,
 Als opper-Admiraal, om de Indische kwartieren
 Ten besten van 't gemeen verstandig te bestieren.
 De lieve Hemel hem doch zonder ongeval
 Ter plaatsen brengen wil daar hij regeeren zal,
- 305 Opdat t' Gezelschap mag door hem des Heeren zegen
 Met dankbaarheid ontvaên, als eenen zoeten regen,
 En wassen meer en meer, gelijk men groenen ziet
 Den schoon gebloeiden eik aan eenen water-vliet!
- Oud Grieken-land! treedt voort, treedt voort met uw zei-
- 310 Maar kinder-spel bij onze al drijvende bosschagiën, (lagiën,
 Die door t' gekrolde blaauw gaan voeren haren last,
 Getimmerd op een ree, daar nergends hout en wast,
 En jaarlijks niet te min wel duizend werden sterker,
 Gelijk bereeknen mag den vlijtigen aanmerker.
- 315 Ulysses, Hercules, of Typhis, wie gij zijt,
 Die uw merk-teekens eer hebt opgerecht zoo wijd,

279. Neck, de Amiraal Jacob van Neck, in 1622 en later Burgemeester van Amsterdam. — Dageraad, de Oost. — 295. Castiljen, namelijk Spanje. — 305. t' Gezelschap, de O. I. Compagnie. — 316. Eer, weleer.

- Oft gij verrijzen mocht, hoe zoudij u verwond'ren,
 Zoo onze sloten gij zoo verre hoorden dond'ren!
 Zoo van de Noordsche baak gij zaagt den grijzen tsop!
 320 Van 't Oosten tot in 't West ons krijgs-heir trekken op!
 Zoo vele schatten ook de wankel' gebouwen,
 Het avontuur der zee en s' Hemels gunst vertrouwen!
 Zoo gij de kusten zaagt van 't eene en t' ander veld,
 Wiens streken zijn ontdekt, wiens namen zijn gesteld
 325 Bij Houtman, Barentszoon, Spilberg, van Noord, Linschoten,
 Van Neck, Heemskercke en meer van ha[re] Vlies-genoten,
 Waarvan de Antipoden begroet zijn op de rij,
 Die and're sterren zien en Hemel-locht als wij.
 Naast Hem die 't al regeert, voert van der Staten stroomen
 330 Nassau als Admiraal de breidels en de toomen,
 Wien weder, wind, en stroom, zoo vriendelijk toe-lacht,
 t' Zij als hij spelen vaart met zijn beschilderd jacht,
 Het zij wanneer hij gaat zijns vijands heir verstrooyen,
 Of ergends winnen Sluis, terwijl men krijgt voor Troyen,
 335 Elk wil de voorste zijn, elk loopt hem te gemoet;
 Een nieuws-gier zoel geblaas de vlaggen zwieren doet,
 De zee al zachtlijk speelt, en schept een groot behagen,
 Van zoo een dapper held op haren vloed te dragen:
 „Ligt, winden! (roept zij) ligt! niet al te zeer en ruischt,
 340 Gij ziet wat grooter Vorst mijn natte borst door-kruist!
 Of zoo gij vullen wilt zijn zeilen en zijn wimplen,
 Wacht u mijn aangezicht met golven te berimplen,
 Opdat gelijkerhand wij dienen zonder nood
 Den genen, die mijn glas beschaduw't met zijn vloot!”
 345 Gelijk als aan de strang, de duinen ons ten goeden
 Beletten met geweld den overloop der vlooden,
 Wanneer het woeste meer uit zijnen afgrond braakt,
 Waardoor al t' leege land in rep en roere raakt,
 Zoo heeft Nassouwen ook (naast God), in onze allarmen,
 350 t' Vereenigd Nederland haar vrijheid gaan beschermen,
 Haar palen uitgestrekt, en eindlijk door zijn drift
 Den vrede toe-gebracht, gelijk een rijke gift.
 O onverwonnen Prince! O, bloeme van Oranjen!
 O grooten Kapitein! O tegengift van Spanjen!
 355 't Geruchte dijnes lofs zij nimmer uitgewischt,
 Die t' onzen dienst tot nog uw leven hebt verkwest,

318. Sloten, kasteelen schepen. — 319. Noordsche baak, Noordkaap.
 — Tsop, top. — 321. De wankel' gebouwen, den schepen, 3e nv. —
 326. Toespeling op de tocht der Argonauten. — 330. Nassau, Prins Maurits. — 334. Troyen, Oostende. — 344. Glas, de oppervlakte der zee. —
 345. Strang, strand.

En door uw vroomheid nu zijt in Sint Joris Orden
Groot Ridder van de Kroon Brittanniæ geworden.

- Bestendig moet de vrede, o Nederlanders! duren,
360 O heimelijke schrik van uwe na-geburen!
Een ieder u beminde, een ieder u begeert:
Uw bond-genootschap is een ieder lief en weerd;
De uitheemsche laten zich van alle kanten vinden,
En onderling met u eendrachtig haar verbinden;
365 De tulpand-drager Turk, het Ottomansche zaad,
Die 't heele Christen-rijk dreigt met een weerd gelaat,
Zijn havens openstelt en, langer niet versteenigd,
Heeft zijnen Scepter korts met uw gebied vereenigd,
Tot teeken van zijn gunst, maakt alle slaven vrij,
370 En toont hoe lief en weerd hem uwe vrundschap zij!
Wel aan, gij Bataviers! die, als op gouden straten,
Als Vorsten henentreedt, wat zal u mogen baten?
Wat batet, of gij smaakt zoo veel weldaden Gods?
Wanneer gij die misbruikt, wellustig, prat, en trotsch?
375 Zoo gij te hooge vliegt, te leege zuldij dalen;
Zoo gij den blixem naakt, o wacht u voor zijn stralen!
De straffe in tijds ontvlucht. Ziet s' Heeren goedheid aan,
Eer gij zijn strengheid voelt, wanneer gij meent te staan.
Van Tyriers, Sidoniers, en van Capernaïeten
380 Door ware boete wordt bekeerde Ninivieten!
Worpt al uw kroonen wech, uw purpren sluyers scheurt,
En met een droef gemoed om uwe zonden treurt!
Uwe ooren opensluit voor t' luid geschrei der armen,
En trekt goedwillig aan een hertelijk ontfarmen!
385 Volgt deze handelaars, van wiens Ophirisch goud
En zilver Salomon heeft Zions kerk gebouwd.
Gods tempelen, voorwaar, zijn de arme Christen leden,
Waaraan gij al uw goud en zilver moogt besteden.
Den wijzen koopman slacht, die t' beste deel verkiest
390 En om de schoonste peerle een weinig goeds verliest.
Men loopt, men woelt, men draaft, met gierige gemoedren;
Men hoopt zich bergen op van tijdelijke goedren;
Veel zeën men vast doorkruist, veel hulken men uitreedt,
Maar t' scheepken des gemoeds men heel en al vergeet.
395 U zelve dan ontwordt, uw schatten treedt met voeten,
En met den blinden mol blijft niet in d' aarde wroeten;
Maar koopt een zeker rente, een eeuwig blijvend pand
In 't nieuw Jerusalem, der vromen vaderland,

- Alwaar te vinden is, naar al dit pijnlijk slaven,
 400 Naar al dit aardsch gewoel, een zoete en stille haven.
 Gedurende, o mijn God! dat ik in s' weerelds krijt
 Naar uwen heil'gen wil mijn broze leven slijt,
 Vergunt mij, dat ik mag, o Vader aller dingen!
 Den uitgebreiden lof van uwe daden zingen,
 405 Tot mijner zielen heil, mijn eenig oogen-merk,
 Tot d' Eere dijnes Naams, en bouwing dijner Kerk!

1612.

Den Gulden Winkel der Konsts ließende Nederlanders^x

GESTOFFEERD MET

VEEL TREFFELIJKE, HISTORISCHE,
 FILOZOFISCHE, POËTISCHE, MORALE
 ENDE SCHRIFTUURLIJKE LEERINGEN.

VERMAKELIJK EN STICHTELIJK

VOOR ALLE STATEN VAN MENSCHEN.

(1613.)

DEN DICHTER WENSCHT ZIJNEN Z[WAGER],

ABRAHAM DE WOLF,

GELUK ENDE EEUWIG WELVAREN.

- D**E deugd, de witte deugd, die altijd wert verschoven,
 De deugd, die 't edel goud en peerlen gaat te boven,
 Is d' alderschoonste kroone en t' heerlijkste cieraad,
 Dat hier den mensche ciert, waar dat hij henengaat.
 5 Wat is een deugd'ig mensche een ciersel van der eerden!
 Oft schoon den meestendeel hem acht van kleender weerden,
 Zoo blinkt hij, in den hoop van dit verkeerd geslacht,

X. De Hollanders zijn een zedelieyend volk. Een verzameling zedelijke toepassingen van mythologische en antiek-historische prenten op menschelijke toestanden, onder den titel „De kleyne Werelt” in 1608 herdrukt, door den dichter-boekverkooper Dirck Pietersz. Pers, toenmaals wonend „in de Witte Persse in de Oudebrugsteech, aen 't Water,” (later „Op t' water, bij de Oude Brugghe”) werd dus

- Gelijk een gouden sterre in 't droefste van den nacht;
 Oft als een schoone roos, die in de doornen-struiken,
 10 Op haren groenen steel heur bladen gaat ontluiken,
 Waaruit de lentsche bye (terwijl de zonne straalt)
 Geen doodelijk venijn, maar zoeten honig haalt.
 Hoe heusch is zijnen mond! hoe heilig zijn zijn treden!
 Hoe liefelijk zijn taal! hoe aangenaam zijn zeden!
 15 Hoe statig van gelaat! hoe matig aan den disch!
 Al wat men aan hem ziet aanmerkens weerdig is:
 Gelijk een lely-bloem verspreidt hij zijnen reuke;
 Een lesse is elke daad, elk woord een gulden spreuke,
 Die aan hem wert gespeurd, die van hem wert gehoord;
 20 Al zwijgt hij schoon, zoo spreekt al wat men aan hem spoor.
 Hij is een naakt voorbeelde oft spiegel, daar de gekken
 Schaamrood in mogen zien hun schandelijke vlekken,
 Daarmede' zij zijn besmet, daarmede' zij zijn besmeurd.

allicht uitverkocht. Die „Kleyne Werelt” 1) was de mensch-zelf. Pers verzocht Vondel de bijschriften der prentjens wat te vernieuwen. Vondel ondernam deze taak en droeg de nu minder „soetelick” — dat is rhetorijkelijk — gerijmde verzameling op aan Abraham de Wolff, een jonger broeder van zijn vrouw. De oudste broeder, Hans de Wolff, is met Clemensken van den Vondel, 's dichters zuster, getrouwd. 't Schijnt, dat eerst onder de bewerking of den druk de oneigenaardigheid der benaming den uitgevers is opgevallen: „om dat het boek niet van de Kleyne Werelt, dat is vanden Mensche, maar van eenige toevallen der Menschen handelt, — daarom isset op de naam vande Gulden Winckel uitgegeven.” In een druk van 1622 heeft de uitgever ook eenige „Historien en Leer-spreuken daer by versamelt,” alles tot leering en verbetering. In dien druk is N°. XVI wechgebleven.

Pers acht het ook noodig te zeggen, dat de dichter, die Vondel voorging, insgelijks blijk van „vaerdigheyt en konst” gegeven heeft, en haalt (opmerkelijk genoeg) Albrecht Dürer aan met zijn gezegde: „Er hat sein Fleys gethan”. Pers was een godsdienstig man. Hij had tot blazoen een gewapenden en gekroonden Ridder, staande op een omgewentelden Rijksappel, en tot devies o. a. het anagram (van Dierick Pieterssoen) Ick strii op sno eerde.

Volgens Van Floten zijn de dichtjens in den „Gulden Winckel,” vrij gevolgd naar een fransch model, van Simon Goulart, Geneefsch prædikant, geb. te Senlis 1543, † 1628. Zijn zoon en naamgenoot was prædikant te Amsterdam; tegenstander der Gomaristen, werd hij afgezet.

Ondertusschen zijn de vaerzen van Vondel niets anders dan eene, zoo als Pers het in de voorrede der „Kleyne Werelt” noemt, op de „nieuwe wijze van dichten gestelde” redaktie. Het zal dus Mr. Jan Moerman van den Kiele wel zijn, die den Franschman gevolgd heeft; niet Vondel.

¹⁾ Haar volle titel was: „De Cleyn Werelt, Daer in clærlijcken door seer schoone, Poëtische Moralische en Historische exempelen betoont wort alles wat den Mensche (tot stichtinghe ende leeringhe in zijnen staet) heeft te vlieden ende naer te volgen. Allen liefhebberen der Conste ter eeren rethorijkelijk uytgesteld door Mr. Jan Moerman ende met over-schoone Const-platen seer heerlijck verciert.” — 20. Spoor, speurt, bespeurt.

- Hij is den rechten toets, waaraan den vromen keurt
 25 De deugd van zijne deugd, de vroomheid van zijn leven;
 Hoe hoog hij klimmen moet, hoe leeg hij is gebleven.
 Vermids den berg, waarop de deugd stijgt in de lucht
 En heur gelauwerd hoofd maakt in de wolken vocht,
 Zoo hooge is en zoo steil, ja moeilijk om bestappen,
 30 Langs eenen engen pad, met gladde en slimme trappen;
 Vermids van duizend naauw raakt éenen op den tsop
 Van dees verheven hoogte, alwaar hem zijnen kop
 Met palm bevlochten wert, tot teeken dat ten lesten
 Een heerlijke kroon den klimmers is ten besten;
 35 Zoo hebben d' Oude nooit noch vlijt noch moeite gespaard
 Om wisselen in deugd des menschen kwaden aard.
 De filozofen oft verstandige wijs-gieren
 Vervulden tot dien eind' het wit van hun papieren
 Met meen'ge schoone les, welk, als een rijk kleinood,
 40 Zij wirpen ieder-een, om niet, in zijnen schoot,
 En door een godlijk vuur des ijvers voords gedreven
 Bevestigden hun leer met een goed heilig leven,
 Als penningen, die niet van heldre munte alleen
 Maar oprecht van allooi ook blonken voor elk-een.
 45 Pythagor, Samos' roem, ons leeret als de wijze
 Gebruiken soberheid in drank en ook in spijs.
 Den goeden Socrates, onnoozel, zonder schuld,
 Leert ons het lastig kruis verwinnen met geduld.
 Diognes, in zijn vat, bespot het ijdel wroegen
 50 Van onze onnutte zorg, en leeret ons genoeg.
 De tijdelijke haaf, leert Crates, den Thebaan,
 Om vordren in de deugd, ons algeheel ontslaan.
 En Solon dadelijk vermaant ons zonderlingen
 Met stille zedigheit ons losse tong te dwingen. etc.
 55 Maar den verdurven mensche en wast noch niet genoeg,
 Of zijn gemoed alschoon met der wijs-gieren ploeg
 Dus omgespittet was: dies veel Poëeten abel,
 Om leeren met genucht, verzierden meenge fabel,
 Die onder hunne schors' gemeenlijk hielden in
 60 Een schoon geheimenisse oft leerelijken zin,
 Daarmede t' woeste volk, al boerdig en met jokken,
 Als met een lokkende aas goedwillig werd getrokken
 In s' wijsheids heilig net, den goddelijken strik,
 Die ons gelukkig maakt op eenen oogenblik.
 65 D' historie-schrijvers, die, benevens hun, voordsbrachten

32. Slimme, schuine. — 51. Van het tijdelijk goed. — 41, 65. Voords, te verstaan als „voort” en aan 't ww. te hechten.

- Al d' ou geschichten op den altaar der gedachten,
 Betoonden ieder-een, met menig voorbeeld schoon,
 Hoe 't kwaad zijn straffe vindt en t' goede zijnen loon;
 Hoe d' eene om leege valt, en de ander is geklommen,
 70 Wanneer, waarom, waardoor dit al is bijgekomen, etc.
 Maar als ik nu te gaâr het onderscheiden werk
 Van alle schrijvers raap, zoo is hun oogen-merk
 En doel-wit algemeen geweest, het schoon bekranste
 Beeld van d' oprechte Deugd, de Bruid daar 't al om danste:
 75 Ik, volgende als op 't spoor (hoe kwalijk het mij veugt),
 Hier eenen winkel heb geopend, daar de jeugd
 Een kostelijk trezor van veelderlei kleinoden,
 Voor eenen kleinen prijs wert vrundlijk aangeboden:
 De dicht-kunst vindt men hier vereenigd hupsch en hijn
 80 Met beelden, d'wijl zij beids gezusters t' zamen zijn:
 D' een spreekt, en d' ander zwijgt; d' een klap t' geen d' ander
 heelde;
 T' gedicht verklaart den zin en leerlijkheid van 't beelde;
 De beelden zijn de stof van 't vloeyende gedicht,
 En toonen ieder zoo een vrolijk aangezicht.
 85 Maar als ik ommezie, wie met een milde ontfermen
 Mijn slechte Musa voor de schempers zal beschermen,
 Ik mijnen Abraham verkieze, knap en gaauw,
 Die heur vergunnen zal een liefelijke schaâuw:
 Alreede is zij verblijd, misschien om dat den zegen,
 90 Die hij te Romen heeft zoo goedertieren kregen
 Van zijne Heiligheid, hij, uit zijn goedheid plein,
 Zal storten op heur hoofd en maken heur gemein.
 Ei! ziet eens hoe zij lacht, om dat zij valt in handen
 Des genen, die verliet des Rijns vermaarde stranden,
 95 En kwam te Parthenoop³, daar Maro uit der tijd
 Heeft zijne sterflijkheid den marmor toegewijd.
 Goedwillig dan aanvaardt, Mæcenat! mijne gunste,
 Die hier in meer uitmunt, als mijn geringe kunste;
 Omhelst mijn Zang-godin, en bindt alzoo te hoop
 100 Ons lieve zwagerschap in eenen vasten knoop.

Den al uwen Z[wager]

I. V[ANDEN] VONDELEN.

86. Slechte, eenvoudige. — 89—92. Vondel was Doopsgezind. Was zijn zwager Roomsche-Katholiek? — 95. Parthenoop, Napels. Maro, Virgilius.

Dirck Pietersz.

AAN ALLEN DEUGD- EN KUNST-LIEVENDEN.

SONNET.

Liefhebbers! komt vrij aan, voor ieder-een staat open
 Den Gulden Winkel hier: komt en beziet vrij, of
 Veel liever koopt mij uit: ik heb hier nieuwe stof
 Om voeden uwen geest; voorbij en wilt niet loopen!

- 5 Voor een geringe munt wilt eenen Winkel koopen
 Van alderhande waar, oft eenen schoonen hof
 Van alderlei gebloemt, waaruit gij moogt met lof
 U vlechten eenen krans; plukt bloemkens hier met hoopen.

- Of zoo 't u niet en lust, wordt biekens, en met vlijt
 10 Uit dit geschilderd dal zoet honigzeem confijt,
 Hymettus staat hier schoon gebloeid als eenen ruiker.

Hier is des deugds trezoor; indien gij zijt belust,
 Leergierige! komt hier, en uwen honger bluscht.
 De deugd bereikt de kroon; zij eindigt al in suiker.

DEUGD BEREIKT DE KROON.

I. Den Mensch, bij een kleine Weereld vergeleken.^{XI}

Twee Weerelden ziet hier, d' een groot en d' ander klein,
 Die wonderlijk te zaam zich dragen over-een.

I Pet. 1:

Al s' Menschen heerlijkheid, al s' Menschen pracht en roeme,
 Is niet als gras en hooi, of als een veldsche bloeme.

- A Anschouwer, oft het u een dwaasheid docht verwijt
 Dat t' redelijke Dier onaardig met den tijtel
 Van Kleine Weereld werd gecierd en afgemaald,
 Ik bid's u, op dit beeld eens met uw aanzicht straalt:
 5 Den Mensch, den kleinen Mensch toont u, in korter stonde,
 Klein zijnde, t' heel begrijp van s' Weerelds groote ronde.
 God heeft den grooten AL door 't eeuwig Woord geteeld:
 Hij is den Schepper ook van dit zoet-apig beeld.

^{XI.} Deze opschriften zijn ontleend aan het „Register” der uitgave van 1613.
 De tweeregelige vaersjens stonden boven en onder de prentjens.

9. Biekens, bijtjens.

- Zee, hemelen, en aard' bestaan in vier hoofd-stoffen:
 10 Zoo doet dit schepsel ook; is dat niet juist getroffen?
 Zijn gramschap is het Vuur, zijn roode bloed de Locht,
 Zijn vochtige natuur het Water koud en vocht,
 En zijn zwaarmoedigheid is de Aarde droef en duister.
 Heeft t' koninklijk paleis des weerelds, vol van luister,
 15 Oost, Westen, Zuid en Noord, voor open poorten vier,
 T' is even eens gesteld met dit twee-voetig Dier:
 Zijn rechter is het Oost, zijn slinker hand het Weste,
 Zijn hoofd het Zuiden, en zijn voeten t' Noordsch geweste.
 De groote Wereld heeft twee wakkere oogen staan
 20 In 't hoofd, d' eene is de Zon, en d' ander is de Maan;
 De kleine van gelijk twee glinsterende kolen
 In zijnen hemel draagt, om s' daags noch s' nachts te dolen:
 Ja, niets en is het groot getimmer meedgedeeld,
 Dat niet in 't aanzicht van het kleine bouwsel speelt.
 25 Den grooten Globus rolt, en wert steeds voords gedragen,
 Van Lenten, Zomer, Herfst en Winter, met zijn vlagen;
 Den kleinen van gelijk zijn Kindsheid wederom,
 Zijn Jeugd, zijn Manheid heeft. en zijnen Ouderdom.
 Kortom, den grooten AL heeft zijn begin en einde,
 30 Den kleinen komt met druk, en scheidt weêr met ellende,
 En dus zij beidegaâr verdwijnen als den rook,
 Want zoo de Wereld is, zoo zijn de Menschen ook;
 Behalven dat den Mensch zal worden nieuws herboren,
 En uit den grave opstaan, als alles is verloren.

II. *Den zilveren Eeuwe.*

Ziet, hoe lupijn bestiert des Weerelds zilvren Eeuwe:
 Des zomers groen van 't loof, en s' winters wit van sneeuwe.

Gen. 3:

In 't zweet uws aangezichts zult gij uw brood bekomen,
 Tot dat gij aarde werdt, waarvan gij zijt genomen.

- DOen zich den Gulden Eeuw' het onderst' boven wende
 (Gelijk een wankel rad) met droefheid en ellende,
 Den Zilvren Eeuwe kwam, daar lupiter van droeg
 Den Scepter, die ter-stond op eenen andren boeg
 5 Het groote wereld-schip deed wonderlijken zeilen,
 Want hij 't twaalfmaandig jaar ging in vier deelen deilen:
 Doen werd men eerst gewaar des zomers heeten brand,
 En s' winters strenge kou, de dorrigheid van 't land:
 Doen liep eerst ieder-een ontschuiln in de klippen,
 10 T' rood Zomers aangezicht, en s' Winters blaauwe lippen,

En d' ossen men in 't juk al hijgende en bezweet
Door onzes Moeders borst t' krom kouter trekken deed.

III. *Iupiter werpt Cupido uit den Hemel.*

Ziet, hoe Cupido valt, en om zijn oude luimen
Zoo schandelijken moet den schoonen Hemel ruimen

Iesai. 13:

Die boven t' Hemelsch heir dacht stellen zijnen stoel,
Van Godes aangezicht viel in den Helschen poel.

- Cupido, Venus' wicht, ontstak met zijne stralen
Het heilig Hemelsch Choor, en al de hooge zalen:
T' een herte heeft hij voor, het ander na doorkliefd,
Het kweelden al van min, het kweelden al van liefd':
5 Hij werd ter-stond ge-eerd van zoo veel groote Joffren:
Nu ging hem de eene dit, nu de ander dat opoffren.
Iupijn die was beducht oft wel (tot zijnder schand)
Den Hemel op het lest mocht raken in den brand;
Dies hij den blixem nam, en, in een groot onweder,
10 Met eenen strale vuurs hem werp van boven neder.
Die opgeklommen was tot t' alderhoogste wiel
Met eenen leegen kop weêr inden afgrond viel.

IV. *Iupiter baart Pallas uit zijn hoofd.*

Aanmerkt, hoe Iovis baart Minervam uit zijn hoofd,
Naar dat den manken Smid zijn hersnen heeft gekloofd.

Iacob. 3:

De wijsheid, die van God daalt met haar witte vlerken,
Is reedlijk, ongeveinsd, en vol van goede werken.

- Ziet, hoe den kreuplen Smit Iupijn voormaals geriefde,
En met een scherpe bijl van diamanten kliefde
Zijn zwangre hoofd, dat hem het harssebekken kraakt.
Waar-door Minerva eerst in 't licht der Weereld raakt.
5 „Maar zegt, o Musa! zegt, en leeren deze versen
„Niet, dat de Wijsheid ligt gescholen in de hersen?
„Dat t' kleinnood des verstands, gelijk een heerlijk lot
„Alleen van Boven komt, alleene komt van God?
„En dat dit godlijk zaad ontvangen werd te voren,
10 „Daar naar met smerte en pijn gewonnen en geboren?

- „Maar, lieve! zegt mij doch, waarom wordt wijd befaamd
 „De wijze Pallas ook Tritonia genaamd?
 „Is 't niet, om dat (gelijk 't begrepen wert bij velen)
 „De wijsheid recht bestaat in drierleye deelen?
 15 „T' geen is, t' geen was, t' geen zal, volkomen alle diën
 „Verstaan, gedenken, en aandachtig te voorzien?
 „Waar-naar ten laatsten dan de Koninklijke Reden
 „Zijn macht en mogendheid weet wijslijk te besteden.

V. *Promethei straffe.*

Ziet hier Iapeti zoon om zijn vier-dieft gebonden,
 Wiens lever groeit des nachts, en wert des daags verslonden.
 Marc. 9:
 Den worm (die niet en sterft in 't ongebluste vier)
 Den boozen eeuwig knaagt, wanneer hij scheidt van hier.

- EY ziet, hoe Prometheus, van Iupiter verstooten,
 Zoo jammerlijk en droef aan Caucasos gesloten
 Den Echo gaande houdt en, met een droef geween,
 „Ah my! ah my! ah my!” wekt drie-maal achter-een.
 5 Den Arend niet en rust: ziet hem eens lever-pikken,
 En als een gretig aas het rouwe vleesch inslikken.
 De Goden lastert hij, en wenscht, in dezen nood,
 Dat hij zijn leven hier mag einden met een dood.
 Maar t' is vergeefs geklaagd: zijn lever, langs hoe wreeder,
 10 Is s' daags des vogels roof, en groeit bij nachte weder.
 „Onzalig is te-recht die s' Hemels gunste derft,
 „Die stervende altijd leeft, en levende altijd sterft.
 „O, Mensche, spiegelt u! verzoent in tijds Gods toren,
 „Want als den boozen sterft zijn straffe eerst wert geboren:
 15 „Al zwijgt God hier een wyl, zoo wordt nochtans het end
 „Des kwaden, op het lest, t' begin van zijne ellend.

VI. *Den aard der onzaligen Nijdigheid.*

Ziet, hoe met heur een-ooghs-verlies de Nijdigheid
 Uit afgunst koopen wilt heurs naasten oogen beid'.
 Proverb. 14:
 Des lichaams leven is een goedig hert vol vreden,
 Maar bittere Nijdigheid is etter in de leden.

V. Vier-dieft, diefstal van vuur.

- D En grooten Iovis zond Apollinem op eerden,
 Met zijn saffranig hoofd en met zijn vuur'ge peerden,
 Opdat hij Nymfen twee zoude ernstig dragen veur,
 Dat hij uit louter gunst hun gaf den willekeur,
 5 Dat de een zoude eischen wat heur herte mocht bedenken,
 En de ander hij twee maal zoo rijken gift zou schenken,
 Als de eerste wenschen mocht. t' Was niet zoo haast gezeid,
 Oft d' herten-knaagster kwam, de zwarte Nijdigheid:
 „O, Phœbe! (zeide zij) spant uwen gouden boge
 10 Met eenen stalen schicht, en van mijn rechter oogge
 T' gezicht des appels kwetst, o Phœbe! ik verkies 't,
 Ten minsten d' ander heur oog-appels beid' verliest.”
 Aldus scheidt Nijdigheid (genegen tot den kwade)
 Een wonderlijk profijt uit heures naasten schade:
 Ze en spaart haar één oog niet, hoe ook de zake loopt,
 Wanneer zij daarmee slechts eens anders blindheid koopt.

VII. *Eenen pijlaar bij Gods schikking vergeleken.*

Den Pijler, die gij ziet, van Godes schikking is
 Een levendig patroon en klare beeldenis.

Job. 14:

Den Heere heeft den Mensch, voor zijnen laatsten dag,
 Gesteld een perk, t'welk hij niet overtreden mag.

- D En marmeren Pilaar staat vast en onbezweken,
 Hij wijkt niet voor Iupijn, maar blijft een eeuwig teeken;
 In spijt van weêr en wind, klimt hij ten Hemel op,
 En stijgt tot in de locht met eenen trotschen kop:
 5 Den paal staat daar hij staat, hij weet van geen verschrikking,
 „Te recht hij een figure en beelde is van Gods schikking:
 „T' gezet welk is gesteld door 't Goddelijk beled,
 „Hoe groot, hoe hoog, hoe diep, hoe lang, hoe wijd, hoe breed,
 „Wat was, wat is, en blijft, van gistren, heden, morgen,
 10 „O, dit ligt wonder diep in Godes raad verborgen!
 „Zoo diep, dat ik mij ijze, als ik dien afgrond naak;
 „Blijd' ben ik, blijd', dat ik daar weder uit geraak.

VIII. *Gelijkenis van de wrake des Heeren bij een molen.*

Ziet hoe de wrake Gods (opdat wij niet en dolen)
 Hier vergeleken wert bij eenen stillen molen.

Luc. 18:

Zal God niet wreken dan zijn lieve en uitverkoren,
Hoewel hij goedertier en langzaam is tot toren?

- Den Molen, die een wijl staat stille zonder wielen,
Gelijkt de wrake Gods, die 't kwaad heel zal vernielen:
Den Molen slapet wel een wijle windeloos,
Zoo doet ook Godes wrake, al zijn wij nog zoo boos:
5 Maar als den storm-wind blaast, als oft hij waar verkorzeld,
Den zwaren molen-steen al t' graan tot gruis vermorzelt.
Zoo ook, als zich verheft de gramschap onzes Gods,
Wert al het kwaad vermaald, al zijn wij nog zoo trotsch.
„Den stillen Molen dan ons allen zij een bake,
10 „Dat wij de goedheid Gods erkennen vóór zijn wrake:
„Want oft zij schoon vertoeft, zoo zal zij doch in 't lest
„Gelijk den blixem gaan van 't Oosten tot in 't West.
„Die Gods lankmoedigheid dan hier, naar s' vleeschs behagen,
„Heeft achteloos verzuimd, zal 't veel te spa beklagen,
15 „Wanneer den genen, die hem vriendlijk heeft genood,
„Met een wreed aangezicht hem in den afgrond stoot.

IX. *Van een wonderlijk kruid, dat den dooden 't leven geeft.*

Ziet, hoe een zeldzaam kruid (o, wonderlijk bedrijf!)
Het leven weder brengt in een gestorven lijf.

Sap. 16:

Geen kruid noch plaaster heeft Israël in 't gemeen
Genezen, dan, o Heere! uw eeuwig Woord alleen.

- T'Wijl Esculapius vast wandelt op en neder,
En tot gezondheid zoekt de kruiden groen en teder,
Hij eenen Herder ziet, die in een dal gezwind
Srijdt met den Basilisk, welk hij op 't lest verwint,
5 Door kracht en middel van een deel gevlochten blaären,
Daar zijn hoofd-slapen beid met overschaduw waren;
Dies Esculapius hem vurig daar om bad.
Maar naauw den Herder hem dees gift geschonken had,
Den loozen Basilisk die haddet haast vernomen:
10 Dies hij om strijden weêr is haastig aangekomen.
Maar, laas! den jongeling te zwak viel en te licht,
Hij storf, zoo haast hij zag t' wreed Monsters aangezicht!

VIII. 1. Wielen, draayen. — 5. Verkorzeld, toornig. — IX. 9. Basilisk, een monster.

Het welk den grooten Arts naauw ziende, hem gewreven
Heeft met het zelfde kruid, en bracht hem zoo ten leven.

- 15 T' welk, als ik 't overdenk, gaat boven mijn verstand,
Dat zulken grooten kracht het kruid is ingeplant.

X. *Uitbeeldinge Bacchi.*

T'is Bacchus die hier zit, na 't leven uitgebeeld,
Die ons den geest verheugt, en alle zorgte ontsteelt.

Syr. 31:

Den eedlen, zoeten wijn verkwikt des menschen hert,
Wanneer hij matiglijk met smaak genuttigd wert.

- Mier zit den Wijn-god zelf met zijnen platten kroes,
Op zijn gezadeld ros, en speelt al vast a-vous!
O Bacche! drinkt eens om, en laat ons ook a-moyen,
T' vat is niet hallef leeg, wij mogen noch wel poyen.
5 Maar zegt mij, hoe uw hoofd dees lichte vleugels krijgt,
En Pegasus aldus gevlerkt na boven stijgt?
Is 't niet, o Geve-lust, Wijn-vinder, Licht-beloven,
Omdat den wijn versterkt en stiert den geest na boven?
Maar waarom krunkelt dus dees wijnranke in uw hand?
10 Is 't niet, om dat gij eerst den wijnstok hebt geplant?
Waaromme zijdijs dus geschilderd blij en jeugdig?
Is 't niet om dat den wijn den mensch maakt kinds en
vreugdig?
En waarom zijdijs naakt? Is 't, om dat onbeschaamd
Den dronkaart niet en weet, noch acht wat hem betaamt?
15 „O dat is wel geraân! dus drinkt uit mijnder schalen
Eens lekker druiven-bloed: ik zal 't gelag betalen.”

XI. *Krijgs ondergang baart Overvloed.*

De Vreed' veel overvloeds een ieder maakt gemeen,
Wanneer den dullen Krijg met voeten ligt vertreên.

Iob, 22:

Vereenigt u met God, hebt vrede in uw gemoeden,
Gij werdt uit zijnen schoot gezegend met veel goeden.

Ziet Cornucopia met heuren vollen horen
Ontluiken, twijlen Mars, al schuimende van toren,

X. 3. A moyen, ons-zelfen toedrinken: à moi, à vous! — XI. 1. Cornucopia, hoorn van overvloed, de Vredegodin.

- Met zijn Bellona ligt getreden met de voet:
 Gekneusd is zijnen schild, en zijnen stalen hoed;
 5 Zijn ijzer is verstompt, en zijne spiets gebroken.
 Zoo dapper heeft de Vreed' zich over hem gewroken.
 Duurt lange, o zoete Vreed'! dat eeuwig voor dij buig
 Den dullen God des krijgs met al zijn wapen-tuig!
 Verstikt zijn moord-trompet, en laat zijn vendels rotten,
 10 Scheurt zijn banieren al, en werpt ze voor de motten!
 Zijn woedige trofeën vernielt, hoe schoon en weerd!
 Maakt van zijn spiets een zein, een kouter van zijn zweerd,
 Opdat den akkerman weêr met een goed genoeg
 Mag onzes Moeders rug doorvoren en doorploegen,
 15 En Ceres wederom toewijden, met genucht,
 Het eerste veld-gewas, het eerste van zijn vrucht.

XII. *Dianaas vlijt verwint de liefde.*

Ziet, hoe vrouw Venus' wicht, met zijn gevlterkte sprieten,
 De onledige Diaan kan kwetsen, noch doorschieten.

Syr. 33:

Drijft stadig uwen knecht ten arbeid, vroeg en spaad,
 Want luiheid ontucht baart, en alderhande kwaad.

- Ziet, hoe Diana spoeit met heure wakkre brooskens
 Langs t' schoon gebloeide veld, bezaaid met roode rooskens;
 Ziet, hoe zij rent en loopt door 't schaduwende bosch,
 Geboogd, gepijld, geleersd, geladen met den tros,
 5 De koppels hitsende aan het Wild met open kelen,
 En geeft haar gouden haar de windekens om spelen:
 Hier vangt zij eene Hinde, en ginder een wild Hert,
 Dat met zijn hoornen in de takken is verwerd,
 Hier eenen snellen Haas, die met zijn ommekijken
 10 Niet mocht in zijnen loop den ranken hond ontwijken.
 Nu kruist zij 't donker woud, nu schuilt zij eens in 't lisch! —
 Dat ondertusschen zij Cupidoos doel-wit is,
 Zij niet eens merken kan, dewijl zij, langs hoe stijver,
 Volherdigt in de jacht, en groeit in dezen ijver.
 15 „Want wie de Luiheid haat en Neerstigheid bemint
 „De Liefde, in zijnen vlijt en arbeid, overwint.

XIII. *Cupido en de Dood wisselen elkanders pijlen.*

Cupido en de Dood, die sliepen beide t' zamen;
 Ontwakende, zij blind elkanders schichten namen.

Rom. 6:

De Dood, de bleeke Dood (wanneer wij 't recht doorgronden)
Is den gerechten loon en straf van onze zonden.

- CUpido en de Dood zich leiden om te slapen,
In een zacht bloemen-dal, met hun getuig en wapen;
Maar als zij beids te gaar ontwaken uit den dut,
Onwetende nam d' een des anderen geschut:
5 Het domme Minne-wicht ging schieten met der ijlen;
De herten, die hij trof, haast storven van de pijlen;
De Dood, de blinde Dood, waar zij de borst doorklieft
Des grijzen ouden mans, daar kweelt hij van de liefd'.
„Daarom is 't, dat (hoe vreemd het schijnt in onzen zinne)
10 „Den jongen dikwijls sterft, en d' oude kweelt van minne:
„Daarom is 't, dat de jeugd, als eene bloem, valt af
„Van heuren groenen steel, geblixemd in het graf,
„En dat het minne-vuur des ouden hert doorkruipet,
„En pijnlijk hem t' merg uit zijn gebeenten zuipet;
15 „Dat wechgerukket werd den jongling als een dief,
„En dat den ouden stok vrijt om zijns herten lief.

XIV. *Momus berispt Venus' dansen.*

In Momi scheel gezicht geen dingen zijn volmaakt:
Al schort maar aan den dans, dat Venus' toffel kraakt.

Iud. vs. 10:

De booze lasteraars (waar zij ook zijn gezeten),
Die lasteren het geen zij zelve niet en weten.

- DE Goden kwamen t' zaâm in s' Hemels opper-zaal,
Om nutten met genucht een heerlijk avondmaal.
Den rei was niet zoo haast vergaderd, of men dekt er
Des tafels breedten rug met Ambrozijn en Nektar;
5 Men schikten zich ten disch, men at, men dronk, men loeg,
Geen dingen hier gebrak, daar was van als genoeg.
Het maal was naauw gedaan, men ging de zinnen scherpen,
En, op den zoeten toon van fluiten en van herpen,
Aanvangen eenen dans. Vrouw Venus (zoete snol!)
10 Die maakte meen'gen spronk en lichte kabriol:
Maar Momus in den hoek (die altijd kloek en wakker
Eens anders hofken wiedt, en zijnen eigen akker

XIII. 6. Haast, spoedig. — 8. Kweelt, kwijnt. — 16. Oude stok, oud man.

- Van 't onkruid laat vertreên) riep, duidelijk en plat,
 „T' gekraak van Venus' schoen den dans bedorven had.”
 15 „Dus, waar den spotter zit, men zijne tong hoort lippen,
 „Hij vindt in ieders doen iets, dat hij mag berispen.

XV. *Venus verkoudt zonder Bacchus ende Ceres.*

Hier zit de Minnemoer, met heuren Zoon verzeld,
 Aan 't vuur, t'wijl Bacchus dwaalt met Ceres langs het veld.

1 Pet. 4:

Het geeft den brassers vreemd (daar gij meed pleegt te loopen)
 Dat gij zoo nuchtren leeft, en schuwt der slempers hoopen.

- Vrouw Venus en heur Wicht, hier inden hoek gescholen,
 Zich wermen aan den heerd en roosten voor de kolen,
 Vermids Vrouw Ceres en Heer Bacchus beidegaâr,
 Al dwalende langs t' veld, gescheiden zijn van haar.
 5 Maar wat beteekent doch, dat zij van-één-gescheiden
 De Moeder met heur Kind hier laten met hun beiden?
 „Is 't niet, om dat het vuur der geilen minne-lust
 „Door soberheid verkoudt en gantsch wert uitgebluscht?
 „Want daar van Graan en Wijn is alderhande volheid,
 10 „Men aldermeest bespeurt der liefden brand en dolheid:
 „Dus wie de Wellust haat, zijn lijf houde in bedwangk,
 „Door soberheid van spijs en matigheid van drank.

XVI. *Van de Tooverkonst.*

Der tooverschen gespook u deze prent uitwijst,
 Zoo eiselijk om zien, dat t' hair te berge rijst.

Apoc. 21:

Der toovenaren lot met solfer, vuur, en rook,
 Is in den Helschen poel, vol brands en vol gesmook,

- DE Tooverschen ziet hier, t'wijl andre menschen slapen,
 Met wonderlijk gebaar verkeerren al in apen,
 En met een heldre torts, van doode-smeer gewracht,
 Doen eenen lichten dag oprijzen in der nacht.
 5 Wat brandt hier voor een Hel? wie oft zij hier wierooken?
 Wat katten lollen dus? help Pluto! t' zijn ál spoken.

XV. 3. Vermids, terwijl. — XVI ontbreekt in de uitg. 1622. In de „Cleyen Werelt” (1608) is het onderwerp: „Hoe dat Priapus, Seer groot van machte, Een deel oude Schrobben heeft verstoort by nachte.” — XVI. 1. Tooverschen, tooveressen.

- Zou 't wel een kerkhof zijn? Ik laat mij schier verleên!
 Hier ligt zoo menig hoofd en schedel zonder brein.
 Wat maken zij gebaars? wat maken zij al kruisen,
 10 Beroerende de locht, en doen de boomen ruischen.
 Ginds staat een looden kelk vol doodelijk venijn.
 Oft zou 't Medeaas sap of Circes drank wel zijn?
 Hola! zij wekken al de geesten hier ter banen.
 De locht, die is vol vuurs en vol gehoornde manen.
 15 Ik derf naauw naarder treên: zij maken een geluid:
 „Plutonis Hel-gedrocht, gij, Furiën, komt uit!
 „Tisiphone, Aleaton, Megera, licht uw hielen!
 „Ik dage u in den naam van dees verstorven zielen,
 „Bij Styx en Acheron! dat gij op dezen tijd
 20 „U t' zamen vinden laat in 't midden van dit krijt!”
 A mij! wat zien ik daar in 't ronde perk vergaaren?
 De Helle ontledigt schier al heur verbannen scharen,
 Zij werden mij gewaar, zij hebben mij gezien,
 Waar loop ik alderbest, waar zal ik henenvliên?

XVII. *Van de Godsdienst der Heidenen.*

T' Atheen' wert de Overhand, den strijdschen Mars in Sparten,
 En Phoeb' bij den Tyriërs geëerd van gantscher herten.

I Rom. 1:

In eenes Menschen beeld zij hebben Godes wezen
 Veranderd en verkeerd, ja, dienst en eer bewezen.

- DE Heidenen, hoe blind zij voor ons henen gingen,
 Noch altijd droomden van een Wezen alder dingen,
 T' welk als een Eigenschap t' aanbidden kwam alleen;
 Dat heilig was van aard en ieder algemeen.
 5 D' Atheners de Overhand devotig eere boden,
 De Tyriërs Phoëbus, als den grootsten alder Goden;
 Den wapen-roover Mars werd, met veel offer-viers,
 Geëerd devotig van den Lacedemoniers:
 Maar ander, blinder en veel woester van manieren,
 10 Godsdienstig offerden d' onredelijke dieren:
 En t' alderdomste volk voor 't vuur heeft neêrgeknield,
 Oft ander schepsel, t' geen dood was en onbezield.
 Elk land had zijnen God eerbiedig in 't gezichte:
 Dies in hun blindheid zij beschaamden veel verlichte,

XVII. In de „Cleyen Werelt” is dit gewijd aan de „ziunekens”: *Weldadicheyt, Ontfangende giften en Danckaerheyt* (Zie hier: XIX). — XVII. 1e reg. Overhand, overwinning. — 3. T' welk, 3e nv. — Aanbidden, zelfst. nw. — Kwam, toekwam.

- 15 Die, eenigszins verlicht, nog gaan in blindheid voort,
En vragen na Gods-dienst, naar God, noch naar zijn woord!

XVIII. *Van de drie Gratiën.*

De Liefdekens staan hier: ziet, hoe zij ons aanprijzen
Malkandren alle deugd en vriendschap te bewijzen.

1 Ioan. 4:

God is de Liefde zelf (de Liefde is t' hoogste lot):
Wie in de Liefde blijft, blijft eeuwiglijk in God.

- O Ft iemant vragen mocht, wat deze Drie bedieden:
Gij ziet hier Een de Twee, en weder Twee de Een bieden
Elkanders aangezicht, dewijl men zegt gewis,
Dat eene vriendschap twee vriendschappen weerdig is.
- 5 Het zijn de Charites, die, met een mild ontfarmen,
Malkandren alle drie zoo liefelijk omarmen.
Met ware liefd' zij tot malkandren zijn gezind;
De liefd' den gordel is, die hun te zamen bindt
In eenen vasten knoop: maar waarom en bekleeden
- 10 Zij niet het wit albast van hare naakte leden?
T' is om dat reine liefde en vriendschap ongeveinsd
Een open herte toont, dat nimmer kwaad en peinst.
Aglaja, Thalia, en Euphrosin' zij heeten,
Bevalligheid, Vermaak, en Blijschap ongemeten;
- 15 Want aangenaamheid en vermaak zij, in 't gemeen,
En rechte vrolijkheid voords-brengen bij elk-een.

XVIII. *Van de drie Weldaden.*

De Weldaad drierlei (ons tot een goed exempel)
Werd heiliglijk geëerd te Rome in den tempel.

Heb. 13:

De weldaad nimmermeer uit uw gemoeden vaagt,
Want zulken offerhand den Heere wel behaagt.

- D Ees drie Godinnen, hier dus op de rijen staande,
En zijn niet ongelijk de beelden van 't voorgaande:
Dees schoone maagden zijn de drie Weldaden zelf,
Hier voormaals opgerecht in 't heilig Roomsche gewelf.
- 5 D' een is Weldadigheid, die, met een open herte

XVIII en XIX komen in de „Cleyne Werelt” niet voor. — XVIII. 15. In
't gemeen, doorgaands. — XIX. 4. Roomsche, romeinsche.

- En met een open hand, gedenkt heurs naasten smerte:
 Ontvangende Geschenk de tweede Nymphe heet,
 Daar steeds Weldadigheid heur giften aan besteedt:
 De derde Dankbaarheid, in wiens gemoed begraven
 10 Ligt den dankoffer van heurs naasten milde gaven.
 D' een rijkelijken geeft, de tweede die ontvangt,
 De derde voor de gaaf eerbiediglijk bedankt.
 „Och! oft dees Nymphen ons altaam zoo wel bevielen,
 „Dat wij hun plaatsten in den tempel onzer zielen:
 15 „Want daar in 't herte blinkt dit schoone beeldewerk,
 „Dáar is een heilig huis en welgecierde kerk.

XX. *Gierigheid en List bedriegen Pallas.*

Ei ziet, wat grooter Visch is hier in 't net gevischt!
 T' is Pallas, door 't bedrog van Gierigheid en List.

1 Timoth. 6:

Die zich bekoren laat van 't goud, dat hij ziet blikken,
 Door Gierigheid geraakt in veelderhande strikken.

- DE kloeke Listigheid, twee-aanzichtig en wakker,
 En de arme Gierigheid (die van eens anders akker
 Wel hare schuren vult, en in heur diefsche tasch
 Bergt t' goud dat zij kabast uit heures naasten kas)
 5 De wijze Pallas zelf zoo aardig kosten lokken,
 Tot dat zij hadden t' net heur over t' hoofd getrokken.
 „Want dat de Gierigheid de Wijsheid wel bedriegt,
 „Is een gemeene spreuk, die door de monden vliegt.”
 Dit is weleer gezien aan Midas, doen hij haakte,
 10 Dat het al louter goud mocht worden dat hij raakte;
 Dees bede hem gewerd, en was hem licht vergond:
 Greep hij een stoksken op, het werd al goud ter stond;
 Of grijpt hij eenen steen, hij wert in goud herboren;
 Neemt hij een hand vol graans, hij heeft al gulden koren;
 15 En dobbert hij in 't nat, oft grijpt hij eenen boom,
 Hij heeft een gouden eik, en eenen gulden stroom:
 Den gek, die is verblijd, hij lacht vast dat hij schatert,
 En geeft den Echo werk, die al zijn doen besnatert:
 Maar als hij aan den disch zal eten (t' is te vreemd!)
 20 Wordt al de spijsze goud, die hij in handen neemt,
 En als hij drinken zal (wel, hoe wil 't nu gelukken?)
 Den wijn in goud verkeert, en met geheele stukken
 Hem in het keelgat valt; dies roept hij weder aan
 De Goden, die uit liefd' hem van dit leed ontslaan.

- 25 „Dies dikwijls Gierigheid de Wijsheid heeft bedrogen,
„En t' goud heeft in den nood nooit iemand helpen mogen.

XXI. *Beeld van Fortuna of Avontuur.*

Aanmerkt, hoe de Avontuur de huik hangt naar de winden,
En niet-met-allen vraagt naar vijanden, noch vrinden.

Psalm 91:

Mijn toevlucht is alleen den Heere der heerscharen:
Geen kwaad noch ongeval en kan mij wedervaren.

- Die de Avontuur vertrouwt, eerst overdenk' te voren
Dat zij, lichtveerdig als den weerhaan op den toren,
Met alle winden waait, en dat hij is verleid,
Die in heur zoeken wil zijn rust en vastigheid.
- 5 Ziet, hoe zij staat en zwiert met vleugels gaauwe en vlugge:
D'een zij nu t'aanschijn biedt, nu d'ander weêr den rugge.
Ziet, hoe zij voeteloos op eenen ronden bal
Toont, hoe den hoogmoed gaat gemeenlijk voor den val.
Dees beeldenisse ontbreekt: dat zij niet wispelturig
- 10 Een wankel rad omdraait, onstadig en gedurig:
Daar de een om hooge rijst met eenen trotschen kop,
En de ander in den grond valt boven van den tsop:
Want dit is haren lust, dat zij in grooter weerden
Den eenen hoog verheft, den andren worpt ter eerden.
- 15 Als ik in 't tafereel Cebetis heur aanschouw,
Zoo zie ik (zoo mij dunkt) een dulle en blinde vrouw,
Die voren in den hoop strooit eenen gouden regen,
Daar elk om 't meeste dringt: den eenen heeft gekregen
Een kostelijk trezor, verzilverd en verguld,
- 20 Den andren om een kroon van vreugden is vervuld,
Die, eenen Scepter draagt, en dezen heeft een keten,
Den andren is een schaal vol peerlen toegesmeten;
Maar achter deze Nymfe, eilaas! wat zie ik hier?
D'een heeft den bedel-zak, den andren heeft een lier,
- 25 Den eenen heeft een krukke, oft van sint Jacobs schelpen;
Den andren steent en zucht, t' is al: „God wil u helpen!”
En t'wijl den eenen vast heur voor de gift bedankt,
Den andren om zijn lot vast treurt, zucht, weent, en jankt;
Neemt zij den eenen t' zijne, en geveet eenen andren,
- 30 En doet zoo vreugde in rouwe en rouwe in vreugd veranderen.

XXI. 12. Tsop, top. — 15. De schilderij, in een tempel van Saturnus, uitgelegd door den wijsgeer Cebes. — 25. Pelgrims van St. Jacob in Spanje hechten oesterschelpen aan hun hoed en mantel. De reden is niet bekend.

XXII. *Armoed verwint Fortuna.*

Die arm is, en genoegt met t'geen hij heeft ontvangen,
De wankel Avontuur heeft in den strik gevangen.

Iob 1:

T' geen God gegeven had, dat nam hij t' zijnder tijd:
Des Heeren heilgen naam zij hoog gebenedijd!

- D Aar in een biesen hut zich d' Armoede geneerde,
Daar 't hoofd de zoldering en daar de voeten de eerde
Geraakten te gelijk, en daar een vuren plank
Te zamen was den disch en ook de zitte-bank,
5 Daar 't goudgeel kaf en stroo men op den vloer uitspreeden,
Om rusten in den nacht de moegeslaafde leden,
Daar 't water was den drank en drogen visch het brood,
Daar lafenisse en spijs gehaald werd uit de sloot,
10 En daar men liep bekleed met duizenderlei lappen,
Daar den huisvader (laas!) was eenen blinde-man,
En daar men leven most van t' geen de vrouwe span,
Daar vijftien zonen en drie jonge meiskens waren,
Daar 't al bij daag te bed most, om de keers te sparen,
15 En daar men naauwe een bieze, of daar men naauwe een lamp
Ontstak, wanneer daar s' nachts kwam t' een of t' ander ramp:
En daar nog niet-te-min t' Genoegen wert gevonden,
Aldaar lag de Avontuur, die lichte-schooi, gebonden.
Want daar 't Genoegen is, al valt schoon de Armoê zuur,
20 Daar vreest men geen Fortuin, noch wankele Avontuur.

XXIII. *Atalanta ende Hippomanes loopen om strijd.*

Ziet, hoe Hippomanes At'lanta voren loopt,
Vermids zij om het goud den hoogsten prijs verkoopt.

1 Cor. 9:

Zij loopen alle wel ter banen dat elk hijgt,
Maar een van allen doch den prijs alleen verkrijgt.

R Uim-baan! Hippomanes loopt Atalanta na,
Het geldt hem zijnen kraag indien hij komt te spaâ.
Zij loopen beide om strijd, o bloed! wat zal ik zeggen?

XXII. Die arm is en zich vergenoegt met wat hij ontvangen heeft, heeft het Avontuur (de Fortuin) vermeersterd. — 12. Span, spon. 14. Bij daag zal wel bij schemeravond moeten zijn. — 18. Lichte-schooi, wisselzieke zwerfster. — XXIII. 2. Kraag, hals.

- Het schijnt gij nog een lijf hebt in de kiste leggen,
 5 Dat gij u zelven voedt met zoo een ijd'le hoop,
 En waant dees vlugge Nymfe (in heuren snellen loop
 Die 't al verwonnen heeft) zoo lichtlijk te overwinnen:
 Hippomanes, eilaas! wat moogdij doch beginnen.
 Men blaaster de trompet: dies elk zijn hielen licht;
 10 Eer ik eens ommezie, zij zijn mij uit t' gezicht;
 Den bloed komt achter aan. Wel hoe! nu wint hij 't weder.
 Ei, ziet eens wat hij doet! Hij werpt ter eerden neder
 Drie appels rood van goud, wel tot drie malen toe,
 Daar t' elken zij naar bukt, het-welk hém komt te goê.
 15 Hij loopt; hij óverwint; tot dat hij moed' geronnen,
 De Nymfe in haren loop heeft eindlijk overwonnen.
 „Maar zegt, o Musa! zegt, geeft niet den Sulmoaan
 „Met deze fabel ons uitdruklijk te verstaan,
 „Dat in den weg des deugds, zijn tweederleye hoopen,
 20 „Die vurig om den prijs op 't aldersnelste loopen,
 „Daar d' een ten einde loopt, en d' ander stille houdt,
 „Die zich verleiden laat van 't zorgelijke goud,
 „Daar d' eene tot zijn lot den prijs is toegevalen,
 „En d' ander komt te spade, en krijget niet met allen?

XXIV. *Van den Keizer Tiberius ende den armen bedelaar.*

Hoe eenen Armen Man (t' is wel aanmerkens weerd)
 Door een gelijkenis den Keizer heeft geleerd!

Exod. 23:

Geschenken niet en neemt van vijanden noch vrinden,
 Want zij des rechters ooge en t' ziende Recht verblinden.

- Den Keizer langs den weg, aldaar hij ging spaceeren,
 Zag eenen Armen Man vol puisten en vol zeeren,
 Waarop de vliegen vast, al gretig en verwoed,
 Zich mesten vet en dik, met etter en met bloed.
 5 Den Keizer werd beweegd en mocht dit niet verdragen.
 „T'sa, Pagie!” (zeide hij) „dees vliegen wilt verjagen!”
 „Neen,” sprak den armen man, „ei lieve! laat toch dat!
 Dees vliegen zijn verzaad, dees krekels zijn nu zat.
 Verjaagdij dezen zwerm, zoo komter weêr een jonger,
 10 Met nieuwen appetijt, met gragen verschen honger,
 En zullen van mijn vleesch en bloed hun zelve voên,

XXIII. 4. Over een tweede leven kunt beschikken. — 17. Sulmoaan, Ovidius (van Sulmo). — XXIV. 5. Keizer, Vondel schreef, in vergissing, Koningh.

Met meerder pijn en smart dan mij nu deze doen.”
Den Keizer dedet vreemd; deze andwoord met groot wonder
Hem in zijn ooren klonk, gelijk als eenen donder:

- 15 „Hij mocht gedenken, of den rechter, die van goed
„En gelden is verzaad, t' recht zoo veel hinderts doet
„Als eenen kalen vink, die eerst t' geding zal schiften,
„En eet den armen op met gaven en met giften.

XXV. *Æneæ goedheid ende Neronis wreedheid vergeleken.*

Ziet, hoe Anchisis zoon den vader helpt in nood,
En Nero al verwoed zijn moeder brengt ter dood.

Proverb. 10:

In eenen wijzen zoon de vader zich verblijdt,
Maar in een godloos kind de moeder droefheid lijdt.

- Doen Troyen onderging en stond in roode kolen,
Doen 't hongerige vuur steeg opwaards naar de polen,
En doen het Grieksche staal (al razende en verwoed)
Geen dingen zoeter vond dan het Troyaansche bloed;
5 Æneas met zijn kind ontwijkt den brand te gader,
En neemt op zijnen halze Anchisen, zijnen vader:
Hij draagt den ouden man, dat hem den rugge kraakt,
Tot dat hij eindelijk uit s' doods perikel raakt.
Hoe draagt Æneas dus? — Ik drage mijne kroone,
10 En drukke levende uit het beeld van eenen zone,
Van eenen goeden zoon, die, heilig en beleefd,
Den genen weder draagt, die hem gedragen heeft.
Maar recht in 't jegendeel is Nero veel verwoeder
Als een onreedlijk beest, die 't herte van zijn moeder
15 Uit heuren lijve rukt, en ziet het enge graf
Van zijnes moeders buik, dat hem eerst t' leven gaf.
Hij doodigt die, waarvan hij 't leven heeft ontvangen,
En nog loopt eenen traan niet langs zijn snoode wangen.
„Dies als ik dezer twee hun vonnisse onderzoek,
20 „D' een komt den zegen toe, voor d' ander is den vloek.

XXVI. *Uitvaart der heidensche dooden.*

Men hoort den filozoof den Keizer hier verklaren,
Waarom den dooden wert gecierd met lauwerblaären.

Ecc1. 7:

Den sterf-dag is den mensch veel beter, in zijn smert,
 Dan zijnen eersten dag, als hij geboren werd.

DE Heidenen voorheen den doôn ter eerden brochten,
 Wiens bleek besturven hoofd met lauwer was omvlochten.
 Den Keizer, nieuwsgier om hier d' oorzaak van verstaan,
 Spreekt zijne honig-bie, den wijzen Bias, aan:

- 5 Zegt, o wijsgieren! zegt, waarom men dus ten toone
 Den doôn ten grave brengt, omvlochten met een kroone?
 „Heer Keizer!” (zegt hij) „t' is om dat hij voor gewis
 „Van alderleye ellende en smerte ontslagen is;
 „Dat hij voleindigd heeft den loop met zijne voeten,
 10 „En afgeleid de schuld, die wij betalen moeten;
 „Dat hij in zijne dood de Dood verwonnen heeft,
 „En hier gesturven is, opdat hij elders leeft.”

XXVII. *Sardanapalus spint met de wijven.*

Ziet hoe den Assyrier, verwijfd gelijk een kind,
 Zijn hand slaat aan de spille, en zijnen rokken spint.

3 Regum. 11.

Toen Salomon zoo veel boelaadjen had verkoren,
 Werd hij zoo gants verwijfd, dat alles liep verloren.

Sardanapalus, o, wat helpen u drie mijten,
 Daar gij de spille omdraait? Het dient tot uw verwijten,
 Dat gij zoo heel verwijft en zelfs den rokken spint:
 Dit harnas past u niet; wat zijdi, dul of blind?

- 5 Den scepter voegt u best, om daar meed' te bestieren
 Uw onverwonnen erf, het rijk der Assyriëren:
 Gij slacht Alcmenæ Zoon, die (hoe ontzien en trotsch)
 De schoone Omphale geeft zijn pijlen en zijn knods,
 En wisselt al zijn tuig (o, zotte minne-grillen!)
 10 Voor eenen spinrok, en een hand vol ronde spullen.
 O, groote minne-kraft! die wonderlijk uitmunt,
 Als gij een manlijk hert zoo heel verwijven kunt.
 „Als gij eens Konings ziele in uwe boeyen kluistert,
 „Is al de majesteit van zijne kroone ontlusterd,
 15 „Zijn wijsheid ongeacht, zijn mogendheid vervoerd,
 „En door zijn hoereri wert t' gantsche rijk verhoerd:

XXVI. 1. Doôn, doode. — 4. Honig-bie, woordspeling met Bias. — 5.
 De uitg. hebben niet „dus”, maar dies. — Ten toone, met pronk. — XXVII.
 1. Mijten, grenzen.

„Daar 't hof van minne brandt, wert (eer men 't zoude wanen)
„Het land een vuil bordeel, vol lichte courtisanen.

XXVIII. *Phalaris straft Perillum in zijnen stier.*

Merkt, hoe rechtveerdig dat Perillus raakt ter dood
In zijnen koopren stier, die hij voor andren goot.

Psal. 7.

Den goddelozen graaft den put naar zijnen zin,
Maar als hij 't heeft gedaan, valt hij daar zelve in.

- DE konstige Perill' (die op het alderblootste
Den gieter Myron zelf in zijne konst nabootste)
Goot eenen koopren stier, die hij om zijnder konst
Den Tyran Phalaris (om raken in zijn gonst)
5 Eerbiediglijken schonk: maar, als hij voor den Koning
Verscheen, om naar zijn werk te krijgen zijn belooning,
Sprak den Tyran tot hem: „Zegt mij, du kloeker geest,
Wat zoud' men mogen doen met dit gehoornde beest?”
„Heer Koning!” (zeide hij) „den stier, die heeft een wijde,
10 Vierkante venster in het midden van zijn zijde.
Waar men in werpen zal den boozen t' zijnder straf;
Wanneer den kwaden nu in dit metalen graf
Met hitte wert gepijnd, zal hij den stier doen brullen,
En met een luid geloei de ruime locht vervullen.”
15 „Wel aan,” (sprak den Tyran) „t' is best, gij 't eerst verzoekt.”
Men greep hem bij den kop, zijn kunst heeft hij vervloekt;
Geen klagen hier en holp, men most het recht vervolgen,
Den dooden stier heeft hem al levende opgezwolgen.
„Dies, o gij kunstenaars! denkt, dat in s' werelds perk
20 „Een ieder werd geloond na zijnder handen werk.

XXVIII. *Dionysii zwaard boven 't hoofd Damoclis.*

Ziet, hoe een stalen zweerd aan eenen zijden draad
Steeds hanget boven 't hoofd den koninklijken staat.

Psal. 55.

Mijn herte is in mijn lijf beangstet, ja, het beeft;
s' Doods vreeze mijn gemoed aldus getroffen heeft.

DE vleyer Damocles, pluimstrijker die uitsteket,
En nimmermeer (God wouds!) in s' Princen hof gebreket,

XXVIII. 1. Alderblootste, naauw-keurigst. — XXVIII. 2. God wouds,
God beter 't.

- Acht Dionysium, als eenen aardschen God,
 Gelukkig over zeer, schier zonder mate of slot:
 5 Waarom de Koning hem, met purpren kleedren schoone,
 Als eenen Koning ciert, ja t' voorhoofd met een kroone
 Hem heerelijk omdrukt, en hem in handen geeft
 Den koninklijken staf, waarvoor 't al schrikt en beeft;
 Den nieuwen Koning hij dus laat ter tafel zetten,
 10 Diens rug geladen is met alderlei banketten.
 Men speelt een zoet muziek, en wekt den Echo zelf
 Met eenen zoeten toon in 't marmeren gewelf:
 Maar twijlen men dus juicht, in 't midden der gezangen,
 Laat Dionysius een stalen zwaard ophangen
 15 Aan eenen zijden draad, recht boven t' hoofd gewis
 Des genen, die zich waant dat hij gelukkig is;
 Maar ziende naauw omhoog, verschrikt hij zoo voor 't dreigen
 Van 't opgehangen zwaard, dat hij zijn hoofd moet neigen,
 En roept: „Heer Koning, o! verlost mij uit den druk,
 20 Ik kieze mijnen staat, en laat u dit geluk.”
 „Aldus en mag hij niet geacht gelukkig wezen,
 „Die stadig is gepijnd met duizenderlei vreezen.
 „t' Paleis, dat zijnen kop hoog in de lucht verheft,
 „Eer dan eens herders hut, den krommen blixem treft.

XXX. *Van drie Zonen wert d' oodmoedigste Koning.*

Nero's tuchtmeester ons hier schildert naar het leven,
 Hoe hoogmoed wordt verkleend, en oodmoed hoog verheven.

Math. 23.

Hij wert vernederd die zich te verheffen poogt,
 Maar die hem zelf verkleent, wordt heerelijk verhoogd.

- D En wijzen Seneca ons meldt en gaat vertoonen
 Van eenen Koning, die zijn drie bedaagde Zonen
 Heel van verscheiden aard drie voogden stelde veur,
 En gaf van alle drie elk-een den willekeur,
 5 Opdat hij ramen mocht, wie 't beste van henlieden
 Het koninkrijk voords-aan zou heerschen en gebieden,
 En dragen zoo den last, die zijnen ouden dag
 Veel kommerlijker viel, dan zij te voren plach.
 Den Arent d' eerste koos, den koning aller vogels;
 10 De tweede koos na hem den Sperwer, snel van vlogels;
 Den lang gebekte Snep verkoos de jongste zoon:
 Dies hem den vader schonk de koninklijke kroon.
 „Hij, die door oodmoed en vernederdheid van geeste
 „Verkoos het minste lot, verkreeg het aldermeeste.

- 15 „Want wie door hoogmoed klimt, die naardert zijnen val,
 „En die zich zelf verkleent, gemeenlijk klimmen zal.
 „Dies, die in needrigheid verslijt zijn vliënde leven,
 „Al schijnt hij leeg te zijn, zoo is hij hoog verheven;
 „Hij is den val naar bij die hooge zich verheft,
 20 „En die zich houdt omleeg den blixem niet en treft.
 „Des weerelds loop is twee put-emerén gelijke,
 „Het leegste klimt omhoog, het hoogste valt in 't slijke.

XXXI. *Den ijzeren Eeuw.*

Ziet hier den ijsren Eeuw, daar d' eene d' ander tergt,
 De Weereld is vol strijds, en heel in 't kwaad verergd.

Gen. 4.

Des weerelds vierde deel, sloeg Caïn, en was niet wijzer;
 Hij bouwde d' eerste stad, en Tubal vond het ijzer.

- D Oen 't ijzer kwam in 't licht, uit t' ingewand der aarden,
 Klep, klep! het aanbeeld ging, men smeedde niet dan
 zwaarden;
 Rechtveerdigheid uit vrees weêr naar den hemel trekt;
 Het aardrijk werd terstond met menschenbloed bekleet;
 5 Den krijg werd opgekweekt: men ging de zinnen scherpén,
 En met den blinden mol een aarden wal opwerpen;
 Het kalfs-vel werdt gerekt, men maakten floks een trom:
 De mensch werd loos in 't kwaad, en in de wijsheid dom;
 Men kreeg een bonten vlag gewonden om de stengen,
 10 Men ging vierkantig t' heir in zijn slagorden brengen;
 Den horen onraad blies, de trommel sloeg alarm,
 De vreeze werd verdoofd en 't bloed in 't herte warm;
 Het eene heir verwan, het ander is gevloten,
 Het veld, dat werd bedekt met menig duizend dooden,
 15 Men riep er niet dan moord, daar werd een groot geschreeuw:
 En zoo kwam op de hand den dullen ijsren eeuw.

XXXII. *Soberen disch Pythagoræ.*

Pythagoras zit hier; den disch, die is hier knap
 Verzorgd met eenen weg, wat vruchten, en eenen nap.

Marc. 1.

Den Dooper, die den weg voor Godes Zoon kwam banen,
 Had anders geene spijze als honig en sprinkhanen.

XXXI. Des weerelds vierde deel, Abel. — XXXII. Knap, sober;
 weg, broodtjen.

PYthagor' Samos' roem, te wonderlijken haten

De onnutte gulzigheid, die niet en kan als vraten;

Met eenen soobren disch hij wel te vreden was,

Hij speende zich van vleesch en visch; bij 't veldgewas;

5 In ware dankbaarheid hij heiliglijken leefde,

En met der herten aan een goed genoegen kleeftde.

„O gulden Soberheid! gij zijt u zelf een maat:

„Als de ander eerst begint, zoo zijdi al verzaad.

„De spijs is niet zoo zeer om t' lichaam vet te mesten

10 „Gelijk een kermis-gans, die kruipen moet ten lesten,

„Als zij geschapen is, dat elk-een van heur proeft

„Alleen zoo veel, als t' lijf tot onderhoud behoeft.

XXXIII. *Socratis soberen disch.*

Ziet Socrates (eylaas!) besprongen van de boosheid
Der wijven, met geduld verwinnen hun godloosheid.

Syr. 25.

Veel liever wil ik nog bij leeuwen en bij draken,

Als bij een booze vrouw mijn rust- en woonplaats maken.

DLe een kwâ vrouwe heeft, genoeg heeft aan zijn wee;

Den armen Socrates (eylacen!) heefter twee:

Hij is er meed' gescheept, hij moet er ook meed' varen,

Door zoo veel holle zeën, door zoo veel waterbaren:

5 D' een tessche is hallef blind, en de andre feeks is leep,

D' een slaat hem met de roede, en d' andre met de zweep.

Nog was hij wel te vreên, hoe zeer zij op hem brulden:

Zijn herte is onbeweegd en alles kan hij 't dulden:

Kneust d' een hem met de vuist, en d' ander met den voet,

10 Zoo houdt hij evenwel een ongekwetst gemoed:

Hij lijdt, zij slaan; hij zwijgt, zij voeren heuren snater;

Hij zit op 't droge land, zij gieten hem met water;

Ten laatsten zegt hij eens: „Wanneer de locht verbolgt,

Den regen in 't gemeen na eenen donder volgt.”

15 „Aldus geduldigheid met zoete en zachte zinnen

„Heur kruis verlichten kan, en tegenspoed verwinnen:

„Hij wreekt zijn leed genoeg, die stille, met verdrag,

„Niet zijnen smaad en wreekt, daar hij 't aan wreken mag.

XXXII. 1. Te wonderlijken haten, haatte zeer bijzonder. — 2. Vra-
ten, vreten. — 9—12. Als de spijs geschapen is, opdat elk-een van haar
proeve zoo veel als 't lichaam tot onderhoud behoeft, is zij niet zoo zeer om
't lichaam vet te mesten. — XXXIII. 5. Tessche, vrouw. Feeks, lastig
vrouwmensch. Leep, druipooig.

XXXIV. *Diogenes berispt Platonem.*

Hoe dat Diogenes bewees (naar zijnen wensche),
Dat eenen naakten haan was een Platoniesch mensche.

Iac. 3.

Wie met zijn tonge niet in woorden missen kan,
Is al geheel volmaakt, ja, een volkomen man.

- Den wijsger Plato, om zijn jongeren te leeren,
Zeide: een tweevoetig Dier, naakt, bloot, en zonder veëren
Is den geschaapnen Mensch. Dees voorgestelde les
Ter ooren al terstond kwam voor Diogenes:
5 Den drol en is niet slinksch, hij past op deze stukken,
En gaat floks eenen haan al levendig uitplukken
Zijn pluimen uit het lijf en daarmee, slechten jool!
Oft hij geen vijf en kost, loopt naar de Atheensche school,
En werpt den naakten haan voor Platoos voeten henen:
10 „Dat's een Platoniesch mensch, naakt (zegt hij) met twee
beenen.”
„Nooit iemand zoo bespraakt, diens tong niet eens en lispt,
„En niemand ooit zoo wijs, die niet mocht zijn berispt.

XXXV. *Den Mensch, bij een Boom geleken.*

Dees stomme beeldenis spreekt (als in eenen droom):
De Boom is als den Mensch, den Mensche is als den Boom.

Math. 3.

Een ieder boom, die niet draagt goede vruchten hier,
Ten leste werd gekerfd en dan verbrand in 't vier.

- Met redelijke dier, den Mensch, verkeerd genomen,
Gelijkt wel eenen Boom: hoe aardig wil dit komen!
Den boom spruit uit der eerd, den mensche uit s' moe-
ders graf;
Den boom groent en verdort, den mensch komt en gaat af;
5 Den boom zijn takken heeft, die hij zoo wijd uitspanden,
Den mensch zijn voeten ook, en zijne palmen-handen;
Den wortel is de deugd, die al den boom aankleeft,
Den mensche zonder hoofd ook nimmermeer en leeft;
Wanneer s' booms wortel treurt, zoo hangen al de bladen:
10 Ook s' menschen leden, als 't hoofd is met druk beladen:
Den boom, die lange staat, op 't lest wert oud en krom,

XXXIV. 5. Drol, grappenmaker. — 8. Hij geen vijf en kost [tellen].

- Den mensche ziet na 't graf in zijnen ouderdom;
 Waar den boom henen valt, daar zal hij liggen moeten,
 Den mensche naar zijn dood heeft geen en tijd van boeten;
 15 Den boom zijn midden heeft, met eene schorse omgord,
 Den mensch een ziele, die van 't vleesch bekleedet wordt;
 s' Booms midden, eindelijk, wordt met den boom verdorven,
 Maar s' menschen ziel nog leeft, als 't lichaam is gestorven.

XXXVI. *Diogenes kiest het zonnelicht voor Alexandri schat.*

Hier ligt Diogenes, en kiezet, in zijn vat,
 Het vrolijk zonnelicht vóór Alexanders schat.

Hebr. 11.

Voor al 't Egyptische goed, voor Pharaos trezoren,
 Heeft Moyses met Gods volk het aldernutst verkoren.

- DE woonst Diogenis was een boômloze tonne;
 Hij schuilen in heur schaâuw voor 't steken van de zonne,
 Hij had geen andre hut, noch andre tente op d'eerd.
 Dit vliênde leven docht hem luttel moeiten weerd.
 5 Zijn tafel was het gras; op een bizondre wijze
 Hield hij zijn middagmaal, met ongekoekte spijs.
 Den aaszak, zijn schappraai, hij altijd bij zich droeg.
 Nature, meenden hij, heeft lichtelijk genoeg.
 De wijnen, die hij dronk, was 't water, daar hij zeker
 10 Geen aconiet in vond; zijn hand was zijnen beker:
 Hij hadde geen en schat, oft droeg hij om 't gemak
 Een tesch, zoo was 't zijn hart dat vol genoeg en stak.
 Waarom den Macedoon, den treffelijksten Koning,
 Hem te bezoeken dacht. Hij vond hem in zijn woning;
 15 Diogenes die lag en trok 't hem weinig an
 Oft hij een Koning zag, oft eenen akkerman.
 Dit docht den Prince vreemd; dies, om zijn zeldzaam leven,
 Zeide: „Eischet wat gij wilt, ik zweer, ik zal 't u geven.”
 Den wijs-gier naauwlijks sprak: „Ei! Alexander vrund!”
 20 Gij neemt mij t' zonnelicht, dat gij niet geven kunt.”
 „Dus is hij waarlijk rijk, die zich in niets bedroevet,
 „Die in all's is te vreên, en weinig noodrufts hoevet.

XXXVI. 7. Aaszak, knapzak, schappraai, spijkast. — 10. Aconiet, een giftplant. — 12. Tesch, tasch.

XXXVII. *Diogenes verwerpt zijnen beker.*

Ziet, hoe Diogenes den kroes aan eenen kant
Wech werpt, dewijle hij kan drinken uit zijn hand.

1 Timoth. 6.

Een goed genoegzaam herte en goddelijken zin
Is eenen grooten schat, en wel een rijk gewin.

-
- D iogenes, die steeds arbeiden om te mindren
Zijns lichaams noodruft, zag, hoe twee onnoosle kindren
Het water met der hand vast schepten uit den vloed:
Dies nam hij zijnen nap en trad hem met de voet.
5 „Wat mag ik (zeide hij) zoo vele huisraads nutten,
En dus beladen gaan, dewijle men kan putten
Den drank met zijne hand, en lesschen zoo den dorst?
Waar toe hebbe ik zoo lang d'onnutten kroes getorst?”
„Daarom, wanneer wij 't doen der Ouden wel beproeven,
10 „Zij zochten hunnen schat in luttel te behoeven:
„Want daar men veel behoeft, daar is vrij d'armoê groot;
„Maar waarlijk is men rijk, daar weinig is van nood.

XXXVIII. *Diogenes zoekt Menschen.*

Diogenes leert hier, dat zij, tot geen en dagen,
Niet alle Menschen zijn, die wel den name dragen.

Iesai 1.

Den Ezel kent zijn krib, den Osse zijnen heere,
Maar Israël en weet van God noch van zijn leere.

-
- D En drol'gen ouden pouts, Diogenes ik meen,
Als op den middag t' licht t' schoonst van den hemel scheen
Met een lanteerne liep, om zoeken naar zijn wenschen.
Elk riep: „Wat zoekt hij hier?” — „t' Zijn redelijke Menschen,
5 „Die ik dus zoeken ga.” Elk boerden, en elk loeg:
„Wel, Diogeen! zijn hier geen menschen nog genoeg?”
„Ik zieder hier niet een (sprak hij), want gij betoonet,
„Dat geene reedlijkheid in uwe herten wonet:
„Uw beestlijk leven toogt, dat gij (hetwelk ik haat)
10 „Zijt menschen met den naam, maar beesten inderdaad.”
„Die met Diogenes liep zoeken als de blinden,
„Nog zoude hiedensdaags naauw menschen kunnen vinden:

XXXVII. 1. Arbeiden, arbeide. — 5. Nutten, bezigen. — XXXVIII.
1. Drol'gen ouden pouts, komieke oude poetsenmaker.

- „Want deze weereld is een woeste wildernis,
 „Die niet vol menschen, maar vol wilde dieren is;
 15 „Ja, nog den meestendeel zijn woester van manieren
 „Als in het wilde woud de onredelijke dieren:
 „Want daar den eenen wolf den anderen op eet,
 „Daar is den winter koud, daar is den winter wreed;
 „Maar dat den eenen mensche (al schijnt hij drie maal vromer)
 20 „Den anderen verslindt, geschiedt wel in den zomer.

XXXVIII. *Crates werpt zijn schat in zee.*

Hoe den philosophus zijn goud wierp in de baren,
 Dat zal u deze prent en dit gedicht verklaren.

Matth. 10.

Wie alles niet verlaat, en volgt mijn stappen veerdig,
 Is mijn leerjonger niet, noch en is mijns niet weerdig.

- Ziet Crates, den Thebaan, hem zelve gaan te boven,
 Verkoopende zijn haaf, zijn goederen en hoven.
 Dewijl hem s' weerelds goed behindert in den loop
 Des deugds, verzaamt hij 't geld in eenen klomp of hoop,
 5 En spoeyende daar meed' recht naar den dorren oever
 Van de ongetemde zee (als zijnde geen behoefte
 Van zulken overvloed) werpt zijnen schat heel veer
 En al zijne ijdele zorg met eenen in het meer,
 En roept: „O, ligstu daar in 't midden vande golven!
 10 „Veel beter is 't dat gij ligt in den grond gedolven,
 „Dan dat gij nacht en dag mijn innerlijk gemoed
 „Met angst en zorge pijnt, of met veel kwelling voedt.”
 „O, groote kemels! die hier met veel ongemakken
 „Zoo lastig gaat getrost met s' rijkdoms zware pakken,
 15 „Aanmerkt, wat Crates doet, niet langer voords en draaft,
 „Ziet hoe hij al zijn goud in 't diepe meer begraaft.
 „Maar gij zijt veels te gier, en zoudt veel liever drenken
 „In 't midden van de zee, dan 't goud de baren schenken.
 „Ai, arme gierigaarts! wat zal ik zeggen, dan
 20 „De heele weereld niet uw herte vullen kan:
 „Driekantig is uw hert; dies, als ik met verkloeken
 „Een ronde daar in trek, daar blijven altijd hoeken
 „Nog leeg end' ijdel staan; dus roep ik met beklag:
 „T' is eenen diepen put, die niemant vullen mag.”

XXXVIII. 17. De uitg. heeft: Want dat. — XXXVIII. 14. Getrost, beladen.

XL. *Matigheid des wijns wordt geprezen.*

Ziet, hoe den filozoof hier aan de tafel dut,
En den gezonden wijn gespariglijken nut,

1 Timoth. 5.

O, zone! ik rade dij (uit zorg, die ik drage):
Gebruikt een weinig wijns, om uwe kwade mage.

- Mier zit de Wijze-man, hij laat hem niet meer tappen
Tot t' noenmaal, dan alleen drie matelijke nappen.
Hij slacht den dronkaart niet, die nimmermeer en kan
Uitblusschen zijnen dorst, gelijk den Ocean,
5 Die, alhoewel hem steeds de bornen en de vlieten
Zoo vele waters in zijn glazen kruike gieten,
Nog nimmer is verzaad. Zoo ook den dronkenbol:
Hoe vele dat hij drinkt, zoo'n is hij nimmer vol:
Maar den wijs-gieren heeft de soberheid verkoren,
10 En laat een druppelken onnut niet gaan verloren.
„Die zoo den wijn gebruikt, die zoo de druiven leest,
„Wordt van den wijn gevoed na 't lijf en na den geest;
„Den geest hij levend' maakt, het herte sterk en jonger,
„De hersnen zuivert hij, en wekket gragen honger,
15 „T' bleek aanzicht hij verdrijft, verwermt het koude bloed,
„En ons teêr lichaam hij lange in gezondheid hoedt.

XLI. *Het raadsel van het monster Sfinx.*

Het listig monster Sfinx stelt Oedipo te voren
Een raadsel, t' welk hij raamt; dies doodt het zich van toren.
Iob. 14.

Den mensch gelijk een bloem verwelket en vergaat,
En blijvet nimmermeer in eenen zelve staat.

- Met zeldzaam monster Sfinx (dat den Thebaners kwelde)
Dit raadsel Oedipo op 't alderscherpst voorstelden:
„Vier voeten, twee, en drie, heeft ergends eenig dier,
Dat niet en heeft als stem, en stem verandert schier.
5 Dat geen dier meer zoo doet, van al wat vliegt om hooge,
Oft zwemt in natte zee, oft wandelt hier op 't droge;
Maar als op voeten veel dit dier begint te gaan,
Begint hem al zijn jeugd en al zijn kracht vergaan.
„Dit dier” (zegt Laji Zoon), „ik zal 't u haast ontknopen,

XI.. Dut, mijmert. — XLI. Raamt, naar welks oplossing hij gist. — 4.
Schier, schielijk.

- 10 „Dat is den mensche, die ter weereld komt gekropen,
 „Die eerst op hand en voet, als op vier beenen, gaat,
 „Zoo lange tot hij recht op zijn twee voeten staat:
 „Maar als den ouderdom, met zuchten en met stenen,
 „Aanbreekt, hij zwak en krank op eenen stok moet lenen,
 15 „En als drievoetig gaan, met zijnen doornen staf,
 „Na zijn eng kerkhof toe, tot dat hij valt in 't graf.”
 „Den rader naauwlijks zwijgt, t' woord is naauw van de lippen,
 „Oft Sfinx breekt zijnen hals, en werpt zich van de klippen.

XLII. *Van Zoilus, den berisper.*

Ei! ziet, hoe Momus hier zijns naasten feilen teekent,
 En al wat hij misdoet vergeet en niet en rekent.

Math. 7.

Hoe ziedij doch zoo licht de splinters, o, gij schalken!
 In 't oogge uws broeders, en vergeet uw eigen balken!

- Ziet den Berisper hier na 't leven afgeschilderd.
 Hoe staat hij dus en grijnt! hoe is hij dus verwilderd!
 Twee tesschen hij steeds draagt; o, zifter van een mug!
 D' een hangt hem voor de kniën, en d' ander op den rug;
 5 De grootste voren hangt, de kleinste draagt hij achter;
 Van s' naasten feilen is hij een getrouwe pachter,
 Want hij, ontvanger, daar de grootste tesch meê vult,
 Maar achter is de buil leêg van zijn eigen schuld,
 D'wijl hij die niet en ziet; van voren stelt hij kloeke
 10 Zijns naasten misdaad net en zuiverlijk te boeke;
 Hij heeft zijne oogen op een ander zoo gereed,
 Dat hij hem zélfs verzuimt en t' eenemaal vergeet.

XLIII. *Des Walschen Hercules welsprekendheid.*

Den Walschen Hercules hier aardig en perfekt
 De lieden met zijn tong schoontalig tot zich trekt.

I Cor. 13.

Wanneer ik, liefdeloos, schoon spreke eens Engels taal,
 Wat ben ik anders dan een luidende metaal?

Den Walschen Hercules (daar veel van is gezongen)
 Met gulden ketenkens aldus aan zijnder tongen

XLIII. Walschen Hercules, Herkules, die Gallië bezocht heeft. — W.
 i. l. schoon, al spreek ik in een taal der Engelen, als ik enz.

- De volkren had gehecht; t' welk zoo vele is gezeid,
 Dat een schoontalig man, door zijn welsprekendheid,
 5 De menschen tot zich trekt, en vele groote scharen
 Bestiert, als oft zij aan zijn tong gebonden waren.
 T' is daarom, dat men nog wel zegt na de oude sloer,
 Hij klapte mij zoo schoon, hij kreeg mij aan het snoer;
 T' is daarom, dat men zegt, dat, met zijn zoete snaren,
 10 Orfeus in 't wilde woud de dieren konde paren;
 „t Is daarom dat men zegt, dat Amfion in 't veld
 „Heeft Theben opgebouwd, een stad groot van geweld:
 „Welsprekendheid, verzeld met billijkheid en reden,
 „Het sterkste wapen is, dat iemant mochte smeden;
 15 „Het bindt de herten t'zaam, en maakt van velen een,
 „Gelijk het lijf bestaat uit veelderhande leên.

XLIV. *De Tonge is 't beste ende kwaadste.*

De Tong, het kleinste lid (zoo Bias eens beveste
 Voor den Egyptischen Prince) is 't kwaadste en ook het beste.
 Proverb. 18.

Het leven en de dood, die liggen onbedwongen,
 Vrijwillig in 't geweld en in de macht der tongen.

- DEn Koning en Monarch der oude Egyptenaren
 Tot Biam Brutum zond, opdat hij zou verklaren,
 Welk doch van alle ding hem 't slimste, en 't beste, docht?
 Zijne andwoord was: „een Tong”, die hij den Koning brocht.
 5 Dit heeft Æsopus ook bevestigd, als de wijze:
 Doen zijne meester hem de beste en slimste spijs
 Hiet koopen op de markt; hij bracht hem tongen t'huis;
 Den meester werd vergramd en zeide: „Bij gans kruis!
 Ik zende u twee-maal heen, gij brengt mij altijd tongen.”
 10 „Hoort, meester (zeide hij), uw gramschap zij bedwongen:
 „Een goede tong is 't best, dat hier ter weereld is,
 „En weder 't slimste deel een kwade tong gewis.
 „De tong baart twist en krijg, de tong baart peis en vrede;
 „De tonge die bedroeft, de tong vertroostet mede;
 15 „De tonge die verdrukt, de tonge komt te baat;
 „De tong de liefde breekt, de tonge doodt den haat;
 „De tonge die ontsticht, de tong baart nutte leere;
 „De tonge lastert God, de tonge looft den Heere:
 „Dus, als men de eigenschap der tongen wel verzint,
 20 „Zoo is zij 't kwaadste deel en 't beste dat men vindt.”

XLV. *Solon snijdt zijn Tonge af.*

Ziet, hoe den filozoof zijn eigen Tong afsnijdet,
Opdat hij zwijgen leere en 't ijdel spreken mijdet.

Proverb. 21.

Die zijnen mond behoedt en zijne tong bewaart,
Diens ziele niet met angst noch droefheid wert bezwaard.

Den wijzen Solon (om 't veel spreken te vermijden)
Ging met een scherpe vlim zijn eigen Tonge afsnijden.
Men vraagden hem, waarom? Hij schreef: „Om dat veel
kwaad

„De tong ooit heeft gewracht, en 't zwijgen nooit geschaad.”

- 5 O jonkheid! luistert toe, het dient u zonderlingen,
Om leeren uwe tong van veel geklups bedwingen.
Wel-spreken is een deugd, wel-zwijgen ook een konst:
Die hier de mate in treft verkrijgt een groote gunst.
Natuur, zorgvuldig om ons hierin te versterken,
10 Heeft onzen mond verzorgd met dobbel bollewerken,
Opdat de losse tong niet licht uitbarsten mocht
Met eenig schandlijk woord, dat boven in de locht
Als eenen vogel stijgt, en, als het is ontvlogen,
Niet lichtlijk wederom kan worden ingetogen:
15 Dat ik ooit stille zweeg, mij nooit en heeft berouwd,
Maar wel dat ik te veel geklapt hebbe en gekout.
De Heidenen, die steeds hier inne vlijtig leerden,
Harpocratem als God des stiltezwijgens eerden,
Die met den vinger op den mond hun onderwees,
20 Inhoudende de stem, het zwijgen elk aanpreest.
Pythagoras snijdt ook, als met een vlimme oft messe,
Het vele spreken af, als hij, voor de eerste lesse,
De jeugd vijf jaren lang leert zwijgen en verstaan;
T' is noodig, dat wij nog bij hem ter scholen gaan;
25 „Want zedig stiltegezwijg, en niet het vele spreken,
„Dat zie ik alle dag ons allen nog ontbreken.

XLVI. *Oprechtigheid eens Schippers in een dieren tijd te Rodes.*

Een leerlijk voorbeeld van een Schipper (na mijn oordeel),
Die met zijn schade zocht zijns naastens meeste voordeel.

Proverb. 11.

Die 't koren zoldert, heeft zijn vloekers en benijders;
Maar die het mild verkoopt heeft veel gebenedijders.

- DEn maagren dieren tijd, schier tot in 't graf des doodes,
 Verdrukte de gemeente, in de oude stad van Rhodes;
 Waarom de Mare vast, met hare groote trom,
 Opwekten t' naaste land, tot hulp en troost alom.
- 5 Tot dat'er eindelijk drie schepen, zwaar geladen,
 Met terwe kwamen aan, om ieder te verzaden;
 Maar naauwlijks raakten zij uit de ongestuime zee,
 En wirpen 't anker uit, oft kwamen op de reë,
 Oft de opper-Stierman roept, zoo luide als hij mag brullen:
- 10 „O borgers! hier is graan, om uw gebrek vervullen;
 Maar koopt niet al te dier, oft immers maar ter nood,
 Want daar komt achter mij nog een geheele vloot;
 Dus houdt een leege markt, en willet niet opsteken,
 Want daar is voor de hand meer als u mag ontbreken.”
- 15 „Graan-koopers u vrij schaamt, als gij u niet verkloekt,
 „En met uw schade aldus t' gemeene beste zoekt,
 „Wanneer gij, gierig om een hooge markt verwerven,
 „Uw koren-zolders sluit, en latet graan verderven,
 „God geef ook wieder vast met kommer en geduld,
- 20 „Als uwen aas-zak maar is tot de keel vervuld;
 „Peinst vrijelijken, dat des rechters ooren tuiten,
 „Die eens op 't lest voor u zal s' Hemels schuren sluiten;
 „Als gij dan klaagt en kermt, wert ijdel uwe hoop,
 „Wanneer hij zeggen zal: „mijn graan is niet te koop!”

XLVII. *Nature vonnist, van drie zonen, de rechte erfgenaam.*

Aanmerkt dit vonnis doch, hoe aardig en hoe naakte
 Een van drie broeders naast des vaders hert geraakte.

3 Regum, 3.

Den twist die Salomon kon scheiden t'geender ure,
 Slist hij door middel van de levende nature.

- DE Dood nam onverziens wech eenen ouden Vader,
 Die in de weereld nog drie Zonen liet te gader;
 Twee waren al van één, maar van een ander bed
 Den derde zone was; waarom dat altemet
- 5 Den twist hoe langs hoe meer oprees naar s' vaders sterven,
 Wie van hun drie gebroërs des vaders goed zoude erven.
 Maar als noch wet, noch lot hen scheiden mocht als vriend,
 Zoo hebben zij hun zaak den rechter aangediend.
 Den rechter, om veel eer hun twist-gekijs te slechten,

XLVI. 1. Dieren, duren. — 13. Leege, lagen. Opsteken, opjagen. —
 19. Wieder, wie er. — XLVII. 9. Veel eer, des te eer.

- 10 Deed s' vaders doode lijf aan eenen boom oprechten,
 En sprak: „Het goed zal hem geworden met der ijl,
 Die naast des vaders hert kan treffen met den pijl.”
 De twee die schoten heen; den jongsten, met verblooden,
 Sprak: „Liever dan zulks doen, ik sterve duizend dooden.”
- 15 Nature toonde door dit medelijden ras
 Dat hij den erfgenaam, en ook met-eenen was
 Den genen, die het hert des vaders naast doorkliefde,
 Met geenen stalen schicht, maar met een rechte liefde.

XLVIII. *Een Misdadige rooft zijns moeders neus.*

De moeder, die de jeugd wil voor de roên verschoonen,
 Die schendt heur aangezicht en wortt heur eigen zonen.

Eccles. 30.

Die zijnen zone liefst, hem matig zal kastijden,
 Op dat hij in den dag der oudheid mag verblijden.

- Er den misdadigen zal door een ken'pen venster
 Aanschouwen van het licht den laatsten straal oft glenster,
 Hij zijne moeder kust, en rooft voor 't hoog gericht
 Met zijne tanden heur den neus van 't aangezicht:
- 5 „Omstanders!” (zegt hij) „hoort, want d' oorzaak van mijn
 „Mijn eigen moeder is, vermids zij met kastijden (lijden
 „Nooit mijnen kwaden aard getemd heeft voor den val.
 „Zij altijd naar mijn dood (tot ieders spiegel) zal
 „Dit teeken voeren, op dat andere ouders leeren
- 10 „Hun kindren op te voên in alle tucht des Heeren.”
 „De moeder, die heur kind niet in de jonkheid temt,
 „Van een recht moeders hert is t' eenemaal vervremd:
 „Die 't kind geeft lossen toom in alle zijn wellusten,
 „Zal met der tijd allengs een monsterdier toerusten:
- 15 „De stramen in den neers van een kwaad kind gewis
 „Het recht merkteeken van een goede moeder is,
 „Die heuren zoon bemint, opdat, na al heur slaven,
 „Zij niet een galgen-aas gevoed heeft voor de raven.

XLVIII. *Wellust en Deugd verschijnen Herculi.*

Terwijl Hercules slaapt aldaar hij is gelegen,
 Figuurlijk hem vertoond zijn twee verscheiden wegen.

XLVII. 13. Verblooden, schromen. — XLVIII. Oudheid, ouderdom.
 — 1. Ken'pen venster, strop. — XLVIII. R. 2. Zijn hem figuurlijk
 twee verscheiden wegen vertoond.

Math. 7.

Den weg na d' eeuw'gen dood, is ruim, is wijd, en breed,
Maar enge en smal den pad, die tot den leven leedt.

- T**Erwijl Alcides lag, met Lethes zachte stroomen
Besprenged van den Slaap, s' Doods zuster, zag hij komen
Twee schoone Nymfen, of Godinnen, met geneugt:
D' een was Wellustigheid, en d' ander was de Deugd.
5 De Wellust kwam zeer zoet gelijk den morgen blozen,
Den weg, alwaar zij liep, beschilderd was met rozen,
Den ingang, die was breed: maar weêr in 't jegendeel
Den uitgang naauwe en scherp, vol droefheid al geheel.
De Deugd, de witte Deugd, door doornen en door struiken
10 Wees eenen engen pad, schier naauwlijks om gebruiken;
Maar, hoe men dieper zag, hoe blijder hij met lust
In 't einde medebracht een aangename rust.
Dus stond van deze twee hem t' aldernutst te kiezen.
„Die 't eene winnen wil het ander zal verliezen.

L. 'T vat riekt naar 't eerste sap.

Een algemeene leer van 't nieuwe botervat,
Dat zijnen reuk behoudt na 't eerste sap oft nat.

Proverb. 22.

De leere, die het kind is in de jeugd gegeven,
Gemeenelijk het zal behouden al zijn leven.

- M**Et is nog hedensdaags een algemeene spreuke:
„'t Vat houdt na 't eerste sap doch altijd zijnen reuke.”
Dit heeft Lycurgus eer natuurlijk op het blootst,
Met eenen ranken wind en huishond uitgebootst.
5 Den windhond brij en pap had altijd in de koken,
Den huishond op de jacht t' gevangen wild geroken;
Dees bracht hij beide op 't leste in 't openbaar ten toon:
Elk koos van stonden aan hetgeen hij was gewoon:
De windhond koos den brij, en d' ander koos het wildbraad,
10 En eten 't t'zamen op, eer een van beiden stilstaat.
„O ouders! leert hier uit, eer gij u doet te kort,
„T' kind aardt naar 't gene hem van jongs is ingestort.
„Dus houdt van der jeugd in eenen goeden regel,
„En drukt hem in 't gemoed de deugd als eenen zegel:
15 „Want s' kinds herte is als was, waarin gedweeg en mild
„Den meester prent en drukt de letter, die hij wilt.

L. 3. D. h. L. weleer n. en ten duidlijkste. — 5. Koken, keuken.

LI. *Semiramis' kloekmoedigheid.*

Gij ziet 't gebreideld ros hier met een vrouw beladen,
Die elk verwonderd heeft met mannelijke daden.

Judith. 13.

Bethulia, door Gods en Iudiths tegenweer,
Nam Holofernes t' hoofd, en sloeg het ganschen heir.

Ziet, hoe een manlijk hert schuilt onder vrouwe-kleedren;
Ziet, hoe Semiramis stelt t' heir in zijn geledren;
Ziet, hoe kloekmoedig zij, gezeten op het peerd,
Grijpt met d' een hand den toom, met d' ander hand het
(zwaard;

- 5 Hoe de afkomst van heur bloed, en koninklijken adel
Zij niet op 't bedde toont, maar op den gouden zadel,
En rijst nog s' morgens vroeg, voor 't blinken van de zon,
Als eenen blixem op na 't pratte Babylon;
Zij strijdt, zij overwint, zij slaat den vijand t' onder,
10 En, met veel wapen-roofs, keert weêr als eenen donder;
Ziet, hoe zij heur parruik diep in de palmen bergt
Hij ligt al onder voet, die heur ten strijde tergt.

LII. *Tomiris onthalt Cyrum.*

Tomiris Cyrum slaat, en zijnen dooden kop
(Tot wraak van haren zoon) werpt in een bloedig sop.

Iob, 15.

Den goddelozen mensch leeft altijd in bezwaren;
Ook en weet den tyran t' getal niet van zijn jaren.

T' Was Cyro niet genoeg, dat zijne kroon bepeereld
Was met den halven kreits oft ommeloop der weereld,
Hij moest in Schyten nog den kloeken wapen-held,
Tomiris liefste zoon, begraven in het veld.

- 5 De moeder is bedroefd, heur oogen tranen leken,
Zij trekt het harnas aan om heurs zoons dood te wreken.
„O Cyre, wreed tyran! ziet, wie gij hebt getergd!”
(Zegt zij) „ik zal u biên het voorhoofd in 't gebergt,
„Daar gij het dorstig zand met mijnen bloede drenkten.”
10 Zij trekt hem in 't gemoet en slaat hem in der engten,
Met al zijn oorlogs-heir, in 't kriecken van den dag,
Dat niet één overblijft, die 't na vertellen mag.

LI. 11. *Parruik, hoofdhaar.*

- Den strijd is naauw ge-eind, of zij gaat heur verkloeken,
 En onder zoo veel doën den dooden Cyrum zoeken,
 15 Zoo lange zij hem vindt; en laat van stonden aan
 Zijn bleek besturven hoofd van zijn koud lichaam slaan:
 Het Konings-hoofd zij neemt met eenen grammen moede,
 En werpet in een vat, dat vol is vanden bloede
 Van zijn verslagen volk. „Ligt” (zegt zij) „daar in 't nat,
 20 „Du, bloed-tyran! die nooit waart van den bloede zat.”
 „Aldus wie bloed vergiet (t' is zoo van God besloten)
 „Diens bloed wordt uitgestort, en wederom vergoten.

LIII. *Cyrces betoovert Ulyssis gezellen.*

Ziet hoe Ulyssis maats en makkers met malkandren,
 Door Cyrces toover-drank, in wild gediert verandren.

2 Pet. 2.

Den Hond, die is gekeerd tot zijn uitspouwsel ras,
 De Zeuge weêr in 't slijk, als zij gewasschen was.

- Ziet, hoe Ulyssis volk (in eenen storm versteken
 Aan 't land Cyrceum vast), door Cyrces looze treken
 En boozen toover-drank, verliezen s' lijfs gedaant;
 Die menschen waren eerst zijn beesten eer men 't waant.
 5 Aanschouwer! zoo u dunkt, dat gij wel moogt ontberen
 Dees zeldzaam fabel, die (zoo 't schijnt) u niet kan leeren,
 Hoort, hoe de Wijsheid zelfs zoo aardig hier op gloost,
 Als in den kerker zij Boëthium vertroost:
 „Zijn menschheid” (zegt zij) „is verdwenen en verslonden,
 10 „Die onderworpen is het juk der snoode zonden;
 „Die zich in 't kwaad verkeert, t' zij de eene oft d' ander uur,
 „Ter-stond daardoor verliest zijn menschlijke natuur;
 „Wie door begeerlijkheid pleegt onrechtveerdig grapen,
 „Is eenen wolf die zich geneeret op de schapen;
 15 „Die twist en tweedracht maakt, die is alreê gestraft,
 „En eenen hond gelijk, die ieder-een aanblaft;
 „Die vrolijk is, wanneer hij iemant iets ontlorden,
 „Te recht met eenen visch mag vergeleken worden;
 „Die toornig briescht en grimt, ja, maakt een groot ge-
 schreeuw,
 20 „Te recht inwendig draagt het hert van eenen leeuw;
 „Die stadig is bezorgd met vele onnutte vreezen,
 „Mag voor een bloede hinde oft hert gehouden wezen;

LII. 20. Du, spreek uit: *doe*. — LIII. 7. Gloost, uitweidt. — II. Verkeert, begeeft. — 13. Grapen, grijpen. — 17. Ontlorden, afhandig maakte.

- „Die trage is, lui en bot, in wezen en in schijn,
 „Dat moet in zijne huid wel eenen ezel zijn;
 25 „Die wispelturig is, met vele onstade grillen,
 „Zal van de vogelen zoo vele niet verschillen;
 „Die in onreinigheid en vuiligheid opwast,
 „Is aan den snooden lust der vuiler zeugen vast:”
 „En aldus wert den Mensche (ik stemme met vele Ouden)
 30 „Een Beeste, oft hij schoon s' lijfs gestalte heeft behouden.

LIIII. *Penelopsis kuischheid.*

De daad Penelopsis is een leerachtig voorbeeld,
 Want met heur kuischheid zij de onkuischheid heeft veroordeeld.

Eccles. 26.

Een deugdzaam fijne vrouw, die eerbaar is en kuisch,
 Is 't beste goed des mans en t' ciersel van heur huis.

- K Omt bij Penelope, o vrouwkens! hier ter scholen,
 Die, twijl Ulysses vast gaat twintig jaren dolen
 (Tien jaren om de blom van Menelaï hof,
 Waarom t' schoon Troyen werd geblixemd al tot stof;
 5 En andre jaren tien door de ongestuime baren,
 Waarmet hij stoffe geeft Homeri zoete snaren),
 Heur zuiverheid behoudt; hoe lange hij vertoeft,
 Zoo blijft zij hem getrouw; hoe hard zij wert beproefd
 Van zoo veel welpen en ontstekene benijders
 10 Van heur sneeuw witte vleesch: t' zijn al vergeefsche strijders.
 Hoe zij gepijnigd wert: Ulysses is lang wech...
 Misschien door Hectors zweerd gevallen in 't beleg;
 Oft op zijn wederkomst (dit hebdijs licht te gissen)
 Verzopen in de zee, en g'eten van de visschen!
 15 Maar als zij nu op 't lest zal laten in den strijd
 Het heiligst, dat zij heeft Ulyssi toegewijd,
 Zij hen uitstelt zoo lang, tot dat zij 't fijne webben
 T' welk zij begonnen heeft, zal afgeweven hebben.
 Hier meed' zijn zij gepaaid; dus, wat zij in den dag
 20 Weeft, dat ontweeft zij s' nachts, als 't niemanden en zag.
 O pollen! zijdijs blind? Gij meent den brand te blusschen!
 Ziet, wat zij s' nachts ontvlecht, zoo lang, tot ondertusschen
 Ulysses weêr betreedt den dorpel van zijn huis,
 En met zijn komst verlicht zijns vrouwen lastig kruis.
 25 De minnaars druipen wech, zij zien haast wat daar thuis leît:
 „Dies komt de kroon heur toe van d' onverwonnen kuischheid.

LIIII. 9. Welpen, wulpsche snaken. Ontstekene, (in min) ontstokene.

LV. *Uitbeelding van ware Vriendschap.*

T' oprechte Vriendschapsbeeld drukt hier zijn eigenschappen
Op 't alderlevendst uit; o, volget zijn voetstappen!

Proverb. 17.

Een trouwe en oprecht vriend heeft lief tot allen tijden,
En als een broeder is altijd bereid tot lijden.

EEN Statua tot Room was weerdig aan te merken:

- T' oprechte Vriendschapsbeeld, weldadig in zijn werken,
Was eenen jongeling, met een blijde aangezicht;
Dwijnl ware Vriendschap niet door oudheid en bezwicht:
5 Zijn kleed was vrolijk groen: de Vriendschap is steeds jeugdig
En elk-een aangenaam; in zijn zoet voorhoofd vreugdig,
Den grijzen wintertijd en zomer was geprent,
Dwijnl Vriendschap in onspoed en voorspoed blijft ontrent;
Op zijnes herten kolk gedrukt stond bij en verre,
10 Dwijnl vriendschap verre en bij schijnt als een morgensterre;
In zijnder kleedren boord stond dood en leven beid',
Dwijnl t' leven noch de dood geen ware Vriendschap scheidt.

LVI. *Getrouwigheid van Damon en Pythias.*

Hoe twee gemakkers zijn malkanderen trouw gebleven,
En hebben in s' doods nood d' een d' ander niet begeben.

Ioan. 15.

Waar zag men grooter liefd' (hoe vurig zij ooit brande!)
Dan daar men stelde t' lijf voor zijnen vriend te pande!

IN eenen diepen put lag Damon vastgebonden,

- Zijn borg bleef Pythias; hij wert na huis gezonden,
Mits dat hij keeren zoude, en uit de vangenis
Des kerkers zijnen vriend verlossen voor gewis:
5 De wederkomst vertrok, den tijd, die was verstreken,
Maar Pythias (eilaas!) bleef in de vreeze steken:
Zijn vonnis was gemaakt, hij wert geleid ter dood;
Maar Damon twijlen komt, en ziet hem in den nood:
„Heer koning!” (zeide hij) „tast mij aan zonder zorge,
10 Ik, schuldenaar, ontsla hem van zijn trouwe borge!
Ik ben den rechten man, ik heb de dood verschuld,
Dies mijnen vrund ontslaat, en t' recht in mij vervult!
Den Koning al verbaasd bezag dees lieve vrinden,

LV. 4. Bezwicht, bezwijkt. — LVI. 5. Vertrok, liet zich wachten.

- Die trouw tot in der dood malkanderen beminden,
 15 Dies hij verwonderd was, en in zich zelven loeg,
 En om zoo trouwen daad hun beidegaër ontsloeg.
 „Dus eenen trouwen vriend is beter als veel broedren,
 „En kostelijker schat dan al des weerelds goedren.

LVII. *Empedocles bestraft de slapende rechters.*

Empedocles bewijst hier, met een kluchte fijn,
 Dat daar het vierschaar slaapt, de rechters ezels zijn.

Ierem. 22.

Om dat Iosiaë zoon t' gerecht niet wil handhaven,
 Als eenen ezel hij op 't veld zal zijn begraven.

- Empedocles, voor 't recht oft vierschaar, onversaagd
 Als taalman kwam, voor een, die hard was aangeklaagd.
 Daar komende, vand hij de rechters t' zamen slapen:
 Dies sprak hij kluchtig, om hun listig te betrapen:
 5 „Een reiziger, als hij om reizen was bedocht,
 „Huurde eenen ezel, die hem spoedig dragen mocht;
 „Maar onderwegen hij, aâmachtig en schier flauwe,
 „Koos, voor des middags brand, des ezels koele schaâuwe.
 „Den eigenaar des muils, die van der zonnen vlam
 10 „Schier smolt, die zeide, dat s' beests lommer hem toe kwam.
 „Den andren wilde hem daarmede niet gerijven.
 „Dus om eens ezels schaâuw' ment twee zag heftig kijven.” etc.
 „Hiermede Empedocles zweeg, oft hij was vermoord.
 „Den rechter hoorde toe, en sprak: „Vertelt ons voort.”
 15 „Doen loeg den filozoof, en voegde nog bij dezen:
 „Recht eenen ezel gij moogt vergeleken wezen;
 „Want in eens ezels schaâuw schept gij veel meer vermaak,
 „Als gij deelt, toen gij slaapt in des misdaders zaak.”
 „O, dat was recht gezeid! zij mogen 't nog wel hooren:
 20 „Vrij, Musa! waar hij zit, daar vat hem bij zijn ooren!

LVIII. *Archilla barmhartigheid.*

Archilla heeft uit liefde en broederlijker zorgen,
 Goedhertig zijnen vriend geholpen in 't verborgen.

Matth. 6.

Werpt met uw rechterhand de gaven in Gods koffer,
 Dat zelfs de slinker niets en weet van uwen offer.

Archilla (zoo men zegt), die, milde en rijk van goedren,
 Stond den bedroefden bij als waren 't zijne broedren,

- Naauw speurende, hoe dat in grooten nood gebrocht
 Was zijnen lieven vriend, hem vlijtig heeft bezocht,
 5 En heimlijk onder zijn zit-kussen wechgescholen
 Een goede somme munts, als oft hij 't had gestolen.
 „Hij heeft een rijk trezoor, die zoo zijn goed besteedt,
 „Dat hij 't naauw zelve speurt, noch zijnen vriend schier weet;
 „De gifte blijft hem bij, zijn weldaad onvergeten
 10 „Hem weder in den schoot wert dobbel toegemeten.
 „Des armen dorstig hert, dat is des wijzen flesch;
 „Zijn gelden hij verspaart in zijnes naasten tesch;
 „Hem zelve hij besteelt, en maakt veel goede vrienden:
 „Die hier zijn goed verliest, die zal 't hier-namaals vinden.

LVIII. *Den Tempel des verbonds tot Rome.*

Hier ziedij t' schoon voorbeeld, den grooten Roomschen Tempel
 Van 't Menschelijk Verbond, ons tot een goed exempel.

Eccles. 5.

Het geen gij God belooft en wilt geenszins vertrekken:
 Want een mishagen heeft den Heere aan de gekken.

- NVma Pompilius liet stichten, binnen Romen,
 Den tempel des Verbonds, zeer schoon en uitgenomen.
 Hij was heel cirkel-rond in zijnen ommeloop;
 't Gewelf te zamen hing gebonden knoop aan knoop.
 5 De Romers kwamen hier, t' was eenen fijnen regel,
 Al t'geen hier wert beloofd hield vast als eenen zegel.
 „Fij! schamen moeten zich, die nu met hunnen mond
 „Beloven dit oft dat, en breken 't weêr ter-stond.
 „Wie iemant iets belooft (past wel op deze leere!)
 10 „Is door zijn eigen woord verbonden aan den Heere.
 „Wie zijn beloft dan breekt, die breekt een heilig slot,
 „En spot met geenen mensch, maar met den hoogen God.
 „Dus als gij iets belooft, ziet oft gij 't ook kunt boeten,
 „Want t' is een schuld, die gij zult God betalen moeten.
 15 „Wie zijn verbond niet acht, en zijn beloft vergeet,
 „Heeft een twee-snijdend zweerd voor zijnen hals gesmeed.

LX. *De dwaze sterkheid Firmij.*

Aanmerkt, hoe Firmius, gelijk de dwaze doren,
 Ons zijne kracht laat zien en zijne sterkheid hooren.

LVIII. Roomschen, romeinschen. — Vertrekken, uitstellen. — LX.
 Doren, dwazen.

Ierem. 9.

Den sterken wachte zich (hoe krachtig hij zich noeme),
 Dat in zijn groote kracht hij niet te zeer en roeme.

- Zoo sterk was Firmius van lichaam en van leden,
 Dat, klits-klats, klits-klats, hij met hameren liet smeden
 Op een zwaar aanbeeld, daar zijn lichaam onder lag;
 Want nooit verstaelder mensch men immermeer en zag.
 5 Maar oft schoon zulken kracht hij hadde van de Godheid
 Ontvangen, niet-te-min was 't wel een groote zothed,
 Dat hij met zulk gevaar beproefden zijne kracht;
 De wijze man zijn doen bespottet en belacht:
 „De kracht des lichaams ons nature niet geschonken
 10 „En heeft, opdat wij daar meed heerlijk zouden pronken,
 „Noch om door ijdele eer daardoor te zijn beromd,
 „Maar nutten dankbaar die, daar 't ons te passe komt.

LXI. *Milonis sterkheid.*

Den sterken Milon hier een ieder wil ontluiken,
 Dat elk verhoeden zal zijn gaven te misbruiken.

Iudic. 16.

Oft schoon den Nazareen had veel gewelds bedreven,
 Zoo bracht zijn sterkheid hem ten laatsten doch om 't leven.

- DE sterkheid Milons wert gedacht van ons voorouders,
 Die eenen grooten stier, geladen op zijn schouders,
 Licht op eens hoogen bergs verheven spitse droeg,
 Alwaar hij met zijn vuist hem dood ter aarden sloeg,
 5 En eindelijk zijn maal daarmede heeft gehouwen.
 D' hoofd-slappen hij bewrong met dik gedraaide touwen,
 En zijn hoofd-zenuwen zoo krachtig hij verhief,
 Dat alles brak in twee, het was dan leed oft lief.
 Hoe geerne wilde ik zien, dat iemand hem ontrukte
 10 Den appel, die hij met vier vingers omdrukte:
 Maar door verwaandheid (laas!) hem eindelijk, hoe vroom,
 Zijn eigen kracht bedroog, doen eenen dikken boom
 Om scheuren hij met beid zijn handen heeft gegrepen;
 Want als de klove sloot bleef hij daar in genepen,
 15 In 't woeste en eenzaam woud, verlaten in zijn smert,
 Tot hij een gretig aas der wilder dieren wert.

LX. 12. Nutten, nuttig aanwenden. — LXI. Ontluiken, ontvouwen. —
 Nazareen, Simson. — II. Vroom, sterk.

„Dus wie zijn kracht misbruikt gedijs ze nog in 't einde
 „Tot zijnes meesters straf, met droefheid en ellende.

LXII. *Tantali straffe.*

T' is Tantalus, die hier in 't water wert gepijnd,
 Die dorst en honger lijdt, en nimmermeer verdwijnt.

Sapient. 11.

Daar hier den mensche in heeft gezondigd in dit dal,
 Hij wederom zijn straf daarin ook dragen zal.

- Eilacen! Tantalus, die niet en kan verwinen,
 Ligt in den Helle-vliet begraven totter kinnen;
 Hem hongert en hem dorst, dat hij van smerten krijscht,
 En nimmermeer wert hij gelaved noch gespijsd,
 5 Maar stadig aan getergd. Hij staat diep in den gronde
 Des waters, en de vrucht hangt boven zijnen monde.
 Zoo hij na 't water bukt, ontzinket hem den stroom;
 En grijpt hij na de vrucht, zoo wijkt den Appel-boom.
 „Maar, lieve! zegt mij doch, is niet des gier'gen herte
 10 „Als Tantalus gepijnd, en heeft gelijke smerte,
 „Vermids t' vervloekte goud, daar hij op is belust,
 „Nog nooit heeft zijnen dorst en honger uitgebluscht?
 „Hij gaapt altijd naar goud, en hoe veel gele slijke
 „Hij vreet en inneslokt, zoo'n is hij nimmer rijke,
 15 „Maar in zijn goed verarmd: zoo dikwijls als hij hapt
 „Na goud en zilver, hem t' genoegten wert ontsnapt:
 „Hij derf naauw zijnen darm met s' lichaams nooddruft vullen,
 „En warmt hem bij den heerd naauw bij een hand-vol krullen:
 „Hij heeft altijd het goud als eenen wolf bij 't oor,
 20 „Hij rammelt nacht en dag in zijn vervloekt trezoor:
 „Het goud is zijnen God: dat eert hij langs hoe kloeker,
 „Hij kankert de gemeent met overbaat en woeker,
 „En als hij sterven zal, zoo is al zijn beklag,
 „Dat hij zijn geld hier laat, en niet meed dragen mag.

LXIII. *Vierderlei aard der dronkaarts.*

Een schaap, aap, zwijn, oft leeuw den dronk maakt van den man,
 Als 't nat is in zijn lijf, zijn wijsheid in de kan.

Proverb. 23.

Den wijn heel zoet en glad wel door de kele leekt,
 Maar in den buik hij dan gelijk een slange steekt.

- M**En zegt, dat eenen boer oft eenen botten kinkel,
 Die woonden op het land (hij heeten Eloogh Schinckel)
 Met vierderleye mist van beesten heeft gevet
 Den wijngaard. „Wie te veel van dezen wijn, ik wed,
 5 Zal zuipen (zeide hij), ik wed dat van vier dieren
 Hij één naar-ape zal, in alle zijn manieren:
 Het zij hij wert gelijk een slecht, onnoozel schaaap;
 Het zij hij lustig bootst als eenen drol'gen aap;
 Het zij hij vuil, onnut, en onrein als een verken,
 10 Oft eenen grammen leeuw, gelijk worde in zijn werken:”
 „Want wie met vele wijns verladet zijnen geest,
 „Wort in zijn dronkenschap het een oft 't ander beest.
 „Indien de dronkaart wist, oft kon te dege ramen,
 „Hoe hem den dronk misstaat, hij zoud' hem moeten schamen.

LXIII. *Den Dolfijn draagt Arion door de zee-baren.*

Den Dolfijn in het meer, bewogen van de snaren,
 Den harper Arion draagt door de blaauwe baren.

Ion. 1.

Drie dagen Ionas in den walvisch was gedolven,
 Die eindelijk hem spoog uit de watergolven.

- D**En herper Arion den Ocean ging kruisen
 In een Corintsche bark, ontziende niet het bruisen
 Des grondelozen meers, opdat hij aan het strand
 Zijn stappen zetten mocht in 't schoon Hesperiesch land:
 5 Maar naauwen is hij t' scheep, of heimlijk hij en hoorden,
 Dat hem het schip-volk s' nachts bestemde te vermoorden.
 Dies hij van angst en vrees schier kroop in eene schulp,
 Als hij verlaten zich van alle menschen hulp
 Vond in zijns lijfs gevaar. Wat raad in dees verbazing!
 10 Hij gaat ter-stond (als door een Goddelijke inblazing)
 Zijn lichaam cieren en toemaken hupsch en schoon,
 Gelijk hij was gewoon, als hij den zoeten toon
 Zijns gulden citers in een schouwplaats plach te wekken,
 Opdat zijn ciersel nog tot zijns lijks eer mocht strekken,
 15 En dat hij als de zwane, in zijnen lesten nood,
 Met eenig droevig lied beklagen mocht zijn dood.
 Dus zijnde toebereid, dus zijnde toeberustet
 Hij tot den schipliën zegt: „Matrozen, mij gelustet
 Tot d' eere Apollinis een lied te heffen aan.”
 20 Maar als hij naauwlijks nog ten halven heeft gedaan,
 De zonne in Tethis schoot, met zijne vuur'ge peerden,
 Daalt zachtelijken neêr, om daar zijn rust te aanveerden;

- Het boots-volk, al verwoed, gelijkerhand toetreedt,
 Eer nog zijn donker zeil den nacht hadde uitgespreed,
 25 En komt gewapend aan, om zijnen draad te korten,
 Dies hij van boven neêr zich in de zee gaat storten:
 Maar eer met zijn gansch lijf hij nog in 't water plost
 Hij van de dolfijs wêrt gedragen en getrost:
 D' een neemt hem op den rugge, en de ander door de baren
 30 (Als of zij dezen dienst hem dobbel schuldig waren)
 Geleidden hem door 't nat: dies, eer hij ommekijkt,
 Is 't schip zoo wijd van hem, dat het een schelp gelijkt.
 Hij heft zijn aanschijn op, en vrolijken van verren
 Aanschouwt de zilvren mane en zoo veel gulden sterren.
 35 Dies hij gedenkt, dat Gods gerechtigheid wijd zweeft,
 En niet met één oog ziet, maar zoo veel oogen heeft
 Als sterren in de lucht, daarmede hij bespiedet
 Al t' geen wat op der eerde of in de zee geschiedet:
 T' welk in dit groot gevaar hem een kloek herte maakt,
 40 Tot hij behouden zoo t'wjl aan den oever raakt.
 „O, dommen mensch! leert hier; kruipt eens uit uwe schelpen;
 „Hoe uwen naaste gij in nood behoort te helpen.

LXV. *Van Polycratis geluk.*

Hier zit Polycrates, die der Fortuinen rad
 Gestadig mede liep en nimmer onspoed had.

Proverb. 1.

Der dwazen voorspoed mag haar geenszins baten niet,
 Maar zal ten leste hun nog brengen in 't verdriet.

- M**En zegt Polycrates, gelukkig boven allen,
 De onstadige Fortuine is altijd toegevallen.
 Als hij op eenen tijd in vriendschap zich verbond
 Met zijnen goeden vriend, hij, boven hand en mond,
 5 Om deze vriendschap vast en trouwlijk te bevesten
 Nog zijnen gouden ring in 't water wierp ten lesten:
 Maar als hij naderhand, na koninklijker eisch,
 Zeer aardig aan den disch zat binnen zijn paleis,
 Vond hij den zelven ring, die was in 't meer geworpen,
 10 In 't lijf van eenen visch zeer zeldzaam opgeslorpen.
 „O wonderlijk bedrijf! het schijnt wel voor gewis,
 „Dat menig mensche tot t' geluk geboren is:
 „Den eenen jaagt'er naar, en 't loopt steeds voor hem henen,
 „En 't komt den and'ren t' huis, zelfs eer hij 't zoude meenen.
 15 „Den zienden schiet na 't wit en raakt een bonte kraai;
 „Den blinden Koning wêrt, en treft den papegaai.

LXVI. *Van Remora het vischken.*

't Klein vischken Remora kan lichtelijk ter-stond
Bekrijgen een groot schip, en stooten 't in den grond.

Iob. 12.

Gaat, vraagt uw moeder de aarde, opdat zij 't u bediede
De visschen zullen u vertellen het geschiede.

- M Et vischken Remora, lange eenen halven voet,
Heeft eenen hoorn in 't hoofd, daar 't groot geweld meed'
Want het Antonij groot galioen verletten, (doet;
Daar 't opgeblazen kwam met volle zeilen zetten
5 In 't Adriatisch meer, en boorden 't schier te grond:
Waarom Erasmus dit, met zijnen gulden mond,
Tot een gelijkenis gebruikt heeft, zonderlingen,
Bij 't kleine lid, de tong, die zulke groote dingen
In korten tijd beschikt, gelijk als 't roer, dat t' schip
10 In een goê haven stiert, oft op een herde klip
Schip-breuke lijden doet. „Laat ons hier altijd leeren,
„Dat in 't klein schepsel meest uitmunt de kracht des Heeren!

LXVII. *Demosthenes waarschouwt die van Athenen.*

Demosthenes hier bij gelijkenis verklaart,
Dat zonder wijzen niet een stad mag zijn bewaard.

Sapien. 6.

Veel beter wetenschap dan kracht in hare werken;
De wijze van gelijk is beter als den sterken.

- A Ls Ph'lippus had verzocht de Atheensche wijze tolken,
Sprak bij gelijkenis Demostheen tot den volken:
„De schapen waren met de honden eens getreên
In een verbond, dies zij de wolven t' zaam bestreên:
5 Maar als de wolven nu, hoe krachtig in de wapen,
Het krijgen niet en holp, zij met de onnoosle schapen
Besloten eenen vreed'; dies zij van stonden aan
De honden mosten hun kwijtmaken en ontslaan;
De schapen deden zoo; maar als zij nu bloot zaten,
10 En hadden onbedacht de honden heel verlaten,
De wolven wederom aankwamen met geweld,
En hebben zoo de kudd' verslonden op het veld.”
Hier meed' Demosthenes bewees uit der naturen,
Dat hun niet baten mocht de sterkheid van haar muren,
15 Indien zij lieten gaan de wijze van der stad;
„Want daar geen wijsheid is, daar zijn de wallen plat.

LXVIII. *De Rave ciert heur met allerlei vogels veeren.*

Leergierige! leert hier, aan een gecierde rave,
Dat gij u niet verheft in iemands anders have.

Eccles. 11.

In cierlijk schoon gewaad verheugt u niet al t' seffen,
Noch wilt u in den dag der eeren niet verheffen.

- DE zwart geveêrde raaf, gecierd met veler vogels
Veel-verfde pluimen, aan zijn borst en om zijn vlogels,
Zich dwaselijk verheft, als hij in 't kristaliën
Van eene zilveren beek ziet zijnen schoonen schijn,
5 Gedenkende niet eens, hoe 't einde wil gelukken,
Als elken vogel komt zijn veêren weder plukken.
„O zoete fabel! die op 't hoofd zoo dapper treft
„Den genen, die op 't goed eens anders zich verheft,
„En niet gedachtig is, als elk het zijn zal halen,
10 „Hij naakt zal wederom met schanden moeten dalen.
„Hoe menig vogel nog de dunne locht doorsnijdt,
„Die, waar hij alle zijn geleende pluimen kwijt,
„Die hij op woeker heeft, hij waar geen overvlieger,
„Maar speelde bankeroet, gelijk een recht bedrieger.

LXVIII. *Straffe over des Harpijen bloeddorstigheid.*

De moordische Harpy, gesteld tot ieders baak,
Hoe des verslaagnen bloed in 't einde roept om wraak.

Math. 26.

T' zweerd in uw schede steekt: want wie daarmede slaat,
In 't einde daar in valt, en jammerlijk vergaat.

- DE moordische Harpy heur zelve gulzig mesten
Met menschen vleesch en bloed, zoo lang tot zij ten lesten
Kwam drinken uit een borne, en zag in kristallijn
Heur spiegelende schaâuwe en heldren wederschiën;
5 Dies, wanende dat daar heur zuster lag begraven,
Die inden zilvren vloed heur dorst had willen laven,
Zij haast van rouwe storf. „Doodslagers, spiegelt u!
„Wanneer gij 't beelde Gods zoo eiselijk en gruw'
„Maait in het duister graf, en onze moeder eerde
10 „Bevekt met t' roode bloed, dat druïpt van uwen zweerde;
„Gedenkt aan uwen loon, en ziet dit schouwspel aan! —
„Daar in den Mensch misdoet, daar zal hij in vergaan.

LXX. *Apuleius wert Ezel en weder Mensch.*

Ziet Apulejus hier, met toover-zalve vuile,
Besmeeren zijn naakt lijf, en werden eenen muile.

2 Reg. 17.

Toen Satan Jacobs huis tot tooverije bracht,
Nam God hun midden weg uit 't menschelijk geslacht.

- D Oen Apulejus zich met toover-vet besmeerde,
In eenen ezel hij lichamelijk verkeerde,
En loopt zoo naar den stalle, om eten uit de kreb,
Daar hij gestooten wert, op zijne maagre reb,
5 Van zijn beslagen paard; dies vlucht hij tot Hippone
t' Godinnenbeeld, 'twelk daar staat in den stal ten toone,
Opdat, door middel van de rozen (zoo hij waant),
Daar 't beeld mede is gecierd, zijn vorige gedaant
Hij dus bekomen mocht: maar naauw licht hij zijn voeten,
10 Oft den stal-jongen komt hem met stokslagen groeten,
Zoo lange tot hij hoort een wonderlijk gedruisch
Van dieven, die ter-stond bezetten t' gantsche huis,
En rooven zoo veel schats, en rooven zoo veel goeden
Dat neffens hunnen last zij dezen ezel loeden,
15 En stouwen hem zoo voorts, met kluppel-slagen vast,
Langs eenen steilen weg, met zulken zwaren last.
Philebum dient hij nu; nu vlucht hij gaauwe en wakker
Voor 't mes van eenen kok; nu dient hij eenen bakker,
Nu eenen hovenier; nu draagt hij, op zijn ruig
20 En mager ruggebeen, eens krijgers wapen-tuig;
Nu zal den armen muil des ridders zadel vueren, etc.
En ondertusschen heeft zoo duizend avonturen
In zijne beestlijkheid; den kommer en d' ellend,
De slagen, d'ongemak, den honger neemt geen end',
25 Daarmee hij wert bezwaard: nu kleunt men hem met stokken,
Nu is hij in s' doods nood, nu rot hij van de pokken,
Zoo lange dat op 't lest hem Ceres weder bald
Door eenen rozen-hoed brengt tot zijn menschgestalt.
„Maar zegt mij Zang-godinne! als ik hier recht naar vorssche,
30 „Wat voor geheimenis schuilt onder deze schorse? —”
„Die willig zijnen hals buigt onder 't snoode jok
„Der zonden, wert bekleed met eenen ezels rok,
„Verliest zijn menschlijkheid, en met veel ongemakken
„Door s' werelds wilde woud reist met veel zware pakken:
35 „Zijn vrijheid is hij kwijt, en maakt, alzoo getrost,

LXX. 25. Kleunt, slaat.

- „Een ezel van zich zelf, die, om den maagren kost,
 „Zoo grooten slavernij en dienst is onderworpen:
 „Hij dwaalt, hij rent, hij loopt, door steden en door dorpen,
 „In duizenderlei pijn, in duizenderlei smert,
 40 „Tot dat hij, moe geslaafd, in 't leest aandachtig wert,
 „Bedenkende, hoe hij zijn menschheid heeft verloren;
 „Dies hij de Godheid bidt om weder zijn herboren;
 „En als hij zoo s' vleesch lust (den schoonen rozen-hoed,
 „Die m'uit de doornen plukt) verslindt in zijn gemoed,
 45 „Hij tot zich zelve komt, en wert, naar zijnen wensche,
 „Van eenen slaafschen muil zoo weder vrije mensche.”

LXXI. *Dwalinge van de Heidensche Afgoden.*

Van 't water en van 't vuur een kluchtige verhalings:
 Waar uit wij naakt verstaan der Heidnen blinde dwaling.

Sapien. 13.

Gantsch ijdel is de mensche, en blind gelijk een rots,
 In welke niet en is de kennis onzes Gods.

- MET vuur bij den Perziërs (als die niet beters wisten)
 Als God wert hoog ge-eerd; het welk met grooter listen
 Van eenen priester wert zeer aardiglijk bespot:
 Want hij met water vocht gevuld heeft eenen pot,
 5 Die al vol gaatjens was, gestopt met was te zamen,
 En maakten hem een hoofd, zeer aardig na 't betamen.
 Den Afgod, zoo hij was (ziet, dat gij niet en lacht),
 Heeft hij voor 't heete vuur zeer kluchtig voorts gebracht.
 Het was versmolt terstond, het water sprong daar henen,
 10 En bluschte zoo geheel den God des Vuurs met eenen.
 Dies wert de water-kruik (ô wonderlijk bestier!)
 Voortsaan bij den Perziërs ge-eerd in plaats van 't vier.
 T' gaat zoo nog hedendaags, wanneer wij daar op merken:
 „Elk een die houdtet vast noch altijd met den sterken.”

LXXII. *Vindinge van de Schilderkunst.*

Hoe eenen herder eerst het levendige beeld
 Der schoone schilder-kunst in Grieken heeft geteeld.

Ezech. 4.

Een effen tafel neemt, en luistert naar mijn stem,
 Trekt daar naar 't leven op de stad Jeruzalem.

- Terwijl, in Grieken-land, den Herder gaat verknappen
 Zijn kudd', na 't leven hij de schim van zijne schapen
 Natuurlijk trekt in 't zand: als nu de schaâuw vertrok,
 Had hij een wollig vlies gemaald met zijnen stok.
 5 Aldus wert aldereerst, met heur veel-verfde wieden,
 De schoone Schilder-konst gebaard bij d' edel Grieken,
 Pictura, die voordsaan met een blijde aangezicht
 De weerdeld heeft verheugd en wonderlijk gesticht:
 Die ons gezicht bedriegt, als 't platte schijnt verheven,
 10 Het stomme spreken, en het doode schijnt te leven,
 Hetgene stille staat, als oft het zich beroert;
 Dies is zij weerdig, dat men heur ten Hemel voert.

LXXIII. *Apelles bestraft den schoenmaker.*

Schoen-makers! luistert, hoe den kloeksten schildergeest
 U allen blijven leert bij uwen houten leest.

1 Corinth. 7.

Een ieder blijve in t' geen (zoo lange als hij hier leeft),
 Daar hem den lieven God zelf in beroepen heeft.

- Apelles, Schilders-Prins, zijn naakte Venus schoone
 Bracht voor 't gemeene volk in 't openbaar ten toone,
 Maar eenen schoeyer heeft zijn werk berispet plat,
 Om dat vrouw Venus' schoe te weinig strikken had
 5 Den Schilder al ter-stond zoo haast men hem dit anbracht,
 (Dewijl 't een zake was, die des schoenmakers ambacht
 Betrof), heeft met t' pinceel geholpen deze fout.
 Waarom den ambachtsman hoveerdig werd en stout,
 Als hij na dezen zag, dat 't gene was verbeterd
 10 't Welk hij geoordeeld had te slecht te zijn geveterd:
 Dies voer hij trotscher voort en voor een ieder sprak,
 Dat aan vrouw Venus' scheen ook vrij al wat gebrak.
 Apelles hoorde dit en sprak, met stillen geeste:
 „Schoenmaker! ziet wel toe, en blijft bij uwen leeste,
 15 Daar gij u op verstaat, en weest niet zoo gereed.”
 „Hij dwaalt, die vonnist t' geen daar hij niet van en weet.

LXXIII. *Den Schilder Zeuxis bedriegt de Vogelen, ende Parrhasius verschalkt zijnen Meester.*

Ziet, hoe twee Schilders hier, elk een om 't beste deel,
 Vast schilderen om strijd met t' verwige pinceel.

LXXII. 1. Verknappen, hoeden. — LXXIII. LXXIII. De beide laatste plaatjens in den „Gulden Winkel” nemen (verkeerdelijk) in de „Cleyne Werelt” elkanders plaats in. — LXXIII. 10. Slecht geveterd, eenvoudig bestrikt.

Eccles. 9.

Hun werken zullen in der konstenaren hand
 Altijd geprezen zijn, van d' eene in d' ander land.

- DEn Schilder Zeuxis heeft zeer kunstig, met verstand,
 Een kind met eenen tros gemaald in zijne hand,
 Waarnaar de vogelen al graåg en hongrig vlogen;
 Maar komende daaraan, zoo waren zij bedrogen.
- 5 Waarom Parrhasius hierover heeft gesmaald:
 „Indien 't kind” (zeide hij) „waar levende afgemaald,
 De vooglen hadden naar de druif niet dorven pikken,
 Dewijl zij in 't gemeen voor menschen zich verschrikken:”
- En ging zoo al ter-stond (uit drijven der natuur)
- 10 Een plooyige gordijn betrekken op den muur,
 Die zoo getroffen was, zoo levendig en milde,
 Dat Zeuxis, als hij kwam, die zelfs oplichten wilde:
 Aldus Parrhasius had, met een listig oog,
 Verschalkt zijn meester, die de vogelen bedroog.

Raadsel des Dichters.

- DEn vliènden vluggen Tijd, al toornig en verbolgen
 Voorlooper, overlang, dat ik op 't lest zal volgen,
 Gewisse tijding bracht, en dat, al wat men ziet,
 Ik met mijn komste zal vermeluwen tot niet.
- 5 Niets hier ter wereld is, al schijnet nog zoo zoete,
 Al blinkt het nog zoo schoon, oft t' loopt mij te gemoete.
 De Zonne met zijn toorts, de Mane met heur lamp,
 Den Dag met zijn wit hoofd, den Nacht met heuren damp,
 Den Zomer, groen van 't loof, den Winter, wit van 't sneeuwe;
- 10 Verliezen zich in mij, als met een luid' geschreeuwe;
 Het Jaar, het ronde Jaar, dat op twelf voeten gaat
 Zich altijd tot mij wendt met een beweegd gelaat.
 Te mijwaards spoedet zich den gulden loop der Sterren;
 Den Mensche, in zijn geboort, beschouwt mij al van verren.
- 15 Den Tijd, die met zijn zein maait alles in dit dal,
 Ik dapper eens in 't lest zijn vleugels korten zal.
 Den Mensch denkt minst om mij, daar meest aan is gelegen,
 Dewijl ik roede oft kroon, den vloek oft ook den zegen,

Raadsel. 1—3. De vl. vl. Tijd, een toornig en verbolgen voorlooper, bracht over-lang gewisse tijding, dat Ik (het te raden ding) op 't laatst zal volgen en dat ik met mijn komst al wat bestaat in meel zal doen verstuiven.

Den Hemel oft de Hel, het Leven oft de Dood,
 20 Hem eindelijk zal toewerpen in den schoot,
 Wanneer ik 't wankel rad van alle dingen wende.
 Nu denkt eens wie ik ben, en radet mij in 't

E N D E.

Vier Uitersten.^{XII}

I.

DE Dood is algemeen; wie is er ooit gebleven?
 Hoe arm, hoe rijk van schat, elk loopt haar in 't gemoet.
 D' een is zij bitter gal, den andren honig-zoet,
 Wel hem, die sterven leert en zoekt een beter leven.

II.

5 't Verstorven graan verrijst, 't en blijft niet wechgescholen:
 Zoo'n doet de mensche ook niet, diens lichaam van den doôn
 (Van nieuws beziel) verschijnt voor God en 's menschen
 Zoon,
 Die 't vierschaar zelf bekleedt en 't vonnis is bevolen.

XII. Dit en de volgende geestelijke gedichten schijnen geschreven tusschen de jaren 1616 en 19. Het zal den lezer verscheidenheidshalve niet onwelkom zijn ze reeds hier opgenomen te vinden. Zij leggen getuigenis af wegens Fondels godsdienstige stemming in die dagen. Zijn verkeer met Dirck Pietersz Pers, die, als een Ridder, steeds anagrammatisch verklaarde, dat hij niets deed dan strijd voeren op deze snode aarde, zal die stemming wel onderhouden hebben; maar de Godsvrucht van Fondel had een minder didaktisch karakter, al voerde hij de dichtbestellingen uit, hem door Pers gedaan. Het blijkt uit Fondels in deze dagen veel gebruikt anagramma: „Door Een is 't ny voldaan”, aldus uit zijn naamletters getrokken

IOOST VAN DER VONDELEN

8.2.3.9.10. 12.17.11. 1.5.4. 13.14.7.16.6.15.18.19

Dit sloeg natuurlijk op de Verlossing der wereld door Jesus' Kruisdood.

De „Vier Uitersten” zijn, volgens den Katechismus: de Dood; het Oordeel; de Hel; de Hemelsche Heerlijkheid.

Zeker heeft tot de keus der onderwerpen en den toon, bij de behandeling aangeslagen, wel wat toegebracht, dat Fondel in Januari 1616 „Dienaer” of „Diaken” was geworden bij de Waterlandsche Gemeente der Amsterdamsche Doopsgezinden. Hij moet dan ook reeds te voren het verkeer met de Rederijkers hebben afgebroken; al is zijn bekeering niet van langen duur geweest; immers in 1620 kwam er een treurspel van hem uit; maar van het „Pascha” zeide hij: „Een jeder tot leeringh opt tooneel gestelt,” terwijl het bij „Hierusalem verwoest”

Vier Uitersten. 1—4: de Dood. — 5—8: het Oordeel.

III.

- Wee! wee der boozen rot! hoe wil 't de ziel doorsnijden
 10 Des geens, die als een bok ter slinker zijde staat,
 Als Christus dondren zal, met een vergramd gelaat:
 „Vermaledijde, gaat! gaat, gij vermaledijden!”

IV.

- O drie maal witten dag! wel-zalig die mag hooren
 Aan Christi rechter hand die liefelijke stem:
 15 „Komt hier en erft uw kroon in 't Nieuw Ierusalem!
 Gebenedijde, komt! komt hier, mijn uitverkoren!”

Het Laatste Oordeel.

DEn Hemel vierschaar houdt, de graven barsten open,
 Het aardrijk krielt, alszins van zielen opgekropen;
 Zijn zoete en felle stem de Rechter hooren laat:
 „Gebenedijde, komt! vermaledijde, gaat!”

J A A R - Z A N G ,

OP DEN TOON VAN DEN NEGENDEN PSALM.

Nu zegt vaarwel aan 't oude jaar!
 Want 't is in Christus nieuw; en waar
 De strenge Moyses derft zijn klaarheid,
 Hier schijnt genaad' en enkle waarheid.

- 5 't Is nu den dag der zaligheid,
 Die God zijn volk heeft toegezeid;
 't Jaar der verlossing is gekomen:
 Feesteert en juicht nu, Christenvromen!

heet: „Den Ioden tot naedencken, den Christenen tot waerschouwvingh als op het tooneel voorgesteld”.

Het schijnt dat Vondel na 1613, dus tegen zijn 27e jaar, begonnen heeft Latijn te studeeren, eerst onder de leiding van zekeren Engelschman, ons verder onbekend; toen onder die van een Vries, Abbema, præceptor aan de Latijnsche school der Oude Zijde.

Vier Uitersten. 9—12: de Hel. — 13—16: de Hemel. — 13. Wit, helder, blij. Verg. Witte Donderdag. — Het Laatste Oordeel. 2. Als zins, aan alle kant. — Jaar-zang. 3, 4: tegenstelling van O. en N. Testament.

- Men predik en bazuin alom
 10 Het troost-rijk Evangelium:
 Der zonden duistre zielen-kerker
 Is overweldigd van een sterker.

- Des herten ooren open-sluit!
 En gaat het rijk des Duivels uit!
 15 Trek uit, die lust te zijn ontbonden,
 Den rok des vleesch, en 't juk der zonden!

- Want ziet, in Christus geldt gewis
 Noch voorhuid, noch besnijdenis;
 Maar een vernieuwd gemoed waarachtig,
 20 En sterk geloof, door liefde krachtig.

- Besnijdt dan 't vleesch niet, maar uw hart;
 En een verborgen Jode werdt!
 Den geest kiest voor den dooden letter,
 En leeft hoe langs hoe onbesmetter!

- 25 Hiertoe Gods zoon, nu opgewekt,
 Een heilig levend voorbeeld strekt;
 Hierom heeft Christus vroeg geleden,
 En is op d'achtsten dag besneden.

HEMELVAART-ZANG,

OP DEN TOON VAN DEN ACHTSTEN PSALM.

Maakt handgeklap, en juicht, gij Christen-scharen!
 Ziet Hemelwaart op zijn triomf-koets varen
 Die onlangs daalde in 't graf, na zoo veel smaads,
 En heerlijk nu gaat nemen d' hoogste plaats.

- 5 Klim op, klim op, gij, God-en-'s Menschen zone!
 Versmaad het kruis, de speer, de doorne-krone:
 En 't boos geslacht, dat, met een grimmig oog,
 Ontzinnig U in 't heilig aanschijn spoog.

- Doet open ons uw vreugdenrijke thronen,
 10 En baant het pad ten leven Adams zonen.
 Ontsluit ons weêr 't gesloten Paradijs,
 En zaligt ons, door uw naams lof en prijs!

Jaar-Zang, 15, 16. Gij, die l. t. z. o., trek uit d. r. d. v. — Hemelv.-Z. 10.
 Adams zonen, 3e nv.

- Hoog-Priester, die onsterflijk zijt bevonden,
 En hebt uw bloed gestort voor 's wereldds zonden,
 15 Klim op, klim op in 't alderheilgst choir!
 Gods strengheid komt met uw verdiensten voor!

 O, die van God gezalfd zijt tot een Koning!
 Aanziet uw Kerk, uw Bruid uit 's Hemels woning,
 Die hier, verstrooid, kent anders troost noch hoofd.
 20 Zend haar den Geest en Trouwring, lang beloofd.

 Zoo mag zij steeds in 's Bruigoms liefde blaken;
 Zoo mag haar kroon noch zond' noch wereld raken;
 Zoo blijft haar liefd' veel sterker als de dood,
 En erft ten loon haar lieve minnaars schoot.
-

PINXTER-ZANG,

OP DE STEM VAN DEN C PSALM.

- Komt, komt, o drie maal Heilge Geest!
 Ai, zegent onze Pinxter-feest!
 Komt, tortel-duif van 's Hemels dak,
 En brengt ons den olijven-tak!

 5 vertrooster, brengt ons Christus' vreê,
 En neemt in ons geweten steê!
 Geest Gods, maakt onzen geest gewis,
 Dat God ons-aller Vader is.

 O vinger Gods, die 't steenen hert
 10 Vermorzelt, dat het wakker werdt
 En Christus' wet, die eeuwig blijft,
 In ons gemoed en zinnen schrijft!

 O gij, die onbegrijplijk zijt!
 Ons hert tot uwen tempel wijdt!
 15 Die onze inwendigheid herschept,
 En lust bij ons te wonen hebt.

 Komt, Hemel-dauw! en overstort
 't Gemoed, onvruchtbaar en verdord;

- 20 O stroom des levens! o fontein!
Bevochtigt ons en maakt ons rein.
- Komt, Godlijk vier! en steekt voortaan
Ons koude ziel met ijver aan!
Komt, heilig vier! verteert, verslindt
Al wat in ons nog 't vleesch bemint.
- 25 Gij, wind des Heeren! leidt doch meê
Des zielen schip in 's werelds zee:
Op dat zij, vrij van schip-breuk, dan
Lande in 't beloofde Canaân!

PINXTER-ZANG,

OP DE STEM VAN MARIA LOF-ZANG.

- Na Christus' Hemelvaart,
De Apostelen, vergaârd
Eendrachtelijk te gader,
Verwachten voor haar hoofd
5 Den Trooster, die beloofd
Haar was van God den Vader.
- De Pinkster-feest verscheen,
Als snellijk viel beneên
De Geest, daar elk op hoopte;
10 Die, als een winds gedruisch,
Terstond vervulde 't huis,
En met een vier haar doopte.
- De Twaalve zag men hier
Omschenen met een vier,
15 Omstraald met vierge tongen;
Haar sprake zonder tolk
Verbaasde 't uitheemsch volk,
Van alszins ingedrongen.
- „O, wonder is 't,” zegt d' een,
20 „Dat die van Galileên
Al 's werelds talen kunnen!”

Een ander zegt: „Zij zijn
Verzopen in den wijn,
En van den drank verwonnen!”

- 25 „Neen, neen!” roept Cephas blij,
„’t Is loëls profecij,
Die God aan ons vervulden;
Ten ende Iacobs huis
Wert kondig, wie aan ’t kruis
30 Nam op hem ’s werelds schulden.”

- Den hamer Gods hier sprak,
Die steenen harten brak;
Wij zijn vol schuld bevonden,
Aan ’s Heeren bloed. Wat raad?
35 „Elk een,” zegt Peter, „laat’
Afwasschen al zijn zonden!”

- Drie duizend zielen daar,
Boetvaardig, wonderbaar,
Zich Christus niet en schamen;
40 Zij volgen Iesus’ wet,
Zij waken in ’t gebed,
En zijn één ziel te zamen.

AANDACHTIGE BETRACHTINGE

OVER

Christus’ Lijden

UIT DEN HOOGDUITSCHEN VERTAALD DOOR M. L. B.

EN TER LOOPS GERIJMD DOOR

J. V. V., OP DE WIJZE VAN DEN 91 PSALM.

- W**aak op, mijn ziel! wat slaapt gij, hoe?
Uw Bruigom is voorhanden.
Koop olie: schik uw lampen toe,
Zoo blijft gij niet in schanden;
5 Wanneer hij in zijn kamerkijn
Te midnacht in zal streven,
Zult gij een dwaze maged zijn,
En in het duister sneven.

- 10 Waak op de uur van 't harte dijn,
 En tel de klok haar slagen,
 Het kan niet ver van twaalfen zijn; —
 O wee, gij moet vertsagen,
 Indien gij niet uw grof aardsch kleed,
 Met Joseph, wilt verlaten,
 15 En u ten ingang houdt gereed.
 Ontbloot van eer en staten.

- Een staaltjen neemt aan zijne min,
 Die kan zich zelven haten,
 Opdat ge, om hem, uw eigen zin
 20 Uit weêrmin zoudt verlaten.
 Hij laat zijn rijk en leven wel,
 Om uwe liefd' t' erlangen;
 Hij daalt ook voor u in de Hel....
 Nog laat gij u niet vangen!

- 25 Zoo kan des werelds snoode hoer
 Door eigenliefde u vleyen
 Doch in het ende breekt het snoer,
 En 't spel verkeert in schreyen:
 Want zij boeleert, en kan haar echt
 30 Niet ongebroken houden:
 Wanneer de Dood uw ziel bevecht
 Moet 's weerelds liefd' verkouden.

- De wereld dan den rugge keert!
 Volg Christus met verlangen;
 35 Met open armen hij begeert,
 U aan het kruis t' ontvangen.
 Hij neigt zijn hoofd, om u een kus
 Al neigende te geven:
 Wat schuwte gij zijne dood aldus?
 40 Ze is oorzaak van ons leven.

- Gij vraagt, wat Hem aan 't kruice bracht!
 Dat zal men u uitleggen:
 Uw ontrouw en Zijn liefd' betracht:
 Die zullen 't u wel zeggen;
 45 Want als de slang u brocht ten val,
 Door 't ooft vol ongelukken,
 Wat schepsel was in 't aardsche dal,
 Dat u van hem kost rukken?

De Goddelijke liefde most
 50 U wederom verwerven,
 En u, die hem het leven kost,
 Genieten door zijn sterven.
 Hierom zoo hing het heilig Lam,
 Door 't vier der liefd' gebraden,
 55 En dorst naar u, aan 's kruishouts stam:
 Nog laat gij u niet raden.

Want hij, die is het eeuwig zoet,
 Moet zuren edik drinken;
 En bitter gal van wraak, tot boet
 60 Der menschen, zich laat schinken.
 Gewond is hem, ook na zijn dood,
 Het hart met booze daden;
 Dies zich de zon verbergt uit nood,
 De zonne der genaden.

Uw beurs gij boven Christus stelt,
 En knort, als wert vergoten
 Den balsem van der armen geld,
 Op 's Heilands hoofd gevloten.
 Al ziet gij, met den rijken man,
 70 Aan Lazarus veel zweren,
 Gij neemt u zijnes gants niet an,
 Schoon wormen hem verteren.

Beschuldigt Iudas noch en scheldt
 Hem, om zijn valsche daden;
 75 Want gij ook, om 't vervloekte geld,
 Zelf Christus hebt verraden.
 Of gij Hem met den mond belijdt,
 En schijnt den kus te geven,
 Om dartig penningen profijt
 80 Brengt gij Gods Lam om 't leven.

De nacht ook buiten u niet is,
 Daar Christ geboeid moet zuchten,
 Als, in der zonden duisternis,
 De jongers angstig vluchten.
 85 Aldus raakt uw standvastigheid
 Door slaap en vlucht aan 't glijden:
 Gij vlucht van Christus, wijd verspreid,
 Wanneer hij gaat aan 't lijden.

- Gij smijt met Petrus in de schaar,
 90 Als 't kruis begint te naken;
 Maar dorft, in nood en lijfsgevaar,
 Wel drie werf God verzaken,
 Eer drie werf kraait gewetens haan,
 Ook op een wijs bedragen!
 95 Gij zoudt met Christus sterven gaan
 In vreugd en goede dagen!

- De hooge priesters meer en meer
 Ook zelfs in u vergaaren;
 Dat zijn vernuft en menschenleer,
 100 Die Christus staag bezwaren;
 Zij roepen: „Kruist, ja kruist hem, och!
 Laat Barrabas bij 't leven!
 Verschoont den ouden Adam toch,
 Den nieuwen vrij laat sneven.”

- Met stok en spiets van uw vernuft,
 105 Gij Christus wilt bevechten.
 Neuswijsheid aarzelt heel verbluft,
 En weet niet uit te rechten.
 Gij schermt al t' ijdel in de lucht,
 110 En Gods en Christus' namen
 Hun blixems blikken zonder vrucht;
 Met recht moet gij u schamen.

- Gij zijt van Malchus' slag gewis,
 Wiens recht' oor afgehouden;
 115 Dus hoort gij niet wat Gods wil is,
 Maar laat u zachtken klouwen
 Door lof het slinker ezelsoor,
 't Welk gij best af liet snijden,
 En 't rechter aanzetten daarvoor
 120 Om kwaad geklap te mijden.

- Al deedt gij Christus leed op leed,
 Om 's Keizers vriendschaps wegen,
 En droomt van Duivels spook, alreed'
 Gij zoekt uw hand te vegen
 125 Met water, als Pilatus eer,
 Met kerkgang God te paayen,

89. Smijt, slaat. — 94. Bedragen, aanklacht. — 107. Aarzelt, de
 uitg. heeft aandacht. — De uitg. heeft Zijn. — 113. Slag, soort. — 116.
 Klouwen, kittelen.

En Doop en Nachtmaal, om den Heer
Een neus dus aan te draayen.

- 130 Veel slagen, schimpen, hoon, en nood
Den Heiland heeft geleden;
Der woënden misbruik al te snood
Hem aantrekt andre kleeden:
Dán wit, als bij Herodes' rot,
Dán purperen gewaden:
135 Zoo maakt gij Christus tot een spot,
O schande! o kwaad der kwaden!

- Uw eerezucht dorf de doornekroon
Hem om zijn voorhoofd drukken;
Uw boosheid is het kruis vol hoon,
140 Waaronder hij gaat bukken.
Met Simon van Cyrenen woudt
Gij Christus' kruis niet dragen,
Ten zij men u den rugge touwt,
En daartoe drijft met slagen.
145 Geen smid hier ook aan 't aanbeeld hoort,
Die spijkers smeedt van staven,
Terwijl gij Christus' hand doorboord
En voeten hebt doorgraven.
Uw doen en wandel maar betracht,
150 Die nagel maakt kwetsuren:
Het wordt al in dit kruis volbracht,
Op nieuw in u, alle uren.

- Gij maakt schriftuurs-rok nadeloos
Een beedlaars rok ten leste;
155 De letter is de geest te loos,
Als die dient tot uw beste:
Maar houdt de letter niet de proet,
Zoo verft gij schriftgeschillen
Of knijpt die (als een valsche boef
160 Den teerling) naar uw grillen.

De weereld speelt om Christus' kleed
Met niet dan ijde vragen:
Men schut, met een bewijs gereed,
Hierop een anders slagen;

- 165 Zoo laat men Christus, 't rechte wit,
Zich uit de handen rooven;
Zoo houden wij den dop voor 't pit,
Daar andren vast haarkloven.
- Des slinkschen moorders ongeduld
170 Vertoont gij in uw lijdén.
Wanneer het hart u biecht uw schuld
In d' avond van 't verblijden,
Bidt gij niet, naar 's bekeerden wijs,
Dat Christ u heil wil geven,
175 Wanneer Hij komt in 't Paradijs, —
Uw zonde aan 't kruis blijft kleven.
- Van Christus' graf gij vliedt en scheidt,
Als zijnde sterk bewaket
Van weereldlijke overheid,
180 Daartoe ook vast vermaket
Door 't zegel des Hoogpriesters meest,
Die beï, met ban en vloeken,
Vernielen, die naar Christus' geest
En kracht in 't graf gaan zoeken.
- 185 In somma: Christus' bittre dood
Is maar uw vleeschlijk leven,
Zijn smerten en vijf wonden rood
Uw lust Hem overgeven.
Hij sterft en staat niet op in u,
190 Voor gij uw lust wilt sterven;
Zijn dood is zelf uw leven nu,
Kunt gij zijn liefd' verwerven.
- Al roept men: „Heere, Heere!” sterk,
Het is Hem een afgrijzen;
195 Men moet de handen slaan aan 't werk,
Dat zijn kruisbroeders wijzen.
De roos och! onder doornen groeit.
Gij moet den kelk ook nutten,
Dat bloedzweet langs uw aanschijn vloeit:
200 Zoo help zijn kruisgang stutten.
- Het lêt ook niet aan wetenschap,
Hoe God om u most sterven;

180. Vermaket, bepaald. — 187—188. Zijn smarten en vijf roode wonden geven hem over aan uw lust.

In 't leven leit de kracht en 't sap,
 Al is 't met uw bederven.
 205 Is niet zijn kruis in 't hert gegrond,
 Veel weten brengt geen zegen;
 Een aasken schulds van duizend pond
 Niet eens wordt opgewegen.

De band der liefde in 't algemeen
 210 Is eenen last te dragen,
 Daar twee, in liefde en leed nu een,
 Malkander onderschragen.
 Hoe mint gij God en Christus trouw,
 Dien gij altijd valt tegen,
 215 En daaglijks kruicigt, zonder rouw,
 In uw verkeerde wegen?

Maar, wilt gij naar zijn liefde staan,
 Zoo kruist uw stijve zinnen,
 En laat u naakt aan 't kruice slaan;
 220 Dat 's 't merk van God te minnen.
 Zoo geeselt u door ware boet,
 Met oodmoeds kroon van doren:
 Temt hovaardij, dat slangebroed,
 En stopt voor haar uwe ooren!

Ook spijkren hand en voeten aan,
 Met christelijken wandel,
 Opdat ze langs geen dwaalweg gaan,
 Maar drijven vromen handel.
 225 Ontziet niet eens, of men u al
 230 Wil gal en edik schenken:
 Een zoete en koele bronne zal
 De dood en 't leed verdrenken.

En of in u de zonneglans
 Zou schijnen te verbleeken,
 235 De dood u ook verslinden gansch, —
 Van 't kruis dient niet geweken:
 Want als dan eens de voorhang rijt,
 Die God en ons komt scheyen:
 De Geest uw steenen harte splijt,
 240 Gekweekt door kruis en schreyen.

O, wat een zaalge duisternis,
 Die ons het licht kan geven!
 Een dood, die zoet en noodig is,
 Waarin men vindt het leven!
 245 Maar wee, dat vleeschelijke licht,
 Daar nacht in is verborgen;
 Wie zich naar 's weerlds leven richt,
 Zijn eigen ziel zal worgen.

Bekeert u fluks, de tijd is reed':
 250 Men zal de klok haast hooren:
 Vertrekt gij, nu het heden heet,
 Zoo gaat uw ziel verloren.
 Dan blijkt het eerst, hoe dol en dwaas
 De morgen gij in weelde,
 255 En uwen middag ook, helaas!
 Met vleesch en bloed verspeelde.

De negenste uur naakt onbewust,
 En Christus is verscheyen.
 Loop, loop! hier is geen tijd van rust,
 260 Nu help zijn dood beschreyen.
 Gij komt als 't licht verdwijnt in mist,
 En moet bij duister dolen,
 Gij vindt voor Christ den Antichrist;
 Nu is het licht gescholen.

O lieve ziel! bedenk toch dat,
 En wilt ten kruice loopen.
 Volgt Christus op het rechte pad:
 Wilt al uw goed verkoopen.
 270 Gij moogt niet uw gerechtigheid
 Op Christus' kerstok snijden;
 Wilt gij ten leven zijn bereid,
 Gij moet eerst met hem lijden!

O lieve ziel! dat is de boom,
 Die goed en kwaad kan geven;
 275 In u is Hemel, Hel, en schroom,
 De dood en ook het leven.
 Het werlds-leven is de dood,
 Die Christus krenkt met smarte;

- Maar sterft gij in zijn wonden rood,
 280 Zoo leeft hij in uw harte.
- Telt ge u in 't uitverkoren tal,
 Zoo merkt u met het teeken:
 Het kruis van Christus overal
 In 't voorhoofd zij gestreken.
- 285 Wat baat de wolf des lams geweën,
 Indien hij huilt hiertegen:
 Nog min als eenen harden steen
 De vruchtbre dauw of regen.

Zedig Gedicht^{XIII}

VAN DE

IJDELHEID DER MENSCHEN EN WANKELBAARHEID DER KONINK-RIJKEN.

- Elk heeft gebiedens lust, elk tracht naar hooge staten,
 Naar eenen titels glans, na Myters, Staf en Kroon,
 Na Bisdóm, Graaflijkheid, en Rijken boven maten:
 Elk wil als aardschen God hier bouwen zijnen Throon.
- 5 Indien zulks heil aanbrocht, ik wild' ook daarna streven
 Om 't ampt eens Vorsten, Graafs of Konings te bekleên,
 Maar overmids zulks heil aanbrengen kan noch geven,
 Verfoei ik 't al gelijk, en acht van allen geen.
- Wat zeg ik, zijn dan niet Monarchen, hoog geboren,
 10 Als met den heldren glans eens Godheids aangedaan,
 Dien zelden haars gelijk of niemand komt te voren?
 Kan ergends zaligheid dit heil te boven gaan?
- 't Is waar, ik latet toe, dat z' uiterlijk voor d'oogen
 Zijn met een wolk omschaauid van grooter Majesteit:
 15 Maar innerlijk in 't hert is 't niet als waan en logen,
 Is 't vol van slavernij, druk, en katijvigheid.

De kroon, al schenkt ze een zon van goud en diamanten,
 Is haar een lastig pak: de zijde- en purperdracht

XIII. Dit „Zede-dicht” schreef de jonge huisvader Vondel, liggend onder een boom.

Zedig Ged. 16. Katijvigheid, ellende. — 18. Haar, hun.

't Lijf noopt met ongemak: de dienaars en trawanten
 20 Haar 't harte beven doen en zorgen, dag en nacht.

Den scepter zijn ze moê te handlen en te dragen,
 Om dat meer rijken niet staan onder haar gebied:
 Is de eene wereld haar, en hooren ze gewagen
 Van 't ander werelds rijk, zij huilen van verdriet.

25 Zijn de onderdanen veel, veel valt er te bestieren:
 En naar de volkren zijn in zeden onderscheên,
 Zij onderworpen zijn elks zeden en manieren,
 Of d' een of d' ander raakt te lichtlijk op de been.

De most haar edik is, hoe zoet en uitgenomen:
 30 Banket noch venezoen haar honger niet verzaadt:
 's Nachts, als een ander rust, zoo schiet haar in haar droomen
 Dat iemand na haar kroon of na haar leven staat.

De vijanden zijn veel van binnen of van buiten:
 Is 't één rumoer geslist, het ander dat ontstaat;
 35 Van buiten staat haar toe des vijands heer te stuiten,
 Van binnen toe te zien voor oproer of verraad.

Zoo haar den zegen mist van welgeboorne zonen,
 Of is er maar één vrucht, zij zorgen voor misval;
 Zijn ook de kindren veel, zij duchten, om de kroonen
 40 Een bloedig streng gevecht ten leste volgen zal.

Kort-om, zoo glorie-rijk en heerlijk als ze schijnen
 Voor 't uiterlijk gelaat, zoo deerlijk wederom
 Haar innerlijk in 't hart doorprikkelen veel pijnen:
 Behalve, dat ze op 't laatst verwelken als een blom.

45 Als de onverwachte dood genaakt tot haar paleizen,
 En aan haar poorten klopt, die naauwlijks opgedaan
 Een droeve stem ontmoet: „'t Is tijd; gij moet verreizen,
 Monarchen! maakt u ree; 't is hier met u gedaan.”

Daar vangt het zuchten aan, met uitgestorte tranen:
 50 „Adieu, mijn heerlijkheid! adieu, mijn werelds rijk!
 Houd van aanbeden op, mijn knielende onderdanen!
 Mijn zon is laag gedaald, mijn glorie valt in 't slijk.”

19. Noopt, prikkelt. — 30. Venezoen, venaison. — 35. Staat haar toe, hebben zij. — 38. Zorgen, bezorgd zijn.

- Dan zijn ze min noch meer als de armst der bedelaren,
 Die om een kruimken broods voor hare tralie bad:
 55 Indien de balsem 't lijk mocht voor 't verrotten sparen,
 Dit mocht al 't voordeel zijn, 'tgeen nog een Koning had.

- Weg dan met de ijdelheid, daar zoo veel duizend menschen
 In stellen 't hoogste goed en 't alder-opperst heil!
 Wordt Vorsten uws gemoeds! wat wildij schoonders wenschen?
 60 Dees deugd is ongemeen, nochtans voor ieder veil.

- Een machtig Koning is 't, die zijn verdorven lusten
 Zich onderworpen heeft en over haar gebiedt,
 Die zijn gemoed bezit in stilheid en in rusten,
 En, willeloos in God, niet anders wil als niet.
 65 De zulke draagt in zich zijn koninkrijk besloten,
 De zulke vindt in hem al 't geen hij in God zocht,
 Door 't uitgaan van hem zelfs, en door zich zelfs t' ontblooten
 Hij als gezegend heel het aardrijk aan zich brocht.

- Vermits men zulken heil onwetlijk niet mag erven,
 70 Dat is: ten zij men daalt van 't Goddelijke bloed:
 Is 't wonder, dat dan veel dees hoogheid moeten derven,
 En dat men zelden vindt een Koning naar 't gemoed?

- Verliest u zelven dan en wordt uit God geboren,
 Indien gij anders haat der zonden slavernij,
 75 En uws ziels vrijheid leeft; gij werdt als uitverkoren,
 Gezaligd en gezalfd, tot zulken heerschappij.

*Dit zong ik, daar ik lag gerust en onbekommerd,
 Van d' uitgestrekte e'k beschaduw'd en belommerd.*

Houwlijk-Zang

TUSSCHEN GOD EN DE GELOOVIJGE ZIELE,

OP DEN TOON VAN DEN 100-STEN PSALM DAVIDS.

I.

Zoo lang de ziel, nog onverleid,
 Heeft de ingeschaapne zuiverheid,
 Gelijkt ze recht een jonge maagd,
 Die cierlijk witte kleedren draagt.

2.
 5 Een maagd, die eerbaar, ongetrouwd,
 De kuischheid voor haar kleinnood houdt,
 En die de bloem haars jeugds gewis
 Wil gunnen dien, die 't weerdig is.
3.
 10 Twee minnaars spelen in haar zin,
 D' een draagt haar Liefde, en d' ander Min:
 D' een biedt zijn trouwe op deugd en eer,
 En d' ander, dat hij haar schoffeer'.
4.
 Wat ongelijker vrijers doch!
 God en de Weereld, vol bedrog:
 15 De ziele slaat ze beide ga,
 En eindlijk gaat bij 't Vleesch te rā.
5.
 Het Vleesch, dien 't zienlijk oog behaagt,
 Te weeg brengt, dat de onnoosle maagd
 Den Hemel zijn verzoek ontslaat,
 20 En met de Weereld boelen gaat.
6.
 De Weereld, die op 't tijdlijk zaait,
 De bloem haars frisschen maagdoms maait.
 Den zomer, die zoo vrundlijk bloost,
 Volgt fluks een strengen zuren oogst.
7.
 25 Het maagdljk bloed ligt nu geschend,
 En is een gast-huis vol ellend,
 Want als de lust nu is voor-bij
 Zoo wordt de boel haar weêr-partij.
8.
 Dood-wonden hij zijn bij-wijf slaat,
 30 Berooft haar 't spier-wit, rein gewaad;
 Scheidt van haar, laat ze, naakt en bloot,
 Verworpen liggen, voor half dood.
9.
 Zij klaagt, zij zucht, zij steent, zij kermt,
 Tot dat den Hemel haars ontfermt:
 35 En of zij schoon dees straf verdient,
 Zoo is hij nog de zelfde vriend.
10.
 Ten beste van de aanstaande bruid
 Schikt hij een Rei van Maagden uit,
 Die 't arme schepsel, op een kruis,
 40 Gaan dragen in 't Behouden Huis.

11.

Met wijn en olie hij beleefd
 Al haar gezondheid weder geeft;
 Zijn hert-wond strekt haar een fontein,
 Daarin hij haar laat wasschen rein.

12.

- 45 Hij trekt ze purpre kleedren aan,
 En laat ze voor zijn aanzicht staan,
 En spreekt: „Boetvaardige vriendin!
 Ik geef u 't hert, en ziel, en zin.”

13.

- 50 Hij steekt ze een Trouw-ring aan haar hand,
 Tot eenen zekren onder-pand,
 Tot teeken van onfeilbre trouw;
 En neemt ze tot zijn echte Vrouw.

14.

- 55 De Bruid bezwijmt en is als stom,
 Om dat zoo rijken Bruidegom
 Bekleedt haar armoede en haar leid,
 En spreekt, vervuld met dankbaarheid:

15.

- 60 „Wie ben ik? of van wat geslacht,
 Dat gij nog op mijn snoodheid acht,
 Ziet zoo veel edeler voor-bij.
 En voegt mij aan uw rechter zij?

16.

„Noch tijds, noch oudheids ongeval
 't Geheugnis mij ontvreemden zal
 Van 't rijk en onweerdeerlijk goed,
 Daar gij de Onzaalge mede ontmoet.

17.

- 65 „Verweerdigt slechts mij, assche en stof,
 Dat ik verkondige uwen lof,
 Dat steeds mijn mond uw weldaad wekk',
 En een trompet uws roems verstrekk'.”

18.

- 70 De Ziel, met God van Hemelrijk,
 Aldus verknocht in 't huwelijk,
 Wordt zwanger, en, na 's Bruid'goms beeld,
 Veel Deugden hem tot Kindren teelt.

De Vaderen

OFTE

HET TWEDE DEEL VANDE DERDE DAG
DER TWEEDER WEKE,

VERVATTENDE

ABRAHAMS OFFERANDE,

GEDICHT BY WIJLEN

DEN E. GUILLAUME DE SALUSTE, HEERE VAN BARTAS,^{XIV}

DE FENIKS VANDE FRANSCH POËTEN,

ENDE NU UIT HET FRANSCH IN NEDERDUITSCH VERTAALD.

(1616.)

KLINKERT,

[op de vertaling van Zacharias Heyns.]

S' Taals onkund' hiel tot nog veel Nederlanders buiten,
Die in het Heiligdom der Vranken wilden gaan,
Alwaar Salustius stak lieflijk reukwerk aan,
En volgde 't heerschaar Gods met duizend orgelfluiten;

- 5 Maar Zacharias, als Hoogpriester, kwam ontsluiten
Dees kerk, beschilderd met der ouder Vaadren daân,
Waarvan de geest getuigt in zijn geschreven blaân,
En huwde aan Bartas' stem den weêrklank zijner luiten.

XIV. Guillaume de Saluste, Seigneur du Bartas, zoon van een „Trésorier de France,” geb. te Monfort in 1544, calvinistisch krijgsman en dichter, diende Henri IV in beide hoedanigheden. Hij overleed in 1590. Zijn beroemdste werk is: „*Semaine de la création du monde*,” gevolgd van „*Seconde semaine*” ou „*L'Enfance du monde*”. In 6 jaar verschenen wel 30 uitgaven van zijn dichtwerk. In 1591 verscheen te Antwerpen, bij Herman Mersmann reeds de 17e uitgave, met de „*Commentaires*” van Simon Goulart. Zie bl. 95.

De zoogenaamde „*dernière édition*” verscheen in 1611 te Parijs, bij Toussaintz du Bray.

Du Bartas, door de dood verrast, heeft het niet verder mogen brengen dan den zen dag der 2e week.

De titels der nagelaten, maar onvoltooide fragmenten zijn: „*Les Peres*”, „*La Loy*”, „*Les Trophées*”, „*La Magnificence*”, „*L'histoire de Jonas*”, „*La Vocation*”, „*Les Capitaines*”, „*Le Schisme*”, „*La décadence*”. Voorts heeft hij nagelaten:

Klinkert. Van Lennep geeft een afwijkende lezing: II, 199. — 5. Zacharias, Heyns.

Nu geven wij niet toe de geesten van Britanje,
 10 Den smekenden Tuskaan, noch ook 't hoogmoedig Spanjen,
 Noch wijken voor de praal van het Latijnsche volk:

Wie lust heeft den Gascon in Nederduitsch te hooren,
 Die leez' dit Godlijk boek, en leen zijn heilige ooren
 Aan Heins, die ons verstrekt eens grooten dichters tolk.

Op [de afbeelding van]

ZACHARIAS HEINS.

Aldus aanschouwt hij 't licht, en gaat onze Eeuw verciere
 En bergt zijn godlijk brein in heilige laurieren,
 Die in zijn rijmen vloeit gelijk een gulde beek,
 En volgt Salustius in de Een en de Ander Week.

KLINCK-VEERS OVER ABRAHAMS OFFERHANDE.

D' Oud-vader zijnen zoon brengt, met bedroefder zielen,
 Op 't rijzende gebergte, opdat hij 't altaar sprengt
 Met 't bloed zijns lieven kinds, en 't vuur 't koud lichaam
 zengt;
 Hij bindt hem de armen vast, en doet hem nederknielen.

5 De Liefde 't vuur ontvonkt, om 't slacht-schaap te vernielen,
 't Geloof, dat houdtet touw, daar 't lam mede is gestrengd,
 D' Hoop 't staal den Vader langt, die fluks den slag aanbrengt:
 De Dood is al gereed om Isaacs ziel te grielen.

„Un fragment” de préface, „La Lèpante”, „Cantique de la victoire d' Tury”,
 een en ander in druk bezorgd en met uitgebreide aantekeningen voorzien door
 S[imon] G[oulart] S[enior].

De groote opgang, dien dit godsdienstig samenstel maakte, vond den levendigsten
 weerklink in Holland en Vondel ondernam, met groot talent, de vertaling van
 twee gedichten. Het geheel in 't Hollandsch over te zetten bleef bewaard voor den
 dichter, graveur en drukker Zacharias Heyns, omtrent 1560 te Antwerpen ge-
 boren, later gevestigd te Amsterdam en te Zvol. Vondels vertalingen werden in
 het groote geheel door hem opgenomen. Inmiddels moet men onderstellen, dat Heins
 reeds met zijn arbeid een goed eind heen was, eer Vondel met den zijne voor den
 dag kwam. Hoe had hij anders kunnen schrijven den hierboven medgedeelden
 „Klinkert.”

3. Zengt; de uitg. hebben „schenct” (dan „vuur” in den 3en nv.): men
 kieze. — 8. Grielen, wechkapen (verg. grisselen, grissen.)

Maar 's Heeren Engel (die om s' vromen leger waakt)
 10 Abrahams arm verlet, en 't droevig treur-spel staakt
 Van Vader en van Zoon, van twee bestorven herten.

Nature bij geval van veers zag 't schouwspel aan,
 En riep: O, sterk Geloof, wat durfdij niet bestaan:
 Een Vader slacht zijn Kind, en derf de Dood uit-terten!

Anagramma:

DOOR EEN IS T NU VOLDAEN.

INHOUD.

D*It stuk-werk vervat de verklaringe van 't gene Moses verhaalt in 't 22 Capittel Genesis: hoe God Abraham verzocht, ende hem beval zijnen zone Isaïc te brengen op eenen berg, om aldaar geofferd, tot een Holocaustum, dat is: onthalsd, daarna ontledet, ende van zijnen Vader Gode geofferd te worden. Onze dichter heeft zijn bedenkinge over zoo grooten geheimenisse, en teekent aan de voornaamste omstandigheden deszelfs: 1. eerstelijk, stelt hij voor oogen: de goede onderwijzinge ende opvoedinge van Isaïc, Abrahams genegenheid nevens zoodanigen zone. 2. ten tweeden, de verzoeking van den waren God, de welke de zijne grondeert gants op andre wijze, als wel de Satan den Menschen; 3. ende overmids men uit den text verstaat, dat de Vader was bevolen zijnen zoon te offeren, s' daags te voren, eer hij trok op om Gode te gehoorzamen, zoo vertoont de dichter, ten derden, de groote aanvechtingen, die Abraham al den nacht in zijn gemoed hadde, in 't overdenken van 't gene hem belast was. Hierover worden dan wijldoopig voorgesteld alle de tegenwerpingen van de natuurlijke hertsneigingen, om Abraham af te keeren van Gods bevel te gehoorzamen; daarbij de verandwoordingen van den Geest Gods in zijn getrouwe dienstknecht, dewelke overwinster blijft, besloten hebbende zijnen last te voldoen. 4. ten vierden beschrijft hij zijn reize na den berg, de nieuwe aanvechtingen van Abraham en Isaïc, daarna haar-beider geloove, ende de gelukkige uitgang van haar vrijwillige gehoorzaamheid, de Heere haar op 't uiterste te kennen gevende, de reste van zijn verborgen wille over zulk een verzoeking. Sluitelijken, de dichter hebbende Abrahams geloove groot gemaakt, ende 't zelve tegen-gesteld de wreede en mensch-verdichte Gods-diensten der afgodische heidenen, dewelke hare kinderen den Duivel, ende niet Gode opgeofferd hebben, toont het ware wezen van deze schaduw, ende de 't samen-stemminge die daar is tusschen Isaïc en Jesum Christum, het Lam Gods, voorgeschikt ten brand-offer tot kwijt-scheldinge onzer zonden.*

Inhoud. Verzocht: beproefde.

ZEDIG OORLOFS VERZOEK DES VERTAALDERS AAN DEN
DICTER, WELKERS GELEERDE VAERZEN HIJ VERRE
BOVEN DEZE VERTALINGE WAARDEERT:

- O, Bartas! Vrankrijks roem, onsterflijken Gascon!
Duld dat ik, bleeke sterr', mijn licht scheppe uit uw Zon!
De bleekste sterre, hoe doof en droef dat ze is van luister,
Hoe zeer zij s' daags haar schaamt, zoo straalt ze nog in 't duister:
5 Zoo kan ook ergends ik (daar s' werelds aangezicht
Uw goude toortse ontbeert) nog lichten met mijn licht,
Ter tijd gij weer vergult met uwen glans de daken,
Wanneer mijn lampe uitgaat en ophoudt van te blaken.
Ei, goddelijk poëet! mocht ik mijn dagen lang,
10 (On aangenaamste kraal!) navolgen uw gezang,
Daar, in t' gewijde choor, gij priesterlijk den Heere
't Zoet reukwerk zijt gewoon t' ontsteken van zijne eere,
En daar met lesses Zoon, zoo vuriglijk en kuisch,
U de ijver schier verslindt van s' Heeren heilig huis,
15 Hoe zou, gelijk een hart, mijn hert van vreugde springen!
Maar, arme dichter! zwijgt, en hoort zijn Musa zingen:

DE VADEREN.

„Door het geloove heeft Abraham Isaac geofferd, doen hij geproefd
worde, ende hij offerde zijnen eenigen geboren Zoon, die
de belofte ontvangen hadde.” Heb. II, 17.

- Zulke heeft een hemelsch lot, die sproot uit vromen bloede,
Die s' vroeden tuchtigaars onstrenghe kinder-roede,
Van kindsbeen af ontzag, en bovenal de geen,
20 Die hing God-vruchtigheid onnoozel aan de speen.

- Zulk heil heeft Isaac wel, maar nog ('twelk is te loven)
Zijn vlijt de opvoeding gaat en zijn geboort te boven:
Zijn wijsheid, zijn geloove, en zijns geests kloek begriip,
Zijn met zijn wulpschheid daar, en vóór zijn jaren rijp.
25 Nog jong en teder zijnde is Godsdienst zijn hanteering;
Met ijver houdt hij zich verplicht aan 's Vaders leering,
Neemt op zijn voorbeeld acht, zijn daden hij bespiedt,
En schept een nutte lesse aan 't minste dat hij ziet.
Elk woord is hem een roede hij komt door vlijt al nader,
30 Ja, voorkomt d'heilge lust en wensch van zijnen vader;
En, oftschoon Abraham, in al 't gene hij beoogt,

10. De text heeft „onaangenaemste”. — Kraal, koraal, zanger. — 18
Tuchtigaers, tuchtmeesters. — Onstrenghe, „*humainement seuer*” (Bartas).
— 24. Wulpschheid, jeugd.

Zich schikkelijk, wijs, en welgematigd toogt,
 Als oft zijns Zoons bedrijf hem nimmer kon vernoege,
 Zoo laat doch 't vaderlijk gemoed zich niet te wroegen:
 35 Zijn liefd' breekt ergends door, en 't oog staart ongerust,
 En blijft gelijk gehecht aan Isaac, zijnen lust.
 De spiegel zijns gezichts is Isaacs zoet aanschouwen,
 En naauwlijks andren naam de Vader heeft onthouwen.

Nu, God, die dezes liefds volmaaktheid gadeslaat,
 40 Acht zulks bekwame stof, waardoor hij met der daad
 Mag proeven zijn geloof: bekoort hem boven andren:
 Doch niet als Satan doet, oft menschen doen malkandren.
 De erf-vijand alles goeds ons steeds ter Hellen trekt,
 En God, ter haven-waards, die tot den leven strekt.
 45 Dees, tot de wortel toe, ons hoop waant uit te rukken,
 Die, van standvastigheid gaat t' zegel daarop drukken;
 D' een vleit ons tot het kwaad, en de ander tot het goed,
 D' een van t' Christlijk beroep ontslaan wil ons gemoed,
 En d' ander 't hert zijns Kerks bevestigt langs hoe stijver,
 50 Met een onleschlijk vuur van wonderbaren ijver.
 En s' Princen twijfel, die zich geern verzekerd zag
 Van s' knechts getrouwigheid, oft hij 'er op steunen mag,
 Ontwakende overlegt, oft ook zijn woorden schillen,
 Waarin zij met zijn doen en werken stemmen willen.
 55 En om wel te doorzien de vroomheid zijns gemoeds,
 Beproeft met t' aanbeeld hem, met hamer, en met toets.
 Maar God de zijne niet door de engte laat passeeren
 Van zijn bekorings zifte, om 't herte haar te grondeeren,
 Vermids hij ieder kent, en grondelijken weet
 60 Elks doen, zelfs eert' gedacht des menschen [t'] heeft gesmeed,—
 Dan wel om t' heilig zaad, haar sterk geloof, te toonen,
 En haar standvastigheid, als zonderling patronen.

Ook buitens tijds God niet haar overlast met kruis,
 Noch zoo fluks, als ze zijn dienstknechten van zijn huis;
 65 Want, leerlings nog te zwak, mocht haar de moed ontglijden,
 En zwakke scheepkens licht in d' afgrond schipbreuk lijden.
 T' gelooft, naauw gelijk een teedre bloem in 't gras,
 Zou stuiven over t' veld, voor s' eersten winds geblas;
 Haar beuklaars [zijn] te dun voor zulken herden slagen,
 70 En zij te weeklijk nog tot zulken last te dragen.

34. Zoo laat toch 't vad. gem. niet na zich te toonen. — 53. Schillen, verschelen. — 54. Willen, zullen. — 60. Zelfs eer de gedachte des menschen het doen gesmeed heeft. — 62. Zonderling patronen, uitnemende voorbeeldsels. — 69. De uitg. heeft: beukelaers, zonder werkwoord.

- Maar dan, wanneer allengs de Goddelijke loten,
 Haar wortelen in 't hert diep hebben ingeschoten,
 En als haar d'hals-kraag is strijdlustig aangepast,
 Welks dikte schroomt noch kwaan noch geenderhande last,
 75 Gelijk als Abraham, die in 't Geloove ervaren,
 In Liefd', Rechtvaardigheid en Sterkte, voor veel jaren,
 Zich zelfs onbuiglijk toont, en die, als hij de krans
 (Na d' eenzaam ballingschap zijns lieven Vaderlands,
 Na 's broeders kluistering, na 't missen van zijn schoone,
 80 En d' al te droeven ban van Agars zijnen zone)
 Als overwinner draagt, verzocht wordt van de stem,
 Die 's herders kruin vaak ciert met 's konings diadem.

- O stemme! uw stemme dan mij niet en laat ontbreken,
 Wilt met een Godlijk vuur mijn borst van nieuws ontsteken,
 85 Verheft mij boven mij, dat de op- en de ondergang,
 Verbaze om Abrams daad, de stof van mijn gezang!

- „O Abram, Abraham!” roept 't eeuwig, Godlijk Wezen,
 „Ik ben uw God, uw loon, en Koning uitgelezen;
 Klimt op na Salems steile en, van meêdoogen vreemd,
 90 Vergiet t' rood bloed uws zoons en Isaac t' leven neemt:
 Doorkerft hem met uw staal en schenkt zijn vleesch t' ver-
 grammen,
 En [t] teder jong gebeent te sparken in de vlammen.”

- De geen die sluimrig droomde en t' oog ten halven look,
 Zag, zoo hij waande, eens geests al t' ijselijk gespook,
 95 Zich onder 't deksel school en angstig t' eenemalen,
 Mocht voor een halv' uur naauw den adem weêr herhalen;
 Niet anders Abraham van zulke een stem zich haast
 Met druk bevangen vindt, en is al heel verbaasd.
 Zijn aanzicht is alreê doodverwig en t' onvreden:
 100 Eens winters strenge koude onstelt hem al de leden,
 En zijgende ademloos ter aarden neêr van schrik,
 Besturven en verbleekt wordt op een oogenblik;
 Een dood-zweet hem al 't lijf bevochtigt; door 't verstoren,
 De sprake hem gants begeeft, hij kan noch zien noch hooren.
 105 Maar als hij wat bekomt en schept des levens lucht,
 Stort hij twee tranen uit, tot twee maal hij verzucht,
 En spreekt: „O wreed bevel! dat ik goeds moeds een teder,
 Ontwapend jongeling zal wreedlijk slaan ter neder,
 Dat ik een vriend zal doên, dat ik mijn hart bespreng

- 110 In 't bloêd mijns weerden zoons, moorddadig en te streng:
 Van welken Zone helaas! van Isaac, Abrams eenen,
 Die ooit in vriendlijkheid een Engel heeft geschenen,
 Van Isaac, die in deugd verstrekt elks voorbeeld meest,
 Van Isaac, jong en wulpsch, maar oud en grijs van geest,
 115 Van Isaac, 't heil van de onze, en der naburen smerte,
 Die 's Vaders leven is, en 't herte van zijn herte!
 Dat een vervloekt altaar ik weeke met 't bloedrood
 Des lendens, die wel-eer uit mijne lenden sproot,
 Ach! waar 't nog uit mijn dije, o klein verlies eens menschen!
 120 O licht-vergeten schade! hoe geerne wilde ik 't wenschen.
 Ik, oud en vruchteloos, slacht d' hollen eik, die naakt,
 Mismaakt en bladerloos, geen schaduw langer maakt,
 En tot de wortel toe verdort, niet om verslimmen,
 Alleen voor 't veil verstrekt een ladder om te klimmen: —
 125 Maar Isaac zijnde ontzield, en misse ik niet alleen
 De name, die mij was door 's Hemels gunst bescheên,
 Maar vind mij ook ontbloot met-een van zoo veel neven,
 Als zands werd aan de strang van Moria gedreven.
 Vermoogt gij, wreedten arm! de snede van uw zweerd
 130 Te vellen in 't teêr hert van Isaac lief en weerd?
 Verzeke, ik waar dood van angst en van benouwdheid,
 Ontweldigde ik mijn kind, de krukke van mijn oudheid,
 Mijn troost, mijns herten lust, mijn wit, daar ik na schiet,
 Niet d' hand eens fellen beuls, in 't midden van 't verdriet:
 135 Maar laas! zal ik verdoen — o wreedheid uitgenomen! —
 Helaas! zal ik verdoen, die van mij is gekomen?
 Doorwonden zijne borst en, met bebloede vuist,
 Hem 't hert uitrukken, t' wijl daar 't leven uit verhuist?
 Zal ik d' aanvanger zijn van zulk een woest beleeden,
 140 t' Gewijde altaar beslaan met zijn gescherfde leden?
 Zijn vleesch en beenen braân, dat 't slibbrig ingewand
 Al sperkende voor mij tot stoffe en asch verbrand?
 't Gedacht alleen van zulks kan s' Vaders geest ontroeren,
 't Is voor de wil te wreed; ik zwijg van uit te voeren!
 145 Wie wil, wie zal, wie mag zijne hand alzo bebloed...
 Ik mag noch wil geenszins mij toonen zoo verwoed,
 Noch doet 'geen God beveelt: God, zijns Verbonds-aanvanger,
 Blijft dan de pilaar niet van trouw noch waarheid langer,
 Maar handelt trouweloos, breekt t' gene Hij heeft gesticht,
 150 Doet t' gene Hem best bevalt, laat zich bewegen licht
 Met aller winden drift, en zoo vele eeden strekken

119. Bartas zegt: „*Il a fust-il du mien propre!*” hij bedoelt zijn eigen bloed.

— 126. Bescheên, bescheiden, toebedeeld. — 128. Strang van Moria, bedoeld wordt: het moorsche strand. — 139. Beleden, beleid, bedrijf.

- Tot strikken, om alszins de vromen in te trekken,
 Nu zal Hij toezeg doen en zweeren bij zijn Al,
 Dat eenmaal Isaacs zaad dit land bevolken zal,
 155 Dit land, daarin ik zwerf, en dat mijns Zoons geslachten
 Hij als een deesem zal van zijne goedheid achten,
 Nu willen wederom, dat ik den gene krenk,
 Daar al mijn hope in rust, dat ik de wereld drenk
 In 't bloed eens jongelings, en eens slags niet en spare,
 160 Te rooven Isaac t' hoofd, en t' hoofd van deze schare,
 Die 't brandend wierook zal tot de eer zijns naams besteên
 Hem vullen 't oore en 't oog met weldoen en gebeên:
 Zijn woord zal logen zijn, God zelfs zal met God strijden,
 En 't gene Hij mij beveelt 't beloofde niet kan lijden;
 165 De grondvest mijns geloofs 't geloove heel ommestoot,
 Oft ik zijn wetten eere of niet, t' en is geen nood.

- „Wat zegdij, Abraham? Gij zoudt u licht verrassen.
 Den genen, die herbaart den Phoenix uit zijne asschen,
 En uit 't welruikend graf van eenen kleinen worm,
 170 Een bonten vogel wekt, na s' eerstens beeld en vorm,
 Zoude hij zijns Isaacs wel, de stronk, vergeten mogen,
 Van zijne aanstaande Kerk, en 't licht, dat ieders oogen
 Zoo schoonen dag belooft, oft zal 't Hem zijn te zwaar,
 Hem op te wekken, als hij schoon gestorven waar?
 175 Maar wederom, ziet toe, terwijl ge u wilt verstijven
 Met Gods Almachtigheid, dat in 't geheel gij blijven
 Laat zijn Rechtvaardigheid. In 't minste is geen verschil:
 Dat God niet doen en mag, dan 't gene Hij niet en wil;
 Niet kwaad en liefst hij doch. Zoo fluks voor s' Hemelsschelden
 180 De Zendvloed d' afgrond koos, de wijd-verzopen velden
 Haar toonden ander-maal, en Noach, los van rouw,
 Zich met de zijne ontsloeg het drijvende gebouw.
 De doodslag werd verboôn zoo streng, dat elk mocht beven,
 Als ofter snoorders niet voor God mocht zijn bedreven.
- 185 „O mensch! d' oordeelen Gods op 't naauwst niet naar en spoort,
 't Is een te diepen meer, 't en heeft noch grond noch boord;
 In soobre wijsheid doch u-zelfen stelt gelaten,
 Verwondert u alleene om t' geen nog niet kan vaten
 De zwakheid uwes wets; God heeft hem zelfs gezet,

159, 160. En niet nalate, door éenen slag, te rooven. — 167. Verrassen, overijlen. — 175. Verstijven, versterken, moed geven stijven. — 177, 179. Er is geen verschil tusschen de twee stellingen: Dat God slechts dat niet doen kan wat Hij niet wil; en dat Hij 't kwaad niet liefheeft. — 179. Schelden, nadrukkelijk spreken. — 180. Zendvloed, zondvloed.

- 190 Als die elk wetten geeft en vrij blijft van zijn wet.
 Hij is zijn eigen wet, en vliegt met snelle veëren,
 Alszins waarheen hem drijft zijn willen en begeeren,
 Al t' gene hij schaft is goed. Niet, dat men zal vermoên,
 Dat God om 't goeds wil 't goed gehouden is te doen,
- 195 Maar 't goed is alleen goed, om dat het komt te neigen
 Van d' hoogste goedheid zelfs des Genen, die, als eigen,
 Rechtvaardigheid bezit, en van 't volkomen goed,
 Welk 't eigendom van dien men niet onttrekken moet.
 Lichtvaardig wanen, ach! — Wil Hij dan op 't gesteente
- 200 Onmenschlijk zijn gediend met menschelijk gebeente?
 Wenscht hij godlozelijk, als eenen waren God,
 Aldus te zijn ge-eerd? Gij, Milcon, Astaroth!
 Gij Chamos, gij gedrocht, gij Molochs! uw verwachting
 En lust is 't, dat men u besmookt met zulken slachting,
- 205 Die rondom t' brand-houtspookt, daar 't wierook langs afdruipt
 Die onze vleesch verzwelgt en onzen stank inzuipt;
 Die zoeter bornen nooit ter wereld hebt gevonden
 Als 't bloed, dat ons ontloopt uit d' opgevlimde wonden.
 Zulks is niet Abrams God, die heilig, goed, en zoet,
- 210 Om onzent wille in 't licht de weereld brengen moet:
 Die bloed-schuld vijand is, die liefst zijn werk ten goeden,
 Die tot brand-offer eischt boetveerdige gemoeden.
 Gij zijt het, die, versteld in Engels aangezicht,
 Van wreedheid mijnen God en Schepper valsch beticht,
- 215 Die blusschen wilt in mij s' geloofs volmaakte deugde,
 En mij Goods altaar heet ontwijden: O mijn vreugde,
 Mijn welgeboorne zoon, ja, Vader van den hoop
 Van een verkoren volk, uw heil hebb' zijn beloop!
 'K en hinder 't niet, lief kind! vreest niet, dat ik ontbere
- 220 Een vaderlijk gemoed, ofte aan uw bloed mij keere,
 En door zoo vuilen stuk en onverdiende wraak,
 Mij zelfs de volgende eeuw' berucht en kenbaar maak'.
 Ik wil, dat van mijn doen de Faam gevlerkt opstijge,
 Dat daar de tijding af d' aanstaande wereld krije."
- 225 De pijn, die, wederzijds bestormd op 't vlakke veld,
 Nu siddert aan d' een zij, nu weêr aan d' ander helt;
 Daar eenen wortel kraakt en schettert voor 't fel weder,
 Hier eenen andren breekt; hij buigt zich op en neder,

195. . . Om dat het voortkomt uit de hoogste goedheid . . en 't Volko-
 men Goed, waaraan men die eigenaardigheid niet moet ontrukken. — 202.
 Milcon, afgod der Moabieten; Astaroth, de Venus der Fœniciërs. — 203.
 Chamos, afgod der Ammonieten; Moloch, der Kanaänieten. — 204. En, de
 uitg. heeft „Een". — 206. Bornen, bronnen. — 213. Versteld, vermomd.

- Hij staat en valt al staâg, is tweêr tyrannen ral,
 230 En hellende weet naauw, wien hij toevallen zal; —
 Abraham desgelijks, bekrijgd van liefde en ijver,
 Nu Isaacs Vader is, nu weêr zijns Zoons ontlijver;
 Nu heeft de Geest wat wils en dan weêr 't vleesch wat bots,
 Koud om zijn Zoon te doên, ang voor 't mishagen Gods;
 235 Ten leste spreekt hij dus: „t Is dezen God der Goden,
 Die mij zoo vaak verscheen, mijn schuts-Heer in veel nooden,
 T' is dien God, die mij liefst, ontwijflijk, 't is de taal
 Des genen, die in angst mij troostten menigmaal;
 T' kan niet de Satan zijn, hoe schoon hij weet te veinzen,
 240 Door 't ommegaan ligt God te vast in mijn gepeinzen,
 Ik voele in mij zijns Geests onzienelijke kracht,
 Zijns inspraaks leerlijkheid verlet steeds mijn gedacht;
 God van mijne handen eischt dit offer hem ter eeren,
 Ik moet ('t mag gaan zoo 't wil) aan zijn bevel mij keeren.”
- 245 Naauw dwijnt de duisternisse, oft t' windeken verzucht,
 En maakt in 't boom-rijk woud een koel en zoet gerucht,
 Terwijl de morgen-roode haar opsmukt, ciert en peerelt,
 Om bet haar schoonheids glans te toonen al de wereld,
 En om te beter nog den dauw, die ligt gespreed,
 250 Te distilleeren langs de zoomen van haar kleed.
 De Oud-Vader met haar rijst en vindt zich al eer-lange,
 Na een driedaagsche reize, aan Cedrons groene strange,
 Bezichtigt d' Heilige berg, en, bevende en benouwd,
 Stijgt opwaards met zijn Zoon, bezwaard met t' offer-hout.
- 255 „Mijn vader!” zegt het kind (denkt, hoe hem 't hert be-
 klemmet),
 „Hier is wel 't droge rijs, 't vuur, en de scherpe lemmet,
 Maar 't offer-lam ons schort!” „Klimt op, mijn weerde beeld!
 Klimt op!” zegt Abraham, „de rest den Heer beveelt!”
 Maar naauwelijks heeft nog t' onnoozel schaap den hoogen
 260 En steilen top des bergs beslagen met zijn oogen,
 Oft Abram t' hert ontzinkt, en even als het nat
 Eens nieuwen zoeten wijns, die, bobbelig in 't vat,
 Zoekt locht en adem-tocht, in 't einde ontlast zich-zelven,
 En spuit de schuim en spon aan 's kelders hoog gewelven,
 265 Braakt eenen rooden stroom, dat t' vloersel wijd en veer
 Bespoeld ligt en beschuimd, gelijk een staande meer:
 Zoo vindt hij zich gesteld, zoo fluks hij hoort vermanen,

- Van Vader en van Zoon. t' Oog de opgehouden tranen,
 Standvastigheid te spijt, langs t' aanzicht bigglen doct,
 270 d' Hebreë spreekt bij hem zelfs, met een beangst gemoed
 (Want hij zijn hertzweer nog voor Isaac wil verschuilen),
 En eindlijk berst aldus zijn droefheid uit met huilen:
 „Ellendig schouw-tooneel! Ach, wreeden arm alreë!
 Gij met de toorts dan blaakt en t' ijer, scherp van sneë,
 275 Die blaakren zal mijn hert, die Isaacs tijd zal korten,
 Die mijner zielen ziele en 't bloed mijns bloeds zal storten:
 En gij, rampzalig kind! gij draagt vast, dat gij steent,
 Den rijs-bosch, die verdoen zal krakende uw gebeent;
 En die, om 's Vaders, meer als om uw eigen vlekken,
 280 Den Priester zult en 't Lam eens zelve offers strekken!
 O, ongelukkig kind! o, Vader zonder God!
 Met-eenen zonder heil! Ach! ach! wat wreeder lot
 Ons in dien afgrond stoot, waarin ik al t' ellendig,
 Om vroom te zijn voor God, mij toonen moet zoo schendig!
 285 Om toonen mijn geloof, moet ik 't te buiten gaan,
 Om Godes Zoon te zijn moet ik mijn Zoon verslaan,
 Te strengen Vader zijn, en zal mijn smert genezen,
 Ik mag zijn Vader niet, noch hij mijn Zone wezen!”

- Hij stijgt vast niet-te-min, en klimmende bestaat,
 290 Als door 't geloof vertroost t' ontfonsen zijn gelaat.
 Gelijk de zilvre sterr', die, naauwlijks uit de baren
 Gewassen zijnde, al meer haar voorhoofd op gaat klaren.
 Hij rust 't hoog altaar toe; met rijs hij 't plat belast,
 En bindt al zoetelijk zijns Zoons beide armen vast.
 295 „Mijn Vader!” roept het Kind, „mijn Vader, o, mijn Vader!
 Hoe dus, hoe wendij dus uw aanschijn langs hoe kwader?
 Waar toe dient dit bedrijf? o, Vader! zegget mijn.
 O felheid nooit gehoord! Zal dit de middel zijn,
 Waardoor gij leven zult in mijn nakomelingen,
 300 Die heldiesch eenmaal dees' provinciën zullen dwingen?
 Waardoor ik, heiliglijk, met sterfelijke Goën
 De wereld vullen zal, met sterren 's Hemels throon?
 Zon-wagen, schoone koets! die rijk zijt van robijnen,
 Dit eisljk schouw-spel vlied, houd op van meer te schijnen,
 305 Verschuilt u in het meer! Abraham dan alleen
 Maakt (Isaac uitgezeid) zijn goedheid elk gemeen.
 Den grooten Abraham, in weedheid van manieren,
 Zal 't wilde-zwijn, de beer, en woeste tijger-dieren,
 Dan wijd te boven gaan, helaas! aanschouwt, hoe vreemd,

- 310 Hij d' ooren voor mij stopt, en nergends acht op neemt
 Als op zijn bloedig stuk; o, welk onnoozel wezen!
 De moorder van zijn kind schijnt 's Hoogstens straf te vreezen:
 De geen die aan zijn bloed hem zelfden schuldig maakt,
 Vertwijfelt, of hij ook in goddeloosheid raakt.
- 315 Mijn Vader, leent mij t' oor! Niet, niet dat mijn begeeren
 Is, met een lang sermooen uw gramschap af te weeren;
 Maait stoutelijk ter neêr 't bij u gezaaide graan,
 Komt, komt, wilt dien gij liefst dit leven vrij ontslaan:
 Drenkt met mijn bloed dees zoôn, die dus te zamen hangen,
- 320 Vermids mijn dood u lust, is 't sterven mijn verlangen,
 Alleenlijk maakt mij diets, waarin ik heb verschuld
 Zoo grouwelijken dood! Hebbe ik wel ooit gevuld
 Met doodlijk akoniet uw schotel, mijn behoeder!
 Of met vergif verhaast de dagen van mijn Moeder?
- 325 Oft aangespannen met uw vijand op zijn eisch,
 Als hij 't aan mij verzochte? — o Goddelijk paleis!
 O Heilig Hemelsch huis, gewikt op weder-zijden,
 Zoo zulk een misdaad ooit mijn vroom gedacht ontwijden,
 Uw poorten voor mij sluit, en weert rechtvaardelijk
- 330 Mij uit der Englen choir en 't onvergankelijk rijk.
 Zoo 't geen van dezen is, doet mij ten minste weten,
 O Abram! (want ik u voords Vader schroom te heeten)
 't Gene ik hebbe aangegaan, waarmede, o droeve zaak!
 Ik uw slacht-offer ben, en u mijn moorder maak:
- 335 Ververscht in mijn gedacht die misdaad, eer ik sterve,
 Opdat ik neffens God mijn zoen aan u verwerwe
 Van zulken snooden stuk, en bij u zelfden gij
 Vernoege hier blijft, en ik ontslagen overlij."
- „Mijn zoon! tot deze straffe en zijdi niet verkoren,
 340 Noch bij uwe eigen schuld, noch bij uws vaders tooren;
 Den Heere is 't, die u roept, die niet wil, dat gij de aard
 Al kwelende betreedt: dat van een heiden t' zwaard,
 Den draad uws levens kerve en uwe jeugd verrasse,
 Oft dat een vuil gesmook uw lijf verkeere in assche;
- 345 Maar dat in 't heilig vuur uw ziele en geest verscheen,
 Met een devoten reuk, met opgedragen e'en.
 Wat vreesdij doch, mijn troost! mijn vreugd, die 't hert mij
 Wat vreesdij, mijn vermaak! de Onsterflijke bevelet: (stelet?
 T' betrachten is onze ampt, en niet t' naspeuren, hoe

312. Vreezen, de uitg. heeft „wezen.” — 319. Zoôn, zoden. — 321. Diets, maak mij duidelijk. De uitg. heeft „dienst”. — 327. Gewikt, „sur deux points balancé”, twee polen. — 342. Kwelende, kwijnende. — 346. E'en, eeden, geloften.

- 350 T' kan mooglijk zijn, dat Hij de scepters spruiten doe
 Uit uw vermeluwd stof, oft hoe dan uit uw lenden
 T' licht der gerechtigheid zijn stralen ons zal zenden,
 Die berg en rots vermaalt met zijnen ijsren staf,
 Zijn wetten d' Hemel geeft, dit aardrijk, en 't Helsch graf:
 355 Want die u wonderbaar ter wereld bracht in 't leven,
 Kan, spijt natuurs beloop, u weêr een wezen geven,
 T' welk t' eerst wijd overtreft. De macht ontbreekt Hem niet,
 Noch midlen om zijn volk te lossen uit t' verdriet.
 T' roer dezer wereld is zijn wijsheid, hel van klaarheid;
 360 Hij is in Mogendheid niet minder als in Waarheid.
 Mijn goed, mijn zoete kind! uw goedheid, al te goed,
 En zoetigheid de rouw' vernieuwen in 't gemoed,
 Verzwaren mijn verlies, en zijn als heete tangen,
 Die mij het ingewand toenijpen en verprangen:
 365 Mijn Zoon! die niet mijn Zoon, maar voortaan Godes zijt,
 Ontvangt de leste kus en t' oorlof voor altijd!"

„Welaan, vermids 't God wil en gij, mijn Vader! mede
 Zulks wilt, zoo wil ik 't ook. O voor mij niet zoo wreede
 Als éerelike Dood! uw komste niet vertrekt!

- 370 Ik zie den Hemel op, God mij zijne hand uitstrekt.
 T' sa, laat ons t' Hemwaards spoên, en manlijk, onverslagen,
 Een overgaande onweêr en zwaar tempeest verdragen!
 Wat vreesdij dezen slag? Hoe, Vader! zwichdij nu?
 Och, weent noch schreit niet meer, Isaac is niet meer uw,
 375 Hij was Góds eigendom, vóór d' aanvang van zijn leven;
 Toelatende u t' bezit alleenlijk is gegeven.
 Wat aarzeldij te-rug op 't kroonen van een stuk,
 Zoo loflijk, zoo beroemd, dat mijnen nek het juk,
 Daar God mij meed' belast, afschudt met t' uwe t' zame,
 380 En ik zijn woord alzoó vrijmoedig gehoorzame!
 Waar wil ik Hem ontvliên? den Hemel is zijn stoel,
 D' aard zijner voeten bank, en de onverlichte poel,
 Daar de rampzalige in voor s' Duivels wreedheid zwichten,
 Is 't doel, waarin hij spilt van zijnen toorn de schichten.
 385 Mijn heil, mijn hoogste goed alleen ik uit Hem schepp';
 Zijn altaar is alleen de vrijheid welke ik heb.
 Helaas! uw weenen stilt! Dees zoôn geen tranen willen
 Zoo zeer als menschenbloed, om haren dorst te stillen;
 't Slacht-offer en de geen die 't vuur zal steken aan,
 390 Door nooddwang zijn gedrukt zich eens hier van t' ontslaan.

351. Vermeluwd, vermolmd. — 352. De Zaligmaker. — 369. Niet ver-
 trekt, stel niet uit. — 370. Op, open.

Laat ons betoonen, dat wij leerden onze zeden,
 Gij in des Hoogsten schole ik in d' uwe en dat heden
 Zijn Woord, dat alles schiep, dat alles stiert en ment,
 Des Heil'gen zake uitvoert, den kwaan plaagt met ellend.
 395 Die meer zijn zaad bemint als God, verdient alreede
 In 't huis der kindren Gods te missen zijne stede:
 En die Gods akker-veld wil bouwen, is verplicht
 Hem nimmermeer te biën een weigrig aangezicht."

De Vader, dus versterkt, verfrist zijn treurig wezen,
 400 En roept: „o Abraham! schept moed en wilt niet vreezen:
 De wereld, Adam, t' vleesch zijn in u t' onderbracht,
 De Geest, t' Geloove, en God zijn nog uws levens kracht.
 O, God! door uwen Geest geeft, dat s' geloofs vertrouwen
 Mijn hand verzelle, ook dat van verre ik mag aanschouwen
 405 Des waren Isaacs beeld, en dat 't slacht-offer zoet,
 En d' offraar mogen zijn gewasschen in zijn bloed!"

Nog naauwlijks eindigt hij, oft om den slag te geven
 Heelt hij met macht alreê den sabel opgeheven,
 Oft 's Alderhoogsten stem komt donderende voor
 410 Dit schouw-spel, en verlet zijn geest, zijn hand, en oor:
 „Abraham! 't is genoeg; houd, Abraham! laat blijven!
 Herscheid, herscheid uw staal! 'K wil niet uws zoons ontlieven:
 'K hebbe een volkomen proef van uw Godsvruchtigheid:
 Voor 't doen neme Ik de wil, die dáar was en bereid."

415 Abraham looft den Heer', 't slacht-offer van de koorde
 Ontslaat hij op den velde, en aan den zelve oorde
 Hij zeldzaam eenen ram met d' hoornen vind verlet,
 Met welkers bloed devoot hij 't groenende altaar smet.

't Geweldigst heldenstuk, dat 't edelste gemoed
 420 Der dichters ooit verdichte, uw daden wijken moet,
 En deze Wet, die d' hand uws afkomst voor zal schrijven,
 Zal naauw een slecht verhaal zijn van uw stout bedrijven.
 Een ander roem, die 't lust, uw overwinnend' hand,
 Uw ongedempt gemoed, uw goedheid, uw verstand,
 425 En uw rechtvaardigheid, die de onbesnedene eeren,
 Mijn zwakke scheepken schroomt op die zee te laveeren:
 Mijn dicht zal uw geloof niet in 't geheel verbeên,
 Maar d' honderderlei vrucht bij haar geteeld verscheên;
 Ik wil geene andre stof (deze hebbe ik uitgezonderd)

405. Jesus. — 412. Herscheiden, opsteken, weêr in de scheê doen. —
 428. Verscheên, onderscheiden, in 't licht stellen.

- 430 Nog eer als melden, ik 't wil aanzien als verwonderd.
 Slaat, Heidenen! de blaân op van uw boeken vrij,
 Verhaalt, in 't lange en breede, uw kinder-moorderij,
 Op de altaars van uw Goôn, haalt op uw schrijfpampieren,
 Uw tempelen doorloopt en mids door d' offervieren,
- 435 Die uit vermaardheids lust uw vaadren blaken deên, —
 Onmoog'lijk is 't, dat gij mij wijzen moogt zulk een
 Beeld van godsvruchtigheid, daar 't luk zoo strijdt ten toone;
 Daar Vader en daar Zoon min Vader blijkt en Zone:
 Daar d' ijver van een mensche en Gods meêdoogendheid,
- 440 De een d' ander om den krans in vrundschaps plicht ontzeit.
 D' een offert zijn geslacht uit nood en dwang den Goden,
 Een ander om, met zijn onnoozel kind te dooden,
 T' ontsterflijken zijn naam; een ander voor de schrik
 Van 't dreigende ongeval; een ander dat hij schikk'
- 445 Naar 't oude exemplaar van 'slands gewoont zijn zeden,
 Die ons gezicht verblindt, die wreedelijk de reden
 Uit haren zetel stoot, en die geveinsd verbeeldt,
 Dat zondigende men 's deugds personagie speelt;
 Maar, zijn zelfs over-Heer, wil Abram te dier stonde
- 450 Op 't eenzaam steil gebergt begaan een vlek en zonde,
 Afgrijslijk voor d' Hebreên, en nog ter zelfver tijd,
 Als d' Hemel gaaf-rijk hem heeft mild gebenedijd,
 Ontzegt natuur ten strijde, en, ijvrig op de beenen,
 Verdoende zijnen Zoon, bekrijgt zich zelfs met-eenen.
- 455 Mijn kunst-Godin! die niet uw dichters t' voorhoofd fier,
 Op den Parnas, omvlecht met brozen lauwerier,
 Maar op 't doorluchtig blaauw van 's Hemels zolderingen,
 Uw pruik met groene blaân gaat kransen en omringen,
 Zegt, wat geheimenis (want 't is u naakt en bloot)
- 460 Verschuilt dees heil'ge schorse? o, Duivel, Zonde, en Dood!
 Ontsteldij niet van angst, van spijt te rugge vliênde,
 Hier uwen ondergang naakt afgeschilderd ziende?
 Dat, met gespannen boog, God op u mikt gewis,
 Dat Isaac 't recht patroon uws overwinners is:
- 465 Beids zijn zij wel bemind haar vaders eengeboren,
 Beid' heil'ge stichters van twee volk'ren uitverkoren,
 Van heil'ge Vaders beids, zij trossen beide haar hout,
 Onnoozel, stemmeloos, oodmoedig, en niet stout;
 Gekneveld zijnze beid', en beiden zijnze onschuldig,
- 470 Van hare Vaadren beids ter dood geschikt geduldig,

Op Sions heil'gen berg, die, hoog en heerelijk,
 Ons als een ladder strekt naar 't eeuwig Hemel-rijk,
 Ons t' Paradijs ontsluit, daar Adam uit most vluchten,
 En voortbrengt 's levens Boom met zijn heil-rijke vruchten.
 475 't Is waar, dat Christus sterft, en Isaac overschiet,
 Vermids zijn sterfelijkheid tot ons verlossing niet
 Genoegzaam was voor Gode; ons misdaad, veel te snoode,
 Was een veel eedler bloed en eeuwig zaad van noode. —

VORSTELIJKE

Warande der Dieren,^{XV}

WAARIN

de Zeden-rijke Philosophie,

POËTIESCH, MORAAAL, EN HISTORIAAL,
 VERMAKELIJK EN TREFFELIJK WORDT VOORGESTELD.

*Met Exemplen uit de oude Historiën, in Prose ende Uitleggingen in
 Rijm verklaard: Ook met aardige Afbeeldingen gecierd, ende konstig in
 koper gesneden door Marcus Gerards, schilder.*

*Alles tot zonderlingen dienst ende nuttigheid voor alle
 Staten van menschen uitgegeven. Amstelredam. Bij Dirck Pie-
 tersz. boekverkooper op 't Water, in de Witte Perse, recht over de
 Koren-merct. Anno 1617.*

VERMAKELIJKE

I N L E I D I N G E

TOT DE

VORSTELIJKE WARANDE

DER ONVERNUGHTIGE DIEREN.

Tsa, makkers! 't zeiltjen strijkt, en stieret jacht te lande.
 Opdat wij onzen geest ginds in die groen Warande,
 Een vorstelijke plaats, ververschen in de schaâuw:
 De zonne steekt te zeer, haar hette maakt ons flauw.
 5 De schoot van 't binnen-meer is spiegel-glad en effen.
 Het windeken dat slaapt, geen baren zich verheffen.

*XV. Deze fabelen, in 1617 verschenen, zijn berijmd als text op de plaatjens
 van den schilder en graveur Marcus Geeraerts, in der tijd vervaardigd voor „De
 warachtige fabulen der Dieren door Eduard de Dene. Brugghe, Pieter de Clerck,*

- Koomt, volgt mij op het spoor, en houdt dit binnen-pad.
 Van nachtren morgen-dauw zijn nog de kruiden nat.
 Wij naardren meer en meer, de lust-plaats loopt ons tegen.
 10 Hoe aardig heeft Natuur beschilderd deze wegen!
 Hier is't, daar 't wezen most: Hou, sluiters! opendoet!
 Hij wordt mijn stem gewaar, en loopt ons te gemoet.
 Hof-wachter! oorloft doch dees Heeren en Jonk-vrouwen,
 Dat zij de cierlijkheid van deze plaats aanschouwen.
 15 Uw moeite' vergolden wert. Koomt, vrunden! treedt vrij aan,
 Ontschuilt der zonnen brand in schaduwende blaân.
 Dat ieder-een van ons zich inbeelde in de zinnen,
 Dat wij al Graven zijn, Baroenen, en Gravinnen,
 In 't nutten van haar weelde en haar wellustigheid,
 20 Daar menig d'Hemel om zijn wellust heeft ontzeïd.
 Wat hagen, groen van palm, zijn hier zoo glad geschoren?
 Die doolhoofs-wijs gestrekt, gekrunkeld, ons verloren
 Doen dolen hier en daar, zoo dat men hier in 't groen
 Van de eêl Cretensche maagd wel 't klouwen had van doen,
 25 Om volgen langs den draad, om eindelijk den blinden,
 Bedriegelijken weg, en de open-poort te vinden.
 Wij dolen heen en weêr, en worden staags gestuit.
 Wij zijn schier afgemat... Hoe raken wij hier uit?
 De Doolhof schijnt met ons zijn spotternij te drijven.
 30 Wat geest heeft ons vervoerd? 't Gezelschap moet hier blijven.
 Men houdtet mij te goede, ik ken 't: het is mijn schuld;

1567," in kl. 4°. Marcus Geeraerts schijnt in Engeland overleden te zijn, vóór 1604. Hij had tot meester Maerten de Vos. In 1632 verscheen, onder toezicht van Adriaen van de Venne, eene vergrootte uitgave van Geeraerts' teekeningen.

Vondel werd met de vervaardiging der dichtjens belast door zijn vriend Dierick Pieterszoon Pers, die bij de „Warande" een Voorreden schreef, welke wij maar niet overnemen, even min als de op den titel vermelde Exemplan. De titel is ook zeker van Pers. Volgens Van Vloten zijn deze „Warande"-dichtjens gevolgd naar eene reeks Fransche Sonetten in 1578 te Antwerpen verschenen en getiteld „Ebattement moral des animaux." 't Is wel vreemd, dat Marcus Geeraerts het niet de moeite waard gerekend heeft bij 't graveeren de teekeningen om te keeren: nu is, op vele platen, de linker rechter zijde. De man bij No. XIX slaat over zijn rechter schouder, de Dief (XXVIII) draagt zijn rapier aan de rechter zij; de Ridder (XXXVI) werpt zijn spies met de linker hand; de Smit (LIII) en Jupiter (XLV) zijn ook linksch en eindelijk, waar uitdrukkelijk gezeld wordt, dat de Aap, met den linker poot van de Kat de kastanjes uit het vuur haalt, laat de kunstenaar het met den rechter doen. Maar waar zal men zich over beklagen, als de beroemdste graveurs der XVIIe Eeuw met de meesterstukken van Rubens niet anders gehandeld hebben!

Indien Van Lennep en Van Vloten onze editie der „Warande", van 1617, gebruikt hebben, staan zij schuldig aan veranderingen, die bijna nooit verbeteringen zijn.

- Ik, ik zal de oorzaak zijn, zoo gij hier blijven zult.
 'T gezelschap, zoo mij dunkt, vermoeid zou wel gelusten,
 Te lesschen haren dorst en ergends wat te rusten.
- 35 Wat raad? hoe mogen wij ontsluipen zulk gevaar?
 Of ergends een weerdinne hier op te speuren waar,
 Zoo waar 't gewonnen spel; doch, voor ons lijfs vermoeyen
 Ziet aan de slinker zijde een schoon prieelken bloeyen:
 Elk spoeye best hij mag!
- Tsa, vrunden, zit hier om!
- 40 Uw asem wat verhaalt, gij zijt ons wellekom.
 Een aangename rust ververscht den machtelozen;
 En 't herte, door den reuk van leliën en rozen,
 Daar 't roosmarijn tapijt is rondsom meê bestikt,
 Niet weinig wordt vermaakt, verlustigd, en verkwikt.
- 45 Maar wat Lucretia, van maaksel wel besneden,
 Verbergt daar in het groen haar blanke en naakte leden?
 En dreigt haar zelfs de dood? Zij dreigt niet, och, zij steekt!
 Zij kwetst haar zelve 't hert! Ziet, ziet, hoe 't bloed uitbreekt,
 Hoe 't bloed de wonde ontvloeit, en daalt met groot verlangen
- 50 Benedenwaards, daar 't wordt behendelijk gevangen,
 Door s' kunstenaars bedrijf. Verschrikt niet, 't is maar schijn!
 'T en is geen vrouwen-bloed, 't is enkel rooden wijn,
 Die Bacchus is gewoon te schenken voor de Vorsten,
 En andre, die vermoeid hier in de schaduw dorsten.
- 55 Nu, vrunden! drinkt eens om, ziet, hier is wel te pas.
 Op 't kunst-rijk goud geschroefd een kristalijnen glas!
 A-voust en doet bescheid; daar is nog in de tonne,
 Laat omgaan met de Maan, of liever met de Zonne.
 Gezelschap! brengt eens om, en koelt vrij uwen moed:
- 60 't Is niet Lucretiaas, maar enkel druiven-bloed,
 'T welk 't beeld besloten houdt van binnen in zijn aadren,
 Die wonderlijk geleid van elders haar vergaaden.
 Zoo niemand meerder lust, zoo nemen wij verlof.
 Vaart wel, Lucretia! zoo iemant wat te grof
- 65 Of te tyrannijlijk u 't bloed heeft afgezogen,
 Denkt, dat versmachten dorst tot zulks hem heeft bewogen.
- 'T is lang genoeg gedwaald, wij laten den Labrint:
 Die hier ervaren is, wel fluks een uitkomst vindt.
 De bloemhof ligt nu 't naast, wiens bedden zijn als schulpen,
- 70 Heel uitheemsch van begriip, daar menigte van tulpen
 Als in slagorden staan, en steken haren kop
 Veelverwig na de locht en na de sterren op.

- Mij lust niet al de rest der bloemen te verhalen,
 Daar Flora prachtig schijnt op 't cierlijkst meê te pralen:
- 75 Als Zephyr haar omhelst, als zijn gezochtste bruid,
 En violetten blaast met zijnen adem uit,
 Zoo dikmaal hij haar kust in dalen en priëlen,
 Wanneer zij onderling malkandren 't herte ontstelen.
 Hier heeft zijn zetel-stoel gebouwd de blijde Mei
- 80 Van thijm, van roosmarijn, en bloemen veelderlei.
 Wat mengsels gloeyen hier! daar d'hommelende bijen
 Om zoeten honigzeem, haar wellust, komen vrijen.
 Maar, laat ons om wat nieuws te droomen zijn bereid,
 Vermids 't vermaak gevoed wordt door verscheidenheid.
- 85 Tsa, opwaards met mij stijgt, op dezen lagen toren,
 Die uit een eikenboom is wonderlijk geboren,
 En zeven transen draagt, een eere dezer steê:
 Van waar gij ziet beneên ontstaan een wilde zee,
 Door 't springen van een born, gegroeid uit groene planten,
- 90 Dat als een schreyend beeld versmelt, aan alle kanten,
 In vloeyende kristal, en 't lijkt wel aan den schijn,
 Als of 't de filozoof Heraclitus wou zijn:
 Die 't alles, wat beschijnt het wankel licht der manen,
 Beschreyenswaardig acht, met uitgestorte tranen.
- 95 Gij ziet hier weêrzijs 't strang van eenen oceaen,
 Die op zijn glazen stroom voert kielen zwaar gelaân.
 Walvisschen moogdij hier en monsters zien wanschapen,
 Die visschen rispen uit en stroomen, als zij gapen;
 Die 't water dobbren doen, dat Tiphys is verveerd,
- 100 En Palinurus-zelf voor 't slingren van haar steert.
 Neptunus ziedij 't hoofd en natten baard opsteken,
 En dreigen met zijn vork de baren, die hem smeeken.
 Op zijnen kinkhoorn maakt de Triton heesch geluid,
 Dat al de Water-Goôn en Nymfen kijken uit.
- 105 Maar, och! hij wordt verlust en bijster schier van zinnen,
 Die dees Zeejuffren ziet, dees spieglende Meerminnen,
 Die met haar-streelen staâg bedrijven al haar pracht;
 Dees snoert haar vlechten op, die om haar schaduw lacht;
 Dees laat aan haar paruik 't goud en gesteenten blinken
- 110 En peerlen, die zij raapt wanneer de schepen zinken;
 Die kemt haar gouden haar, en wascht in 't zoute nat

95. Strang, strand. Deze beschrijving kon op een voorstelling in grotwerk en geglazuurd pottebakkerswerk slaan, als zij niet de volgende fabeldichten tot naaste voorwerp had. — 98. Die visschen en stroomen uitspuwen. — 99. Tiphys, stuurman der Argonauten. — 100. Palinurus, de stuurman bij uitnemendheid (van Æneas).

- Haar blinkende aangezicht en voorhoofd altijd glad.
 Help, Nymfen! die u ziet, wie is't, die niet zou wenschen,
 Dat gij mocht zijn geteeld van 't bloed en 't zaad der menschen?
- 115 Wie is't, die niet beklagt, dat uw gestaltenis
 Is boven navel mensch, en onder navel visch?
 Maar ginder (zoo mij dunkt) uit een verburgen haven
 Vliegt een galei in 't ruim, door 't roeyen van de slaven,
 Randt een koopvaarder aan, die, op 't verbolgen meer,
- 120 Zijn boeve-netten spant, en kloek zich stelt te weer.
 Wacht, mannen, 't geldt uw lijf! matrozen, houdt u onder!
 Daar gaat een rookwolk op, gevolgd van eenen donder
 En blixem des geschuts, dat eisljik van geluid
 Vuur, water, aard, en locht blaast t' zijnder kelen uit.
- 125 Het ijzer plompt in 't nat, na dat het een geschreye
 Heeft schielijk opgewekt, in 't midden der galeye,
 Die alszins is geverwd' met klibber, brein en bloed:
 Hier rolt een menschenhoofd, en ginder eenen voet;
 In 't midden van den storm groeit 't herte van de Turken,
- 130 Die op haar halve maan en dikken tulband snurken;
 d' Hollander onversaagd, bralt met zijn princen-vlag:
 d' Hollander, die nog nooit verwonnen t' onder lag.
 Eer zou de lont in 't kruit, in 't midden van de baren,
 Met zijn en 's vijands hulk recht na de sterren varen,
- 135 Eer hij zich dwingen liet van een Mahumetaan,
 En 't ijzer aan het been zoo schendelijk liet slaan.
 Mars raast noch even dol; hoe zal dien strijd zich enden?
 De Turk het hert ontvalt, hij gaat het hoofd fluks wenden
 Weêr na zijn roof-nest toe; hij reist weêr op een nieuw.
- 140 En d' Hollandsche kartouw, die schenkt hem den adieu.
 Gewis eens menschen oog en kan zich niet verzaden;
 De geest en 't hert zijn met verwondren overladen.
 Best dalen wij omlaag en zien, waar zich nu rept
 't Gevogelt, dat de locht met zijne vleuglen schept,
- 145 En hooger niet en stijgt als 't net en wil gedoogen,
 Dat haar gevangen houdt en alszins overtoogen.
 Den Arend krom gebekt is keizer van dit rijk,
 Die Jupijns bliksem voert, daar elk voor knielt in 't slijk;
 De Kraan, de blanke Zwaan, de roode Kalikoenen,
- 150 De Gier en Paauw, dat zijn zijn Heeren en Baroenen.
 Den Haan wil Koning zijn, om dat hij is gekroond,
 Omdat hij moedig zich in 't bloedig oorlog toont,
 En zich met d' handschoen licht laat tot den kamp bekoren,
 Vertrouwende op zijn moed en op zijn scherpe sporen.

- 155 Hij heeft der boelen veel, zijn geile min hij bluscht,
 Recht oft een Koning mocht al doen wat hem gelust!
 De Papegaai is tolk, die aan d' uitheemsche volken
 Moet brengen 's Konings wet en zijnen zin vertolken:
 De Struis zijn rechter is, die 't vierschaar steeds bedient,
 160 En oordeelt in zijn naam, wie vijand is of vriend;
 De Valk, als beudel, straft die 't vierschaar heeft verwezen;
 Verbidden hier niet geldt, als 't vonnis is gelezen.
 De Zwaluw, Musch en Gans, de Duif, de Nachtegaal
 En de Ekster brengen cijns den Keizer al te maal.
- 165 De Vleermuis en den Uil, als bloedige tyrannen,
 Zijn eeuwig uit het hof in ballingschap gebannen.
 Wiens herte niet ontluikt, die zulken vlucht bij-een
 Gevlerkte borgers ziet, van maaksel onderscheên?
 Eenparig d' een verschijnt en d' ander bont van pluimen.
- 170 Hoe kan men hier zijn tijd verspillen en verzuimen!
 Tsa! gaan wij nu bespiên, waar 't wild en on-gediert
 Verschuilt in 't donker woud en ons voor de oogen zwiert;
 Dien heuvel welbeplant verstrekt eens Princen woning
 Voor d' onverwonnen Leeuw, der dieren hoofd en Koning,
- 175 Die hier zijn hof ophoudt, en, met een fier gemoed,
 Na zijn raad-kamer treedt, gevolgd van eenen stoet
 En uitgelezen hoop van wel-geboren dieren,
 Die hoog geadeld zijn, en die zijn hoogheid vieren.
 't Langhalzige Kameel; Heer Bokkaart lang-gebaard:
- 180 Het felle Panther-dier, en 't welbeslagen Paard;
 Heer Wolfaart en den Beer zijn 's Konings opper-raden,
 Die letten wat het rijk kan voordren en beschaden.
 De Tijger veld-heer is in 't ruim van dees vallei,
 Daar hij het opzicht heeft van 's Konings veld-armei.
- 185 Dien vreeselijken Dog, die de oogen wijd opsperde,
 De trotsche Kapitein is van des Konings garde.
 't Loos Reintjen is spion, die altijd op de straat
 Doorsnuffelt wat'er in de wereld omme gaat.
 De Brak is Koertizaan, en d' Hazen zijn lakeyen,
- 190 Die pronken aan 't paleis met 's Konings levereyen.
 Den afgejukten Stier, den Ezel, en het Zwijn
 Aan hofdienst, met de Kat, van ouds verbonden zijn.
 De Baviaan, de Sim, en de Aap hier op tooneelen
 Komedianten zijn, die 's Princen farcen spelen.
- 195 Wie zag ooit schoonder jacht van alderhande wild?
 Ziet, hoe d' een in gedaante en verw van d' ander schilt:
 Hoe ruig den eenen is, en d' ander tam van zeden!

158. De oude uitg. heeft niet wet, maar hert. — 161. Beudel, beul. —
 169. Eenparig, gestadig. — 197. Ruig, ruw.

- Zoo iemand maar wat tijds of uren wil besteden
 In 't groen van dees Warande, en gaâ slaan overal
 200 't Gevogelte en 't gediert, eerlang hij worden zal
 Een treffelijk filozoof, vermids des wijsheids leesten
 Gevormd zijn na 't bedrijf van vogelen en beesten.
 Wie dan leergierig is, die voeg zich hier bij mij,
 En laat geen leerenstijd onachtzaam gaan voorbij.

I. *Van 't Peerd ende den Voerman.*

- M Et slaafsche lastbaar Peerd, afwijkende te verre
 Van 't rechte wagen-spoor, geraakte met zijn kerre
 In 't diep van een moeras en slibberigen plas,
 Alwaar 't bijna vermoord en heel verzopen was.
 5 De Voerman, al vergramd, zijn geesel-zweep doet klassen,
 En roept: „O krenge! ontslaat ons d' afgrond der moerassen.”
 Het ongelukkig dier trost wat het trossen mag;
 't Hijgt bijna ademloos en voelt vast slag op slag.
 Ten laatsten spreekt het dus: „O beudel! wilt u schamen,
 10 Dat gij zoo armen guil (als ik) slaat 't lijf vol stramen,
 Daar ik mij zelf niet spaar, maar hale tocht op tocht,
 Opdat ik uit dees' gracht op 't droog geraken mocht.”
 „Zacht (zegt den Voerman) zacht! zult gij mij wederstreven?
 Ik zal u stokken-brood in plaats van haver geven!”
 15 Zoo sprekende hij den zweep rept met een groot geraas,
 En touwt het taaye vel van 't mager honden-aas.
 „Onzalig is het land, daar van een woest, verwaten,
 „Ondraaglijk wreed tyran verheerd zijn de onderzaten.
 „Hij zuipt haar 't vleesch en 't bloed, en knaagt tot op 't ge-
 20 „'t Versteken overschot der schameler gemeent. (beent
 „En zoo daar iemand kikt, die moet (wat boozet plagen!)
 „Een drie-maal zwaarder juk als ooit voorhenen dragen.

II. *Van den Leeuw ende Vos.*

- D En onverwonnen Leeuw, der dieren Opper-koning,
 Zich veinsde doodlijk krank in zijn gewelfde woning,
 En daagden al 't gediert ten hove, op groote peen
 Wie daadlijk niet verscheen tot voorstand van 't gemeen:
 5 Vermids hij zaken hadde haar allen te verbreiden,
 Nut tot den stand zijns rijks, als hij zou zijn verscheiden.
 Elk volgt zijns Konings last; al bevende, uit ontzag,
 Verschiijnt in 't groot paleis op den gezetten dag.

- Elk komt er, uitgezeïd de Vos, de loost' van allen,
 10 Die heeft in al dit spel een wonder kwaad gevallen,
 Neemt op de stappen acht, die hij in 't zand ziet staan,
 Verneemt dat niemant keert van al die derwaards gaan;
 Dies spreekt hij bij zich zelf, al toornig en verbolgen:
 „Te recht zij beesten zijn, die blindeling dus volgen.
 15 De stappen die in 't zand, gestrekt na 't groot paleis
 Klaar toonen, waartoe wil gedijen zulken reis,
 Vermids van veelen niet een van ons meed-gezellen
 Weërkeerden veilig, om 't geschiede te vertellen.
 „Gelukkig is de man, die, uit een rijp beraad,
 20 Van 's Princen tyrannije en wreedheid 't net ontgaat;
 „Die uit 't gevaar zich houdt van strikken opgehangen,
 „Daar 't arme slechte volk te licht zich in laat vangen.

III. Van den Eike ende Olmboom.

- DEn schaduwenden Olm bad d' Eik, der boomen koning,
 Dat, zonder lang verdrag, oft eenige verschooning,
 Hij 't bladerijk geboomt, dat om hem stond gegroeid,
 Ter aarden vellen zoû: opdat hij, schoon gebloed,
 5 Zich heerlijk toonen mocht, en zonder enig kommer
 Zijn groente breiden uit en veel begeerde lommer.
 Maar als den rijpen Eik zijn schalkheid werd gewaar,
 Sprak hij: „Waar blijve ik dan op 't strengste van het jaar,
 Wanneer den zuren herfst en winter met zijn buyen
 10 Als uitgelaten heel zoo fel begint te luyen,
 Dat mijn volwassenheid noch dikte komt te sta,
 Hoe diep in d' afgrond ik mijn kromme wortel sla;
 Ten zij een dikke schaar van beuken, elzen, linden,
 Afschutten 't mijner baat 't gebulder van de winden?
 15 Dies ik uw schalkheid spoor wel tastelijk en grof,
 En t' uwer straf verban u eeuwig uit mijn hof.”
 „Gij, Vorsten! luistert toe, en wilt dees leering vaten:
 „Dat s' Princen heil bestaat in 't heil van de onderzaten;
 „Dat hij gelukkig is, die s' vleyers tong ontgaat,
 20 „En van 't gezelschap der lof-tuiters zich ontslaat,
 „Diens enig doel-wit is den plas-dank van haar Heeren,
 „En, tot den bodem toe, de rijken om te keeren.

IV. Van den Bazilisk ende 't Wezelken.

MEt wreede, onmenschlijk dier, dat, eiselijk en straf,
 Den menschen blixemt met een oogenwenk in 't graf,

- De felle Basilisk, beloerden en bewaakte
 Een Wezelken, 'twelk staåg zijn duister hol genaakte;
 5 Een Wezelken, 'twelk staåg zijn aas aldaar ontrent
 En dagelijkschen roof te halen was gewend.
 'T welk, als het nu gewaar werd s' Basilisken treken,
 Zoo heeft het hem beraân om 's vijands macht te breken,
 En met een taksken groen van ruiten zich bedekt,
 10 Van ruiten, 'twelk voor 't gift een tegen-gift verstrekt,
 Ja, eindelijk vermag den Basilisk te dooden.
 Dies heeft het dagelijks zijn vijand t' hoofd geboden.
 „Het welk den zwakken leert, dat hij zijn zaak gewis
 „En wijs beleiden zal, om hem die sterker is
 15 „Met uiterlijk geweld zoo zeer niet te bespringen,
 „Als door voorzichtigheid en kloekheid te bedwingen.
 „Veeltijds de sterke zijn door kloeker t' onderbracht,
 „Want list (gelijk men zegt) gaat dikwijls boven kracht.

V. De Aap met haar jongen.

- DER Bavianen nicht vol kluchtige praktijken,
 Die baarde t' eender dracht twee kindren haars gelijken,
 Die welk zij ongelijk heeft t' zamen opgekweekt:
 'T een zij met liefde omhelsde en lieflijk heeft gesmeekt:
 5 Het ander zij verwerp en liet het in groot lijn,
 Als of het waar geweest onecht van bastaardijen;
 Daar 't nochtans wetlijk, als het ander, dalen kwam
 Van 't baviaansche bloed, den rechten Apen-stam.
 Het ander dertel dier zwom vast in duizend weelden,
 10 Het buitelden op 't hoofd, het dansten en het speelden,
 Tot dat, bij ongeval, o droevig apen-wee!
 Het zijnen linker poot zeer deerlijk brak in twee.
 De moeder Simme was begaan om 't kind te sussen,
 Maar laas! t' en help al niet, t' en vraagde na geen kussen.
 15 Zij drukten 't aan de borst, het was te zonderling!
 Zoo lange tot de ziel het arme wicht ontging.
 De moeder was bedroefd, zij huilden en zij schreiden,
 Maar 't rechte wit-broods kind, dat was en bleef verscheiden.
 „Gij ouders, die uw vrucht met zotte liefde aankleeft,
 20 „Neemt hier een spiegel aan, en ziet wat loon 't u geeft,
 „Als gij uw kind opkweekt, wild, dertel, ongebonden,
 „Groeit in zijne ijdelheid en lacht in zijne zonden.

VI. *De Leeuwe en 't Peerd.*

- DE Leeuw, 't ontzaglijk dier, 't Peerd ziende 't gras aflezen,
 Zeer listig tot hem trad, en veinsde zich te wezen
 Een wel-ervaren arts, die, door kunst-rijke list,
 Tot allerlei gebrek en krankheid hulpe wist.
- 5 Maar 't Peerd, niet minder loos, riep: „O, ter goeder uren
 Heeft u Apollo hier tot mijwaards willen sturen!
 O Æsculapi, komt, uitnemendste doctoer!
 Treedt herwaards met uw kunst en komt mijn kwale voor:
 Want mijnen achtervoet mij bang maakt en verlegen,
- 10 Vermids een groot gezwel, daar onlangs aan gekregen;
 Ontzegt uw hulpe niet, is 't anders in uw macht;
 Besmeeret met uw zalve, opdat het wat verzacht.”
- De Leeuw veinst zich gereed 's Peerds achter-voet te heelen,
 En schikt zich achter aan: dan 't Ros slacht niet den schelen,
- 15 Het slaat den loozen arts 't hoef-ijzer voor den kop,
 Dat hij ter aarden ligt, één-slaags, met éenen klop.
 „'t Gaat zoo gemeenlijk, dat die andren meent te plagen,
 „Die wordt eerst zelf geplaagd en moet zijn straffe dragen;
 „Die andren 't net voor-spant oft eenen kuil bereidt,
- 20 „Eerlang zelfs in den strik oft in den afgrond leît.

VII. *De Vos en de Kraan.*

- DE lang-gebekte Kraan den schalken Vos vergasten;
 De Vos, die op de koomst van zijn vrundinne pasten,
 De spijzen rechten aan, in 't plat van een platteel;
 Dies pronkten Juffrouw Kraan, maar Reintjen kreeg zijn deel.
- 5 Dit heeft haar tot in 't hert verdrot en gespeten,
 Doch heeft zij 't ongemerkt voor suiker opgegeten;
 Ter tijd zij om haar leed te wreken was gereed,
 En Reinert ook genood haar tafel heeft bekleed;
 Maar 's Kranen loosheid heeft hij haastelijk vernomen,
- 10 Toen hij 't eng-halzig vat met spijs ter disch zag komen.
 De smetsende weerdin spreekt 't looze Vosken aan:
 „Hoe, Reynaart! eet gij niet, laat gij mijn spijs staan?
 Hoe smaakt mijn disch-gerecht?” de Vos, diespreekt ten besten:
 „Die met een ander spot, wordt zelf bespot ten lesten.”
- 15 „Want wie met andren schempt en houdt zijn spotgeral,
 „Denk' vrijlijk, dat hij weêr beschempet werden zal.

VI. 14. Slacht niet den schelen, gelijk niet op den scheelziende, op hem, die averechts kijkt en doet. — VII. 1. De s. Vos had de ... Kraan te gast. — 11. Smetsende, smullende.

VIII. *Paauw ende t' Nachtegaal.*

- DE schoon-geveêrde Paauw aanhoorde, met begeeren,
 Het Nachtegaalken in de wilgen quinkeleeren,
 En werd bijna verliefd op 't liefelijk gezangk
 En 't goddelijk muziek, dat uit de takken klank.
- 5 Ten laatste sprak ze aldus: „O moeder aller dingen!
 Nature, die mij voor veel andren zonderlingen
 En heerlijk hebt gecierd, hoe was ik zoo onweerd,
 Dat gij welzingens kunst met mijnen gouden steert
 En eersleep niet te gaâr hebt willen huwelijken,
- 10 Opdat ik zoo alszins der vooglen roem mocht strijken!”
 Nature toen ter-stond heeft 's Paauws ondankbaarheid
 Berispt, om dat met 't gene haar rijklijk bijgeleid
 Zij niet en was vernoegd; gelijk, tot geen en tijden,
 Het Nachtegaalken niet s' Paauws voordeel zal benijden,
- 15 Maar zich te vreden houdt met 't gene haar is gejongd.
 „Indien ook (zeide zij) het elkeen waar vergond,
 Te hebben 't gene hij wenscht, 't stond grootelijks te vreezen
 Dat met vernieuwen ik alsteeds zou bezig wezen.”
 „Gij, die met uwen staat noch eens ontvangen lot
- 20 „U nimmermeer vernoegt, maar opstaat tegen God
 „En der Naturen wet, leert met vernoeging leven,
 „Noch wenscht niet na hetgene een ander is gegeven.

IX. *Van de Wolven ende Schapen.*

- DE Schapen hadden met de felle Wolven t' zamen
 Een heftig krijg-geschil; dies haar te hulpe kwamen
 De wakker Honden, die zich toonden al bereid,
 Haar zaak t' handhaven en haar groote onnoozelheid.
- 5 De Wolven, buiten hoop van de overhand te houden,
 De Schaapkens boden aan (indien zij 't haar vertrouwden)
 Te handelen van vreed': mits dat, van stonden aan,
 Zij d' Honden zouden als in gijzeling ontvaân,
 En daarvoor wederom de wolfkens tot haar zenden.
- 10 De Schaapkens stemden zulks. O, droefheid! wat ellenden
 Genaakten haar zoo fluks! Van d' Honden zij ontbloot,
 Het een na 't ander van den Wolfkens werd gedood,
 Al d' honden waren van den Wolventand verbeterd. —
 „Zoo varen zij, die licht der ouden leer vergeten,
- 15 „Dewelk ons streng verbiedt, dat zich een ieder wacht
 „Te stellen zijn geweld in s' vijands wil en macht;
 „Noch dat wij nimmer ons in slaap en laten wiegen
 „Van hem, die al van ouds gewoon is te bedriegen.

X. *Van de Leeuw ende t' Muisken.*

- K'En weet bij wat geval de Leeuw, met groot verschrikken,
 Zich vond op 't onverzienste in toebereide strikken,
 Het zij door 's jagers list, die 't ongediert belaaft,
 Oft ander ongeval in 't looze net gejaagd.
- 5 De Sterke is in gevaar, hij worstelt naar vermogen,
 Maar wordt hoe langs hoe meer daar dieper ingetogen.
 Dies hij zijn stem verheft en eiselijken brult,
 Dat 't gantsche bosch alom is van 't geroep vervuld.
 Een Muisken bij geval daar dicht omtrent geslopen,
- 10 Op 't schallende gekrijsch kooft 't zijnder hulp geloopt,
 En knaagt den strik in twee, met dankbaarheid en vreugd
 Vergeldende des Leeuws heel korts bewezen deugd.
 „Kooft herwaards, spiegelt u, gij Koningen en Heeren!
 „En houdt zoo wel de kleinste als de aldergrootste in eeren,
- 15 „Vermids hier niemand is zoo machtig noch zoo groot,
 „Of de alderkleinste kan hem oorbaar zijn in nood.

XI. *Van de Wind, Zonne, ende Wandelaar.*

- D'E sturen Boreas wel sterkelijk beweerde,
 Dat hij de schoone Zon in mogendheid passeerde.
 Zulk roemen Phœbo docht een al te grooten spijt,
 Fluks dagende overzulks den blaas-kaak uit ten strijd.
- 5 De Noord-wind was gereed, liet zich ter plaatsen vinden,
 En snorkte, dat hij was de sterkste van de winden.
 Zij maakten een verdrag, d' een voor en d' ander naar,
 Te proeven hare kracht op eenen Reizenaar.
 De Buldelaar begon, en blies met volle kaken,
- 10 Wierp eike-boomen om en hoog-gerezen daken.
 De Reiziger terwijl hield zijnen mantel vast,
 Spijt wat hij blazen mocht, wel stijf om 't lijf gepast.
 De Wind, na lang geruisch, niet ziende te vermogen,
 Gaf oorlof, dat de Zon nu ook haar kracht mocht toogen;
- 15 De Zon, die zoetelijk uit 's Hemels gouden dak,
 Op 't hoofd des Reizenaars met heete stralen stak,
 Dat, zweetende, ademloos, zijn kleedren hem verdrotten,
 En zich van s' mantels last genoodzaakt was t' ontblooten.
 „Gij, die te streng regeert, leert wat een macht, vermengd
- 20 „Met re'en en zachtigheid, al nuttigheid toe-brengt.
 „Gematigde heerschappij onbuigelijke lieden
 „Veel dragelijker valt, als al te streng gebieden.

„T gemeene Volk, dat haat een al te korten lijn,
 „T wil liever zacht geleid, als hard gedwongen zijn.

XII. *Van de Mier ende Krekel.*

- DE maagre Krekel, nu van 's winters kou besprongen,
 Zocht aan 't kloek Mierken heil, tot bedelen gedrongen,
 En met een heesche stem viel 't bezig dierken aan:
 „Erbermt u, Juffrouw Mier! en om een weinig graan
 5 Mij ongetroost niet laat, noch hongers nood bezuren;
 Mijn armoë wat vervult, en opent uwe schuren.”
 Maar 't wakker beestjen, vrij van kommer en ellend,
 Den krekel heeft aldus zijn traagheid voorgewend:
 „Draagt nu verschulde straf, draagt nu 't vermaledijden,
 10 Die al den zomer sleet in wellust en verblijden,
 Die de aangename tijd en zegen hebt veracht,
 En slepende uwen oogst verkwist en doorgebracht.”
 „Het kostelijke pand en kleinood uitgenomen,
 „Is de altijd vliënde tijd, die, huiden omgekomen,
 15 „Niet morgen wederkeert. Wijs is hij van beraad,
 „Die 's tijds gelegenheid beoogt en gadeslaat;
 „Die op geen weelde steunt, noch die, hoe hoog gezeten,
 „De aanstaande zwaarigheid lichtveerdig gaat vergeten.

XIII. *Van den Wolf en de Kraan.*

- DE Wolf, der Schapen vrees, door 't al te gulzig slikken
 Aan een verzwolgen been schier meende te verstikken;
 Dies hij, op hoop van hulp, de langgehalsde Kraan
 Met veel beloften heeft verwil'gd, zijn leed t' ontslaan.
 5 De Kraan, op winst verzot, heeft stout en onverschrokken
 Uit de opgesperde keel des Wolfs het been getrokken;
 Maar als zij nu om loon heeft (wel verdiend) getaald,
 Heeft met deze andwoord haar 't geholpen dier betaald:
 „Wat plompheid kleeft u aan, dat gij nog eischt belooning!
 10 Of is niet loons genoeg de erbarmlijke verschooning,
 Zoo dadelijk betoond, doen ik, hoe wreed geard,
 Uw keel in mijne keel meêdoogende heb gespaard?
 Dus uwer straten gaat, gaat henen uwer straten,
 En 't leven hebt te loon, dat ik u heb gelaten!”
 15 „De ondankbre nimmermeer 't erkennen is bereed
 „De weldaad en de deugd, die aan hem is besteed;
 „Zich-zelfen kent hij niet, blijft trotsch, stout en hovaardig:
 „t Koomt (waant hij) hem al toe, en is nog meerder waardig.

XIV. *D' Esschenboom en 't Riet.*

- D En dik gegroeiden Esch, wiens steile toppen gingen
 Recht na de sterren toe en s' Hemels zolderingen,
 Trotseerde, dat hij stond verheven in 't forest,
 Spijt d' alderfelste storm en allerlei tempeest;
 5 Braveerde, dat hij was veel sterker van vermogen
 Als 't Riet, dat van de wind al stadig wordt gebogen;
 Als 't wankelbare Riet, dat siddert, schudt en beeft
 Voor d' alderminste koelt', die langs de velden zweeft.
 Hij eindigt naauw, een bui ontstaat met sneller vaarden,
 10 En velt den Esschen-boom ontworteld uit der aarden.
 T' Riet, speurende de val des genen, die ter-stond
 T' gebladerd hoofd opstak en hoog verheven stond,
 Dus bij zich zelve spreekt: „O, veilig wonderbaarlijk
 „Is nederigen staat vóór hoogheid, die gevaarlijk
 15 „Het onderwerpsel is van allerhande leed,
 „En schielijk wordt bedreigd te vallen eer men 't weet.

XV. *Van den leugenachtigen Schaapherder.*

- E En, die met d' Herder-staf de wit gewolde kudden
 Voor 't ongediert op 't veld belast was te beschudden,
 Uit schalkheid menig maal zijn luide stem verhief:
 „Help, wapen! wapen, help! en weert den schapen-dief!
 5 De Wolf mijn kudd' belaagt, en ligt hier bij geslopen!”
 De land-liën kwamen fluks tot onderstand geloopt,
 Zoo lange tot, van hem bedrogen menig maal,
 Zij sloegen in de wind zijn schalke logen-taal.
 Ten lesten kwam de geen, die vast op jonge lamren,
 10 Dies d' Herder deerlijk kreesch, het zoude een mensche jamren:
 „Help! nageburen, help! mijn kuddeken lijdt nood,
 De Wolf van 't beste Vlies mijn schaaps-kudd' heeft ontbloot!”
 Zijn roepen was vergeefs, vergeefs was 's Herders weenen,
 Zij dachten: 't is bedrog, hij liegt gelijk voorhenen.
 15 „Zulks en zoodanig is der logenaren loon,
 „Diens goddelooze tong te liegen is gewoon:
 „Al spreekt hij somtijds schoon de waarheid zonder liegen,
 „Men geeft hem geen geloof, die lust heeft in 't bedriegen.

XIV. 3. Trotseerde, liet er zich op voorstaan. — XV. 12. Vlies, schap (van de wol). — 17. Al s. h. s. Schoon, ofschoon.

XVI. *Van 't Zwijn ende den Wolf.*

- DE Wolf een vuile Zog ziende in den misthoop liggen,
 Die, zwanger, nu bestond te stenen en te biggen,
 Zich vroemoër heeft geveinsd, en haar, in biggens smert,
 Te helpen aangeboën uit een meêdoogend hert;
 5 Zulks heeft de vuile Zeuge al morrende afgeslagen.
 De Wolf, om zulken roof te beter te belagen,
 Erbood zich minne-moër te willen zijn van 't spek,
 Dat nergends beter groeit als in zijn eigen drek.
 Maar als de Bigster nu bemerkten s' Wolves treken,
 10 Zij met deze antwoorde is der dieren schrik ontweken:
 „Gaat henen, Jonker Wolf! uw smeer en pelsen huid
 Betuigen, wie gij zijt; zoekt elders uwen buit.”
 „Gij, die nog menschen wilt in deze weereld schijnen,
 „En doodt d' aanstaande vrucht uws lichaams met venijnen
 15 „(Ik laat 't opvoeden staan); — kooft herwaarts, en ontwaakt:
 „Ziet, hoe het vuilste beest, de Zeuge, uw vonnis maakt!
 „T' zijn hoeren, die haar lief onechtelijk omarmen;
 „Maar duivels, die de vrucht haars lichaams niet beschermen.

XVII. *Van een hoveirdig Muil-dier.*

- DE gladde Muil, gestald aan eener voller kribben,
 Zich mesten rond en bol, dat 't smeer kleefde aan de ribben,
 Vermids hij noch met last noch arbeid was bezwaard,
 Waarom hij weeldig werd en brieschten als een paard,
 5 Beroemende 't geslacht, waarvan hij was gesproten,
 Ja, van veel eedler bloed als al zijn tijdgenoten,
 Verheffende zijn deugd en draf-geleerdheids kunst,
 Waardoor hij t' hemwaards trok zijns Heeren oog en gunst,
 Waardoor hij overtrof Ros-Bayaard in 't pikeeren,
 10 In ren of in toernooi, in springen of in keeren.
 Maar als de Muil op 't lest werd voortgebracht in 't perk,
 En op zijn traagheid-van-naturen nam gemerk,
 Als de andre hengsten hem zoo wijd te boven gingen,
 Het zij in wakkerheid van draven of van springen:
 15 „Nu (sprak hij) merk ik licht, als ik mij zelve ken,
 Dat ik van 't ezels bloed van ouds gesproten ben.”
 „De roemers varen zoo, die zot haar zelfs flatteren,
 „En roemen van hetgeen zij in-der-daad ontberen;
 „Of iemand duizend-maal met roem zich zelf bekroont,
 20 „De ervarentheid betuigt, wat deugd bij iemand woont.

XVII. 7. Draf-geleerdheids kunst, de kunst van te hebben leeren draven. — 9. Ros Bayaard, 't paard van de Vier Heemskinderen. — Pikeeren, onder den man rijden.

XVIII. *De Wolf, in 't schaaps-kleed, voor de kooi van 't Schaap.*

- DE Wolf kwam tot de kooi der wapenloze schapen,
 Vermomd met 't lamren-vel, om d' Hamel te betrapen,
 En bad hem, dat hij zich vervoegen wilde in 't woud,
 Dat als een schoon priëel was loof-rijk opgebouwd.
- 5 Maar d' Hamel zeide: „Ik zoude u geerne gaan verzellen,
 Indien gij waart een Wolf, die u te weer mocht stellen,
 Zoo eenig ongediert ons overviel in 't groen.”
 De Wolf, gelijk verheugd om zulk een antwoord, doen
 Van 't schaaps-vel zich ontsloeg, en sprak: „Tsa, gaan wij
 wakker!
- 10 Ik ben de Wolf, uw vrund en aldertrouwste makker.”
 „Neen,” sprak den Hamel doen, „gaat uwer straten heen,
 En hebt met uws gelijk uw lust en vreugd gemeen;
 Mijn schaaps-kooi ik behoe, ter tijd ik, t' mijnder bate,
 Een trouw gezet bekoom, daarop ik mij verlate:
- 15 Genoeg heb ik geleerd, aan deze uw vreemde pert,
 Dat onder 't schapen-vel school 't wreede wolven-hert.”
 „T' is al van ouds, dat, om d' onnoosle te verlokken
 „De wreede 't schapen-vel arglistelijk aantrokken;
 „De schijn veeltijds bedriegt; dus is hij wijs bedacht,
- 20 „Die Jonker Wolfaart vreest, en zich voor 't schaaps-vel wacht.

XIX. *Een Herder ende een Afgod.*

- EEN Ossen-herder, tot afgoderij genegen,
 Aanbad een houten-God, om rijkdom en om zegen;
 Hij lag op 't aardrijk neêr, en bad de Godheid aan,
 Opdat hem 't heilig hout van armoê mocht ontslaan.
- 5 Maar als hij moê gebeên, na blinder luiden zeden,
 Noch schat noch rijkdom kreeg tot loon van zijn gebeden,
 Hij, met een stalen aks, den af-God ging te keer,
 Die brekende den hals viel van 't hoog altaar neêr,
 Uitstortende een threzoor van schijven, die (uit zorgen)
- 10 Daar iemand voormaals in had bij geval verborgen.
 Dies d' Herder sprong van vreugd, en riep: „o Godheid mijn!
 Uw weldaad niet verbeên, maar wou gedwongen zijn!”
 „Wat weldaad iemand doet, met kracht daartoe gedwongen,
 „De zulke ontbeert den lof op des ontvangers tongen;
- 15 „Wie willig als van zelf zijn naasten deugd bewijst,
 „Veroorzaakt, dat men hem voor zijne mildheid prijst.

XX. *De Vos en de Katten.*

- DE schalke Vos op 't veld de Katten vast verzelde,
 En van zijn listigheid veel snorkende vertelde,
 Dat aller Katten doen en hand-werk (hoe men 't acht)
 Was muize-vangerye en enkel ratten-jacht.
- 5 Terwijl zij onderlinge aldus in 't twisten rezen,
 En Reinert boven haar d' uitnemendste wou wezen,
 Een koppel honden haar te schielijk overkoomt;
 De Simmen klavren in de takken van 't geboomt;
 Maar Reintjen, in gevaar, niet wetende waar vluchten,
- 10 Is fluks der brakken roof, en spreekt met diep verzuchten:
 „Hoe ijdel is de roem des genen, voor gewis,
 Die op de Katten smaalde en nu haar schouwspel is;
 Wanneer hij in gevaar, ja, hoop en troost ten einde,
 Haar vlijtigheid aanschouwt en zelfs blijft in ellende!”
- 15 „Die schier vergoded schijnt en alles hier toelacht,
 „Zich voor 't beroemen hoede en voor 't bespotten wacht;
 „t' Geluk is wankelbaar; wel hem, die wijs beraden
 „Zorgvuldelijk zich wacht van andre te versmaden

XXI. *t' Serpent en Aanbeeld.*

- T' Scherptandige Serpent belust was te vermaken
 Een Aanbeeld, herd van staal en ijzer teenemalen,
 Maar kon verwinnen niet op zulken ijsren romp;
 En maakte t' aanbeeld niet, maar al zijn tanden stomp.
- 5 Als nu des diers gebit ten lesten was bedorven,
 Heeft het van t' Aanbeeld tot een andwoord dit verworven:
 „Wat dolheid gaat u aan, dat, met uw scherp gebit,
 Gij om mijn hardheid te verbrijslen zijt verhit!
 Laat af, laat af in tijds, al waren uwe tanden
- 10 Van koper en van staal, ik maakte ze ter schanden.”
 „Dees fabel wil de zulke aan-spreken zonderlingen,
 „Die zich aanmeten meer als menschenlijke dingen.
 „Gelijk dat zotte volk, dat, met een ijdel hoop,
 „Een vaart langs t' Noorden zoekt, spijt der naturen loop:
- 15 „Dat met een eiken plank, o stoute zee-gezellen!
 „Drijft door 't bergachtig ijs, gelijk als na der Hellen,
 „En blijft al een schip in 't Noorden voor den tol
 „Gelijk een toren staan, zij varen even dol.

XXII. *D' oude ende jonge Kreeft.*

- DE schelpedragers Kreeft wilde haars gelijk aanwijzen,
 Dat t' voorwaards zwemmen meer als t' aarslen is te prijzen:
 Al was 't schoon, dat nature haarluiden in dit deel
 In 't scheppen hadde ontbloot van schoonheid al geheel,
 5 Vermids zij andren hadde op andre wijs gegeven,
 Met vinnen door het vocht recht voorwaards uit te zweven.
 Maar de onderwezen Kreeft sprak zijnen makker aan,
 Dewijl hij 't had geleerd, hij zoudet eerst bestaan,
 En als een leerlijk beeld het vachte veld doorploegen,
 10 Hij wilde, recht op 't spoor, hem na te volgen voegen. —
 „Gij, die 't voortrefflijk ambt eens leeraars vast bekleedt,
 „En andren haar gebrek te toonen zijt gereed,
 „U zelve eerst bestiert; wilt in u zelf genezen
 „T' geen gij in andren meent bestraffelijk te wezen.
 15 „Want als gij andren leert, en blijft van 't goede schuw,
 „Zoo blijft een dobbel zonde en grover vlek in u.

XXIII. *Een Kraai en t' Schaap.*

- EEN hongerige Raaf, tot stelen altijd vlugge,
 Vloog t' wigewelde Schaap op zijnen bonten rugge;
 Uitplukkende van 't Vlies de wol gelijk verwoed,
 Doorpikt het blanke vel, en zuipt t' onnoosle bloed;
 5 Het Lammeken lijdt smert, doet niet dan droevig blaren,
 Maar kan de Vogel noch verschrikken noch vervaren.
 Dies het ten lesten spreekt: „Bloed-zuipende tyran!
 Gij zijt voorwaar op mij een dapper held en man;
 Op mij, onnoozel dier en weerloos heel-met-allen!
 10 Maar, hebdijs t' hert, bestaat den hond eens aan te vallen.”
 De Raaf wordt noch beweegd noch luistert na dien zang;
 Zuipt t' jonge lamren-bloed, gaat vlijtig haren gang.
 „De klachten zijn vergeefs, vergeefs zijn al de tranen,
 „Die voor een dwingeland uitstorten de onderdanen:
 15 „Hij lacht in haar verdriet, hij groeit in hare smert,
 „En voedt met haren druk de blijdschap in zijn hert.

XXIV. *De Vos en de Bijen.*

- DE Vos, in eenen strik geraakt in duizend lijen,
 Besprongen eenen zwerm van hommelande Bijen;
 Die priemden hem alszins op 't heetste van den dag

- Met angelen in 't lijf, daar hij gevangen lag.
 5 Zijn makker tot hem treedt, en raadt, dat hij te zamen
 Dien zwerm af-schudden zal, die hem zoo deerlijk pramen.
 „Neen,” zegt de schalke Vos, „dees Biekens zijn nu zat
 Van 't looze Reintjens bloed, dat liefelijke nat:
 Verjage ik dezen zwerm, zoo kooimt 'er weêr een jonger,
 10 Met nieuwen appetijt, met verschen, gragen honger,
 Die zouden van mijn vleesch en bloed haar-zelven voên,
 Met meerder pijn en smert als mij nu deze doen.”
 „Het is een oude sprook, dewelk natuur nog heden
 „In s' herten tafel heeft uitdrukkelijk gesneden:
 15 „Dat van twee kwaden t' beste altijd te kiezen staat.
 „Wel hem, die in 't verdriet het slimste nog ontgaat.

XXV. *Den Arend en de Vos.*

- DEN Arend krom-gebekt het Vossen-nest beloerde,
 Daar zij de jongskens uit bij haar gebroedsel voerde,
 Die, veilig van 't gediert, van hagel, wind en stroom,
 Gelegerd lagen in de top van eenen boom.
 5 De Vos, die is beroerd, is toornig en ontsteken,
 Met-eenen ook gezind, zijn leed op 't strengst te wreken;
 Maar als 't aan vlerken mist om stijgen in de locht,
 Daar in den top des booms zijn jongskens zijn gebrocht,
 Hij met een vuurge toorts 't bebladerd hout van onder
 10 Aan lichter lagen blaast en branden doet te wonder.
 Laas! de Arends schreyen vast in 't midden van 't gesmook,
 De Moeder hopeloos vast vliegt om vuur en rook;
 Maar och! 't is al vergeefs, 't en houdt niet op van branden,
 Oft al 't gebroedsel is, met nest met al, ter schanden.
 15 „Gij, die in mogendheid, gelijk gebenedijd,
 „Tot op der eeren throon als Goôn verheven zijt,
 „U voor de minste ontziet, en wacht u haar te krenken:
 „Gedenkt, dat de alderkleinst' zich zal te wreken denken.

XXVI. *D' Ezel springt zijn Meester op 't lijf.*

- T' Lang-oorig lastbaar dier, jaloersch om al de weelde
 Des Hond's, die in den schoot zijns Meesters daaglijks
 Die 't beste wildbraad at, dat van de tafel viel, (speelde,
 En smulden als de geen die altijd feest-dag hiel,
 5 Werd eindelijk beraân zijn meester te feesteeën,

XXV. 5. Beroerd, ontroerd. Van Lennep en Van Vloten zijn door een drukfout misleid. — 10. Te wonder, zeer wonderlijk.

- En sprong met luid gebulk op s' Heeren zijden kleëren.
 Den Huis-heer, al verbaasd, roept: „Wapen, wapen, moord!”
 T' gezin raakt op de been, de knechten komen voort:
 En ziende 't woest bedrijf, en s' Ezels vremde zeden,
 10 Met kluppel-slagen hem bestreken al zijn leden,
 Besmeerden hem zijn huid, en spoeden na de stal,
 Daar hij met droefheid mocht beklagen zijn misval.
 „Gij, die lichtveerdiglijk verandert wispelturig
 „Van 't een tot t' ander ampt, en zelden zijt gedurig
 15 „In 't opgeleid beroep, vernoegt met uwen staat!
 „Opdat het u op 't lest niet als den Ezel gaat.

XXVII. *De Wolf en 't onschuldig Lammeken.*

- A Ls bij geval de Wolf en t' Lammeken te zamen
 Het zilver van een borne oft beek te drinken kwamen,
 De Wolf ter zijden zag, en riep, geheel ontsteld:
 „Wie zijdi, die u hier zoo dicht bij mij verzelt?
 5 Die 't water roeren dorft en 't nat van dees rivieren?
 Gewis, al waardij schoon een van de grootste stieren,
 Die stouthed waar te groot.” Het Lammeken verbaasd
 Zijn onschuld heeft gemaakt; maar Wolfaart, als beraasd,
 t' Onnoosle dierken greep, en vattet bij der keelen,
 10 En riep: „Hoe, zuldij van uw ouders niet verschelen,
 Maar volgen haren aard? Ik zweere, voor die schuld,
 Gij, eer de zonne daalt, mij t' leven laten zult!”
 „Wie brandt, om andren te verbijten en verslinden,
 „Licht iemant schuldig kent, en kan een oorzaak vinden.
 15 „Men slacht t' onnoozel lam om 't vet en om de rok;
 „Want wie den hond wil slaan vindt lichtlijk eenen stok.

XXVIII. *De Dief en den Huishond.*

- D EN Dief, in s' borgers huis, bij duister nacht gebroken,
 Van d' huisbewaarder Hond ontdekt werd en geroken;
 Dies hij, in lijfs-gevaar, den Hond aanbod ter nood,
 Indien hij 't blaffen staakte, een lekker garsten-brood.
 5 Maar 't aldertrouwste beest, zijns ampts en plichts gedachtig,
 Al blaffende verhief zijn stemme langs hoe krachtig;
 Opwekkende 't gezin luids-keels met groot gerucht,
 En dreef met deze stem den Roover op de vlucht:

XXVII. 2. Borne, bron. — 3. De uitg. heeft onstelt. — 6. Al — schoon, hoewel, ofschoon. — 15. V. L. en V. V. hebben slaet, dus stond hun niet de goede uitg. (Pers, 1617) ten dienste. — XXVIII. 3. Ter nood, in (zijn) nood.

- „Zoude ik, om 't snood genot, uw diefte en boosheid helen,
 10 En trouweloos alzoo mijns Heeren goeden stelen?
 Of door begeertens brand, om winst mij toegezeid,
 U veilen 't goed gerucht van mijn getrouwigheid?
 Vliedt, Roover! pakt u wech; verzieet u voor mijn schelden;
 Mijn eere is mij te weerd, uw munt wil hier niet gelden.”
 15 „Dees fabel stelt ten toon de schuld en plicht oprecht
 „Van een getrouw gemoed, en vroom, rechtvaardig, knecht,
 „Die s' Heeren haaf beschut en voorstaat als zijn eigen,
 „Noch om geen giften zal tot trouweloosheid neigen.

XXIX. *Den Hond op 't hooi en den Os.*

- M Et krom-gehoornde Beest den hooi-berg hongrig raakte,
 Daar eenen graauwen Dog zijn bedde en nest af maakte;
 Die, als hij werd gewaar de komst des grooten Stiers,
 Heeft hij hem afgeweerd van t' hooi met veel getiers.
 5 Dies heeft t' verhongerd dier zijn droeve stem verheven:
 „Hoe, makker! gunt mij 't hooi, en houdt mij bij den leven;
 T' is 't eigenst dat ik heb; gij hebt geen hooi van doen:
 Hooi boet uw honger niet, noch t' kan geen Honden voên.”
 „Neen,” zegt de Blaffer, „neen; past fluks dees plaats te ruimen!”
 10 „T' is waar, ik eet geen hooi, maar t' hooi is mij als pluimen;
 T' hooi doet mij slapen zacht, t' is 't bedde van mijn kooi,
 T' brengt rust en wellust aan; dus pakt u van mijn hooi.”
 „Zulks is den boozen aard van veel brood-dronken menschen,
 „Die in wellustigheid, na haren lust en wenschen,
 15 „Onnuttelijk verdoen t' geen d' arme ontbeert ter nood,
 „En weigren in haar weeld' den hungerigen 't brood.

XXX. *D' overladen Ezel en 't Peerd.*

- D En Ezel, overlaân en met veel pakken zwanger,
 Viel zijnen zwaren last op reize langs hoe banger;
 Dies hij zijn reis-gezel, aâmachting, moede en mat,
 Het weeldig Ros, om hulpe en wat ontlasting bad.
 5 T' welk voerloos, niet alleen hier door niet werd betogen,
 Maar heeft den armen Muil, van trossen krom gebogen,
 In zijn ellend beschimpt, ter tijd het slaafsche beest
 Ter aarden nederviel en deerlijk gaf de geest.

XXVIII. 12. Voor u overhebben mijn goeden naam? — 13. Verzieet, ontziet. — XXIX. 7. Tis 't eigenst dat ik heb, 't eigenaardigste. — 15. Ter nood, in tijd van nood. — XXX. 5. Voerloos, zonder vracht (b.v. een voer hout voor een vracht hout). — Betogen, aangetrokken — 6. Trossen, torsen. — 7. Ter tijd, tot de tijd, dat.

- De reiziger, die om zijn reis te spoeden pasten,
 10 Bestond met s' Ezels last s' Peerds rugge te belasten;
 'T welk, weigerende, met veel slagen fel gegroet,
 Het lachen werd verleerd in s' Ezels tegenspoed.
 „Wie in eens anders kruis en lijden schept vermaken,
 „En onneêdoogende is, mag ernstelijken waken:
 15 „Want, als hij zal verzaad zijn van zijn spot-geral,
 „Hij eindlijk zelve 't juk des onspoeds dragen zal.

XXXI. *De Papegaai en den Vos.*

- D En klapper Papegaai, op 't opperste eender eiken,
 Met vette roof gelaân, kon Reinaart niet bereiken;
 Dies hongrig na de kaas, die zij genepen had
 Met haren krommen bek, bedrieglijk tot haar trad:
 5 „Geluk, (riep hij) geluk! o wiens gemaalde veeren
 Al de andre vooglen wijd in zuiverheid passeeren,
 Indien uw schoonheid met 't wel-klinkende geluid
 Van zingen waar gepaard, gij waart de braafste bruid
 Van al dat, licht-gewiekt, met uitgebreide schachten,
 10 De dunne locht doorsnijdt en 't aardrijk gaat verachten.”
 De Papegaai, door 't lof beweegd in hare ziel,
 Stak op een heesche keel; dies haar de kaas ontviel;
 Die 't slimme Reintjen nam; en leerden d' hooggezeten,
 Bedrogen vogel zoo wel zingen voor zijn eten.
 15 „Zulks is der vleyers kunst, die van de wijste man,
 „Als hij haar 't oore leent, 't gehoor betoovren kan:
 „Schoon woorden geven zij, waardoor ze hem achterhalen,
 „Wanneer hij die op 't dierste in 't reeknen moet betalen.

XXXII. *De Vorsch, Rat, ende Adelaar.*

- D Er groener Vorsch en heir bestond zeer fel te woelen,
 En met den Ratten krijg te voeren om de poelen;
 Doch, eindlijk afgemat, besloten eenen vreê,
 En hielden in 't moeras te gaâr haar plaats en steê.
 5 Der Vorsch Koning, nog des krijges niet vergeten,
 De Velden-vorst belaagde en nooden hem ten eten,
 Die, peinzende om geen wraak, beschreed des Vorsch rug,
 Opdat hij over 't meer hem strekken mocht een brug;
 Maar midden in den stroom gezwommen en gekropen,
 10 De Vorsch uit ouden haat de Veld-rat heeft verzopen.
 'T welk als den Arend zag, heeft deze buit beloerd,
 En Vorsch en Rat om hoog tot haren roof gevoerd. —
 „De moorders nimmermeer haar straffe ontvluchten mogen;

- „De straffe treedt alszins den boozen onder oogen;
 15 „Zij volgt hem waar hij gaat, gelijk de schaduw' 't lijf,
 „En altijd koomt hem vóór zijn goddeloos bedrijf.
 'T vergoten bloed roept wraak, waar dat hij is gevloten,
 „Ter tijd de levende is begraven bij den dooden.

XXXIII. *Den Os en de Vorsch.*

- DE Vorsch benijde, dat t' gehoornde Beest af-snoeide
 Het lisch en t' groene kruid, dat bij zijn poelen groeide,
 En zwillende onbedacht, van haat en af-gonst dul,
 Bestond, hoe klein en teêr, te snorken op den bul,
 5 Ter tijd hij borst aan tweên door grootschheid opgeblazen,
 Besprengende met bloed en vochtigheid de grazen.
 „O (riep t' viervoetig dier) wat duller razernij
 Bevangt u, dat gij u dus opstelt tegen mij!
 Dat gij uw tederheid en zwakheid gaat vergeten,
 10 En dorft u tegen mij het worstelen vermeten!”
 „Leergierige! leert hier, dat iedereen vooral
 „Een grooter sterkte voor zijn zwakheid stellen zal;
 „Dat mindre tegen meerdre, in macht onvergeleken,
 „Zich wacht den hane-kam oft pluimen op te steken.
 15 „Wie aan den prikkel stoot, verplet zijn eigen hoofd.
 „Wijs is hij, die zich zelf niet al te veel gelooft.

XXXIV. *T' Hert, spiegelende aan de Fontein.*

- T' Hart, ziende in 't kristallijn eens Borns zijn schaduw leven,
 In schoonheid van gedaante heeft d' hoornen prijs gegeven,
 Die 't voorhoofd dienden tot een zonderling cieraad,
 Daar zijn vier beenen bij verdienden niet als smaad,
 5 Vermids zij, lank en dor, de aanzienlijkheid bevlekten
 Der hoornen, die op 't hoofd hem als twee kroonen strekten.
 Terwijl t' Hart dus op zijn beenen is gestoord,
 Het onverziens geblaas van s' Jagers horen hoort:
 Dies zich te ontvluchten spoedt de naarderende brakken,
 10 Maar blijft met d' hoornen vast verward in wilgentakken;
 Wordt veler honden roof, en s' Jagers rijken buit.
 Waarom dees droeve klacht t' Hart barst ter harten uit:
 „O! die zoo menig maal, uit s' Jagers blinde lagen,
 Mij 't lijf en 't leven hebt geweldig ontdragen,
 15 'T was onrechtvaardigheid, dat ik vóór u zoo snood

XXXIV. 2. Prijs, lof. — 4. Waarbij zijn vier beenen. — 9. Uitg. heeft:
 't ontvluchten. — 13. Spreekt zijn beenen toe.

- Den prijs aan d' hoornen gaf, een oorzaak van mijn dood.”
 „Door kwā gewoonte wij de reden zoo verliezen,
 „Dat wij het schaadlijkst meest vóór 't aldernutst verkiezen,
 „Misprijzen 't opperst goed, verheffen t'hoogste kwaad;
 20 „En als wij nu geraakt zijn in een kwaden staat,
 „Dan gaan ons d' oogen op, en moeten spaā belijden:
 „T geen ons behaaglijkst scheen, is d' oorzaak van ons lijden.

XXXV. *De Valken en Gieren verscheuren de Vogels.*

- DE Sperwer overviel al meer d' onnoosle Duiven,
 En wist geen zoeter aas noch vogelen te kluiven.
 De Duifkens, om t' ontgaan zijn hongerige krop,
 Den Valk tot haren voogd en Koning wierpen op.
 5 Maar t' ging haar als de geen, die, om d' een klip te ontglijden
 Verzeild, weêr schipbreuk op een andre droogte lijden:
 Want in beschermens plaatse heeft haar de Valk geplaagd,
 En tot t' gebeente d' een na d' ander opgeknaagd.
 „Veeltijds, wanneer men om d' een tyrannij t' ontvlieden
 10 „Een Koning d' hulde opdraagt en scepter van gebieden,
 „Men onder 't juk geraakt van eenen strengen Vorst,
 „Die na het bloed zijns volks en onderdanen dorst.
 „Veel Princen zweren veel, en houden niet met allen,
 „En leven met haar volk na eigen welgevallen.

XXXVI. *Peerd ende Hert.*

- GESCHIL was tusschen 't Ros en 't vluchtig Hert gerezen.
 t' Ros, om door zoete wraak zijn wonde te genezen,
 Een man om hulpe aanriep, die zulks beloofde vroom,
 Indien 't zich onderwierp de sporen en den toom.
 5 Het Peerd, verhit om t' Hert bloed-dorstig te bestrijden,
 Liet zich uit lust tot wraak besporen en berijden;
 En rent gezadeld heen, met d' opgezeten held,
 Die 't Hert met schichten kwetst en doodlijk nedervelt.
 Dies 't Ros den Ridder prijst, en zoekt te zijn ontslagen,
 10 Om langer niet den last des zadels meer te dragen.
 De meester dit ontzegt, en houdtet onder 't juk;
 Dus eindet zijnen tijd katijvig in veel druk.
 „Wie andren hindren wil of leed doet na vermogen,
 „Zich-zelven op het lest ellendig vindt bedrogen.
 15 „Hij werkt zijn eigen kwaad, die kwaad heeft in den zin:
 „Wie andren netten spant geraakt er zelve in.

XXXVII. *De Leeuwe met d' andere dieren.*

- DE Leeuw, der dieren hoofd, beval dat alle beesten
 Zich rusten tot den krijg, de minste met den meesten.
 t' Langhalzige Kameel, den Ezel en den Stier,
 De Beer, den Haas, het Zwijn, en t' wreede Pantherdier,
 5 De Luipaart, en de Wolf, ten hove fluks verschenen,
 Met al wat t'aardrijk drukt, en voords — treedt op vier beenen.
 Doen sprak de ruige Beer: „Heer Koning! zijdi dwaas,
 Dat gij gedagvaard hebt den Ezel en den Haas,
 Die onbekwaam ter krijg schier vluchten voor de doode?
 10 Den Ezel is te bot, den Haas is veel te bloode.
 Des Ezels dommigheid is wijd en zijd berucht;
 En t' Haasken drijft de vreeze al stadig op de vlucht!“
 „Neen (sprak de stoute leeuw), die twee ons nut zijn zullen:
 Den Ezel schrik aanbrengt, vermids zijn eislijk brullen;
 15 Het Haasken vlug en snel, in 't loopen wel geleerd,
 Boodschappen zal al t' geen wat in de krijg passeert.”
 „Die, om t' gemeene beste eendrachtig te beleiden,
 „Zoo rijp is van beraad, zoo kloek en zoo bescheiden,
 „Dat zelf de onnutste hem ook te passe komen kan,
 20 „De zulke 't beeld uitdrukt van een bizonder man.

XXXVIII. *Vogelaar en de Slange.*

- DE Vogelaar belaagde een Tortel schoon van veêren,
 En dacht haar in zijn net het vliegen te verleeren.
 Zijn strikken hij bereidt, zijn netten spant hij uit.
 Het Duifken wordt beweegd, aanzien de zulken buit
 5 Van rijk en edel zaad, en daalde na het garen:
 Maar och, wat droefheid is den Vooglaar wedervaren!
 Zoo fluks hij trekken wil, hij op een Slange treedt,
 En voelt in t' linker been een doodelijke beet.
 De Tortel is verheugd, zij kooft tot hem gevlogen,
 10 En roept: „Nu moet gij zelf de bleeke dood gedooogen,
 Die onze onnoozelheid bespied hebt en belaagd,
 Die in 't bedrieglijk net mijn maagschap hebt gejaagd.”
 „Wie andren wil verraan, zich-zelfen vindt verraden;
 „Hij jaagt zijn eigen schaa, die andren wil beschaden.
 15 „De kwade zijnen list op elk-een heeft gemunt, (gund.
 „Maar zulks hij andren wenscht, zulks wordt hem weer ge-

XXXIX. *De Paauw en d' Ekster.*

- A**L wat op wieken zweeft vergaderde te zamen,
 Opdat ze een braaf Monarch en overheer bekwamen,
 De een stemde, dat de Zwaan van ouds de kroon toekwam,
 En de ander d' Arend koos, van keizerlijken stam.
- 5 Ten lesten is de stem en uitspraak van haar allen
 Op de opgepronkte Paauw eendrachtelijk gevallen;
 Vermids dat, om de glans zijns schoonheids hoog beroemd,
 Zij stemden, dat de kroon rechtveerdig hem toekomt.
- Maar de Ekster snaterbek de waarheid niet kon zwijgen,
 10 En sprak: „Van waar oft wij dan hulpe zullen krijgen,
 Als ergends iemand ons heel 't onderdrukken poogt?
 Dewijl gij op s' Paauws kracht al heel niet steunen moogt?
 Of zou de vijand, voor de luister van zijn pluimen
 En schoone schachten t' veld verbaasd wel moeten ruimen?”
- 15 „Een schoonheid, onverzeld van wijsheid en van macht,
 „Een vlekke is in het bloed en koninklijk geslacht.
 „De schoonheid van een Prins kan nergends de onderzaten,
 „In tijd van strijdens nood, noch helpen noch iet baten.

XXXX. *De Os en de gemeste Koe.*

- E**En Os, die zwaar gejukt den tragen ploeg most sleepen,
 En stadig werd bedreigd met 't luid geklats der zweepen,
 Des avonds werd gestald, aâmachtig, mat en moê,
 En rusten naast de krib van een gemeste Koe,
- 5 Die schamper dreef den spot met al zijn slavernije,
 Om dat zij leefde in weelde en huppelde als de vrije.
 Maar eindelijk werd den Os gewaar, en nam wel acht,
 Dat dees gemeste Veers werd met de bijl geslacht.
- Waarom hij zijnen staat vóor d' ander heeft geprezen,
 10 Vermids hij niet en had de slag des bijls te vreezen;
 Dies koos zijn slavernij nog liever, als een wijl
 In wellust opgevoed te werden voor de bijl.
- „Wie 't einde gade slaat van goeden en van kwaden,
 „De korte wellust zal verfoeyen en versmaden;
 15 „De wellust is wel zoet in d' uiterlijke schijn,
 „Maar kan van druk en rouw niet afgescheiden zijn.

XXXXI. *Adelaar ende Rave.*

- A**An 't ongeruste strand des zees, der duinen voester,
 Vond eenen Adelaar een toegesloten oester,

- Zoo vast gesloten schelp, dat hij vergeefs zijn best
En ijden arbeid deed, om t' openen op 't lest.
- 5 Een Rave daaromtrent, om zulken buit te krijgen,
Riep: „O, gij most om hoog recht na de wolken stijgen,
En brijzen d' oester-schelp door 't vallen na beneën,
Op een verheven klippe en rotse oft herden steen:
Want ijdel en vergeefs gij arbeidt, met bezuren,
- 10 Te breken deze schelp, die hard is van naturen.”
Den Arend dit geviel: steeg opwaards na de locht,
Liet vallen d' oester-schelp opdat ze breken mocht:
De schelpe viel in twee, dat ze op de rotse klapten;
De Rave daaromtrent den visch ter-stond opsnapt.
- 15 „De tafel-vrunden zijn zoodanig ook van aard:
„Zij troetelen de weerd om eenen lekken-baard;
„Maar als ten einde loopt het brassen en het smeeren,
„Zoo wil de vrundschap fluks in vijandschap verkeeren.

XXXXII. *De Rave en 't Schaap.*

- D En Arend krom-gebekt belaagde en na ging sporen
De Schaapkens wit geweld, die 't groene kruid afschoren.
En voerde op 't onverzienste een Lammerken omhoog.
De Rave 't spel aanzag met een begeerig oog,
- 5 En sprak dus bij haar zelfs: „Is d' Arend zoo onschamel,
Wat hindert mij, dat ik niet roof den vetsten Hamel
Van alle die de weide en 't groene kruid beslaan?”
Zij daalde op 's Hamels rug, om hem te grijpen aan:
Maar als haar klauwen inde wolte zijn geslagen,
- 10 Zij véel te onmachtig is, zoo vetten vlies t' ontdragen.
Den Herder, op zijn luim, den Rave ziet verwerd,
Die op haar dieft ter-stond van hem gevangen werd.
„Wie boven zijne macht zich iets derf onderwinden,
„Zich eindelijk zal geheel bedrogen vinden.
„Wie grooter pak op loed, als hij verdragen mocht,
„Stak menig maal in 't zand, de beenen inde locht.

XXXXIII. *T' wild Verken en den Ezel.*

T' Wild ruig geborsteld Zwijn prat op den Ezel smaalde,
Om dat hij alszins schande en nergends lof behaalde,
Vermids hij, dom van geest en traag in zijnen gang,
Zijn leven slijten most omtrent der prijzen stank,

- 5 Als die onweerdig was gerekend, te verkeerem
 Bij de ander beesten, die zich onderling geneeren:
 Waaron aan 't snoodste werk hij ook gehouden wierd:
 „Maar ik (sprak 't wilde Zwijn) ben d' eelste van 't gediert;
 Mijn eer klinkt over al; ja, in der Princen hoven,
 10 Daar hoort men mijne kracht en groote snelheid loven.”
 Den Ezel, hoorens-zat en walgende van 't lof,
 T' welk d' opgeblazen Zwijn zich eigende te grof,
 Riep: „Willig ik ontbeere een snelheid onbedwongen,
 Om dat mijn leven niet als 't uwe wordt besprongen.”
 15 „Een glorie, steeds omringd van allerlei gevaar,
 „De wijze geerne mist al blinkt ze wonderbaar:
 „Dien glans bekoort hem niet, en, liever als verheven,
 „Wil veilig slave zijn, en heel vergeten leven.

XXXXIV. *Strijd der Vogelen en der Beesten.*

- T' Viervoetig wild Gediert' streed met t' Gevogelt heftig.
 Men kwam van wederzijds te velde prat en deftig:
 T' zij omdat veel te laag t' Gevogelt dalen kwam,
 En 't eigendom al meer des aardrijks tot zich nam,
 5 Oft ander oorzaak, verre (om de oudheid) nog te zoeken
 In 't ongekreukt pampier van onbeschreven boeken.
 De strijd ging dapper aan; een ieder deed zijn best,
 Opdat hij zijn partij verwinnen mocht int lest.
 De Vleermuis, half beducht, haast tot den Dieren neigde,
 10 Om best in tijds 't ontgaan t' Gedierte, dat haar dreigde;
 Maar als de vooglen nu, door 't vliegende gerucht,
 De Dieren dreven met de Vleermuis op de vlucht,
 De Vleermuis sichtent, om haar trouwloos onderwinden,
 Haar geenszins dorst in 't choor der vooglen laten vinden,
 15 Maar sluipt bij duister nacht om 't kwaad, dat haar aankleeft,
 Haar schamende de daad die zij bedreven heeft.
 „Al die in d' open locht het voorhoofd op wil houden,
 „Zich wel van ontrouw wacht, die dobbel werd vergouden.
 „Wie eenmaal ontrouw pleegt, heeft altijd schande en smaad,
 20 „En wordt van 't menschgeslacht verbeter en gehaat.

XXXXV. *De Vorschen en haren Koning.*

DE Vorschen Jovem om een Vorst oft Koning baden:
 Den Hemel, om zich van haar klachten wat t' ontladen,

XXXXIII. 7. Snoodste, geringste. — XXXXIV. 13. Sichtent, sedert.
 — XXXXV. 1. Jovem, Jupiter 4e nv.

- Haar eenen Hollen Stronk toevoegde, als voogd van 't rijk,
 Die voor fluweel aantrok een rok van 't fijnste slijk.
 5 De Kikkers, niet te vreên met dezen dooden Koning,
 Die noch bescherming bood, noch straffe, noch belooning
 Weêr Iupiter op nieuws aanriepen om een Vorst,
 Die ziel en leven droeg van binnen in zijn borst.
 De Bliksem-voerder haar den Reiger heeft gezonden,
 10 Die d' een na d' ander heeft zeer jammerlijk verslonden.
 „Gij, die van dertelheid geen weelde dragen moogt,
 „Noch nimmer u vernoegt aan eenen vromen voogd:
 „Ziet toe, en wacht u wel van licht te muitineeren,
 „Noch wilt zoo onbedacht verwerpen uw Lands-Heeren.
 15 „Zoo d' eerste reedlijk is, of al wat strenge viel,
 „Een tweede koomt al haast, en neemt u lijf en ziel.

XXXXVI. *De Wolf en 't Geitken.*

- DE lang-gebaarde Geite, om voedsel gaande uit dolen,
 Eerst 't Geitken heeft belast te blijven wechgescholen
 Int diepste vande kooi, die zij met grendels sloot;
 En geenszins op te doen haar jonksken streng gebod.
 5 De Wolf, die bij geval daar lag ontrent geslopen,
 Kwam, als de Geit vertrok, fluks aan de kooi geloopt,
 En klopte zoetlijk aan, en riep tot zijn gewin:
 „Op, op! mijn Geitken, op! en laat uw moeder in.”
 „Neen,” zegt de jonge Geit, „ik luister na geen spreken,
 10 Ten zij mij iemand brengt de loze en 't rechte teeken.”
 „Doet op! mijn kind, doet op!” houdt Wolfaart stadig aan,
 „De loze mijn gedachte en hersnen is ontgaan.”
 „Zoo hebbe ik,” zegt de Geit, „de sleutels ook vergeten;
 Dus blijft vrij buitenstaan, ik zie u door de reten.”
 15 „Wie op de wetten acht, die billijk zijn en goed,
 „Zich vranc en veilig voor veel ongevals behoedt.
 „Wie 't oor der oudren tucht leent, vlijtig na vermogen,
 „Niet licht van iemand werd verleid, noch ook bedrogen.

XXXXVII. *De Houtklover en 't Bosch.*

EEN Landman, gaande in 't Woud spanceeren en verlusten,
 Een bijle zonder steel vond aan de groene kusten:
 Dewelke, opdat ze hem nut en oorbaar wezen zou,
 Zoo bad hij 't boomrijk Bosch, wiens toppen aan 't gebouw

- 5 Des Hemels rezen op, dat hij een stok mocht snijden,
 Om die in 't ijzer der gevonden bijl te vlijden.
 't Bosch gaf den Boer verlof: die eenen ronden tak
 Tot eenen steel in 't hol van d' ijzren akse stak,
 En kerfden fluks nu d' eik, nu d' elzen, nu de linden,
 10 Zoo dat eerlange 't Woud niet meer en was te vinden.
 „Gij, die te licht gelooft, en hem die u beloert
 „De wapens overgeeft, die gij tot noodweer voert,
 „Denkt, hoe 't u zal vergaan, wanneer gij t' zweerd in handen
 „De zulke geeft, die u vernielt en maakt tot schanden.

XXXXVIII. *D' Exter met Paauwen-veeren.*

- EEn Exter, om in 't choor der Paauwen, als de vrije,
 Te komen, en met haar te houden maatschappije,
 Van Paauwe-pluimen heeft een heelen bos vergaard,
 En heerlijk haar verciert met eenen paauwenstaart,
 5 Verschijnende in een dal, daar leeg en diep gezonken
 De Paauwen zijn gewoon haar cierlijk op te pronken;
 Die (speurende terstond, dat de Exter, schoon voor 't oog,
 In eenen paauwe-schijn haar listelijk bedroog)
 Haar vlogen op het lijf, en haalden elk zijn pluimen,
 10 En dedenze met schande en smaad het lust-dal ruimen.
 „Wie zich bij Heeren voegt, en niet van 't hooge bloed
 „Des adels dalen kooft, al is hij rijk van goed,
 „Zoo haalt hij niet dan smaad, dan schande en onbenoegen.
 „Wijs, die bij zijns gelijk zich schiklijk weet te voegen.

XXXXIX. *'t Hart en de Ossen.*

- D^Es jagers koppels 't Hart gezamentlijk besprongen.
 't Hart vond zich van alszins vervolgd en stijf gedrongen;
 En, mat en afgejaagd langs beemd, bosch, berg, en dal,
 Verbergt zich onverziens in eenen Ossen-stal.
 5 „O stieren! (roept het wild, beangst en half verslonden)
 Beschermt hem, die bijna een prooye is voor den honden.
 Het leven ben ik kwijt: den adem mij begeeft;
 Der brakken honger mij bijna verbeter heeft.”
 „Ellendige!” zegt d' Os, „wat koomdij hier geronnen
 10 Tot zulke, die, helaas! u niet beschermen kunnen?
 Versteekt u hier in 't hooi, verbergt u, niet te min.”
 De Meester juist op 't slag, die kooft ter stallen in,

XXXXVII. 6. Vlijden, schikken. — XXXXVIII. 1. Als de vrije, spreekwoordelijk „als een Heer”. — XXXXIX. 2. Alszins, alle kant.

- En vangt 't gehorend Hart, dat, nat van 't zweet bedropen,
 Den jager nu vergeefs ontvlucht was en ontloopen.
 15 „Wie hulp en troost verzoekt aan zulk een teder man,
 „Die zwak en weerloos is, en niemand helpen kan,
 „Van 't eene lijfsgevaar in 't ander zal geraken.
 „Voorzichtig zijn de geen, die in 't perikel waken.

L. *De Vos en de Druiven.*

- O Om Reintjen werd verliefd, eens wijngaardspurpre Druiven,
 Indien 't gelukken woû, smaaklustig op te kluiven.
 De trossen hingen hoog verheven in de locht,
 Zoo dat hij, na veel moeite, die niet bereiken mocht.
 5 Dies toornig, dat hij niet de bezikens mocht krijgen,
 Mids dat hij onbekwaam was, om zoo hoog te stijgen,
 Bestond den wijnstok met zijn vruchten te versmaân,
 Die, „zuur en onrijp, smaak noch voedsel brachten aan.”
 „Veel trachten na hetgeen zij met t' gemoed begeeren:
 10 „Maar wanneer nu vergeefs t' gewenschte zij ontberen,
 „Versmaân en lastren zij het onverkrijglijk goed,
 „En blusschen zoo den brand des lusts in haar gemoed.

LI. *Den Aap en de Katte.*

- DE Sim, om t' huisgezin, afwezig, te verrassen,
 En snoepen de gebraân kastanjen uit der asschen,
 Nam 's Katten linker-poot, hoe zeer zij was vervaard,
 En krabde de gebraân kastanjen uit den haard.
 5 De Puis heeft luid gemaauwd als zij haar klauw verbrade,
 En riep: „Houd op, houd stil, mijn linker-poot lijdt schade;
 Mijn vleesch is niet meer staal en ijzer als het dijn;
 Wat tyrannië is dit, ik lijde groote pijn.”
 Maar onze moeder Sim niet afliet van verzengen,
 10 Voor ze had de kolk ontbloot van gloeyende karstengen;
 Belachende de Kat in 't midden van t' verdriet,
 En riep: „Hoe beerdij dus! uw pijn voele ik niet.”
 „Een Koning, die zijn rijk en palen wil vergrooten,
 „Gebruikt zijn eigen volk en kloeke rijksgenoten;
 15 „Hij houdt zich uit t' gevaar, en haalt als met haar hand,
 „Al tgeen zijn herte wenscht, uit 's oorlogs fellen brand.

L 1. Verliefd, belust. — 5. Bezikens, bezietjens. — 7. Bestond; hier ontbreekt hij. Bestond hij, ondernam hij, waagde hij. — LI. 5. Puis, poes. — 12. Beerdij, beert, baart gij, gaat gij aan.

LII. 't Jonge Peerd en den Ezel.

- M**Et wulpsche en jonge Ros was t' hert van rouw benepen,
 Om dat het daaglijks most zijns Heeren wagen sleepen,
 En of zijn meester schoon droeg een beleefd gemoed,
 En boven maten niet den wagen overloed,
 5 Noch met veel slagen was gewoon den Guil te groeten,
 Zoo kon zulks nog 's Peerds rouw vermindren noch verzoeten,
 Vermids het liever los in vrijheid waar gesteld.
 Maar, als 't nu bij geval ontmoetten op het veld,
 Een Ezel, krom en stijf van ouderdom gebogen,
 10 En ziende, dat een ker van d' Ezel werd getogen,
 Met overgroot gewicht en voeder overlaân:
 „Nu staat mij mijnen staat,” sprak 't Ros, „nog beter aan.”
 „Gij, murmereerders, wendt uw aanschijn hier en ginder,
 „Ziet na de meerdre niet, maar na haar, die veel minder
 15 „En lager zijn als gij: ik wedde voor gewis,
 „Gij vonnist, dat uw staat, hoe klein, gelukkig is.

LIII. Smit en den Hond.

- E**En Smit zijn leven sleet in 't midden van de vonken:
 Van 't kriecken van den dag tot dat de sterren blonken,
 Hij aan zijn smisse stond, en gantsche dagen lang
 Was bezig met het staal, de moker, en de tang.
 5 Doch voor d' ondraaglijkheid zijns arbeids zonder treuren
 Hem naauwelijks droog brood en water mocht gebeuren;
 Terwijl zijn tragen Hond, na zijnen eigen lust,
 Vast onder zijne smisse en blaas-balk nam zijn rust,
 Die dagelijks om brood zijn meester kwam feesteeren.
 10 De Meester, om den Hond zijn traagheid te verleeren,
 Riep moeyelijk op 't lest: „Gij, rechten bedelaar!
 Wat eischtij brood van mij? gij ziet, hoe jaar op jaar
 Ik naauwelijks onderhoud mag voor mijn zweet genieten,
 Terwijl gij vet en grof u 't werken laat verdrieten!”
 15 „Genoegt u,” zegt het Beest, „ik ben zulks lang gewend
 Uw leven loopt zoo wel als 't mijn zeer haast ten end.”
 „De prachers, die met schijn haar pracherij verweeren,
 „Zich van eens anders zweet niet schamen te geneeren.
 „Zij zuipen 's naasten merg en uitgeteerde bloed,
 20 „Verslappende al het geen hij dier bezuren moet.

LIV. *De steerteloze Vos.*

- DE Vos hadde in een val zijn ruige steert verloren,
 Liep overzulks zoo naakt van achter als van voren,
 Gelijk een kale Sim, die eer noch schaamte aankleeft;
 Dies Reintjen zulks in 't diepst van 't hert gespeten heeft,
 5 En veinzende zijn leed kwam tot zijn makkers treden:
 „K'heb,” sprak hij, „mijnen steert heel kort van 't lijf gesneden.
 De tijd is nu verkeerd: het is der Vossen eer
 Dat zij, van achter bloot, geen steerten dragen meer.”
 Maar als zijn makkers loos oom Reinaarts treken sporen:
 10 „T'Is,” zeggen zij, „geen tijd naar uwen raad te hooren,
 Om korten onze steert. Wanneer den uwen wast,
 Ziet, dat gij wederom hem af te snijden past.”
 „Die faam- en eerloos is, en heel geraakt tot schanden,
 „Zal, om zijn naasten ook t' onteeren, dikwijls branden.
 15 „Wie boos is van gemoed, wanneer 't hem kwalijk gaat,
 „Wenscht andren, dat haar mag ontmoeten 't zelve kwaad.

LV. *De Havik en de Vogelen.*

- DEn Havik, om den dag en uur van zijn geboorte
 Te vieren statiglijk, na eisch en na behoorte,
 Heeft allerlei geslacht van vogelen ter feest
 Zeer ernstelijk gebeden, met een beveinsde geest:
 5 Meest al wat wicken droeg verscheen en liet hem vinden.
 Een zaal was voorbereid en tafel voor de vrinden.
 Men brast, men is verheugd, men denkt er om geen leed.
 Maar als den Havik nu zijn aanslag ziet gereed,
 Hij listelijk terstond den ingang sluit der deuren,
 10 En vangt, van voren aan, t' gevogelt te verscheuren.
 „Wie lichtelijk gelooft, schiet lichtelijk te kort,
 „Wanneer hij onverziens en snel bedrogen wordt.
 „Wie om een vette muil zich geeft in 's vijands handen,
 „'t Is vreemd noch wonder, dat hij haast geraakt ter schanden.

LVI. *Bok, Lam en Wolf.*

- DE Bok en t' witte Lam zijn onderling verdragen,
 Malkanders zoet en zuur gezamentlijk te dragen,
 Malkandren bij te staan in allerhande nood,
 En geenszins niet te vlien om leven noch om dood.

LIV. 5. Veinzende, ontveinzende. — 7. Verkeerd, veranderd. — 14. Branden (van verlangen.) — LV. 10. Van voren aan, even als vroeger. — 13. Muil, mond.

- 5 De Wolf eerlange ontmoet dees lieve met-gezellen,
En wist zich tegen 't Lam heel vrundlijk aan te stellen:
„Onnoozel Schaapken!” zegt de Wolf, „wat gaat u aan!
Wat wildij met een bok, dien vuilen stinkaart, gaan?
Komt, voegt u neffens mij, ik kan u best bewaren
10 Voor allen, die u leed aanbrenge oft vervaren.”
De Bok s' Wolfs loosheid merkt, en spreekt: „Gij, loozen gier,
Koe-vreter, schapen-dief! fluks, pakt u wech van hier!”
„Wie met de vrome zich verzelschapt t' allen tijden,
„Blijft veiliglijk beschermd in alderhande lijden,
15 „Geen goud zoo dierbaar is, noch geenderleye munt,
„Als tot een reis-gezel is eenen trouwen vrund.

LVII. *De Vliege en Mieren.*

- DER Vliegen Keizer zich veel lofs heeft toegeschreven,
Vermids hij, in 't paleis der Princen hoog verheven,
Aan 's Vorsten tafel at, daar t' Mierken t' zomers vast
Met arbeid was bezwaard en wonderlijk belast;
5 Zoo dat ze meer een Peerd of Ezel was geleken,
Die staag tot de ooren toe in slavernije steken.
„Den arbeid,” zegt de Mier, „kan niet zoo schandlijk zijn,
Als leêgheid, die best past den Hond of t' vuile Zwijn.
Welks leven van ons tweên ook waard is meerder eeren,
10 Zal ons d' ervarenheid des tijds heel kortling leeren.”
T' was naauwelijks gezeid; de winter-tijd verscheen:
De Vliege in armoe sterf met droefheid en geweën;
Maar de altijd kloeke Mier, verzorgd in hare schuren,
De Winter wonder veil in weelde kon verduren.
15 „De luyaart, die de bloem van 's levens tijd verslaapt,
„In plaats van vruchten niet dan stekel-doornen raapt,
„Vergaat in zijn ellend; terwijl, door s' Heeren zegen,
„De vrome wel verzorgd en heerlijk is bedegen.

LVIII. *Adelaar en Schorpioen.*

- DEN Arend, van 't venijn des Schorpioens vergeven,
Hem vond uit lust tot wraak zeer pijnelijk gedreven;
En greep 't veelvoetig dier van t' aardrijk in de locht,
Met zijnen krommen bek, opdat hij 't kwetsen mocht.
5 Maar laas! het was vergeefs: in plaats van zich te wreken,
Heeft 't Schorpioen al meer hem met vergift bestreken,

- En doodelijk gekwetst. De Vogel lijdt vast smert,
 Want 't werkende venijn bekruipt al meer zijn hert.
 Ter tijd gantsch afgemat hij viel in 't gras verslagen,
 10 Liet d' ijdelheid zijn ziel aan zijner plaats en dragen.
 „Wie brandt om eigen wraak van 't eens ontvangen kwaad,
 „Ziet toe, met wie hij zich het strijden onderstaat.
 „Lijdt liever ongelijk, als dat, tot wraak genegen,
 „Gij eenen sterker held trekt onder oogen tegen.

LIX. *De hangende Wolf in 't Schaaps-vel.*

- DE Wolf, om alderbest de Vliezen te betrapen,
 Zich met een schaaps-vel heeft vermomd en heel verschapen,
 En weide met den choor der lammeren in 't gras.
 Sliep in der Schapen kooye; en als er niemand was,
 5 Hij spoedig een verslond, en leefde in duizend weelden;
 Maar, als hij lang genoeg zijn oude tukken speelden,
 Den Herder eindelijk ontwaakte als uit den slaap,
 Als hij, van dag op dag ontbloot van menig schaap,
 De kooye al stil beloerde, en zag, hoe 's Wolven tanden
 10 Zijn kudde in 't stil verslond en bracht geheel ter schanden:
 Dies schietende onverziens gelijk als uit den droom,
 Heer-Wolfaart knopen liet met 't Schaaps-vel aan een boom.
 Als d' herders zagen, hoe hij eindlijk was bedegen,
 „Recht heeft hij,” zeiden zij, „loon na zijn werk gekregen.”
 15 „De schijn bedriegt er veel, wanneer de schalke mensch
 „D' onnoozele beloert en lagen leit na wensch.
 „Doch 't schaaps-vel mag een wijle eens wolven hert versteken;
 „Maar wat hij waarlijk is, is altijd lest gebleken.

LX. *Wolf en Echel.*

- DEn hongerigen Wolf een Echel juist ontmoeten,
 En wist niet, hoe hij mocht zijn honger aan haar boeten,
 Vermids zij wrevlig stak haar borstels overeind.
 Dies sprak de Wolf tot haar: „o Nichte wel bekend!
 5 Zijt voor mij onbevreesd, noch staat niet in slagdoorden;
 T' is onder al 't gediert (gelooft mij bij mijn woorden)
 Bestand, ja, enkel vrede, en eendracht overal:
 Zoo dat gij niet en hoeft te zorgen voor misval.”
 „Gij spreekt (zegt de Echel) recht; ik weet, dat alle beesten
 10 Staau in een vast verbond in velden en foreesten;

LIX. 1. Vliezen, schapen. — 13. Hoe 't hem naar den vleeze gegaan was.
 Verg. LVII. 18 — 17. Verstecken, verbergen. — 18. Lest, ten leste.

Doch voor de moordenaars, die lichtlijk in een haag
Gedoken mij bespiën, ik deze wapens draag:

- En ben nog niet van zin op reis die af te leggen,
Misschien wie onverhoeds mij 't oorlog aan mocht zeggen..."
- 15 „Wijs is hij, die zich zelfs beschermt en wel bewaart,
„Den vijand niet geloof, die vriend zich openbaart;
„Hij ligt maar op zijn luim, en zoude u geern betrapen,
„Als hij u vindt ontbloot van 't uitgetogen wapen.

LXI. *Slange en Echel.*

DEN Echel bad de Slang, met zuchten en met stenen,
Dat ze haar doch herberg wou voor éenen winter leenen.

- De Slinger-Slang, beweegd door s' Echels droeve beed',
Om haar weerdin te zijn was willig en bereed;
- 5 Maar als in 't eng des hols den Echel, dik gezwollen,
Zich krunkelde in een kloot, in cirkelen en rollen,
De Slang misnoegen kreeg, om dat ze somtijds stijf
Met scherpe borstels vast haar prikkelden in 't lijf.
- „Wel," sprak de Slang, „is dit het loon voor al mijn deugde,
- 10 Dat ik u in mijn hol ontving met lust en vreugde?"
- „Neen," zeide d' Echel, „zwijgt, gij vuil, twistgierig dier!
Ben ik u in de weeg, zoo pakt u fluks van hier."
- De Slange bad vergeefs om rust en wat verschooning,
Dus, om t' geborsteld dier t' ontgaan, verliet haar woning.
- 15 „D' ondankbaar menschen, die geholpen zijn in nood,
„Vergeten weldaad licht, al is zij nog zoo groot:
„Als zij geholpen zijn, beschaden zij den genen,
„Diens mildheid over haar heeft rijkelijk geschenen.

LXII. *Chamæleon.*

T' Geschubd Chamæleon steeds bij de locht moet leven,
De locht alleen dit dier kan spijze en voedsel geven.
't Heeft voeten scherp geklauwd, het krunkelt zijnen steert,
't Waakt s' daags zoo wel als s' nachts, 't is stout en onverveerd.

- 5 Als eenen Proteus veel gedaanten kan verwerven,
Zoo trekt dit dier tot zich van allerhande verwen
Het blinkende gestalt, maar weigert rood en wit.
„Den logen-prater, die aan s' Princen tafel zit,
„Men bij 't Chamæleon gelijken mag met reden:
- 10 „Hij vult des Vorsten oor met vele nieuwigheden,
„Verkoopt hem wat hij wil, smeedt d' een aan d' ander klucht

„Van allerlei gestrooid en wijd verzierd gerucht:
 „En blijft hij somwijl in zijn logentaal gevangen, (wangen.
 „Hij krijgt noch vrees noch schaamt, noch roo' noch bleeke

LXIII. *Stier en Ram.*

- DE kromgehoornde Ram begeerde, dat de benden
 Der witgewolden hem als haren Koning kenden,
 Vermids zijn voorhoofd met twee hoornen was verzien,
 Waarmede in tijd van nood hij dapper weer mocht biën.
 5 T' ontwapend weerloos vee, de witgewolde Vliezen,
 Genoodzaakt, uit ontzag, den Ram tot hoofd te kiezen,
 Bestemden zijnen eisch: de Bok, uit hovaardij
 Om t' erven nog een rijk en grooter heerschappij,
 Den Stier ten strijde uitdaagde, en dacht hem te verkloeken.
 10 Het groote beest, gereed, niet verre en was te zoeken,
 Maar liep den Ram op 't lijf, al wat hij rennen mocht,
 Die fluks verslagen stak de beenen in de locht.
 „Wie, boven zijne macht, te stout en zeer vermeten,
 „Eens anders kracht bespot, en gaat zich zelf vergeten,
 15 „Veel lichter als hij waant vernederd worden zal;
 „Want hoogmoed (zoo men zegt) gaat altijd voor den val.

LXIV. *Henne met Kuiken-dieven.*

- EEN groote Kuiken-ren zeer heftig werd bestreden
 Van Kuiken-Dieven drie, die grooten arbeid deden,
 Opdat ze tot een roof verkregen 't jonge bloed,
 Het malsch en lieflijk vleesch van naakt en kaal gebroed.
 5 De Moeder kooft op slag gevlogen, met verschrikken,
 En ziet, hoe alle drie zij door de traliën pikken,
 Ziet, hoe haar vlug, in nood en grooten angst (helaas!)
 Bijna geworden is der Kuiken-Dieven aas:
 Dies stelt haar fluks te weer, opdat zij, naar vermogen,
 10 Afweeren mocht de geen die om haar jongskens vlogen.
 Zij vliegt rondsom de kouw, zij klaakt, en slaat geluid,
 Zoo lang tot haar ontjaagd is den gewenschten buit.
 „De Klok-hen draagt het beeld der trouwe magistraten,
 „Waarop de onnoosle zich standvastig mag verlaten,
 15 „Die allen vromen zijn als eenen vasten burcht;
 „Wél 't land, daar de Overheid 't gemeene best bezurgt.

LXV. *Boer ende Muisken.*

- EEn ruige Dronken-bloed, die stonk van jopen-bieren,
 Den dag van zijn geboort' gewoonlijk was te vieren:
 En rechten jaarlijks toe een groote Bacchus-feest,
 Daar 't al ter maaltijd kwam, wat vrolijk was van geest.
- 5 Voor 't huis hij tot triumpf een eiken vuur deed blaken,
 Om al den heelen choor der slempers te vermaken;
 Maar als eens bij geval den Noordenwind opstak,
 En de opgestegen vlam sloeg in het rieten dak,
 De kermis was gestoord, t'huis branden lichter lagen,
- 10 De gasten vloten wech, verbaasd en heel verslagen.
 Een Muisken, om t' ontgaan die hongerige vlam,
 In 't midden uit den brand verbaasd gevloten kwam.
 Den Huis-heer, zat van bier, en vol en dol beschonken,
 Greep 't Muisken bij den steert, en werp het in de vonken.
- 15 En riep: „O, ontrouw gast! waar hebbe ik ooit verschuld,
 Dat gij in onspoed mij zoo haast verlaten zult?”
 „Die 't Avontuur toelacht, geen vrunden en ontbreken,
 „Zoo lange als zijn planeet blijft een gelukkig teeken;
 „Maar als Fortuin den nek op 't onverzienste wendt,
- 20 „Hem naauwlijks éenen vrund van zoo veel vrunden kent.

LXVI. *Vogelaar ende Vinken.*

- EEn Vogelaar, in 't veld uitspannende zijn garen,
 Gezeten onder 't bruin van schaduwend blaaren,
 Een wolke Vinken tot zijn net afdalen zag,
 Die 't zaad oppikken kwam, dat uitgespreidet lag.
- 5 Maar ziende een ander schaar van vooglen elders vliegen,
 Dacht haar met éenen slag te-zamen te bedriegen.
 De vinken, zat terwijl van 't zaad dat ligt gespreid,
 Ontvliên den vogelaar, die op zijn luimen leît.
- T' licht ondertusschen daalt; na moeite en groot verlangen,
- 10 Hij aan den avond maar éen vinkken heeft gevangen.
 „De gierigaart, die na het goed des werelds streeft,
 „En nimmermeer genoeg met 't gene dat hij heeft,
 „Maar na 't onzeker tracht, het welke hem kwam te voren,
 „Heeft dikwijls tgeen hij hadde op 't onverzienst verloren.

LXVII. *Satyr en Boer.*

EEn Land-man vond in 't woud een ruigen Satyr dolen,
 Die, dood van koude schier, zat in een hol gescholen;

- Hij bracht hem in zijn huis en deed hem goede cier;
 De Satyr, boven mensch en onder als een dier,
 5 Gemerk nam, dat de Boer, om d' handen te beschermen,
 In zijne vuisten blies, opdat hij mocht verwermen
 Zijn kneukels, schier verstijfd van koude op t' windig veld:
 Ook zag hij, dat de spijs, op 's tafels rug gesteld,
 Door 's Boeren adem d' hett' en brand werd afgeblazen:
 10 Verwonderd over zulks, begon hij te verbazen,
 En vlood ter deuren uit, beducht voor 's lijfs verlies,
 Om dat m'er koude en hett' met éenen adem blies.
 „Die in d' een hand het vuur in d' ander 't water houden,
 „De wijzeman bedacht voorzigtelijk ooit schouwden;
 15 „Want oft haar wezen schoon niet toont als liefde en jonst,
 „Zoo zijn ze doch niet vrij van booze toover-konst.

LXVIII. *Huis-ratte en Oester.*

- E En Huis-rat, niet vernoege, dat zij leefde als de vrije,
 En in eens koopmans huis hadde alle lekkernije
 Van suiker en banket, van wild en van gebräad,
 En alles wat den disch eens handelaars beslaat:
 5 Dies zij van dertelheid beraan werd te verhuizen
 Aan 't dorre en vichte strang, daar steeds de baren bruisen.
 Maar komende aan het meer en aan het natte zand,
 Dat alszins ligt verwaaid, zij fluks een Oester vand'
 Die z', gretig naar den visch van binnen, heeft gegrepen,
 10 Maar de Oester heeft de schelp al zachtkens toegenepen,
 En 's Ratten hoofd verplet, zoo dat het zwarte beest,
 Op staande voet verworpd, zeer deerlijk gaf den geest.
 „Wie in gerusten staat en in een weeldig leven
 „Zijn lusten niet bedwingt, maar na iet nieuws wil streven,
 15 „Door dertelheid bekoord, al zelden wel beklijft,
 „Uit ongebondenheid, die hem tot weelde drijft.

LXIX. *Slek en Adelaar.*

- D E Slek, met haren staat misnoegd, en gants t' onvreden,
 Vermids zij kruipen most, en werd van elk vertreden,
 Bad d' Arend, dat hij haar ten Hemel voerde omhoog,
 Opdat zij 's weerelds kloot, met een doorzichtig oog,
 5 Eens overgapen mocht, en alle de rivieren,
 Die vochtig hier en daar gekrunkeld henenzwieren;
 Zij wild' hem voor dien dienst vereeren, met den schat

- Eens peerels, die zij korts op 't veld gevonden had.
 Den Arend, haast verbeên, haar opnam met zijn klouwen,
 10 En dede haar d' ommeloop des aardrijks naakt aanschouwen.
 Ten lesten hij verzocht van haar 't beloofde pand;
 Maar als hij bij de Slek noch bag noch peerle vand,
 Hij haar den nekken brak en deerlijk bracht om 't leven.
 „Wie niet vernoegt met t' geen nature hem heeft gegeven,
 15 „Maar steeds na hoogheid tracht, perikel loopt voor al,
 „Dat hem genakende is een eiselijsen val.

LXX. *Kuiken-dief en Koekoek.*

- DE schampre Kuiken-Dief, die daaglijks met zijn kluiven
 De Kuikenen verscheurt en de arme tortel-duiven,
 Den Koekoek heeft beschimpt, om dat voor zijnen kost
 Hij daaglijks zijnen buik met pierkens vullen most;
 5 Vermids hij, veel te bloode om iemant aan te randen,
 Zijn zeen'wen nimmer tot iet treffelijks uitspanden.
 De Vogel, die altijd zingt op een zelve maat,
 Getroosten, dat hij dus veracht werd en versmaad,
 Getroosten dat hij zich met wormkens most erneeren,
 10 Ter tijd hij onlangs spoorde en kenden aan zijn veëren
 Den Kuiken-dief, door list des vogelaars gevaân,
 Die hing aan 's torens top tot spiegel voor de kwaân.
 „O! (sprak de Koekoek doen) indien gij goedertieren
 U sober hadt vernoegd met wormkens en met pieren,
 15 Gij hadt uw vrijheid nog, en waart, niet min als ik,
 Ontweken vrij en vrank den vogelaren-strik.
 „Wie met een soobren disch vernoegd zich houdt te vreden,
 „Ontgaat 't perikel licht van veel gevaarlijkheden;
 „Maar wie behagen schept in weelde en overdaad,
 20 „Zich lichtelijken brengt in eenen droeven staat.

LXXI. *De Gier en de Nachtegaal.*

- DEn hungerigen Gier, al toornig en verbolgen,
 Een licht gewiekte schaar van vooglen ging vervolgen,
 En ving uit al de vlucht een jongen Nachtegaal,
 Die al verbaasd den Gier dus aansprak op zijn taal:
 5 „O, aller vooglen Heer! wilt u barmhertig toonen,
 Wilt mijn onnoozelheid en weerloosheid verschoonen:
 Ik zal u dankbaar zijn, de tijd mijns levens lang,
 En voor die deugd uw geest vermaken met gezang.”
 „Mij lust niet,” andwoordt hij, „naar uw gezang te hooren;
 10 Den honger is te groot, den buik en heeft geen ooren

- Om luistren na 't muziek, of eenig lieflijk lied;
 Dus zwijgt vrij, want dien zang noch vreugd bekoort mij niet.
 „Waar nood den mensch bekrijgt, daar acht men op geen zaken,
 „Die 't oog behaaglijk zijn, noch ons 't gehoor vermaken.
 15 „Veel dingen zijn wel nut en staan ons wonder aan,
 „Maar 't noodigst overweegt, en steeds moet voren gaan.

LXXII. *Slange en Boer.*

- DE Land-man bij geval vond, in een hage-doren,
 Een krunkelende Slang, schier dood en half vervroren,
 Vermids den Noordenwind; de bleeke zon in 't snee
 En 't ijs, op 't strengst van 't jaar, haar aanzicht spieglen deê.
 5 Des Huis-mans hert, geroerd met liefde en mededoogen,
 't Serpent brengt in zijn hut, maar vond zich haast bedrogen;
 Want als 't ondankbaar dier s' vuurs gloeyendheid vernam,
 En meer en meer allengs heel tot zich-zelfen kwam,
 Het zijn venijn ter-stond aan allen kanten spreide,
 10 Dies hij haar met een aks ter-stond ten strijde ontzeide,
 En kloof haar 't hoofd in twee, en riep: „O, schendig feit!
 Is dit de loon en dank van mijn getrouwigheid?“
 „Daar is geen boozer dier als een ondankbaar mensche,
 „Die, als hem alles gaat naar zijnen lust en wensche,
 15 „De ontvangen weldaad niet alleen ter zijden stelt,
 „Maar den weldoener zelf met alle kwaad vergeldt.

LXXIII. *Leeuw en den Wandelaar.*

- EN reizend Wandel-gast en sterken Leeuw te zamen
 Door 't schaduwende woud haar weg en voet-pad namen,
 En hadden onderlinge haar praterij gemeen,
 Ter tijd zij zagen, uitgehouwen in een steen,
 5 Een Man en ruigen Leeuw, die worstelende deden
 Haar beste en arbeid om elkanderen t' ontleden;
 Daar, na veel strijds, de Man ten lesten meester wordt,
 Zoo dat de Leeuw (zoo 't schijnt) ter aarden nederstort.
 De wandelaars hier op haar oogen bezig sloegen,
 10 En elk voor ander schiep hier in een goed genoegen.
 De Leeuw 's Leeuws sterkheid prees, die 's menschen over-
 De Man gaf zijns gelijk der eeren krans en lof, (trof,
 Vermids hij merkelyk den Leeuw scheen te overwinnen:
 De Leeuw, hierom vergramd en razende van zinnen,
 15 Zijn makker sprong op 't lijf, en sprak: „Wel aan! laat zien,

- Wie van ons tweeën de sterkste en grootste weer mag biën!”
 „Wie zich te veel beroemt en zijnen kam opsteket,
 „Niet lettende met wie of wat persoon hij spreket,
 „Komt lichtelijk ten val, gesneveld onder voet,
 20 „En zijn verdiende straf ten laatste dragen moet.

LXXIV. *De Leeuwe, Ezel, en Vos.*

- DEn Ezel, Vos, en Leeuw zijn onderling verdragen,
 Gelijkerhand om roof en buit te gaan uit jagen:
 Zij renden door het woud, en hielden nergends steê,
 Ter tijd zij afgejaagd betrapten een jong ree.
 5 Toen sprak den Ezel: „Laat ons nu geenszins krakeelen,
 Maar 't jonge ree in driën voor ons te gader deelen.”
 De Leeuw, hierom verstoord en eiselijken gram,
 Den Ezel fluks verscheurde en daadlijk 't leven nam.
 En spreekt het Vosken aan: „T' zal nu met ons gelukken:
 10 Deelt gij den verschen roof in twee gelijke stukken.”
 De Vos verscheurden 't Hert, en deelden t' beest van een,
 Maar gaf zijn Koning 't grootste en t' beste deel van tweeën.
 Dies zich der Dieren Vorst tot Reinaart spoedig keerde,
 En vraagde, in wat school hij dees beleefdheid leerde?
 15 „Eens anders ongeluk,” sprak Reintjen heel beleefd,
 „Des Ezels droevig eind, mij onderwezen heeft.”
 „Wie 's andren voorbeeld zich verstrekken laat een lesse,
 „En houdt de ervarentheid zijn voedster en meestresse,
 „Veel zwarigheids ontgaat, en s' levens tijd verlengt,
 20 „Terwijl de onwijze zich in druk en lijden brengt.

LXXV. *De Vos en de Leeuwe.*

- DE Vos zag eenen Leeuw van verre hem naderkomen:
 Dies 't siddren hem beving, en zeer begon te schromen:
 Verstak zich voor een wyl in 't diepste van het woud,
 En heeft zijn leven in s' Leeuws klauwen niet vertrouwd.
 5 Ter-stond daaraan is weêr hem 't ruige dier verschenen;
 Toen was hij zoo beducht noch bang niet als voorhenen,
 Doch vlood vast niet-te-min in 't dichtste van het lisch.
 Ten lesten hem nog eens de Leeuw ontmoetet is;
 Toen heeft hij onbezorgd verzeld den schrik der dieren,
 10 Die neffens Reinaart hem bewees zeer goedertieren.
 „Gewoonte veel vermag in 't kwade en ook in 't goed:
 „T' is d' andere nature in 't redelijk gemoed.

„Veel hebben t' zondig kwaad, dat ons nog aan mag kleven,
„Verkeerdelijk Natuur, niet Aanwenst toegeschreven.

LXXVI. *Leeuwe, Verken en Gier.*

- DE Leeuw en 't Wilde Zwijn malkanderen ontmoeten,
Met opgesperden muil d' een d' ander fel begroeten.
De Leeuw, wiens kracht bestaat in zijnen slingersteert,
Het wild geborsteld Zwijn zeer eiselijk aanveerd,
5 En scheurt het dikke spek met zijn geslepen tanden:
't Zwijs oogen ziet men fluks gelijk twee kolen branden,
En 't grijpt zijn vijand aan om tegenweer te biën:
Terwijl de vogel Gier haar worstlen gaat bespiën
Van eenen groenen tak, waarop hij is gezeten,
10 En vast op d' eerste die van tweeën zal zijn verbeteren.
Maar als zij strijdens moede opschorten haar gevecht,
En ieder loopt zijns weegs, en niemandt onder legt,
Den hongerigen Gier, door ijdel hoop bedrogen,
Versteken van zijn vreugde is elders heen gevlogen.
15 „Wie zich te vroeg verblijdt op 't niet en 't ongewis,
„En deelt den beeren-huid eer 't beest gevangen is,
„Ten lesten dikwijls rouwe en droefheid zal bespringen:
„Zot is hij, die veel roemt in onverkregen dingen.

LXXVII. *De Wolf, 't Vosken en de Harder.*

- DE Wolf in d' afgrond van een holle rotse speelden,
Van voorraad wel verzorgd, en zwom in duizend weelden.
De Vos, die bij geval passeerde langs het gat,
Den Wolf om weinig spijs en voedsel vrundlijk bad.
5 Maar Wolfaart, veel te gier, en vreemd van medelijden,
Liet Reinaart ongetroost, en zag hem aan ter zijden.
De looze Vos, om zich te wreken van dien smaad,
Wees d' Herder t' wolvenhol, uit doodelijken haat.
De Wolf geraakt om hals, en Reintjen noodt zich zelve
10 Op 't wildbraad, dat hij vindt in 's hollen klipgewelven:
Verbrast hem aan het vet, zoo dat hij zelfs (helaas!)
Ten lesten deerlijk wordt der feller honden aas.
„Al wie uit nijdigheid een ander neemt te plagen,
„Een beudel wordt zijns zelfs, en zal veel smerten dragen.
15 „De nijdige zich zelfs noch andren deugd betoont;
„Om andren leed te doen hem-zelven niet verschoont.

LXXV. 14. Aanwenst, aanwensel. — LXXVI. 10. Vast op, hunkert naar. — LXXVII. 10. 's Hollen, van 't hol. — Het kan ook zijn, dat bij klip de s vergeten is: in de gewelven van de holste klip. — 13. Neemt, onderneemt. — 14. Beudel, beul.

LXXVIII. *De Vos, Hond en Haze.*

- T' Loos Reintjen eenen Dog op 't onverzienste ontmoeten:
 De Dog, die wilde aan hem zijn gragen honger boeten;
 Dies Reinaart in gevaar, hield met hem deze spraak:
 „Geloof mij, jonker Dog, van wonder kwaden smaak
 5 Is 't harde Vossen-vleesch, en kwalijk om verdragen:
 't Bezwaart, en kookt gants niet in hongerige magen.
 Maar zoo u vleesch gelust of eenig lekker aas,
 Ziet, daar loopt wel te passe een lang-geoorde Haas:
 Zijn vleesch is delicaat, en laat zich lieflijk stoven;
 10 Het is 't gezochtste wild in aller Princen hoven.
 De Dog, hierdoor beweegd, naar 't Haasken henenspoedt,
 't Welk vluchtig hem ontspringt, gelijk ook Reinaart doet;
 Die, veilig bij den Haas in schaduwe gezeten,
 Zijn ontrouwe en verraad van 't Haasken wordt verweten.
 15 „O Kort-steert! (zegt de Vos) genoegdij kwalijk nog?
 Ik prees uw edel vleesch op 't hoogste voor den Dog!”
 „Zoo handlen zulke, die haar naasten nog bezwaren,
 „Opdat ze in lijfsgevaar haar-zelven slechts bewaren.
 „De schalke heeft om de brand zijns nabuurs geen geklag,
 20 „Als hij zich veilig bij de kolen warmen mag.

LXXIX. *De Stier en 't Muisken.*

- EEn horen-drager Stier hem zelven Koning noemde
 Van al 't viervoetig vee, en al wat d' hoornen kromde;
 Beroemde, dat hij 't al braveerde aan elken kant:
 Ja, zelf te boven ging den sterken Olifant,
 5 Den Leeuw, den Beer, den Wolf, en wreede Panter-beesten,
 En alles wat zich houdt in dalen en foreesten.
 Terwijl hij dus roemt, een Muis kruipt uit haar hol,
 En bijt den Stier in 't been; dies hij, van gramschap dol,
 Zijn leed te wreken tracht en 't Muisken wil vervolgen,
 10 't Welk hem in 't hol ontvlucht; dies brult hij zeer verbolgen;
 Want, telken als hij zich wil wreken van zijn leed,
 Loopt 't diefken in zijn hol, dat hem zoo schendig beet.
 „Hoe groot een Koning is, door al zijn heerlijkheden,
 „Al is hij schoon het hoofd van menig duizend steden,
 15 „Zoo kan een onderzaat en minder onderdaan
 „Hem door zijn kloekheid nog veel hindere brengen aan.

LXXX. *De Aap en de Vos.*

- DE steertelooze Sim, den achter kalen Marten,
 Bad Reintjen, dat hij haar, uit liefde en goeder harten,
 Een stuk van zijnen steert uit jonst meed-deelen wou,
 Opdat ze afschutten mocht haar schande en ook de kou,
 5 Vermids zijn steert, te lang, zulks lichtlijk konde ontberen.
 Maar Reinaart heeft zich hier gants niet aan willen keeren,
 En sprak: „Neen, Jufvrouw Sim! maakt mij het hoofd niet
 krank,
 De steert mij niet ontciert, noch valt mij niet te lank,
 Noch ook zwaar van gewicht, in slepen oft in dragen;
 10 Uw smeeken is vergeefs: dus houdt vrij op van klagen.”
 „De rijke gierigaart (een zeldzaam wonder is 't!)
 „Tot zijnes naasten troost, te noode ontbeert en mist
 „Iets van zijn overschot; hij keert zich aan geen kermen,
 „Noch ziet de nood niet aan van d' aangevochten armen.

LXXXI. *De Vos en 't Beeld.*

- DE Vos, in 't rijk kasteel eens Edelmans, aanschouwde
 't Hoofd, dat een beeldenaar zeer schoon na 't leven bouwde:
 Zoo dat in 't aanzien eerst hij vastlijk heeft geloofd,
 't Was geen gegoten beeld, maar een natuurlijk Hoofd;
 5 Het welk hij om de kunst geloofd heeft en verheven,
 En sprak: „Wat ooge zag ooit schoonder beeld zijn leven?
 Maar niet-te-min wat ligt hier aan bedreven nu?
 O, schoon gebootste kop! ik vinde niet in u,
 Noch reden, noch verstand, noch hersenen, noch zinnen:
 10 Uitwendig schijndij wat, maar niets en is er binnen.”
 „Een welgeschapen lijf en treffelijk gestalt,
 „Uitwendig menigmaal den mensche wel gevalt:
 „Maar ziet men op den geest, waar in alleen den prijs leit,
 „Zoo vindt men hem ontbloot van reden en van wijsheid.

LXXXII. *'T Hert, 't Schaap en Wolf.*

- MEt rank gehorend Hart 't onnoozel Schaap beklagde,
 En voor den wreedten Wolf vergramd ter vierschaar daagde,
 Opdat het van de terwe en t' graan mocht zijn betaald,
 De welk hem kwam van ouds en had tot nog gefaald.
 5 De Wolf, als rechter, heeft verhoord haar beider zeggen,
 En heeft het weerloos Schaap wel ernstig op gaan leggen,
 Dat het aan 't klachtig Hart het koren zoud voldoen,
 En op gezetten dag zich tot voldoening spoên.

- 'T onnoozel bevend Lam heeft alles aangenomen.
 10 Maar als nu 't Hart is ter gezetter tijd gekomen,
 Heeft 't Schaapken 't Hart belacht om 't vast beloofde graan,
 En zeide: „Ik dede uit vreeze al 't gene ik heb gedaan.”
 „De onnoosle moet uit schrik in der tyrannen hoven,
 15 „T gene hij niet schuldig is, uit angst en vrees beloven:
 „Want wie te schaffen heeft met eenig wreed tyran,
 „Opdat hij hem ontga belooft al wat hij kan.

LXXXIII. *De Geite en 't jonge Wolfken.*

- DE langgebaarde Geit een Wolfken heeft gevonden,
 't Welk op te voeden zij haar-zelf heeft onderwonden.
 Zij leide 't aan de speen: 't jong Wolfken ouder werd;
 Al zoog het Geiten-melk, 't behield een Wolven-hert:
 5 Begon zijns vaders aard te drukken uit naar 't leven,
 Zoo dat de moeder Geit bestond daarvoor te beven.
 „Gaaf, Wolf-kind!” sprak zij, „gaaf (ik wil mij uws ontslaan),
 Want voor de weldaad, die ik u heb aangedaan,
 Gij mij ten lesten zoudt verscheuren en verslinden.
 10 Gaaf na uw wolven toe, wilt uws gelijke vinden.”
 „Deugd werkt hij, die in nood zijn vijand goed bewijst,
 „Die zijnen dorst uitlescht, en zijnen honger spijs:
 „Maar toezien moeten wij alzoo hem te onderhouden,
 „Dat wij ons-zelfen niet hem al te veel betrouwen.

LXXXIII. *De Katte en den Haan.*

- DE klauterende Kat een Haan hadde opgegrepen,
 En in haar pooten hield hem vast en stijf genepen:
 „Bloed-schender! (zeide zij) hoereerder, razebol,
 Gij hebt, gij hebt nu uitgespeeld uws levens rol;
 5 Gij hebt de dood verschuld: deze oogen zuldij luiken,
 En meer uw moeder noch uw zuster niet gebruiken,
 Om uwen geilen lust met haar te blusschen uit.
 Gij zult vroegmorgens niet meer maken groot geluid.
 Noch in haar zoetste rust de slapers komen storen.”
 10 Dies Koppen om 't ontgaan des Katten heeten toren,
 Zijn onschuld maakte, dat hij 't niet en was alleen,
 Maar zulks met al de rest der voogden had gemeen.
 De Kat en luistert noch na onschuld, noch geweten:
 Maar heeft der Hinnen boel op staande voet verbeten.
 15 „Wie iemant haten wil, en is tot wraak gezind,

LXXXIV. 10. Koppen, naam van den haan.

„Al lichtelijken een gevonden oorzaak vindt.
 „Geen onschuld gelden mag in 't vierschaar der tyrannen,
 „Daar reën en billijkheid van ouds is uitgebannen.

LXXXV. *De Kat en de Ratten.*

EEn stok-oud Katten-vel, met kreupelheid behangen,
 Van oudheid Ratten kon noch langer Muizen vangen:
 't Langsteertige gebroed, als 't hier de snuf van kreeg,
 Haar honger boeten aan het meel en aan den deeg.
 5 Dit heeft die oude Kol tot in het hert verspeten,
 Om dat ze haar wakkerheid door d' oudheid had vergeten;
 Maar evenwel bedacht een raad vol arg en list:
 Zij voegde haar bij het meel en school haar in de kist.
 De dieren, die bij nacht na haar gewoonte kwamen,
 10 Zij d' een na d' ander heeft verslonden al te zamen,
 „De mager armoë verr' de zatte weeld' verkloekt.
 „En in den bittren nood en angst veel listen zoekt:
 „Al tgeen in weelde niet kan ons gedachten roeren,
 „Weet d' armoë nog in nood scherpzinnig uit te voeren.

LXXXVI. *De ouden Hond en zijn Meester.*

EEn ouden kranken Brak, te traag om meer te jagen,
 Werde dagelijks gegroet en afgesmeerd met slagen,
 Om dat hij langer niet zijn Jonker bracht ten hoof
 Een afgeronnen Hart, wild Zwijn, oft andren roof:
 5 Gelijk hij voormaals plach de tafel zijnes Heeren
 Met lieflijk venezoen op t' rijkste te stoffeeren:
 Maar als hij eindlijk werd bejegend langs hoe straf,
 En dat men stokken hem in plaats van eten gaf,
 Hij tot zijn Heere sprak: „Mijn diensten zijn vergeten,
 10 Ik heb mijns levens tijd ellendelijk versleten;
 Men heeft mij om de buit getroeteld spade en vroeg,
 En niet uit liefde en gunst, die iemant tot mij droeg.
 „Wie zijnen tijd verslijt in grooter Heeren hoven,
 „Zich dwaselijken veel belooning gaat beloven.
 15 „Want als hij zijnen tijd onnut heeft doorgebracht,
 „Hij ijdel en vergeefs op zijn bezolding wacht.

LXXXVII. *De Boer en zijn Honden.*

EEn Huisman, hard gedrukt van 's winters sture vlagen,
 Uit grooten hongers-nood zijn Huis-vee heeft geslagen;

LXXXV. 1. Katten-vel, kat. — LXXXVII. 2. Geslagen, geslacht.

- Maar laas! ten help al niet: de koude duurde lang,
 De winter viel zoo streng, en maakte 't hem zoo bang,
 5 Dat hij zijn Ossen bij haar hoornen heeft gegrepen,
 Die plachten zijnen ploeg te trekken en te sleepen:
 Deze heeft hij ook op 't lest ter slachtbank voortgebracht,
 En met den scherpen bijl gezamentlijk geslacht.
 Zijn Honden hebben dit droef schouwspel waargenomen,
 10 En eindelijk bestaan uit angst voor hem te schromen!
 „O, laat ons (zeiden zij) ontvluchten metten ijl!
 Mag zijn jukdragend vee nog niet ontgaan den bijl,
 Niet beters zal gewis op 't lest óns wedervaren:
 Die zijn lief huis-vee slacht en zal geen doggen sparen.”
 15 „Wijs is hij, die in tijds is voor 't gevaar beducht,
 „Die veiliglijken nog d' aanstaande dood ontvlucht.
 „Die vonnist, dat hij is te vreezen en te mijden,
 „Die zijn zelfs huisgezin bezwaart met kruis en lijden.

LXXXVIII. *De Ezel, Buffel, Kameel en Muile.*

- T' Lang-halzige Kameel, den Ezel afgedreven,
 't Last-dragend Muil-Peerd en de Buffel, zat van leven,
 Zich vonden t' zaam vergaard in een gezonken dal:
 Elk klaagde zijn verdriet en daaglijksch ongeval;
 5 Om dat elk volgen most zijns heeren last en wenschen,
 En dienen tot gerief en slavernij der menschen.
 Den Ezel lang-geoord die kreesch uit ongeduld,
 Hij was aan zulken last noch arbeid niet verschuld,
 Hij wilde 't zich ontslaan, en langer dus niet kruipen,
 10 En voortaan oefnen niet als vreten, slempen, zuipen.
 Dies straften de and're drie zijn domheid al te rouw,
 En raden, dat hij met dien staat vernoegen zou.
 Want willen slavernij ontgaan is moeite verloren,
 Om dat wij (zeiden zij) tot slaven zijn geboren.
 15 „Hoe menig plompaart nog al stribbende bepleit,
 „'t Ontgaan het dienstbaar juk, dat hem is opgeleid;
 „Maar 't is vergeefs gewoeld, om 't voorschik te verschrijven:
 „Want: die een Ezel is, die moet een Ezel blijven.

LXXXIX. *Babiaan en Aap.*

DEn Aap eens guichelaars bedreef zeer vreemde dingen,
 Met dansen in het perk, met buitelen, en springen,

LXXXVIII. 1. Afgedreven, door gedreven te worden, afgemat. — 3. Gezonken, pleonastiesch voor laag. — 8. Verschuld, z. l. n. a. niet schuldig. — LXXXIX. 2. Uitg. heeft beytelen.

- 't Nieuws-gierig malle volk zag vast de bootsen aan;
 Elk was van lachen schier de blijde ziele ontgaan.
 5 Terwijl den Aap vast juicht, en volgt op 's meesters roepen,
 Hij een fraai hierlandsch wijf ziet groote noten snoepen:
 Dies hij, op 't onverzienst, na haren schoot zich maakt,
 En voor een wijf met haar zoet-apig noten kraakt:
 Ten lesten krakens moede (o zeldzaam wonderheden!)
 10 Hij haren voorschoot licht, en toont haar naakte leden.
 De omstanders lachen vast om zulk een vreemd bedrijf,
 Dat haar van schaamte moet versteken 't schaamrood wijf.
 „Nature wordt bedekt door de aangewende zeden,
 „Maar nimmer uitgerooid door leeringe of door reden:
 15 „Barst altijd ergends uit, en brengt nog eens te pas
 „Hetgeen haar aangeërfd en aangeboren was.

LXXXX. *Zwaluwe ende den Kwist-goed.*

- EEn dertle Lichtmis al zijn goederen verkwisten,
 Behalve zijnen rok, die hij ongeerne misten.
 Doch als hij onverziens een Zwaluwe in de locht
 Haar vleuglen roeren zag, hij bij zich-zelfen docht:
 5 Die vogel is gewis een voorbood van de dagen,
 Die 't alderlieflijkst zijn en niet dan bloemen dragen:
 Mijn hemde mij genoeg; het opper-kleed moet zijn
 Verdobbeld en vertuischt, 't hert vrolijk in de wijn.
 Maar laas! hoe is 't vergaan? De Noordwind is gekomen,
 10 En heeft met zijn geblaas den Zwaluw 't lijf benomen!
 De Brasser, als hij nu den Vogel liggen zag,
 „Gij (zeide hij) de oorzaak zijt van alle mijn geklag.
 Van koude ik nu verga; nu vinde ik mij bedrogen,
 Om dat gij trouwloos zijt te vroeg de hette ontvlogen.”
 15 „Wie iets te spoedig doet, en volgt zijn eigen hoofd,
 „Al lichtelijken van zijn welvaart wordt beroofd.
 „Indien de Kwist-goed dacht op huden om den morgen,
 „Hij zoude ontwijflijk meer voor s' levens welstand zorgen.

LXXXXI. *Vogelaar en 't Veld-Hoen.*

- D E Vooglaar op zijn luim ving een Patrijs in 't garen;
 Het Veld-Hoen, in 's doods schrik en d' uiterste gevaren,
 Den Vooglaar vrundlijk smeekte, en om zijn leven bad:
 „O! (sprak het) rooft mij niet mijn alderweerdste schat!

- 5 Mijns levens doch verschoont; ik sta in duizend vreezen:
 Mij weêr in vrijheid stelt! ik wil u dankbaar wezen,
 En jagen u zoo veel Patrijzen in den strik,
 Als gij begeeren zoudt, in éenen oogenblik.”
 „Neen,” zegt de Vooglaar, „neen; zijt gij zoo boos van herten,
 10 Dat gij een ander wilt toebrengen zulke smerten,
 Waarvan gij hertlijk wenscht u zelve nu t' ontslaan,
 De welverdiende straffe en zuldij niet ontgaan.”
 „Die op zijn luimen ligt om andren te verraden,
 „Zal eenen zwaren vloek op zijne schoudren laden:
 15 „Die andren lagen leit, of onderstaat te doên,
 „Werd zelfs in 't net gejaagd en krijgt verraders loon.

XCII. *De Henmen en 't Veld-Hoen.*

- DE Landman een Patrijs in 't looze net verstrikten,
 De Koppens in de ren het arme Hoen verpikten,
 Zoo dat het zijnen tijd met rouwe slijten most,
 Op hope, van 't verdriet nog eens te zijn verlost:
 5 Doch eindlijk zag het, hoe vast vinnig met onvrede
 De Kamme-dragers steeds zoo nijdig t' zamen streden:
 D' een, met jeloersheids pest ontsteken en gekweld,
 Om dat met zijn boelaadje een ander was verzeld;
 En d' ander, om den palm triumfelijk te voeren,
 10 Hadde anders niet in 't hoofd als groote krijgs-rumoeren.
 Als 't Veld-hoen dit beoogde, en zag, hoe fel en wreed
 Het één gekamd geslacht het andere bestreed,
 Zoo heeft het zich getroost, en dacht: „Ten is geen wonder,
 Dat ik, arm vreemdeling! moet stadig duiken onder.”
 15 „Daar borgers onderling malkanderen bestaan
 „Op 't scherpste en 't alderfelst zeer hard te grijpen aan,
 „En daar zij daadlijk zijn geneigd ten alderboosten,
 „In zijn versmaadheid zich een uitheemsch licht kan troosten.

XCIII. *De Vogelaar en de Ooyevaar.*

- ENS Landmans akker stond gelaân met gouden koren,
 Maar 't werd van Ganzen en van Kranen afgeschoren;
 Dies hij van toornigheid zijn strikken heeft gesteld,
 Om dees roof-vooglen te verrassen op het veld.
 5 Hij lag op zijne luim met overgroot verlangen,
 En heeft juist bij geval een Klepelaar gevangen.
 Den Ooyevaar, uit angst, heeft zijne onnoozelheid

XCII. 8. Om dat een ander het gezelschap van zijn boel genoot.

- Den Akkerman verbaasd tot onschuld voorgeleïd:
 „Den tijd mijns levens nooit beschadigde ik uw granen
 10 (Zegt d'ooyevaar), gelijk de Ganzen en de Kranen.”
 „Neen (sprak de Vogelaar) het lijf is u ontzeïd,
 Uw onschuld niet en geldt, ik vind u op het feit.”
 „Wie veilig leven wil in stilheid uitgenomen,
 „Verzel zich daaglijks bij 't gezelschap van de vromen;
 15 „Want wie den kwaden volgt, die 't booze zijn gewoon,
 „Wordt eindlijk achterhaald en krijgt der kwaden loon.

XCIV. *De Wolf vervolgt het Schaap.*

- DEn hongerigen Wolf, ter zijden wechgescholen,
 Zag een onnoozel Schaap langs 't open veld gaan dolen:
 Dies gretig na het aas hij aangevlogen kwam,
 En volgden op het spoor het weerloos vluchtig Lam.
 5 Het Vlies zijn leven zocht op 't spoedigste te vrijden,
 En ziende een oud gesticht, getimmerd wat ter zijden,
 Ter poorten innevlood; dies Wolfaart op de hiel
 Zoo dapper metter vlucht ter deuren inneviel,
 Dat, als hij binnen was, zij fluks is toegevallen:
 10 Dies spaarde hij 't Vlies uit angst, en kwetsten 't niet-met-allen.
 „De booze niet verschoont het bloed van 't vroom geslacht,
 „Voor dat hij heeft zich zelfs in zwaar verdriet gebracht.
 „Zijn honger is zoo groot, dat hij ten langen lesten
 „Vergeet al 't geen hem dient ten goeden en ten besten.

XCV. *Jupiter en de Slange.*

- DE Blixem-drager heeft den choor der Hemel-goden
 Op een zeer groot banket heel vrundlijk laten nooden.
 Neptunus fluks ter feest met zijnen drietand kwam,
 En Mars, nog vocht van 't bloed en van het krijgen gram;
 5 Apollo met de glans van zijn doorluchte stralen,
 Met al de Water-Goôn en Nymfen van de dalen.
 Zoo fluks 't gediert vernam het heerlijk avondmaal,
 Elk een zijn giften bracht op 's hemels opper-zaal.
 't Was Jupiter zeer lief, hij heeft z' in dank ontvangen.
 10 Ten lesten met een Roos kwam een der Waterslangen;
 Maar Jupiter, beducht dat eenig boos venijn
 Mocht onder 's Rozen blaân en steel gestreken zijn,
 Heeft dit geschenk ontzeïd. „Gij, die de Goôn wilt eeren
 „Met een oprecht gemoed, wilt u ten hemel keeren;
 15 „Want ijdel is de dienst, die iemant hem bewijst,
 „Wanneer hij uit een boos en godloos herte rijst.

XCVI. *Jupiter en de Honig-Bije.*

- DER Bijen Koning trotsch, van grootschheid uitgelaten,
 Bood Jupiter beveinsd een gift van honig-raten,
 En bad met eenen, dat 't hoog vierschaar van de Goôn
 Hem gunde, dat hij mocht met zijnen angel doôn
- 5 Al wie van honig kwam ontblooten zijne korven;
 Maar heeft van 's Hemels troon deze andwoord fluks verworven:
 „'t Geschenk, dat gij mij brengt, mij zonderling behaagt,
 Maar 'tgeen gij van mij bidt en daar gij mij om vraagt,
 Dat gij een ander met uw prikkel mocht doen treuren,
- 10 Dat overkome u-zelfs, dat moet u-zelfs gebeuren.
 Want als gij andren kwetst, 't zij met, 't zij zonder schuld,
 Zoo zwere ik dat gij fluks dit leven sterven zult.”
 „Die na de sterren zendt zijn vurige gebeden,
 „Om zijn wraakgierigheid aan iemand te besteden,
- 15 „Zal missen niet alleen 'tgeen dat hij heeft gebeên,
 „Maar voelen zelfs op 't hoofd den opgeworpen steen.

XCVII. *'t Peerd en 't Zwijn.*

- MEt kuische Truitjen Zogs zag 't Ros, verciërd met pluimen,
 Gezadeld en getoomd doen zijnen breidel schuimen,
 Ten oorloog toegerust, om dragen zijnen heer
 In 't midden van 't gevecht, met zweerd, pistool, en speer.
- 5 „O!” riep zij, „armen Guil! waar wildij u begeven?
 Wat dolheid gaat u aan, dat gij van zelfs uw leven
 In 's doods perikel stelt en allerlei ellend?”
 Toen heeft zich tot de Zeuge het Ros aldus gewend:
 „Gij, vuile Morsebel! wat wildij al veel zeggen,
- 10 Die altijd in den drek en vuilen stank blijft leggen,
 En eindlijk blijft vervreemd van alle onsterfelijkheid,
 Die in 't bestoven veld den Hengst wordt bijgeleëd,
 Als hij den Ridder voert tot dooden en tot moorden,
 En breekt door 't vier-kant van der vijanden slag-oorden;
- 15 Behaalt veel wapen-roofs en eenen heldren glans,
 Als hij verwinner blijft en erft der eeren krans.”
 „Die door zijn traagheid blijft van 't ware lof versteken,
 „Veeltijds op andren wil veel snorken en veel spreken.
 „Door ondeugds oefening werd niemand ooit vermaard:
- 20 „Wel hem, die door zijn deugd zijn naam van 't graf bewaart!

XCVIII. *Peerd en den Ezel.*

- DEN Ezel, met veel houts en pakken overladen,
 Begon den droeven staat zijns levens te versmaden,
 Als hij den gladden Hengst zag brieschen over 't veld:
 „O! (sprak hij) of ik ook in vrijheid waar gesteld!
- 5 Dat ik in weelde mocht mijn dagen laten vlieden,
 En niemand over mij iets hadde te gebieden!”
 Maar als nu, op het lest, het lang-geoorde dier
 't Peerd draven zag ten strijd hoogmoedig, trotsch, en fier,
 In 't midden van 't gevaar, van spiesen en van zwaarden:
- 10 „O! (sprak het) mijnen staat ik liever houde in waarden!
 Veel liever leve ik dus, met slavernij gedrukt,
 Als midden in den krijg, daar 't zelden wel gelukt!”
 „Noch eer noch rijkdom mag den mensch gelukkig maken,
 „Wanneer men wel bemerkt den loop van 's weerelds zaken:
- 15 „Gelukkig is die geen, die hier genoegzaam leeft,
 „En rust in 't geen, daar God hem toe geroepen heeft.

XCIX. *Kalikoet en den Haan.*

- DEN Koekeloeren Haan zag op zijn mist-hoop treden
 Een rooden Kalikoet; dies werd hij zeer t' onvreden,
 Beriep hem tot den kamp, en liep hem in 't gemoet.
 Dies hem verweeren most den grooten Kalikoet.
- 5 Zij vochten beide om strijd, dat 't roode bloed afdroopten,
 Als zij d' een d' ander fel met scherpe sporen noopten.
 Den Kalikoet in 't eind zag, dat den Duitschen Haan
 Hem rust noch vrede liet: dus, om zich gants t' ontslaan
 Van allerhande twist, verkoos in ander hoeken
- 10 Zijn dagelijkschen kost in vrede te gaan zoeken.
 „Veel volkren zijn zoo wild, zoo woest, en onbesuisd,
 „Dat de arme vreemdling niet bij haar mag zijn gehuisd.
 „Al hebben zij een land tot haar behoef gewonnen,
 „Een ander zullen zij het aardrijk nog misgunnen.

C. *Het Veld- en Stad-Muisken.*

T' Bol Muisken van der Stad de Veld-Muis kwam vergasten,
 Maar vond zoo soobren disch, dat het zich niet verbrasten:
 Want erwten, boonen, grut, en wortlen was de kost,
 Daar 't lekkere diefken zich meê vrolijk maken most.

XCIX. 1. Koekeloer, klanknabootsende hanennaam. — C. 1. Vergasten, (ergends) gast zijn. — 2. Verbrasten, door brassen overdaad deed. — 4. Staat lekkere.

- 5 De Stad-Muis, ongewoon zoo soobre middag-malen,
 Wil tot een zoete wraak bet haar waardinne onthalen:
 „Zwartzuster!” zegt zij, „komt, verzoekt uw oude kaar:
 Vergast mij, daar men smetst oft altijd bruiloft waar.”
 De Veld-Muis is gereed. Ter stadwaart zij zich haasten;
 10 De Stad-Muis vindt haar woonst’ en wilkoomt haar ten laasten
 In ’s kelders diep gewelf, daar ’t niet min was onvrij,
 Als rijkelijk verzorgd van alle lekkernij:
 Want ’s tafelknechts verzoek haar beven dede en ijzen,
 Zoo dik hij voorraads haalde om ’s Meesters disch te spijsen,
 15 En steurden ’t Muizemaal, nu met, nu zonder kaars,
 Naar ’t rispelen jeloers. De Veld-Muis, vol gevaars,
 Sprak: „Smaak noch zoetigheid aanbrengt mij ’t lekker eten:
 In ’t veilig kies ik liefst raauw’ bonen en erwteten.”
 „Wie soberlijken leeft in ’t vrije en open veld,
 20 „Die ’s werelds pracht versmaadt, en goud-zucht niet en kwelt,
 „Smaakt droog brood suiker-zoet, als d’ honger hem komt
 nooden,
 „Daar ’t Hof walgt van ’t gebrad, noch smaak vindt in ’t ge-
 „Want laagheids armoed’ is het veiligste van al, (zoden.
 „Daar hoogheids weelde daalt, komt plotselijk ten val.

CI. *Ouden Man en Dood.*

- EEn stok-oud Reiziger, langs ongebaande wegen,
 Met een zwaarwichtig pak zich vond geheel verlegen:
 De last hem óverweegt, hij ziet des weegs geen eind:
 Hij zucht, hij hijgt, hij steent, vol kommer en ellend.
 5 Ten laatsten afgemat, aanvangt hij dus te klagen:
 „Gebeurt u dan geen rust, zelfs in uw oude dagen?
 Was ’t daarom, dat gij voor vele andren overschoot,
 Die lang verbeterd zijn van d’ onverwachte Dood?
 O aangename Dood! leent ’t oor tot mijn gebeden,
 10 Helpt een onzalig man uit zijn katijvigheden!”
 De Dood verhoort zijn klacht, en voor zijn aangezicht
 Haar schrikkelijk vertoont met eenen stalen schicht.
 Dies schrikt den Ouden Stok, en bidt, met groot vervaren:
 „Erbarmt mijns ouderdoms, en wilt mij nog wat sparen:
 15 Ik wenschte alleen om u, vermids mij hulp gebrak,
 En mij te bange viel mijn zwaar-geladen pak.”

C. 6. Bet, beter. — 7. Verzoekt, bezoek. — Kaar, vriendin. — 8. Smetst, smult. — 15. Naar ’t rispelen jeloers. Verdacht op ’t geritsel der muizen. — CI. 5. Aanvangt met den toon op de tweede lettergreep. Dit wijst op algemeen gebruik. Lichtelijk had Vondel begint of vangt hij dus aan kunnen schrijven.

- „Zoo dwijnt de een zwaarigheid, die groot scheen in onze oogen,
 „Wanneer een grooter zich koomt levendig vertoogen.
 „Men roept wel om de dood, uit onkunde en verdriet;
 20 „Maar treedt ze voor den dag, zeer snel men voor haar vliedt.

CII. *Van 't dronken Hert.*

- E**En Hert, gewend in weelde en alle lekkernijen,
 Begaf zich tot den dronk en volle slempernijen:
 Door de overstalge maat en 't gulzige geslok,
 Verbreekt zijn tengre been aan eenen eiken blok.
 5 „Let hierop, kittebroërs! dit zijn de waarde gaven,
 „Die Bacchus geeft zijn maats en Ceres hare slaven:
 „Wanneer hij van zijn vrucht, en zij van haren drank
 „U schenkt de kroezen vol, dan zijn de beenen rank,
 „Dan krenken zij 't vernuft, betooveren uw zinnen,
 10 „Door dat gij van haar sap en nat te zoet wilt ninnen.
 „Dan steigren zij in 't hoofd en timmeren in 't brein:
 „Gij waant u een Monseur, vast wordt de beurze klein.
 „Gij speelt den goochelaar, oubollig in manieren,
 „En bootst, zoo wreed, zoo vuil, en slecht, na alle dieren.
 15 „De zinnen zijn van huis, door 't pooyen dag en nacht;
 „Men kraauwt vergeefs den kop, als 't geld is door-gebracht.
 „Het hammeken is op: de beenen zijn gebroken:
 „De goê gelegentheid en tijd is wech-gesloken.
 „De leden zijn verstijfd: de lever, longe en milt
 20 „Verzopen en verteerd. Dit's loon van 't Dronkaarts gild.
 „Volgt dan des waarheids les: leert soberheid gebruiken,
 „En vliedt, als eene pest, zinloze Bacchi-kruiken.
 „Let vooral op de spreuk: Als 't bier is in de man,
 „Dan is al zijn verstand en wijsheid is de kan.

CIII. *De Beer met de twee Wandelaars.*

- T**Wee Makkers op den weg al wandelende spraken
 Van ware broederschap en vriendelijke zaken;
 Zij sloten eenen bond: hoe groot ook waar de nood,
 Malkander bij te staan getrouwlijk totter dood.
 5 Op 't onverzienst komt haar den Honig-snoeper over,
 Zoo vreeslijk, dat hij scheen des blijden levens roover:
 Dies d' een in snelder ijl begeeft zich op een boom;
 En de ander, als versuft, valt plotslijk in een droom,

- Zoo 'tscheen, en veinst hem dood, door 'trekken van zijn leden;
 10 Alleens of met een vlim zijn draad waar afgesneden.
 Den Beer snuift om en om, en ruikt vast hier en daar,
 Hij vindt noch locht, noch geest meer, of 't een krenge waar;
 Verlaat den bangen man. Dies d' ander afgestegen
 Verzoekt zijn oude spits, die nog was gants verslegen:
 15 „Ei, zeg mij, eëlen baas! wat luisterde hij in 't oor?”
 „Hij sprak, dat ik dijn vliede, en kies daar trouwer voor.”
 „Zoo kent men ware liefd' in nare noods bedroeven,
 „Gelijk men 't goud in 't vier, en op de toets moet proeven;
 „Maar valsche vrienden zijn liefalig in 't aanschijn,
 20 „Daar ware vrienden in den dood getrouwe zijn.
 „Gelijk de lichte sneeuw versmelt door Phoebi stralen,
 „Veel lichter stuift die weg als voorspoed komt te dālen:
 „Maar trouwheid blijft altoos, en wijkt om dit noch dat.
 „Dus is d' oprechte vriend den kostelijksten schat.

CIV. *De Wolf met zijn getuigen tegen 't Schaapken.*

- T' Onnoozel slechte Schaap was voor het recht gedaagd,
 Van den deurtrapten Wolf op 't heftigste aangeklaagd,
 Dat het haar schulden zou vergoeden en betalen.
 Zoû 't anders zien van haar met macht of recht te halen:
 5 T' eenvoudig Schaapken, dat met waarheid was verzeld,
 Zwoer hoog en dier, dat haar nooit stuiver was geteld.
 De Wolf omkocht den Hond, den Gier, en Wouw tottuigen,
 En loerden, hoe hij 't recht en rechters konde buigen:
 Verdrukt 't onschuldig Schaap door 't oog van valsche blijk:
 10 Dies 't vonnis tegens haar gesproken wordt gelijk.
 „Zoo wordt een kwade zaak, door Godvergeten guiten,
 „Met duizend e'en bevest. Meineedig dan besluiten
 „De rechters ook het recht. O wee een zulke stad,
 „Daar 't recht een spinwebb' is! De sterke maakt een gat,
 15 „De teëre blijft er met zijn vlogels in gevangen.
 „De Rave wert verschoond, het Duifken wert gehangen.
 „De vrome wert verdrukt, de booze houden 't veld.
 „Wee is op zulken land en Koninkrijk gesteld! —

CV. *Ezel en zijn drie Meesters.*

D En loomen Ezel klaagt mistroostig en verslagen,
 Dat hij most, door de stad, ooft, moes en wortlen dragen,

CIII. 10. Alleens, geheel. — 14. Spits, spitsbroër. — 15. Wat luisterde hij in 't oor? is uit te spreken: Wat luisterd' i in 't oor? —
 CIV. 9. 't Oog, het uiterlijk. — 10. Gelijk, ter zelfder tijd.

- En van de lekkers zijn bespot en ook bejouwd
 („Watte' ooren heeft dit dier!") beschimpt zijn en bespouwd.
- 5 Hij bidde Jupiter, dat hij hem wil verhooren,
 En voor dees Hovenier een beter Meester sporen,
 Daar hij geruster leeft. Zijn bede hem wordt vergund:
 Hij krijgt een Tichler weêr, die d' ander wijd uitmunt
 In 's arbeids zwaren last. Hij smeekt om hulp de Goden,
- 10 Om eenen andren baas, die hem redd' uit dees nooden;
 Krijgt een Zeemtouwer, die hem zoo bezwaart met last,
 Dat voor onwilligheid hem knuppels zijn gepast;
 Bedenkt in zijnen zin: was ik niet gek, vol zotheid,
 Dat ik mij zelven streel, door mijn te plompen botheid,
- 15 Dat licht vernieuwen baart veranderen van staat;
 Ik heb het goê veracht; 't naklagen is te laat.
 „Dit is 't oprechte beeld van ongestade menschen,
 „Die, nimmermeer vernoegd, altijd na beter wenschen,
 „Geen ongemak gewoon, en, eer men daar op let,
- 20 „Zij willen alle tijd van 't eene op 't ander bed;
 „Verkrijgen dan haar wil, en van het kwaad in kwader
 „Vervallen voort, en voort: bedenken zich dan nader,
 „En prijzen in haar zin hetgeen zij t' onbedacht
 „Eerst hadden wispeluur versmeten en veracht.
- 25 „Verwerpt geen oude schoên, leert uw geluk verdragen:
 „'t Zijn sterke beenen, die de weelde kunnen dragen.

CVI. *De Vos en de Bok.*

- DE spits-vinnige Vos, en ruig-gehaarde Bok,
 Bespieden eenen buit, of eenen vetten plok:
 En vinden bij geval een kelder, daar de wijnen
 In overvloed getond vast lagen bij dozijnen:
- 5 Waarna de schrandre Vos wel jankten zijnen darm;
 Maar hij peinst op het eind! „Zegt, broeder Bok! hoe warm
 Verkwikken zoude ons borst door 't lieflijk pinteleen?"
 De Bok (hoe lang gebaard) dacht niet op 't wederkeeren.
 Zij daalden in 't gewelf, daar zij den holle buik
- 10 Opvulden van het nat. De Bok blijft in de fuik,
 Na 't zoete volgde het zuur. De Vos ligt op zijn luimen,
 En zegt: „Spits-broêr! 't is tijd, dat wij de kelder ruimen.
 Laat mij eerst gaan bezien of nieuwers eenen hond
 Of luyen rekel ligt, die 't ruchtbaar maakt en kond.

CV. 3. Lekkens, kwajongens. — 8. Tichler, die tichelsteenen maakt
 — Uitmunt, overtreft. — 15. Misstelling. Vondel bedoelt: Dat licht
 vernieuwen baart verbetering van staat. — CVI. 5. De schr.
 Vos, 3e nv. — 7. Door is overbodig.

- 15 Krom'dij een weinig, Bok! dat ik eerst recht aanschouwe
 De vrucht van ons geluk, ons blijdschap los van rouwe."
 Mids buigt hij zijnen hals, en laat daarover gaan
 Den slimmen loozen Vos, die hem zocht te verlaan.
 Het schalke Reintjen loert op zijn deurtrapte treken,
 20 En laat den wijzen Baard dus in den pekel steken,
 Die deerlijk roept om hulpe, en klaagt in zijn verdriet.
 Hij ziet en hoort hem wel, begeekt en acht hem niet.
 „Zoo wie zijn ooren wendt na der verleiders smeecken,
 „Bij een gebaarde Bok te recht wordt hij geleken.
 25 „Want zoo de brave baard baart wijsheid en verstand,
 „Dan vindt men meer Doctours als zotten in het land.

CVII. *De Beer en de Bijen.*

- Moe jeukt mij mijne mage, hoe kittelen mijn zinnen,
 Om ergends eenen buit of lekkren beet te vinnen!"
 Sprak de onbesuisde Beer: „Ik zien hier aan dees zij,
 En val de korven aan, gelaan met lekkernij.
 5 Gans dood! hoe prikkelt gij mij dus, ontelbre Zwarmen?
 En angelt mij ter dood! hebt over mijn erbarmen!"
 Den Beer (om snoepen dol) bespiede een nieuwe kans:
 De Bijkens (op haar hoed') verleeren hem al t'hans
 Het snoepen beter af: zij priemen hem zijn oogen,
 10 Zijn ooren en zijn muil: en zonder mededoogen
 Doorboren hem zijn vel, met vlimmen in zijn huid,
 Dat hij verbolgen tiert en krijscht gants overluid:
 „Ik heb te laat met schaâ mijn domheid ondervonden,
 Ik worde recht gepijnd om mijn bedreven zonden:
 15 Was ik niet eerst geleerd, dat ik nu ander-maal
 Moet klagen mijn verdriet en lijden deze kwaal!"
 „Wiens herte brandt en blaakt zijn naasten te beschaden,
 „Moet straffe, schande en smaad op zijnen halze laden.
 „Wie tijdelijken keert en houdt zulks voor gewis,
 20 „Dat dit een lesse tot zijn onderwijzinge is!
 „Zal namaals zijn gerust en niemand meer bedroeven;
 „Genoegen met het zijn', en s'anders niet behoeven.

CVIII. *De Vrouwe en de Henne.*

EEn arme en slechte sloor, die eerstmaal kwam aan 't schrapen,
 Bekwam een Lombaardsche Hen, heel zonderling geschapen:

CVII. 5. Gans dood, Gods dood. Zie bl. 126. Gans-kruis. — 8. Verleeren of afleeren.

- Die, zwanger, dagelijks haar gretige waardin
 Een gulden ei in 't nest bracht tot bezolding in.
 5 Waaruit dan Overvloed en Rijkdom 't gretig herte
 Van deze vrekke Zak bezaten vol van smerte,
 Die, met dees vaste rente en inkomst niet vernoegd,
 Heeft tot der Hennen dus haar redenen gevoegd:
 „'t Is waar, ik erf van u de dagelijksche vruchten;
 10 Maar laas! zij knagen 't hert, en blijf vol ongenuchten:
 Ik moet zelf zien den grond, ik moet zelf zien den schat,
 Daarin mijn droeve ziel steeds droefheid heeft gehad.”
 Zij keelt ze met een mes, en hoopt met eender vlagen
 Den heelen schat en 't goud gelijklijk uit te dragen.
 15 De Gierige haar bevindt bedrogen in haar zin:
 Terwijl zij schatten zoekt, verliest zij haar gewin.
 „S' gelijks is menig mensch met d' inkomst niet te vreden,
 „Maar tracht na grooten staat en ijde heerlijkheden:
 „Waagt al zijns vaders haaf moedwillig op één bot,
 20 „Verliest zijn schat en hope: een onverwachte lot!
 „Wijs is hij die genoeg, of leert genoeg leeren.
 „Die wikt eerst eer hij waagt, zal na-rouw van hem keeren.

CIX. *De Leeuwe, Koe, en 't Schaap.*

- EEN Leeuwe, Koe, en Schaap, die togen op der jacht,
 En hebben door haar vangst een Hert daarvan gebracht:
 't Welk van de stoute Leeuw verscheurd zijnde in vier deelen,
 Heeft daar meê na zijn lust dus weten óm te spelen:
 5 „Het eerste komt mij toe, alzoo ik Koning ben;
 En 't ander, nu ik mij in 't jagen meester ken;
 En 't derde voor de moeite en arbeid van het scheiden;
 Wie 't vierde deel begeert, die moet zoo lange beiden,
 Dat hij 't uit mijne vuist en kluiven mij onttrek,
 10 Of plokhaar tegens mij, en snoere hier na den bek!”
 „Let hierop, reedlijk volk! met Leeuwen of met Beeren
 „In geen en bond te treên, of wreede Over-Heeren.
 „Zij scheiden na haar zin. De arme wordt verdrukt,
 „'t Ga ook met haar zoo 't wil, der fellen doen gelukt.
 15 „O, woekenaars! gij speelt ook even deze perten:
 „Gij roofst der armen goed, en maakt haar droef van herten,
 „Neemt pand en hooge rent, drie dobbel interest,
 „En toont nog slechten schijn, al waart gij van de best.
 „D' onnoozle wacht zijn deel, en vindt hem heel bedrogen:

CVIII. 19. Bot, slag. — 21. 22. Staat leer't ghenoeghen, en eer hy
 't waecht. — CIX. 7. Scheiden, uitwijzen. — 18. Slechten, armen,
 schijn; van de best, van de beste, van de rijkste.

- 20 „Vast is 't den Woekenaar in zijne kaak gevlogen.
 „De Leeuw rooft met geweld, de Wolf door valsche schijn;
 „Zoo toont het kwaad gespuis, dat zij baat-zoekers zijn.

CX. *Den barenden Berg.*

- EEN steigerende Berg, wiens kruin de lucht dorst tergen,
 Uitmunte door haar steilt' de Pireneesche Bergen,
 Vermat haar stout en koen, dat ieder hoorde en zag,
 Hoe zij een nieuwen Berg zou brengen voor den dag;
 5 Dus zwanger barst zij uit of 't fellijk had gedonderd:
 Dies liep de wereld toe, en ieder was verwonderd,
 Verwachtende wat vreemds: door 't krakende gedruisch
 Baartze uit haar zwangre lijf de lachelijke muis.
 „Is dit,” riep elken een, „de vrucht van 't hooge roemen?
 10 Het snorken is maar wind, uw krijten wij verdoemen.”
 „Vergeefs en ijdel is, die stoft van groote konst,
 „Van macht, van heerlijkheid, als 't blazen is om sonst.
 „Pofhanzen zijn 't te recht, want iegelijk kan 't merken;
 „Gekrijts genoeg, geen wol,” zei d' Nikker, en schoor 't verken.
 15 „Den eenen van zijn haaf snorkt, d' ander van zijn boeken:
 „Hier is Heer Calis t'huis, den Doctor moet men zoeken
 „In zijne kamer, daar de Doctors staan te pronk:
 „Dees is een man in 't veld, en d' ander bij den dronk.
 „O, onbevaren volk! wilt op dees baken letten,
 20 „En leeren op 't klein schip geen groote zeilen zetten:
 „Vlagvoerders! strijkt de fok, en haalt de wimpels in:
 „Veel vlaggen (zeft Matroos): 't schip heeft geen boter in”.

CXI. *De Hazen en Vorscheu.*

- DE Hazen, eens ontvlucht der Honden felle macht,
 Hier hadden, bleek van vreeze, haar leger-plaats gebracht.
 Op 't onverzienst begint den Noorden wind te ruischen,
 In 't midden van 't geboomt: de bloode hazen kruisen
 5 Het boom-rijk eikenbosch, en komen aan de kant
 Van 't drabbige moeras met hoopen aangerand.
 De Vorscheu, ongewoon zoo schielijke geruchten,
 Beginnen ook uit schrik van dit geweld te vluchten.
 Der Hazen Kapitein riep stout en onversaagd:
 10 „Spitsbroeders! wijkt niet meer, na niemanden en vraagt,
 Gij ziet, wij zijn een schrik van vreeselijke dieren,
 Waaromme zouden wij de rappe winden vieren?”

- „t Gaat nog zoo alle dag: wanneer de bloode guil
 „Zijn minder overmag, hij acht hem als een uil:
 15 „Hij is zoo in zijn schik, hij blaast zoo uit zijn darmen,
 „Hij kapt drie mannen af, met één houw, zeven armen.
 „Hij wijkt voor niemand niet wanneer zijn vijand vliedt,
 „Dan is 't een man in 't veld, hij vreest noch acht hem niet;
 „Maar als die wederom zijn tanden gaat ontblooten,
 20 „Dan kiest hij 't haze-pad, loopt voor een blaas met koten.

CXII. *De Draak en Olifant.*

- EEn eiselijken Draak bevocht een Olifant,
 En heeft hem metter vlucht zeer schriklijk angerand:
 Omslinderde hem zijn been, en, met vergifte steken,
 Komt 't bloed als een riviere uit zijn grof lichaam leken,
 5 Aamachtig, slap en flauw door de uitgemergde kracht
 Poste hij den Draak op 't lijf, doode hem met ganscher macht.
 „Dit is des werelds loop; wanneer de wreë tyrannen,
 „De vrome te vertreên en d' arme, netten spannen,
 „Omringen haar gelijk, en zuigen uit haar bloed,
 10 „Dan valt de vrome op 't lijf, die hem de wreedheid doet.
 „Gelijk de snelle rhee, die op de steile klippen
 „Den Jager had gejaagd, van meening hem t' ontslippen; —
 „Klimt, klautert, toegerust de jager streng en stijf,
 „De Rhee ziet doods gevaar, springt bots hem op zijn lijf;
 15 „De Jager breekt zijn hals, zijn armen, en zijn beenen,
 „De Rhee valt onversaagd te barsten op de steenen.
 „Zoo wie ook iemand meent te plagen na zijn wil,
 „Die jaagt hem zelven meest, de Jager staat niet stil.

CXIII. *Den Haan en den Diamant.*

- DE krijgsche en strijdbare' Hane, al krabbelend' met sporen,
 Zoekt in het vuile slik, ontrent de Gooische kant,
 Na haver of na kaf, na boek-weit of na koren;
 Terwijl hij 't kostjen zoekt, vindt hij een Diamant:
 5 Sprak: „Wat mag mij 't Juweel (dus ciereijk) vermaken,
 Dat d' oogen wel verfraait, en lonkt mij lieflijk an?
 Ik zoek slechts kaf en graan, om aan den kost te raken:
 Dees pracht en overdaad, daar heb ik 't walgen van.”
 „Gekroonde Vogel wijs! kondt gij dijn meerder leeren
 10 „Haar wulpsche dartelheid en diere pronkerij

- „Verachten en vertreên? — Dus, mensche! wilt u keeren,
 „En spiegelt doch aan hem uw praal en hoverdij.
 „De Peerle is ook de konst der wijze en hooggeleerde,
 „Die van d' onwetende' Haan verniet wordt en verneêrd:
 15 „Uitwendiglijk en is cieraad van geender weerde,
 „Zoo gij inwendiglijk nooddruftigheid ontbeert.

CXIV. *De Leeuw, den Haan en den Ezel.*

- D En hoog verheven Leeuw, vermoeid van 't stadig jagen,
 Vand eenen Ezel staan, verloomd door 't zakke-dragen,
 Daarbij een Lombaardsche Haan, die, door zijn luid gekraai,
 Den trotschen Leeuw verschrikt, dat hij, met eenen draai,
 5 Zich op der vlucht begeeft. Den Ezel overmoedig
 Waant dat de Leeuw bedeesd wordt door zijn felheid woedig,
 Hem op zijn hielen volgt met een gezwinden loop,
 En t' onbedachtelijk brengt hij zijn vleesch te koop.
 De Leeuwe in 't zwingen ziet den tragen Ezel volgen,
 10 Scheurt hem ter aarden straks, met een gemoed verolgen,
 En zegt: „Dit is voor mij, voor 't welgeboren bloed,
 En 't eedle konings-herte, een doren in mijn voet,
 Dat ik voor iemant wijk! dit is, o slechten broeder!
 Dijn uiterste banket.” „O, aller Hazen moeder!
 15 „Volg waanwijs niet dien raad, om, als dijn Prince vliedt,
 „Hem smaad en spot te doen, om voeden zijn verdriet:
 „Of u schoon t' Avontuur toont gunstig hare tuiten,
 „Zij draait te schielijk 't hoofd en steekt u in de kluiten.
 „Verstonden zij te recht den korrel van de zaak,
 20 „Dat onbedachtheid is t' verderf der dwazen vaak,
 „Zij zouden welbezind op beter kansen letten,
 „Den Ezel zou den Leeuw niet na zijne eere zetten.

CXV. *Den Haze en de Schildpadde.*

- E En ongeziene kans de Schildpadde heeft bestaan,
 Als met den lichten Haas zij gink een wedspul aan,
 Die, met zijn snelligheid en rassigheid van leden,
 Dit loome dier verbaast, met alle schamperheden:
 5 „Wat wilt gij, kruiper! doen? o, luyen rondassier
 „En al te tragen prij! kruip, kruip, na dijn manier!
 „Ik koom nog vroeg genoeg: schudt van dijne harde schelpen

CXIII. 16. Nooddruftigheid, het noodige. — CXIV. 9. Zwingen, zwenken. — 14. Aller hazen moeder, volgens Van Lennep bijnaam van den ezel. — 17. Tuiten, gekrulde lokken. — 18. Kluiten, modder. — CXV. 5. Rondassier, gemeene trosboef.

- Nog zoo veel beenen uit, en laat ze d' ander helpen!"
 „Ik ben doch morgen vroeg te Ronsen voor de stad,
 10 Eer gij ten einde zijt het Geldelooze Pad.”
 De Schildpadde haren weg spoeit stadig zonder dralen:
 Geen slaap ontrooft haar vlijt, om eere en prijs te halen;
 En vindt den Haze niet als op den avond spaâ,
 Die doen zijn daad verfoeit, meer om de schande als schaâ:
 15 „Koomt, rappen wispeltuut! dieschijnt den baars t' ontgallen;
 „Uw roem is al gedaan, uw spullen zijn ontvallen:
 „Schouwt, hoe gestadigheid den lauwer-kroon ontvangt,
 „En 't wispelurig hert aan 's Armoeds borsten hangt.
 „D' een groote steden bouwt, verrijkt ze door haar wallen,
 20 „En d' ander werpt ze neêr, doet alle dink vervallen.
 De staâge jager jaagt, en wint ten lesten 't veld;
 Wanneer hij op den throon der eeren wordt gesteld.

CXVI. *De spijze-dragende Ezel.*

- Hier, hier, gij Vrekken! hier: schouwt d' Ezel overladen
 Met bouten, hoenders, taart, gezoden en gebraden,
 Saucijsen, hazen, wijn, kapoenen, en pastei,
 En hij eet distlen zelf op schrale en dorre wei.
 5 „Zoo gaat het ook met u, verschrookte gier'ge slaven:
 „In rijkdom zijdi arm, bekommerd gaat gij draven,
 „Hebt stadelijken zorg, bezwaard met druk en klag,
 „Vindt geen gerust gemoed, en woelt schier nacht en dag:
 „Slurpt wei en water in, schroomt uwen buik te vullen:
 10 „Een ander heeft uw haaf, derf lekkerlijken smullen.
 „Die 't goed heeft, zuigt de poot; die 't niet heeft, eet gebraad.
 „Dees loert op woekers winst, en de ander op verraad:
 „En altijd heeft hij vrees, versmoord in ijdele zorgen:
 „Komt stadig brood te kort, bekommerd voor den morgen:
 15 „Onthoudt zijn lust het goed, en spaartet uit zijn mond;
 „Dat in het eind verbrast wordt door de katt' of hond.

CXVII. *Den Hond en de Schaduw.*

- EEn flukschen Waterhond kwam uit een slagershal,
 En kreeg dit hachjen voor zijn trouwigheids verval:
 Al wandelende voords een treêtjen over 't water
 Vergroot der zonnen schaâuw zijn aas zoo, dat 't geschater
 5 Van vreugde in 't herte sprang, mitsdien hij hongrig hapt

CXV. 9. Ronsen, (Renaix) in Vlaanderen. — 15. Den baars t' ontgallen, een goed resultaat te bereiken. — CXVI. 5. Verschrookt, gerimpelde. — CXVII. 2. Hachjen, hapjen. — Verval, loon.

Naar den gewaanden brok; — doe was hem 't vleesch ontsnapt.

„Dit is een leerlijk beeld van bodemlooze menschen,

„Die, nimmermeer vernoegd, naar groote schatten wenschen,

„Gepijnigd strengelijk van de helsche gierigheid,

10 „Die nacht en dag ontroofd al haar gerustigheid;

„Vergapen zich aan 't groote, en laten 't zeekre varen,

„En wilden, op één bot, dat zij de Keizer waren.

„'t Waar beter, dat zij haar genoegden met den buit:

„De valsche hoop bedriegt en jaagt ter poorten uit.

15 „Laat dit een bake zijn, onzadelijke gieren,

„'t Zeil uws begeerlijkheden niet ruim te laten vieren.

„'t Genoegen is het al: 't is beter (hoe gij pocht)

„Eén vogel in de hand, als honderd in de lucht.

CXVIII. *Den wreedten verouderden Leeuw.*

DE koninklijke Leeuw, die in zijn frissche dagen

Al 't andere gediert plach wreedelijk te plagen,

Ontzien worde' om zijn moord en strenge tyrannij;

Dies sidderde' elk bevreesd voor zijne razernij:

5 Nu zijnde traag en zwak, van alle man verstooten,

Veracht wordt en beschimpt van al zijn rijks genooten.

Dies de een, uit ouden haat, wijst hem zijn stalen voet,

En de ander wrokkig toont hem zijn ivoren hoed.

Elk juicht, om dat hij moet in bittere armoê leven:

10 Nu leit hij hulpeloos, die 't eertijds al deed beven.

Zoo dat hij, zonder troost, verwacht in zijne nood

Zijn kwijnend' ouderdom te scheiden met de dood.

„Zoo steunt de stoute mensch op rijkdom en op krachten:

„Verdrukt en vilt bijna zijn minder met verachten:

15 „Houdt, dien hij overmag, geduriglijk in angst,

„En toont zich, als den Leeuwe, Heer' in der dieren vangst:

„Stelt 't recht naar zijnen zin, daar d' arme moet om treuren,

„En schraapt in zijnen zak, al wat hem komt te veuren;

„Dies als hij komt in nood, dan is een ieder t' zoek;

20 „Want hij laadt op zijn hals den welverdienden vloek.

CXIX. *De Struis en 't Nachtegaalken.*

DE staalverslinder Struis en 't Nachtegaalken t' zamen,

Elkandren haren roem trotzeerende benamen:

De Vogel lang-gebeend zijn vederen verhief;

De Nachtegaal zijn stemme, elk een om hooren lief.

- 5 „Monarchen (sprak de Struis), die werrelden bestieren,
 Met mijne pluimen haar vereedlen en verciëren.”
 „Mijn liefelijk geluid, op welgestelde maat,
 (Riep 't vogelken) verheugt een ieder in zijn staat.”
 't Zij Vorsten, trotsch gehuld met purpre en zijde banden,
 10 Of landliên, die 't gelust te ploegen de akkerlanden.
 „Een ieder die hier leeft, 't zij van wat staat, gewis
 „Getrokken wordt tot 't geen zijns herten wellust is:
 „Dat dunkt hem alderschoonst, en mag hem niet vervelen.
 „Elk zot heeft zijn marot, en tijdverdrijf om spelen.

CXX. *De kranke Gier.*

- DE kranke vogel Gier bad ernstig een gezonden, (wonden
 Hij wilde hem in 's doods nood zijns krankheids diepe
 Doch helpen heelen nu, met goed en heelzaam kruid;
 „Of anders is 't met mij (sprak de arme zuchter) uit;
 5 't Is heel met mij gedaan, zal 't lijf niet houden mogen.”
 „Neen (sprak zijn makker) 'k heb met u geen mededoogen,
 Gij hebt mij dik gebracht in al te veel gevaars,
 'k En maak zoo licht geen roê voor mijnen eigen aars.
 Mijn hulpe is u ontzeid; kont gij u zelf niet helpen,
 10 Ik zal in dezen nood uw lijden geenszins stelpen.”
 „De ervvijand in den angst belooft al 't geen hij mag,
 „Vermids hij in zijn kruis zich geern geholpen zag;
 „Maar waar hij eens verlost uit al zijn ongevallen,
 „Van al 't geen hij beloofde en hield hij niets met allen.

CXXI. *'t Onvernoegde Peerd en d' Ezel.*

- EEN fier Deens Peerdtn most somwijlen eens braveeren,
 Met 't narrenslêetjen en speelwagentjen zijns Heeren:
 Most somwijl over 't ijs en schuren 't spiegel-glas
 Des Amstels, die alom glad toegevrozen was.
 5 Het dertel kreng werd boos, en wonder ongeduldig,
 Want 't waanden, 't was zijn Heer niet zoo veel arbeids schuldig,
 Ter tijd het eens ontmoet' een wagen zwaar gelaân,
 Daar eenen Ezel rank voor was gespannen aan,
 Die naauwlijks slepen mocht den zwaar geladen wagen,
 10 En dapper werd gegroet en afgesmeerd met slagen.
 Het Dene-kopken dacht: „Nu zie ik hoe 't er gaat,
 'k Heb oorzaak om vernoegd te zijn met mijnen staat:

Vermids men andren vindt, in steden en in dorpen,
Die veel meer slavernije, als ik, zijn onderworpen."

- 15 „Wie op zijn minder ziet, wanneer hem 't herte wroegt,
„Kan lichtlijk in zijn staat zich vinden wel vernoegd:
„Om dat men menschen vindt, 't zij waar wij de oogen wenden,
„Die onderworpen zijn nog tienmaal meer ellenden.

CXXII. *De Zwaan en den Ooyevaar.*

DES zomers Voorbode eens de blanke Zwaan ontmoeten,
En vraagde, waarom zij haar leven met zoo zoeten
En aangenamen lied hier eindigden op 't lest.

- „O! (zegt zij) 't is van vreugd, dat ik van 't aardse nest,
5 Vol kommer en verdriet, ten laatste worde ontslagen,
En in de zachte schoot van ruste word gedragen."
„Een arm katijvig man, die vroom is van gemoed,
„Valt 't leven wonder zuur, en 't sterven honig-zoet.
„Den dood hij vreugdenrijk wil in zijn armen loopen,
10 „Als die hem sluit de poort van 's levens kerker open:
„Van 't leven, dat veeleer een durig sterven is,
„Een gasthuis vol verdriet, en vol bekommernis,
„Een zee die altijd woelt, daar 's droefheids baren bruizen.
„Gelukkig is de ziel, die vrolijk mag verhuizen.

CXXIII. *De Vogel Phoenix.*

ARABIËN draagt moed, en gaat den roem afstrijken
Van d' ander wereld wijd, en alle Koninkrijken:
Om dat de Phoenix staåg haar zoele locht doorzweeft,
Die nimmer zijns gelijk ziet, noch gezien en heeft.

- 5 Die, na zes eeuwen, zat en moê van hier te zwerven,
Zich willig en van zelf toe-rustet om te sterven,
Op eenen steilen berg, daar hij zijn dood-bed sticht,
Met zoet welruikend hout, 't welk 't heete zomer-licht,
Vermids zijn stralen, komt ontstekende verrasschen;
10 De vogel fluks verbrandt, en wordt verteerd tot asschen;
Waaruit allengs ontstaat en voordskruipt eenen worm,
Daaruit een Phoenix wordt vernieuwd, naar's eersten form.
„Verstanden, die geleerd in wijsheid wijd uitsteken,
„Die worden hier bij niet onvoeglijk vergeleken,
15 „Om dat zij zelden eens aantreffen haars gelijk,
„En, door haar groote faam en eere onsterfelijk,
„Ook andren prikklen, om, met uitgerekte veêren,
„Te volgen, die geraakt zijn op den berg van eeren;
„Te vliegen sterrenwaarts, verheven met 't gemoed,
20 „Tot daar men erft te loon den groenen lauwer-hoed.

CXXIV. *De oude Ooyevaar.*

- IN Godsdienst zal met recht de klepelaar uitsteken;
 Vermids hij zijn gebroed, in liefde onvergeleken,
 Getrouw tot in den dood, zijn hulpe en jonste aanbiedt,
 En stadig bijstand reikt in allerlei verdriet:
 5 't Gebroedsel, dat van jonks zij oefnen en gewinnen,
 Zal deze ontvangen deugd in de oudren weêr erkennen,
 En 't aas, verre opgespeurd, haar deelen wederom,
 Wanneer haar overvalt den grijzen ouderdom.
 „Aan oprechte oudren, die godzaligheid hanteeren,
 10 „De kindren niet dan deugd en ware wijsheid leeren:
 „De aankomers slaan ze gaâ, en nemen op haar acht,
 „En hechten 'tgeen zij zien haar zelve in 't gedacht:
 „Waar goê voorgangers zijn, daar zijn ontsteken lichten,
 „En goede boeken, die in deugd de jonkheid stichten.

CXXV. *Godsdienst des Ooyevaars.*

- Ziet, hoe de Klepelaar den Schepper aller dingen
 Op-offert jaarlijks één van zijn vruchts eerstelingen;
 En uit het hooge nest verpikt zijn kaal gebroed,
 Ter tijd een vluggeloos het lage kiezen moet.
 5 „O mensche, die nog groeit en lacht in uwe zonden,
 „En aan Godsdienstigheid u niet en acht verbonden,
 „Ziet, hoe den Ooyevaar u voor het vierschaar daagt,
 „En van ondankbaarheid voor 't aanschijn Gods verklaagt:
 „Vermids gij roekeloos nooit liet ten Hemel varen
 10 „Het wierook, dat hij eischt op zijn gewijde altaren,
 „Maar volgt uws wellusts pad, en danst op hare trom,
 „Betreedt de dorpels noch van kerk noch heiligdom,
 „En weidt uw beesten-ziel in haar wellustigheden,
 „Terwijl verbannen zijn de waarheid en de reden.
 15 „Doch 't is vergeefs gepreëkt, gij houdt het zelfde spoor,
 „Neemt op geen leering acht, geeft wijsheid geen gehoor;
 „Welaan, gij Goddelooz'! God zal u niet verschoonen:
 „Gedenkt, gij dient u zelf, gij moogt u zelve loonen! —

De Heerlijkheid Van Salomon^{XVI}

OF

HET TWEEDE DEEL VAN DE VIERDE DAG DER
TWEEDER WEKE,

GEDICHT BIJ

WIJLEN DEN E. G. DE SALUSTE, HEERE VAN BARTAS,
DE PHOENIX VAN DE FRANSCH E POËTEN,
ENDE NU UIT HET FRANSCH IN NEDERLANDSCH VERTAALD.

CHRISTUS:

Hier is meer als Salomon.

[Vóór 1620].

De Vertaalter aan Keizeren, Koningen,
en allen Geweldigen op aarden.

KLINKERT.

GIJ, die van peerlen, goud, en diamanten schimmert,
Goón! in wiens voorhoofd God zijn beeld heeft ingedrukt,
Die 't purper kraken doet, en kreukt uw haar, gejukt
Met glansig kroonengoud, te weeldig opgetimmerd,

5 *Wordt niet jeloers, wanneer gij Salomon ziet brallen,
Die op zijns Vaders thron der Rijken Scepters zweigt,
En, met de bliksems van zijn heilige Majesteit,
Ontschept en doodverwt die voor hem op 't aanzicht vallen:*

Hoe sterk zijn glorie straalt, nog is 't maar enkel rook:
10 *Zijn pracht en praal verwelkt; zoo smilt uw blijchap ook:
Zijt dan op sterflijk leen hooveerdig noch vermetel.*

*Geen rijk bestendig is als 't Hemelsch Koninkrijk,
Daar Jesus heerscht, die u, Monarchen! algelijk
Geweldig dagen zal ter vierschaar voor zijn zetel.*

Door Een is 't nu voldaan.

XVI. Het fragment uit het leerdicht van Du Bartas, dat hierboven gegeven wordt (bl. 165 en volg.) is voor 't eerst gedrukt in 1616. De oudste druk van het tegenwoordige dagteekent van 1621 (in de uitgave van Zach. Heins); niet-te-min zal ook dit wel vroeger door Vondel bewerkt zijn. Het Privilegie van de re uitgave der fransche bewerking, gegeven aan Hierosme Haultier, te la Rochelle, is van 12 Mei 1590.

DE VERTAALDER WENSCHT ZIJNEN VRUND, XVII

DEN HEER

DIERICK KORVER

ALLES GOEDS.

MEtgene de voortreffelijke Michel de Montaigne in 't algemeen van een uitnemende poëtisch werk getuigt, daar hij schrijft: *La bonne, la supreme, la divine est au dessus des regles de la raison. Quiconque en discerne la beauté d'une veüe ferme & rassise, il ne la void pas: non plus que la splendeur d'un esclair. Elle ne pratique point nostre jugement: elle le ravit & ravage; — dat zelve mogen wij in 't bizonder van dit juweel spreken: waar in de Heere van Bartas schijnt hem zelve te overtreffen, en uit de heerlijkheid des grooten Salomons zijnen glans te scheppen. Want gelijk hier de stoffe uitnemende is, alzoo is ook de kunst ongemeen, en de gedichtlievende lezer wordt van een aardsche tot een Hemelsche glorie opgetogen: zoo dat hij, Salomon vergetende, opstijgt voor de voeten van Christus, aller Koningen Koning, wien alle macht in Hemel en op Aarde gegeven is, en in dewelke de volheid der Godheid lichamenlijk woont, en alle schatten van wijsheid en kennis verborgen zijn. Heeft ons oordeel dan in zulken Goddelijken licht geschemeroogd: hebben onze tedere oogen kwalijk zoo heilige bliksemen kunnen verdragen: en is hier Salustius niet als Salustius uitgedrukt: dat willen wij geerne toestaan. Evenwel, mijn Zangeresse leergierig heeft, om haar feilen aangewezen te zien, haar zelve willen onderwerpen uwe A. oordeel, hetwelk zij heeft ervaren te wezen gezond, rijp en bezadigd; zoo dat ze wenscht, indien de Rijmers malkanderen eenmaal uitdagen, om zonder bloedstorting om den palm of lauwerhoed te kampen: dat uwe A. de voorplaats onder de scheidsmannen moogt bekleeden, ten einde het vonnis te billijker gestreken werde. Ontvangt dan, jonstige Korver! mijn geleende veerzen, en doet ons die cere, dat gij onze feilgrepen op de kant aantekent, opdat wij ze aanmerkende namaals beteren.*

t' Amstelredam, dezen 28. van Louwmaand 1620.

Uwe A. verplichte Vrund

J. V. VONDELEN.

XVII. Dierick Korver. Het 6e kind van Jan Jansz. Corver, van Hoorn, en Nellelgen Bas, getrouwd met Maria Schoterbosch. Zijn zoon Mr. Jan Corver, werd Secretaris v. Amst. 1652.

Salustius, van Saluste.

VOORREDEN.

IK hebbe, Lezer, meermaals voorgedad, mijn plumpe handen aan dit zuivere te slaan; maar vreeze heeft mij altijd doen aarzelen, om dat ik ontzag, met ongewijde vingers deze Arke aan te tasten: en liet mij vastelijk voorstaan, dat geen gemeen Priester of Leviët, maar wel een hooger als ik geoorloofd was, zijn voetzool in dit Heilige der Heiligen te zetten.

Mijn gevoelen hierin wierd versterkt, vermids het loflijk getuigenisse, dat de aldertreffelijkste verstanden van dit puikjen gaven: gelijk dan, neffens andere, zijnen uitlegger Simon Goulart hier van luidskeels trompettet in deze woorden: „s'ensuit la Magnificence ou seconde partie du quatriesme jour de la seconde Sepmaine, ou Salomon est proposé esleu pour successeur a son pere. Sa sapience, son mariage, son Temple basti a l'Eternel, y sont si magnifiquement descrits, qu'en cest eschantillon le Sieur du Bartas semble avoir voulu surmonter soy-mesme, & par ses riches inventions debatre avecq la dignité d'un si sublime sujet.” Dat is: volgt de Heerlijkheid of het tweede deel van de vierde dag der tweeder weke, alwaar Salomon wordt voorgesteld als zijns vaders gekoren nazaat; zijn wijsheid, zijn houwelijk, zijnen Tempel, Gode gebouwd, wordt er zoo heerlijk beschreven, dat in dit munster-staal de Heere van Bartas schijnt hem zelve te willen overtreffen, en met zijn rijke verzieringen te worstelen met de weerdigheid van zoo hoogwichtige stoffe. — Het was dan niet zonder oorzaak, dat ik mij hier aan vreesde te bezondigen. Maar gelijk mij vreeze somtijds dede deinzen, alzo noopte mij wederom een heimelijke hertstocht, om eenmaal te zien, hoe ik deze Fransche Venus met een Neêrlandsch gewaad en hulsel zoude mogen tooyen en opsmukken, en met Apelles ten toon zetten, om van nutte berispsers mijn werk te laten keuren. Ik wikte. Ik waagde 't. Lezer, verwondert u niet, dat wij onder alle zijn puikrijmen dit paragon, deze overkijker, hebben uitgekeurd: zoo doen ook die gene, die diamanten onder diamanten uitpikken. Latet u ook niet vreemd toeschijnen, dat wij wat tijds met vertalen spillen: een berooid huisraad moet veeltijds van anderen wat ter leen bezitten. En zoo gij ons voorwerpt die boerterij van d'exter, die onder de paauwen met geleende veëren dacht te pronken, wij voelen, dat wij deerlijk getakt en op ons zeer geraakt zijn, want wij brageeren met hetgene eens anders is. Maar eer gij u aan onze rijmen ergert, zoo bidde ik, dat gij eerst deze dingen op de rijge overweegt: 1. dat wij u een ver-

Reg. 4 v. o. deerlijk, lezing van V. Vloten voor heerlijk. — Rijge, beurt.

talinge en geen eigen vindinge ter hand stellen. 2. dat wij zoetliker hadden mogen vloeyen, zoo wij ons niet naauwer aan de text wilden binden. 3. dat mijn moeder mij geen beter Nederduitsch geleerd heeft. Mag ons dit niet afwasschen, en blijfdij evenwel daarop staan, dat wij met Phaëthon ons onderwonden hebben, den Zonwagen te mennem: ik hebbe niet te zeggen, dan mij daarmede te troosten, dat men ten minste nog van mij getuige:

Hic situs est Phaëthon currus auriga paterni,
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.

DAT IS:

Alhier ligt Phaëthon verslagen,
De voerman van zijns vaders wagen:
Die, of hem is den toom ontgaan,
Nochtans heeft vrij wat stouts bestaan.

Lezer, ik hebbe gezéid. Leest nu het kort inhoud van onze overzettinge, daar na de vertalinge van het uitstekendste gedicht dezes goddelijken poëts, en oordeelt heuschelijk van onze misslagen.

HET INHOUD.

De poët beschrijft heerlijk in dit boek de Heerlijkheid van Salomon, de Zone Davids, het afzetsel, gedurende zijn wijze regeeringe, van den waren Salomon, de vrede-Vorst, Jesus Christus, de Zone Godes, en Bruidegom der Kerken. Zijn voorreden vervat een noodzakelijke vertooninge van het onderscheid tusschen hem en de andere poëten dezes tijds, voornamelijk in de langheid van zijn voorgenomen werk, alwaar hij zich zediglijk ontschuldigt: daarna, volgens zijn voornemen, komt ter zaken: en als het eerste lid van zijn verhaal stelt David voor, die met uitnemende leerstukken zijnen zone onderwijst, om hem bekwaam te maken tot de regeeringe des Koninkrijks: beschrijvende de voornaamste deugden, waarmede een goed Vorst zich geduriglijk behoort te vergezelschappen, daarna de kwade, waarvan het hem betaamt zich te wachten: het welk besloten wordt met de overlijdinge dezes grooten Konings.

Het tweede lid begrijpt, hoe God aan Salomon verschijnt, wien glorie, rijkdom, gezondheid en wijsheid aangeboden worden. Hij, van den Heiligen Geest gedreven, stelt, en met goede reden, de wijsheid boven alle de andere, waarmede hem God begaaft, om zijn gaven in hem te kroonen. Daarna stelt de Poët voor oogen deze Wijsheid van Salomon, bestaande in de kennis van alle godlijke, natuurlijke, en aardsche zaken, voornamelijk in de bestiering zijner onderzaten en in de bedie-

Inhoud. Kerken, kerk. — Alinea: de uitg. heeft den Salomon.

ninge des gerechts; waartoe hij bijbrengt een aanmerkelijk voorbeeld, genomen uit de Heilige Geschiedten, uit de tien hoofdstukken van het eerste boek der Koningen, waaruit dit heele poëtische werk getogen is.

In het derde lid, hebbende aangewezen de gelukzaligheid van Salomon, zoo verhandelt hij zijn houwelijk met de Vorstinne van Egypten: hetwelk, vereischende de alderschoonste streken van een waarachtig poëtelijk pinceel, veroorzaakt ook, dat onze uitnemende dichter in 70 verzen vervolgt een schoone lusthof, waaruit de Minneboeffens vertrekken, die Salomon en Pharonida tot onderlinge minne bewegen, waarop het houwelijk wordt in het werk gesteld. Te dezer oorzaak hebben het vertrek van Egypten, de aankomste van deze Vorstinne te Ierusalem, de ontmoetinge van de Koning en haar, en haar bruiloftsmaal, hare bewaame beschrijvinge. Ende overmids dat dit houwelijk van Salomon ietwat grooters beteekent als de grootheid zelf, te weten: de verborgen eenigheid van Jesus Christus met zijn Kerke, de Poët, willende de Lezer omhoog voeren tot deze godlijke betrachtinge, neemt de zake wat leeger: en onder het deksel van Salomons bruiloftsfeest te vereeren, vertoont ons een wonderbaarlijke dans, te weten der Hemelen: alwaar vaste en dwalende sterren een zoo juist afgepaste beweginge hebben, dat alle andere beweginge ten aanzien van deze maar lomperij is. Onder andere past hij tot deze godlijke dans zon en maan, ende bij de zon stelt hij voor oogen Salomon en Christus, bij de maan de Vorstinne van Egypten en de Kerke. Dit alles ziet men hier afgemaald in verzen, die een oneindelijke schoone betrachtinge behelzen, en een ernstiger overweginge vereischen als dit kort begriip: in-zonderheid, zoo men waarneemt hetgene hij daaraan hecht van het heilig gesprake des bruidegoms met zijne bruid. Wij hebben kortelijk deze dingen op de kant¹⁾ aangeteekend, om alle heilige gemoederen te bekoren, de meeninge des poëts veel grondiger na te vorschen.

Het leste lid begrijpt geen mindere verwonderinge in de beschrijvinge van de bouwinge dezes heerlijken Salomons tempel, gesticht na de groote wereld, en ingetogen in de drie boeken dezes wijzen Vorsts, wiens gebed gedaan in de inwijdinge des tempels hier bij gevoegd wordt: En volgende de aankomste van de Koninginne van Saba te Ierusalem: alwaar zij navorscht de wijsheid des Konings, die haar onderwijst in de kennis des eenigen waren Gods, waaruit vloeit de (met rechte) verwonderinge des Konings.

Eindelijk, het zij men waarneemt Salomons onderwijzinge, het zij de verschijninge Godes om hem te zegenen, of zijn wijsheid, of zijn glorie, of zijn houwelijk, het afzetsel van al onze gelukzaligheid, of zijnen tempelbouw, of zijn gantsche gelegenheid, huiselijk, burgerlijk, en geestelijk, gedurende zijn godsdienstigheid, het zij de bouwinge en schoonheid des gedichts dat alles voor oogen stelt: men moet bekennen, dat met recht dit boek den titel draagt van

1) NB. In deze uitgave aan den voet der bladzijden.

DE HEERLIJKHEID VAN SALOMON.

- W** At zijdi salig! die gij, abel van verstand,
 Uw rijmen mate stelt na dat uw ijver brandt;
 Die moêgeblokt, met uws ervaren breins verschoonen,
 Uwe hersnen niet verduft: die steeds met andre tonen
 5 Gaat uiten, met een zang, nu deftig, nu weêr zoet,
 Wat u voorvallen mag en eerst loopt te gemoet:
 Die met opschriften nu, nu wederom met lieden,
 Doet smoken 't vuur, dat uw gemoeden brengt aan 't zieden.
 Maar, mijnen roem, mijn eed den Hemel eens gedaan,
 10 In dit streng werkhuis houdt mijn voeten, stadig aan,
 Gekluisterd als een slaaf; mijn geest blijft hier onledig:
 Geen ander jeuksel knaagt mij, dag en nacht onvredig:
 Ik, veel te bezig, slacht den meulesteen altoos,
 Dien eenen waterval omwentelt eindeloos.
 15 Dus is 't, dat ik zoo vaak in spijt van Phebus zinge,
 Naai veerzen lang van sleep uit ernst te zonderlinge,
 Die d' Hemel in mij blaast, en tiktak even kloek
 Van wol en zacht katoen dit heerlijk gouden doek.
 Gij put 't vermogen van uw vleuglen t' eenemalen
 20 Niet uit, maar wispelsteert gelijk de nachtegale
 Gedurende uwe lent, van d' een in d' ander haag,
 Van stoffe in stof, van lied tot lied, al even staâg:
 Maar ik de zwaluw' na te volgen niet en vruchte,
 Vind nergens nesteltak, passeere met der vluchte
 25 Een veler eeuwen zee, die boom noch oever roert,
 Nu van het Zuiden, nu van 't Noorden wechgevoerd.
 Uw loopbaan eindigt kort, is vol, is wonder lieflijk,
 Elk veldweegs gij verpoost, u adem schept gerieflijk,
 Vindt eenig groen gestoelt', verfrist u voor een tijd
 30 In lustprieelen, braaf met rozen getapijt:
 Maar eindloos is mijn loop. Nu schure ik d' ijsgewelven;
 Nu sneuvelende van 't steil, verduizeld, vind mij zelve;
 Nu klaver ik omhoog; nu kruise ik 't bosch met ijl;
 Ik struikel, ik verlies mij zelf, ik val somwijl:
 35 En als kwaad mortel lijmt den melksteen, de porfieren,

V. 1 en volgg. *Vergelijking en onderscheid tusschen onzen Poët en d' andre dichters.* — 27 en volgg. *Hij bekent, dat in een lang werk, de geest somwijl slaapt.*

1 Abel van verstand, „delicats esprits.” — 3. Verschoonen, als gij uw brein verschoont van meer te blokken. Bartas heeft iets anders: „Qui ne dessechez point apres vn long ourage vostre docte cerveau.” — 7. Liederen. — 16. Ernst, naarstigheid. — 17. Tiktak, beweging van weven. — 23. Vruchte, vrees. — 32. Sneuvelende, vallende. — 35. Kwaad mortel, slecht cement.

Den jaspis, serpentijn, en marbel, om te cieren,
Om mijn vertelling gaâr te hechten, dan en nu
Een kreupel veers insluipt slim, half gevijld, en ruw.

Daarom nochtans ik niet het aangevangen stake:

- 40 Is 't werk groot, grooter is de lust daar ik in blake.
Nog is niet uitgeput mijn hert van 't heilig vuur;
Niet schoons men zonder zweet bekomt en arbeid zuur.
De dalen leeren 't oog de bergen onderscheiden,
En 't kunstrijk beeldsel, dat de Kunstenaar laat weiden
45 In een mozaïesch werk, tot meerder cierraad, hij
In verwen onderscheidt, hoeveelheid, en waardij.
God geef, dat in mijn rijm de merklijkste smette
Zij als een mug, die haar aan 't sneeuwit aanschijn zette
Van een ontloken maagd, en luttel feilen thans
50 Meer luisters brengen toe mijns hoogen ijvers glans.

Al zwakker David wierd, en 't lemmet van zijn leven
(Wien 't olieachtig sap des wortels ging begeven)
Allengs brande in de pijp, als hij, op zijn verscheên,
Nog wakker met verstand gaat uiten deze reên,

- 55 Leeraren Salomon, en, door 't Geheim gedreven,
In 't koninklijk gestoelt' hem zetten hoogverheven:
„Mijn zoon! Dien zonder twist, meêvrijer, of geweld,
Geluk, Nature en Wet de kroon heeft opgesteld,
In 't heerschen wijsheid voegt en goedheid te doen blijken,
60 Wenscht hij te mannen lang den teugel van zijn rijken;
Maar die door hulpe van 't geluk het koningschap
Bereikt, en daartoe komt langs ongewone trap,
Moet meer als mensche zijn, en, in de deugd ervaren,
d' Ontziene tulband zich verzeekren op zijn haren.
65 „Maar, Salomon! gij kent het bed daaraf gij daalt,
Gij ziet, hoe Israël Adoniam onthaalt,
Hoe, om uw eer jeloersch, de zeden moeten wijken,
En om uw grootheid wij natuur verongelijken:
Streeft na volmaaktheid dan, en, dapper van gemoed,
70 't Gebrek verduistert van uw ondoorluchtig bloed.
„Monarch van Jacobs stam! dient 's werelds Koning stadig,
Op 't eenig steunsel van zijn vrijgelei beradig

V. 39 en volg. Maar daarom geeft hij den moed niet verloren, dan vervolgt zijn voornemen. — 51 en volg. David, alreede oud, zet Salomon in de koninklijke throon, en geeft hem een voorschrift van een rechtveerdige regeeringe en beschrijft een uitnemende Vorst. — 71 en volg. Hij prijst hem dan de godsdienstigheid aan.

45. Mozaïesch werk, mozaïekwerk. — 55. Leeraren, onderrichten. — 't Geheim, 't orakel Gods. — 67. Volijvrig voor uw eer, de rijksgebruiken moeten wijken. — 70. Maak 't gebrek goed van uw oorsprong uit Bathseba.

- Uw stoutste aanslagen grondt, en altijd, vroeg en spaad,
 Uw ooge en uwen geest op zijn voorschriften slaat.
- 75 't Godslasterlijk geblaf der honden vliedt verbolgen,
 En, onder-Koning, wilt uws Heeren zeden volgen.
 Denkt, dat de dikte van uw hooge muren zelfs,
 Veel poorten zwaar van staal, veel hoffelijk gewelfs
 Niet hindren, dat zijn oog bekeurende achterhale
- 80 Uws herten Dedalus in uw geheimste zale.
 Mijn zoon, zoo 't noodgeheim, of de geboort' veeleer
 U Edomieter teelde of Philistijner Heer,
 Zoo 't erflijk u gemaakt had Pharos titels eigen,
 Zoo Meden aan uw kniën kwam zijnen mijter neigen,
- 85 Zoo Perzen waar uw leen, uw hoogheid nochtans veugt
 En eischt alom te zijn geborstweerd met de deugd;
 Maar om 't zaad Abrahams 't jukdragen te gewinnen,
 Gevoegelijk den toom van 't heilig volk te mennen,
 Bezitten Iosuaas en Samsons stoel na wensch,
- 90 Een nazaat Gods te zijn, — gij meer moet zijn als mensch.
 „Wilt boven d' oude knecht d' aankomeling niet achten:
 Gebiedens kunst bestaat in kunst min als 't betrachten;
 De most wijkt d' oude wijn in smaak, en d' hovenier
 Uit 't hert zijns luthofs niet roeit met een dwaas bestier
- 95 Een groeizaam weeldig hout, dat twintig wintervlagen
 Met zoete vruchten heeft zijn lekkre disch beslagen,
 Om poten in zijn plaatse een loote of struik, wiens vrucht
 Hij proefde met 't gebit alleen van valsch gerucht.
 „De vleyers, Salomon! oorlingen zijn, die waarlijk
- 100 Den wijsten Koning staan tot hindernis gevaarlijk.
 Wat rechten zij niet aan! vermids zij vinden haar
 Snoô weêrgade in ons herte, een erger huichelaar,
 De liefde van ons zelfs, een altijd woênde peste,
 Die aanspant met dees vreemde en haatlijk rot op 't leste.
- 105 Den bloôn verbeelden zij, dat hij is wijs altoos,
 Den dronkaart blij van geest, d' ontrouwe erg en loos,
 Rechtveerdig Vorst en Prins zij noemen 's volks verdemper
 Den dommen stemmig Heer, Augustus den verslemper,
 En als doorsnufflend zij zijn neiging nu verstaan,
- 110 Zij, als in hem veraârd, zijn boosheid bidden aan.
 „Vlucht die gedrochten dan, ontslaat u, om der boozen

V. 91 en volgg. *En d' omzichtigheid, bestaande in 't verkiezen der dienaren.* — 99 en volgg. *In 't recht kennen der lofuiters.* — 111 en volgg. *In 't ontdekken en verjagen van allerlei slag van schelmische menschen.*

79. Bekeurende, onderzoekende. — 80. Dedalus, doolhof. — 81. Noodgeheim, noodlot. — 105. Den bloedaart doen zij zich inbeelden, dat hij altoos wijs is. — 106. Erg, slim. — 107. Verdemper, onderdrukker.

- Afgrijslijke ommegang, 't gezelschap der eerloozen:
 Geen toegang in uw hof den roover toe en laat:
 Geen moorders 't hoofd ophoudt: de toovenaren haat,
 115 Uit vreeze, dat ze met haar adems gift te gader
 Niet smetten doodelijk Stads borrensprong en ader:
 De zeden niet vergift, fontein, daar d' onderzaat
 Uit putten zal voortaan van beids, of goed of kwaad.
 Beheerscht uw lusten, wordt uw toorne en angst te machtig:
 120 Die niet zich zelfs gebiedt geen Koning is waarachtig:
 Doet niet wat gij vermoogt, maar zulks doet als u past:
 Uw nek éerst onderwerpt der wetten juk en last.
 Den onderzaat, als hij tot leidsman heeft zijn Koning,
 Door water, berg, en bosch rent zonder lijfs-verschooning.
 125 „Bewijst gespraakzaam u, goed, liefgetal, mijn zoon!
 En volgt vermetel niet de beelden dezer Goôn,
 Die uit haar gulden bus men jaarlijks eens verlochtigt,
 Opdat den Hemel, nu verbeên, het aardrijk vochtigt.
 „Zijn woord opeten past geen Koning wijs gezind:
 130 Al wie zijn trouwe breekt, geloof noch trouwe vindt,
 Bedriegend' polt zich zelf; het volk, jeloersch om schouwen
 't Gevaar zijns lichten aards, zich wapent met wantrouwen,
 En 't nageburig Rijk een Leeuw van sterkheid groot
 Heeft liever als een Vos, tot zijn trouw bondgenoot.
 135 „Zij [in] 't beloonen mild, in 't straffen schaarsch en vrekke;
 Maakt, dat standvastigheid uw borst alszins bedekke.
 't Uitstekendste is omringd van rampspoên aldernaast,
 En de alderfelste storm op hooge poorten raast.
 Uit eerezucht 't aardrijk niet met wapens gaat beroeren;
 140 Indien geweld of eere u oorlog prangt te voeren.
 Bewijst u Davids zoon: maakt, dat uw krijgsmansarm
 Zoo koud zij in 't bestaan, als in 't uitvoeren warm.
 Waakt, zweet, en redeneert, en, heldiesch niet om temmen,
 Vrijt den geronnen stroom te voet, en 't nat in 't zwemmen:
 145 Het schaduwend lof eens planebooms u frisch
 Een zonnehoeft verstrekk', een beukelaar uw disch,

V. 119 en volg. *Hij prijst hem aan: Matigheid, Grootmoedigheid, en Rechtveerdigheid.* — 125 en volg. *Goedertierenheid.* — 129 en volg. *Waarheid.* — 135. *Matiging.* — 136. *Standvastigheid.* — 143 en volg. *Geduld.*

116. *Borrensprong, watersprong.* — 127. *Verlochtigt, voor den dag haalt.* — *Opeten, te-rug-nemen.* — 131. *Polt, fopt.* — *Jeloersch om schouwen 't gevaar, vurig wenshende 't gevaar te schuwen.* — 133, 34. *En 't nabuurvolk heeft liever tot zijn trouwen bondgenoot een sterken leeuw, dan een vos.* — *Zij, wees.* — *Vrekke, gierig, te-rug-houdend.* — 140. *Prangt, dwingt.* — 142. *Bestaan, ondernemen, besluiten tot.* — 144. *Geronnen. De uitg. heeft gewonnen. Deze lezing is van V. Vloten.*

- Uw oefeninge uw vuur, wat zoën uw bedstede ergen;
 Met lekker dischgerecht wilt uwen mond niet tergen:
 Zware arbeid zij uw sause: in 't hol eens stormhoeds meê
- 150 Zuipt 't water uit een beek, vermengd met slijm en snee.
 Laat trommel, laat trompet, laat omgewielde fluiten
 Uw klavecymbelen zijn, uw cithers, en uw luiten:
 Hardvochtig eenen berg al dravende overschiet,
 Al loopende een ruim veld, al springende eenen vliet:
- 155 Uw hoofd met stof en zweet zij wel doortrokken, echter
 Zijt Overste en soldaat. Een bliksem is de vechter,
 Als hij zijn Koning heeft, die moedig treedt vooraan,
 Gezelle in 't avontuur en rechter van zijn daàn.
 „Met lust tot leerzucht zoude ik uw gemoed ontsteken,
- 160 Zage ik alreede niet de Godlijkheid uitbreken
 Van uw diepzinnigheid: maakt, dat geleerdheids cier
 Dien' tot een hulp de kunst van 't koninklijk bestier;
 En gaâslaats, dat, gelijk natvochtigheids vervelen
 Versmacht eens fruitbooms ziel, haar groeizaam leven telen,
- 165 De veel te zware les, der kunsten weelde en lust,
 Zoo fraaye geesten niet haar geestigheid uitbluscht.
 Noch maakt uw zinnen niet door slaapzucht dom, ellendig,
 Noch van 't gemeene-bests-bevordren 't hert afwendig.
 Met een gevlerkte geest den loop verzelschapt voords
- 170 Van 't nachtgeleidend' licht, den daggeleider toorts.
 d' Eisljke ondiepten meldt, die d' Ocean bewegen.
 De grijze toppen meet der bergen hoog gestegen.
 Doorsnuffelt hoek voor hoek dit nederig gesticht,
 Doch om verwondren, hoe in 't werk de wijsheid ligt
- 175 Des Geens, die 't zoo wel schikte: en wilt vooral niet slachten
 D' arme hoveling, die dor en uitgeput van krachten,
 In 't leeger hof veroudt, en die zijn oogen sterk
 Op 's pijlers groeven slaat, op 't voet- en heuvelwerk;
 Die suf beschouwt 't vermaal, medaljen, beelden, standen,
- 180 En d' hoofdcieraden van de koninklijke wanden,
 Die, hem vergapende, is nu bij, nu buiten zich,
 Terwijl zijn makkers zien den Koning Scepterdrig.
 „De weegschaal houdt recht op, 't oog toe, uwe handen reine;
 Wreekt streng 't bekende kwaad en onrecht; 't uwe alleine

V. 148. *Soberheid.* — 153. *Sterkheid.* — 159 en volgg. *Oefeninge en kennis in goede wetenschappen, namelijk in de vrije kunsten, welks gebruik hij alreede heeft aangevezen.* — 183 en volgg. *Rechtyaardigheid.*

147. *Ergen, hier of daar.* — 151. *Omgewielde fluiten, kromme hoornen.* — 163. *Gaâslaats, sla gade.* — *Vervelen, te veel worden.* — 173. *Dit gesticht, de waereld.* — 177. *Leeger, lager.* — 179. *Vermaal, vermeil, verguldsel, of émail.* — 182. *Scepterdrig, scepterdrager.* — 184. *'t Uwe alleine, 't aan u bedreven kwaad.*

- 185 Vergetenheid beveelt; de tranen ziet, en hoort
't Geschrei des geens, die in een zee van droefheid smooit.
Hooft d' oogen menigmaal die op uw landen oogen:
Die niet wil rechter zijn, geen Vorst is om gedoogen;
En in der eeuwigheid scheidt nimmermeer, noch weert
- 190 Van 't scepter des gerechts het schittrende oorlogszwaard!
„Begunstigt grooten niet, noch drukt die 't kwalijk hebben;
Noch van uw wetten maakt een ijdel spinnewebben,
Waarin de mug verwert, terwijl het gebeurt,
Dat ruischende de wesp den inslag rijt en scheurt.
- 195 „Verdrijft die herders, die d' onnoosle kudd' verteeren;
Zulke overheden kiest, die haren staat vereeren,
Die d' Alderhoogste ontzien, die 't vonnis strijken recht:
Men oordeelt in 't gemeen den meester na den knecht.
Den vromen mild begaaf, maar wilt uw leen niet schiften;
- 200 Hij stopt, die roert den grond, de borne van zijn giften.
Voor al, mijn troetelkind! verdrenkt, om Gods wil, dij
Niet in 't bedrieglijk meer van 's boels liefkozerij:
Helaas! helaas! ik ducht! keert, o Alwijze, Algoede
God! mijns gezichts gevolg doch af van mijnen bloede!
- 205 Aanstaande is 't, ducht ik, dat dit zoet vergif, o kruis!
Nog met afgoderij zal smetten Davids Huis:
Dat, zoo 's deugds heilge liefde u niet ontsteke t' elken;
Zoo een geduurzaamheid van naams- en faams-verwelken
U niet te-rug doe zien: tracht dat u in die kamp
- 210 Nog tot een lesse dien' de vaderlijke ramp!
„D' Almachtige, mijn kind! mij roept u te begeven,
Vaart wel! ik wandel door den dood in 't Eeuwig Leven,
Om hooger heerschen, vrij van 't menschelijk gekwel:
Uw handen ik beveel den staf van Israël. (stralen
- 215 „Gij, die, om 't kwaad eens Vorsts, 's kroons glinsterende
Van 't een in 't ander huis, van land tot land, doet dwalen,
Verlet ze bij de mijne, en brengt, van mijns zoons zoon,
Dien Grooten Koning eens te voorschijn en ten toon,
Daar Israël op hoopt, daarna ik zucht te voren:
- 220 Groot Koning, die het rijk des Duivels zal verstoren.”

V. 191 en volg. Salomon wordt vermaand zich te hoeden voor eenige kwaden, die, neffens andere, de Vorsten verderven. — 211. Heilig overlijden Davids.

187. D' oogen, de opzichters. — 188. Om gedoogen, om uit te staan.
199. Leen schiften, kroonlanden wechschikken. — 204. Toespeling op het zien van Bathseba. — 207. Dat zoo de heilige liefde der deugd voorkome, dat gij telkens [tot het kwade] ontstoken wordt; ondanks de duurzaamheid der verwelking van mijn naam en faam, moogt gij op deze niet te-rug-zien. — 217. Verlet ze, belet (dat afdwalen).

- Zoo sterft hij, en de zoon zijn voetspoor gadeslaat,
 En 's Hemels God met hert en mond aanbidden gaat;
 Door Godvruchts deure treedt in 't Rijke met verlangen,
 En speelt tot 's Heeren lof veel lieden, veel gezangen,
 225 En smookt te Gibeon, en in den geest aanschouwt,
 Terwijl zijn vleesch nog slaapt, dien God, dien hij vertrouwt,
 Groot God, die rijk gekroond met flonkerende vieren,
 Hem vier Joffrouwen toont, en geeft hem keur van vieren.
 De Glorie zwikt een schicht, die ze in haar rechter vaat,
 230 En treedt er niet als maagd, maar als een braaf soldaat;
 In 't glinsterende gesternt' verbergt ze haar hoofd en kruine,
 En in een sluyer draagt ze een heldere bazuine,
 Wiens wind is enkel lof, trompet, wiens hel geruisch
 Vult van de schoone zon het een en 't ander huis:
 235 't Hoveerdig weefsel van haar sleepkeurs, die zoo gloriët
 Met 's vijands onderlage, is bloedig gehistoried,
 Met benden, met trofeën en ringen; met de voet
 Zij duizend koningen vertreënde zuchten doet.
 De Rijkdom mag men prat niet wijd van hier zien brommen,
 240 Met Plutoos, Rheaa's, en vrouw Thetis haar rijkdommen:
 Eens lakens heldre glans bedekt haar lichaam houdt,
 Robijnscherp, en gestijfd van ingeslagen goud:
 Haar rechte en slinker stort een bus, waaruit gestegen
 Komt neêrwaards een Pactol', een blonden Englenregen,
 245 Een glinsterende Taag: haar knechts 't Geluk men heet,
 Het Waken, Spaarzaamheid, en d' Arbeid nat bezweet.
 Gezondheid toont haar ginds, geen rimpen 't voorhoofd bre-
 Haar oog geen peerlen dauwt, haar kaken niet verbleeken; (ken,
 Blij, levend', poezelig, vertoont ze een kinds-gelaat,
 250 Zij huppelt, danst, en springt, en vliegt, waar dat ze gaat:
 Des levens heldre toorts blaakt in haar vuist ten toone,
 En d' heilge vederbos des Phoenix overschoone
 't Begin haars keurs verstrekt.
 En ziet, aan de ander zij
 Komt ons de Wijsheid met haar statig aanzicht bij;
 255 Die opdat z' hoog verzel de voeteloze vooglen
 Van 't eeuwig Paradijs, zijn aangehecht twee vlooglen.
 Stil is ze van gebaar, haar gang verzwaart ze zeer,

V. 221. Salomon vult [Davids] plaatse. — 229. God offert hij de Glorie. — 239. De Rijkdom. — 247. De Gezondheid. — 254. De Wijsheid.

225. Smookt, offert. — 228. Roem, Rijkdom, Gezondheid, Wijsheid. — 229. Zwikt, drilt. — Vaat, vat. — 234. Het een en 't ander huis, het Oosten en het Westen. — 236. Onderlage, nederlaag. — Gehistoried, beschilderd. — 241. Houdt het lichaam bedekt. — 244. Pactol, goudrivier. — Englenregen, muntregen. — 245. Taag, met stofgoud.

- Men ziet ze oon regelmaat en passer nimmermeer:
 De spiegel van nature, en haar zelf tot haar vordel,
 260 Hangt aan de ketenkens van haren rijken gordel.
 De Vorst, zijn oogen op haar schoonheid slaande knap,
 Waant ingelijfd te zijn in 's Hemels borgerschap:
 Hij vindt zich met den glans eens Paradijs besloten,
 En twijfelt, wat hij zal uit zoo veel goedren loten;
 265 Ten lesten spreekt hij dus: „Wat hebbe ik, Heer! gedaan,
 Om van uw handen zoo veel eere en goeds t' ontvaân?
 Gij voorkomt mijn verdienste, of liever bouwt Uw eere
 Als gij mijn snoodheid eert: o, de Overhand is, Heere!
 Een keizerlijk geschenk, en niets en is zoo zoet
 270 Dan dat men 's gramschaps brand maakt dronken in het bloed;
 Maar laas! vaak volgen haar veel woënde razernijen,
 En d' ou gewoonte van bebloede moorderijen
 Maakt met-der-tijd gelijk d' onstrengsten Koning schier
 Een tijger, felle leeuw, wildzwijn, of panterdier.
 275 Die schijnt gelukkig, die zijn vruchtbre kudd' ziet zwillen,
 En stelen Carmelus zijn groenende achterbillen,
 Om wien een wijnrijk land en vruchtbaar korenaard'
 Doorploegd met ijzer scherp, oneindlijk teelt en baart:
 Die van de Seres heeft de blonde en goudgeel aären,
 280 Het dierbaar schoon gesteent' van de Arabische baren,
 De wouden Entidors, 't Ofriesch goud daarbij,
 Van Sabba 't reukwerk zoet, en Tyrus' pelterij.
 „Maar hoe! men ziet alszins, waar rijkdom staat in 't bloeyen,
 't Opmerken sterven en vermetelheid meer groeyen:
 285 De rijke slaaft om 't goud, en wie, naar God geaard,
 Zijn oogen en gemoed wil opslaan Hemelwaart,
 Moet arm zijn in-der-daad, of arm zich toe gaan stellen;
 En Vreeze en Rijkdom ook malkandren steeds verzellen.
 „Lang leven waar' mijn wensch, mijns herten lust en wit,
 290 Dat ik mijn zonen zaag in 't derde en vierde lid:
 Maar ik bezorg mij voor de rampspoën, die verolgen
 Gemeenelijken dicht mijns levens langheid volgen:
 Wie wel leeft leeft genoeg, want 's levens loop, die kort
 Is, na der dagen tal niet afgemeten wordt,
 295 Maar na doorluchte daân; en 't leven, kort en sterflijk,

V. 261. *Waarom Salomon de glorie niet uit en pikte.* — 283. *Noch de Rijkdom.* — 289. *Noch lang leven.*

258. Oon, zonder (ohne). — 261. Knap, naauwlijks. — 268. Snoodheid, geringheid. — Overhand, wat heerscht. — 276. Du Carmel les verdoyantes croupes, vruchtbare bergronding. — 279. De Seres, vrouw Ceres? — 284. 't Opmerken, de nagedachte. Bartas heeft l'industrie, de inspanning.

- Is maar een oogenblik, een niet, bij 't onbederflijk.
 Zulks is de Wijsheid niet: de Eere acht zij als 't gespook
 Eens winds, die licht vervliegt, het Leven enkel rook,
 De Scepter eenen tak van masthout, klein van weerden,
 300 De Peerlen zand en gruis, het Goud maar slijm der eerden:
 Zij is een spiegel Gods, een bliksem, die ontgaat
 Den donderkogel van zijn Goddelijk gelaat:
 Een heilge instorting ook des milden Hemels, nimmer
 De schoonheid is gebluscht haars voorhoofds, klaar van
 305 Altijd haar zelf gelijk, zij niet alleen zoo net (schimmer,
 Een zelfde spoor vervolgt, maar houdt een zelfde tred:
 Gezondheid buiten haar, Eer, Rijkdom in 't gemeene
 Mij drie venijnen waar. De Wijsheid is 't alleene,
 Die van alle andre goën mag strekken zonderling
 310 Haar leidsvrouw, werktuig, born, cieraad, en matiging.
 „Brengt ze, o God! voor den dag, laat ze, o God! mij
 verstreken
 Een bedgenoot altijd, opdat ik steeds mag lekken
 Den zoeten geur, die vloeit uit haren heiligen mond,
 Dat ze in het vierschaar mij verzelschap t' aller stond,
 315 En ik, nog kindsch en teër, met haren staf beschudden
 In vette weiden mag d'Abrahamietsche kudden,
 Oneindelijke kudd', ja, kudde, die gewis
 Een trouwen herder van den Hemel waardig is.
 Heer! geeft ze mij, ik kwijn, ik flauwe, of, zoo ik leve,
 320 Ik, heilge vuurvliege, in haar vlamme leve en zweve,
 En, nieuwe zomeruil, te stout, in 't lichtgesmook
 Van hare lampkens, ik mijn vlerkskens teër verschrook.”
 „Houd daar, ik schenk ze u!” zegt d'onsterfelijken Vorste,
 „Vermids geen ander liefd' brandt in uw eedle borste;
 325 Ik wil, dat gij bezit, als tot een toegift veil,
 Gezondheid, Rijkdom, Eer, en overvloed van heil,
 Terwijl gij dient dees Maagd, in mijnen dienst u bouwe.
 Oon eersleep mag niet treën zoo welgeboren vrouwe.”
 Als Salomon ontwaakt, hij merkelijken ziet
 330 Dat de gematigdheid van 's lichaams dampen niet
 Veroorzaakt in zijn geest een droom zoo wonderbaarlijk,
 Maar 't afgezette beeld van d' hand eens Engels waarlijk:

V. 297. Maar de Wijsheid, ten welks aanzien de glorie, rijkdom en 't leven niet zijn. — 311. Salomons gebed om de wijsheid te verwerven. — 323. God vergent ze hem, en te gelijk ook d' andere goederen. — — 329. 't Gevolg van deze heilige droom en weldadigheid Gods.

304. Schimmer, glans. — 321. Zomeruil, vlinder. — 322. Verschrook, verschroei. — 326—327. Gez. Rijkd. Eer... versterke u in mijnen dienst.

- Want zalig hem oon kunst de kunsten staan ter hand,
 Geleerdheid zonder moeite; een ongemeen verstand
 335 Zijn doen verguldt; hij vliegt omhoog, en gaat doorzoeken
 Van 's werelds ingewand de diepte en donkre hoeken.
 De raadsels van 't gewijd pampier zijn hem gemein,
 En daaglijks zijn gespreke; en zijn diepzinnig brein
 Van weinig woorden, die de goddelijke veëren
 340 Beschreven, zoude eerlang veel boeken ons stoffeeren.
 Geleerdlijk hij de Zon oon vreeze sterven ziet;
 De dwalinge onverdwaald der sterren hij bespiedt:
 Hij weet of 't is Nature, of Engel, die de ronde
 Met een drievoude keer doet op één tijd en stonde:
 345 Of Phœbus licht van zijn, de Maan van anders vuur:
 Of d' Herfst, de Zomer, Lent, en Winter, koud en stuur,
 Der zonnen kindren zijn: en van wat rook, zoo verre
 Omhoog, de locht ontsteekt een langgehaarde sterre:
 Wat polsen, stijf van dreun, wind telen slinks en krom:
 350 Wat vuurge pennen dat de bliksems dragen om:
 Wat breidel d' oceaen dwingt binnen zijne palen;
 Of hij gehoorzaamt 't licht met zijn gehoornde stralen:
 Of 't zweetrig kussen des verliefden Hemels frisch
 Der peerlen vader en der oestren bruijom is:
 355 Of 't waar is, dat hij droef de slijmige ons uitzondert,
 De blinkende als hij lacht, de bleke teelt als 't dondert:
 Of 't vochtig element 't grijze amber teelt gewis,
 Of dat men 't vette drek zal achten van een visch.
 Hij weet, waaromme de aarde is vast rond, oon begintsels,
 360 Des werelds middelpunt, en der naturen bindsel:
 Hij kan ze meten, en verstaat nog, of hij 't zag,
 Hoe doch de coloquint met zulken oordeel mag
 Uitpikken 't witte vocht in duistre en donkere adren,
 't Elleborum het zwart, de Rha het groen vergadren:
 365 En of zulks toegaat, in ons zwak en teder lijf,
 Of halende tot zich, of jagende uit heel stijf.
 Kortom, der planten kracht hij kent, die, groot en teder,
 Nature in wezen houdt van d' Hysoop tot den Ceder.
 Hij weet, waarom de tand des bijtwolfs, droef van aard,
 370 't Peerd groote snelheid geeft, en ook zijn spoor verzwaart:

V. 337. *Uitmennende beschijvinge van Salomons wijsheid, ten aanzien van de Godlijke en natuurlijke Philosophie ofte wijsgeerigheid.* — 359. *Kennisse van d' Antipathie ofte strijdigheid van verscheiden dingen.*

352. *Of de maan de ebbe veroorzaakt.* — 353. *'t Zweetrig kussen van den dauw in de oesterschelp, om de paerel te vormen.* — 355. *Hij, de hemel.*

- Hoe in een oogenblik hyenaas teven blaffen,
 In 't naadren met haar schaâuw, behend weet af te schaffen:
 Hoe 't komt dat d'elefant, verhit door 's gramschaps vlam,
 Getemd wordt, als hem naakt de ruiggevliesde ram:
- 375 Hoe 't komt, dat d'Alderhoogst' vrijt d'adeler voor 't slingren
 Des bliksems, die hij schiet met gloeyendige vingren:
 Waarom de zeegans ook haar eyers, groot van schel,
 Broeit met haer pooten uit, heel heet en breed van vel,
 En zonder tonge schreeuwt, geteugeld aan haar vlerken,
- 380 Zoo zij na wensch niet kan de zoute velden merken.
 Hij weet, of uit een damp ontstaat de keizelsteen,
 Of uit gekookte slijm; geleerdlijk geeft hij reên
 Of van 't kwikzilver, of van zwavel de metalen
 Ontstaan, of van een sap gedikt door 's winters dralen,
- 385 En rein geveegd door d' hitte; of van een asschig vocht;
 Of dat Hij, die 't gewoel der dikke baren wrocht,
 Het Hemelsch Keizerrijk, de bontgespikkelde eerde,
 Gelijk men ze uittrekt nu, almachtig die formeerde.
 Hij weet, waarom de deugd des heldren jaspis helpt
- 390 Den bloedenden en 't bloed behendiglijken stelt;
 De saffier heelt 't gezicht, de topaas zal bestrijen
 Vrouw Venus; de Amethyst dien God, wien 't veil wil vlijen,
 En hoe 't zich toedraagt, dat jeloers de diamant
 Zich tegen des magneets behende diefstal kant.
- 395 Getalen, maat, en toon zijn geest weet t' achterhalen,
 En d' effenmatigheid der lijven met haar talen:
 En van den Nectar zat, die d' hemel stort altijd,
 De bij heeft d' honig op zijn lippen geconfijt.
 Maar hij omhelst geenszins des spiegling's bloote aanmerking
- 400 Met zulken ijver als de nutzame bewerking,
 Noch draagt het snaatren van een weetzucht zoo veel gunst,
 Noch d' hovaard eens sofists, als deze brave kunst
 Die vestigt eenen staat, het heilig roer kan vaten,
 En met eenstemmigheid voên hooge en leege staten.
- 405 Voor al hij 't recht niet krenkt, der wetten kracht hij vergt,
 En, als d' uitstekendst' van 't hoog Pyreeneesch gebergt',
 Zijn voorhoofd hij verklaart, en 't hoofd steekt in de lochten,
 Versmaadt slagregens, 't ijs, de winden, en de tochten:
 De stormen hij belacht, en braaf worpt bovendien
- 410 Des donders hovaardij ter neder voor zijn kniën.

371, 72. Hoe de hyena, met haar schaduw, de teef het blaffen belet. —
 372. Behend, behendig. — 375. Vrijt, bevrijdt. — 388. Ze, die, de meta-
 len. — 392. Bacchus, veil, klimop. — 396. Evenredigheid der lichamen
 met haar „schaduwen” zegt Van Lennep.

- Oon vlekke draagt hij zich, onbuiglijk vonniswijzer,
 Noch niemants gunst ontruikt zijn vuist het wrekende ijzer,
 Noch haat en wettet niet; de gunsten hij vertreedt
 Met zijne voeten: hij 's volks vreeze en tranen kneedt;
 415 's Gouds stralen nimmermeer doen schemeren zijn oogen,
 Noch vindt zich met een wolk van onkund' niet betogen.
 Zijn spraak wordt een geheim geacht van minst en meest,
 En uit 's lands wetten hij scherpzinnig trekt den geest.
 In zaak van twijfel spitst hij zich op 's dingers perten
 420 Omzichtig, en ontleedt der loozer pleiters herten.
 Van zijn geboortendag geen vijftien oogsten nooit,
 Verschudden haar perruik, met goud schoon opgetooid,
 Als hij gelukkig scheide en wijs'lijk uit kost voeren
 't Vermaarde pleitgeschil van twee doorslepen hoeren:
 425 „Laas, aarde!” de eerste zegt, „is 't mogelijk, dat gebelgd,
 Gij, berstende van spijt, niet levendig verzwelgt
 Dit vuil afgrijslijk wijf? Heer Koning! is het mogelijk,
 Dat uitgaande, om bestaan een stuk zoo ongedooglijk,
 Zij schaamteloos uwen thronon derf naadren met bedrog,
 430 Niet om kwijschelding, maar om aan te klagen nog?
 Die stiefmoër, van de slaap, van spijs en wijn vertreden,
 Heeft haren zoon versmacht, den jongsten nacht geleden,
 Doen, vindende hem ijskoud, oon pols en roering, let,
 Erglistelijken legt hem sijntjens in mijn bed,
 435 Nam 't mijn weër in de plaatse; houd daar, o ou slaapbije!
 O meer als eerlooze! houd, o zaad van bastardije!
 Uw prijje neemt; houd daar! en geeft mij mijn gerief,
 Mijn hoop, mijn tijdverdrijf, mijn herteken, mijn lief!
 O bitter avontuur! o zeldzaam kerkendiefte!
 440 Dit klein fraai Engelken gij kussen na beliefte!
 Hij, zoetert, lachen om uw staamlende gebaar,
 En zich verwerren in uw vuil, uw luizig haar!
 Dit poppeken de vreugd doen in uw ziel oprijzen,
 En, groot geworden, uw wanschapen oudheid spijsen:
 445 Maar ik, och arme! helaas! heb voor mijn lot alleen
 Den last van 't zwanger gaan, en 's barens harde weën,
 Het schudden van zijn wieg, van 's waters musk de luchten,
 En van zijn kindsgeschrei de moeilijke geruchten.
 O, onder sterflijke ik de ellendigste in 't verdriet!
 450 O kinderloze moër! ach, dat uwe handen niet

V. 421. *Aanmerkelijk voorbeeld van zijn wijsheid in 't stuk van de bedieninge des gerechts, verhaald in de heilige historie. I Kon. 3.*

419. Perten, listen. — 421. Sedert zijn geboortendag hebben geen vijftien oogsten 't hoofd opgestoken. — 431. Vertreden, bevangen. — 437. Prijje, kring, dood lichaam. — 439. Kerkendiefte, heiligschennis.

- Zijn met een mes voorzien, als 't hert met razernijen!
 Neen, eer ik zal dien smaad zoo wederweerdig lijen,
 Wil ik dees teve doên, en fellijk eer bestaan,
 Haar boezem woênde met mijn hand te randen aan."
- 455 Dus andwoordt de ander: „Ha, wolvin! ha, heetst' der teven!
 He! wie geloofde ooit, dat een boosheid zoo doordreven
 Den wijn verzelde: indien Gods ooge u niet vervaart,
 Vreest 's Konings wakkre geest nog, die zijn plaats bewaart.
 't Vernoeft u niet dat gij mij aantijgt, door uw boosheid,
- 460 Doortraptheid, dronkenschap, moord, meined, en eerloosheid,
 Gij wilt mij, maar vergeefs, ontnemen nog mijn kind:
 Neen, al te vast hem liefde in 's moeders ermen bindt.
 Hij rooft mij 't leven, die mij rooft mijn kind goedaardig.
 Gerechten Davids zoon! die zijt als hij rechtvaardig,
- 465 Ik bidde, dat uit gunst des gunsts, dfe hij u eer
 Bewees, doen hij weêr kinds, met toegeneigd gebeer,
 Uw tranen stilde, en met zijn tonge, uit groot begeeren,
 Van jongs op u de spraak ging leeren fatsoeneeren:
 Of als, bebloed en warm en kuchende en begaan,
- 470 Hij keerde met den roof der Koningen verlaân,
 U in zijn beuklaar wiegde, u vrundlijk liep omermen,
 En schreyende hief u op zijn schouder met zijn ermen:
 Gij greept zijn baard en loegt, als gij zaagt lachen stout
 Een ander Salomon, in 't helder vlammeend goud
- 475 Van 't vaderlijk helmet, en bootsten honderd lachjens
 Ter zijden 't pluimdonst van zijn witte reigerschachtjens:
 En, met de baren van een pluim bedekt, gij doen
 Een vogel scheent, die in een hage zingt in 't groen:
 O, ik bezwere u, bij den naam des hoogberomde
- 480 Bathseba, die des nachts haar duizend malen kromde
 Koud over uwe wieg, en eer gij d' uchtend kreeg,
 Haar tepel van wit bloed had honderd maal geleêgd;
 Die met 't bepeerlde goud uw hoofd ging overwelven,
 En leefd' zorgvuldig meer bij u als bij haar zelve:
- 485 O groote Koning! ik bezweer u, bij al 'tgunt
 Hier 't heiligt' wordt geschat, dat gij mij recht vergunt:
 Dat, zoo uw goedheid, laas! te hinderlijk mijn zake,
 Van mijn ontvangen leed vergunnen wil geen wrake,
 Ten minste neemt mij niet 'tgeen mij natuur met smert
- 490 Gaf buiten uwe jonst: ontruikt mij niet mijn hert:
 Ontvreemt, met oorlof, mij mijn bloed niet; daarbeneven
 Maakt ons niet kinderloos, gedurende 's kinds leven!"
- Terwijl met roepen zij 't den Koning maken moê,
 „Mijn is het kind!" „'t is mijn!" „gij liegt, 't behoort mij toe!"
- 495 Het volk reeds half geschift is: d' een, na 's herten oordeel,

Dées vrouw draagt, d'ander wijst het ander wijf te voordeel,
 Gelijk twee tuischers op een speelberd, op goê hoop,
 Kasteelen, wijngaards, land vertrouwen 's teerlings loop:
 Een strijdige begeerte ontroert al de ommestandren,
 500 D'een d'eene gunstig is, en d'ander draagt den andren,
 En elk, door vreeze en hoop gedreven, na als voor,
 Ontstelt 't bewegen van 't bedriegelijk ivoor.

De Koning dut alleen, en zijn wijze ooren hoorden
 Geen ongelijkheid in gehuil, geklag, en woorden.
 505 's Kinds aanzicht aangemerkt, 't en teekent noch 't en wroegt
 D'een meer als d'ander niet: noch 's rechters geest vernoegd
 Wordt, zoo men overslaat haar jaren vergeleken;
 Duttende, vindt hij zich van waartuig ook versteken.
 Daarna spreekt hij aldus: „Maar, 't schijnt een droomenpraat;
 510 Als 's Rechters vlijtigheid alle onderzoek ontstaat,
 Moet iet aanmerklijks, uit Naturens schoot behendlijk
 Geput, zijn toevlucht zijn, of zich behelpen endlijk
 Met 's pijnbanks strengigheid? Nu, 't moederlijk gemoed
 Een vast gezet is van Nature mild en goed,
 515 En nimmermeer Nature haar strenger stelt ten toone
 Dan in 't geen lijdende is een moeder in haar zone!
 Daarop, gelijk ontwaakt: „Tsa!” zegt hij, „'t zweerd gewet!
 Tsa, dat u 't kind nu toegedeeld werd juist en net!
 't Recht en meêdoogendheid verplaatst laat elders zwerven,
 520 De billijkheid niet duldt dat een 't zal heel be-erven.”
 O herd geschil! daar ziet de Rechter, in 't besluit,
 Haars herten heimlijkheên elk kenbaar breken uit:
 't Momaanzicht is gelicht: haar tonge, flauw van krachten,
 Met een oprechte wensch geeft andwoord hun gedachten.
 525 De valsche moeder zegt: „'t Geschiede, ik wil 't, houd daar!
 Rechtveerdig deelt 't gebeent', zijn naaglen, en zijn haar.”
 „Och deelt niet! ik geef,” zegt d'ander, „u te voren,
 Mijn recht, vervloekte vrouw! daar, neemt mijn uitverkoren
 Klein kind in uw bezit; nog liever ik 't voor dij
 530 Houd levende en geheel, als dood ontleed voor mij.”
 De Koning zegt: „'t Hoort u, die 't barende hebt verkregen,
 't Hoort u toe, door mijn recht en 't moederlijk bewegen.”
 Gelijk een zelve mijn nu voortbrengt, met het goud,
 Veel goed chrysocolon en zilver menigvoud,

V. 533—544. *God voegt nog rijkdom en glorie bij Salomons wijsheid.*

497. Tuischers, dobbelaars. — 502. 't Bedriegelijk ivoor, de „teerling”. — 503. Dut, mijmert. — 508. Waartuig, tuige der waarheid. — 510. Ontstaat, ontvalt. 's Rechters, V. heeft: Rechters. — 514. Gezet, wet. — 534. Chrysocola, goudlijm, zekere erts.

- 535 Eens rijkdoms rijke schat, een ongelooftlike eere
 Verzelt van Davids zoon de wijsheid meer en meere:
 Te water hij gebiedt, hij heerscht te lande ontzien;
 Wel honderd kroonen fluks zijn tulband manschap biên;
 Sidon, de zee des Nijls naast aan zijn grenzen palen;
 540 Voor hem de vochte Eufraat zijn hoornen leeg laat dalen;
 Peru in zijn trezor vloeit rijklijk, zoo men zeit.
 Te Sion 't goud als zand gemeen voor elk-een leit,
 De peerle als keizelsteen; en heel Iudeên in vreden
 Als zins vloeit in een zee, zoo 't schijnt, van zaligheden.
- 545 Elk zonder afgunst leest, en zonder krijgsgerucht,
 Zijns wijnstoks trossen en zijns vijgbooms zoete vrucht.
 Hij overvloeit van als, niet opdat hij na wensche
 Van mensch worde een vuil zwijn, maar Engel van een men-
 D' Onsterflijke tot lof, die, daar hij hier nog leeft, (sche,
 550 Van 't hemelsche vermaak hem reede een voorsmaak geeft.
 't Welriekende gerucht van 's Konings heerlijkheden,
 Rijkdom, schoontaligheid zich gaat alom verspreeden.
 De Tyriërs willig hem als bondgenoot ontvaân.
 Zijn zoonschap Pharo zoekt; de nabuur bidt hem aan
- 555 Niet min als d' onderzaat, en 't vuur zijns oogs met ijle
 Ontsteekt der Ionffren bloem op de oevren van den Nijle.
 Wat maaktij, Salomon? och armen! ziet uw geest
 Niet, dat dees bruiloft u een strik is en geen feest?
 Een hymen, geschakeerd van ongelijke willen,
- 560 En voor 't onsterflijk zaad recht doodlijke geschillen:
 Dat de os en de ezel, in een zelve juk gepaard,
 Niet voeglijk ploegen om de korendragende aard'.
 Wie met een heidensch bloed zich echtlijk gaat verzellen,
 Doet eêbreuk voor den Heer. 't Geloof wil altijd hellen;
- 565 't Vereischt een hulpe, en geen bekoorster méer om haar
 Van 't eerste werktuig van den ouden Logenaar,
 Noch gift dat doodlijk in uw bed ligt, heet van minne,
 En de ongodvruchtigheid u blaast ten lippen inne.
 Groot Koning! die gij van den vloed des Nijls ontleent
- 570 Geen vleesch is van uw vleesch, geen been van uw gebeent'.
 't Is een uitheemsch gebeente, een ribb' van woeste onvrije,
 Een lid geheel verrot van Pharoos lazerije.
 Maar, zuldij zeggen, hoe? alreê de schoone bruid
 Van d' afgodische Nijl 't bevlekt gewaad trok uit,
- 575 In 't wit haar cieren gaat, de onnoozelheid omgorden,
 En door 't geloove is nu Abrahams zaad geworden.

V. 551. Zijn gerucht wordt overal verspreid. — 557. Tegen Salomons huwelijksaanzoek in Egypten. — 573. Ontschuldiging hiervan.

- Zulks stemmen wij licht toe, en d'heilge schoonheids cier,
 Waarvan zij 't beelde draagt, mij lichtelijken hier
 Doet hellen aan die kant: maar ducht ik, of verslimde
 580 Haar eersleep al uw hof, dat God op u vergrimde,
 D' Onsterflijke, die niet wil dulden, dat men slinks
 Gaat mengen Isaks bloed met 't bloed eens vreemdelings.
 Recht onder d' Evenaar de aanminnige Nature
 Besprengt een aardig bosch, dat boomgroent t' aller ure,
 585 Daar, door het gantsche jaar, de Mei in 't groene staat,
 Die met zijn verwe alom 't schoon veld tapijten gaat.
 d' Aard' lacht hier overal, en, hoe men meer wil buigen
 De bloemen, schoon gesternd, te meer zij levend' juichen.
 't Groeit hier al zonder moeite, of is 't door arbeids pijn,
 590 De zoete Zefyr zal alleen de bouwheer zijn.
 De Zuidwind botst er niet, en d' hagel, na lang dreigen,
 't Onsterflijk woud niet snoeit; de rechte palm in 't neigen
 Kust vrundelijk zijn bruid; de planeboom aldaar
 Al schuifelende vrijt zijn weêrgaâ 't gantsche jaar.
 595 De popelier aanbiedt zijn dienst den popelieren.
 De kromme olm wordt omhelsd van wijngaard goedertieren.
 't Veil kleeft aan d' eiken dicht, en 't groeit en 't leeft er al,
 En 't wordt er al geteld vrouw Cypris te geval.
 De Waan poortwachterse is, en hoedt met groote stoutheid
 600 De poort voor Gierigheid, Zorge, en verstorven Oudheid,
 Zoo ze op 't gebloeid poortaal van 't groenende huis niet heen
 Uit achteloosheid werpt het paksken van de reên:
 Doch wel onthaalt ze hierin de bloode stoutigheden,
 Schoontaligheids gebaar, de vleyende gebeden,
 605 De gramschap haast gebluscht, de tranen haast weêr droog,
 Behende dieverij, 't vertwijflen, 't lachende oog,
 De slappe ledigheid, de wellust in haar bloeyen,
 Wien d' heil'ge Nectar men welriekend' ziet ontvloeyen,
 't Gerâbraakt waken, d' hoop van 's vuur'gen wensch geniet,
 610 d' Onsterfelijke spijs, het aangenaam verdriet,
 't Ontbondene verlof, en overdaads niet achten,
 De tooverlieden, en de zoete minneklachten.
 De telg, verladen van het balsem druppende hout
 Steeds onder 't nestlen trilt der Liefdekens veelvoud.
 615 De Schoonheid legt: Lust broeit: d' hertstochten, door 't veel
 tergen

V. 583. *Poëtelijke beschrijvinge van de vermaaklijke lusthof, waaruit de Minne-
 guitjens voortkomen, die 't herte van Salomon en Pharonida, dochter des Egypt-
 tischen Konings, kwetsen.*

598. Cypris, Venus. — 609. Geniet, genieting, — 612. Toover-
 lieden, minneliederen.

- Des brands, 't gebroedsel kipt van dees Pygmeesche dwergen:
 't Een ligt in 't eiwit nog, en 't ander leeft al vlug:
 Een ander tot een wieg strekt 's moeders lieven rug:
 Een ander stoppelhaart: een ander leerling jeugdig
 620 Van tak in tak, van hage in hage wispelt vreugdig.
 't Een in eens app'laars schaâuw zacht dobbedobt en slaat,
 En van zijn ermen neêr zijn koker hangen laat,
 Die vuur'ge damp uitbraakt; en op een muschken teder
 Proeft 't ander zijnen boog, die reuzen velt ter neder.
 625 Lijmstrikken 't ander spant voor 't sijsken met een zwink,
 Voor 't zoet kanariken, en voor den snatervink.
 Ziet, ziet, hoe stille dees, hangvleuglende te bijster,
 De vooglen nopen gaan: die — dwers beschrijdt een lijster:
 Die vliegen doet een paauw: die een faizant ment fraai:
 630 Die noopt een blanke zwaan: die jaagt een papegaai:
 Die leidt vast aarzelings het duifken, glad van kuive;
 Die draayen doet rondom een wilde ringelduive.
 Ziet, hoe een bende van dees pottertjens te gaâr
 De gulden witjens jaagt zoo dertel hier en daar.
 635 't Een met een rozetak wil vangen 't zomerruiltjen,
 Die met zijn handtjens teêr, een ander met een tultjen:
 't Gehoornde vogelken ontslipt ze, en leurt een vlaag,
 Met lichte sprong op sprong, der minneboefjens laag.
 „Mijn buisjens!” Cypris roept, „wech met dees malle mijntjens,
 640 Want voor een zomerruil, mijn kleintjens! moogdij fijntjens
 Doen sneuvelen ter neêr een dertel Venuskind,
 Gehoornde Cupidons genoeg men alszins vindt.”
 Twee tweelingen daarop, wiens gulden minneflitsen
 In 't koninklijke bloed slechts weeken hare spitsen:
 645 „Tsa, broeder!” zeggen zij, „dat onze hand in der ijl
 In dees twee herten elk ga schieten eenen pijl.”
 De daad zoo snel gaat, als 't gevlerkte woord, zijn gangen.
 Zij doen een keer twee drie om zoo de vlucht t' erlangen:
 't Gepluimde vlerksken elk klep, klep! beweegt en zwaait
 650 Den kring gekarmozijnd tot drie-maal, ingezaaid
 Hier 't goud, daar 't hemelsblauw; 't een na ludeen gaat pogen,
 En 't ander spoedt na 't strand des Nijs, hoog opgetogen;
 Ziet Pharoos dochter doen, haars tijds bragaat en eer,
 Haar vlechten streeelde, die ter aarden golfden neêr,
 655 En in een klein vertrek, gevloerd met gele platen,

V. 653. *De Vorstinne van Egypten wordt bevangen met de minne des Konings van Judea.*

615. Legt (een ei). — 633. Pottertjens, gaauwdiefjens. — 637. Leurt (uitg. heeft loert), fopt. — Vlaag, poos. — 639. Buisjens, maatjens. — Mijntjens, poetsen, gebaren. — 653. Bragaat, pronk.

- De geestige hand van drie kunstjonffren stond gelaten.
 Met 't weêrzijs honderd-maal getande palmhout daar
 De lokken ploegde d' een van haar uitvloeyende haar,
 En d' ander overstorte haar guldene perruiken
 660 Met eenen Nectarstroom zacht glijend', zoet om ruiken:
 De derde, nu met naald, nu met een vinger eël,
 Frizeert en nopt en krolt en kronkelt een goed deel,
 En d' ander watert ze hier en daar na de ou gewooneid,
 En, smalende op de kunst, verheerlijken haar schoonheid:
 665 Als dezer tweelings een met 't schut, dat vurig blaakt,
 In zwaluwen gestalt, daar snelijk binnenraakt,
 En op haar boezem lost, 'k en weet niet hoe, de veugel
 Schalk 't gouden boogskén, dat school onder slinker vleugel.
 De maagd zegt: „Ik heb 't wech, 'k heb 't in de lenden, ach!”
 670 Maar als zij bij haar bloed nog geen lidteeken zag,
 „Neen, 't is geen wonde, och arm! ik wedde,” zegt ze al droever,
 „Dat, slapende op de kant van 't naaste beekskens oever,
 Een adder boos van aard in mijnen boezem gleë;
 Zij pikt mij in mijn herte! O, reikt mij hand op steë,
 675 Brengt mij fluks beddewaards, eens ijsig vuurs vernielen
 Een heete ijskegel is de kwelgeest mijner zielen.”
 Hoe vele gals helaas! o, wicht, te fel en bits!
 Met uwen honig mengt uw invergifte flits!
 De Maagd, die op 't vermaal der velden plach te weyen,
 680 Te lachen, springen, en te dansen met haar reyen,
 Lieft de eenzaamheid, is droef, en bij haar zelven stom,
 Steent, mijmert, en verzucht, en weet niet eens waarom.
 De rijkdom, 't prat geweld der naalden opgetogen
 Haar stelt der Iebuzeen bolwerken naakt voor oogen.
 685 In 't krystalijn des Nijs verschijnt haar de Iordaan,
 In Memphis Solyme, en steeds t' elken weder aan
 Haar hand bootst op 't stramien, van zelf en ongeboden,
 't Beeld en schoon voorhoofd van de Vorst en Prins der Joden:
 Dien, als hij voorslag vast van d' heil'ge Tempel maakt,
 690 Juist op een zelve tijd het ander tweeling raakt.
 De pijl hecht in 't gebeent, de ramp zit in zijn aären,
 De slaap doet niet in slaap zijn zoete smerten varen,
 Pharonide is zijn hert, Pharonide is alleen
 d' Eenige stoffe van zijn hooge wonderreën.
 695 Hij voedt een burgerkrijg in zijn gemoed van binnen.

V. 690. *Salomon verliefd op Pharonida, Prinsesse van Egypten.*

656. Gelaten, geduldig. — 663. Watert, golft (het haar). — 679. Vermaal, email. — 683. Naalden, obeliskén zôu 't moeten beteekenen; maar de dichter bedoelt de pyramiden. — 686. Solyme, Jerusalem. — 689. Voorslag, ontwerp.

- Nu rijst de alziende Zon, om 's aardrijks lijst te winnen,
 Nu sticht ze 's middaags brand, nu rust ze in schaduw frisch,
 Maar zijne min steeds op haar heete middag is.
 Hij temt zijn peerden als voorheen niet zoo vermetel,
 700 Hij leest noch schrijft, noch klimt op zijnen Rechters zetel,
 Om hooren 's weduws klacht, noch zorgt voor 't hofgezin;
 Hij stelt geen wet meer, hij ontvangt ze van de Min.
 Gezanten, die beraân dees feeste gaat betrachten,
 Met tafereelen noch met ringen wilt bevrachten
 705 Uw koets; de schrandre Min heeft lang 't afzetsel zoet
 Gesneden, met zijn schicht, in 't diepst van haar gemoed;
 d' Een steeds in d' ander leeft, zij hebben, zeldzaam perten!
 Verwisseld tegen één elkanders vurige herten;
 Veel min genoegens 't hert vindt in als buiten haar,
 710 Maar 't wenscht met zijnen gast te huwen 't lijf te gaâr.
 't Gebeurt welhaast, de maagd men uit de prangende ernen
 Haars moeders rukt en trekt, die al beroerd gaat kermen,
 En blijde is te gelijk, en schreyende en ontsteld,
 De vader, oude stok, dus haar vertrek verzelt:
 715 „Mijn kind, mijn zoete zorg, Osiris leide uw wegen,
 De loyende Isis brenge uw huis eerlang den zegen
 Eens guldenen geslachts, en met uw dagen nu
 De kuische liefde groei van Salomon en u!” (mensen,
 Vrouw, maagd, kind, jong en oud, gezonde en kranke
 720 Van toornen volgen haar met wenken en goê wenschen.
 De stille Nijl woelt min als hij wel anders doet.
 Het Zuiden strekt schips wind en onwind voor den vloed.
 Haar voetzool 't land alszins welriekende doet schijnen:
 Haar ooge vruchtbaar maakt de Arabische woestijnen.
 725 't Is Idumeër feeste; alszins men, al den dag,
 Niet dan kromhoornen hoort, gepijp, en trommel-slag.
 Als mieren krielet volk bekranst te veldwaards inne,
 En juicht en roept: „Veel heils! veel heils de Koninginne!
 O, dat ze een loot gelijk', dien de overschaâuwde voet
 730 Van een te weeldig hout bleekverwig treuren doet,
 Maar van een zoeter wind haar elders op laat kweken,
 En trotsch haar ruigte doet ten blonden Hemel steken.”
 't Lacht t haarwaards al, daar in nieuwe aard' zij willig tiert,
 En met gulde applen zij den gantschen lusthof ciert.
 735 Van 't rijke Sion men kan straten zien noch raken:

V. 703. Zijn Gezanten verzoeken ze en verwerven ze hem tot een vrouwe. — 719. Haar vertrek van Egypten en reize na Judea. — 735. Haar komste te Jerusaleem.

712. Beroerd, ontroerd. — 716. Loeyende Isis, nam. in de gedaante van een koe. — 720. Toornen, torens.

- 't Beneênste is getapijt met ruiggehaard scharlaken,
 De zijden zijn van zij', 't borduursel onbevlekt
 Die voor de stralen van te heeten zon bedekt.
 Men dringt, men stoeit te hoop; een tij van menschen heden
 740 Volgt golvende alszins na de maged aangebeden.
 De Jonffren worpen van de daken even zeer
 Op haar weêrlichtende hoofd een bloemenregen neêr,
 Jeloers, dat telken niet haars kaakskens tweelingrozen
 Die rozen schande aandoen, die van naturen blozen.
 745 Ten lesten komt ons hier der Vorsten eere en pracht:
 Deez' twee gelieven, als ter maanden halver dracht
 De klare zon en maan malkandren hel belonken,
 En worpen minlijk toe d' een d' ander duizend vonken.
 Zij zijn te gaâr gelijk schoon, jeugdig, groen, en blij,
 750 Gelijk in aardigheid; en wie niet van nabij
 Noch huif, noch mutse ziet haar gulden hoofden cieren,
 Waant 't zijn Adonissen, of 't zijn twee Venus-dieren,
 Uit vreeze beven reê dees leerlings van de min:
 Haar eerste ontmoeten schijnt t' ontstellen hert en zin.
 755 De zoete bernkool, die inwendig broeit, midsdezen
 Schiet roode vlammen door haar teder vrouwlijk wezen:
 Haar tonge stamelt, en haar starende oogen stil
 Een schaamzaam lamper, schijnt, uit schaamt' bedekken wil.
 O prachtige Hymen! maar waar voerdij mij om hooge?
 760 Ben ik reede Heidensch niet omtrent die zaal'ge boge,
 Daar hooge en leeger Goôn, en mindre, blij van geest,
 Maaltijden, sprongen om, op Thetis' bruiloftsfeest?
 Van 't Idumeesche land luppijn de groote hier onder
 Zijn lichte voeten treedt den vuur'ge en heeten donder,
 765 Verliest zijn majesteit door 't lachende gelaat,
 Van Koning hoovling wordt, van Vorst een onderzaat,
 Den kleinsten heel gelijk; en evenwel te meere
 Blinkt op zijn aangezicht al steeds de veinzende eere.
 Meer als een Phoebus hier, meer als een Musa licht
 770 Op 't gulde boogskén springt, en 't lieflijk maatgedicht,
 Zoo aardig, dat bijna arcadische en pilaren
 Opspringen op 't gedreun van zang en zoete snaren.
 Veel Iunoos schouw ik hier en veel Minerven aan,
 En veel Dianen, die in looze strikken vaân
 775 Wel duizend Heeren, na dat rijkdoms lust en liefde,

V. 745. 't Ontmoeten van Salomon en haar.

752. Venusdieren, schoone maagden. — 763. Salomo, de Jupijn van 't Idumeesche (Oostersche) land. — 768. Veinzende eere, eer die veinst zich onbewust te zijn. — 770. Gulden boogskén, de gebogen lier. — 771. Lees: Arkaden en pilaren.

- Of eer of schoonheids brand haar 't herte kwetste en griefde.
 Veel aardige Hebens, en meer als een Chiron hier
 Om dienst begaan, omtrent de bedden goedertier
 Den nektar schaffen op; de disch ontvangt met belgen
 780 De schootlen die, gebeeld, de ambrosia verzwelgen.
 Wel honderd Marsen hier, oon bloeddorst op de been,
 Wel honderd Hermens voên tien duizend vrolijkheên.
 Tien-tien Oreades, Pans, Satyrs narriesch vlijen
 Zich, aan te stellen tien-tien zotte mommerijen:
 785 Want, ik en weet niet hoe, Gods knechten in 't gemeen
 Inzuipen 't zoet vergif van woeste uitheemsche zeên.
 Van zoo veel beelden, daar een ander zich aan kwijten
 Mag, en die cieren met zijn heerlijke tapijten.
 Ik onder 't tijdverdrijf wil kiezen eenen dans,
 790 Die met wijszoet vermaak zij vergezelschapt gants,
 Kuische, heilge, defte dans, dans, daar ik mij hertgrondig
 Aan Sal'mons grootheid en mijn Musa meê bezondig.
 De lekkre schootlen nu gelicht, na 't dralen lang,
 De dans vangt aan te gaan, in 't wijde en ruim bevang
 795 Eens zaals, die klaar, die rond, Augustiesch altemale,
 Te recht men noemen mag des weerelds groote zale.
 O welken wellust! te zien hupplen zij aan zij
 In 't rond, langs hooge muur, een bende vrouwen blij
 En helden; haar oog licht als Farus blinkt in 't duister,
 800 Haar lijf gecierd is met klinkanten, schoon van luister!
 't En is geen aars'len, maar een glijding zoet van pas;
 Eenstemmigheid haar toom is, zij gaan even ras;
 d' Een luistert na den gang des andren, juist en even,
 Die 't ziet, waant dat ze van één geest zijn voortgedreven;
 805 Al snellen zij, men zoù 't noch zeggen, noch vermoên:
 Zij posten, tusschen tien-tien-duist schreên die ze doen,
 Een schreê zij rugwaards gaan: de een ronde doen ze op d' an-
 En vruchtbaar lonken zij in 't loopen op malkander. (der,
 In 't midden van de vloer zich sluyerwijs verspreedt
 810 Een hemelsblaauwe riem, gemarbled lang en breed
 Met beelden, daar, met vlam betogen, wij aanschouwen

V. 793. *De zale daer 't geschiedt, is de wereld, langs wiens muren, 't welk de Hemelen zijn, men deze dans ziet der Hemelsche lichamen of sterren, die eenen tred hebben in volkomenheid afgemeten.*

778. Bedden, nam. tafelbedden. — 779. Met belgen, met weêrzin, om de zwaarte. — 791, 92. Kwalijk geplaatste scherts, in de uitg. v. 1621 vervangen (op voorstel van Z. Heins?) door:

„Kuische heyl'ge defte dans, dans die te zonderlingen

Aan Sal'mons grootheyd past en aen mijn heylig singen.”

806. Zij posten, zij hielden een pauze.

- En dansen zien te hoop vijf Heeren en twee Vrouwen.
 Hier danst een oude stok, met zijnen mantel lang
 En bruingraauw, stijf omgord met een blaauwe adderslang,
 815 Die knaagt haar krunkelsteert, en kunstelijk ik spore
 Ruit, vierkruid, en komijn, alruin en mandragore
 Voordskruipen in zijn kleed, waarin geschilderd zijn
 Na 't leven het Kameel, de Beer, den Ezel, 't Zwijn:
 De wakkre vogel-Kraan luid schreeuwt met veel geschals hier,
 820 En Paauw zijn steert opsteekt: hij draagt er tot een hals-cier
 Een groote cornalijn, daar 's kunstnaars ijzer dicht
 Den Tijd in sneê met zijn drievoudig aangezicht.
 Zijn treden zijn gewis, zijn aanzicht norsch van 't veinzen,
 Zijn lichaam is wel hier, maar elders zijn gepeinzen.
 825 d' Heer Zadok gaater met een gang, kloek, gaauw, en vlug,
 Braaf is hij, vro. en hupsch: op zijnen stijven rug
 Een zijden kleed, wiens verwe op 't blanke tin wil trekken,
 Met groote plooyen zich en vouwen uit gaat strekken,
 Gebeeld met eekel, aar, met lelie, violet,
 830 Olijf, mirobalaan: geboord, en rond omzet
 Met aarnen, droef van pluim, met heerlijke faizanten,
 En met gekukte toornverschuddende elefanten,
 Bezaaid met esmerald, en diamantscherp ook,
 En hoog en leeg doorvuurd met zoete geur en rook.
 835 De derde op 't zelve plein verhaast nog meer beneden
 Van zijn soldaatsche dans de woeste krijgsmanstreden;
 't Gelaat is enkel vuur, en menig Jaspis schoon,
 En menige Amethyst, op d' appel klaar ten toon
 Van zijn krom slagzwaard blinkt: van hoofdscheel tot den tenen
 840 Blaauwt het gereten staal om 't moedig lichaam henen,
 't Goud op zijn beuklaar vlamt, wiens rand, alom verguld,
 Met peerden snel te voet en wolven is gebult:
 En d'ommeloop des schilds gecierd is en beladen
 Met 't loofwerk van euforb'- en scammonië-bladen.
 845 Wie zijtij, Schoone! die met 't vuur uws oogs steekt aan
 Den hemel, en de locht, en de aarde, en d' oceaen?
 O, aller schoonen Schoonste! u zelve ons wilt mellen:
 Wien tortel, mussche, en duif, bij nacht bij daag verzellen
 Met groote eerbiedigheid: wiens gulden vlechthaar blinkt,
 850 Dat met roô rozen, thijm, en myrten is omringd;

V. 812. De Zodiaak, of dweersriem, in de welke, met uitnemende geschiktheid, treden de zeyen Plancten. De vijf Heereu zijn Saturnus, Iupiter, Mars, de Zon, en Mercurius, de twee Vrouwen Venus en de Maan. — 825. Na Saturnus noemt hij Iupiter. — 835. Mars. — 845. Venus. — 859. Mercurius.

813. Saturnus. — 831. Aarnen, arenden. — Droef, donker. — 844. Euforb'- en scammonië-, zekere planten.

- Die eenen cestes gordt welriekende om uw lenden,
 Daar aardig nestlen in der Minneguitjens benden:
 Om wiens gewaad een boord van veel granaten loopt,
 Gezoomd met klaar beryl, met safier toegeknoopt:
- 855 Wiens voet verkleinende, in 't verklaard gewelf der sterren
 Nu volgt der dansers Vorst, nu voordanst weêr van verren:
 Zijt gij 't o Schoone! niet, die met een kuischzoet vuur,
 Onze eegaas herten in één hert smolt en natuur?
- En deze, die u volgt met aangename stappen,
 860 Deed hij behend niet die schoontalige boodschappen?
 O, ziet, wat vreemder dracht! zijn mantel kakelbont
 Geboord met beekskens van kwikzilver schijnt in 't rond,
 En elke streep, die door 't scharlaken men ziet zwieren,
 Strekt tot een vlok aan 't einde agaatsteent of porfieren:
- 865 Een koppel honden vast vervolgen hier den das:
 Dáar weêr den loozen vos: dáar 't geitken snel en ras:
 De leeuwewerk, nachtegaal, en 't sijsken ongevangen
 Gebootst op 't schijngeboomt, de vlerken latende hangen,
 Haar keel schijnt zwellen doen, en, met zoet veldgeschrei,
- 870 Al kwinkelerend' te beschamen den schalmei.
 D'eerdrook, de pimperl, en petercelieblaären
 Beschaauwt 't gevlochten loof van zijn gekrunkelde haren.
 Hij keert, hij draait, hij is vrijpostig net bespraakt;
 Veel kleine kringen in zijn groote rond' hij maakt:
- 875 Zijn geschakeerde loop zich hier en ginds gaat spreeden,
 En nog verzelt één maat deze ongeregeldheden.
 Ruimbaan, o ieders walg! onheilge, aan een kant!
 Noch lot noch deel hebt ge aan deze heil'ge wellusts brand;
 Maar, zuivre zielen, komt! doorsnijdt gij vrij 't gedrange!
- 880 Tsa, wint de voorplaats, dat dit paar verzade, eerlange,
 Ons oog met haar gelaat, dat overschoone paar:
 Alleen, alleen de feest wordt aangesteld om haar.
 O, 'k zie ze dicht hierbij, help God! wat fakkel licht er!
 Ik kan ze dulden niet, o eerste klaarheids stichter!
- 885 O, zonne van de zon! helaas! de punten hier
 Wat van uw stralen koelt, en matigt wat uw vier,
 Met uitgestorte glans uw zuster gaat verrassen;
 't Is uit met mij, ik kan niet meer, ik keer tot asschen.
 O zaal'ge weêrgaân! nu 't met oorlof niet kan schiën,
- 890 Uw bevrunde aangezicht oon hinder aan te zien,
 Duldt, dat ik uwen dans, uws cierraads gulde stukken

V. 880. *De Zon en de Maan, vertoonende, in de aarde, Salomon en Pharónida; Christus en zijn Kerke in den Hemel.*

851. Cestes, ceintuur. — 855. Verkleinende, *fredonneur*, lees: zacht tripplend. — 858. Eegaas, gehuwden. — 871. Eerdrook, duive-kervel.

En zoete woorden, in mijn dichten uit mag drukken.

De Koningin haar haar (haar, waarvan distileert
Steeds frisschen dauw) draagt in veel krollen gefrizeerd:
895 D'een vloeit ten voeten neêr in heldre lokskens, d' ander
Rijst met lang peerlesnoer gebonden aan malkander.
Haar keurs damast is, met een zilvren frangien-zoom,
Geloofwerkt rijklijk met het zilver van een stroom,
Met maankruid, met kouwoerde heel uitheemsch gaâr geweven,
900 En met het dier vermaald, dat bij de locht moet leven.

Wat wildij, Musa! met een errenstig pinceel,
In 't breede afmalen al haar schoonheid in 't geheel:
Van al de schoonheid, glans, gunst, rijkdom uitgescheyen,
Daar d' Hemel meê beschonk de huppelende reyen,
905 Zij moeder is alleen, en, als een kristalijn,
Den dans-aanschouwren zij'r af jont den wederschijn.

Een hoed, geweven gaâr van bloemen die wel gaayen,
Citroenen, aren, en klytiën die steeds draayen,
En met robijn borduurd, balais, en chrysolijt,
910 Bekroont 't straalworpemde hoofd des bruidegoms altijd.
Zijn gesaffraande kraag tot spelwerk heeft wel honderd
Karbonklen, rood als vuur; de balsem uitgezonderd,
De ceder, de kaneel, de lauwer rijkgebeeld,
Elk met haar ranken ciert zijn plooyen opgestreeld.
915 De witgevlakte zwaan hem toejuicht, met vermaken,
Een nieuwe lofzang op zijns mantels gulde laken.
De Phoenix hier zijn nest en grafstêe bouwen wil.
Uit 't nat rijst 't met pantsier gewapend krokodil,
De maayer zwert-gebraân zein, garven, haast ontvielen,
920 En snelle vreeze hem fluks ent vleuglen aan zijn hielen.

De felle Leeuw worpt vuur en vlam uit d' oogen beus,
En slingersteertende hij, door bakhuis, muil en neus,
Zijn gramschap eislijk slijpt, en d' adren gaat ontspannen
Om een welriekend rot van panters aan te rannen:
925 Als juist de braven haan met purpre vederbos
Zijn trotsche kop verciert: een kuif, half peersch en ros,
En half verguld, men op zijn kruin hoog uit ziet steken,
En langs zijn stijve borst, met spikken bont bestreken,

V. 893. *De Maan, Pharonida, de Kerke.* — 907. *De Zon, Salomon, Christus.*
— 915. *Sterren van de Zodiaak.*

899. Kouwoerde, wingertloof? — 900. Het kameleon. — Vermaald, geëmaljeerd, zegt Van Lennep. 't Zou ook beschilderd kunnen zijn. (Zie v. 942.) — 903. Uitgescheyen, uitgelezen. — 907. Gaayen, over-een-komen. — 908. Aren, koorären. — Klytiën, zonnebloemen. — 909. Edelsteen. — 911. Spelwerk, kant. — 912. De balsem uitgezonderd, de uitgelezen balsemboom. — 919. De maayer, 3e nv.

- Een roode baard vloeit: in zijn geelgroen oogen lêft
 930 De schrik gelegerd, en zijn leden zijn bespreid
 Met ongesponnen goud: zijn korte bek zich krommet:
 Zijn voet gespoord in 't treên gelijk een krijgsman brommet:
 Zijn groote steert zich in twee welfde takken takt:
 Met vleugelruisschen hij zijn lenden ribbezakt:
 935 Hij zingt, zoo 't schijnt, en met zijn bijzijn en trotsch brallen
 Hij van de sterke leeuw de kuif en moed doet vallen.
 Dees zalige Eegaan, met een welbedreven spoor,
 Nu hupplen achterwaart, nu zijlings, nu weêr voor:
 Zij dansen, zoo het schijnt, d' Hispanische p a v a n e,
 940 En nochtans nimmer men haar lieve dans ziet gane
 Uit 's gordels kringk, die met gesternde dieren, breed
 En wijd vermaald, alszins 't plaveisel onderscheet.
 Als d' eedle bruidegom na Siloos berg gaat wandren,
 Ontluiken duisterlei schoon bloemen, elk voor andren;
 945 Als hij d' Olijfberg groet, hij, waar zijn lichte treê
 Ook loopt, duist vlokskens laat van nevel, rijm, en snee:
 Want 't glinstrig vloersel met zijn aarzelen geslagen,
 D' ontruste wevertreên gelijk is, in die dagen.
 Nu kussen zich dees twee, nu aarsling zij weêr gaan,
 950 En zien malkandren nu bedroefd, nu lachende aan,
 Nu voorwaards, nu ter zij, met ongelijke gangen.
 De Koninklijke Maagd men merklijk ziet ontvangen
 Verandringe in 't krystal haars voorhoofds, schoon verjongd
 Naar mate haar 't helder ooge haars Bruidegoms belonkt:
 955 Dat, zoeder hindernis komt plotslijk tusschen beide
 De twee geliefkens, wordt zij droef als of ze schreide,
 Het schijnt al of ze storf, haar helder oog gaat uit.
 Zoo werkt kuische, heil'ge brand in zoo verheven bruid;
 Maar dit 's ten aanzien van haar maatvang niets met allen:
 960 Haar Engelen-geluid zij houwen met bevallen
 Met zorgbetoover luit, viool, en voetgelicht,
 En houden dus gespraak met lieflijk maatgedicht:
 „O klaargeogde maagd! wat zijdijsch schoon te achten,
 Mijn lief! hoe lieve ik u! mijn Duitken, wit van schachten!
 965 O God! hoe lieve ik u, ach! 'k ben mij zelfs niet meer,
 Ik sterve om u, mijn lief! om u verrijze ik weêr.

V. 937. *Beweginge van Zon en Maan.* — 949. *Haar naardren en verryemden.* — 960. *Anagogische en heilige toeëigeninge van 't naarderen van Zon en Maan tot het houwelijck van Salomon en Pharonida, beeld van de echt, en het geestelyk gesprake tusschen Christus, en de Kerke, beschreyen in dit schoon boek, genaamd het Lied der Lieden.*

942. *Onderscheet, teekent.* — 947. *Aarzelen, achteruitgaande schreder.* — 955. *Dat, te verstaan als het fransche que.* — 959. *Haar, hun.*

- „Wat zijdijschoon in 't oog! hoe lieve ik u, mijn herte!
 Al wakende ik bezwijn, ik flauwe, ik stort met smerte,
 Door 't stralen uws gezichts, en slapende evenwel
 970 Voel waken in mijn schoot mijn zuur en zoet gekwel.
 „Wat stort uw zoete pruik voor reuken, mijn vrundinne!
 Watte amber, wierook stort uw zoeten adem inne
 Twee fijne purpre draên! wat myrrhe, zoo veelvoud,
 Ontvloei uw vingren, die gereept zijn met schoon goud!”
 975 — „Mijn vrund, hoe zoet is mij de reuk van uw geruchten!
 Wat stort uw zoete locht al heimlijk-zoete luchten
 In mijn ontsteken borst! en watten honig niet
 Ontvloei uw zoete keel, die beek en gulde vliet!”
 — „Mijn bloem, een lelie, roos, midsin 't gebloemt gekropen,
 980 Een roze, een lelie is, d' een toe en d' ander open:
 Dees bloeme met mijn hand ik d' eerste afplukken wil,
 Die rieken, kussen, in mijn boezem steken stil.”
 — „Als d' applaar gij, mijn lief, zijt onder d' andre boomen,
 En vrucht en bloezem hebt gij uit één stam bekomen:
 985 De vrucht ik smaken wil, de bloezem rieken, ach!
 En in uw koele schaauw gaan leegren nacht en dag.”
 Den schoonen avondstond terwijl, met haar azuren
 Koetswagen, sleept een schaar van kleine en mindre vuren;
 De willekomme slaap doet de oefning wijken dra,
 990 En de beneênste bruid volgt 's Hemels Venus na.

- Deze Hymen uitgevierd, geen andre worm den Koning
 En knaagt, noch droomt niet el als aan des Heeren woning,
 Zijn schatkist openstaat, geen onkost hij en schouwt,
 En 's kunstnaars zinnen hij verlet en bezighoudt.
 995 Wel tien-duist handen men fluks zweeten ziet en ijlen,
 In alle bosschen men slechts hamers hoort en bijlen,
 En d' haarge toppen nu van d' heil'ge Libanus
 Na 't water rollen, om op Sion stijgen flus:
 Men snijdt in balk en deel de bosschen met de zage;
 1000 Het groote steengebergt' vast krimpt van daag te dage;
 Met beitels, hamers, de steenhouwer, eer men 't meent,
 Doorsnuffelt 't stijf gedarmt' van 't hemel-hoog gesteent':
 Hij venstert een gebergt, dat rijst na boven ijslijk,
 En temt fluks den porfier van d' eeuwen onverbrijslijk.

V. 991. Salomon zijn houwelijk geëindigd hebbende, bouwde het Huis des Heeren. — 999. Levende vertooninge dergener, die aan zoo treflijken werk bezig waren.
 971. Pruik, hoofdhaar. — 973. De lippen. — 974. Gereept, geringd. —
 975. Mon ami, que l'odeur de ta louange est douce. — 979. Mids, midden. — 988. Vuren, sterren. — 990. Beneênste, aardsche. — 991, 94.
 Dit slaat op Salomoos tempelbouw. — 992. El, anders.

- 1005 d' Een de gebakken steen doorkloven heeft met vier,
 En d' ander die begraaft, in een diepe afgrond hier,
 Den marbel, gepolijst met kunstige handen veerdig,
 Ja, marbel, 't voorhoofd van 't gebouw eens Konings weerdig;
 Dees houdt een pijlerskop; een bult die, met zijn hand:
- 1010 Een tegenbult verzoet dees; die een voet-vierkant:
 Dees maakt een hanebalk, die een beschot ter zijden:
 Dees schaaft de delen glad: die gaat ze kunstig snijden;
 Bezielt doô cedren, en met 't schettren van een hout,
 Gebeeren, stemmen wekt, en zuchten menigvoud.
- 1015 En andren, met 't begrijp van d' heil'ge muur, gerezen
 Doen, met haar stout bedrijf, den Hemel zelve vreezen:
 Men werkt met lust; nog klaagt de kunstenaar altijd,
 Dat in midzomer hem de dag te haast ontglijdt.
- De druivenlezers zoo, al zingende uit genuchten,
- 1020 Met 't snoeimes kromgebekt afsnoeyen Bacchus' vruchten
 In 't vaatjen zoet van reuk: en trossen gaauw en vlug
 Haars handgifts zware last met kromgebogen rug,
 En, tot de lenden in de mostkuip neêrgestegen,
 Al hupplend' vloeyen doen een purpre druiven-regen.
- 1025 Men ploegt d' onlust te spijt, 't werk ziet men spoên met lust,
 Wie 't 's morgens heeft gezien, wanneer de zonne rust
 Erkent, hoe 't groeit: de alwijze en ingoede Heer der Heeren
 Aan dezen arbeid schijnt zich-zelf te willen keeren,
 En 's nachts te werken, als een zoete rust op 't bed
- 1030 Der metsers zeen'wen en gebeenten houdt verlet.
 Groot-Koning! van waar kwam dat reuzen-hert gekropen,
 Van zoo veel bergen tot een lichaam op te hoopen?
 Met watte wagens, met wat sterke rollen dan
 Men dees vierkanten lomp zoo wijd versleepen kan?
- 1035 Wat krommer vastigheid van opgehangen bogen
 Ten bonten wolken draagt dat pak hoog opgetogen?
 Indien op 't buitenwerk ik met mijn oogen let,
 De metslaar heeft gevoegd den kant des steens zoo net,
 Dat, zoo hij zijn gebouw niet kakelbont deê schijnen,
- 1040 Met Syrische allebast en herde serpentijnen,
 Met honderd gadingen van marber, vast en klaar,
 Men waande, of d' heele muur een enkel vierkant waar.

V. 1019. *Gelijkenisse, uitbeeldende haar blijdschap.* — 1031. *De volmaaktheid van zoodanigen werk.* — 1037. *Zijn uitnemendheid van buiten.*

1009, 10. Kapiteel. Bult en tegenbult, beuling en hol (van een baze-ment). — Voet-vierkant, plint. — 1014. De geluiden, die het timmerhout geeft. — 1015. Begrijp, omvang. — 1028. Keeren, gelegen laten zijn — 1031. Reuzen-hert, reuzenmoed. — 1035. Gewelven. — 1041. Gadingen, soorten.

- Zoo 't binnenwerk wij zien, het buitenst' wij verfoeyen,
 Een rijkdom men alszins uitmuntende hier ziet gloeyen,
 1045 De wanden, 't vloersel, en de zolders opgebouwd
 Met cedren zijn beplakt, de cedren weér met goud,
 En al de plaastering met loof gevoërd van binnen,
 Met bloemwerk, wild kouwoerd, en lodder Cherubinnen,
 Van d' heil'ge ciersels ik gewag doe noch vermaan,
 1050 Die in weerdije verr' 't gebouw te boven gaan:
 De kunst de stoffe andwoordt, de stof 't gebruik te wonder.
 O kunstenaar volmaakt! gij bootste uw werk bizonder
 Na 's weerelds ide, en zoo als voormaals ongefeild
 In loten drierlei de weereld wierd gedeild;
 1055 En dat de almachtige hand des Heeren schiep volkomen
 Een aardsch, een hemelsch, een heel Godlijk uitgenomen:
 Met bloemen, vooglen, en met beesten cierend' 't eerst,
 Met fakklen 't ander, en met deugden 't alderveerst: (kralde,
 Als God, — aan 'tschildren, met schoon blaauw de baren
 1060 De velden groende alom, en 't krom gewelf vergulde,
 Als hij 't gesteente schonk zijn verwen licht van straal,
 De bloemen spikkelde, en gaf glansen aan 't metaal,
 Beeldsnijende, doorwrocht de stronken en de blaären
 Der planten, met zoo veel fraai beelden, draän en aären,
 1065 En, gieter, bootste ons nog zoo veel gedaanten hier
 Van posten snel gewiekt, veel visch, en menig dier.
 In driën deeldij nog dit Godshuis drie maal heilig:
 't Een 't Alderheiligst is, daar niemant wandelt veilig
 Als God, de Cherub, en Hij, die stadhouder trotsch
 1070 Is van Melchisedech, ware, eeuwig zone Gods.
 Het binnenste portaal is slechts voor de Levieten,
 Die helder zon op zon toeworpen d' Isra'lieten
 De stralen van haar leere, en, met 's wets honigsap
 Haar voedende, ingelijfd zijn 's Hemels borgerschap.
 1075 Het voorpoortaal gij schikt voor die ik minder reken,
 Voor 't leeggezeten volk en de algemeene leeken,
 En, werkmán, ondermengd, gij, alszins wonderzoet
 Appelles, Phedrus' kunst, en Miron bloeyen doet.
 Dit staal u zoo behaagt, dat gij daarna gaat maken

V. 1043. En van binnen. — 1053. Dit huis verbeeldt de wereld, onderscheiden in drie deelen: godlijk, hemelsch, en aardsch, waarin zich vertoont de wijsheid Gods. — 1067. Het Godlijk is het Heilig der Heiligen. — 1071. Het Hemelsche is het binnenste portaal der Priesteren en Levieten. — 1075. Het aardsche is het Voorportaal des volks. — 1079. Salomon schildert het aardsche af in zijn Spreuken.

1043. Zoo steekt dit daarbij af. — 1048. Lodder, lonkend. — 1053. Ide, idee. — 1056. Uitgenomen, uitnemend. — 1066. Posten, vogels. — 1077. Ondermengd, veelzijdig. — 1078. Phedrus, lees: Phidias.

- 1080 Uws Goddelijken geests langdurige nachtwaken:
 Uw boek, gemarberd rijk met Spreuken in Gods taal,
 Men rijkelijken mag toe-eignen 't voorpoortaal,
 Dewijl het ons verzorgt d' huiswetten nog op heden,
 Bizondre leeringen en burgerlijke zeden:
 1085 En dat de stralen, die hij uitschiet overhoop,
 Vast oogen meerendeels op 't menschelijk beloop.
 In 't binnenste poortaal de Prediker wil schijnen
 (Die met zijn voeten kneënde al wat de mensch met pijnen
 Vergaart van aangenaam, goed, kostlijk, schoon, en dier)
 1090 In 's Hemels herberge ons te voeren wijd van hier,
 En roepende: „ijdelheid, gants ijdel 's weerelds zegen,
 Al 's menschen heil is in de vreeze Gods gelegen!”
 't Geheimste is dit Gezang, daar, met verborgen spel,
 Aan 's weerelds Koning gij gaat houwen Israël:
 1095 Daar gij weërschallen doet 't zoet bruiloftslied alreede
 Van Christus en zijn Kerk: daar d' heil'ge ziel in vrede
 Gesprake houdt met haar God, de locht hoort met 't gebed,
 In 't vuur zijns stralende oogs, haar loutert rein en net,
 Zijn min geniet, en in zijn heilig bed gerieflijk
 1100 Den mond der liefden zelfs mag kussen zoet en lieflijk.

- „O, God!” zegt Salomon, na dat hij heeft voltooid
 Des Heeren Huis, groot God! die, mij bevolen ooit
 Den bouw liet uws Paleis, helaas! maakt mij, o Heere!
 Daar levend' steen af, wekt in Davids zaad zijn eere.
 1105 Oneindlijk Koning, die behelst de oneindlijkheid,
 Monarch, die in uw throon zit na uw Majesteit,
 In d' afgrond na gerecht, alom na uw vermogen:
 O Vader! herbergt hier, om ons uw hulp te toogen:
 Mag 't zijn in twijfelzaak zoo spoeit u tot den eed,
 1110 Ontwerret dezen knoop, straft strengelijk en wreed
 De stoute meeneed ook, en maakt niet, dat men zondig
 U voortaan houde en achte onwetende en onkondig.
 Verliest de boom zijn blos, zoo hagels d' akkren slaan,
 Zoo de aren ijl en leeg, zoo ons verwaaide graan
 1115 Ons honger zeggen toe, zoo, met veel ijsre banden,
 Gij sluit van 's Hemels sprong de poorten met uw handen,
 En wij oodmoedig 't oog slaan op dit Huis-alleen; —

V. 1087. *In de Prediker het Hemelsche.* — 1093. *In 't Lied der Liedén, het Heilige der Heiligen.* — 1101. *Inwijdinge des Tempels en Salomons gebed tot God, genomen uit het I. boek der Koningen, kap. 8.*

1097. Vondel had behooren te vertalen. „Waar de ziel den toon van Gods galmen verneemt.” — 1098. Haar, zich. — 1109. I. Kon. VIII, 31, 32 — 1116. Sprong, bron.

- Zoo hoort, almachtig God! verhoort doch ons gebeên.
 Zoo wij gevangen in uitheemsche landen kermen,
 1120 Zoo ons in krijg bezwijkt 't geluk, het hert en de ermen,
 En wij ootmoedig 't oog slaan op dit Huis alleen,
 Zoo hoort, almachtig God! verhoort doch ons gebeên,
 Zoo uwer wondren faam den vremdeling hier wenken,
 Om hooren uw geheim, u t'offren zijn geschenken,
 1125 En in dit huis zijn kniën te krommen naar beneên,
 Zoo hoort almachtig God! verhoort doch zijn gebeên!
 Verhoort van d' Hemel hem, en trekt door weldoens koor-
 In uw gewijde Kerk, Oost, Westen, Zuiden, Noorden!" (den,
 't Uitmuntende verstand van Isacs Koning is
 1130 Zoo heldren toortse, dat vergeefs men die gewis
 Met onkunde overstulpt: zijn licht zich alszins toogen
 Gaat, en zijn bliksemstraal licht glinsterig in d' oogen
 Des geens, die wijs den toom van 't burgerlijk beled
 Der teëre Araders met haar hand te mannen weet:
 1135 Die binnen Saba heerscht, daar steedsche lentens telen
 Den wierook zoet van reuk, den myrrhe, en roô kaneelen,
 Daar iedermans kantoor eens Konings schat inhoudt,
 De vaten zilver zijn, de bedspoon louter goud,
 Met uitgelezen steen de muur bekleed oon breuken,
 1140 Met strikken ingewrocht, afbeeldingen, en spreuken:
 En nochtans zoo veel heils en grootsheên laat ze staan,
 Om komen Salomon zijn zeên te merken aan,
 Zijn leering leenen 't oor, zijn Stad bezien met vreugden,
 De schole des geloofs, en vaste burcht der deugden.
 1145 Gij, die 't oog toesluit voor dees groote klaarheid meest
 Die in onze eeuwe blinkt, wiens aangeklopte geest
 Voor dolingen vermufte de waarheid uit gaat sluiten,
 Die langzaam dag en nacht klopt aan uw poorten buiten,
 En die, om op te doen, u niet eens keert noch wendt,
 1150 Om met God spreken en zijn dobbel Testament:
 Hoe vreesdij niet, dat dees Princes, ten jongsten dage,
 Van groote ondankbaarheid en traagheid u verklage?
 Die Vrouwe, die Monarche en Heidene met lust
 De wellusten versmaadt, haar goud en zoete rust:
 1155 Dweerst met veel moeite en kost, en met langdurig zwieren,

V. 1129. *Salomons alom vermaarde wijsheid betreft de Koninginne van Saba om hem te komen zien en hooren.* — 1145. *Deze Koninginne verdoemt de valsche Christenen.*

1129. Vondel en Du Bartas hebben: „Isacx Koning”. — 1134. De Koningin van Saba. Teëre, licht geraakte. Van Lennep, misleid door een drukfout, redeneert hier over Arabers! — 1135. Steedsche, gestadig. — 1146. Aangeklopt, halsstarrig, „aheurté.” — 1147. Vermufte dolingen. — 1155. Dweerst, dwars doortrekt.

- Een weg, belegerd van struikroovers en van dieren,
 En andren Hemel gaat bezoeken, met de wensch,
 Om eenmaal mond aan mond te spreken met een Mensch.
 Zij kwist geen tijd, maar gaat beschouwen, al verwonderd,
 1160 De trotsche schoonheid van Gods Tempel uitgezonderd,
 De bollewerken van veel steden hoog na eisch;
 Een uitgelezen throon, een prachtig trotsch paleis,
 Wiens muren kostlijk zijn, en d' huisraad nog veel rijker;
 't Getal der knechten zijn rijk hof ciert statelijker,
 1165 Meer haar geschiktheid nog: men hoort er geen gerucht.
 Elk van den haren op zijn ambt let heel beducht:
 En zoo als te gelijk den duim geroerd het leven
 Den zenuwsnaarkens kan van een quiterne geven,
 En om verrijken nog zijn tooverig gezang
 1170 Verwekt een middelbare, een hooge, een leege klang:
 Met één woord, Salomon, met één gebeer, met wenken
 Beroert de stoeten van zijn knechten, die gedenken
 Heel gaauw aan haren plicht: elk neemt zijn les in acht,
 En ieder gaat gekleed met een bizondre dracht.
 1175 Eer zij vertrok van haar welriekende eilands-kuste,
 Met zware raadselen haar dees Princes toeruste,
 Belust den Koning met verwerde vragen knap
 t' Ontmoeten, om te zien zijn groote wetenschap.
 Ziet welken Oedipus! De Voorspraak, die ervaren
 1180 Voor 't vierschaar heeft bijna versleten al zijn jaren,
 En eindigt niet zoo haast een twijfel, lang bepleit,
 Die 't oud gebruik haast wijst, of 's lands gewoonheid scheidt,
 Of geestig hij ontknoopt dees Gordiaansche strikken,
 Ziet door dees nachten heen, en speelt alle oogenblikken
 1185 Met twijfelingen, die eer zweeten deên met pijn
 Een dapper school-sofist, Druïdes, of Bramijn:
 En wetende dat, hoe een goed zich uitbreidt stijver
 Hoe 't altijd grooter wordt, 't geloove hij vol van ijver
 Haar in te scherpen tracht, en gaat, na wensch, gemein
 1190 Haar maken 't kostlijk goed van zijn gezegend brein:
 „Hoe zeer beklage ik u, afgodiesch volk! die zotlijk
 Goud, zilver, hout,” spreekt hij, „en kalk aanbidt bespot-
 En door de schijnreên, laas! der Magi onderrecht (lijk,
 Zoo vele pakken hebt den menschen opgelegd:

V. 1159. De vrucht, die zij geniet van deze hare reizē na Ierusalem. — 1175. Zij grondeert de wijsheid van Salomon met zware geschillen, die hij ontknoopt. — 1191. Daarbeneyen onderwijst hij de Koninginne in de kennis des waren Gods.
 1160. Uitgezonderd, uitnemend. — 1165. Haar, hun. — 1168. Quiterne, gitaar. — 1179. Oedipus, oplossing van het Sfinx-raadsel. — Voorspraak, advocaat. — 1190. Gemein maken, meêdeelen.

- 1195 Daar is, Mevrouw! één God, één hoogste, één ongeboren,
Een vorst van de eeuwigheid, zelf d' eeuwigheid, verkoren.
Oneindlijk, afgescheën van als in allen doch,
Beginslen-aanvang, en 't eind van alle einden nog,
Der lichten schoonste licht, der wezens hoogste wezen,
1200 Der machten zuivre daad, der daden macht geprezen,
Oorzaak van allen ook, Alziender, Goedheids Zee,
Des levens Leven en het meer des Schoonheids meê;
Onoverwinnelijk, en sterrenvoogd bekwame,
Die zelf eenvormig vormt zoo veel gestalten t' zame:
1205 Een zelve is 't Eén en God: wie de eenheid loochent, ziet,
Maakt, Godloze atheïst! de Godheid gants tot niet.
In Gode de eenheid staat, de Satan tweeheid stichtet,
De groote weereld heeft één zon maar, die haar lichtet,
De kleine maar één ziel, en beids zij hebben één
1210 Groot God, in wezen één, in driën onderscheën.
De leên, die wel gedeeld staan, dit gesticht gelaten,
Dit lijf vervuld met vreê, met weêrliefde, en met maten,
Dees welgeschikte kerk, met rijkdom rijk begift,
Deze uitgegoten kunst, en mag niet zijn geschrift
1215 Als met een zin, en hij maar van één Meester worden
Gedeeld, gelijk zijn werk één Meester houdt in orden:
Want anders zou men, in slagordeningen zaan
Wel honderd-duizend zien malkandren randen aan.
Een burgerlijke krijg zou 't aardrijk onderhouwen,
1220 En dees beroerden al zijn ondergang fluks brouwen.
Dewijl van eeuwigheid God is oneindlijk dan,
En in zich meer als een eindloosheid vaten kan,
Vermids de macht van d' een geen mate stelt den andren,
Of eer zijn naam vernielt en wezen met malkandren.
1225 Wat houdt gij, Heidnen! dan, als in 't gevangenhuis,
d'Oneindlijke bemuurd in een benaauwde kluis?
Of waarom sluit gij hem in eenen stronk verachtlijk?
Of waarom schilderdij d' Onzienlijke onbedachtlijk?
En waarom offerdij den drie maal Hoogen meest
1230 Al t' zamen vleeschelijke eer, daar hij is zuiver geest?"
— „Maar,” zegt ze, „waarom dus, gestut door onze werken,
Bant gij de Onsterflijkheid in 't binnenste eender kerken?
Besluit hem in een Ark, en beestlijker hem voedt

V. 1205. *Dat er maar een is en meer niet zijn kan, als een eenige God.* —
1221. *Dat deze eenige God is oneindlijk, eeuwig en onzienlijk.* — 1226. *Ver-*
blindheid der Heidenen. — 1231. *Antwoorde der Koninginne, van Salomon wederleid.*
1209. *Kleine waereld, de mensch.* — 1211. *Gesticht gelaten, onder-*
danig lichaam. — 1213. *Kerk, de waereld.* — 1217. *Zaan, spoedig.* —
Stronk, stuk hout. — 1233, 34. *Dit slaat op de dierenoffers.*

- Met beestenvleesch, en niet met myrrhe en wierook zoet?"
- 1235 — „Dit Huis, zoo heilig als in schoonheid uitgenomen,
God,” zegt hij, „niet besluit, maar wel de schaar der vromen
Die hem aanbidt, en eert, en wanen niet, och arm!
Dat dien, die de aarde neemt en Hemel in zijn erm,
Een kofferken vervaait, maar 't bond van durige eeuwen,
- 1240 Het statige verbond, dat de afkomst der Hebreuwen
Met God den Heer verbindt, de vrome aan 's vromen zaad,
En aarde en Hemel met dees' plaats verknopen gaat.
„Kortom, onze offerande, ons wasschingen, ons smoken
Is geen verzierde dienst, zoo dikmaal wordt gesproken.
- 1245 God is d' insteller, die ons innerlijk gemoed
In d' hoop zijns Zoons met al deze elementen voedt,
En zichtlijk ons hiermede aan d' offer doet gedenken,
Die eens in Christus' bloed zal onze zonden drenken.
Komt, komt, o Heere! dan, o, einder van de wet!
- 1250 Groot Koning, groot Profeet, Hoogpriester onbesmet!
Komt, drie maal Groote, komt! ons toevlucht, die wij wen-
Voorspreker, en rantsoen, en Rechter aller menschen! (schen,
Zoet slachtlam, sterke Leeuw, genezende Serpent!
Noodscheidsman tusschen ons en d' Hemel in het end!
- 1255 Komt, komt, o Waarheid! wit, en bijstand, en verlangen
Van onzen offer! o, Messias! wilt aanvangen
In Sion te gebiën, en, in den geest ge-eerd,
Dees booze wereld in een gulde tijd verkeert!
Dees Koninginne aanveerd en wilt als d' eerstling dulden
- 1260 Van 's werelds koningen, legt op u onze schulden
Zoo wél, dat wij, ontkleed van Adams kwaden aard,
Met d' heilige Englen in den Hemel zijn verklaard!"
- Zeer na haauwt de Vorstin, bezweken van verwondren,
En spreekt: „Heer Koning! steeds, in 't vliegen en stijf don-
- 1265 De Faam al grooter wordt, en, snaterbek in schijn, (dren,
De deugden grooter maakt, als zij wel daadlijk zijn:
En de eedle geesten zijn gelijk de tafereelen,
Die wel gedaan in 't oog met meer verwondren spelen
Van verre als van nabij: maar zoo veel als voorwaar
- 1270 Uwe eere elks kroon verdooft, blinkt uw deugd boven haar:
Uw lof oon weêrgaâ nog uws leernens prijs behindert,
En 't nijldige gerucht uws wijsheids roem vermindert."

V. 1243. Korte verklaring van d' ware Godsdienst, voor en na de komste Messi.c.

— 1263. Verwonderinge der Koninginne over Salomons wijsheid.

1244. Zoo dikmaal wordt gesproken, zoo als vaak gezegd wordt.

— 1246. Elementen, grondbeginselen. — 1263. Bijna bezwijmt. — 1265. In schijn, „de fuit” — 1267. Tafereelen, „pourtraits”.

[Aan Jacobus I, den zoon van Maria Stuart.]

- O, Schotsche Koning! 't zelfde ik van u spreek lofzaam:
't Wijd dreunende gerucht van uw gevlerkte faam
De zee mij kruisen dede en, van de grens van Spanjen,
Bezoeken avontuurs de kust van uw Bretanjen.
- 5 Wat zag ik, och, maar och! wat zag ik niet, goê God!
O, waerelds wonderwerk! o Koning! uitgelot
Van d' Hemel tot iets groots! o, roem van Vorstenhoven!
'k Zag zoo veel, dat mijn ziel mijn oog niet kost gelooven:
Een grijze brein, die 't hoofd eens jongelings beslaat,
- 10 Mars' moedigheid, bedekt met vrouwelijk gelaat,
Een rijp verstand, een geest snel, wakker, en dierweerdig,
Een redeneering, die diepzinnig is en veerdig;
In éenen geest Virgiel en Cicero gestoofd,
En 's Hemels gaven al gegoten in één hoofd.
- 15 Volherdt, o goed Monarch! wilt eere op eere laden,
En, effen als uw lof is minder als uw daden,
Maakt, dat uw voorzaat zij gevorderd door uw daân,
Dat uwe aanstaande daân verleên te boven gaan;
U-zelf beheerscht, en wijs, godvruchtig, vroom, ten lesten
- 20 't Eeuwig getuigenis van mijn veerzen wilt bevesten!

E I N D E.

OP DE AANKOMSTE VAN DE
Koninginne Van 't Zuiden te
Hierusalem.

KLINKERT.

EI! ziet, wat schoonder Zon verlaat de Zuider palen,
Opheffende haar perruik, die op de Vorsten smaalt
Met steenen, daar natuur op 't Goddelijkst meê praat.
Wat ijver perst haar doch zoo wijd te loopen dwalen?

- 5 Hoe nu, is 't om een peerl nog aan haar kroon te halen?
Ach! neen, de liefd die heeft haar eedle borst gewond,

Aan Jacobus. 3. Dus Bartas, als Gaskonjer. Deze vaerzen volgen bij Bartas onmiddelijk. — Klinkert. 2, 3. 't Hoofd opheffende, dat boven de Vorsten uitschittert met de edelsteenen van haar godlijke natuurgaven.

Om smaken, hoe den dauw, uit 's wijzen Konings mond
Veel liefelijker vloeit als honig in de dalen.

- Een Vrouwe, een Koninginne, een Heidene, die komt
10 Beschamen onzen roem, hoe schoon die is verblomd:
't Licht van dees gouden lamp wischt, met zijn groote klaarheid,

Al onzen luister uit, vermids, wij zwaar gejoekt,
Ons Christus' wijsheid nooit zoo wijd heeft uitgelokt:
Dies derven wij het heil van de aangeboden waarheid.

10. Verblomd, met bloemen opgepronkt. — 12. Onder 't juk (der wae-
reld) gebogen.

De Helden Godes des Ouden Verbonds. ^{XVIII}

[1620].

AAN DE OUDVADEREN, PRIESTEREN, KONINGEN,
PROFEETEN, EN HELDEN.

KLINKERT.

O Udvaadren, uit wiens stronk de stammen zijn gesproten:
Aartspriestren, die 't altaar met vuur en vleesch be-
sloegt:

Gekroonde Koningen, die d'heil'ge scepters droegt:
Profeeten, die den volke hebt Gods geheim ontsloten,

- 5 En strijdbare Helden, die met schitterende degens
Den vijand 't voorhoofd boodt, en randen Moab aan
En Ammons Ridderschap, en t' huis keerde, overlaân,
Met bloedige trofeên, met zoo veel roofs en zegens:

- 10 Duldt, dat mijn Zangeres komt met haar herp verbreên,
Hoe gij geteeld, gesmookt, geheerscht, geleerd, gestreên,
En overwonnen hebt; duldt, dat ik mij vermake

En spiegel in uw deugd, en andren mededeil
Al 'tgeen de Geest beschreef tot nut van 's menschen heil:
Opdat elkeen met mij in 's Hemels liefde blake.

DOOR EEN IS 'T NU VOLDAEN.

XVIII. Andermaal een onderneming van den vromen en kunstlievenden Dirck
Pietersz. Pers, „Met kunstige beeldenissen”, geteekend door Crispijn van den
Broek, gegraveerd door Joh. Sadeler.

DEN WIJZEN, GELEERDEN EN WELERVAREN HEER JOHAN FONTEYN,

DER ARTSNIJEN DOCTOR, EN LIEFHEBBER VAN ALLE
GOEDE KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

AL is het zoc, dat de mensche zich met recht bedroeven moet, en schaamrood zijn aanzicht ter aarden slaan, wanneer hij aanmerkt, hoe vele zwakheden hij in dit leven onderworpen is, zoo dat men met recht, voor zoo veel het lichaam aangaat, alle onvernunftige dieren mag gelukkiger achten, en boven hem stellen: nochtans aanziende, hoe God almachtig zoo velerhande zaden, wortelen, kruiden en andere dingen laat opwassen, om zijn gebreken wech te nemen en zijn wonden te zalven, zoo kan hij wederom moed scheppen, en zich billijk in zijn ellende troosten, gemerkt hij nog raad voor zijne kwalen vindt. En evenwel of de Nature jaarlijks zoo veel nutte spruiten uit haren schoot en boezem te voorschijn brengt, zoo waar deze troost nog ijdel, indien God de eeuwen niet doorgaands zegende met kloeke en verstandige Genezers, die de ziekten kennen en onderscheiden, en de heilzame artsnije den kranken bekwaamelijk toepassen. De oude Heidenen hebben dit, hoewel niet in zijn rechte mate, erkend, wanneer zij kerken bouwden, en als Goden eerden den genen, die in deze hemelsche kunst uitmuntig en den kwijnenden troostlijk waren: gelijk zij, onder andere, Æsculapius als een God hebben aangeroepen, die zelf te Rome zijnen tempel hadde, en van wie gezegd wordt, dat hij de bleeke schimmen ter Hellen uit dede komen. Indien wij hedendaags ook tot die blinde afgoderije geneigd waren, wij zouden lichtelijk mede in dat gebrek vervallen: want onze Eeuwe is zoo ongelukkig niet, of wij zijn gezegend met uitnemende verstanden, die in deze Goddelijke wetenschap uitsteken; en zoo het ons als den Grieken geoorloofd waar, de waarheid met verzierde sprookskens te bewimpelen, en onder de schorse van gedichte fabelen te verbergen, wij zouden mogen voortbrengen, hoe in Holland, omtrent den Amstel, een Fontein gevonden wordt, die door hare springaderen zoo heilzame druppelen uitwerpt, dat ontallijke kranken, die ze smaakten, haar verloren gezondheid weder gevonden hebben.

Wat dit gezeid is, kan een ieder licht vaten, die den raad gebruikt en de hulpe genoten heeft van uwe E., die deze loflijke Stad een Fontein van heilzame artsnije verstrekt, en die billijk moogt gerekend worden onder het getal van die genen,

daar de geleerde Tomas Garzon af getuigt, „che per invidia de loro nomi da se stessi chiari e famosi, più che non sono i raggi di Febo à mezo giorno.” Zoo dat wij, overwegende de ontvangen diensten en weldaden, ons licht aan uwe E. zouden vergripen, ten ware dat wij God erkenden te wezen de eerste oorzaak en borne, van dewelke alle goede gifte ende alle volmaakte gave is afdalende: die ook de sterflijke menschen als werktuigen tot zijns naams eere bezigt. Waarom wij dan naast de Alderhoogste met recht de zulke, om der kunsten wille, in haar behoorlijke mate eeren, en in weerden houden. Hetwelk mij ook veroorzaakt, deze mijn Helden Godes uwe E. op te dragen: waartoe mijn Zangeresse gantsch geneigd is, overmids uwe E. de dichtkunst met een lieflijk gemoed omhelst, ook somtijds uit lust oefent: zoo dat uwe E. zeer gevoegelijk evenaart met de voortreffelijke Erotimus, daar de hoogdravende Heer Torquato Tasso, in het elfde gezang van zijn Gierusalemme liberata, aldus [af] zingt [str. 10]:

En de oude Erotimus*) alreê van Padus†) vliet
 Zich tot 's gekwetsten troost met vlijt gebruiken liet:
 Die van het heilzaam nat, van planten, en van kruiden
 't Gebruik verstond, en wist elks krachten te beduiden,
 En had de gunste nog der Muzen op zijn zij,
 Doch met de minder eer vernoegd was van artsnijs;
 De kwijnende hij den Dood alleenlijk zocht te ontschaken,
 En veler namen hij onsterfelijk kost maken.

Ontvangt dan, jonstige en konstige Fontein! zulks als ons de Hemelsche Fonteinader gejongd heeft, en blijft zoo genegen om de kranke lichamen op te helpen, als zij wel ernstig aanhouden, om uwe hulpmiddelen te genieten, en leeft langer als wij wenschen dorven.

t' Amstelredam, den 11. van Sprokelle 1620.

Uwe E. en A. dienstschuldige

I. V. VONDELEN.

*) Fonteyn. — †) Amstel.

Aan den opmerkenden en verstandigen

LEZER.

Die, een kwaad voorschrift nabootsende, wat goeds waant te maken, is verre verdoold. Een goed leerling moet dan noodwendig op een goed voorbeeld stereoogen. Zoo gaat het in menschelijke kunsten en wetenschappen: zoo ook in heilige en Goddelijke oefeningen. Hier zijn vooral goede voorgangers van noode, om geen slimme gangen te gaan. De alderbeste en veiligste zijn schriftuurlijke, en zulke die de Heilige Geest heeft doorluchtig gemaakt: 't welk zijn de Heiligen des Ouden en Nieuwen Verbonds. Die van 't Oude Verbond brengen wij hier, als op het Tooneel¹⁾, voor eerst te voorschijn. Geen ware Godgeleerde zal ons hierom met donkere wijnbrouwen stuurs aanzien: want wij doen effen het zelfde, dat de Godgeleerde schrijver tot den Hebreëen al over lange dede, als hij (aanmerkende, dat al wat, voorhenen geschreven, ons tot leeringe nagelaten was) de Vaderen des Ouden Verbonds optelde, en haar heerlijke daden elk in 't bijzonder den geloovigen Christenen op het rijkste voor oogen schilderde, en, als een goed huisheere, niet alleen nieuw, maar ook oud uit zijn trezoor voortbracht. Hierover was hij zoo weinig te berispen, als Christus, zijn Meester, die hem op dusdanige wijze was voorgegaan. Wil men ons voorwerpen, dat men de voorbeelden des Ouden en Nieuwen Verbonds met onderscheid moet aanmerken: dat wij de Heiligen, die vóór en onder de Wet leefden, moeten navolgen alleen in 't gene, daarin zij ons als navolgbare voorbeelden zijn nagelaten: zulks staan wij toe, en dit heeft ook de gedachte schrijver omzichtig aangemerkt, als eener, die wel verstond, dat de wet door Moses gegeven, maar genade en waarheid door Iesus Christus geworden was: dat de wet de schaduw van toekomstige goederen, en niet het beeld der dingen zelve behelsde. Hier most gewisselijk op gepast zijn. Die dat niet dede, zoude lichtelijk een mengelmoes van de Wet en het Euangelie maken, en een verboden Mosaïsche, met een geoorloofde Christelijke Godsdienst te zamen smelten.

Nu in Christus' dood het voorhangsel des Tempels gescheurd is, weten wij, dat de donkere schaduwen des Wets voor het licht van de Euangelische waarheid wijken moeten: dat de ver-

1) Merk op, dat Vondel overal het tooneel te-rug-vindt. -- Reg. 7 v. o. Gepast, gelet.

gaderinge der geloovigen niet alleen te Ierusalem, maar aan alle oorden der weereld heilige handen tot God mag opheffen. Christus, des Wets einde, jont alle dingen een ander aangezicht. In hem is het oude vergaan, en het is al nieuw geworden. Zie ik den eersten aardschen Adam gevallen, ik gedenk aan den anderen hemelschen, die door zijn volkomen en onbevleete gerechtigheid den gevallen mensche, volgens zijn gedane belofte, wederom heeft opgerecht. Zie ik Abraham al bestorven het mes trekken, om zijnen eenigen Isaäc te offeren: mij schiet in den zin, hoe God de Vader de weereld alzoo lief gehad heeft, dat hij zijnen eenigen Zoon gaf tot den smadelijken dood des kruices, en ik verwonder mij beide over Gods vaderlijke liefde tot het menschelijk geslacht, en Iesus' kinderlijke gehoorzaamheid neffens zijnen Hemelschen Vader. Verneem ik, hoe Ioseph in Egypten op den throon der eeren zit, om gedurende de gezegende oogsten te voorzien tegen d' aanstaande onvruchtbare tijden: zoo word ik gedachtig, hoe Christus ter rechter hand zijns Vaders zittende is verheerlijkt, en tot een hoofd der gemeenten gezalfd, om te waken over zijn strijdende Kerke. Leidt de oude Wetgever, Moses, Israël uit Pharos slavernije: Christus, de nieuwe Wetgever, voert zijn volk uit der zonden dienstbaarheid en het geweld des Duivels. Gaat Aäron in het Alderheiligste wierookken: Christus, onze waarachtige Hoogepriester, niet door bokken of kalveren, maar door zijn eigen bloed, offert hem zelve zijnen Vader tot eenen zoeten reuk, en verschijnt voor ons in den Hemel voor het aanschijn van Gods onverdraaglijke Majesteit. Zoo de Israëlieten haar van Iosua, Gedeon, Samson, en andere, als van hare Verlossers roemen: wij beroemen ons van den Heiland aller menschen, hetwelk Iesus Christus is. Keert David al bebloed en zegenrijk, met roof overladen, van den slag der kinderen Ammon: Christus, onze geestelijke Koning, met het kruice overwonnen hebbende, vaart met veel heerlijker trofeën de poorten in van het nieuwe Ierusalem, en wordt gewillekomd van veel duizend maal duizend Engelen en Hemelsche Heerscharen. Verwonderen haar de Israëlieten over Salomons wijsheid en heerlijkheid: Christus, de wijsheid Gods, heeft schoonder luister, en zijn Glorie en Majesteit verdonkert de eere van Davids nazaat. Hebben de Joden veel Profeeten tot onderwijzers en leermeesters: wij luisteren na eenen grooten Profeet en Leeraar, die ons van den Vader uit de wolken bevolen wordt te hooren, en op wiens brein de drie maal Heilige Geest, als een zuiver Duifken, heeft gerust, doen zich den Hemel opende. Wederom vermaant mij Abel tot oprechtheid: Melchisedech tot rechtvaardigheid: Loth tot gastvrijheid: Abraham en Isaäc tot gehoorzaamheid:

Jacob tot oodmoed: Ioseph tot kuischheid: Moses tot zachtmoedigheid en getrouwigheid: Iosua en Caleb tot standvastigheid: David tot vurigheid en dankbaarheid: Salomon tot godzaligheid: Micha tot vromigheid: Hiob tot geduld: Tobias tot godvruchtigheid, &c. Hebben deze Goddelijke helden en Hemelsche fakkelen eenige deugden met malkanderen gemeen, gelijk zij doen: zij zijn ook door d' een of d' ander deugd van den anderen onderscheiden. Elk in 't bizonder munt in ietwat bizonders uit: gelijk kostelijke steenen, peerlen, en diamanten, die, alhoewel ze te zamen dierbaar en van uitnemende weerde zijn, nochtans ergens in, door zekere schoonheid, verwe, glans, of maaksel onderscheiden worden, en gelijk de sterren in 't voorhoofd des blinkenden hemels, die, schoon zij te gader licht en helder zijn, nochtans in glans en klaarheid ook in grootheid verschillen.

Hier hebdij de Vaderen, uit wiens lendenen zoo doorluchtige stammen gesproten zijn, en die op de Goddelijke beloften gesteund hebben. Hier ziedij de Priesteren, die God na zijn eeuwige wijsheid, als met zijn hand, gekleed en gecierd heeft. Hier aanschouwdij de Helden, wien God zelf het mes heeft op de zijde gegord, en die met haar vromigheid ons tot den geestelijken strijd opwekken. Hier pronken de Koningen, die, met balsem overstort, het haar met gulde kroonen dekten, en met de rechter hand de bepeerelde Rijksstaven zwaaiden: en hier hoordij de Profeeten, door wiens mond de Geest des Heeren heeft getrompettet de komste van de beloofde Messias. Dit zijn de Koningen, Priesteren, Heiligen, en Profeeten, die met gerekten halze hebben uitgezien, en verlangd na den grooten Zaligmaker des menschelijken geslachts. Dit zijn de lichtende tortsen, die van het waarachtige licht getuigden, hetwelk verlichten zoude al, die in de duisternisse en schaduwe des doods zaten. Zij al te zamen verstrekken ons een groote wolke van getuigen. Het Geloove draagt moed op deze overwinners, die zoo gelukkig onder haar banieren gekampt hebben. De een is om zijn Godbehagelijke offerande zijns broeders roof geworden, en heeft, zijn bloed onnoozel en onschuldig uitstortende, den Hemel de wreke bevolen. De ander heeft in een Godloze Stad, onder een Godvergeten volk zoo met zijnen wandel gelicht, dat hij alleen met zijn twee dochters weerdig is geacht Gods vlamme toorne te ontgaan en van de Engelen uit den brand gerukt te worden. De een heeft, God vertrouwende, een gewillige ballingschap aangenomen, en zijn eenig weerdste pand niet ontzien den Heere op te offeren. De ander, in zijn bloeyende jeugd, wilde zich niet ontzuiveren met zijns Heeren beddegenooot, al was het dat ze hem, met haar uitnemende schoonheid

en smeekende woorden, daar toe vleide en aanlokte. De een heeft een weeldig paleis en prachtig hof, en het goud van de Egyptische kroonen en thronen versmaad, en zijn dagen pijnlijk in de woestijne met veel ongemaks onder een halsstarrig volk gesleten. De ander heeft, als er veel duizenden wantrouwen, op Gods toegezeide beloften onwankelbaar gesteund, en eer door het vertrouwen als door het zweerd machtige en geweldige Koninkrijken veroverd, en Israël den buit van de verbannen Heidenen uitgedeeld.

En zoo voortgaande van persoon tot persoon zouden wij ten lesten blijven staan, als voor het voorhoofd geslagen, aanmerkende wat het geloove al in deze Helden gewrocht heeft. Maar het zal ons genoeg zijn, dat wij eenige hebben aangeroord, opdat de Lezer merke, wat nuttigheid het toebrenge, wanneer men met aandacht overweegt het leven der Heiligen: hetwelk als eenen stok is, zeer gediensdig den genen, die als pelgrims na het nieuwe Ierusalem wandelen: een heilzame artsnijs voor alle flauwigheid des gemoeds: eenen spiegel om der zielen vlekken te kennen: eenen onfeilbaren wegwijzer in alle onwegen van des weerelds doolhof: eenen vermakelijken lusthof voor den inwendigen mensch: een verkwikkende springende borne voor heilgeerige herten: een schole voor de onervarene: een licht voor alle blinden. Lijdt iemant onschuldig: hij trooste zich met Abel. Waarschouwt iemant te vergeefs: hij gedenke aan Noach. Woont iemant onder de godloze: hij lichte met zijn leven, als Loth. Is iemant vreemdeling: hij verzel zich bij Abraham. Wordt iemant van de geblankette Wellust aangelokt: hij houde zich aan Iosephs schouderen. Verlaat iemant noode dees aardsche glorie en vergankelijke schatten, hij lette op Moses' voorbeeld. Drukken u ellenden en rampspoën: zijt geduldig als Hiob. Vervolgen u dienaars van afgoden en tyrannen: blijft getrouw, als Daniel &c.; ziet eens, hoe groote rijkdommen en dierbare kleinodiën hier schuilen!

Opdat wij ons dan te beter zouden mogen spiegelen in het leven van de uitstekendste schriftuurlijke Heiligen des Ouden Verbonds, zoo hebben wij haar aller wandel kort in rijmen begrepen, en ons zelven zoo vermakelijk als stichtelijk geoefend, en om zulks te bekwamer voor te stellen, deden wij haar, als of ze zelve leefden, spreken *per prosopopœiam*, of personeerings wijze. Dat ze haar somtijds in een derde persoon laten hooren, geschiedt om eenige aangename verandering bij te brengen. Laat ons dit niet euvel afgenomen worden. Gebruiken wij ook somtijds eenige geoorloofde dertelheid of poëtische vrijheid: rekent ons zulks niet tot zonde. Hetwelk geschiedende, Lezer,

en zoo wij vernemen, dat u onze geringe arbeid gevalt,
zullen veroorzaakt zijn, d'een of d'ander tijd, de
Helden des Nieuwen Verbonds aan den dag
te brengen. Vaart wel.

K L I N K E R T.

*Ch! of 't geoorloofd waar te dansen met de reyen
Der heil'ge zielen, die der hemellieden spoor
Navolgen en God lof toejuichen, in het choor
Des hoogen Hemels, wijd van droefheid afgescheyen:*

*5 Hoe zou de Geest, van 't lijf ontslagen, gaan
verbreyen*

*Des Alderhoogsten roem, en, met een heldre stem,
Hem zingen in de Kerk van 't nieuw Ierusalem,
En volgen met zijn keel der Engelen schalmeyen:*

*Maar overmids ik hier, nog vremdeling, beneên
10 Moet zuchten, eer ik mag het Heiligdom betreên,
Dat onze Hoogpriester heeft geopend voor ons allen:*

*Zoo offer ik u, Heer! der gener wandel, die
Ik, in 't gewijd pampier uws Geests, uitmunten zie:
Laat U den leegen toon uws dichters doch gevallen!*

Door een is 't nu voldaan.

A D A M,

DER VADEREN VADER.

I Cor. 15.

Want gelijk zij alle door Adam sterven: alzoo zullen wij
alle door Christum levendig worden.

Ziet hier een klomp, gezield na 's Hemels beeldenissen:
Die, om gehouwd te zijn, most fluks een ribbe missen:
Die, geeuwende uit den droom ontsprongen, d'eerste dag
Zijns levens voor hem staan zijn hertslieve Eva zag.

5 Hij riep (doen schaamrood zij ontzag te komen nader):
„Mijn bruidjen! treed vrij toe; wij twee zijn doch te gader
Een zelve vleesch en been. Manninne, zijdi daar?
Is 't u te wil? zegt ja: zoo is ons houwlijk klaar.”
„Ja, ja!” riep de eerste Maagd, „laat ons de bruiloft vieren,

Klinkert. 14. Leegen, lagen.

- 10 En de Englen noôn ter feest, de vooglen, en de dieren.”
 De Bruigom nam zijn bruid, den Schepper zong men prijs,
 Men hield er open hof in 't weeldig Paradijs.
 Maar och! 't en leed niet lang, 't oud Slangewel bezeten
 Bekoorde 't jonge Wijf met zotte lust, om te eten
- 15 Van 't korts verboden fruit, om toetsen goed en kwaad;
 En Adam, onbedacht, volgt heilloos 's vrouwen raad.
 Daar lag een huis! — helaas! uit was 't met al haar weelde,
 Zoo fluks begeerlijkheid vernoegd de zonde teelde.
 Men weefde er vijgeblaân, men school er onder 't lof,
- 20 Doen God zijn donderstem liet hooren in den hof.
 't Onsterflijk boomgroen meer hun haar niet mocht beschim-
 De gaarde wierd bewaakt van een der Cherubimmen: (men:
 Der Vaadren Bestevaâr in zweet en ongemak
 Most d' akker ploegen, die met doornen van zich stak,
- 25 En 's werelds Moeder, laas! met duizend smerten tevens
 Haar kindren brengen voort in 't bange licht des levens.
 Het ongelukkig paar, in d' oogst van zoo veel weên,
 Vlood met 't gemoed van de aarde, en bouwde d' hope alleen
 Op 't heilig vrouwenzaad, dat haar en haar zaads smetten
- 30 Afwasschen zoude, en eens 't Serpent den kop verpletten.

ABEL,

DE EERSTE MARTELAAR.

Heb. 11.

Door het geloove offerde Abel Gode een beter offerhande
 als Caïn, door dewelke hij betuigd is rechtveerdig te zijn,
 dewijle God over zijne gaven getuigenisse gegeven heeft:
 ende door dit zelve spreekt hij nog, hoewel hij gestorven is.

- O Nnoozel was mijn hert, dies gretig ik beschudde
 Voor 's bijtwolfs achterkies mijn makke, onnoosle kudde,
 Terwijl Kaïnbroêr omwroete met den ploeg
 Zijn akker, die hem nooit betaalde pachts genoeg.
- 5 En wetende, dat ik verplicht was lof te geven
 Hem, die mijn vliezen 't gras dede aan de ribben kleven,
 Ik Kaïn voorhiel of, als ik mijn lamren-dracht,
 Hij d' eerstlingen zijns oogsts ook te offren was bedacht?
 Ik had gehoor; wij twee eenmoedig ons verspraken,
- 10 En deên ons giften op een tweeling-heuvel blaken.
 Mijn vuur golfde hemelwaart, zoo dede ook 's offers smook,

Adam. 21. Beschimmen, beschaduwen. — 23. Bestevaâr, grootvader.
 — Abel. 6. Vliezen, schapen. — 9. Germanistiesch: beloofden elkander
 eensgezind.

- Maar hem bedekte een wolk van neêrgeslagen rook.
 Waarom, van gramschaps brand in 't aangezicht ontsteken,
 Hij met een stuursch gelaat schiet van mij, zonder spreken.
- 15 Ik zuchte, ik was begaan, en van veel weenens nat,
 Om dat ik 's Broeders haat op mij geladen had.
 Ik bracht hem een geschenk van lamren zonder smetten,
 Op hope om zijnen wrok en piek wat te verzetten;
 Dan ach! 't was al vergeefs. Een wijle tijds geleên
- 20 Hij mij gemoete op 't veld, geliet hem wel te vreên;
 Hij bracht me, ik volgde hem op een onbetreên passagië,
 Benoorden sloegen wij in 't droefst' van een bosschagië,
 Die van de vooglen nooit gegroet was noch bekend,
 En daar tot nog toe nooit kwam mensch noch vee ontrent.
- 25 Hij, op zijn luim, als hij zijn tanden had doen knersen,
 Een groote keisteen greep, en blixemde mijn hersen
 Met zeenwen uitgerekt: ik sneuvelde en ik viel,
 En zoo ik mij nog repte, hij, met zijn slinker hiel,
 Den krop mij worjde toe; daar lag ik zonder sprake,
- 30 Het bloed ten monde uit vlood, dat d' Hemel liet de wrake
 Van d' eerste broedermoord bevolen. Mijnen geest,
 Ontschakeld van het lijf, was de eerste, die ter feest
 In 't choor der zielen kwam, en daar, in grooter weerden,
 Den broedermoorder hier liet balling op der eerden.

SETH,

DE GODVRUCHTIGE.

Gen. 5

Seth was honderd-en-vijf jaar oud, en genereerde Enos,
 en leefde daar na achthonderd-en-zeven jaar, en ge-
 nereerde zonen en dochteren, dat zijn gantsche ouder-
 dom werd negenhonderd-en-twaalf jaar, en sterf.

- M**IJn moeder vond haar ziel doorregen met een sabel
 Van droefheid, als zij rook, hoe heerlijk haren Abel
 Had Kaïns haat bezuurd. „O!” riep ze, „dat valt zwaar,
 Te hebben opgezoogd een broedermoordenaar!
- 5 Ach, Abel! Abel, ach! wat is u wedervaren?
 Wat droom ik al van moord met opgesteken haren!
 Had God dan met een eed verzworen en ontzeid,
 Te nemen in zijn scherm uw zoete onnoozelheid?
 Gaat hij, in 's vromen nood, zoo licht zijn aanschijn wenden,

Abel. 18. Piek, afkeer. — 20. Geliet hem, toonde zich. — 22. Droefst, somberst. — Seth. 2. Rook, gewaar werd. — 3. Bezuurd had, opgebroken was.

- 10 Dat hij zoo snoode schelm zoo heil'gen ziel laat schenden?
 Heeft Abel dan om zunft hem dagelijks gerookt,
 En al de rotsen hierontrent haar kruin verschrookt?
 Of was hij achteloos te knielen en te buigen?
 Neen, d' heilige assche, alszins verwaaid, kan nog getuigen
- 15 Van zijn Godsdienstigheid; en of hij is vermoord,
 D' een klippe zegget steeds aan zijnen nabuur voort." &c.
 Dus klaagde de arme vrouw, tot dat verstreken waren,
 En zij bereiken mocht een eeuwe en dertig jaren:
 Doen knikte haar d' Hemel toe, die, in zoo bangen nood,
- 20 Haar zwangerde, dat zij mij teelde uit haren schoot:
 „Nu hebbe ik,” sprak ze, „nog naar wensche een vrucht ver-
 Die wekken zal hetgeen met Abel was gestorven; (worven,
 Een zoon, die, vroom en goed, het goed van 't kwade schift,
 En Kaïns boosheid zij een rechte tegengift;
- 25 Een zoon, wiens vroomheid zal bekeeren de alderboosten,
 En 's moeders hert, gemat van droefheid, eindlijk troosten.”

ENOCH,
 DIE 'T GRAF VERSMADE.

Eccles. 44.

Enoch behaagde den Heere wel, en is wechgenomen, op-
 dat hij der weereld een vermaninge ter boete ware.

- M**IJn meester Seth 't gezet des Hemels op mij ente,
 En Gods geheimwet in mijns herten tafel prente,
 En goot mij in 't gemoed een Goddelijken reuk,
 En perste mij, zoo dat mijn ziel van jongs een kreuk
- 5 Behield van vreeze Gods, die zoo heeft toegenomen,
 Dat mijne wandel strekte een spore d' andre vromen:
 Die, weinig in getal, schier wierden afgemat
 Van Kaïns boosheid, die het heilig zaad vertrad.
 Ik, speurende hoe hij gaf Godvruchtigheid ten roove,
- 10 Met Seth oprechten hielp den standaard van 't geloove,
 Met ongel en laauw bloed des altaars plat beslaan,
 En met gebeën omhoog na 't sterrenwelf opgaan.
 Van waar de drie maal groote en heil'ge God der Goden,
 Mij ziende groeyen in veel deugden ongeboden,
- 15 En hoe mijn lijf mijn ziel strekte een gewijde kerk, —
 Dat veel te zuiver achte, om dekken met een zerk,
 Dat veel te weerdig schatte, om van de dood verbolgen

Seth. 11. Gerookt, geofferd. — 12. Verschrookt, verschroeid. — 14.
 Als zins, naar alle zijden. — Enoch. 1. Gezet, wet.

Te zijn verbeter en van 's kerkhofs keel verzwolgen.

- 20 Waaron ter aarden hij een vuur'ge wolke boog,
 Waarin hij mij, als in een koets, ten Hemel toog:
 Van waar het sterflijk volk gejongd wordt nog van verren
 t' Aanzien mijn oogen, niet meer oogen, maar twee sterren,
 Twee sterren, daar ik mede aanschouwe 't schoon aanschijn,
 't Schoon aanschijn Gods met opgeschovene gordijn;
 25 Gordijn, die hindert, dat de sterfelijke menschen
 Niet zien hetgeen ik zie, met eindeloze wenschen.
 O licht! o dag! o schoon! o doel! o weelde! o vreugd!
 Wanneer zal u de rest der heil'gen zien verheugd?
 O mann', zon, spel, bloem, troost! wanneer in 's Hemels stoelen,
 30 Zal u elk smaken, zien, aanhooren, ruiken, voelen? —

NOACH,

D' OUDSTE SCHIPPER.

Heb. 11.

Door het geloove Noë van God vermaand, van het gene
 dat men nog niet en zag, vreesde, ende maakte de Arke
 tot zijns huisgezins behoudinge: door dewelke hij de
 weereld oordeelde, ende is der gerechtigheid, die na
 den geloove is, erfgenaam geworden.

- M**Oe 't menschelijk geslacht meer wies, meer wies de boosheid:
 De weereld wierd een poel vol stanks en goddeloosheid.
 De Jonffren snoerden op met goud hun gouden haar,
 En timmerden haar pruik met transen wonderbaar:
 5 Haar halzen, blank als sneeuw, zij preuts en opgeblazen
 Omkransten, mars op mars, met krauwels portefrazen:
 Haar roô fluweele keurs sleepte als een achterswans:
 Haar lendenen omgorde een ronde toren-trans.
 Zoo gingen zij op 't goud van haar ermboeyen snurken,
 10 En zooltjes geborduurd, al krakende van 't kurken,
 En pronkten, dag op dag, als poppen toegemaakt,
 Zoo lang der Heil'gen jeugd wierd met haar min geblaakt,
 Gevangen en verlokt. Help God! ik zag 't te voren,
 Wat wierd uit 's weerelds echt een godloos zaad geboren,
 15 Veel snooder noch als 't eerste! Ik predikte, maar laas!
 Zij sloegen 't in de wind; zij riepen: „Arme dwaas!
 Gaat razen naar uw ark, zoo zuldij niet bedruipen
 Van 's pekels overloop, als wij te hoop verzuipen.”
 Men dronk, men klonk er steeds, men hieldet al voor boert.

Noach. Vermaand, onderricht. — 6. Mars op mars, kragen, bij de
 mars van een schip vergeleken. — Krauwels portefrazen, kraagkarkas
 eig.: gekromde kraagdragers. — 12. Zoo lang (tot dat).

- 20 Ter tijd, in mijn gesticht, van alles wat zich roert
Ik huisde paar bij paar, en die van mijnen zade
En aan mijn zaad verknoopt, ik meê te vluchten rade.
Den Hemel stelde fluks zijn sluizen op altoos,
Tot ik der bergen kruin uit mijn gezicht verloos.
- 25 Den naam des Heeren wij geherbergd hier aanriepen,
Tot, 's Hemels toorn gekoeld, de stroomen weêr verliepen,
En 't groote Galioen, ontslagen van het nat,
Zijn bodem stiet en strandde op 't hoofd van Ararat,
Daar leegrende tot dat, van boven aangesproken,
- 30 Wij op 't bemost altaar deên onzen offer smoken,
Die d' Hemel zoo geviel, dat hij, met heilige eên
Zwoer, met geen Zendvloed meer het aardrijk te vertreên;
En, tot verzeegling ons te hoên van zulk verderven,
Hij in de wolken spande een boog van duizend verven.

MELCHISEDECH,

DE KONINKLIJKE PRIESTER.

Heb. 7.

Deze Melchisedech was Koning van Salem ende des alder-
hoogsten Gods Priester, dewelke Abraham te gemoet
ging, als hij weêrkeerde van den slag der Koningen,
en zegende hem.

- Wle dat mijn vader was en moeder, ik verholen
In donkre nachten laat 't geheimenis bevolen:
Doch roemen derf ik wel, dat Salem voor gewis
Mij danken mag, dat zij een stad geworden is:
- 5 Doen ik de kruinen eerst wist van deze heil'ge rotsen
Fraai op te tooyen en met steen-werk op te botsen,
Doen ik deze heuvlen huwde en gorde met een muur,
Opdat voor 't uith'emsch staal en 't eislijk oorlogs-vuur
Mijn burcht mocht zeker zijn en 't arme volk in vreden
- 10 Zijn dorpels onder mij gerust en veil betreden.
Maar of 't u vreemd scheen, dat ik kroon en mijter voer
Op mijnen schedel, dien nooit vlijm noch scheermes schoer,
Ik andwoord: dat God zelf, van zijn gewelfde woning,
Mij tot zijn Priester zalfde en kroonde tot een Koning.
- 15 Mijn heiligheid oon vlek d' aanstaanden Priestren laat
Vrij dienen tot een lamp in haar gewijde staat.
De Goden, die het haar met goud en peerlen eeren,
Laat vrij rechtveerdigheid van mijnen scepter leeren.
Nooit hebbe ik op 't altaar gevuurd met valsche schijn:

Noach. 32. Zendvloed, van sindvloed, algemeene vloed.

- 20 Nooit kreukte ik iemants recht, maar gaf een ieder 't zijn.
 En uit dit vroom gemoed ik brande na d'oprechten:
 Waarom, zoo haast ik hoorde hoe Abram met zijn knechten,
 In boersche onordening, den dwingelanden van
 't Groot Syriën trof aan, en overviel bij Dan,
 25 Met brood en wijn verzorgd ik hem en Loth ging tegen,
 Uitbreyende over haar mijn priesterlijken zegen.
 Wie met zijn ooge in mijn aandachtig aanschijn speelt,
 Ziet, hoe Melchisedech zoo levendig afbeeldt
 Een hooger Priester, wiens beginsel Goddelijker
 30 Bereiken niemant mag met een verziende kijker:
 Een Koning, die ontving een schoonder diadem,
 En zijnen throon beschaauwt in 't nieuw Ierusalem.

LOTH,

HET ZOUT VAN SODOMA.

Sap. 10.

De wijsheid verlost den rechtveerdige, doen de godloze
 omkwamen, doen hij vlood voor het vuur, dat op de
 vijf steden viel.

- O Loth! wat strenger lot was 't u, zoo wijd te zwerven,
 En van uw vaderland den hemel te gaan derven?
 Doch God verzag uw schaâ, doen als een rijke zee
 Ging golven over 't groen het wiggewolde vee,
 5 Zoo dat haast neve en oom, door 't krimpen van de weiden
 En d'aanwas van haar kudd', de nood beval te scheiden.
 Ik sloeg, samt mijn gezin, te Sodoma mij neêr,
 Maar 't oorloog velde dra op onze muur zijn speer:
 Zoo dat geplonderd ik wierd wechgevoerd door bosschen
 10 En hagen, daar op 't slag mijn Oom mij kwam verlossen.
 Met vreugde vond ik weêr de dorpel van mijn huis,
 Daar, aangevochten van een goddeloos gespuis,
 Ik met mijn wandel lichte, en daar twee jongelingen
 Wij in de schaduw' van ons gastvrij dak ontvingen;
 15 Twee gasten, die, gedaald van 't Hemelsche gebouw,
 Verblinden 't geil geboefte als 't haar misbruiken wou.
 Ik neigde kniën en hoofd voor de afgedaalde Goden;
 Zij zeiden: „Maakt u op, fluks op! 't is tijd, gevloten
 't Van God verbannen volk, en uit d'aanstaande brand!”
 20 Zij leiden mij, mijn helst, en dochters metter hand.
 Mijn egaâ, met gemoed noch met haar lichaam vlugge,

Melchisedech. 21. Ik brande na de oprechten, ik de oprechten beminde.
 — 32. Zijnen throon beschaauwt, Melchisedechs throon in de schaduw
 stelt. — Loth. 7. Samt, samen met.

- Omziende, een zout-pilaar bleef achter onze rugge,
 Den neven tot een baak: en zoo fluks steên en land
 Den Hemel met zijn toorts van sulfer stak aan brand.
- 25 Ik, met mijn deernen, in de schaduw der spelonken
 Bleef veilig op 't geberg, beschermd van vlamme en vonken.
 De maagden (treurig, dat, de volken omgebracht,
 Wierd met zijn val bedreigd het menschelijk geslacht)
 Raadslaagden, en met drank haar ouden vader toefden,
- 30 Tot ze uit de winkelhaak verstand en zinnen schroefden.
 Ik wierd terstond gewaar een heimelijke vlam,
 Die zoo lang blaakte, dat ik beide haar maagdom nam.
 't Is wonder, wat de ziel des wijnstoks al kan brouwen!
 Volgt dit kwaad voorbeeld niet, maar wilt dees baken schouwen.

ABRAHAM,
 DER GELOOVIGEN VADER.

Heb. 11.

Door het geloove heeft Abraham, als hij verzocht werd,
 Isaäc geofferd, en hij, die de belofte ontvangen hadde,
 heeft zijnen eenig geboren zone geofferd.

- Zoo iemant meten wil mijn heilige voetstappen,
 Dat hij zijn oogen weide in al mijn ballingschappen:
 Dat hij aanmerk, hoe ik om vreë mijn broeder wijk,
 Hoe trouw ik hem ontboei, mijn huis gehoorzaam ijk.
- 5 Dat hem ter herten ga, hoe gastvrij ik mij drage
 En d' Englen leger in de schaduw van mijn hage:
 Met wat meêdoogen ik ophoude Sodoms roê:
 Met welk een vast geloove ik leg mij zelven toe
 Te zwangren Sara, met een eenige eerstgeboren:
- 10 Met wat gelatenheid ik, in mijn egaas toren,
 Mijn Hagar geef 't gelei samt haren Ismaël.
 Doch al dees' zwarigheên zijn niet dan kinderspel
 Ten aanzien van die storm, doen, hard van alle zijden,
 Het scheepken mijns geloofs schip-breking scheen te lijden;
- 15 Als met dees donderstem God zijnen Abram vindt,
 En spreekt: „Ga, offert mij uw eenig troetel-kind!”
 Dat was een wonde in 't hert na zoo veel herde slagen:
 Ik geef te denken, hoe 't een vader al kost dragen.
 Help God! wat ging er doen een tij van tegenspoed,

Loth. 30. Tot dat 't met v. e. z. uit den haak raakte. — 34. Schouwen, aanschouwen. — Abraham. 4. Ijk, met het teeken des verbonds: zie Gen. XVII. — 7. Ophoude Sodoms roê, 's Heeren gramme straffe van Sodom tracht af te wenden.

- 20 Hoe worstelde 't geloove en 't vaderlijk gemoed,
 Als ik op d' heil'ge klip, van droefheid schier verslonden,
 Beide ermen kruiswijs van mijn Isack had gebonden,
 En trok, in God getroost, den sabel uit, beraàn
 Om van die zoetebol 't hoofd van den buik te slaan.
- 25 Gewislijk, hadde er niet een Engel toegeschoten,
 En mijnen erm verlet, de steenrotse ik begoten
 Zoude hebben met dat bloed, waarin Gods goedigheid
 Mij zijnen zegen had beloofd en toegezeid.
 Maar vraagdij, wat mijn hoop nog voede in zulke nooden:
- 30 Het leven, dacht ik, kan verwekken licht den dooden,
 En die een klomp bezielde, hem, die voor 't altaar viel,
 Inblazen wederom een levendige ziel.
 Gij, vromen, dat's u voor! standvastig allegader
 Dit voetspoor houdt, en volgt mij, aller heil'gen Vader!

ISAAC,
 DE BELOOFDE.

Heb. 11.

Door het geloove van dingen, die komen zouden, zegende
 Isaac zijne zonen Iacob en Esau.

- Zoo dra ik kwam in 't licht, de vroëvrouw zal 't getuigen
 En 't vrouwenbuurschap, hoe men zag mijn moeder jui-
 chen:
- „O!” riep ze, „geeft dat schaap te kussen aan zijn vaâr;
 Dat langverwachte lot, mijn blijchap, is 't eens daar?”
- 5 O, reikt dat popken hier!” maar had ze in haarder zielen
 Geheimplaatse eens gedroomd, dat ik voor 't mes zou knielen,
 Dat in mijns vaders scheê wierd van de roest geknaagd,
 Die inval had terstond haar vrolijkheid verjaagd.
 Hoewel den Hemel liet de zaak zoo wijd niet komen,
- 10 Dat mij van 't lichaam wierd het jeugdig hoofd genomen.
 Rebecca was mijn lot, die God zoo heerlijk schiep,
 En namaals zoo gerust in Isacs ermen sliep,
 Tot dat gelukkig wij uit haren schoot ontvingen
 Een zegeninge van twee tweeling-jongelingen.
- 15 Ons blijdschap waar volmaakt geweest in éender dracht,
 Had Esau Iacob in goedaardigheid geslacht.
 O ruigen Esau! die om 't moes uw recht verkwiste,
 En dan uit rouwkoop weêr met uwen broeder twistte;
 't Was wel besteed aan u, dat Iacob henenging
- 20 En eigende, door list, van 's vaders zegening
 't Merg en de vette room. Wat nepen ons al zorgen,

- Dat in uw gramschap gij uw broeder mocht verworgen,
 Zoo gij gezworen hadt. Was 't niet een herd geschil,
 Dat Iacob balling werd alleen om uwent wil?
- 25 Wat wrochtij hertenleed in 't herte van uwe oudren!
 Wat pak van droefheid gij niet lade op hare schoudren!
 Doen gij verslingerd aan de dochters hingt van Heth,
 Die 't hoofd u bliezen vol, wanneer gij waart te bed.
 Doch lof zij Zebaoth, die binnen onzen leven
- 30 Ons Iacob tot een troost hadde in de schoot gegeven:
 In wie ik Isacs zaad zoo vruchtbaar zie gesteld,
 Dat wie de vonken aan 't gesternde welfsel telt,
 Die met gezwinde keer ons over 't hoofd gaan gloeyen,
 De zonen telt, die uit de stronk van Abram bloeyen!

IACOB,
 DE WORSTELAAR.

Gen. 32.

Gij en zult niet meer Iacob heeten, maar Israël; want gij hebt met God en met menschen gekampt, ende hebt boven gelegen.

- Voor broeder Esaus wrok gewaarschouwd van mijn moeder,
 Ik zweefde in ballingschap bij Laban, haren broeder.
 Mijn oom ik wilkom was: Ik dreef zijn plechtig vee
 Om Rachels schoonheid, die veel blanker was als snee,
- 5 Veel schoonder als de zon, veel frisscher als den douwe,
 In 't oog haars minnaars, die vergat al zijnen rouwe
 Als hij ontmoeten mocht zijn handgaauwe herderin
 Die vaken met hem joeg de geitkens uit en in.
 Maar als, na 't slaven, ik omhelsde mijnen zegen,
- 10 Ik Lea leep aanzag, die heimlijk had gelegen
 Bij Rachels bruidegom: dus diende ik wederom
 Vier jaar en drie, om mijn verkoren eigendom.
 Als ik gezegend nu nam voor mij te vertrekken,
 Mij Laban ophiel, mids dat mijnen loon zou strekken
- 15 Het bont gesprenkeld vee, daar ik terstond met list
 Rechtveerdelijken in mijn baat te woekren wist:
 Waarom, als ik mijn oom zag in 't gelaat ontsteken,
 Ik op 't geleide Gods mijn leger op ging breken,
 En week het aangezicht mijns schoonvaars, die wel haast
- 20 Al hijgende, ter vlucht, mij vinden kwam verbaasd.
 Wij raakten in verdrag na 't onderling krakeelen:

Iacob. 3. Schatplichtig. — 7. Handgaauwe, handig. — 10. Lea leep, de leep-oogige Lea.

Hij zegende ons, ik ging hem Iacobs God bevelen,
 En spoede mijnen tocht, en worstelde zoo trotsch
 Met d' Engel op de weg, dat hij den zegen Gods
 25 Most spreken over mij. Niet lang hierna, wij spoorden,
 Dat Esau op ons komst' zijn heir stelde in slaggoorden,
 En schrikten zoo hij kwam op onzen leger aan.
 Ik zocht met diepe oodmoed zijn gramschap t' ondergaan,
 En won zijn herte, en zag haast Isack, de stok-oude,
 30 Die mij betaste, maar van blindheid niet aanschouwde.
 Hij sleet gelijk een kleed van oudheid, tot ik droef,
 Met Esau, in het graf zijn dor gebeente groef.
 Hoe namaals ik mijn ziel om Iosephs ziel ging kwellen,
 En zegende mijn zaad, mag Ioseph u vertellen.

IOSEPH,

DER JONGELINGEN SPIEGEL.

Heb. 11.

Door het geloove melde Ioseph, als hij sterf, van den
 uitgang der kinderen Israëls, ende gebod van zijne
 gebeenten.

IK hadde in 's vaders hert de voorplaatse ingenomen:
 Mijn broedren zulks verdroot; 't geheim van mijne droomen
 Haar gramschap feller sleep. Waarom, als ik gegaan
 Op 't veld kwam, riepen zij: „Daar komt de droomer aan,
 5 Dat geldt hem zijnen kraag, zoo derf hij niet meer zuigen
 Uit zijnen duim, dat wij, elf sterren, voor hem buigen:
 Sla dood die jonge wulp!” maar Ruben, nog bedut,
 Te weeg bracht, dat ze in 't hol mij lieten van een put.
 Hier dook ik, tot ze mij goed koop verzeekren gingen
 10 Den Ismalieten, voor vier maal vijf zilverlingen,
 Te Memfis omgeveild zoo ras niet, ik gold meer.
 Doen Pharoos kamerling wierd mijnen tweeden heer
 Mijn dienstbaarheid hem bracht een vloed van zegen inne.
 Ter tijd op Iosephs jeugd wierp de oogen van haar minne,
 15 In 't afzijn van zijn Heer, de bruid van Potifar,
 Die op haar bed-spon blonk gelijk de morgenstarr,
 Recht of God keuren woû, wat deugd al t' mijnent thuis leid':
 Maar zij behiel mijn kleed, en ik behiel mijn kuischheid.
 Als 't aangebrande wijf mijns mantels slippen greep,
 20 En door valsche aanklacht mij in 's kerkers ijzers neep,
 God op mijn onschuld zag van zijn gesternde woning:

Iacob. 25. Spoorden, bespeurden. — 28. Ondergaan, ontduiken. —
 Ioseph. 5. Kraag, hals. — 7. Bedut, nadenkende. — 11. [Of] ik gold meer.

- Dies ik, droomkundig, voor het aanzicht van den Koning,
 Gaf op zijn droomen den monarch bericht van als,
 Die rood van goud mij wierp een keten om den hals,
 25 En om d' hoofdslapen mij den purpren tulband drukte,
 Zoo dat Egypten 't hoofd voor mijn genade bukte,
 Als zeven oogsten ik had 't overschot gespaard
 Om d' honger te verzaân (van honger, 't scherpe zwaard
 Dat al de wereld vlood) en onder andre zielen
 30 Mijn reisbre broedren deê voor mij op 't marmer knielen,
 Dat van mijn zetel droeg de trappen: daar ik blij
 Mij hun te kennen gaf, en zij erkenden mij:
 Daar ik mijn vader wenkte, en d' oude troostelozen
 Omhelsde, en gaf te leen de vruchtbaarheid van Gozen.

MOSES,
 DE WETGEVER.

Heb. 11.

Door het geloove weigerde Moses, als hij groot geworden was, een zone der dochter Pharao genaamd te zijn: verkiezende liever met Gods volk kwaad te lijden, dan tijdelijke nuttigheid der zonden te gebruiken.

- G Edenkt eens, in wat pers dat Moyses' oudren waren,
 Als mij de bittre nood te wiegen gaf den baren;
 En weder, wat een vreugde opdaagde in hare ziel,
 Doen veil ik in de schoot van 's Konings dochter viel:
 5 Die mij te baakren gaf aan Juffren en Vorstinnen,
 En aan mijn koestren lê te kost haar schrandre zinnen:
 Dan 't was verloren moeit': zulks toonde ik haar wel plat,
 Doen Pharoos diadem ik met de voeten trad,
 Gelijk ik namaals dede en eenzaam ging beschudden
 10 Bij Horeb, met mijn mak, mijn afgedwaalde kudden,
 Tot dat mij God verscheen in vlamme, op wiens geleê
 Ik Jacobs slavernij den Vorst des Nijls ontzeê:
 Die dreef eerlang in 't meer, met al zijn pracht verzonken,
 Als te veel hovaards hij en pekels had gedronken.
 15 Doch Die ons leidstarr' bleef, die 't hiertoe had gebrocht,
 Die 't water tapte uit steen en 't mann' biek in de locht,
 Die Amalek verdempte, en, eislijk en vervaarlijk,
 Ons gaf van Sinaï zijn wetten wonderbaarlijk;
 Maar 't achteloze volk dreef met zijn Naam den spot,

- 20 Als 't juichte om 't snoode goud van een gegoten God.
Ik ijverde om haar heil, en waakte al steeds in 't midden
Van haar en God, of ik haar plagen mocht verbidden.
Wat koste 't mij al zweets! wat drukte mij een kruis,
Eer God mijn trouwe toetste in 't twalefstammig Huis:
25 Eer God mijn uitvaart vierde op 't Hemels-hoog gesteente
Door d' Englen, die den Droes ontzeiden mijn gebeente,
Daar hij meê spoken wou in Israël voor mom,
Om God t' ontvremden zijn verkoren eigendom.
Ik sliep in 't graf, ter tijd ik vrolijk, met Elias,
30 Verzelde op Thabors pruik den Hemelschen Messias,
Wien ik had voorgelicht, en ik nu kennen kon
Als ik opklaren zag zijns aanzichts gulde zon,
Die namaals zoo mismaakt aan 't hout droop tusschen d' ermen,
Dat zich een steenen hert daar over most erbermen.

AÄRON,

DER PRIESTEREN ZONNE.

Eccles. 45.

Hij heeft Aäron, zijnen broeder, uit denzelven geslachte
Levi ook verhoogd, ende hem gelijk uitverkoren; hij
maakte een eeuwig verbond met hem; ende gaf hem
het Priesterdom in den volke.

- D Oorziet me vrij, ik ben de Phoenix der Leviëten,
Voor wien, als voor een God, opruimen d' Isra'liëten.
Van mijn gebalsemd hoofd de balsemreuk afstuift,
Mijn haar met zalve is en in fijne zij' gehuifd,
5 Waarop de mijter blaauwt, daar braaf vergulde spitsen
Om juichen van een kroon, wiens goud als scherpe flitsen
Zijn straaltjens drilt en spuit. Recht in mijn ster' vooraan
Gaet 's Heeren heiligheid in 't goud haar leger slaan:
Die, als een zonne, veel te helder van vermogen,
10 En bliksemstraal met vuur d' omstandren vliegt in d' oogen,
De mantel, die gestikt én voor én achter hangt,
Een spiegelende glans van 's borstschilds glans ontvangt.
't Gesteente speelt in 't goud: het goud kleeft aan de zijde:
De zijde aan d' Efod hecht, die moedig op 't gesmijde
15 Den lijfrok dekt, wiens zoom, met bellen en granaat,
Het lijnen onderkleed mij voor de schenen slaat.
Maar op mijn boezem staart nog eens, daar kunstige handen

Moses. 29. Ter tijd, toen. — 30. Pruik, begroeiden bergtop. — Aäron.
2. Opruimen, uit den weg gaan. — 7, 8. 's Heeren heiligheid legt zich
in mijn gouden voorhoofdstuk. — 14. Efod, Hoogepriestersborststuk.

- Zoo kunstrijk doen in goud die flonkerkolen branden.
 Daar Iuda, Napthali, Gad, Ruben, Zebulon,
 20 Dan, Asser, Benjamin, met Levi, Simeon,
 En Iosef, Isaschar in 't vierkant met haar vlammen
 De oogappels scheemren doen van Jacobs twalef stammen.
 Wie ziet zich zat, die ziet hoe Goddelijk ik brom,
 Als ik dus 't wierook blaak in 't heilig heiligdom?
 25 Wanneer mijn borstgesteent' met d' aangesteken lampen
 En d' heilige golven van 't heet altaar schijnt te schampen?
 Als 't eenmaal bij geval aanschouwde een onbesneên,
 Hij droomde een God te zien omgloried hierbeneên.
 Was 't dan wat wonders, dat uit d' hovaard zijner zielen
 30 Jeloers eer Korah ophief tegen mij zijn hielen?
 Als d' afgrond hem verzwolg, om dat geen ander zon
 Ooit eklipseeren mocht den glans van Aäron,
 Als deze Hoogpriester, die, na 's lichaams offer, veilig
 Zijn voetzool zett'e in 't choor van 's Hemels welfsel heilig:
 35 Daar hij, in 's Drieheids naam, een zoeter vuur aanstak,
 Voltooyende al hetgeen, wat aan mijn ambt ontbrak.

PHINEAS,

DE PRIESTERLIJKE HELD.

Eccles. 45.

Phineas, de zone van Eleasar, was de derde in zulke eere:
 die ijverde in de vreeze Gods: ende doen het volk af-
 viel, stond hij trouwelijk vast en koen, en verzoende
 Israël.

- D At Gods Pest-Engel ging in Israël vernielen,
 En aarslinge oversmeet zoo menig duizend zielen,
 Die met een geile vlam ontsteken waren knap,
 Doen 't puikjen op haar loeg van Moabs Jonkvrouwschap,
 5 Dat haar gekluisterd hiel met minne als eigen slaven,
 Zoo dat ze haar boelschap 't lijf, haar ziel den afgod gaven,
 Van 't huis van Simeon niet schrikken deê de Vorst,
 Wien knaagde onkuischheids worm als kanker in de borst.
 Wat doet de onkuische, die, gewaarschouwd, blijft veel steger?
 10 Met Casbi gaat hij treên door 't twalefstammig leger,
 In spijt van Moyses en de stammen, die, bedut,

Aäron. 23. Brom, praal. — 26. Schampen, ze beschimpt, overschittert.
 — 33. Als deze Hoogpriester, behalve Christus. — Phineas. 1—6. Dat
 dat alles gebeurde deed den Vorst van 't Huis van Simeon niet schrikken. —
 2. Aarslinge oversmeet, achterover wierp. — 3. Knap, plotsling. — 9.
 Steger, koppiger. — 11. Bedut, verbaasd, versuft.

- Uitgoten tranen voor de deur van 's Heeren hut,
 En vindt de tente, wiens verhemelt men uitspande,
 Om veiliger te zijn in 't plegen van die schande.
- 15 Ik zag 't, en al vol vuurs en razende bijkans,
 Naar 't hoerekuf ik schoot, gewapend met een lans,
 En spitt'e pol en snol, door lever, longen en darmen,
 Dat z' hartsteek bleven dood met haar gevlochten ermen;
 Zoo storf met haar de plage, en onzer vaadren God
- 20 Mijn ijver trooste met het heerlijk Priesterlot,
 Dat namaals ongefeild zou d' Hemel voor mij loten.
 Zoo haast nu was den tocht op Midian besloten,
 Ik Veldheer 't heir aanvoerde, en onverziens op 't lijf
 Den vijand viel, en motste haar Vorsten alle vijf.
- 25 Daar ging het plondren aan: elk paste wat te raken:
 En steên en sloten wij tot molm en puin afbraken,
 En veegden stad en land van menschen en van vee,
 Dat heuvel, berg, en dal te bersten scheen van 't wee,
 Als wij, met roof verlaân, gewrongen van den bloede,
- 30 Weêrkeerden, en bedaard nog wraak met koelen moede
 Afeischten, 't overschot, den maagden uitgezeïd,
 Wien nooit gerept was haar gewijde zuiverheid.
 Zoo vindt de gramschap Gods haar, die, na 's herten wenschen,
 Met afgooën boelen en met overgeven menschen.

CALEB,
 DE STANDVASTIGE.

Eccles. 46.

De Heere behield Caleb bij lijfs krachten, tot in zijn
 ouderdom, dat hij optoog op het gebergte in het land,
 ende zijn zaad bezat het erve.

- W**ie wil de vettigheid van Jacobs erfpacht vaten,
 D' inzoete vijgen-koor, de dronkene granaten,
 En beziën, die rijp schier bersten uit haar vel,
 Terwijl die keizer-tros, die zwangre muskadel,
- 5 Den palmen handboom buigt, die dus lange onderwegen
 De schoudren drukte van twee mannen half verlegen?"
 Zoo riep ik tot het volk, als wij 't beloofde land
 Doorsnuffeld hadden, heel van d' een aan d' ander kant;
 Maar och! wat holpet? als tien van mijn medemakkers

Phineas. 12. Hut, tabernakel. — 16. Kuf, kot. — 24. Morste, molde
 (eigenl. vermorselde). — 29. Gewrongen, doortrokken. — 31. Uitgezeïd,
 uitgezonderd. — 34. Overgeven, verdorven. — Caleb. 2. Koor, keur. —
 Dronken, saprijk. — 5. Handboom, draagboom.

- 10 Weërblaf ten: „Dwaasheid is 't; vergaapt u aan geen akkers,
 Aan hof noch wijnberg, daar u Caleb meê verdooft
 En Iosua, dien 't brein los rammelt in het hoofd.
 Onwinbaar is dat land: zijn vestingen uitmunten;
 De sterren draayen op der toornen stompe punten.
- 15 Dat niemant na zijn room noch honig ommezie.
 Dat volk van Enak draagt de schinkels in de knie:
 Zijn eigen burgren gaat dat ijzren rijk vernielen.”
 O God! wat rees er een tempeest in Isacs zielen
 Door dit gerucht! gevaar van schipbreuk 't leger liep:
- 20 Ons leidslie zweken schier: mijn kleed ik scheurde, en riep:
 „Wat? mannen! zijt getroost, God zal een uitkomst vinden,
 Wij willen haar, als brood, op staande voet verslinden:
 Iehova strijdt voor ons; zij vechten zonder helm.”
 „Neen!” kreten zij, „sla dood! sla dood die looze schelm!”
- 25 Op stervens oever ik gewislijk waar gekomen,
 Had 's Heeren heerlijkheid die uur niet waargenomen,
 Die, vlamme in zijn toorne en ijver, zwoer oprecht,
 Dat niemant 't heil zou zien, als Caleb, zijnen knecht:
 Die 't namaals zag, als hem te lote is toegefallen
- 30 Het land, dat Hebron vrijdt in 't ronde met zijn wallen.
 Als zijnen ouderdom in kracht was als zijn jeugd,
 En aan zijn zaad hij zag zijns herten weelde en vreugd.

IOSUA,
 DE LEIDSMAN.

Eccles. 46.

Jesus Nave was een held in den strijd, ende een profeet
 na Moses, die daar groote overwinninge hadde voor de
 uitverkorene Gods, als zijn name mede brengt, ende
 wreekte ze aan de vijanden, van de welke zij aange-
 grepen werden, opdat Israël zijn erve kreges.

- O P de aankomst' van mijn heir, liet af van 't strand te schuren
 De zwalpende Iordaan, die, als twee glazen muren,
 Haar golven metselde op, en bouwde een wandelpand,
 Voor Isr'el ruim genoeg, die wederzijds den wand
- 5 Met peerlen brommen zag, met schelpen, en met hoornen,
 Welk orgelden in 't oor van 's Hemels uitverkoornen,
 En zongen enkel lof, terwijl Levi sterk
 Met zijne schoudren stutt'e en ophiel 's Heeren Ark,

Caleb. 14. Zoo hoog schijnen de torens. — 16. Schinkels, beenderen. —
 18. Isacs zielen, Izaäks nakroost. — 30. Vrijdt, tot vrijplaats maakt. —
 32. Jesus.

- Tot dat de stammen met haar droge zolen rusten
 10 Op 't oever lang gewenscht, dat zij van blijchap kusten.
 Ik zag de reuzen ons haar hielen laten zien,
 En 't hert ontvallen, en het stellen op een vliên,
 En dekken gaan, zoo fluks zij 't leger krielen zagen,
 Dat over 't water nog geen schipbrugge had geslagen:
 15 Daarop ik Iericho terstond den vrede ontzei,
 En met der Priestren hoorne en Isacs veldgeschrei
 De muren omtrok, die geweldiglijken vielen,
 En kwetsten met haar val zoo menig duizend zielen,
 Doen 't hongerige staal nooit spieren zoeter vond,
 20 En 't onuitleschlijk vuur in alle daken stond.
 Wat mocht er voor ons staan? De Zon vergat te dalen
 Als zij de zon zag van onze overwinning stralen,
 Bleekverwig en verbaasd; en bleek de bleeke Maan
 Zag den Eclipsis vast der Cananieten aan,
 25 Der Koningen, die, lang van veel triumfen dronken,
 In 't ijzer sneuvelden, en kropen in spelonken.
 Wat groeide mij mijn hert, wat laden ik een spek,
 Als ik er drie maal tien en één hadde op den nek
 En op de borst getreên, zoo lange tot ze borsten,
 30 En omgedeeld het leen van zoo veel rijke Vorsten!
 Mijn eere had mij verrukt, hadde ik van verr' niet na
 Mij volgen zien dien Held, dien grooten Iosua,
 Die met een stijver erm 's ervvijands brein zou scherven,
 En voor zijn heilig volk een beter rijk verwerven.

GEDEON,

DE HELD.

Iudic. 6.

Hem verscheen den Engel des Heeren, ende sprak tot hem: de Heere met u, gij strijdbaar held!

Vers. 14. Gaat henen in deze uwe kracht: gij zult Israël verlossen uit der Midianieten handen: ziet, ik hebbe u gezonden.

DE smaad, waarmee tot nog Manasse was bejegend,
 Om dat zijn broeder rijk was boven hem gezegend,
 Ik Efraïm toeschoof: doen elk, van angst en schrik,
 Voor 't zweerd van Midian vlood in 't gebergte, en ik
 5 Den degen gorde op zij, na dat wij, aangesproken

Iosua. 13. Dekken, heengaan. — 16. Isac, als meermalen voor Israël. —
 21. Wat kon er tegen ons bestand zijn? — 27. Wat laden ik een spek, wat deed het mij goed.

- Van d' Engel, hadden 's nachts 't hoog altaar afgebroken,
 Dat Baäl 't hoofd ophiel: en na dat ons zijn trouw
 Den Hemel zwoer op 't Vlies, nu nat, nu zonder dauw:
 Die (om betoonen, dat den palm in 't bloedig vechten
 10 Alleen niet wordt gehaald met menigte van knechten,
 Noch met een heirkraft, dat, braveerende te stout,
 Met koper en met staal, met zilver en met goud
 Zijn vijand d' oogen kwetst, als of des oorloogs zegen
 Alleen in 't harnas ware en niet in 't hert gelegen
 15 En d' onverschrokken moed, die, heimelijk geziel
 Van God, niet aarslen kan, maar voorvoets 't al vernielt
 Wat opstaat tegen hem) geeft oorlof te vertrekken,
 Die 't water met haar tong niet als een hond oplekken.
 Nog trooste mij 't geloove, al was 't schoon, dat ik van
 20 't Gantsch leger maar behiel tien malen dertig man:
 Al was 't schoon, dat ik zag, dat 't heirkraft der vijanden
 Lag voor mij, als het zand aan d' aangevochten stranden,
 Nog kwamen wij bij nacht recht op haar aangezet.
 De kruiken scherfden wij, en staken de trompet
 25 En blaakten met de toorts: dies der Midianieten
 Zweerd op haar eigen borst van leër ging, door 't verschieten.
 Zij stelden 't op een vliën, verbaasd door 't veldgeschrei,
 En lieten, afgejaagd, haar Vorsten alle beï
 Gevangen zonder ziel: en, zoo zij weêr haar krachten
 30 En 't overrompeld volk te zamelen bedachten,
 Ik optoog Oostwaards aan; daar vloden zij te spaâ,
 Als Sebah bleef gevaân en Koning Zalmuna.
 Dies Iacob dankbaar mij aanbod 's lands heerschappije;
 Doch ik behiel den roof, en liet God de voogdije.

SAMSON,

DE STERKE.

Iud. 14.

Doen kwam hem een jonge brullende leeuw tegen, ende
 de geest des Heeren werd veerdig over hem, en hij
 verscheurde hem gelijk als men een bokken van mal-
 kanderen scheurt, ende en hadde doch gantsch niet in
 zijner hand.

IK was een Nazir Gods, mijn lokken waren t' edel
 Om scheiren; dies nooit scheir barbierde mijnen schedel.

Gedeon. 8. 't Vlies, dat nat bedauwd een onderpand voor Gideon van
 Gods volmacht was. 't Is ook een symbool van Mariaas Maagdelijkheid. —
 26. Verschieten, schrikken. — Samson. 1. Nazir, Nazireër, verloofde. —
 2. Scheir, schaar.

- Mijn kracht, die siddren deê een heirkraft wonderbaar,
 Tot haren broeiness had geheilgd mijn dik haar.
- 5 Met dees twee ermen ik, als leeuw, den leeuw deê trillen,
 En splitste hem zijnen muil tot aan zijn achterbillen.
 Waar was de sterkheid van de sterke, die men zag
 Zoo onlangs, als het beest dus in twee riemen lag?
- Als op mijn feest ik van mijn troetel was verraden,
 10 Ik boete mijn verlies met drie maal tien gewaden,
 Die ik den Filistijn geplonderd had van 't lijf,
 Als ik 'er op haar rug ter neêr lei zes maal vijf.
 't Boeleeren van mijn helft stond dier, in Samsons toren,
 Den vijand, als hij joeg de vossen in het koren,
- 15 Met vuurwerk in de swans, gekoppeld vast en stijf:
 Wat rees de markt in tarwe, in wijndruif, in olijf!
 Doch Lehi, uit om wraak, vergeefs kwam tot mij juichen,
 Als hij met kennep mijn vermogen dacht te buigen,
 Als veerdig mijnen geest die vlassen strikken brak,
- 20 En groet' er duizend met eens ezels kinnebak:
 Die mij een bornsprong strekte, als, om wat te verfresschen,
 Ik mijn versmachten dorst met 't versche nat ging lesschen.
 Zoo op mijn boelschap ik te Gaza was versnot,
 Men het klinket vergeefs sloot met het grendel-slot.
- 25 Wij rezen 's middernachts, opdat wij ons verlostén,
 En kruiden in 't gebergt' de poorte en d' ijsre posten.
 Maar namaals stond mij dier, mijn nieuw getrouwde bruid,
 Die, tot mijn schaân, zoo lang was op haar lagen uit,
 Tot dat, mijn pan ontbloot, ik bloot stond van vermogen
- 30 Als d' onbesneên vergramd 't licht uitbluschte in mijn oogen,
 En boeide mij, tot dat, mijn kuif volgroeid bijkans,
 Hij vierde Dagon's feeste, en pakte trans aan trans
 Met menschen, die, in plaats van Samsons kunst t' ervaren,
 Met hem versmachten door 't verwrikken der pilaren.
- 35 „Een ander Samson kwam verlossen, sterk en fel,
 Het menschelijk geslacht van Duivel, Dood, en Hel.”

SAMUEL,

DE PROFEETISCHE RECHTER.

Eccle. 46.

Samuël, de Profeet des Heeren, van zijnen God geliefd,
 richtede een Koninkrijk aan, en zalfde Vorsten over
 zijn volk.

- Samson. 9. Troetel, lief. — 13. Stond dier, kwam duur te staan. —
 16. Toren, toorn. — 17. Lehi, de Filistijnen, die te Lechi gelegerd waren.
 — 21. Bornsprong, fontein. — Samson. 23. Versnot, smoorlijk verliefd.
 — 29. Pan, hersenpan. — 30. Onbesneên, Filistijn.

- Als Hanna leven droeg, en ik allengs, bij druppelen,
 Gezield wierd in haar ziel, en korts bestond te hupplen
 In 's moeders lieven buik en 't zwangere ingewand,
 Daar ik gebeeldet was van Gods almogende hand:
 5 „O!” riep ze, „die mij heeft gezwangerd met verblijden,
 Dien wil ik 's lichaams vrucht met lijf en ziel toewijden,
 En zal die zoetebol ('t vergulsel van zijn haar)
 Verzweren eeuwiglijk het vlijm-mes en den schaar.”
 Gelijk ze namaals dede, als ik, zoo mild in 't bloeyen,
 10 Aanving in vreeze Gods meer als in 't vleesch te groeyen
 Met een profetiesch vuur mijn brein Iehova stooft,
 En toont mij, wat een roê staat Ely boven 't hoofd.
 De stammen drie maal vier, op mijn verbod, haar schamen
 Den dienst van Astaroth en Baälim te zamen.
 15 Mijn offren en gebeên Abraham zeeغن, dat
 De Filistijn hem viert van Ebron aan tot Gath.
 Maar wee mijn ouderdom! doen beï mijn zonen bogen
 Des vromen pleit, om 't goud, dat flonkerde in haar oogen:
 Een oorzaak, dat eerlang 't geslacht van Israël
 20 Om eenen Koning woede, en muite zoo rebel:
 Tot dat ik 't zaad van Kis, onwillig, harenthalven,
 Zijn needrig brein, ter nood ging heiligen en zalven.
 Ontzichtbaar ieder-een toebloek zijn majesteit,
 Ter tijd hem d' Hemel wraakte, om de ongehoorzaamheid
 25 Betoond, doen na 't gerecht hij 't vee en Agag spaarde,
 Wiens kruin te Gilgal ik ontzei met mijnen zwaarde.
 O, Saül! 't was om sunst, dat gij, gemattet af
 Door wanhoop, namaals mij gingt wekken uit het graf:
 Als gij 't gespook mijns geests koost tot uw onderwijzer,
 30 En 's andren daags uw borst de proef nam van uw ijzer,
 Wierdt beudel uwes zelfs, na zoo veel hoons en smaads,
 En ruimde David op de koninklijke plaats:
 Nadat ik hem voorlangs zijn haren had bedropen,
 Doen God u sloot zijn gunste, en 't rijk stond voor hem open.

DAVID,
DE KONINKLIJKE PROFEET.

Eccles. 47.

David was onder den kinderen Israëls uitverkoren, gelijk
als het vette aan den offer Gode toegeëigend was.

Samuel 7—8. En zal, bij cede, dien zoetebol (zijn gouden haar namelijk) het gebruik van mes en schaar ontzeggen. — 17. Bogen, verdraiden. — 22. Ter nood, in de nood. — 23. Ontzichtbaar, ontzaglijk. — 26. Ontzei, afhieuw. — 31. Beudel, beul.

- IK was nog herder, als, beweegd van 's Drieheids vinger,
 Mijn kogel was een steen, en mijn pistool een slinger,
 Waarmede ik Goliath, die 't dwergjen hiel voor nar,
 Smeet plompverloren neêr, doen 't bloed sprong uit zijn star:
 5 Dies ik gewilkomd wierd met pijpen en schalmeyen
 Van Satil, die mij kwam toejuichen met zijn reyen,
 Zoo ik het potshoofd droeg versteken van de romp,
 Die spertelde al om sunst als hem zijn hovaard kromp.
 Maar och! wat help 't mij, als de Koning, in der hitten
 10 Zijns toorns, in plaats van dank, mij aan 't tapijt wou spitten.
 Mijn vroomheid evenwel zoo lang dede haar beklag,
 Tot dat ik, bruidegom, in Michals ermen lag.
 Nog dreef mij zijnen wrok, dat ik, met zure stappen,
 Ontweek mijn schoonvaâr in benaauwde ballingschappen.
 15 Koud was hij, wie mij hoofde: ik doch ontzei 't geweer
 Den wraak, als ik greep 't kleed, den kroes, en 's vijands speer,
 En liet mijn goede zaak bevolen 's Hemels throne,
 Tot dat de lijfknecht mij bood 's doên vervolgers kroone:
 Dies Iuda mij bedroop met 's balsems heilig vet,
 20 En Isr'el ander maal, zoo fluks als Isboseth
 Zijn leste doodstuip kreeg. Na ging zich David kwijten
 Aan 's Heeren Ark, die hij beschaauwde met tapijten:
 Maar 's Konings ijver wierd te schendig uitgeblusht,
 Als hij 't koraal had van Urias bruid gekust.
 25 Mijn boet, die vlekke afwiesch. Mijn daden zal ik zwijgen,
 Vermids 's Geests heil'ge blaân bebloed zijn van mijn kriegen:
 Daar 't vuur stuift van mijn staal in 't slaan van d' onbesneên,
 En smoelen in haar assche en bloed de doode steên:
 Daar Absalon te droef gaat sluiten zijn historie,
 30 Als hem mist ondersteek te doen zijns vaders glorie:
 Daar van drie roeden ik, gedrukt, één kiezen ga,
 Om dat ik wik mijn kracht van Dan tot Berseba.
 Wie meer begeert van hem, wiens graf nog groent van palmen,
 Die luister, hoe zijn herp wekt d' echo van zijn psalmen,
 35 Daar David offren gaat zijn rijke diadem
 Den Koning van het oude en 't nieuw' Ierusalem.

S A L O M O N,
DE WIJSHEID.

Eccles. 47.

O, hoe wel leerdet gij in uwer jeugd, en waart vol ver-

David. 4. Star, voorhoofd. — 7. Potshoofd, plompen kop. — 10. Aan 't tapijt spitten aan den wand spietsen. — 15. Dood (om koud). — 24. Koraal, lippen. — 28. Smoelen, smeulen. — 30. Als hij er niet in slaagt zijns vaders glorie afbreuk te doen.

stands, gelijk als het water het land bedekt, en hebt
het alom met uwe spreuken en leeringen vervuld!

- Mijn haargesternt', met goud en puik van diamanten,
Bekoorde Adonia, die tegen mij ging kanten
Zijn overschaâuwd bedrog, en na mijn kroone stak,
Nu een, nu ander werf; maar laas! hij viel te zwak,
5 Al waar zijn hals van goud. Ik, zonder om te kijken,
Mijn leen verzeekren ging mijn zaad met houweliijken,
En plukte uit Pharos hof die overkijkerblom,
Die in mijn ermen viel te Sion willekom.
De feest gevierd, ik God te Gibeon ging offren,
10 Daar hij mij bood den keur van vier voltooide Joffren.
De Wijsheid kipte ik uit: hij schonk me ook d' ander drij:
Dus bleef mij Wijsheid, Eer, Gezondheid, Rijkdom bij.
Mijn wijsheid blonk in 't pleit, als 't kind, nog niet in stukken,
De ware moeder 't hert kwam uit haar boezem rukken:
15 In d' heil'ge Tempelbouw: in 't brommen van mijn hof:
In 't wijen van Gods kerk: in d' uitgeborsten lof,
Die voor mijn aangezicht, oon Salomon te smeeken,
De schrandre Koningin kwam honigzoet uitspreken:
In 't blad vol majesteit, dat ik mijn nazaat lang
20 (Daar ik een leeger speel), een hooge, een englenzang.
De glorie wierd benijd mijns Godheids ongeschonnen,
Die mijn paleizen proppte, als Hemelen, vol zonnen.
Gezondheid voede mij met een zoo sterke reuk,
Dat aan mijn voorhoofd nooit zag d' ouderdom een kreuk.
25 Mijns Rijksdoms Alchimie deê, dat gantsch Palestijnen
Blonk, als een Hemelrijk, vol bliksems en robijnen.
Het zilver was als lood, 't Opiriesch goud als tin,
De peerle als keizelsteen; maar och! de valsche min,
Die troetel-Venus met haar lodderketelingen,
30 Was oorzaak, dat wij ons en God vergeten gingen,
En bogen onzen nek voor 't juk van haar geboôn,
Die vleyende ons betrok te dienen vreemde Goôn,
Zoo lang tot d' Hemel zag, met 't aanzicht vol misnoegen,
't Beeld in ons uitgewischt, dat wij van Christus droegen.

Salomon. 1. Gesternd, met sterren gekroond. — 3. Bewimpeld. — 6. Mijn zaad, 3e nv. — 7. Puikbloem. Zie bl. 249, r. 32. — 17. Smeeken, vleyen. — 19. Lang, toereik. — 20. Leeger, lager. Volgens Van Lennep, zou „leeger” op de Spreuken. „hooge” op 't Hooglied, „englenzang” op Davids psalmen slaan. — 25. Men verhaalt, dat Salomon zou verstaan hebben goud te maken.

ELIAS,
D' OPGENOMENE.

Eccles. 48.

De Profeet Elias brak voort gelijk als een vier, en zijn woord brande als een fakkel.

- D En Hemel, als ik sprak, ontzeide 't aardrijk regen:
 Dies aan de beke Crith ik wachte 's Heeren zegen:
 Daar 't zilver van de vliet mij strekte lafenis,
 En van twee raven steeds verzorgd wierd mijnen disch.
 5 Als 't vocht was opgedroogd, mijn spoor na Zarpath strekte,
 Alwaar een heil'ge weêuw haar jongste tafel dekte:
 Doch haar barmhertigheid, die mij geherbergd had,
 Nooit meel noch olie faalde, in kruike noch in kad;
 En als zijn doodsnik gaf de zoon van mijn weerdinne,
 10 Op mijn verzoek hem God van nieuws blies 't leven inne.
 De Priestren Baäls ik verwon met d' hulpe Gods,
 Doen 't vuur om 't altaar spookte op Carmels hooge rots,
 Daar mijn gebed opsteeg en der Samaritanen
 Aamachtigheid versloeg met lang gewenschte tranen.
 15 Nog week ik Iesabel, als mij, in hongersnood,
 Bracht d' Engel Gods een flessche en Hemels wittebrood,
 Waarmeê mijn hert vertroost een dagvaart kost verdragen
 Van nachten vier maal tien en effen zoo veel dagen,
 Tot dat ik d' heuvel Gods genaakte, en zag een vonk
 20 Van 's Heeren heerlijkheid op 't ruim voor mijn spelonk,
 Daar mij Iehova streng te last legt, zijnenhalven,
 Hazaël en Iehu tot Koningen te zalven,
 Elisa tot Profeet. Na zag ik Naboths druk,
 Den vloek van Iesabel, en Achabs ongeluk.
 25 Ahasia vernam van mij, door zijne boden,
 Dat hij Baälzebub vergeefs smeekte in 's doods nooden:
 Zijn hoofdliê, die hij zond om mij te grijpen stuur,
 Ik blaakte tot twee maal met eislijk Hemels vuur,
 De derde ik in genade ontving, en zag verbolgen,
 30 Hoe 't hof eerlange in rouw 't gebalsemd lijk zou volgen.
 Niet lang na dezen God mij in een koetse opnam,
 Wiens peerden schuimden vuur, wiens wielen waren vlam:
 En zag van boven af den anderen Elias,
 En namaals op 't gebergt' de klaarheid van Messias.

ELISEUS,
ELIAS' NAVOLGER.

Eccles. 48.

Doen Elias in het onweder wech was, doen kwam zijnen
geest rijkelijk op Eliseum: te zijner tijd verschrak hij
voor geen Vorsten, en niemand kost hem overwinnen.

- NA dat mijn meester, die beschaduwde had mijn haren,
Was met zijn zegekoets ten Hemel ingevaren,
Zijn geest ruste op mijn brein tweevoudig: met zijn kleed,
Dat hem ontviel, 's Iordaans kwikzilver ik doorsneed.
- 5 't Nat wij te Iericho met heilzaam kracht vervulden.
Twee beeren ongetemd, die dol van honger brulden,
Wraak namen van den smaad, die mij was aangedaan
Voor Bethel, eer ik kwam ter poorten ingegaan.
Edom, met Iosaphat, en 't hoofd der Israëlieten
- 10 Verkondige ik 't verderf en val der Moabieten.
De weduwe ik ontzet, die zat verschuld te zwaar:
En zie, dat mijn weerdin haar zoon kust binnen 't jaar,
Dien namaals ik verwekte, als, zijn gezicht gebroken,
De dood zijn lichten met zijn schelen had geloken.
- 15 De bittere kompost ik verzoete, als 't jonge rot
Roept: „Help! o help, man Gods! de dood is in de pot!”
De gerst ik zegen, die de struismage in gaat slokken,
Verzadig tien maal tien, die walgen van de brokken.
De veldheer, die melaatsch mijn onderwijs nam aan,
- 20 Ging krank, en liet gezond de zwalpende Iordaan.
Gehazi gierigheid erft Namans kwale ellendig.
't Gezonken ijzer ik maak driftig te behendig.
De lagen der Syriërs ondekke ik, die daar na
Geblindhokt zijn verdoold mids in Samaria.
- 25 Samariën, omringd met wagenen en rossen,
Vertrooste ik eer haar d'erm des Heeren kwam verlossen.
Ik wake om mijn weerdin, die 's hongers knaagworm vlood:
En boodschap Benhadad zijn leven en zijn dood.
Mijn knaap den Iehu zalft tot hoofd van Jacobs stammen,
- 30 Die Achabs huis uitveegt door 't Goddelijk vergrammen.
Op stervens oever nu, van krankheid mat en traag,
Ik Ioas 't hert verblij met d' aanstaande onderlaag
Van Assur: en verscheën ik nog verwek den genen,
Die in mijn grafsteê, dood, slechts roert mijn doode beenen.

Eliseus. 13. Verwekte, opwekte van den dood. — 15. 2 Kon. IV, 39.
— 22. Driftig, drijvend. Te, zeer.

MICHÆAS,
DE VERTOONDER.

3 Reg. 22.

Zoo waarachtig als de Heere leeft, ik wil spreken wat mij
de Heere zeggen zal.

- A Ls 't heir van Iosaphat, en Achab met zijn knechten,
In 't harnas blonken nu, om Ramoth te bevechten,
Riep 't rot van Iesabels profeten: „'t Zal wel gaan,
O helden! trekt vrij op, Iehova zal ze slaan!”
- 5 Mijn raad hiertoe gebeên, ik riep: „Leg af uw wapen,
't Heir Israëls ik zie, als herderloze schapen,
Verstrooyen op 't gebergte, en overrompeld vliên:
Gij, Koningen! ontwaakt; uw zienders niet en zien:
Een schalke leugengeest juicht op haar bedeltongen,
- 10 En smeekt uw onderlaag en broeit zijn leugenjongen!”
Ik eindig naauwlijks, of de Koning, vol van spijt,
Mij volslags met zijn vuist op 't kinnebakken smijt.
„Hoe!” roept hij, „heeft met ons niet 's Drieheids Geest ge-
sproken?
- Hebt gij 't geheim alleen des Heeren dan geroken?”
- 15 Mijn onschuld grijpt geen plaats. Zij scheuren mijnen rok,
En kluisteren verwoed mijn scheenen in den stok.
De legers gaan te velde, en vinden op de beenen
Den vijand toegerust, veel vroeger als zij meenen.
Hij wijkt hun niet één voet: zoo wrokken zij te gaâr.
- 20 De Filistijn geherd neemt kloek zijn voordeel waar,
Rent op haar vleugels aan, en ketelt zich in 't moorden,
En breekt van wederzijds de kracht van haar slagorden.
Een ruiter lost zijn peze, en, eer men toeziet, schier
Hij, tusschen 't hangsel en het koninklijk pantsier,
- 25 Den Koning Achab groet, die voelende 's doods vlagen
Den aftocht blaast te spade, en opgeeft in de wagen
Zijn ziele, met het bloed dat 't gulden harnas smet
En 't zammet van de koets; die wierd eerlang genet
Van troeteljuffren, van jachthonden en van brakken,
- 30 Die d'edeleid versmaân en 't bloed gestolkt insnakken,
Daar 't Iezabel betreurt, die in haar tralie ligt,
En met rouwsluyers bergt haar rouwig aangezicht,
Beklaagt haar bedgenoot, en Micha voor een vrije
Kent, nu de fakkel klaar licht van zijn profecije.

Michæas. 12. Smijt, slaat. — 16. Stok, strafftuig. — 23. Schier, schie-
lijk. — 28. Genet, vrijgemaakt. — 29. Troeteljuffren, lichtekooyen. —
31. Tralie, getralied venster. — 33. Voor een vrije kent, als vrij erkent.

IONAS,
DE BOETPREDIKER.

Matth. 12.

Gelijk Ionas was in de buik des walvisch drie dagen en drie nachten, alzoo zal de Zone des menschen wezen in het herte der aarden, drie dagen en drie nachten.

- Zoo ik de Alomheid vlood, die alszins uitgegoten,
 Als in zijn ingewand de wereld draagt besloten,
 En Iapho t' ooge ontschool en viel als in een flauwt',
 Na dat het lang in zee hadde in 't verschiet geblaauwd:
 5 De brand van 's Hemels toorn de pekels fluks deë zwillen,
 Dat zelf den stuurman 't herte in 't lijf bestond te schrillen,
 En angst zijn haren rechte, al eer men toezag voort,
 Lag zeil, en treil, en mast, en boegspriet over boord.
 't Gebulder steurt mijn ruste: elk jammert ongeduldig;
 10 Men loot na d'oorzaak; 't lot op mij valt, die ben schuldig
 Aan 't algemeen gevaar! Nog roeit men, maar o wee!
 Vergeefs; dus wordt elks vloek een offer in de zee,
 En 't aas eens walvisch haast, die, zonder zich te belgen,
 Mij levend' gorglen kan, verdouwen, en verzwelgen,
 15 Huisvesting gunnen meê, drie dagen al geheel,
 En braken weêr aan strand met opgespalkte keel.
 Verrezen zijnde, 't lof wij brengen, die wij zochten
 In 's afgronds afgrond diep, in 't monster vol gedrochten,
 En gingen Ninive d'aanstaanden ondergang
 20 Verkondigen, die God zoude eindigen eerlang.
 Het volk beroerd (zoo fluks het merkte hoe God haarlieden
 Kwijtschelding van 't vergriep en 't leven aan kwam bieden,
 En dat er hoop was, om door boete zich t' ontslaan
 Die dreigementen, en den Hemel t' ondergaan)
 25 Hun smette in tranen van bekeering af ging wasschen:
 Zijn marmor de monarch zelf vloeren ging met asschen;
 Blootshoofds hij assche in plaats droeg van een diadem;
 Zijn hand was scepterloos; erbarmelijk zijn stem;
 Een harenkleed zijn zijde en purper; zijn hoveeren
 30 Hij schorste, en vastte, en riep de goedheid aan des Heeren
 En zijn barmhertigheid, die, als zij zag beschreid
 Het aangezicht des volks, van Gods gerechtigheid
 Het uitgetogen staal stak weder in de schede,
 En hun trompetten liet den aangenamen vrede.

Ionas. 3. Iapho, plaatsnaam. — 6. Schrillen, ijzen. — 12. Elks vloek, Ionas. — 13. Belgen, koren (van de maag). — 18. 's Afgronds afgrond, de maag van het zeemonster. — 24. Ondergaan, ontduiken.

EZECHIAS,
DE GODSDIENSTIGE.

Eccles. 48.

Ezechias dede wat den Heere wel behaagde, en bleef standvastig op den weg Davids, zijnes vaders, als hem Esaias leerde.

- t' Aad Isacs, dat misleid was d' afgoôn nagelooopen,
Ik toomde, en sloot 't portaal des heil'gen Tempels open,
In d' intreê van mijn rijk: en ijverde zoo lang,
Dat de oude godsdienst weêr herbloeide in volle zwang.
- 5 De koopren slang, die aangebeên was van 's volks zothed,
Ik brijzelde en beloeg haar snoô metalen godheid.
Den Assyriêr zijn tol te brengen was ik moê,
En overtrok gebergte en steên, tot Gaza toe.
Maar Salmanasser, om zijns rents verloop t' onvreden,
- 10 Samariën gewon en voerde 't volk in Meden.
Het heer van Sanherib hem volgde, en, op de been
Geraakt, in Iuda ging vermeestren al de steên.
Mijn hert bestorf: dies, om zijn wrake te verzachten,
Wij 't goud van 't heiligdom en 't zilver hem toebrachten
- 15 Te Lachis; maar vergeefs, als hij het hadde ontvaân,
En voor Ierusalem kwam zijnen leger slaan,
Schoon of ik vroeg den muur verzorgde, en alszins dempte
De bornen rijk van nat, de sterren hij beschempte.
Mijn kleed ik scheur. Mijn stut in rouwe is Amos' zoon,
- 20 En d' Engel, die versmaadt Gods glorieijken throon,
Die met den stalen boog zijns gramschaps ééns t' ontspannen,
Kwetst twee-maal honderd-duist min vijftien-duizend mannen:
Dies 't overblijfsel vlucht met Assur: maar mijn feest
Gesteurd wordt, als het lijf der zielen afscheid vreest.
- 25 Gods gunste aan 's levens web knoopt acht en zeven jaren,
En, tot waarteeken, doet de zon te rugge varen
Tien schreden met zijn koetse; en frisch, van nieuws gezond,
Ik God love in zijn kerk, de derde morgenstond.
Dan ach! wat was 't ons nut, doen, blijde aan alle kanten,
- 30 Wij openden ons praal voor Babylons gezanten,
En Esaias ons boodschapte, met wat smaad
't Huis Jacobs zuchten zoude op d' oevren van d' Euphraet,
't Huis Isr'els einden zou zijn hemelsche gezangen,
En aan de wilgen droef zijn herpen laten hangen.

IOSIAS,
DE GODZALIGE.

Eccles. 49.

Iosias name is gelijk als een edel reukwerk uit der apotheken; hij is zoet gelijk als honig in de mond, en als snarenspeel bij den wijn.

- IK was nog kindsch en teêr, als Iuda ging mijn hersen
Met 't vaderlijk cieraad en goud van Amon persen.
Den Hemel op mij loeg en offerde zijn gunst
Mijn jeugd, in 't oefenschool van wel-gebiedens-kunst:
5 Waarom, als nu mijn ernst de wulpschheid had verslonden,
Ik, wat aan 't heilig choor bouwvallig werd bevonden
Herplaasterde; en zoo haast als Saphan voor ons las
Het wetboek, dat zoo lang vervreemd te zoeken was,
En wij begrepen, hoe de Vaderen besmeurden
10 Den godsdienst, wij bedroefd 't geplooid purper scheurden,
En gingen Gods geheim ontvouwen door zijn tolk,
Die ons de aanstaande straf aanduidde van het volk,
En trooste met de zoen, verworven voor ons-zelfen.
Ik vurig d' heil'ge blaân in d' heilige gewelven
15 Liet opslaan, en elks oor Gods wet bazuinen blij,
Waarom fluks Iuda zich verplichten ging met mij,
De Rei der Priestren Gods den Tempel raagde t' zamen,
En veegde de afgoôn uit, met Baäls poppekramen:
Broêr Moloch, Asthoreth, en Camos, Milkom ook,
20 Den geest opgaven met onmenschelijk gespook.
Haar Priestren, die tot asch vermaalden 's volks gebeente,
Ik rooste levendig op 't bloedige gesteente.
De wichlaars roeide ik uit, die logentaal bediën.
In 't gantsche Iuda beeld noch grouwel werd gezien.
25 't Vergeten Paaschfeest, 'twelk de jaren overtraden,
Wij statig vierden, en erkenden Gods weldaden
Den vaderen betoond. Maar als ik, na een wijl,
Ontmoete met mijn heir het heikracht van de Nijl,
Rampzalig eenen schicht mij kwetste, en thuis gezonden
30 De koninklijke ziel van 't lichaam werd ontbonden,
'tWelk, in 't gewijde graf der Koningen geleid,
Van Ieremias werd en Israël beschreid,
Vermits geen Koning ooit gezalfd en was voorhenen,
Die in godsdienstigheid, als ik, hadde uitgeschenen.

ESAIAS,

DE EUANGELISCHE PROFEET.

Eccles. 48.

Esaias was een groot en waarachtig profeet in zijn profeciën.

- Mijn vader Amos was, en Koning Azarias
 Mijn broeder. Ik bestond, in 't afscheid van Ozias,
 In 't ambt te treên, daartoe den Hemel mij voorzag
 Eer ik nog zuigeling in 's moeders voorschoot lag:
 5 In 't ambt te treên, zoo haast mij God beriep van Boven,
 Als ik zijn glorie zag en 't heerschaar hoorde loven
 Zijn groote majesteit, wiens glansen, veels te sterk,
 De posten siddren deên van ons gewijde kerk:
 Als d'Engel, licht van pluim, mijn lippen snel genaakte,
 10 En zuiverde met vlam, die op 't hoog altaar blaakte.
 Ik waakte in mijnen plicht, mijn mond was een trompet,
 Waardoor de geest uitblies luidruchtig Moyses' wet.
 Nu zocht ik Jacobs heil met dreigen, nu met smeeken:
 Als zij, van 't heilig spoor verdwaald en afgeweken,
 15 Met d'onbesnedene haar afgoden volgden naar:
 Dies aarde en Hemel wij aanriepen over haar,
 En wekten ze, wanneer van verre wij genaken
 De legers zagen, die God wapende ter wraken.
 Wat drukte ons, dat men vond gerechtigheid zoo schaars!
 20 Wat walgde ons t'offren van een hoopen huichelaars!
 Doch mijn vrijmoedigheid, die Koningen en Vorsten
 Trad onder oogen, en 'tgeen zij verbreuken dorsten
 Afeischte, en voorhiel waar zij waren toe verplicht,
 Manasse niet ontzag; wiens grimmig aangezicht
 25 Riep 't vonnis over haar, en nam zijn welbehagen,
 Met een getande balk mijn lenden te zien zagen,
 En 't rinklende gebeent', dat vier maal zestien jaar
 't Profeetische ambt bekleede en spijsde in 't openbaar
 D'hongrige zielen, die, deemoedig en verslagen,
 30 Verschrikt van Sinaï, vol onweêrs, ijvrig zagen
 Op den Messias, op den Reus, den Raad, den Held,
 En 't Offerlam, dat ik zoo duidelijk had gemeld,
 En afgeschilderd, hoe zijn bloed wiesch 's werelds vlekken,
 Dat éer Euangelist ik, als profeet, mag strekken.

Esaias. 22. Verbreuken, misdoen. — 25. Haar, Esaias' vrijmoedigheid.

IEREMIAS,
DE VROEGPREDIKER.

Eccles. 49.

Ieremias was in 's moeders lijf uitverkoren tot een profeet,
dat hij uitroeyen, breken, en verstoren, en wederom
ook bouwen en planten zoude.

- V Raagt iemant mij van waar, van wie kwam Ieremia?
Mijn wieg was Anathoth; mijn vader was Hilkia,
D' Aartspriester, die, o heil! het wetboek wel te pas
Vond, dat zoo lang gewenscht te wijd om zoeken was.
- 5 Iehova, die mij, vóór mijn tijd, hadde uitgezonderd,
Mij zalfde tot zijn knecht, zoo vroeg, dat elk verwonderd
Mijn jongelingschap met de ontzichlijkheid bekleed
Zag van een predikant en Goddelijk profeet.
't Lijk van Iosias ik bedaauwde met mijn tranen.
- 10 Het twaalestammig volk, met dagelijksch vermanen
En dreigementen, ik te weeren zocht van 't kwaad:
Helaas! maar al vergeefs: zij hielden 't al voor praat.
Met scherpe diamant en ijsre griffe, o smerte!
De zond' geprent was in de tafel van haar herte.
- 15 D' aanstaanden ondergang des stads, die te gemoet
Ik in 's geests spiegel zag, bekeering wrocht noch boet'
In iemants ziel, maar elk voor ander bleef halssterker:
De Waarheid vond geen heul: zij smeten ze in de kerker,
Schoon Babel drie maal met haar sabel; hecht van sneê,
- 20 Ierusalem beangst haar vlaggen strijken deê:
Mijn woord en gold er niet, voor dat de stad gewonnen,
Den Koning wierd ontroofd 't schoon aangezicht der zonnen;
Na dat zijn afkomst, die gehoopt hadde op zijn leen,
Vóór hem gesneuveld, viel in 't ijzer der Chaldeên,
- 25 En hij geketend aan d' Euphraat zat op het oever,
En hoorde 't guichelspel zijns vijands langs hoe droever.
Genaken ik van verr' zag, over dal en berg,
Als Isr'els heiland en verlosser, den Monarch,
Die Perzen hiel te leen van God: dies ik voor henen
- 30 Het volk vertrooste, dat de boei droeg voor de scheenen:
Doch niet zoo zeer met hem, als met die Siloa,
Die held, die geestelijk zou volgen David na,
En 't hoofd vermalen van d' ervvijand, die de zielen
Der menschen boeide, die in 's Hemels ban vervielen.

Ieremias. 4. Te wijd, zeer ver. — 7. Ontzichlijkheid, wat ontzag
baart. — 23. Afkomst, kroost. — 28. Monarch, Cyrus.

EZECHIEL,
DE GROOTE ZIENDER.

Eccles. 49.

Hezekiël zag de heerlijkheid des Heeren in een gezichte,
dat hij hem wees uit den wagen Cherubim. Hij heeft
geprofeteerd tegen de vijanden, en troost verkondigd
dien, die daar recht doen.

- Nebucadnezar had zijn tenten naauw gespannen
Rondom Ierusalem, om Iuda te vermennen,
En uit zijn elpen stoel te worpen Iojakim,
Die, met zijn leenheer tol te weigren, zijnen grim
5 Hadde over hem gewekt, of onze Vorst verslagen
Mij kwam 't geheimenis van Gods geheim afvragen:
En als hij merkte, hoe 's volks godloosheid overlang
Den Hemel afgetergd had Sions ondergang,
Die, eenmaal vast gestemd, in 's Heeren toorn verbolgen,
10 Onwederroepelijk geschapen was te volgen,
Hij fluks, behoudends goed en leven, overgaf
De stad; maar d'onbesneên hem sloeg in 't ijzer straf
En sleepte hem, neffens mij, daar Chebar steeds de muren
Van Nimroth gaat met zand en keizelsteen schuren.
15 Hier hadde ik op den hals geladen ieders smaad,
Om dat ze den tyran, op mijn bevel en raad,
De poorte ooit open deên, en leenden zin noch ooren,
Wat ik haar toeriep van Ierusalems verstoren:
Dies mij Iehova van zijn glorieijken thron
20 Kwam om zijn majesteit t'aanschouwen vrundlijk noôn.
Mijn ziel in 't aanschijn kreeg twee recht doorgaande lichten,
En met verwondren zag veel hemelsche gezichten,
Die ik het volk tot troost, en tot vermaning meê,
Ging openen, opdat mijn profecije steê
25 Mocht grijpen in 't gemoed der gener, die, als slaven,
Den heidenschen Monarch haar zweet ten offer gaven.
't Verstrooyende geslacht, dat droevig en ontsteld
Ging dwalen heen en weêr, als schapen over 't veld,
En gras noch loof afschoer op Babels maagre heiden,
30 Met dezen Herder ik vertrooste, die zou weiden
De stammen in het groen der beemden, die voortaan,
Door zijn barmhertigheid, zoo heerlijk zouden staan
In groei en bloei, zoo haast als Israël te stade
Kwam een slagregen van Gods goedheid en genade.

Ezechiël. 27. 't [Zich] verstrooyende geslacht staat in den 4n nv.

— 30. Jesus Christus.

DANIEL,
DE GODGELEERDE.

I Mach. 2.

Daniël wierd om zijn onschuld van de leeuwen verlost.

- D Oen 's Konings oogen drok en bezig weiden gingen
 In 't koninklijk geslacht en 't puik der jongelingen,
 Zij staren bleven bot op mij, die, als een starr',
 Mijn blonde kuif opstak, als 't hof te Sinear
- 5 Behagen in mij schiep, en liet mijn brein opkweken,
 't Welk wijd leerde over 't hoofd in drie maal vijftig weken
 Mijn meesters, en hoewel ik sober, als Gods knecht,
 Voor 's Konings lekkernij verkoos het moesgerecht,
 Mijn aanschijn, wel gevleescht, gezonder men zag blozen
- 10 Als andre, dien 't banket walgt en steeds bastert kozen.
 Maar als 's Monarchen droom ik nu t'ontdekken kom,
 Daar al de Magi der Chaldeën voor bleven stom,
 Nebucadnezar mij verhoogt, en doet de zielen
 Van 't pratte Koninkrijk voor mij ter aarden knielen.
- 15 Na zag ik Babels hoofd, verbannen van Gods geest,
 Bedauwd in 't veld, het gras afsnoeyen als een beest.
 Belsazer namaals (zoo hij, godloos en verwaten,
 Ontwijde, in 't slempen, 't goud van d' heil'ge tempelvaten,
 Terwijl de boelen met 't albafter van haar borst
- 20 't Wellustig lodderoog verletten van de Vorst)
 Ik melde zijnen val: als hij, vol schriks en beven,
 Zijn vonnis op de wand zag onverhoeds geschreven,
 En korts hadde uitgediend, als diadem en staf
 En 't purper van zijn leën hij Meden overgaf:
- 25 Daar ik, te zeer ontzien om mijn droomkundige hersen,
 Den Nijd wierd tot een buit, vermids ik 't hoofd van Perzen
 Ontzeft met Godlijke eer t'ontmoeten, dies zij dol
 Mij gaf tot eenen roof den leeuwen in het hol:
 Maar d' Englen, door haar kracht, het woën der dieren temmen,
- 30 De leeuw het brullen staakt en laat zijn lokken kemmen,
 En vast ter tijd toe ik ontkerkerd, hij verblijd
 Mijn vijand met zijn kies en klaauwen motst en rijt:
 Dies orgelt ieders tong van zelve en ongeboden,
 Dat Daniël alleen den God dient aller Goden.

Daniel. 1. 's Konings, nam. Nebucadnezars. — 10. Bastert, onreine spijs.
 — 15. Babels hoofd, Nebucadnezar. — 32. Motst, stukscheurt. Zie v. 24
 van Phineas.

DE TWAALF PROFEETEN,
OF REI DER ZIENDERS.

Eccles. 49.

Ende der twaalf Profeten gebeenten groenen nog daar zij
liggen: want zij hebben Iacob getroost, en verlossinge
toegezeid, die zij gewisselijk hopen zouden.

- M**Oseas! zijt gegroet, die, met uw profecije
't Huis Jacobs zuivren wilt van zijn afgoderije:
Met Ioël, die van verre afdalen zag den Geest
Als een slagregen neêr op Sions Pinxterfeest.
- 5 Leeft lange, ô Amos! die vloodt uw gewolde vliezen,
En weide zielen, als u d' Hemel kwam verkiezen.
Obadja, zijt geloofd! die Edom, al voorlang,
De roede hebt laten zien van zijnen ondergang.
- Gij, Ionas! uwen lof steeds bruisen moet en vlieten,
10 Vermids gij hebt bekeerd tot God de Ninivieten.
Micheas, u zij heil! die Bethlems boerewal
Doet juichen, om dat God zich legerd in de stal.
- Gij, Nahum! prijs behaalt, die Ninive bewaakte,
En waarschouwde, eer haar val rechtveerdelijk genaakte.
- 15 O Habacuc! dat doch uw lofkrans eeuwig bloei,
Om dat gij los zaagt gaan de stammen zonder boei.
Zephania, uwen roem worde altijd weêr geboren,
Vermids gij naken zaagt Ierusalems verstoren.
- Haggai niemant wijk', die 't Joodsch gebouw versmaadt,
20 Om Christus' kerk, die in zijn geest getimmerd staat.
Maar Zacharias! o, wat zullen wij u wijden?
Die aller Vorsten Vorst zaagt op een ezel rijden?
- Met Malachias, die, na zijn verschulde plicht,
Een Engel henenzond voor 's Heeren aangezicht.
- 25 O heil'ge Ziendersrei! vermids gij boos noch nijdig
Te zamen komt, heel goed van inborst, onpartijdig,
Onnoozel, ongeveinsd, en niemants aanzien smeekt,
Maar, wat u d' Heil'ge Geest inluistert, tot ons spreekt,
- Met lippen zonder smet: ik op uw woord wil bouwen,
30 En in dees duistre nacht die valsche leeraars schouwen,
Wiens pad ter Hellen leidt, en Christus, mijnen Heer
En Heiland, zoeken bij de klaarheid van uw leer,
Het rechtsnoer des geloofs, het heldre licht der blinden,
De leidstarr', die ooit blonk voor alle Godsbeminden.

ESDRAS,
DE WETGELEERDE.

Esra 7.

Esra was een geschikt Schriftgeleerde in Moses wet, die de Heere de God Israëls gegeven heeft: ende de Koning gaf hem alles wat hij begeerde, na de hand des Heeren zijnes Gods over hem.

- A**ls Xerxes zwanger ging met ijver boven maten,
En Sion gunst toedroeg niet min als zijn voorzaten,
Hij Esdras oorlof gaf, om, vuriglijk en kuisch,
De dorpels te betreên van 's Heeren heilig huis.
- 5 Elk reê was, zoo ik sprak; 's volks vreugd men hoorde schaatren,
Daar zijnen tol d' Euphraat ontleent van mindre waatren.
De aanstaande reize onveil, die ons te dreigen scheen
Met nood en lijfsgevaar, door vasten en gebeên,
Verzekerden wij ons bij God, die 't vrij-geleide
- 10 Zijns Engels aan zijn kudd' gaf over berg en heide,
Tot dat te Salem wij der Priestren overhoofd
Toewoegen 't heilig goud, dat Assur had geroofd,
En deên op 't altaar 't smeer en 't ongel van de rammen
En bokken golven na 't gesternte, met roô vlammen,
- 15 Tot dankbaarheid, dat, wijd van 't slaafsche Babylon,
Zoo heuglijk over ons blonk 's ouden vrijheids zon.
Maar och! mijn hert bezweek, mijn ziel weemoedig treurde,
Mijn lokken trok ik uit, mijn kleederen ik scheurde,
Als mij ter ooren kwam, hoe, tegen Moyses' wet,
- 20 Het heilig zaad alom zijn kuischheid had besmet
Met 't goddeloos geslacht, dat heimlijk 't hert der Joden
Te neigen scheen tot haar belachelijke Goden:
Waarom de stammen ik verzamelde algemeen:
Die, voelende 't vergrijp, ter-stond met heilige eên
- 25 Den Hemel zwoeren dier, de uitheemsche bedgenooten
Te vliên, en van haar gunst en vrundschap te verstooten.
Het lovertenten-feest genakende, ieder doen
Op mijn bestel 't gebergt' ging plonderen van 't groen.
Men vlocht alom d' olijf, de myrth, en frissche palmen:
- 30 De Weêrklank op 's volks vreugd andwoorde met zijn galmen
's Wets heil'ge blaân ik las voor 't opgesteken oor
Van d' aangedrongen schaar, die bezig in 't gehoor
Zich-zelf vergat, en na geen huis heeft omgekeken
Vóór 't statig loverfeest gevierd was en verstreken.

NEHEMIAS,

DE HEILIGE BOUWMEESTER.

Eccles. 49.

Nehemia is altijd te loven, die ons de verdorven muren weder opgericht, en de poorten gezet heeft met sloten, en onze huizen weder gebouwd.

- Zoo haast sprak Perzen niet: „Nehemia! trekt henen, En bouwt de stad, daar 't graf bewaart uws vaders beenen”, Of ik versmade 't hof, en vond der priestren erf: Daarover Salems val en jammerlijk verderf,
- 5 Lang 't gras gewassen was. Denkt, hoe mij was te moede, Als ik mijn vaderland zag treuren in den bloede, En van Ierusalem de poorten en de muur Geblaakt, gescheurd, geschend, met ijzer en met vuur. Mijn oogen uitgeschreid en weder tot mij zelven
- 10 Bedaard, ik 't volk opwek in d' heilige gewelven. Elk tot der muren bouw wilveerdig in 't gemeen Beament mijnen eisch. Ik leg den eersten steen, Wien fluks een tweede perst; het was om verjolijzen, Te zien, hoe d' ernst der Joôn het steenwerk dede rijzen.
- 15 De Faam van 't stout bestaan fluks strekte een nieuwsgier tolk Aan Moab, Ammon, en het nageburig volk: Die, al van ouds jeloersch om Sion, zijn verdragen Ons 't metslen te verbiên met heimelijke lagen; En snakten na mijn ziel, daar 't al, naast God, aan hing:
- 20 Dies met een stoet hartsiers ik 't lijf verzeekren ging, En gaf den bouwliên, zoo ik 's vijands list doorsnuffel, Den degen in d' een vuist, in de ander hand den truffel, Den beuklaar bij de werk, om schutten slag op slag Van 't heir, dat zwert van nijd steeds op zijn luimen lag.
- 25 Mijn tafel ik vergat, de vaak week uit mijn oogen, Tot dat de heuvel Gods omgord was met een hoogen, Onwinbren wal, en 't oog des schildwachts, voort en voort, Bewaakte, nacht en dag, de valbrugge en de poort: Doen klom ons juichen naar 't gesternte, klaar van schimmer,
- 30 Om dat van derwaards was gezegend ons getimmer; De stad, bevolkerd weêr van 't priesterlijk geslacht, Zijn tiende Levi wierd geheiligd en gebracht, De godsdienst raakte in zwang, waarom mijn naam zal duren, Zoo lang Ierusalem derf roemen op zijn muren.

Nehemias. 1. Perzen, de Koning van Perzië. — 13. Verjolijzen, vrolijk te worden. — 14. Erns, naarstigheid. — 17. Verdragen, overeengekomen. — 19. Ziel, leven. — 20. Hartsiers, archers, boogschutters. — 23. Slag op slag, den eenen slag na den anderen. — 29. Schimmer, geflonker.

IOB,
DE LIJDZAAMHEID.

Hiob. 6.

Wanneer men mijn jammer woeg, en mijn lijden te
zamen in een schale leide, zoo zoude het zwaarder zijn
dan het zand aan de zee.

- G IJ, die u maakt voor God door 't murmureeren schuldig,
Komt herwaards. ziet, hoe Hiob zoo lijdzaam en geduldig
De lijdzaamheid uitbeeldt, en, voor elks aangezicht,
Zijn gouden zetelstoel van eenen misthoop sticht,
5 En zit behangen noch met zij noch purpen kleêren,
Maar met een mantel, rijk van rooven en van zeeren
En puisten geborduurd, gemijterd met een hoed
Van schurft, wiens lamper is slechts etter en vuil bloed.
De potscherf hem een staf en scepter wil verstrekken:
10 Waarmede hij openklouwt de zweren, die hij lekken
Laat van zijns huishonds tong, die op haar voordeel uit,
Snakt na de lekkernij van Hiobs bedragen huid.
Zoo pronkende hij van verr' gesneuveld ziet zijn knapen
In 't ijzer der Chaldeên, en zijn gewolde schapen
15 Van 's Hemels vlam geroost, zijn kemelen geroofd,
Het dak zijn vrolijk zaad gevallen op het hoofd,
In 't midden van haar feest, en als hij, straf bejegend,
Met een slagregen van veel rampspoên is beregend,
In plaats van troost, daar als amachtig hij na gaapt,
20 Ontmoet hem dus zijn helft, die in zijn ernen slaapt:
„Is 't nu niet wel gesteld? waar is nu Hiobs betrouwen?
Wat heil brengt het nu toe, op 's Heeren naam te bouwen?
Gij noemde hem uwen schild en schutsheer onversaagd:
Hij helpe u nu, indien hem vromigheid behaagt.”
25 „Ai! (zegt de martelaar) gij ratelt als d' onvroede:
Wij dulden 't kwaad van hem, die zegende ons in 't goede:
Naakt rezen wij in 't licht: naakt varen wij in 't stof:
Die 't leende, nam ons 't zijn: den Heer zij dank en lof!”
Zijn maagschap ook, tot troost vast neffens hem gezeten,
30 Een pijnbank strekte schier 's mans ongekreukt geweten,
Dat, rijk in God getroost door 't veel gepleegde goed,
Een blijde schare kwam van deugden te gemoet:
Tot dat, doorlouterd hij, in 't aanschijn Gods verkoren,
Hem 's Hemels goedheid gaf meer als hij had verloren.

TOBIAS,
DE GODVREEZENDE.

Tob. 2.

Tobias vreesde God meer als den Koning, en droeg de verslagenen heimelijk te zamen, en behield ze heimelijk in zijn huis, en des nachts begroef hij ze.

- M**Et herte Naphthali zal trotscher als voorhenen
 Zijn hoornen steken op, en met zijn ranke beenen
 Opsteigeren 't gebergte, om dat zijn doode faam
 Is opgewekt door mij, die vroeg den grooten naam
 5 Des grooten Gods aanriep, en die om niemants halven
 Bevekte mijn gemoed, doen elk de gulde kalven
 Ieroboams aanbad, maar, na des Hoogsten stem,
 Mijn eerstelingen steeds bracht te Ierusalem,
 Tot dat, met Isr'el ik vervoerd de boei most slepen,
 10 Daar Ninive gevrijd wordt van d' uitheemsche schepen,
 En daar, als andre, nooit mijn lippen zijn besmet
 Met 't voedsel, ons zoo streng verboën van Moyses' wet:
 Dies God mijn vromigheid mij komen liet te stade,
 Als 't hert des Assyriërs hij roerde met genade.
 15 Mijn vrijheid nu erlangd, ik evenwel verplicht
 Mij hiel te dwaden der bedroefden aangezicht,
 Tot dat Senacherib ontzei al wie mij hoofde:
 Wiens gramschap ik ontsloop, als hij mijn have roofde,
 Doen ik mijn broedren (die hij, in zijn grimmigheid,
 20 Versloeg) gekist hadde en in 't heimlijk graf geleid.
 Der dooden uitvaart was mij liever als mijn eten,
 Zoo fluks de bleeke dood het leven had verbeter.
 Doch mijn godvruchtigheid leed wederom aanstoot,
 Doen eenen zwaluwdrek mijns lichaams venster sloot,
 25 Daar 't morgenlicht door scheen: en of wel mijnen rouwe
 Met schimp ophoopten nog mijn magen en mijn vrouwe,
 Nog hiel mijn vroomheid aan: mijn ijver nog bekleef,
 Als ik in 't hert mijns zoons die gulde lessen schreef.
 Geprangd van armoede, ik mijns oudheids kruk in Meden
 30 Naar Gabel zond om 't geld: maar d' Engel Gods met vreden
 Hem weêr betreden de den dorpel van mijn huis,
 Met zijnen bruidschat en zijn Sara, hupsch en kuisch.
 Mijn lichten zagen 't licht, dat zoo lang was gedoken,
 Tot dat, ik levens zat, mijn kindren d' oogen loken.

Tobias. 16. Dwaden, afwisschen. — 17. Ontzet, den vrede opzet. —
 Hoofde, ten zijnent ontving. — 25. Of wel, hoewel. — 34. Mij de oogen
 loken.

MATATHIAS,
DE PRIESTERLIJKE KAMPIOEN.

1 Mach. 2.

Wij en willen niet bewilligen in 't gebod van Antiochus,
ende en willen niet offeren en van onze wet afvallen
en andre wijze aannemen.

- D At ging mij veel te na, dat ik van verr' de wallen
Van d' Heil'ge Stad met haar wachttoornen hoorde vallen;
Dat ik vernam, hoe die aartsvijand van Gods wet
Zijn schelmsche voetzool hadde in 't Heiligdom gezet:
- 5 Dat ook Antiochus dorst, godloos en verwaten,
Tot roof verklaren 't goud van ons gewijde vaten;
Dat hij zijn schouwspel zag aan menschen en aan vee,
En 't volk voor 't aanzicht van zijn afgoôn knielen deê.
Waarom, zoo fluks ons kwam, op Modins hooge rotsen,
- 10 De veldheer des Tyrans, in naam zijns meesters, trotsen,
Ik, met een hellebaard, die zwaar van koper woeg,
Hem en die valsche Jood den kop in flarden sloeg,
En, om de wet jeloersch, als dol en uitgelaten,
Het volk op 't marktveld ik bazuinde uit alle straten,
- 15 En wekte haar ijver op aldus: „Wat! is 't niet schand,
Dat hij, die onlangs zat gegijzeld en verpand,
Ons wetten stellen zal en onzen Godsdienst schenden,
En maken van ons kerk een grouwel der ellenden?
Wat, mannen! duldet niet, dat u die dwingland kruist,
- 20 Zoo lang gij houden kunt het lemmer in de vuist:
Wie ijvert, volgt mij na!” 't Woord droop naauw van de lippen,
Een wereld van menschen zich in holen en in klippen
Met mij verstak voor 't heir van die vermeten zot,
Die kwam te spaâ zijn hiel opheffen tegen God.
- 25 Wij streên in 't steengebergte, en zoo wij daaglijks wiesen,
Wij vaken d' onbesneên deên dansen door de spiesen.
Geen Sabbath onzen erm noch zeen'wen hiel verlet,
Als ons d' ervvijand zocht; de nood wist van geen wet.
Met wijf en kindren dus in ballingschap gevloten,
- 30 Wij stelden de eere Gods voor 's dwingelands geboden,
Tot dat onze ouderdom zijn zonen alle vijf
Vóór zijn verscheiden blies een krijgsmanshert in 't lijf,
En Machabeüs, die ons kwam in vroomheid nader,
't Zwaard ophief, en het ambt vervulde van zijn vader.

Matathias. 7. Aan den roof van vrouwen en vee. — 12. Die den afgoden offerde. — 16. Antiochus.

JUDAS MACHABÆUS,

DE VOORVECHTER.

I Mach. 3.

Judas verkreeg den volke groote eere; hij toog in zijn harnas als een held, en beschermde zijn heir met zijnen zweerde. Hij was vrijmoedig als een leeuw.

- A Ls Appollonius te trotsch mijn heikracht porde,
 Hij vond dien, die hij zocht, en hem het mes afgorde.
 De batse Seron, die dacht dat ik van 't gerucht
 Verveerd was, kwamen wij vernestlen op de vlucht.
- 5 Na, Gorgias ontvlood, als in zijn pauweljoenen
 Ik 't vuur stak: duizend werf vijf dappre kampioenen
 Het overrompeld heir van Lysias op 't veld
 Vermiste, als namaals wierd het overschot geteld.
 Ierusalem ik bouw tot troost der Isra'lieten,
- 10 En open 't hooge choor voor Priestren en Levieten.
 Den Ammoniet ik sla, met Beon, d' Idumeen.
 Datheman ik verkwik, en blixem steên aan steên.
 Timotheus ontwijkt mijn benden, die hem naken:
 Dies Ephron Carnaïm wij met ons tortsen blaken,
- 15 En vlammen na den roof, en slaan, eer 't woeden slist,
 Al wat er wapens draagt en aan de muren pist:
 En vinden zegenrijk den priesterlijken heuvel:
 Daar wij hem roemen, die nam wraak van 's vijands euvel.
 Maar als in 't Zuiden ons grijnst Edom aan zoo stuur,
- 20 Wij Hebron breken af tot molm, met staal en vuur.
 In 't land van Asdod, daar de blinde d' afgoôn eerden,
 Wij steên en vlekken gants het onderst' boven keerden.
 Doen d' elefant ten toon den Antiochus droeg,
 Ik 't onbesneden zaad zes honderd man afsloeg.
- 25 Als nu Nicanor komt, dat hij mijn glorie schake,
 Ik hem zijn rechter hand en hoofd afsnij tot wrake.
 Zoo haast de Faam ons doet den roem van Rome kond,
 Wij met 't Romeinsche volk ons houwen door verbond:
 En als Bacchides trok den smaad op 't strengst' te wreken
- 30 Demetrio gedaan, ik in 't gevaar bleef steken,
 Als mij mijn volk bezweek, daar 't leger ik ophiel,
 En in 't gevecht opgaf mijn ridderlijke ziel;
 Die, heemlende na 't choor der helden van der eerden,
 Het heldiesch lichaam liet doorregen van de zweerden.

Judas Machabæus. 2. Trok hem het mes uit den gordel. — 3. Bats, loos, sluw. — 4. Vernestlen, ontnestlen. — 12. Datheman, de vesting waarheen de Israëlieten gevlucht waren. — 15. Slist, ophoudt.

Hymnus of Lofzang^{XVIII}

VAN DE

CHRISTELIJKE RIDDER.

- E**ns anders Zangerin mag rijkelijken melden
 Den welverdienden roem van Jacobs oorlogshelden,
 Die, keerende uit 't gevecht, besprengd met brein en bloed,
 Liep eenen zoeten rei van maagden te gemoet:
 5 Ik zing des Christen helds strijdwapens en partijen.
 Groot-Hertog des geloofs! die door uw bloedig strijen
 Onze overwinning wrocht, en die gebenedijd
 Van zulken Ridderschap de dapper hoofdman zijt,
 Vergun mij, dat ik mag den eedlen Ridder roemen,
 10 Die Gij geweerdigd hebt na uwen naam te noemen,
 Die, gants op andre wijze als David was gewoon,
 Met zijnen kruisheer vecht om d' alderhoogste kroon.
 Heel korts in nare schaâuw, beschaduwde van de bladen,
 Wij 's heeten middags brand al peinzende versmadden,
 15 Daar ons de slaap bekruipt (terwijl 't gevogelt' kweelt)
 En voedt met zulken droom als ons gezang uitbeeldt:
 Ik zag van 't hoog gebergte in vlak gelegen velden
 Twee trotsche legers, die haar in slagoorde stelden,
 Belust elkanders kanse en voordeel af te zien,
 20 Of liever duizend doôn te lijden, dan te vliên.
 Zoo fluks men 't teeken geeft, roert ieder 't stof met voeten,
 Dat d' aarde schudt, als zij malkanderen gemoeten.
 De razernij vangt aan met een vermengd geluid,
 Dat na den sterren klimt en aan den hemel stuit,
 25 Wiens vrolijk voorhoofd haast veroudet van de rimplen,
 Wiens alderhelderste oog zelf schemert van de wimplen
 En van 't geslepen staal, dat, wederzijds gescherpt,
 Zoo vaak 't zijn vijand dreigt den blixem op hem werpt.

XVIII. Christelijke Ridder.

*Vondels eerste dichtwerken van zekeren onyang prijken met het boekverkoopers-
 teeken van Dirck Pieterszoon Pers: een Ridder, wien Pers zijn anagram in den
 mond heeft gelegd: „Ick stri op sno eerde”. Heeft dit Vondel dezen „hymnus” in
 de pen gegeven? Hij stelt het voor, of de inhoud een droomgezicht van hem is.
 De oudste bekende druk is van Paulus van Ravesteyn, t' Amsteldam, Anno 1620,
 en te gelijk verschenen met zijne drukken van „De Helden Godes”, „De Heerlijck-
 heyd van Salomon”, en het treurspel „Hierusalem verwoest”.*

Hymnus. 6. Groot-Hertog, Christus. — 14. Versmadden, versmaadden.
 — 26. Oog, de zon.

- 't Bloed stroomt tot een rood meer, welks heete baren bruizen,
 30 En droef luidt den adieu der zielen, die verhuizen.
 d' Eerwaarde Wijsheid Gods dees slachting vast aanschouwt
 Van haren heil'gen thron, in 't opperste gebouwd.
 Zij daalt van boven af met haar sneeuwite vlerken,
 En grijpt die meest uitsteekt in ridderlijke werken,
 35 Uit 't midden van den strijd, die vurig is en straf,
 En op een woeste plaats voert hem ter zijden af:
 „O, ridderlijk gemoed!” dus heeft ze hem aangesproken,
 „'t Is lang, 't is al te lange in 't harnas zich gewroken;
 't Is lang genoeg, aldus met David zich besprengd
 40 In 't Filistijnsche bloed, en 't dorstig zand gedrenkt;
 Zulk krijgen ben ik zat. Ontslaat u dit scherp ijzer;
 Dees' stalen borst ontgespt; gaat henen, wendt u wijzer
 Tot eenen strijd des geests, en tot dát oorloog vliedt,
 't Welk zoo vele eeuwen lang door 't geestlijk is bedied.
 45 Dit Christlijk wapentuig voor 't ander wilt omgorden,
 En op een nieuwe wijze een Christen krijgsman worden;
 Trekt deze rusting aan, en kiest die steile rots
 Tot eenen vasten borch; zulks raadt de Wijsheid Gods.”
 Eerbiedig antwoordt hij: „O hemelsche meesteres!
 50 Die waarlijk zijt alleen der schepselen voorgedesse,
 Waar hebbe ik ooit verschuld, dat gij mijns gadeslaat,
 En 't vreugdenrijk paleis uws lieven Vaders laat?
 Aanbedelijkste vrouw, wilt, vóór uw hemelvaren,
 't Gebruik dier wapnen mij eerst grondelijk verklaren.”
 55 De Wijsheid zegt: „Die helm is d' Hoop van 't eeuwig heil,
 Die schild 't beproefd Geloof, waardoor men, vranc en veil,
 Des Satans schichten schut, en uitbluscht in der ijlen
 Den brand, den helschen brand, van zijn geschoten pijlen.
 Dat zweerd is 's Heeren Woord; 'twelk wederzijds ontzeit.
 60 Die borstbeschermer kreeft, dat is Gerechtigheid.
 Die brooskens wel gepast, die vorstelijke schoenen,
 Is 's Euangeliums zoet vredenrijk Verzoenen,
 En d' hoeksteen Christus is, waarop, in al zijn doen,
 Zich vrij verlaten mag de Christen kampioen.”
 65 't Was naauwelijks gezeld, de Wijsheid, eerst verschenen,
 Heeft heiliglijk gespoekt, en is terstond verdwenen.
 De Ridder, al verbaasd of 't waarheid was of waan,
 Ontwapent zich op 't lest, trekt 's Wijsheids rusting aan,
 En, 't harnas aangepast, hij van des hoeksteens midden
 70 Steroogende hemelwaart aldus aanvangt te bidden:

59. Ontzeit, ten oorlog vordert. — Kreeft, kraag. — 66. Gespoekt, als geest verschenen.

- „O Veldheer onzes strijds! die, door uw bloedig zweet
 En roode wonden, hebt eens hoofdmans ambt bekleed:
 O waren Samson! die, verbrekende 's doods banden,
 Verpletterde den kop van alle uwe ervvijanden,
 75 En een schoon voorbeeld liet, hoe in dit jammerdal
 Elk krijgsknecht 't enge spoor uws kruisweps houden zal:
 O Kruisvorst! Kapitein! voorvechter en verbidder
 Van 't rood gesluyerd heir! aanschouwt, aanschouwt den
 Die uwe benden volgt en zijn behagen schept, (Ridder,
 80 Dat hij verwinnen mag, als gij verwonnen hebt!”
 't Gebed nog naauwlijks eindt, of d' Hemel geeft een teeken,
 Dat hem zijns Konings hulpe en troost niet zal gebreken.
 Fluks siddert al 't gebergte, en 't aardrijk daar-ontrent
 Een wolk van damp en rook uitbrakende opwaards zendt,
 85 En eer hij 't merken kan, zoo treedt hem onder oogen
 Een opgesmukte vrouw, die groot is van vermogen,
 Die beter een Godinne als sterflijk mensch gelijkt,
 En 't schoonste beeld beschaamt, dat in de spiegel kijkt.
 De rijkste bagge haar ciert, alszins is zij bepeereld;
 90 Haar plooirijk purper vloeit, haar p'ruik drukt een klein wee-
 Ja, 't is de Weereld zelf, wanneer hij 't wel beziet, (reld,
 Die met haar rechter hem een gouden kopschaal biedt,
 En met de slinker zwaait een waayer zwert van pluimen.
 Die rechte Joffrouw Sleeps, hoe steken haar de kruimen!
 95 Zij maakt een fiere gang, en 't schijnt alsof ze hem smeekt
 Met eenen zoeten lach. Nu luistert wat ze spreekt:
 „Vroom Ridder! wie gij zijt, door zonderlinge driften
 Ons uwe dwaalsterr' dringt, u heerlijk te begiften
 Met Rijkdom, Eere, en Staat, of Wellust, welk gij kiest,
 100 Behoudens gij u-zelf in onzen dienst verliest.
 Dit aardrijk ik bestier. De ontzichelijke zielen
 Der Majesteiten zelf voor mij ter aarden knielen,
 En zoeken steeds de gunst mijns Godheids met gebeên:
 Want ieder trotsch Monarch ontvangt van mij zijn leen.
 105 De Scepters deele ik om: de kroonen en de banden
 Van Koning, Vorst, en Graaf zijn zegens mijner handen.
 Met witte marmorsteen mijn hof ten wolken rijst,
 Dat 's pelgrims oog verlet en met verwondren spijs.
 Inwendig 't bont tapijt de wanden houdt gescholen.
 110 't Vertrek der zalen doet mijn hofgezin verdolen.
 Mij viert der Joffren reye, een wonderlijke pracht,
 Die door de traliën kijkt, en in de watergracht

89. Als zins, alom. — 98. Dwaalster, planeet. — 100. Ontzichelijke, ontzagwekkende. — 110. Vertrek der zalen, de bijkamers.

- Om tijdverlies somtijds zijn schaduwe laat spelen,
 Terwijl in 's lusthofs top de nachtegale kweelen;
 115 De blankgepluimde zwaan haar weelde uit 't water schept,
 En d' ooyevaar op 't dak met zijnen klepel klept.
 Zoo fluks mij d' avondsterr' toeknikt om t' avondmalen
 Ik mij ter disschen schik, daar duizend toortsen stralen,
 Daar 's tafels rug zich om den last der spijzen belgt,
 120 Daar ieder zilvren vlakt' zijn venezoen verzwelgt,
 Daar d' honger werd getergd van zoo veel lekkernijen,
 Dat 't suikerzoet banket men naauwlijks weet te vlijen:
 Daar uit een blaauw kristal, op konstrijk goud geschroefd,
 De most het hert verheugt, dat nimmer is bedroefd:
 125 Daar 't Goddelijk muziek van zang en spel, in d' ooren,
 Den weêrklank van 't gewelf zoo liefelijk laat hooren,
 Dat ziele en geest ontspringt, en 't lichaam ongetemd
 Al dansende in een zee van duizend weelden zwemt,
 Tot dat 't lijf, juichens moede en mat van 't stadig woelen,
 130 Een zoete nachtrust vindt in d' ermen van zijn boelen:
 Terwijl het wakende oog des torenwachts den borch
 Voor ongeval behoedt en veiliglijk verzorgt.
 O Jonkheer! is 't ook vreemd, dat wolken volks van verre
 Mij haasten te gemoet, en dragen aan de sterren?
 135 Dat der vergoder schaar zoo heftig om mij dringt?
 Is 't anders als klaar goud en zilver, dat hier blinkt?"
 „Vermomde tooveres! wech met uw valsch blanketsel!
 Wech met uw zoet vergift! en doet mijn ziel geen letsel.
 Uitwendig zijdi schoon, van binnen vol ellend:
 140 Uw heerlijkheid is kort: uw vreugd met droefheid endt:
 Uwe eere is wankelbaar: uw hoogheid dreigt te vallen:
 Van al 'tgeen gij belooft en geefdi niets met allen
 Als ramp en druk te loon den genen, die u dient.
 God hem zijn gunst ontzegt, wie zich met u bevriendt.
 145 U dreigt een eeuwig wee: uw lachen werd tot huilen,
 Als gij voor 't vierschaar Gods u niet en moogt verschuilen,
 Met al die uwen sleep te volgen zijn gewoon,
 Als 't vonnis werd geveld van God en 's Menschen Zoon.
 Verzieť u, Duivels zaad! verzieť u voor mijn schelden:
 150 Vliedt naar den afgrond toe, uw munt wil hier niet gelden."
 Voor zulken andwoord vlucht de Moeder alles kwaads,
 En eer 't de Ridder speurt, fluks weder, in haar plaats,
 Een vette poezel komt al nader t'hemwaards sluipen.
 Zij koestert vast een slange, en waant hem te bekruipeu,

- 155 Dies roept hij: „Verder niet, eerst andwoord op mijn eisch!”
 „k Ben,” zegt ze, „niet en schroomt, het ongebreideld
 Vleisch,
 Die niet verzwelgen kan, dat gij, door 's Geests afraden,
 Al de aangeboden gunst des Werelds gaat versmaden.
 Wat dolheid gadij aan? ai, arm onzalig man!
- 160 Ontslaat u van 's Geests juk, ontslaat u dien tyran,
 Die zoo veel zielen plaagt, en, vol van jaloezije,
 Haar 't leven bange maakt, en drukt met slavernije:
 Die 's levens lust benijdt: die 't lichaam pijnt en kruist,
 En als 't is afgereën, daar schielijk uit verhuist.
- 165 Zijn dienaars slaven zijn, en 't loon, dat zij beërven,
 Is, dat ze elks gaapsel zijn, en martelaren sterven.
 Ontzegt 's Geests dienstbaarheid: vertrouwt u 's Werelds
 Bruid,
 En in haar schoonheid weidt, zij munt te wonder uit.
 Verfoeit den engen pad: voldoet uws herten wenschen,
- 170 En volgt op 't breede spoor den braafsten hoop der menschen.”
 „Verleidster! zijdi daar!” de strenge Ridder roept,
 „Die 't oor de slange leent, en van 's Doods vruchten snoept!
 O snoode zielenpest, die, vleyende, ondertusschen
 Den Geest na 't leven staat, en poogt zijn zaad te blusschen,
- 175 Vermids hij lust noch trek tot uwe wetten heeft,
 En 't heil der zielen werkt, als hij u wederstreeft.
 Wat moeder dat gij zijt, mag aan uw vruchten blijken,
 Die alderminst Gods aard en 's Duivels gants gelijken.
 Afgoderije, haat, moord, twist, hoovaardije en nijd
- 180 Uwe eigen dochtren zijn, den Satan toegewijd.
 Laatst zwoer ik u den dood: dorft gij mij nog ontmoeten?”
 Zoo scheldt de Ridder 't Vleesch, en doodet voor zijn voeten.
 't Vleesch geeft aldaar den geest, en 't neemt zijn leste adieu.
 Maar aan de slinker zijd' hem weder, op een nieuw,
- 185 Een Ketter overvalt, heel statig, oud van wezen,
 Die, stikziende, altijd doolt, en brilt van veel te lezen,
 Die lezende versuft, en min tot kennis kooft.
 De Ridder spreekt hem aan, en vraagt, waarvan hij droomt.
 „t Was,” zegt hij, „al van ouds 't gevoelen veler wijzen,
- 190 Dat ijdel werd geloofd 's vleeschs opstaan en verrijzen,
 En dat elk kerkhof niet 't verstorven bleek gebeent
 Der doën opworpen zal, gelijk men dwaaslijk meent:
 Want zoo d' opstanding wat geloofs wordt toegeschreven,
 Ontwijfelijk het is geschied al in dit leven.

170. Braafsten, grootsten. — 171. Zijdi daar, daar je bent. — 174. Blusschen, 't leven benemen. — 183, 84. Spreek de rijmwoorden uit adju en nuw. — 193. Grielt, grabbelt.

- 195 Is 't niet een fijne klucht en rechte kinderspot,
 Dat 't lijf verrijzen zal als 't eenmaal is verrot?
 Zoo 't waarheid strekken mag, gewis, hoe wil men vloeken,
 Als elk om 't eerste grielt, en gaat zijn beenen zoeken!
 Daarbij verdicht men nog, zoo vreemd als praatgemeen,
 200 Dat Christus 't vierschaar Gods, zijns Vaders, zal bekleên:
 Maar zoo 't waarachtig is, wat zal men toe gaan schrijven
 't Vertragen van zijn komst, en 't stadig achterblijven?
 Want van dat 's werelds lamp eerst blonk aan 's Hemels glas,
 Nature een zelve blijft, en alle ding als 't was:
 205 D' een eeuwe d' ander volgt, d' een zomer volgt den andren,
 En hoe zeer d' aard veroudt, nog spoort men geen veranderen:
 Den hemel hemel blijft, d' aard aard, de zee blijft zee:
 Dies komt hij nimmermeer, of is te zelden reê."
 „Vlied,” zegt de Ridder, „vlied, Aartsketter! valsch verrader!
 210 Gaat, veilt uw logenkraam den Duivel, uwen vader;
 Gaat, preêkt den Sadduceên, en die geen hope en heeft:
 Ik waan niet, maar ik weet, dat mijnen Heiland leeft,
 Die, ware Ionas, uit 's grafs walvisch, na drie dagen
 Weêr 't licht des hemels zag: die zoo vele heil'gen zagen;
 215 En door die zelve macht, en door die zelve geest,
 Waardoor hij eens zijns zelfs opwekker is geweest,
 Hij 't menschelijk geslacht zal uit 's doods slaap opwekken,
 En voor den rechterstoel des grooten Rechters trekken,
 Wanneer hij, als een zon, de dikke wolken breekt,
 220 De deugd met heil bekroont, en zijn versmaadheid wreekt.
 't Vertrekken van zijn komst veroorzaakt, dat hij goedig
 Niet wil des zondaars dood, maar hoopt zijn boet lankmoedig.
 Hoe lang zijn komst vertraagt, 't wordt t' zijnder tijd vervuld,
 Maar 't wil te spade zijn, als gij 't gelooven zult!”
 225 De Ketter schaamrood deinst, en fluks verrijst, door 't gapen
 Des aardrijs, een gedrocht, dat, eislijk en wanschapen,
 Noch mensch noch dier gelijkt, en met drie pijlen mikt
 Met zijnen strengen boog: dies onze Ridder schrikt.
 't Wreed monster briescht hem toe: „Gedonderd uit der
 Hellen,
 230 Verschijn ik, 's afgronds Vorst, om eeuwig u te kwellen,
 Vermids gij vruchteloos op uwen Christus hoopt,
 Vergeefs in zijnen naam besprengd zijt en gedoopt.
 Der zonden zijn te veel, die u voor God verklagen.
 Die zoo wel 's nachts als daags u voor den Rechter dagen:
 235 Slaat uws gewetens boek eens open, daar zoo naakt

198. Grielt, grabbelt. — 199. Praatgemeen, naar het praatjen loopt.
 — 224. Wil, zal.

- Uw pleit heeft uitgediend, en 't vonnis is gemaakt:
 En effen als uw hoop, zoo is 't geverwd geloove,
 Daar gij vergeefs op steunt, dat u voorlans ten roove
 Des Afgronds heeft verklaard en 's Leeuws keel overgaf.
- 240 Wat is uw wangeloove? is 't anders iet als kaf?
 Als stoppen hooi en strooi, 'twelk voor den heeten toren
 Van Gods rechtveerdigheid versmilt en gaat verloren?
 Is 't anders iet als waan en dwaasheid ingebeeld?
 Is niet geveinsde schijn de pop, waarmee gij speelt?
- 245 En wat is 's Hemels God doch, als een uitermaten
 Ondraaglijk wreed Tyran, die weerdig is te haten,
 Veel min aanbiddens weerd: vermids hij ieder-man
 Een wet stelt, die hij-zelf niet onderhouden kan;
 Nog eischt hij, dat elks mond zal van zijn goedheid roemen,
- 250 Daar hij elks onheil wil, en lacht in ons verdoemen!"
 O wonderbaren storm! zijn pijlen nu verspild
 Ter-stond afstuiten op des vromen Ridders schild,
 Die zich aldus verweert: „Erfvijand aller zielen!
 Serpent! Leeuw! Draak! ou Slange! hoe lang zult gij uwe
- 255 Opheffen tegen God en al wat hem aankleeft? (hielen
 Zielmoorder! Logenaar! die d' ijdele locht doorzweeft,
 Die 's werelds Prince zijt, en in uw boeyen kluistert
 Al wie u de ooren leent, en na uw smeeken luistert.
 De misdaad óverweegt wel, die mijn ziel bevekt:
- 260 Maar Gods barmhertigheid haar nog veel wijder strekt.
 Mijn zonden zijn bloedrood en geenszins om vergrooten,
 Maar rooder is nog 't bloed, 'twelk Christus heeft vergoten:
 't Geloove is zwak in mij, dit baart mij zwaar verdriet:
 Maar God, de liefde-zelf, verwerpt den zwakken niet.
- 265 Ook is Hij lievens-weerd, die kocht ons aller leven,
 Doen Hij zijn waardste pand aan 't kruis ging overgeven,
 Doen Hij ons Iesus gaf zoo deerlijk, zoo bebloed,
 Die 's Vaders toorn verzoent en al ons schuld voldoet,
 Die ons dien geest verwerft, waardoor wij allegader
- 270 Zijn medebroedren zijn, en roepen: Abba, Vader!"
 Voor zulken andwoord ruimt de booze Geest zijn plaats,
 En vlucht den name Gods.
- De Ridder wint den kaats:
 Dies hij den Hemel looft: van waar hem zijnen Koning
 Door d' Englen 's levens kroon opoffert tot belooning:
- 275 „Vroom ridder!" zeggen zij, omvlecht, omvlecht uw hoofd
 Met den laurieren-krans, die Iesus heeft beloofd

258. Smeeken, vleyen. — 260. Haar, zich. — 276. Laurieren-krans;
 de 1e druk (van Paulus van Ravesteyn) heeft Laurenkrans.

Die onder de baniere haars hoofdmans vroomlijk strijden,
 Die leden zijn haars hoofds in droefheid en in lijden;
 Vroom Ridder! neemt dien krans van uwen Kapitein,
 280 En hebt met hem zijn kruis en zijn triumf gemein!"

De Ridder triumfeerde, als 't ruischen van de boomen
 Mijn zoete rust versteurde. Ik overleêf de droomen,
 Daar 't hert meê was belast: 's drooms beeld, dacht ik, gewis
 De waarheid niet altijd heel ongelijk en is.

Klinkert

OP DE WONDERLIJKE REIZE VAN DEN
 HOORNSCHEN MEERMAN WILLEM
 CORNELISZ. SCHOUTEN.

(1618.)

ALs over Hooren blies de Faam haar gulden horen,
 Hoe Schouten d'aardenkloot op nieuws was omgegaan,
 Niet meer, als andre, door de Straat van Magellaen,
 Maar de engte van Le Mair, zoo niemand deê te voren; —

5 „Nu is,” sprak Ferdinand, „mijn eeren-krans verloren!”
 Draak vuur en vlam uitspoog, en Thomas zag men staan
 Versuft door wangeloof; Van Noord sprak welberaân:
 't Is oly in het vier, om na iets nieuws te sporen!”

En Spilbergh naauwlijks nog 'tgerucht en kwam verrassen:
 10 „Nu leggen” (riep hij) „al mijn spillen in der asschen!”
 O, Magellaen! vaartwel, Draeck, Candisch, Olivier,

En Spielberg, die tot nog geweest zijt trouwe makkers;
 't Is heel met ons gedaan; de Schout komt met zijn rakkers,
 Fluks jongens! op een zij, en pakt u wech van hier!”

5. Ferdinand, Fernando de Magalhanes (geb. 1470, vermoord 27 April 1521.) — 6. Draak, Sir Francis Drake (1540 † 1596.) — Thomas, Sir Th. Cavendish († 1591). — 7. Van Noord, Olivier van Noort (geb. 1588, † 1627). — 9. Joris van Spilbergh († 31 Jan. 1620.)

SUR L'ADMIRABLE NAVIGATION

DE

GUILLAUME SCHOUTEN,

NATIF DE HOORN

Epigramme.

CE Thiphys baptizant les Tritons jamais veus,
 Et rendant tousiours mieux nous l'Inde tributaire,
 Sur l'autel de Neptune or a payé ses vœux,
 Et s'est fait immortel dans l'estroit de LE MAIRE.

A V T R E.

- 5 L'estroict de MAGELLAN, menaçant de naufrage
 Nos nef, a deux costez emmuré de Rochers,
 Mettez or en oubli, car d'un plus seur passage
 Est SCHOUTEN porte-clef, pour vaguer l'univers.

1619.

Grafschrift op Bredero.

Hier herbergt 't lijf, wiens geest in kluchten munten uit,
 En met veel boerterij steeds zwanger ging van hersen;
 Wien Charon willig voerde om zunst in de oude schuit,
 Vermids de zieltjens droef nog lachten om zijn farcen.

(In latere, verzwakte, lezing:)

- 5 Hier rust Breëro, heengereisd,
 Daar de boot geen veergeld eischt
 Van den geest, die, met zijn kluchten,
 Holp aan 't lachen al die zuchten.

1. Thiphys, stuurman der Argonauten. — Grafschrift. Gerbrant Adriaensz. Bredero, geb. 1585, † 23 Aug. 1618. — 3. Om zunst, voor niet.

Op de afbeelding

VAN DEN HEER

JOAN VAN OLDENBARNEVELT.^{XIX}

DIt's Grootvaâr, van wiens deugd geen eeuwen zullen zwijgen;
 Hij deê zijn Rechters zelf het haar te berge stijgen,
 Toen hij ter vierschaar kwam al even wel gemoed.
 Zijn vijand dronk de dood aan zijn onschuldig bloed.

Geuze-Vesper of Zieketroost,

VOOR

de Vier-en-Twintig.

OP DE WIJZE: BRANDE PARTINICE.

I.

HAd hij Holland dan gedragen
 Onder 't hart,
 Tot zijn af-geleefde dagen,
 Met veel smart,

XIX. Het sterven van den beurtelings lustigen en boetvaardigen Breëroô zal Vondel niet bijzonder getroffen hebben. De mennonietsche Diaken was doorgaands in eene te hoog ernstige stemming om veel voor den dichter van „Lucelle”, bij diens leven, te hebben kunnen voelen. Maar een andere dood, die Vondel wel diep moest treffen, was de gerechtelijke moord, aan Oldenbarnevelt voltrokken. Vondel was anti-Maurits, die het politiek vond met de calvinistische prædikanten mee te gaan; hij was een aanhanger en vereerder van Oldenbarnevelt, het hoofd der tegenovergestelde politiek. Als Doopsgezinde, als Poorterskind te Amsterdam, als edelmoedig hart, moest Vondel wel diep verontwaardigd wezen over het lot, dat men den Advokaat had toebedeeld. Zijn allegorisch treurspel „Palamedes” is eerst later verschenen, en schijnt ook een vrucht van de jaren 21—25; maar de kortere gedichten, vlammen van bittere ergernis schijnen niet later dan 1619 te kunnen vallen.

Merkwaardig is in ieder geval, dat de viering van Breëroô tot het zelfde jaar behoort als die van den Advokaat. Uit de eerste blijkt de sluimerende zin van Vondel voor het komieke; de tweede schijnt mij het teeken tot zijn „verslingert” raken aan „aeloude en bloende treurtooneelen.”

De uitdrukking „Geuzen-Vesper of Zieke-troost voor de Vier-en-twintig” weet ik niet redelijk te verklaren. De vespers zijn de avondpsalmen: de zieke-troost is de stof der bediening van den ziekentrouster; maar dit brengt ons weinig verder. Misschien wil Vondel zeggen: „Dit is de uitluiding van het Calvinisme, van de Geuzen, en voegt er ironisch bij: tot troost der consciëntie-zieken.”

Volgens sommigen zouden de vaerzen op het „Stoksken” maar van 1650—58 dagteekenen. Oud-Holland. I, 139.

Oldenbarnevelt, geb. 14 Sept. 1547, Amersfoort, † 's-Grav. 13 Mei, 1619.

5 Om 't meinedig zwaard te laven
 Met zijn bloed,
 En te mesten kraai en raven
 Op zijn goed?

II.

Maar waarom den hals gekorven?
 10 Want zijn bloed
 Was in d' aders schier verstorven;
 In zijn goed
 Vond men nooit de Pistoletten
 Van 't verraad,
 15 Uitgestrooid om scharp te wetten
 's Volleks haat.

III.

Gierigheid en Wreedheid beide,
 Die het zwaard
 Grimmig rukten uit der scheide,
 20 Nu bedaard,
 Zuchten: „Wat kan ons vernoege
 Goed en bloed?
 Och, hoe knaagt een eeuwig wroegen
 Ons gemoed!”

IV.

25 Weest te vreên, haalt Predikanten,
 West en Oost!
 Gaat, en zoekt bij Dortsche Santen
 Heil en troost!
 't Is vergeefs, de Heer kooft kloppen,
 30 Met zijn Woord;
 Niemand kan de wellen stoppen
 Van die moord.

BESLUIT.

Spiegelt, spiegelt u dan echter,
 Wie gij zijt;
 35 Vreest den worm, die dezen Rechter
 't Hart af-bijt;
 Schendt uw handen aan geen Vaders,
 Dol van haat!
 Scheldt geen vromen voor verraders
 40 Van den Staat.

13. Pistoletten, het geld, waarmee Frankrijk hem omgekocht zoü hebben.
 — 15. Uitgestrooid, het gerucht namelijk.

Gesprek op het Graf

VAN WIJLEN DEN HEER

JOAN VAN OLDENBARNEVELT.

VREEMDELING, KERKGALM.

- VR. **W**ie luistren om de vraag eens vreemdelings te hoo-
ren? K. Ooren.
- VR. Wie stopt 's Lands Voorspraak hier den mond met
dezen steen? K. Een.
- VR. Mauritius? Wat kon den Landvoogd dus verstoren?
K. Tooren.
- VR. Zoo heeft hij om verraad hem 't leven afgesneên?
K. Neen.
- 5 VR. Was 't om de vrijheid dan met kracht op 't hart te
treden? K. Reden.
- VR. Wat mist al 't Vaderland bij 't korten van dien draad?
K. Raad.
- VR. En brak men meer dan 't recht der vrijgevochte steden?
K. Eeden.
- VR. Wat baart dit, nu elk voelt, hoe veel zijn dood ons
schaadt? K. Haat.
- VR. Wat moet men doen die met den Dwingland t' zamen-
zweren? K. Weren.
- 10 VR. Zou dan hun hoogmoed haast verwelken als het gras?
K. Ras.
- VR. Wat zal men Barnevelt, die 't juk zocht af te keeren?
K. Eeren.
- VR. Wat wordt de dwingeland, die 't Recht te machtig was?
K. Asch.

Het Stokskén

VAN

JOAN VAN OLDENBARNEVELT,

VADER DES VADERLANDS.

MIjn wensch behoeft u onverrot,
O stok en stut, die, geen verrader,
Maar 's vrijdoms stut en Hollands Vader

Gesprek. 2. Voorspraak, Advokaat. — 3. Landvoogd, Maurits. —
5. Reden, ja, juist.

- Gestut hebt, op dat wreed schavot;
 5 Toen hij voor 't bloedig zwaard most knielen,
 Veroordeeld als een Seneka,
 Door Neroos haat en ongenaâ,
 Tot droefenis der braafste zielen.
 Gij zult nog, jaren achter-een,
 10 Den uitgang van dien held getuigen,
 En hoe Geweld het Recht dorf buigen,
 Tot smaad der onderdrukte Steên.
 Hoe dikwijl strekt gij, onder 't stappen
 Naar 't hof der Staten, stadig aan,
 15 Hem voor een derden voet, in 't gaan
 En klimmen op de hooge trappen;
 Als hij, belast van ouderdom,
 Papier en schriften, overleende,
 En onder 't lastig landspak steende.
 20 Wie ging, zoo krom gebukt, nooit krom!
 Gij ruste van uw trouwe plichten
 Na 't rusten van dien ouden stok,
 Geknot door 's bloedraads bittren wrok: —
 Nu stut en stijft gij nog mijn dichten.

Krachteloze Papenblixem,

TOE-GEEIGEND

LAMOTIUS EN WALAEUS,

BIECHTVADERS VAN DEN HEER

Joan van Oldenbarnevelt.

- D**E Goden hadden Bogerman den blixem betrouwd,
 Om die tegen ontucht heilig te gebruiken;
 Die schijn-heiligen Engel werd hier op stout,
 En schon al d' edelste vruchten en schoonste struiken;
 5 Ja, hij dreigde de Zee-goden zelfs te doen duiken.
 Dies zij hem ontwapenden door een wettig besluit.
 Doen behiel hij geen heiligdom als leêge kannen en kruiken;

Het stoksken. 18. Overleende, gebukt ging. — 22. Ouden stok, stok-ouden man. — Papenblixem. Biechtvaders, de predikanten, die Oldenbarnevelt, in zijn laatste ure, bijgestaan hebben. — 1. Als Voorzitter van de Nationale Synode te Dordrecht. — 2. Ontucht, onrechtzinnigheid. — 5. Zee-goden, de Landschap-synode van Vriesland, die besloot Bogerman af te zetten. — 7. Men zegt dat B. een nathals was.

Hij stofte op zijn ban-blixem, maar de kracht was er uit,
 En hoogst-wanende te vliegen bezweken zijn vleugelen.
 10 Nu strekt hij maar een moolik voor slechte veugelen.

Op Symon Episcopus.

Bisschoppelijke praal en pronk van Godgeleerdheid,
 Die Leyden vrijen woudt van twist en schoolverkeerdheid,
 Gij wikt het al met reên, en zulk een regel wraakt,
 Die God verschept en tot den slimsten Duivel maakt;
 5 Uw tong den lastermond van Bogerman kon snoeren,
 Die 't Dortsch besluit met macht geweldig uit most voeren.

Op Jacobus Arminius.

Dit 's 't aanzicht van Armijn, die 't zij hij schreef of sprak,
 Het heilloos noodlot van Calvijn gaf zulk een knak,
 Dat Lucifer nog beeft voor 't dondren van zijn lessen,
 En d' afgrond zwoegt en zweet, om stoppen deze bressen.
 5 „Sus, kraamvrouw!” sprak hij, „sus! schei vrij gerust van hier,
 God worpt geen zuigeling in 't eeuwig helsche vier.”

Op Johan Uytenbogaert.

Dit is de wijze mond, die menig met verwondren
 Hoorde onder 't grof geschut van Nassouws leger dondren,
 Een, die voor 't vaderland te sterven was bereid,
 Werd hatelijk vervolgd en 't vrije land ontzeïd.

10. Moolik, vogelverschrikker. — Episcopus, geb. Jan. 1583, Amsterdam, † 4 Ap. 1643. — Arminius, geb. 1560, Oudewater, † Leyden, 19 Okt. 1609. — Uytenbogaert, geb. 11 Feb. 1557, Utrecht, † 4 Sept. 1644.

Op de Boeten, Betaald

DOOR DEN HEER

PETER SCHRIJVER,

VOOR HET BIJSCHRIFT GESTELD OP D' AFBEELDINGE VAN
DEN HEER

ROMBOUT HOOGERBEETS,

PENSIONARIS VAN LEYDEN.

- W**ie zag meer leeds,, aan Hoogerbeets
 Als Schrijver, Hollands Martiael,
 Die, toen 't schavot den ouden strot
 Zag sneven door 't meinedig staal,
 5 Het heilig bloed nog rookte,
 En wraak de harten kookte,
 Tot roem van Roembout, Hoorens licht,
 De vierschaar beet in 't aangezicht:
 „Is dit de deugd vergelden?
 10 Is dit de loon der helden?
 Wie vond ooit man van grooter lof?“
 Dat woort ontstelde 't gansche Hof;
 Het klonk tot in den kerker.
 De lijder werd veel sterker,
 15 Vermids, toen elk een tong ontbrak,
 Ons Schrijvers spitsche penne sprak.
-

Op een Moordpasquíl,

BIJ EEN ANDER GEDICHT,

EN MOEDWILLIG OP MIJNEN NAAM GEDRUKT.

MEn durf op mijnen naam uit haat in druk uitgeven,
 Dat ik Mauritius berooven wil van 't leven,
 Ten dienst des Bataviërs, om d'eere van een beeld:
 'k Vergeef de schuld den haat, die mij dit heeft gespeeld.

Op de boeten. Eene andere lezing van dit vaers is meer tegen Prins Maurits gericht, en is na zijn dood geschreven. — 3. Oldenbarnevelt. — 15, 16. Andere lezing:

Naerdien, toen elck een tongh ontbrack
 Ons schrijvers pen noch waarheyd sprack.

Hierusalem, Verwoest.^{XX}

TREVRSPEL,
DEN JODEN TOT NADENKEN,
DEN CHRISTENEN TOT WAARSCHOUWING,
ALS OP HET TOONEEL VOORGESTELD.
(1620.)

Matt. XXIII.

Ziet, uw huis wordt u woest gelaten.
Virg. in Aeneas I. Boek.
Hier zijn de tranen van ons smert,
En d'ongevallen roeren 't hert.

AAN MIJN BROEDER,
OP HET TREVRSPEL DER IODEN.
KLINKERT.

EUripides, die heeft de aanschouwers lang voorhenen
Ten oogen eenen vloed van peerlen uitgedrukt,
Als Hecuba bedroefd, uit haren throon gerukt,
Beschreide Troyens val; met zuchten en met stenen;

5 Maar gij, o Broeder! der Hierosolymitanen
Droef Treurspel ons vernieuwt en klagelijke moord,
Hoe heerlijk Titus heeft Ierusalem verstoord:
Om wien de vijand zich niet spenen kost van tranen.

Een wreed barbarisch hert moet schrikken, als 't verstaat
10 Hoe Sions heerlijkheid en pracht te gronde gaat:
Hoe Salomons gebouw met zijn vergulde daken,

XX. De Klinkert op het treurspel is van dien Willem v. d. Vondel, den 12
iaren jongeren broeder van Joost, van wien deze zeide, dat hij hem ver te boyen
ging. De vader had Willem dan ook te Orleans in de rechten laten studeeren en
een italiaansche reis laten doen; maar hij werd maar 28 jaar oud.

Cornelis Pietersz. Hooft, aan wien dit treurspel is opgedragen, uit een reeders-
en schippersfamilie gesproten, was handelaar en gros en en détail, niets minder
dan een grand seigneur: een der grondleggers van ons nieuwe Patriciaat.

De toespraak „aan den gedichtlievenden lezer” is reeds een pleidooi voor de
tooncelkunst, toegepast op gewijde stoffen. Onder het schild van den Oud-Burge-
meester waagt de dichter het, ondanks zijne kerkelijke Overheden, aan te toonen,
dat hij niets anders doet dan wat de „koninklijke harpenaar David” en de „godde-
lijke dichter Ieremias” vóór hem gedaan hebben. Bovendien hij brengt immers
(meent hij) het stuk niet op het tooneel; 't is maar „als op 't tooneel voorge-
steld” behandeld: maar aan het slot dezer voorreden laat hij het volk „met
opgesteken ooren en gapende monden” naar den „inhoud van het spel luisteren”.

Klinkert. 8. Wien, nam. Jerusalem.

*De machtigste pilaar van 't vruchtbaar Joodsche land,
Is omgeworpen; hoe eens moeders eigen hand
Haar teder kind uit nood gaat tot spijsoffer maken.*

Guilhelmus Vondelius.

DEN ERENTFESTEN, ACHTBAREN, WIJZEN, EN

VOORZIENIGEN HEERE

CORNELIS PIETERSZ. HOOFT,

RAAD, EN OUD BURGERMEESTER

DER OM DES WEEREELDS OMMELOOP WIJD BEROEMDE

KOOPSTAD AMSTELREDAM.

Mijn Heere,

Wanneer de heilige Paulus den Christgeloovigen vermaant te bidden voor Koningen en alle, die in macht en hoogte gesteld zijn, opdat wij een gerustig en stil leven mogen leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid: zoo leert hij ons al stilzwijgende, hoe wij wijze en vrome Overheden behooren met eerbiedigheid te omhelzen, als eenen grooten zegen Godes en fonteyne, waardoor allerhande heil en welvaren ons bekwapelijk toevloet: want gelijk een treffelijk filosoof zegt: „ubi præsēs fuerit philosophus, ibi civitas erit felix” (die Stad zal gelukkig zijn, daar de Overheid wijsheid zal nasparen). De proeve hiervan hebben wij, naast eenige jaren herwaards, gehad in deze onze vereenigde Nederlanden, die, met de hulpe des Alderhoogsten, zoo vele gevaren gelukkiglijk zijn voorbijgezeild, door het voorzichtig en wijs beleid van hare getrouwe en vrome Regeerders, die, als zorgvuldige Vaderen, voor het welvaren des Vaderlands en deszelfs vrijheid gedurig hebben gewaakt, gebrakt, en alles uitgestaan. De weerdigste vrucht van deze arbeid is, dat vele duizend verjaagde menschen in den schoot en het gebied der doorluchtige Heeren Staten gastvrij zijn geherbergd en lieflijk gekoesterd, en die, in veilige schaduwe gezeten, niet meer hoeven te vreezen de grimmigheid van die, uit het voorborg der Hellen opgedonderde, Spaansche Alecto, die drie-maal haar geslangde perruik geschud hebbende, met haar sakkelt het vuur stak in de mutsaarden en rijsbossen, die de palen en staken bekleeden, waaraan dagelijks vele vrome Christenen wierden vastgemaakt, die midden in de vlammen Iesus Christus lof toezingende, hem lijf en ziele opofferden, tot eenen zoeten en Godbehagelijken reuk. Indien wij ernsthaftig

Brief, reg. 4. Gebrakt, genachtbrakt?

overwegen de, als in het hemde ontvloten, wreedheid, en wederom de genoten ruste en veiligheid: gewisselijk wij moeten, geperst zijnde van een dankbaar gemoed, met de aan strand opgeworpen Æneas uitbarsten en roepen:

- O die gij neemt alleen, van ons Trojaansche gasten,
 Het leed ter herten en de ondragelijke lasten:
 Die ons het overschot der Grieken, hier gestrand,
 En uitgeput van 't ramp te water en te land,
 5 Nog herbergt in uw stad en huis, met rouw bewogen; —
 O Dido! 't staat noch in ons macht, noch in 't vermogen
 Van 't volk van Dardanus, dat overal berooid
 Dwaalt om den ganschen kreits des aardrijks, wijd verstrooid,
 Verschulde dankbaarheid naar eisch u op te dragen:
 10 De Goën (zoo verre nog een Godheid schept behagen
 In ware Godes-vrucht, zoo billijkheid nog plaats
 Bij iemant heeft, en een gemoed, dat zich niet kwaads
 Maar 't goed bewust is) 't loon u na verdienste jonnen.
 Wat blijder eeuw heeft u gebracht in 't licht der zonnen!
 15 Wat treflijke oudren u geteeld tot ons gewin!
 Zoo lang de mindre vloën afloopen zeewaart in,
 Zoo lang de schaad'wen op de bergen gaan en merren,
 En 's Hemels as geleidt de vloek gewelfde sterren,
 Zal duren uwen naam en faam met lof en eer,
 20 Het zij wat land mij roept, of werwaards ik verkeer.

Onze E. E. en A. A. Overheden nu in het algemeen voorbijgaande, en mij in het bijzonder tot uwe E. wendende: gij, mijn Heere, hebt met heilzame raden vaken dezès Stads en der hooger Heeren Staten vergaderinge bekleed, en, uw eigen voordeel te rugge zettende, het gemeene best na tijds gelegenheid gevorderd en helpen vorderen; zoo dat geen verstandige zich met recht zal belgen, dat wij oorzaak nemen, in uwe E. persoon, te verheffen en als aan te bidden de zeer heusche en beleefde Regeeringe, onder wiens vleugelen wij zoo gerustmoedig hebben geschild, en den grooten God gedankt, die over ons had gesteld zoo mild-aardige en bescheiden Goden, de welke, na het getuigenisse van eener, die, mijn Heer, in het gezond oordeel van burgerlijke zaken niet ontaard, zijn

uitblinkende, als in 't goud het heldere gesteent.

Daar mangelt dan bij de goede ingezetenen niet anders als

10. Alecto, eene der Furiën. — 7. 't Volk van Dardanus, de Trojanen.
 — 18. Vloek, hol, boogvormig.

dankbaarheid: weshalve, om, onze beleefde Regeerders, in uwe E. persoon, na mijn gering vermogen een gering teeken van aller ontvangen weldaden erkentnisse te toonen: zoo offere ik uwe E. dit mijn Treurspel van het verwoeste Hierusalem, of, om zoo te spreken, mijn tranen, uitgestort over den bloedigen ondergang van het Iodische volk. En dat nog zoo veel te liever, overmids uit uwe E. lendenen gesproten is die Groote APOLLO, die onze Nederduitsche tale den dag en zijn voortreffelijk geslacht schoonder luister geeft: en wiens gulde rijmen in het voorhoofd van aanzienelijke Stads-gebouwen kunstig gegraveerd, en in de kerken boven de tomben met goude letteren in gladde toetssteen uitblinken, en de voorbijgangers al verbaasd ophouden. Ontvangt dan, mijn Heere! deze mijn geringe dank- en schuldoffer, meer ziende op den wille als het klein vermogen, en bereikt, o wijze, grijze en landnutte Raadsheer! Nestors statige en veeljarige ouderdom, ten goeden van ons gemeen beste.

t' Amstelredam, dezen 20. van Loumaand, 1620.

Uwe E. en A. gants onderdanige

J. V. VONDELEN.

AAN DEN GEDICHTLIEVENDEN LEZER.

DAT de Alderhoogste van het onmenschelijk bloedvergieten eenen afkeer heeft, zulks hebben ook de blinde Heidenen eenigszins gedroomd en gevoeld: want zij ontzagen, den altaren en den dingen, die zij heilig schatten, te genaken met handen of kleederen, die besprenkeld waren met beesten- of menschenbloed. Dit geeft Virgilius, door zijnen vluchtenden Aeneas, eensdeels te kennen, daar hij hem doet spreken:

Wilt, Vader! kuische vingren aan
d'Huisvaderlijke Goden slaan;
't Waar mij een schandvlek, rechtvoort
Die, nu ik uit zoo versche moord
5 En zulken slachting koom gevloôn,
Te roeren, eer ik rein en schoon
Heb afgewasschen 't lauwe bloed,
In 't water van een frissche vloed.

En Homerus door zijnen strijdbaren Hector:

't En past niet, dat me God Iupijn

R. 7. Groote Apollo, Pieter Cornelisz. Hooft. — 3. Rechtevoort, ter-stand.

Met onrein handen offert wijn:
De schaamt' verbiedt me nu 't gemoed
Van menschenlachten en van 't bloed
5 Ontsteld is, voor den Goden luid,
Te storten mijn gebeden uit.

En gewisselijk God de Heere schijnt hier in bijna met zich zelve te strijden, wanneer hij den Koning David, die voorgenomen hadde hem een huis te timmeren, aldus aanspreekt: „Gij en zult mijnen name geen huis bouwen, want gij zijt een krijgsman en hebt bloed vergoten.” Hier uit vloeit dan niet als te krachtiger, gelijk ook de koninklijke Profeet leert, dat de dood der Heiligen weerd gehouden is voor den Heere: hetwelk ook betuigd werd door de schrikkelijke oordeelen Gods, gevelde over de tyrannen, die zijn vol verdrukten, en haar handen in het bloed der rechtveerdigen verwen. Hoewel dit den Ioden, zoo uit de Wet en Profeeten als anderszins, overvloedig bekend was, nochtans hebben zij haar niet ontzien Gods Profeeten en zendboden te dooden en te steenigen, gelijk de Heere Christus henluiden zulks in het Euangelie voorwerpt; alle welke zonden en grouwelen zij ten lesten hebben opgehoopt met het onmenschenlijk bloedstorten en kruicigen van de verschenen Zaligmaker, die, naar Esaias' voorzegginge, doen hij gestraft en gemarteld wierd zijnen mond niet opdede, als een lam dat ter slachtbank geleid wordt, en als een schaap dat stom wordt voor zijnen scheerder, en zijnen mond niet op en doet, en die zoo klagelijk door den Psalmist uitroept: „Mijn God, mijn God! waarom hebstu my verlaten?” en nog: „Ik ben een worm, en geen mensche, eenen spot der lieden, en verachtinge des volks; alle die mij zien sperren den mond op, en schudden den kop.” Maar na dat nu de Goddeloze menschen haren bloeddorstigen moed gekoeld en die afgrijselijkste zonden volbrocht hadden, zoo is de wrake des rechtveerdigen Rechters hun kort op de hielen geweest, en zij zijn, van dag tot dag, aan alle kanten jammerlijk overvallen, als van stormen en plasregens van allerlei plagen en ellenden, die eerst met den eindliken en geheelen ondergang des Iodischen volks zijn ge-eindigd: gelijk Iosephus, Egesippus, en andere Geschichtschrijvers daarvan op het breedste handelen, en Carolus Langius zulks zijnen Lipsius kort en geleerdelijk als in een tafel voor oogen stelt, zeggende: „Laat ons van Iudea beginnen, dat is van een heilig land en volk Gods.” Ik ga voorbij hetgene zij in Egypten, en na haren optocht uit

R. 4 v. o. Lipsius, Joost Lips, geschiedschrijver, groot Latinist, geb. bij Brussel, 18 Okt. 1547, † Leuven, 23 Maart. 1606.

Egypten, geleden hebben: want dat is ons duidelijk genoeg in de heilige boeken nagelaten: ik kome tot de zwaarste en tot die gene, die als aan haar uitvaart behooren. Hetwelk ik best elk in het bijzonder als met een register zal verklaren. Zij hebben dan met het in- en uitlandsche oorloog dit uitgestaan:

Voor eerst zijnder te Ierusalem door het bevel van Florus gedood zes honderd en dertig.

Te Cesariën op één tijd van de inwoonders, uit haat van het volk en de godsdienst, twintig duizend.

Te Scythopolen, een stad in Syriën, dertien duizend.

Te Ascalon in Palestynen, ook van de inwoonderen, twee duizend vijf honderd.

Te Ptolemaïde van gelijken twee duizend.

Te Alexandriën in Egypten onder de voogdije van Tiberius en Alexander vijftig duizend.

Te Damascus tien duizend.

En dit alles heeft zich als door een beroerte en oploop toegedragen: en daar na met een wettelijk en openbaar oorloog van de Romeinen:

Ioppe ingenomen wezende, zijnder van Cesium Florus verslagen acht duizend vier honderd;

Op zekeren berg Cabulon twee duizend;

In de slag bij Ascalon tien duizend;

Wederom door verraad acht duizend.

Te Aphaca, als het ingenomen was, vijftien duizend.

Op den berg Garizim zijnder verslagen elf duizend vijf honderd.

Te Iotapata, daar Iosephus-zelf was, ontrent dertig duizend.

Ioppe andermaal ingenomen wezende, zoo zijnder verdronken vier duizend en twee honderd.

In Taricheën zijnder verslagen zes duizend vijfhonderd.

Te Gamaliën, zoo verslagen, als die haar zelf vande steilte wierpen, negen duizend; en daar is in die Stad niet één mensch behouden gebleven, als twee vrouwen, wezende gezusters.

Giscala verlaten wezende, zijnder in het vluchten gedood twee duizend, en zoo vrouwen als kinderen gevangen drie duizend.

Van Gadarensers zijnder verslagen dertien duizend, en gevangen twee duizend twee honderd, behalven die in ontallijke menigte in de rivier gesprongen zijn.

Inde dorpen van Idumea zijnder verslagen tien duizend.

Te Gerasiën duizend.

Te Macherunten duizend twee honderd.

In het bosch van Iardes drie duizend.

In het kasteel Massada, die haar zelve hebben gedood, negen honderd zestig.

Te Cyrenen zijnder van Catulus de Landvoogd verslagen drie duizend.

Maar gedurende de belegeringe, zijnder in de Stad Hierusalem zelf, gestorven en verslagen tienmaal honderd duizend, en gevangen zeven en negentig duizend.

Dit getal beloopt, behalven ontellijke die achtergelaten zijn, twelf-maal honderd en veertig duizend. Wat zegdij Lipsius? sladij hier over uwe oogen nederwaards? heft ze liever op: en schroomt niet met mij, de veeljarige oorlogen van gantsch Christenrijk met de nederlage van dit eenige volk te gelijken: maar hoe kleinen stukken lands en hoop volks is dat geweest ten aanzien van geheel Europa?" Dus verre uit Lipsius.

Daar zien wij, wat het kost den Vorst des levens te dooden, en het bloed, dat genoegzaam is tot een rantsoen voor des geheelen weerelds zonden, op zoo geringe waardij te stellen. Met de aandachtige oudvader Hieronymus mogen wij van Ierusalem spreken: „Fame perit, ante quam gladio.” (De stad vergaat eer door den honger als door het zweerd), en liever, als een volkomen verhaal te doen van de ellenden, die gedurende de belegeringe voorgevallen zijn, willen wij, ons daarover verwonderende, met den poëet roepen:

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
 Explicet? aut possit lacrymis æquare labores?
 Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
 Plurima perque vias sternuntur inertia passim
 5 Corpora perque domos, et religiosa deorum
 Limina.

Dat is:

Wie zal de lijken, wie de neêrlage ons verklaren
 Van die vervloekte nacht? of kunnen evenaren
 Met tranen al het leed? Die oude Stad, die stond
 En had zoo lang 't gezach, stort plotseling te grond.
 5 Veel olik volksken men alszins ter neêr doet stromplen,
 Langs straat, in huis, en op der Goôn gewijde dromplen.

Iosephus, zelf een Jode, erkent deze nederlage te zijn een bizondere goddelijke wrake, overmids de tyrannen te Ierusalem meer door vreeze als nood uit hare onwinbare vastigheid weken; en Titus, na het veroveren der Stad, zich verwonderende over den geweldigen bouw van torens en muren, en der stee-

R. 21 De poëet, Virgilius. — 5. Olik volksken, onaanzienlijk volken. — 6. Drompelen, drempels.

nen hooge, groote, en behendige te-zamen-voeginge zeide: „Gewisselijk, God heeft voor ons gestreden, en zelf den Joden uit zulke vestingen gedreven; want wat menschenhanden of stormgeveerte mocht hier tegen gelden?” Dit wordt, behalven uit meer omstandigheden, die wij om de korthed voorbijgaan, ook hiermede bevestigd, overmids zij niet van een onmenschelijk tyran maar van een goedertieren Prince bestreden zijn, die liever haar behoud als ondergang zocht, en gehouden wierd voor de wellust en het vermaak des menschelijken geslachts. Dat dienvolgende de Romeinen dit voor een uitnemende overwinning hebben geacht, blijkt uit het heerlijke zegefeest, over der Joden nederlage te Rome gevierd: alwaar Vespasian, Titus, en Domitian, met loverkransen en purper gecierd, de triumfpoorte inreden: daar der Romeinen beelden en afgoden, midsgaders de Arke des Verbonds, de gouden tafel, Moyses' en Aärons roede, vier tempelstijlen, de toanbrooden, den gulden kandelaar, de wettafelen, en andere heiligdommen, met een wonderbaarlijke pracht, statig heromme gevoerd wierden, en daar de schare van de gevangen Joden, dragende de handen op den rug gebonden, en naakt ten halve lijve, hun vijanden een gaapspel verstrekten, en met haar versmaadheid der Heidenen statie verheerlijkten. Van deze gehouden zegefeest getuigt nog op huiden te Roome de *Arca triumphalis* of Triumfboge, staande *in via sacra* boven de Kerke van S. Maria nova, opgetrokken van schoone marmor, en met goud gecierd: in dewelke deze woorden in steen, tot een eeuwige geheugenisse, uitgehouwen staan:

SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS DIVO TITO DIVI VESPASIANI FILIO, VESPASIANO AVGVSTO, ET OB VICTORIAM ET PERPETVVM —

de volgende letteren heeft de nijldige tijd en grijze ouderdom uitgewischt. Ook is er nog een ander schrift aldus:

S. P. Q. R. IMP. TITO, CAES. DIVI VESPASIANI FILIO, VESPASIANO AVGVSTO PON. MAXIMO TRIB. POST. IMP. P. P. PRINCIPI SVO, QVI PRAECEPTIS TRIAE CONSILIISQ. ET AVSPICIIS, GENTEM IVDEORVM DOMVIT, ET VRBEM HIEROSOLYMAM, OMNIBVS ANTE SE DVCIBVS, REGIBVS, GENTIBVS, AVT FRVSTRA PETITAM, AVT OMNINO INTENTA, DELEVIT.

Zoo leeg zijn die gene gedaald, die tot den Hemel en aan de sterren verheven waren, een volk, dat eertijds met God en de Engelen gemeenschap hadde: zij, wien vuur, water, aarde,

en locht ten dienste stonden, zijn alle dingen tegen geweest, en hebben het al tot vijand gehad, en Roome heeft den roem wechgedragen van tot den grond en ondersten wortel toe uitgeroeid en verdelgd te hebben een oude Koning- en Priesterlijke Stad, die, na veel geleden aanvechtingen, van haar eerste grondlegginge 2177 jaren hadde gestaan. Onze versmitste Cunæus mag wel zeggen: „Ita vertuntur subito cuncta, & omnino natura, quæ ad originem rerum parçè utitur viribus suis, ad ruinam toto impetu venit” (alzo wordt alles schielijk te gronde gesmeten, en de nature die tot der dingen oorsprong al heel spaarzaam hare krachten bezigt, komt met volle geweld ten bederve). En de mond der waarheid voorspelde geen ijdele droomen, als hij sprak: „Hier zal niet eenen steen op den anderen blijven, die niet afgebroken zal worden.” Het overschot der Joden heeft sedert in gedurige ballingschappen jammerlijk omgezwefd, en allerlei zwarigheden bloedig en ellendig uitgestaan. Zoo de kinderen der voorvaderen misdaad bekenden, zij zouden billijk beklagen, dat haar ouderen riepen: „Zijn bloed zij op ons en op onze kinderen!” want, gelijk Prudentius zingt:

Exilijs vagus huc illuc fluctantibus errat,
Iudæus, postquam de patria sede revulsus,
Supplicium pro cæde luit, Christique negati
Sanguine respersus commissa piacula solvit.

Dat is:

De Jood, zijnde uit den stoel zijns vaderlands gerukt,
Dwaalt vluchtig hier en daar in ballingschap verdrukt,
's Moords straffe draagt, en met 's verzaakten Christus' bloed
Besprengd, zijn misdaad en begangen zonde boet.

Niemant, hopen wij, zal ons leep en overdweers aanzien, dat wij dit groote Treurspel hier wederom, als op het Tooneel, te voorschijn brengen, opdat men aanmerke Gods strengheid over die gene die gevallen zijn: aangezien wij hierin als op het spoor navolgen den heiligen en brandenden ijver van de Koninklijke harpenaar David en de Goddelijke dichter Ieremias: van welke beide, deze, in zijn Klaaglieden, heeft beweend de versteringe der Stad Gods en des gantschen Koninkrijks, en de ongelukken bij het Jodische volk uitgestaan onder den Babylonischen Nebucadnezar; — die, met zijn snarenspeel, getreurd over de bloedstoringe en aanstoot, dewelk Ierusalem van de tyran Antiochus te verwachten stond. Effen alzo beklaagen wij

mede het uiterste en grootste jammer, dat de dochter Sion onder de Roomsche Keizeren Vespasiaan en Titus is overkomen, en vieren de uitvaart dezès beroemden geslachts. Mijn Zangeresse, van den hoofde ten voeten toe in rouwe, treurt over die verwoesting, die Christus, aller Engelen en geloovigen blijchap, tranen gekost heeft, onaangezien hij dezès versteenden volks wreedheid in zijnen vleesche voelde, en den kelk der bitterheid korts van haar ontving. Maar och, hoe vaak hebben wij gewenscht, dat onze rijmen mochten andwoorden de weerdigheid van de stoffe, voorwaar zoodanig wezende, dat wij hier van onze geringheid moeten roemen, en belijden, dat het maar stukwerk is wat wij voortbrengen; want het gene de Latijnsche Treurspeelder, door zijn van droefheid overwonnen Koninginne, uitschreeuwt:

— — — — — non unquam tulit
Documenta Fors majora, quam fragili loco
Starent superbi; —

het zelfde mogen wij, door onze bedrukte Vorstinne, aldus uitroepen:

Het lot en wees nooit klaarder aan,
Hoe slibbrig dat de trotsche staan.

En zullen wij met Euripides, Seneca, en andere poëten dingen na den palm, dat is, om wie van ons beiden hoogdravender en uitnemender zaken verhandelt: de Joodsche stammen van wegen haar afkomst zijn bij ons niet leeger geadeld, als de Frygen bij haarlieden. De dochter Sion wijkt niet voor Hecuba, noch Ierusalem voor tien Trojens. Ginder was de kerk van Minerve: hier des Heeren tempel, dat zesenvestigjarige getimmer, hetwelk aller uitheemschen oogen in Syriën lokte, en waarin de Nijd niet als enkel schoonheid verachte. Dáar stond het Palladium: hier school de Arke des verbonds, bedekt met goude Cherubijnen en meer heilighdoms, elk om het heerlijkste. Ook is de Iordane, die den Israëlieten week, en de beke Cedron, over dewelke Iesus ging, meerder als Xanthus. Davids burcht gaat Ilium te boven. Zij hebben het Grieksche leger, wij de Roomsche heerkrachten aangevoerd. Hare Oversten en voorbarigste waren Agamemnon en Menelaus, Achilles en Pyrrhus: mijn veldheeren zijn Vespasiaan, de strijdbare Titus, zijnen zone, en andere. Laat ze al haar best Laomedon, Priamus en

R. 13. Treurspeelder, Seneca. — Koninginne, Hecuba, in Seneca's „Troades”. — R. 3. v. o. Voorbarigste, de haantjens.

Hector roemen: ik zal Iosua, Gedeon, David, Salomon en de andere Koningen en Helden prijzen. Willen ze met de Amazone Penthesilea pronken: ik zal met Debora, Iudith en zulke heldinnen brageeren. Zij hebben de Rhæteesche heuvelen, bewandeld van zoo veel doorluchtige mannen, gezongen: wij de heilige bergen, vaak betreden van zulke, die, haar werk onder maan verricht hebbende, als blixemen door het azuur en het goud des blinkenden Hemels na den vrolijken stoel Gods opvoeren. Wederom, die verzierde twist rees uit Paris' oordeel: deze uit Pilatus' vonnis. Gene Scheidsman oordeelde Venus te gevalle, om de schoone Helena: deze Rechter den Joden, om de keizerlijke gunst. De een gaf een gewaande Godinne den twistappel, als het verdiende pand van hare schoonheid: de ander leidde den betuigden levendigen Zoon Gods het kruis op zijn schouderen, als verschulde straffe van zijn mismaaktheid. Cytherea behield op Ida den zege: Christus wierd op Calvariën gedoemd; en zoo voort. Dit dan aldus tegen malkanderen overwogen, zoo ziet men, met een half oog, welke stoffe van beiden meest weegt, en hoe de Zonne des Heiligen Geestes alle Heidensche sterren met haren glans uitdoet.

Indien de Lezer gretig is om de nuttigheid van dit werk en de oorzaken van Israëls val na te vorschen, hij geve den Engel Gabriël gehoor, wien wij, in het einde, de verklaringe des zelfs bevolen laten. Maar ontbeid, ik zie alreede het tooneel openen, en het volk, met opgesteken ooren en gapende monden, na den inhoud van het Spel luisteren. Het is hoog tijd, dat wij zwijgen.

HET INHOUD.

ZEDERT dat de Joden hare grouwelen en zonden, begaan in het dooden en vervolgen der profeeten, hadden opgehoopt met het onmenschelijk bloedvergieten en mishandelen des onschuldigen Lams, en andere vrome Heiligen Gods: zoo heeft haar verdoemenisse niet geslapen: want Florus, die namaals van de Keizer Nero was gesteld als Landvoogd over Iudea, ontstak met zijn inslokkende gierigheid en onverdraaglijke wreedheid den brand van tweespalt: waaruit vele jammerlijke beroerten en bloedige slachtingen tusschen Joden en Romeinen langs hoe meer zijn ontstaan: zoo dat eindelijk de Keizer veroorzaakt was Vespasiaan, als Veldoverste over het Syrische krijgsvolk, derwaards te zenden: die, vergezelschap met zijnen zoon, Iotapata (daar Iosephus gevangen wierd) en voorts het Jodische land met meest alle de omliggende plaatsen vermeersterd en Ierusalem bezet hebbende, tijdinge kreeg, hoe, na Neroos rampzalige dood, Galba en Otho omgekomen wezende, Vitellius het gebied tot zich

getrokken hadde: waarom de Roomsche hoofdluiden hem drongen het Keizerdom te aanveerden en derwaards te trekken, gelijk hij ook dede, latende Titus de volendinge van het aangevangen oorlog bevelen.

Ondertusschen was het te Ierusalem zoo verre gekomen, dat ze, als in slagoorde, in drie rotten vijandelijk gedeeld stonden; te weten: de Zeloters, die Eleazar aanhingen, hadden den tempel, Iohannes het onderste, en Simon Giora zoon het opperste deel der Stad in. Titus, hiervan verwittigd, heeft deze gelegenheid waargenomen, en in het 72. na Christus' geboorte, 'twelk is het tweede jaar van Vespasiaans Rijke, op den 14en van de maand April, als de Joden haar Paaschfeest vierden, de Stad met zijn ruiterye berend, belegerd, en eerlange, na veel gehouden schermutselingen en gedane stormen, met een muur in drie dagen tijds bezet en besloten: waarop gevolgd is een onlijdelijke hongersnood, die de burgerlijke beroerten dede aangroeyen, en ontallijke menschen versmachten: zoo dat ze genoodzaakt waren de doode lichamen over Stads muren in de grachten te worpen, ja, een edel Joffrouwe spijze van haar onnoozel kind most bereiden.

De tiende dag van Oogstmaand werd het vuur in de Tempel gesteken, daar een onmenschelijke slachting gebeurde, en alle Priesterlijke gebouwen afbranden. En hoewel de Keizer hun vaak hulde aanbood, en haar beloofde in genade op te nemen, zoo zij haar goedwillig overgaven: nochtans volherden zij in de voorgaande halstarrigheid, tot dat ten lesten, op de achtste dag van Herbstmaand, de overstad gewonnen, en alles in vuur en bloed werd gesteld.

Na de overwinninge ontbrak het den Roomschen Soldaten aan geenderhande moedwil en wreedheid, over de verwonnene te plegen. Titus, de schuldige na haar verdienste gestraft, en zeven honderd jongelingen, sterk van lichaam, tot het aanstaande zegefeest, dat hij te Rome dacht te houden, uitgezonderd hebbende, bedankte zijn krijgsluiden voor haar dapperheid, in de strijd betoond, verplichte haar manhaftigheid met den verkregen roof en eerlijke ambten, en offerde dankbaarlijk, op de heilige plaats des Tempels, zijn Goden. Daarna stelde hij Terentius Ruffus tot Overste van zijn tiende bende, die hij tot bezettinge liet van de verwoeste Stad, en vertrok met het gansche leger en de gevangenen. En dewijl de geschichtboeken melden, dat Simeon Christen Bisschop, met zijn heilige vergaderinge, volgens het ontvangen Godlijk antwoord, van Ierusalem te Pella vluchte, en, als Judea wat in ruste was, weder te Ierusalem metter woon kwam: zoo hebben wij, om ons geheel werk Christelijker wijze te verklaren, en alles leerlijk voor oogen te stellen, verzierd, dat, hij met de zijne wederkeerende, als het leger juist vertrokken was en de verwoeste Stad bezichtigende, hun de Engel Gabriël, met een Hemelsche klaarheid aangedaan, verschijnt, die henluiden volkomentlyk ontsluit de oorzaken van den val en ondergang des Jodischen

volks, met meer omstandigheden, die daaraan vast zijn. Daar hebbij het kort inhoud van ons Treurspel, genomen uit Iosephus 2. 3. 4. 5. 6. en 7. en Egesippus 2. 3. 4. en 5. en Eusebius 2. en 3. en Carions 3. boek, en uit meer andere schrijvers. Het tooneel is op, rondom, en ontrent de verwoeste plaatsen, daar het krijgsvolk legerd, en Ierusalem gestaan heeft.

Aan de Joodsche Rabbijnen.

KLINKERT.

DE rei uws Priesterschaps was als van blijchap dronken,
Doen Iesus hing aan 't hout, met ermen uitgestrekt,
Gekruist, gegeeseld, en bespogen, en begekt,
Om dat hem was den Kelk der bitterheid geschonken.

- 5 Zij dachten luttel, dat Rechtveerdigheid, die, boven
In 's Hemels gulden schoot, de weegschaal recht ophoudt,
't Onschuldig bloed meer schat als fijn Ophiriesch goud,
En telt al 't zuchten van de Waarheid, hier verschoven.

- 10 Maar als de dag aanbrak, die God beschoren had
Tot wraak van 't schelmstuk van die Godvergeten Stad
En 't volk, dat veilig dacht te staan op heilige dremplen,

Doen zag men baar wat zonde al plagen met zich brocht,
En dat de Boosheid tot geen borstweer strekken mocht
Geweld van muren, noch schijnheiligheid van Tempelen.

Door een is 't nu voldaan.

DE TREURSPHEELERS ZIJN DEZE:

IOSEPHVS, een dapper Voorvechter der Joden.

TITVS, de Keizer.

LIBRARIVS, Ratmeester.

DE REI van Roomsche soldaten.

DE DOCHTER SION.

DE REI van Staat-Jonfren.

DE REI van Joodsche vrouwen.

DE REI van Jodinnen in 't algemeen.

PHINEAS, Priester.

DE REI van Priesteren.

12. Baar, openlijk.

TERENTIVS, Hopman.
FRONTO, Drossaart.
SIMEON, Bisschop van Ierusalem.
DE REI van Christenen.
GABRIËL, een Engel.

HIERVSALEM, VERWOEST.

DE EERSTE HANDEL.

IOSEPHUS.

E Wrake Gods in 't einde, als ze eens raakt
op de beenen,
Ziet vuur noch water aan, noch ijzer, staal,
noch steenen,
Maar wroet al voert, en vindt ter weereld niet
zoo zoet,
Als der godlozen merg, en 't snoô verbasterd
bloed.

- 5 Vergeefs hij zich beschanst, die droomt haar uit te sluiten,
Te spade bolwerkt hij, die haar geweld wil stuiten,
Om zunst hij met een diepte haar af te snijden tracht,
Die aarzelt noch om schans, om bolwerk, noch om gracht:
Scherprechterse al te streng! wie zoû, ja moet niet vreezen
10 De stramen van uw roede, uw zweep, en taaye pezen,
Waarmeê gij gaat te keer, en 't vel stroopt van de rug
Des geens, die Goddeloos den zonden welfde een brug.
Gij hebt, Ierusalem! haar strengheid mogen voelen,
Als gij haar gramschaps gloed met 't purper most verkoelen,
15 Dat van uw lenden droop, en langs uw boezem zeep,
Als u van pijn en smerte een hertvang 't hert beneep.
Ach, lijden! lijden, ach! ik moet afdwaân en droogen
Mijn aanzicht, steeds aan vocht van mijn bekreten oogen,
Wanneer me in 't weeke brein een wasem dik opschiet,
20 Uit mijn beklemd gemoed geperst van groot verdriet,
Verdriet, dat voor een dood mij pijnt met duizend dooden,
Zoo vaak ik mij verbeeld het treurspel van de Joden.
Verrijst, o Daniël! en roert uw koud gebeent',
Die in uw ziel voor lange hebt onzen val beweend,
25 Als gij, man Gods! zoo diep gingt in d' afgronden visschen,
En waden in de zee van Gods geheimenissen:
Komt, troost d' ontschaakte maagd van Sion, afgetreurd.

15. Zeep, van zijpen, doorzweeten, vloeyen. — 16. Hertvang, hartkramp. — 17. Afdwaân, afwisschen. — 18. Steeds aan, altijd door. — Vocht, vichtig. — 27. Ontschaakt, geschonden.

- Want zoo gij 't hebt gespeld, zoo viel haar 't lot te beurt:
 Komt, wascht haar tranen af, want eisluk en wanschapen
 30 Gaapt haar verwoesting nu, en dreigt te blijven gapen.
 Wij zijnder eens gewéest: met Iuda is 't gedaan:
 En Sions grondvest grijnst mismaakt den Hemel aan:
 Des Heeren heiligrdom (ach, ach! 't gaat me aan de zinnen!)
 Ter Hellen neêrgezakt is met zijn hooge tinnen.
 35 Helaas, Ierusalem! gedoemd ten zweerde en vier,
 Uw hoogmoed is gedaald, uw zonden staan u dier;
 Uw zonden staan u dier, uw hoogmoed is gevallen,
 En gij ligt onder 't puin begraven van uw wallen.
 Had 't avontuur van 't lot doch te Yotapata
 40 Mijn leven niet verschoond, als ik zoo na, zoo na
 Stond op 's doods oever, zoo gereed om te verdrenken,
 En afgestreên mijn ziel aan 't Vaderland te schenken,
 Zoo had ik niet gehoord, hoe hemel, aarde, en zee
 Verzuchte, als Iacobs huis beweegd wierd van zijn steê:
 45 Fij! dat ik voor 's Doods schicht zoo ang was en verschrokken,
 Doen, in dat gapende hol, die zweerden uitgetrokken
 Mij dreigden, als ik d' een met smeeken nog ophiel,
 En d' ander aangreens, dat hem 't hert en 't staal ontviel.
 Waarom maakte ik mijn graf niet in die afgronds-kolken,
 50 En liet aan 't lemmer, koud, mijn warme bloed niet stolken?
 Waarom volgde ik niet na, mijn krijgslie voorgetreên,
 Doen van die moord ontsloop Iosephus, en nog een?
 Iosephus, die nog most, in der Romeinen handen,
 De ceedren van ons kerk zien blaakren en zien branden!
 55 't Is waar, ik sleip geen boei, noch kwijn in slavernij,
 Want daartoe 's Keizers hert te zeer hangt over mij:
 Hij viert mijn hoog geslacht, en wil met lompe kluistren,
 Noch 't Koningschap in mij, noch 't Priesterdom ontluistren.
 Hij weet, wat wijsheid ik doorsnuffelde in mijn jeugd!
 60 Hoe Galilea kan getuigen van mijn deugd
 En vroomheid, die hij toetste in d' uiterste benouwdheid:
 Hij ziet mijn jaren aan, en eert mijn statige oudheid:
 Dit ken ik, en 't is waar: maar zal mij zulks van druk
 Ontslaan, als ik gedenk der stammen ongeluk?
 65 Als ik een handvol zie van onze Abrahamijten
 Gespaard tot leider leed haar hert te bersten krijten:
 Zoo ben ik wel ontaard, en in den grond verzet
 Van d' ijver, die mijn ziel verplicht aan Moses' wet:
 Maar neen, eer zij mijn faam in Israël gelasterd:

34. Ter Hellen, in den afgrond. — 48. Aangreens, aangrijnde. —
 50. Stolken, stollen. — 66. Leider, droever. — 67. Verzet, afgeweken.

- 70 Eer hou mij Jacob voor zijn speelkind en zijn bastert:
 Eer loochen God 't verbond, bezegeld als ik, heesch
 Van schreyen, de achtste dag besneën wierd aan mijn vleesch,
 Eer ik een mate stelle, of voor mijn dood laat enden
 Den rouwe, die ik scheppe uit Israëls ellenden!
- 75 Licht mij dan nog aan 't hert zoo na de droeve staat
 Van 't lieve Vaderland, hoe is dan zulken haat
 Op mijn onnoozelheid gebraakt en uitgespogen,
 En uit mijn zuivre borst zoo veel vergifs gezogen?
 O Zon! die zonne en mane en sterren schenkt haar licht,
- 80 Die d' helsche duisternisse ontdekt met uw gezicht,
 Die d' afgrond van het meer met d' appels van uwe oogen
 Verraadt, en bij den nek geveinsdheid grijpt en logen:
 Ik dage u heiliglijk, en bidde u, dat gij tuigt,
 Of iemants dreigement of gunst mijn vroomheid buigt;
- 85 En dat uw boosheid, die om wraak riep, gij tyrannen!
 Die tegen 't Vaderland de ketens hieldt gespannen,
 Mij toon', waar, na 's wets eisch, ik heb mijn recht verbreukt,
 Of waar 't eenvoudig kleed is van mijn trouw gekreukt.
 Hoe dikmaal naderde ik uw veel bestormde veste,
- 90 Om af te stuiten 't ramp van 't algemeene beste,
 En bood uit 's Keizers naam u hulde en vrundschap aan!
 Helaas, maar al om sunst! het water liet men staan,
 Men keerde hem niet om 't vuur des ondergangs te blusschen,
 Men vloekte, en kwetste mij al razende ondertusschen:
- 95 Mijn oudren, levenszat (wat onderstaat de wrok,
 Of schaamt den haat zich niet?) die wierp men in den stok.
 Maar is er wel een stuk te schendig aan te rechten
 Voor die uit Sions kerk als uit een roofofslot vechten?
 Voor die, wiens dolheid kan noch moord, noch roof verzaân?
- 100 Voor die haar vingren aan 't gewijde dorven slaan?
 Voor die in 't heiligdom als tijgerdieren brullen,
 En 't hooge koor met bloed en versche lijken vullen?
 Wat helpt! wonder is 't, hoe God zoo lange draagt
 Een boosheid opgehoopt, daarvan den Hemel waagt:
- 105 't Is wonder nog, dat God haar kwaad niet vroeger strafte,
 Als elk kerkschender dol hem als een hond aanblafte!
 Hebt van verdiende loon nu overvolle maat,
 En zwaarder wege uw straffe als uw bedreven kwaad,
 Vervloekte Simeon! Ioannes, twists aanblazer!
- 110 Zeloters, Salems pest! heilozen Eleazer!
 Die gij te gader zijt verraders van die stad,

87. Verbreukt, geschonden. — 91. Hulde, genade. — 96. Stok, een
 strafstuig. — 104. Waagt, gewaagt.

- Dien d' Hemel, als zijn bruid, zich uitgelezen had:
't Onschuldig bloed, dat hier gestikt is in zijn wapen,
Hou steeds uw bleek gebeente onrustig, zonder slapen,
115 En d' Echo, die in 't woeste hier is de nachtegaal,
Tot wraak uw schimmen wekk' des nachts wel zeven-maal!
Of scheptij nog de locht, en zieltoogt als gevangen,
Zoo schroei men u het hert met gloeyendige tangen,
Of bouwe een ander hel, die, ik weet naauwliks hoe,
120 Gerabraakt houde u ziel, en laat' geen sterven toe.
't Bouwvallig Isr'el, nu 't vernield is met zijn stammen,
Door zweerd, pest, hongersnood, en aangesteken vlammen,
De ruiter, rijk van roof, zijn wonden zich getroost,
De schildwacht, afgebraakt, ontharnast wordt verpoost,
125 De stormbok, blutsens moê, verpeistert wat zijn hoornen,
En 't Roomsche veldteeken zwiert te dertel van de toornen,
Die Titus heeft verschoond, opdat, nog lang na hem,
Elk weet' waar Roome liet 't verwoest Ierusalem.
De tenten zijn vol vreugds, vol juichens, en bazuinen,
130 Men vlecht er niet dan palm en lauwer, om de kruinen
Der helden te beslaan met kransen altijd frisch,
En rust zich ten triumf, die maar een voorspel is
Van deze zegefeest, die aanstaat, daar gaat schuren
De Tiber blank van stroom de keizerlijke muren:
135 Maar ons twaalfstammig volk, een hoopken, dat nog 't zwaard,
De pest, de dood, het vuur, en d' honger heeft gespaard
Tot allerhande smaad, op haar triums-geruchten
Te deerlijk wedergalmt, en antwoordt met verzuchten,
Hoopt treurig klacht op klacht, en steent zijn hart in twee,
140 En is gelijk de geen, die in de wilde zee,
Na schipbreuk, schrijlings op den mast nog 't lijf wil bergen,
Drijft tusschen klippen heen, en ziet geen oevers nergen,
Drijft tusschen vreeze en hoop, zwemt tusschen hope en vrees;
Zoo zwerft Iudea nu, die vaderloze wees!
145 O Vader, haars erbermt! slaat 't aangezicht eens neder!
Die gij de baren temt, de blixems, en t' onweder,
Temt 's vijands razernije, en koelt, en lescht den brand,
Die van 't woest krijgsvolk heeft geschrookt het ingewand;
Dat Isacs overschot geen ramp meer op zich lade,
150 Dewijl gij 't nu beveelt der Heidenen genade!

117. Scheptij, schept gij. — 125. Verpeistert, verpoost. — 133. Aanstaat, aanstaande is. — 150. Deze alleenspraak van *Josephus* heeft al den schijn, in eerste redaktie, eene verpersoonlijking van het Joodsche volk in den mond gelegd geweest te zijn.

TITVS, *de Keizer. LIBRARIUS, Rotmeester.*

TITVS:

- Het noodgeheim der Goôn heeft uitgediend ten lesten:
 Vermorseld zijn in puin de steigerende vesten,
 En van 't vervloekt geslacht, zijns levens zat en moê,
 Is uitgerukt den boom tot aan den wortel toe.
- 155 Zoo Grieken afgestreên, met de uitvaart der Troijanen,
 Zich ter onsterfelijkheid den weg vermocht te banen,
 Daar, na tien jaren strijds, nog eerst een zwanger peerd
 Den brand van 't oorloog dempt, en niet de deugd van 't
 Wat heeft dan d' Hemel tot bezoldinge behouden (zweerd,
- 160 Daar 'Titus' vroomheid mede is naar verdienst vergouden?
 Door wien zoo diep gegronde en hemelhooge stad,
 Als met een oogwenk, geblixemd is zoo plat,
 Dat hij, die na hem komt, heeft lichtlijk af te meten
 Hoe eenen leegen val 't hoog klimmen leert vergeten;
- 165 Daarbij, wat straffe hem dreigt, die d' heilige wetten breekt,
 De majesteiten kwetst, en aan den prikkel steekt.
 Lof, Goden! voor uw gunst, die, in zoo groote alarmen,
 Als taaye zeen'wen waart aan 's Roomschen veldheers ermen,
 Dat zijn ontscheêde staal nooit keerde, moede en mat,
- 170 Als dronken van den bloede, en van 't doorkerven zat;
 Dat zijn gespannen peze hij, stout en onverschrokken,
 Nooit heeft vergeefs gelost, noch ijdel ingetrokken,
 Vóór dit verleid gespuis in 't stof begraven lag,
 En 't overblijfsel droef dit droevig schouwspel zag!
- 175 Mij dunkt, dat ik verneem de Faam, die uitgelaten
 Laat klinken haar trompet te Roome langs de straten;
 Daar, als de vader dut, voor 't weerdeste pand bezurgd,
 Zij op de toornen daalt van 's Keizers hoogen burcht,
 En strekt Vespasien, om Titus half verlegen,
- 180 Een bood' van deze feeste en onverwachten zegen.
 O Hercules! hij zwijmt, hij flauwt, de grijze man,
 Om dat al t' effens niet zijn vreugd uitbersten kan;
 Maar als de ontschoten verwe hij weder heeft bekomen,
 En opschiet, als een, die ontwaakt uit zoete droomen:
- 185 „Zijn”, zegt hij, „dan de Joôn gesneuveld door de deugd
 Van 't ijzer en van 't staal van ons Romeinsche jeugd?
 En mocht dat vast kasteel, met onbeklimbre muren
 En krijgslie telleloos, niet langer ons verduren?
 Zoo mogen heden wij, met glorie overlaân,
- 190 Bij Cæsar sterrenwaards na 't huis der helden gaan.

177. Dut, mijmert.

- Zoo zag men eer Iuppijn toerusten om te strijden,
 En in de ontstelde locht den Adeler beschrijden,
 Van waar hij ongedreigd dien, die hem smaad aandeed,
 Tot polver en tot gruis met zijnen blixem smeed.”
- 195 Recht zoo 't den reuzen ging, als zij haar krachten proefden,
 En met den schoudren trotsch de bergen opwaards schroefden,
 Na 's Hemels zoldering, heel eisljik aan te zien,
 Om uit vermetel brein den Goden 't hoofd te biên:
 Zoo ging 't dees muiters, die, uit dwaasheid ingenomen,
- 200 Haar kanten tegen 't Rijk van 't wijd beroemde Roomen,
 Dat steeds uitsteekt een borst met roemzucht opgevuld,
 Dat aangedane smaad noch muiterije dult,
 Dat, strijdbre Pallas, met haar speer eens te verzwikken, (ken!
 Doet siddren 's werelds kreits, gedoodverwd door 't verschrik-
- 205 De onzichtbre en preutsche maagd, nooit wapendragens moê,
 Ik zie, zij lonkt op mij, mij dunkt zij knikt mij toe,
 Aan 't schudden van 't helmet, aan 't zwaayen van haar pluï-
 Uit blijdschap, dat ik doe haar heil'ge thronen ruimen (men,
 Een wederspanning aas, dat uit vervloekte nijd,
- 210 Haar kroon en zetel had ontluisterd en ontwijd;
 Zij draait een hemelkloot, en overstaart haar helden,
 Die zij vergode, omdat ze haar lijf en leven stelden
 Voor 't schaken van haar eere: haar hert bekommerd bernt
 Uit dankbaarheid, om mij te plaatsen in 't gesternt':
- 215 Wijdheerschende Godin! waar zuldij Titus zetten?
 Die met uws vijands brein en bloed zijn harnas smetten,
 Doen, met geheven erm, hij 't ijzer knersen deê,
 En kloof, door stalen helm, hem 't bekkeneel in twee,
 Dat hij, gesneuveld, viel uit stegelreep en zadel,
- 220 Die ons braveeren wou met zijnen bastert-adel?
 Help, Iupiter! hoe wordt mijn ziel van vreugd geperst,
 Wanneer 't geheugnis van 't verleên mijn geest ververscht,
 Als mijn gedachten zijn met malen overladen
 Van dezès rechter-hands onvergeleken daden,
- 225 Waardoor ik menig-maal 's doods daggesteek ontging,
 Gedurende het tempeest van dees belegering.
 Als weerloos ik, om stads gelegenheid t' ontblooten,
 Eer ik mijn leger sloeg, kwam trotsch vooruitgestooten,
 Gevolgd van sestig-maal tien ridders op den draf,
- 230 Ziet, een verborgen lage, ontrent Helenen graf, (sprongen,
 Haar schoonst' ziende, onverwacht mij heeft op 't lijf ge-
 En van den schoonsten hoop Rijks-eedlen afgedrongen.

213. Bernt, brandt. — 214. Plaatsen in 't gesternt', tot sterrebeeld verheven te worden; een hooge eer. — 224. Malen, merkteekens.

- De vijand dreigt me aan d' een, de stad aan d' ander zij;
 Wat gaat de Veldheer aan! De nood eischt, dat hij strij:
 235 De sabel girst van leër, als kolen d' oogen branden,
 Al worstelende hij breekt door 't midden der vijanden:
 Recht als de leeuw (wanneer de jagers op haar luim
 Opdondren, als hij is omcingeld op het ruim)
 Zich vindende benaauwd, versmaadt der winden snorken,
 240 Worpt vonken uit 't gezicht, ziet knodsen aan noch vorken,
 Laat de achterkiezen zien, brult met beschuimde muil,
 En stuift door 't lompe tuig met eiselijk gehuil,
 Zoo redt zich Titus ook, of d' haat hem schoon terwijl
 Groet met een hagelbui van uitgelaten pijlen:
 245 Als of, in 's afgronds poel, hij met den Peleaan
 Gedoopt was, om ter nood de wonden te versmaân;
 Of als de schildknaap van Iuppijn, door dondervlagen,
 Door hagel, wind, en storm, is wel gewoon te dragen
 Den bliksem, die vaak scheurt de rotsen gul van 't schuim,
 250 Terwijl hij schadeloos verzengt noch schacht noch pluim.
 Ben ik de Krijgsgod niet? die groeyende in de wapen,
 Antonia den borch, terwijl de Joden slapen,
 Beklim, en drijf ze in 't choor van haar gewijde plaats,
 En groet met veldgeschrei den koets des dageraads?
 255 Heeft niet dees rechter-hand den onderaardschen rijken
 Met twalef schichten toegezonden zoo veel lijken?
 Maar waartoe monster ik mijn deugden al-te-maal?
 Laat tuigen van mijn deugd die schaarden van mijn staal:
 Laat tuigen van mijn deugd zoo veel gebroken lansen:
 260 Laat tuigen van mijn deugd die neêrgeslagen transen:
 Laat tuigen van mijn deugd dat kerkhof, bang van doôn:
 Laat tuigen van mijn deugd die naklank, droef van toon:
 Laat tuigen van mijn deugd die opgegraven straten:
 Laat tuigen van mijn deugd de roof van mijn soldaten:
 265 Laat tuigen van mijn deugd de smook, het puin, het vier,
 En d' adeler, die zweeft in 't veld van ons banier:
 Laat tuigen van mijn deugd dees gapende kwetsuren,
 Eerteekens, die ik kreeg in 't stormen op de muren!

LIBRARIUS:

- Aartsveldheer! wie ontkent, wie roept niet uit, dat gij,
 270 Als 't klevende cement van deze Monarchij,
 Den grondvest t' zamen-houdt, die anders licht mocht zakken
 En scheuren, overmids zij met te zware pakken

234. Wat overkomt den Veldheer! — 245. Peleaan, de zoon van Peleus: Achilles. — 247. De uitg. heeft: Als of. — 249. Gul, week. — 258. Deugd, ook kracht. — 261. Bang van doôn, benaauwd van de lijken.

- Van rijken gaargestouwd ondraag'lijk is verlaân?
 Wie ziet niet, dat gij aardt naar die Vespasiaan,
 275 Die ons 't gezicht uitsteekt met 't weérlicht van zijn kroonen?
 Zijn gulde scepters strooit, en doolt in al de thronen,
 Die voor hem open staan, van 't helder dagende Oost,
 Tot daar de post van 't licht vermoeid in schaâuw verpoost?
 O spruit! die andwoordt dien, waaruit gij zijt gesproten,
 280 Wat zijn zoo heerlijk hier wel treflijk opgeschoten
 De telgen van uw deugd, in spijt van krijs tempeest!
 Wat is uw bloeisel ons een zoete vreugd geweest,
 Een zoete vreugd geweest uw bloeisel, dat van boven
 Gezegend, gaat het Rijk een rijken oogst beloven!
 285 Gezaligd is die 't ziet, maar zaliger die tijd,
 Wanneer, na 't zwanger gaan, de vrucht tot rijpheid dijt.
 Hoe dikmaal hebben wij, Hoplieden, met ons allen,
 Als gij in 't harnas blonkt, gereed, om op de wallen
 Voorop te klimmen, u al smeekende gebeên:
 290 „Hoe nu, doorluchtig Vorst! hoe nu, waar wildij heen?
 U wagen op den muur? voorbarig in 't opsteigren?
 Dat dulden wij geenszins, dat 's tijd, als wij 't u weigren,
 Wiens leven buiten schaâ kan slijten van 't gemeen,
 't Gemeen, wiens troost en heil hangt aan uw heil alleen.
 295 Vaak een vervlogen punt kan d'aldervroomste ook letten:
 Dus wilt uw ziel zoo licht niet in de waagschaal zetten,
 Dat gij de ondankbare aard bebloed mocht sprenklen rood,
 En dit boosaardig volk doen juichen in uw dood,
 Als 't, met d' hoofdpijler en den Atlas neêr te vellen,
 300 't Roomsche Capitolium verzinken zag ter Hellen
 (Weert, Hemel! weert dien val!); en met wat reêns-beleed
 Zou voor uws vaders thronon onze onschuld zijn bekleed?
 Verschoont ons dan in u, o Prince goedertieren!
 Uw deugd bralt op den toets, gij moogt met eeren vieren.”
 TITVS:
 305 Cieraad mijns Ridderschaps! uw zorg, uw wakkerheid
 Voor 't heil, voor 's Keizers heil, die zijn als ingeheid
 In 't middelpunt mijns ziels; mijn noodhulp! 't is zoo verre
 Dat ik 't sla in de wind, dat, eer de morgensterre,
 Opduikende uit de zee (eer klaarder glans aanbreek),
 310 Haar vlechtsnoer weigren zal haar tuiten zilverbleek,
 Eer zal de frissche dauw aflaten van te druppelen

273. Gaargestouwd, samen-geperst. — 279. Andwoordt, over-een-
 komt met. — 293. Wiens, wier. — 295. Vervlogen punt, verdoelde
 pijl. — 301. Reêns beleed, reden-beleid. — 304. Uw deugd schittert uit
 op den toets; gij moogt er u gerust wat op voor laten staan. — 308, 310.
 Eer zal de morgensterre aan haar kapsel de tuiten (stralen) onthouden.

Op nuchtre kruiden, die ververscht van blijchap huppen,
Eer 't onvergouden blijft, of eer ik 't loon ontruk
Hem, die litteeken brengt van eenig heldenstuk.

- 315 Een Maarschalk, die te vrek en traag is in 't vergelden,
Bluscht uit de dapperheid van de onverschrokken Helden;
En wij, Monarchen, zelve, op hoop van rijken buit,
Om purper fijn van draad en scepters trekken uit,
Gaan ploegen woeste zeën en ongebaande steenen,
320 Vermeestren 't uitheemsch volk, dat aarzelt voor ons henen:
Zoo prikkelt ons een lust, om onbeheerscht alleen,
Gelijk Iuppijn om hoog, te dondren hier beneên.

LIBRARIUS:

- Indien uws hoogheids ziel schiep ergends haar genoegen
Uit diensten, die misschien wij u verplicht opdroegen,
325 Of is er iet verschuld (hoewel een goed soldaat
Met eeden aan zijn Heer al naauw verbonden staat),
Duld, dat ik op uw deugd mijn bloodigheid mag enten,
Waar gij 't verhemelt gaat uitspannen van uw tenten,
Duld, dat de lommer mij van uw laurieren dekk'!
330 Waar gij den vijand veegt het lemmer door den nek,
Waar uwen stormbok dreigt, met zijn metalen hoornen
Te mortelen den voet en borstweer van de toornen,
Ik droom om geen soudij, noch andren palm als dit,
Dat mij het stof bekruize als gij te peerde zit.
335 De krijgslie zijn in een gelukkige eeuw geschapen,
Als haren hoofdman bromt en uitsteekt in zijn wapen:
Dat helpt haar bloed aan 't ziën, en stookt zijn krachten op,
Dat het zijn schuim opwerpt uit eenen vollen krop,
En schielijk overwalpt, ['t] laat zijn ontsteldheid merken,
340 Hoe zeer men 't dwingen wil in zijn bestemde perken.
Dat 's d' oorzaak, eer van Mars! dat ons Romeinsche jeugd
D' hoofdslapen u omvlecht, en roemt, dat door uw deugd
Dees Hydra ligt gedempt, geschroeid, en omgekomen,
Die een Alcides eischte en Hercules van Roomen.
345 Dien Typhon is gekneusd, die reutelt nog van spijt,
En zwavel, vuur, en smook uit zijn neusgaten smijt.
Zoo ooit ons Ridderschap had schoone buitkansen
Doen Hannibal ontvlood, een hertvang 't groot Numanssen
En 't oud Carthago smeet ter aarden, na veel twist,
350 Dat van ons Scipions elk-een te spreken wist';
Zoo ooit ons krijgsvolk klom gelukkig over de Alpen,
Zoo wijd de Rhijn zijn strand gaat weêrzijs overwalpen,

- Passeerde als in slagorde het Pyreneesch geberg't,
 Daar Vranckrijk Cæsar bracht de sleutels ongevergd,
 355 Bedwong van wereld afgeschovene Brittoenen
 Den Roomschen Tyber met haar manschap te verzoenen,
 Of, om te lesschen-uit het smoken van de brand,
 Die van dees Monarchie ontstak het ingewand,
 Pompejus ruimen deê de velden van Pharsaliën,
 360 En opdroeg Cæsar de voogdij van Italiën; —
 Zoo, zegge ik, Ridder ooit opgeven dorst zoo breed,
 Om dat hij onder zoo beroemden veldheer streed:
 Nog geven wij 't niet op, noch Titus derf niet wijken,
 Zoo Cæsar zijn trofeën met hem wil vergelijken.

TITVS:

- 365 Dat Cæsar Cæsar is, die heir op heir verstrooid,
 In 't lest dees Monarchie heeft tot den top voltooid,
 Voltooid, dat, bijaldien mocht Romulus verrijzen,
 Hij zijn vergode ziel zou met verwondren spijzen:
 Daar waagt de weereld af, zoo wijd den Hemel blaauwt,
 370 En valt de Faam hierom d'aardbodem te benaauwd:
 Maar 't is geen minder kunst, 't gewelf van zoo veel Rijken
 Te houden in een knoop, en gaâr te houwelijken,
 Als 't is te rijzen doen een glorie, die zoo bromt,
 Dat 't aardrijk voor haar neigt, en zijnen rugge kromt.

LIBRARIUS:

- 375 Dat bleek wel, hoe vergeefs de dappere Alexander
 De rijken schakelde, als een keten, aan malkander,
 Doen, als hij naauwlijks dronk een slaapdrank aan 't vergift,
 Zijn purperen gewaad in vieren wierd geschild:
 Daar lag de praal in d' asch. Monarchen! gaat oorlogen,
 380 Uw vijanden ontzegt, en ziet haar onder oogen,
 Bestoot ze, en overwint ze, en vat ze bij de kraag,
 Half levende of heel dood, en viert haar onderlaag.
 Ziet, waartoe dienen zal uw grootsheid opgeblazen,
 Die al den ommeloop des weerelds kan verbazen,
 385 Als uw nazaten, slap, verwijfd, en achteeloos,
 Zoo dier verkregen pand verslensen voor altoos.
 Wordt Titus dan vergeefs gedankt van zijn voorzaten,
 Die hem vertrouwden, en 't Rijk hebben nagelaten,
 Om dat hij 't hoofd ophoudt van deze Monarchij,

363. Derf, behoeft. — 365. Die heir op heir verstrooid, nom. abs. — 369, 70. Daar maakt de waereld gewag van, zoo ver de Hemel zich uitstrekt, en der Faam valt de aarde daarom te benaauwd, te naauw omgrensd. — 372. Gaâr te houwelijken, aan elkaâr te verbinden. — 378. Geschild, verdeeld. — 380. Ontzegt, zegt [hun] den vrede op. — 382. Onderlaag, nederlaag.

- 390 Die onlangs scheen geneigd ten val door mouterij?
 Ziet, hoe verlegen zij 't hoofd in haar schelp ophalen,
 Die waanden ons den tol met muiten te betalen:
 Ziet, hoe als in uw schoot 't ontzag wordt opgekweekt,
 Hoe 't al voor u verschrikt, en ijlig 't mes opsteekt.

TITVS:

- 395 Dees wraak, bij ons zoo versch geoefend over 't muiten,
 Ontwijfflijk zal veel ramps van onze staat afstuiten,
 En d' onverwelklijke eere en prijs, hierin behaald,
 Werde door 's tijds nijdigheid noch ouderdom bepaald:
 Die gloeit ons om het hert, dat schijnt van vreugd te zwellen:
 400 Maar als wij wederom ons helden overellen,
 En mijmren in de rol der gener, welk zoo zuur
 Gedurende 't beleg deê sneuven 't Avontuur;
 Dan loopt al mijn gewin, vermids 't verlies, verloren,
 Om dat ik missen moet die Riddren welgeboren:
 405 Nicanor, andren erm uws Maarschalks! waar zijt gij,
 Die een gevederd hout deê slippren aan mijn zij?
 Sabinus, Iuliaen, en meer ter dood gewonden,
 Wiens geest, in 't strijden, van 's lijfs kerker is ontbonden,
 Wat is 't, of ten triump uw Veldheer overschiet,
 410 Als uw gedachtenis hem 't hert roert met verdriet?
 Wat is 't, of zijnen roem den wasem breekt der wolken?
 Als hij u vallen, 't bloed ziet uit uw lenden stolken?
 Wat is 't, of waartoe strekt —

LIBRARIUS:

Zacht, zacht, doorluchtig Vorst!

U-zelf genadig zijt, en kwetst uw edel borst

- 415 Niet met 't vergiftig punt van zoo onnutten rouwe!

TITVS:

Zijn dan geen tranen weerd die Riddren, zoo getrouwe?

LIBRARIUS:

- Doen zij gesneuveld zijn, wie heeft er niet getreurd?
 Doch om dat van de Goôn haar viel dit lot te beurt,
 En 't Avontuur des krijs, 'twelk somtijds lust te schempen
 420 In 't sparen van de minste en d' aldervroomst' te dempen,
 Haar leven stelde een maat; zoo moeten wij nochtans
 Daarom bezwalken niet met rouw den schoonen glans
 Van de overwinning, die den Hemel ons wou schenken:
 Maar peinzen, zoo uw tonge ons vaken deê gedenken,
 425 Eer wij, aan 't stormen kloek, geherd door uw vermaan,
 Als leeuwen haren roof, den vijand randen aan,

394. Ijlig, haastig. — Opsteekt, wechsteekt. — 398. Werd, wordt. —
 406. Gevederd hout, pijl.

- Dat die gesternde tent, die van Hyacinthen schimmert,
 En als een speelhof is doorluchtig opgetimmerd,
 Geherbergd in haar schoot de zielen houdt der geen,
 430 Die voor het Vaderland hier vielen afgestreên:
 Terwijl op 't gulle bed de bloode, klein van waarde,
 Gaat zenden zijnen geest met 't vuile lijk na d'aarde.

TITVS:

Dat matigt mijnen druk, en troost mij, dat ik voel
 Mijn eerste blijchap weêr bezitten 's herten stoel.

LIBRARIUS:

- 435 Als eenig hoofdman stort zijn bloed en ook zijn leven,
 Betaalt hij 'tgene hij was zijn veldheer schuldig bleven,
 Gebleven schuldig aan zijn veldheer en 't gemeen,
 Als hij haar lijf en ziel opdroeg met heilige eên:
 En wie, rechtschapen, zoude eens weigren uit te rekken
 440 Zijn zeen'wen, 't knakebeen, zijn gorgel, en zijn nekken,
 Al had de vijand 't mes geheven met 't gevest,
 Als hij zich offren mocht aan 't algemeene best!

TITVS:

Van ouds een goed Romein dat hield voor eenen zegen,
 Wanneer de vijand hem kwam kittlen met den degen.

LIBRARIUS:

- 445 Niet waar? o zoon van Mars! betuigt niet ons gemoed,
 De onsterflijke eer te zijn het alderhoogste goed?
 Was dit die schoone niet, daar al de geen om dansten,
 Die met haar vleesch en been het Keizerrijk beschansten,
 Sint dat ons grondvest eerst, van Romulus geheid,
 450 Wierd dierbaar in 't cement van menschenbloed geleid?
 Laat Mars bevolen dan zoo glorioze zielen,
 Die hij vergodet heeft als haar gebeenten vielen,
 En denkt om uw triumf!

TITVS:

- Ik wil, ik wil voortaan
 Bestieren wat zich rept en tuimelt onder maan,
 455 En laten ze in haar feest die, heldiesch opgeklommen,
 Beslaan de dorpels van der Goden heiligdommen.
 Gij, Geesten, vaart dan wel, die boven op ons wacht,
 En nu zoo spijtig steekt op 's Keizers praal en pracht,
 Om dat uw Roome krimpt zoo klein in 't oog van verre.
 460 Zóo krimpt óns wederom uw aldergrootste sterre:
 Dus lacht niet al te scheets op 't spits van uw gewelf:

427. Lees: Jacinthen. — 431. 't Gulle bed, het zand. — 432. Voor
 lijk lezen Van Lennep en Van Vloten hier slijk. — 433. Dat, zoodat. —
 448. Haar, hun. — 450. Menschenbloed, dat van Romulus. — 458.
 Steekt, schimpt. — 461. Scheets, smalend.

- Uw veerheid mindert niet ons grootheid in zich-zelf
 En of gij Cæsar vondt, zoo wilt hem doch verklaren.
 Wat zweet het Titus kost, zijn scepters te bewaren:
- 465 Opdat hij uitsteke eens zijn blinkende aangezicht,
 En groet zijn nazaat, die zoo trotsch te velde ligt,
 En moedig heeft gekneusd d' halsterrigheid der Joden,
 Die eer zijn tollén 't goud zoo ongeweigerd boden,
 Maar korts haar oude luim in 't brein gestegen kwam,
- 470 Als of met zijn vertrek 't gebied een einde nam.
 Maar gij, mijn Riddren en mijn afgestreên soldaten!
 Die 't avontuur des krijgs heeft ten triump gelaten,
 Na dat de daken zijn gescheurd, gebrand, geblaakt,
 Die eer Pompeius' zweerd ons cijsbaar had gemaakt:
- 475 Die gij nog 't versche bloed moet van uw wonden vegen;
 Ik wil elks daden mild en dankbaar overwegen,
 En strooyn onder 't heir halsbanden, stijf van goud,
 Muurkroonen, met gesteente en peerlen opgebouwd:
 De strijdbaarste in den storm en d' uitgelezen zullen
- 480 Opsteigren na verdienste en ledige ambten vullen.
 Ook wil ik 't outaar op het statigste beslaan,
 En met een dankbre ziel het offer steken aan,
 En heil'gen 't ingewand, geroost en opgezoden,
 Der heiligheden Reye en Godheid van de Goden,
- 485 Die 't Capitolium bewaken van de Stad,
 Die in triumpfen graast en al de weereld mat,
 En wordt geliefkoosd van het noodlot aller dingen:
 En dreigt ten Hemel met opsteigren in te dringen.
 Die Godheid, door wiens gunst ons jonge manschap rijpt,
- 490 Die onze speren smeert, ons stalen degens slijpt,
 Ons steekvrij kolders gespt, en voêrt ons beukelaren,
 Knikk' gunstig 't ongel toe, dat, op gewijde altaren,
 Zal d' heil'ge vlammen voên, juist op die plaatse, daar
 Dit volk zijn godsdienst heeft gepleegd zoo menig jaar.

REI van Roomsche Soldaten.

- 495 Sta bij, Olympsche worstelaars!
 Die eertijds hadt zoo veel gebaars,
 Om dat gij 't stof beweegden,
 En 't zweet van 't aanzicht veegden,

- Wanneer, in 't afgetuinde rond,
 500 In 't worstlen gij geen weêrgaâ vondt,

462. Veerheid, verre afstand. — 468. Eer, weleer. — 469. Maar, [wien]. — 475. Die gij, gij die. — 486. Mat, mat zet. — 491. Voêrt, voedert, dubbelt.

En, voor dit liefbedrijven,
Droegt kransen van olijven,

En steegt op uw triumfkoets hoog,
Daar al de Grieksche jeugd voor boog,
505 En die voorhenen liepen,
„Io, Triumfe!” riepen.

Komt, monstert uw bekrozen vel,
Uw boerterije en kinderspel,
Bij 't leven, dat wij voeren,
510 In dulle krijgsumoeren.

Komt, leert van ons een leger slaan,
En trekken d' ijsren handschoen aan.
Ziet, hoe ons staal verbolgen
Het roode zweet doet volgen.

Ziet onze oogappels als een vier
515 Eens branden om den lauwerier
Te plukken, groen van bladen,
Langs ongebaande bladen.

Al sneuvelt menig held terwijl,
520 Die was aan 's Keizers hof een stijl,
De vroomheid van ons allen
Stut al wat dreigt te vallen.

In 't bed van eeren valt den doôn
Onsterfelijke lof tot loon,
525 En Mars jont dat zijn schimmen
Van mond ten Hemel klimmen.

Dus is ons 't oorloog geen verdriet,
Noch achten 't leven dierbaar niet;
Wij pronken met ons wonden,
530 En pijlen toegezonden.

Wij vliën het troetlen van 't gemak:
Den blaauwen Hemel is ons dak,
Op 't vlakke veld wij slapen,
En sluimren in de wapen.

505. Voorhenen, vooruit. — 521. Vroomheid, krijgsmoed. — 526. Van mond, als de schimmen den mond pas uitgaan. — 528. Noch achten [wij].

- 535 Schoon de opgesteken moordtrompet
 Somtjids ons zoete rust belet,
 Wij aarslen voor geen dreigen:
 Want dit 's den krijgsman eigen.
- 540 Als onzen Veldheer rept een woord,
 Het slaat gelijk een blixem voort,
 En 't helpt, van bende aan bende,
 't Gantsch leger over ende.
- 545 Is 't vreemd, dat ons trofeën, ten toon
 Dan, in de kerken van de Goôn,
 En vendels opgehangen,
 Afzwieren van haar stangen?
- 550 Is 't vreemd, dat Titus houdt in dwang
 Het Oosten en den Ondergang?
 Dat hij uitzendt zijn stralen
 Aan 's werelds leste palen?
- 555 Is 't wonder, dat ook 't Joodsch geslacht
 Van Roome gantsch is t' onderbracht?
 En dat wij Salems nekken
 Nu met ons zolen dekken?
- 560 Hoe vreugdrijk groeit nu Titus geest!
 Hoe viert hij nu zijn zegefeest!
 Hoe zacht, na al dat slaven,
 Doen ons zijn milde gaven!
- 565 Hoe ruiterlijk deelt hij den buit
 En roof aan zijn soldaten uit!
 Wie zag, ooit van zijn dagen,
 Het goud zoo afgeslagen?
- 566 Al 't kunstwerk, dat ooit sleipen kon
 't Prat Solyma van Babylon;
 Al wat ze, om preutsch te pralen,
 Van Tyrus' merkt liet halen:
- 570 Schaarlaken, purper, fijn en eël,
 Arabiesch wierook en kanneel,
 Haar schatten allenthalven
 Nu ons kwetsuren zalven.

Dat troost nog eens fluks krijgsman's hert,
En leert vergeten al zijn smert,
Die hij ooit most bezuren,
In 't stormen op de muren.

575 O, Maarschalk, voor ons veel te mild!
Nu scheept uw legers waar gij wilt,
Waar iemant opsteekt de ooren,
En wekt des Keizers tooren.

580 Al woudij bij den Indiaan,
Aan Indus' oever drenken gaan
Uw hengsten, mat van 't hijgen,
Van op en af te stijgen:

585 Of wildij daar de zon verbaasd
't Gediert wijkt, dat van honger raast:
Daar, op de Noorderwagen,
De winter wordt gedragen:

590 Of Westwaards, daar het Hemelsch vuur
Braadt d' Iber, onze nagebuur:
Of aan der Mooren grenzen:
Of de oevers der Cretenzen:

Of wildij, daar geen Phœbus schijnt,
Daar Pluto d' arme zieltjens pijn,
Afstijgen gaan ter Hellen:
Alom wij u verzellen.

DE TWEEDE HANDEL.

DE DOCHTER SION, REI *van Staatjonfren*, REI
van Joodsche Vrouwen, IOSEPHUS.

De Dochter SION.

595 **H**Oe dwaas hij zich verleidt, die zijn geluk vertrouwt,
Die op de uitstekendheid van zijn paleizen bouwt,
En troetlen laat zijn ziel van zichtelijke dingen,
Die, hoe ze grooter zijn, hoe meer veranderingen
Haar hangen over 't hoofd, en jagen haar verderf,
600 Hoe ijdel dat men klutst op 's weerelds timmerwerf,

De dochter Sion. Dit personaadje houdt het midden tusschen allegorie en historie. — 595. Verleidt, van den weg afbrengt. — 597. Zichtelijke, zichtbare. — 599. Jagen, bespoedigen. — 600. Klutst, klopt.

- En opboeit 't handgebaar van menschelijke zaken; —
 Dat leerde mij de val van Sions hooge daken,
 Van dees gebluschte zon, die, met dat ze ondergaat,
 De weereld om doet zien, en als voor 't voorhoofd slaat.
- 605 Hierusalem! hoe is uw hovaardij geslonken!
 Uw preutsheid overliep, de Weelde maakte u dronken
 Met haren gouden kop, en haar venijnig sap,
 Zoo fluks 't rees in uw brein, maakte u de beenen slap:
 Hoe zoudij langer staan? gij raakte aan 't suizebollen,
- 610 En kwaamt van d' elpen stoel en marbre trappen rollen,
 Nasleipende uw perruik, besprenkeld peersch en blaauw:
 Daar af gij nog behieldt dees wonden versch en raauw.
 Waar is uw schoonheid nu, die, met vergode stralen,
 Danste op de oneffenheid van heuvelen en dalen?
- 615 Die als een Cherub zweefde op 't dak van 't heilig choor?
 En lodderlijk van verr' d' Araber en den Moor
 Ontstak met ijver, om te vliên haars afgods drempel,
 En t' offeren haar goud en wierook 's Heeren tempel?
 Helaas, ze is lang verwelkt! een onverwacht tempeest
- 620 Dees bloem den keurs uittrok, in 't midden van haar feest.
 Hoe grimmig, van d' Eufraat, 't op mij gebeten Babel
 De vonken van haar toortse en bliksems van haar sabel
 Mij klonk in 't aangezicht! hoe eislijk en verwoed
 De stad aan vlammen vloog, en zwom in enkel bloed:
- 625 Hoe schendig 't Heiligdom zijn guldene geschieren
 Moest laten tot een roof Chaldeën en Assyriëren!
 Al was 't, al was 't schoon, dat haar handen Babylon,
 Aan Zedechias zaad en Levys zonen, schon:
 Al sleipte ik 't ijzer van dien Assur Godvergeten,
- 630 Nog heeft mijn borst meer ramps en onheils nu gesleten.
 Een onweêrstandlijk heir mijn krachten heeft gemat,
 En van gebouw ontkleed dees torenrijke stad.
 Het muurwerk, ondermijnd, van ons driedobbele wallen
 Den stormbok wijken moest, en daaglijks is gevallen;
- 635 Het zakken drie maal slaat de bergen krom gebult,
 En 't puin de lucht met stof tot aan de wolken vult.
 De vijand tracht de vest, met bruggen en met leëren,
 Spijt d' afgebraakte wacht, gewapend te passeeren,
 En dringt steeds stadwaart aan, en houdt ons in alarm.
- 640 Onze ooren zijn gevuld met jammerlijk gekarm,
 Onze oogen zijn vol slaaps, ons hert is mat van zuchten,

601. Opboeit, opschreeft. — 614. Dit slaat misschien op het terrein, waar de Tempel gebouwd is. — 616. Lodderlijk, verleidelijk. — 623. Klonk, sloeg. — 625. Geschieren, vaatwerk. — 635. De gebulte bergen worden tot drie maal toe met verzakking geslagen. — 638. Afgebraakt, geledebraakt.

- De mond is vol geklags, de voeten willen vluchten,
 En d' ermen evenwel (dan ach, met luttel baats!)
 De stormen nog weêrstaan des Heidenschen soldaats,
 645 En worstlen; maar helaas! zij worstlen met een sterker,
 Die reede ons vrijheid heeft verwisseld in een kerker.
 Wat nood, wat nood waar 't nog in 't midden van de brand,
 Voelde ik geen burgerkrijg in 't zwanger ingewand!
 Al dronk ik zulken kelk met grondsop en met droesem,
 650 Had ik die slangen niet gekweekt in mijnen boesem;
 Waar' 's Tempels vloer met 't bloed der Priestren niet besprengd,
 Zaag ik die vuisten van mijn burgers niet vermengd,
 En bieden 't scherpe spits elkanders heupe en lenden:
 Wij hadden nog gekampt, eer ze ons ons vrijheid schenden.
 655 Maar ach, rampzalig volk! om dat u God verlaat,
 d' Een aangewreven plaag tot duizend erger slaat:
 Uw lijftocht oorlof neemt: dies, met zijn dorre schinklen,
 Den Honger, uitgevast dat zijn gebeenten rinklen,
 Spookt straten op en neêr, en stookt een nieuw rumoer,
 660 En raast, en smijt, en loopt de deuren op de vloer.
 Het uitgemergeld lijf, als 't hooger niet kan lijn,
 Misthoopen ommewroet, en boet zijn lust aan prijen,
 En haalt zich op den hals zoo doodelyken pest,
 Dat d' onbegraven doôn men slingert in de vest.
 665 Wee, wee! den vijand-zelf moet 't hert in 't lijf bezwijken,
 Zoo fluks de stank opgaat van d' opgehoopte lijken,
 Hij heft zijn handen op na 't sterrenrijk gewelf,
 En zweert, zulks is niet zijn, maar 't werk der Goden-zelf.
 Broodhonger ('t scherpe zweerd!) de braafste om weer te bieden
 670 Tot 's Keizers tenten gans mismoedig dwingt te vlieden;
 Daar, als 't roofgierig volk doorsnuffelende ontdekt,
 Hoe 't ingewand een schrijn den vluchteling verstrekt,
 De goudzucht 't hert bekoort, dat, zonder haars t' erbermen,
 Geen rijker mijnen wenscht als die goudrijke darmen:
 675 Den hongerigen buik dien rijkdom wordt misgund,
 En krijgt voor gerstenbrood eens stalen degens punt.
 Nog overwoeg een kwale alle andere kwellagiën,
 Doen die verdufte smook van 's Tempels timmeragiën,
 Doen d' hongerige vlam dat Priesterlijk gebouw — — —
 680 O hertsteek! o verdriet! o smert! o druk! o rouw!
 Wat Isra'liet, voortaan verschoveling der menschen,
 Zal eeuwig niet dien dag vervloeken en verwenschen!

- Ik zag een Roomsche soldaat, met zijn gekamden helm,
 Op kerkdiefte afgerecht (God Jacobs, keert dien schelm!),
 685 Ons vliënde schildwacht kort navolgen met de glensters
 Eens gloeyendigen brands: daar hij de goude vensters
 Van 't Heiligdom meê blaakte, en, Godvergeten stout,
 't Vervloekte vuur stak aan 't gewijde ceedrenhout:
 De ceder reikt' zijn hitt' d' olijf, te vet om lesschen:
 690 D' olijf den den ontvonkt: de denne den cypressen:
 Dies, eer men ommezie, dat schoon getimmer bernt,
 En braakt zijn vonken uit na 't flonkrende gesternt'.
 Help God! de brand steekt op, en een geschrei met-eenen
 Zwilt met de opgaande vlamme en klatert door de steenen.
 695 't Barbariesch volk komt aan op 't vuur en op 't geluid,
 En vlamt op zoete wraak en ruitelijken buit.
 De Keizer, in zijn droom, zoo onverziens gedagvaard,
 Vliegt op, grijpt schild en helm, en d' appel van zijn slagzwaard;
 Verneemt, hoe 't vuur met asch 't gewijde marmer dekt,
 700 En 't golven van de vlam de gulde daken lekt;
 Speurt, hoe een roode gloed versmilt die goude schaliën,
 En 't hoog verhemeld choor worpt vonken door zijn traliën:
 Dies zweert hij, bij zijn staf, zijn purper, en zijn kroon,
 Dat elk om 't eerste lesch en 't Joodsch gebouw verschoon:
 705 Maar ach! hij roept te spaâ, zijn krijten is verloren:
 Hij buldert schoon om gunst, het oorlog heeft geen ooren.
 Daar mocht men Moria ten hemel rijzen zien,
 En ons verbaasd den brand in 's vijands staal ontvlien:
 Daar zag men Salomons herborene paleizen
 710 In heete kolen staan, als gloeyende forneizen.
 D' Olijfberg, heet geroost, amechtig zweet alreê.
 Het strand wenscht hooger vloed, d' eilanden in de zee,
 Thabor en Hermon haar voor zulken gloed ontzetten,
 En Kedrons zilvren nat en Gihon droogt van hetten.
 715 Het krakende gedreun doet aarslen ons Iordaen,
 En doodverwt 't aangezicht van d' onvoldragen maan.
 Hier vluchten wij te spaâ: d' een braden moet en hersten,
 En d' ander half geschroeid van boven springt te bersten.
 D' een, in de borst gekwetst met een vervlogen hout,
 720 Beklaagt, dat hij zijn ziel heeft 't Heiligdom vertrouwd:
 En d' ander, die getroost omhelsde 't heilig Alter,
 Wordt van het zweerd verrast, en sneuvelter, en valter.
 De nood beveelt t' ontwij'n en ieder te betreên
 't Plaveisel, afgekeurd voor 's Priesters zool alleen:

702. Vondel denkt zich, in den Tempel, een soort van baziliek, met hooge lichten in het middenschip. — 713. Haar, zich. — 717. Hersten, braden. — 724. Afgekeurd, afgeperkt.

- 725 Maar wat kerkschender heeft hier 't heilige in hoogachting!
 Genade, o Davids God! wat 's dit een wreede slachting!
 d' Ontbonden Wraak, die 't al wat uitmunt fluks verderft,
 Wiens slippen zijn met bloed schaarlakenrood geverfd,
 Het Jodenvleesch goedkoop aan riemen snijdt en lappen.
 730 Het slibberige rood stroomt langs de marmre trappen;
 Dat slippren ruglings ons verdervers licht te voet,
 En zelf de vlamme wijkt voor 't uitgestorte bloed.
 Op 't jamm'ren en 't gekerm der gener, die hier sneuven,
 Geeft andwoord Davids Stad, en d' omgelegene heuven.
 735 De krijgsman afgebraakt maait eenen gouden oegst.
 En doöns en moordens zat, eer 't alles is verwoest,
 Aan 't plondren valt, en ruit en rooft de gulde vaten,
 En al wat, half geblaakt, hem 't vuur heeft nagelaten.
 Helaas! als ik 't gedenk, het haar te berge stijgt:
 740 Wat wordt mij bange! ik zwijm; ik sterf; het herte ontzigt.
 Staatdochters, reikt me — amij!

REI van Staatjonfren:

Hoe is 't? hoe is 't, Mevrouw?

REI van Joodsche Vrouwen:

Wee onzer! och, zij valt, zij zwijmt, zij sterft van rouwe!
 Brengt hier welriekend kruid, kanneel, en kruiderij.
 O droefheid!

REI van Staatjonfren:

Zij bekomt.

REI van Joodsche Vrouwen:

Hoe is 't, Mevrouw?

De Dochter SION:

Amij!

REI van Staatjonfren:

- 745 Hoe is 't, Princesse?

DOCHTER SION:

Amij!

REI van Joodsche Vrouwen:

Wat droefheid kwetst uw herte?

DOCHTER SION:

Helaas! is 't vragens weerd, die gij gelijke smerte
 Met mij deelachtig zijt? Staatjonfren zonder staat!
 Ontslaat u mijner; ach!

REI van Staatjonfren:

Nu, stelt uw droefheid maat.

DOCHTER SION.

De rouwe heeft veel te diep haar wortelen geschoten,

- 750 Ons past dit treurgewaad; en gij, mijn speelgenoten!
 Terwijl ik wat bedaar, waarom en kweeldij niet,
 En spijst mijn droeve geest met eenig klaaglijk lied?
 Mijn ziel vermaken schept in grouwelijke dingen,
 Die voorgevallen zijn in dees veranderingen.
- 755 Meldt, hoe door hongersnood een moeder afgetreurd
 Uit razernije moordt, roost, en met tanden scheurt
 De zoete vrucht haars lijfs.

REI van Joodsche Vrouwen:

Watte eiselijke stukken!

- Wee onzer! zouden wij met nieuwe ellenden drukken
 Onze afgepijnde ziel, door 't wederroepen van
- 760 Een daad, die van de felste, en bloedigste tyrant,
 Hoe onverbiddelijk, kan 't steenen hert verzachten!
 Ons brein te zeer ontsteld, en vliegende gedachten
 Eer willen zijn gesmeekt en zoetelijk gestoofd:
 Ons wonden zijn te versch, dus slaat dat uit uw hoofd.

REI van Staatjonfren:

- 765 Te schendig luidt dat feit, Princesse! 't mocht u storen.

DOCHTER SION:

Vermag ik iets bij u, te liever wil ik 't hooren.

REI van Joodsche Vrouwen:

- Als 't anders niet mag zijn, als 't immers wezen moet:
 Nature (die den band van 't moederlijk gemoed
 Ontbond, doen, uitgeput en razende van zinne,
- 770 De moeder overtrof in wreedheid een leeuwinne,
 Die in 't Libaansche bosch, van honger afgejaagd,
 Nog nuchtren haren roof in haren leger draagt,
 En aast zorgvuldig eerst haar eerst geworpen leeuwen,
 Die nu de vijfde dag heesch om de voester schreeuwen)
- 775 Ontbindt den band, die nog houdt 't vrouwelijk geslacht
 Aan deernis streng verplicht, door een verborgen kracht,
 Opdat wij, heel en al ontaard van mededogen,
 Dit treurspel ons Vorstin bij beurt vernieuwen mogen.

REI van Joodsche Vrouwen:

- 780 Als de vloek met duizend benden
 Van het Westen donderde op,
 Om Jerusalem te schenden
 Van haar zolen tot de top,
 Heeft ze Sions gaalderijen
 Met een muur omlegerd heel,

- 785 En dat zegenrijk kasteel
 Ons een kerker doen gedijen.
 Och! ons voorraad slijt en mindert,
 Mindert, eer wij ommezien,
 En 't Latijnsche bolwerk hindert
 790 Nog d' aanstaande nood t' ontvliên:
 Dies ons vleesch en been komt knagen
 Deze worm, die honger heet:
 Dies elk fluks van smert vergeet
 D' ander opgehoopte plagen.
 795 Als men 't leder van de schoenen,
 Katten, prijen, heeft geknaauwd,
 En de mage haar niet verzoenen
 Laat, uit hongersnood benaauwd,
 En hoe langer hoe verwoeder
 800 Ons die beul in 't woeden stijft:
 Hoort, waar toe zijn wreedheid drijft
 Hersenloos een droeve moeder.

REI van Staatjonfren:

- Mag ik anders 't graf niet erven,
 Zegt ze, nu mij 't licht verdriet?
 805 Moet ik dan van honger sterven?
 Kent me nu mijn adel niet?
 Troost mij nu noch schat, noch have?
 Was mijn toevlucht d' heil'ge berg
 Daarom, dat ik 't vleesch en merg
 810 Dien tyran tot voedsel gave?
 Dat zij God geklaagd hier boven,
 Die met duizend oogen ziet,
 Hoe ellendig en verschoven
 Mij geweld en kracht geschiedt.
 815 Hoe rampzalig van benouwdheid
 Ik dien slinkschen pad insla,
 En een schendig stuk besta:
 Heer, vergeeft me deze stouthed!

REI van Joodsche Vrouwen:

- Kind! wat hangdij aan mijn spenen,
 820 Aan mijn borsten, droog en slap,

- Daar mijn aadren dorr' verleen
 U noch melk, noch bloedig sap?
 Snakt uw keeltjen na mijn leven?
 Moeders ziel drukt uit dees mam:
 825 Als uw hertjen maar bekwam,
 Daar was weinig aan bedreven.
- Maar helaas! wie zoû mijns zoontjens
 Voester zijn na moeders dood?
 En dees ingevallen koontjens
 830 Stoven poeslig in haar schoot?
 Ach, mijn schaap! gij bleeft vergeten,
 En mijn asschen onverzaad;
 Ook, mijn troost! een wreed soldaat
 Mocht u aan zijn lanci speten.
- 835 Waar 't niet beter 't licht te mijden
 Door uws eigen moeders hand?
 En dat ze u een kerkhof wijden
 In haar duister ingewand?
 Als van kraayen opgezwolgen
 840 Of een tijgerdier geaasd?
 Of een leeuw, die brult, en raast,
 Grimt, en slingersteert verbolgen?
- Zwangert dan uws moeders lenden,
 Daar uw geest ontving zijn geest;
 845 Dekt ze een tafel der ellenden,
 Dat ze vier' haar leste feest.
 Sus, mijn schaapken! wordt u banger?
 Is u 't lieve leven leed?
 Ik heb mijn gemoed ontkleed:
 850 Wij zijn kind noch moeder langer.

REI van Staatjonfren:

- 't Woord drupt van de lippen nouwlijks
 Of ze keelt dat mager dier;
 Vliedt, die schroomt voor ietwat grouwlijks!
 't Heilig zieltjen vliegt van hier;
 855 't Versche vleesch, op heete kolen
 Half geroost, ten halve gaar,
 Vreet ze, als of 't wat lekkers waar,
 En houdt 't overschot gescholen.

REI van Joodsche Vrouwen:

- 860 Als de wachters spijze roken,
 Bonsden zij de deur in twee:
 Vloekten: „Hoer! wat 's hier te koken?
 Deilt ons van uw wildbraad meê:
 Op, schaf op, uw bradelingen!
 Op, schaf op du, looze tesch!
 865 Eer wij elk 't getrokken mes
 Drie maal in uw borst omwringen!”

REI van Staatjonfren:

- „Stilt uw gramschap, weest te vreden!
 Hier is,” zegt ze, „'t overschot
 Van mijns kinds gebraden leden:
 870 Eet vrij, dat u zegent God! —
 Dat zijn d'ermkens, dit de voetjens,
 Dat de spierkens van mijn zoon,
 Dien mijn honger dwong te doôn:
 't Vleesch, dat smaakte mij zoo zoetjens.”
 875 „Zet u neder, weest mijn gasten,
 Proeft mijn leste dischgerecht!
 Waarop wildij langer vasten?
 Schijnt mijn maaltijd u te slecht?
 Waarom deinsdij? zal een vrouwe,
 880 Zal een wijf geherter dan
 Wezen als een oorlogsman,
 Die het harnas gespt getrouwe?”
 „Zijt slaphertiger noch weeker,
 Als de moeder, die noch leeft,
 885 En ter nood zoo bittren beker,
 Vol vergifs, gedronken heeft.
 Gij zijt d'oorzaak van mijn smerte,
 Die mij 't brood in tegenspoed
 Roofde, en 't moederlijk gemoed
 890 Wisselde in een wolvenherte.”

REI van Joodsche Vrouwen:

- 't Was gezeïd: de roovers brulden,
 Vloten het onmenschlijk dak.
 Klachten Salems straten vulden;
 Waar men van dit grouwel sprak,

- 895 Daar vangt siddren aan en beven;
 Daar wenscht elk met droef gehuil,
 Dat hij, in die leeuwenkuil.
 Mag den lesten doodsnaak geven.

REI van Staatjonfren:

- Als de Keizer leent zijn ooren
 900 Zoo beschreyelijken feit,
 Wenscht hij nooit te zijn geboren,
 Dondert, in zijn toornigheid:
 „k Wil uitspoelen deze vlekken,
 En dit aardrijk, lang bedreigd,
 905 Dat al meer tot boosheid neigt,
 Gants met gruis en steenen dekken.”

DOCHTER SION:

- Ja, dekt met gruis, met puin, en met zijn leste steenen,
 Dit aardrijk, veel te lang beregend en beschenen:
 Verwoest, verbrand, en blaakt dees stad, te lang verschoond,
 910 Daar langer, langer meer geen menschlijkheid in woont,
 Maar eenig ongediert: dat, als 't geen roof kan vinden,
 Ontziet zijn eigen vleesch en nest niet te verslinden.
 Hier is geen blijven niet, Staatdochters, laat ons vliën!
 Ons zolen branden.

REI van Staatjonfren:

- Maar helaas, helaas! tot wien,
 915 Of waarwaards roeptij ons in ballingschap te dolen,
 Mevrouw! die wij nu zijn 's Keizers gunst bevolen?

REI van Joodsche Vrouwen:

- Wij vlieden tijds genoeg, wanneer de bittre nood
 Ons van Caesariën scheept, geboeid, met Titus' vloot,
 Langs de Africaansche kust, en toeschuijft den Latijnen,
 920 Daar andren Hemel dwaalt, en andre sterren schijnen:
 Daar Roome ondraaglijk ons gevangen halzen perst
 En Memphis' slavernije en Babels juk ververscht.

REI van Staatjonfren:

Maar wie of ginder ons komt nieuwe vreeze inprenten?

REI van Joodsche Vrouwen:

- 't Gelijkt een Roomsche Heraut, die uit des vijands tenten
 925 Zet herwaards zijnen tred. Wat boodschap of hij brengt?
 Heer, met wat honigs doch dees bitterheid vermengt!
 Eens winters koude ontstelt de leden van verschrikken.
 't Valt al ten ergsten uit, wat wij ten besten schicken.

REI van Staatjonfren:

Geen onbesneden is 't, maar iemant van de Joën,

930 Zoo 't oog mij niet bedriegt.

DOCHTER SION:

Och! 't is Matthias' zoon.

Iosephus, zijdi 't zelf, of is uw schim verrezen,

Die gij voorlang bij ons begraven waart voor dezen?

Iosephus, zijdi daar? wat komdi nu zoo spaà

Den brand uitlesschen van 't woest Hierosolyma?

935 De daken neêrgesakt gekeerd zijn lang tot asschen:

Het krijgsvolk heeft in 't bloed zijn handen lang gewasschen,

En 't heilig goud verklaard voor keizerlijken buit:

't Is hier schoon uitgeveegd, gemoord, geroofd, geruit:

De felheid van zoo veel Hierosolymitanen

940 Dit mager hoopken liet het aanzicht vol tranen.

IOSEPHUS:

Onzalig Sion, die uw zinnen overlaadt,

En mijmert om uw ramp en omgevallen staat!

Gij derft Iosephus niet uws herten grond uitputten,

Die alszins heeft gepoogd uw dorpels te beschutten:

945 Die onlangs, daar men 't al de keel afstak en sneed,

Daar hem de vlamme schoer de noppen van zijn kleed,

Daar 't bloed zijn lijfrok smette, en 't brein hem sprong om

U uit die slachting redde, en liet u niet verloren. (d' ooren,

DOCHTER SION:

Vergevet mij! genade! het is, het is mijn schuld;

950 Verbijsterd staat mij 't hoofd van enkel ongeduld.

Ik ben mij-zelfen noch gelijk, noch ook niet machtig.

Een bladeken, dat ruischt, mijn ziele maakt vreesachtig.

Maar zegt ons, wat 's er gaans in 't heir van d' onbesneên?

Wat juichen gaat er om? waar wil men met ons heen?

955 Wat zwerven langer wij op dees geslagen toppen

En rotsen, die, nu 's nachts, nu 's daags, met heesche kroppen,

Ons klachten volgen, als wij zien van verre opgaan

Den smook, daar onlangs nog plach d' heil'ge Stad te staan?

IOSEPHUS:

Het heirkraft, naauwlijks zat van woën op d' uitverkoornen,

960 Verschoond hadde alleen drie Herodiaansche toornen:

Opdat nog eeuwig de nakomeling onthield,

Wat muurwerk Roome eertijds heeft tot den grond vernield,

Als d' overwinnaar laat een gaalderij oprechten,

Van waar hij zelf aldus toredent zijn landsknechten:

965 „Krijgshelden, die dusverre uw rechter hand alom

943. Uitputten, ontboezemen.

- En ijver hebt besteedt tot nut van 't Keizerdom,
 Die 's vijands hoogmoed deedt op dees steenrotsen krimpen,
 Van waar halsstarrig hij ons legers dorst beschimpen:
 't Is recht, dat 's Maarschalks gunst uw deugd loop' te gemoet,
 970 En 't zweet uws arbeids met belooningen verzoet!"
 Zoo sprekende, met een glad voorhoofd hij der scharen
 Verdiensten vrolijk gaat met giften evenaren,
 En haar deelachtig maakt den buit en rijken roof,
 Die 't Heidensch volk aanveerd, na haar soldaats geloof.
 975 De vroomste, van wiens huid de sabelen afschampten,
 Hij met halsbanden troost, kleinoodje, en hooger ambten:
 Dies 't gansche leger juicht en in zijn handen klap,
 En elk het bloed vergeet, dat hem is afgetapt.

DOCHTER SION:

- Die feest was voormaals ons, was Sions, en geen ander,
 980 Als David, Iesses zoon, die rechte Salamander,
 Die midden in den brand van 't oorlog 't leven vond,
 't Hoovaardig Rabba brak, daar Ammons hert op stond;
 Als Assur week, verstrooid in velden en woestijnen,
 Dien, die niet zoeters vond als 't bloed der Filistijnen,
 985 En (overlaân met roof) met rei en met tamboer
 Op 't maagdelijk muziek ter poorten innevoer.

IOSEPHUS:

- Den overwinner, om zich dankbaar te bewijzen,
 En d' hongrige afgoôn ook met offervuur te spijzen,
 Ten heuvel spoedde, daar het woeden zoo goedkoop
 990 Wierp 't heil'ge metselwerk der kerken overhoop:
 Omcingeld met een stoet schildknapen en hartsieren,
 En krijgslie, vrolijk om dees zegefeest te vieren.
 De beesten, afgekeurd ter slachting, klommen stout
 En zonder aarslen voor zijn aanzicht: doende 't goud
 995 (Dat onlangs was geschrabd, met messen en met bijlen,
 Van 's Tempels balken en van d' halfverbrande stijlen,
 En om haar hoornen nu gegoten) blinken, als
 Zij t' elken staken op vrijpostig haren hals.
 De kransen, versch van kruid gevlochten, men van verre
 1000 Zag lieflijk groenen en omschaduwden haar sterre,
 En 't zoute veldgewas verzwoegen van de krans.
 Twee priestren glad gehelmd, met koper schoon van glans,
 Geborstweerd met een plaat, die 't overkleed bedekte,
 Dat bont gespikkeld zich ten halven lijve strekte,
 1005 Van waar de lijfrok zond zijn vouwen na beneên,

976. De uitg. heeft kleinoodgien. — 991. Hartsieren, archers, boogschutters. — 993. Afgekerd, uitgelezen. — 1000. Sterre, voorhoofd. — 1001. Zoute, gezouten.

- Omgord met eenen riem vol schilden rond en klein,
 Nabootsende een schalmei, met huppelen en springen,
 En tromlende op haar borst, vooruit als leidslie gingen.
 't Opsteigren koste zweet: de weg lang ongebaand,
 1010 En 't steil gesteente woest, wanschapen van gedaant'.
 Het gladde horenvee, vermoeid van bangheid, rookte,
 Om strijd met 't molm verduft, dat half gestikt nog smookte,
 En mijde in 't klimmen nog 't gebeent', dat moedernaakt
 Des Heeren berg tot een ellendig kerkhof maakt.
 1015 De kraayen vloón 't gebulk, en de arenden verschrikten,
 Die hier ter feest gebeên, de Dood 't gezicht uitpikten. —

DOCHTER SION:

- Zwijgt, zwijgt, Iosephus! zwijgt van arenden, en kraayen,
 Onze ooren zijn te teêr, ons hoofd bestaat te draayen:
 Dat schouwspel luidt te vreemd: hij zielbraakt die 't aanhoort
 1020 (Wij zwijgen, die 't beschouwt); maar neen, vertelt ons
 voort:

Daar is geen grouwzaamheid ter weereld zoo bezeten,
 Of wij zijn 't nu gewoon en lang al doorgebeten.

IOSEPHUS:

- Genakende daar 't nu van lijken stonk benaauwd,
 Daar d' Arke voormaals school, met Cherubs overschaauwd,
 1025 Van waar men heerlijk de Ierusalemsche wallen,
 En ons Stadpoorten zag geraaibraakt en vervallen,
 En de uitgetrokken doôn naakt, zonder onderscheid,
 Den luipaarden tot roof, de myrrhe en 't graf ontzeid.
 Na dat de wichlers de verwoeste kerk aanschouwen,
 1030 Zij van 't verstrooid gesteente een hoog outaar doen bouwen:
 De stijlen half gevonkt, de balken, zwert berookt,
 Tot brandhout staaplen op het plat, dat daadlijk smookt,
 En willig 't vuur ontvangt: terwijl haar de ossen lieten
 De bastert eerst gekoord recht tusschen d' hoornen gieten:
 1035 Den krans ontrukken, en die gaâr-gebonden blaân
 Den vlammen heil'gen, en 't gezouten korengraan:
 Den rug opvlijmen en d' altaarknechts hun genaken,
 Die met 't gewijde mes haar voort den strot afstaken.
 Het bloed de leegte koos en zwalpende over al,
 1040 Bootste een verbolgen meer, en rooden waterval.
 De buiken opgeschrobd ontslaan haar d' ingewanden
 Die, naauw doorsnuffeld, 't vuur ontving om te verbranden.
 De Priestren stelden haar voor 't altaar ongeknield,

1016. De Dood, persoonsverbeelding voor de dooden. — 1027. Uitgetrokken, uitgekleede. — 1034. Bastert, offerwijn. — Gekoord, gekeurd. — 1035. Gaâr-gebonden, te-zaamgebonden. — 1039. Leegte, laagte. — 1041. Opgeschrobd, opengesneden.

- Dat Titus statig met de slinker vingren hield:
 1045 Den rechter hij ontzei den zwaren veldheershamer,
 Om Hemelwaards zijn hand te heffen veel bekwamer:
 „Te-rugge-zienden God! Godin! die, nooit geschaakt,
 Om Roome,” riepen zij, „en onzen Tyber waakt!
 O Ianus, grijs van haar! en Vesta! die te gader
 1050 Ons gunst draagt, met luppijn, die grootste en beste Vader:
 O, vader Mars! en al gij Goën gezamentlijk,
 Die ons genadig zijt, en, om het Keizerrijk,
 Met zooveel zegens en triumfen te bevesten,
 't Huis van Vespasiaen hebt uitgekipt ten lesten,
 1055 En Titus wakkren erm met zulken punt verzaagt,
 't Welk aarsling oversmijt al wat er scepters draagt:
 Die gij hem gunstig holpt vermeestren dit tyrannig,
 Dit boos verwaten volk, zijn Vorsten wederspannig:
 O, Goën! wij danken u: wij loven u, o Goën!
 1060 Knikt onzen offer toe, en opent uw en thron!”

DOCHTER SION:

- Straft gij geen Heidnen meer, God Abrahams! en laat ze
 Afgodiesch rooken op uw heil'ge stede en plaatse?
 Waar was uw solferstraal, die nooit dien smaad verdroeg?
 Die Ptolomeus plat jeloers ter aarden sloeg?
 1065 Was God van God ontkleed? is hij zoo traag in 't wreken?
 Wat dood, wat straf, wat wraak, wat volgde voor een teeken
 Dien grouwel?

IOSEPHUS:

- Onder des was 't altaar aangegaan.
 Met weeken oogen wij dien grouwel zagen aan.
 De rots, drie maal verschud, van onder spleet tot boven,
 1070 En d' afgrond 't licht verzwolg door 't gapen van de kloven.
 Den Hemel wierd bekleed met een verbolgen zee,
 En dreigde met tempeest 't afgodiesch vuur alreë.
 Maar de onverlichte, die van droomen haar geneerden,
 Dit op een morgengroet en heilzaam spook waardeerden:
 1075 De omstaande krijgslie zulks ten halven naauw verstaan;
 „Iô, Titus! Iô, Iô, Vespasiaen!”
 Al schaterende zij de klippen weêr doen galmen,
 En kransen 's Keizers kruin met schaduwend palmen:
 De Veldheer weder hun een dankbre ziel toekeert,
 1080 En met 't geslagen vee den ruiterdisch stoffeert.

DOCHTER SION:

Nu treurt, Staatdochters! treurt, en krenkt vrij al uw zinnen:

1045. Hij lei den veldheershamer neêr. — 1047. Janus en Vesta. — 1073, 74. Maar de onbesnedenen, d. v. d. zich g. waardeerden dit als een morgengroet en heilzaam voortteeken. — 1080. Zet den ruiters het geslachte vee voor.

Want met haar vleuglen nu de goude Cherubinnen
De grouwlen dekken, die de jongling ons toeriep,
Die veilig in de gracht en 't hol der leeuwen sliep.

- 1085 Waartoe is Aäron en Levi nu gekomen?
Wee Tempel, Stad, en Volk! gij, Paradijs der vromen!
Gij, wellust Israëls! hoe ligdij nu vertreên!

REI van Staatjnfren:

Helaas! Mevrouw, helaas! geen godloze onbesneên
De drie maal heilige aarde ontwijde, noch schoffeerde...

DOCHTER SION:

- 1090 Wie dan?

REI van Joodsche Vrouwen:

Maar 't boevenschuim dat onzen staat verheerde,
Lang eer de gramschap nog des Keizers veel getergd
Zijn hengsten brieschen dede, en draven in 't gebergt:
Lang eer nog Titus kwam aanbrallen op ons vesten,
En ons paleizen den uitheemschen gaf ten besten:

- 1095 Den volkren, die de maan zien dobbren op d' Eufraat,
Wanneer ze haar toortse ontsteekt, en ons den dag ontgaat
Die Tigris golven zien uit Taurus lenden dringen:
Die over Caucasus al hooger Noordwaart springen:
Die op Pactolus' strand het goud in d' oogen raait:
1100 Die in d' Ægeesche zee zijn hier en daar gezaaid:
Van 't West, daar Tagus laaft den half gebraden Iber:
Daar 't oever wederzijds gelekt wordt van de Tyber:
D' Ægypter, die den Nijl ziet vloeyen over 't droog:
D' Araber, toegerust met pijlen, tros, en boog:

- 1105 Meer andren, die verhit op 't moorden en op 't plondren,
Met 't weêrlicht kwamen van haar beukelaars opdondren.

DOCHTER SION:

Maar zegt, Iosephus! hoe 't ons manschap is vergaan,
Die d' overwinner hield zoo strengelijk gevaân
In 't leger, als er niets verschoond bleef onbedorven.

IOSEPHUS:

- 1110 Der boozen rotte heeft meest verschulde straf verworven.

DOCHTER SION:

Dat was 't, daar ik na haakte! o, Scheidsman! die rechtscheidt;
En in de weegschaal hangt van uw rechtveerdigheid
Der menschen zaken, die omwentlen hier beneden:
Nu zien wij, dat bij u geen boosheid wordt geleden,

- 1115 Die luid van d' aarde naar den Hemel roept om wraak.

IOSEPHUS:

Nu luistert, dat ik u ontvouw de gantsche zaak:

DOCHTER SION:

Gij, Reyen, geeft gehoor!

IOSEPHUS:

- Zoo fluks de krijgslie hoorden
 't Geblazen koper hun ontzeggen 't vorder moorden:
 (Behalven dat het was geoorloofd te verslaan
 1120 Al wat d' onstuitbre Nood in 't harnas te weêrstaan
 Droomde, uit mismoedigheid) zij haren Veldheer boden
 Nog een ontelbre schaar van afgematte Joden:
 Die 's Keizers omzicht liet door zijner Drossaarts een
 Uitzondren, en de vrome en schuldige onderscheên:
 1125 Maar d' onderzoeker heeft 't verborgen goed te visschen,
 In 's moorders voorhoofd leestme het knagende gewissen:
 Dus strekt hij zoo ter-stond gedoemd, met ziel en lijf,
 Den woedenden soldaat een zeldzaam tijdverdrijf.
 Hier moet er een goed deel, met handen en met voeten
 1130 Genageld aan het kruis, bebloed haar bloedschuld boeten:
 Daar stuurt mender een hoop van Moria te fel
 Naar Kedrons afgrond toe, als naar de donker Hel,
 En dekt ze in 't vallen met muurstukken en met steenen.
 Dies vinden zij haar einde en uitvaart al met eenen.
 1135 Hier jagen ze, om van 't vuur den heeten gloed t' ontgaan,
 Haar zelf aan palen dood, geschroeid en half gebrâân:
 Daar sterven nog, uit nijd en afgunst van de wachters,
 Veel honderden van dees godloze Godverachters:
 Hier breektmenze de leên met knodsen zwaar van wicht:
 1140 Daar kwetst men andren 't hert, de darmen, en 't gezicht:
 En duizenderlei slag van nieuw gevonden straffen
 Haar boosheid achterhaalt.

DOCHTER SION:

- Dat leert, dat leert ze blaffen,
 Die honden! tegen God, die, oprecht Rechter, niet
 Verschoont in zijnen toorne, of door de vingren ziet
 1145 Oogluikende eenig kwaad.

REI van Staatjonfren:

Hoe zijn ze, voort, gevaren,
 Die aan Ierusalems verderf onschuldig waren?

REI van Joodsche Vrouwen:

Hoe anders, als bewaard tot een veel strenger lot,
 Als die booswichten zelve, en mensen zonder God.

IOSEPHUS:

- Van jongelingen, sterk van lijf, zijn zeven-honderd
 1150 Tot d' aanstaande triumf des Keizers uitgezonderd;

1125. Maar d' onderzoeker moet het verborgene goed navorschen.

- En die bereikten nog geen zeven jaar en tien;
 Als beesten omgeveild; men heeft verwisslen zien
 Voor éenen penning tien en twee-maal zoo veel zielen,
 't Welk zalig loofden, die door 't zweerd in 't oorloog vielen:
 1155 Als zij met 't ijzer van haar ketens overlaân,
 Den bolpees schroomden van een strengen gardiaan.
 Voords, om in schouwplaats 't oog te dienen der tyrannen,
 Zijn tot der dieren aas geschikt veel strijdbre mannen,
 Of om te schermen lijf om lijf, en hand voor hand:
 1160 Waar 's Princen wellust dan haar omvoert achterland.
 Het most een steenen hert geborsten zich erbarmen,
 Die hier voor 't lest de zoon den vader zag omermen.
 De vaders vallen weêr haar zonen om den hals,
 Den stok haars ouderdoms, den troost haars ongevals:
 1165 Als elk zijns weegs bedrukt most volgen die hem leiden,
 En, ziende tien-maal om, in 't al te bitter scheiden
 Gaf teekenen genoeg, hoe streng natuur verbindt,
 Door onderlinge trouw, den vader aan het kind,
 Het kind aan 's vaders ziel, de broeders aan haar broeders.
 1170 Die eertijds, hangende aan de borst eens zelfde moeders,
 Versloegen d' eerste dorst met d' ongevalschte melk
 Die uit één ader vloeide. O welken bittren kelk
 Most hier gedronken zijn! en zoude ik ons vermanen
 De klachten, het gebaar, 't verzuchten, en de tranen,
 1175 Ik most bezwijken, en uw-luider droeve staat,
 Beschreide vrouwen! dit nu geenszins toe en laat.
 Daar is 't verhaal in 't kort.

REI van Joodsche Vrouwen:

- Nu wreekt uw leed met schreeuwen
 En huilen overluid, gij, onbestorven weeuwen!
 Roept luider als gij pleegt eertijds in barens nood,
 1180 Doen d' eerstgeboren haakte in uw benaauwde schoot
 Na 't wenschelijke licht des levens, dat ons langer
 Verdrietelijker valt en gaat met plagen zwanger.
 Onze echte mannen, ach! gaan, zonder den adieu,
 Het afgeworpen jok opnemen op een nieuw!
 1185 Onze oudstgeboorne helaas! gejukt, voor een godlozer
 Herboren Pharo, vliên en Nabuchodonoser.
 Ach, jonfren! met ons treurt!

REI van Staatjonfren:

Helaas! waar blijven wij?

De geilheid des soldaats (och! moeders blijft ons bij!)

1156. Bolpees, bulpees. — Gardiaan, wachter. — 1160. Achterland,
 door het land. — 1173. Vermanen, melding maken van. — 1183 en 84.
 Adieu, spreek uit: ad-ju; nieuw, spreek uit: nuw.

Brandt na ons reinigheid met trommelen en pijpen.

- 1190 Zij naderen, om uit uwe ermen ons te grijpen.
 Ons kuisheid lijdt gevaar, die, o wat leider smet!
 Jeloers de dorpels hield van 's vaders huis bezet:
 Die heerlijk aan den rei der maagden plach te brommen,
 En was geheiligd voor zoo schoonen bruidegommen,
 1195 Die 's vijands wreedheid gaat verstrooyen West en Oost.
 Helaas! helaas! helaas!

REI van *Joodsche Vrouwen*:

Nu, dochters, zijt getroost!

REI van *Staatjonfren*:

Och, Moeders! blijft ons bij.

DOCHTER SION:

Nu zet u wat te vreden.

REI van *Joodsche Vrouwen*.

God Jacobs! ziet ons aan, en red ze in zwarigheden,
 En zalt ze, die gij sloegt!

IOSEPHUS:

Deze ijdlе tranen spaart,

- 1200 Gij Joodsche vrouwen! die uw droefheid meer verzwaart.
 Gij maagden! schept wat moeds; wie weet nog van wat enden
 U onverwachten troost kan Iosephs trooster zenden.

DOCHTER SION:

- Matthias' zoon, die de eer zijt van uw oud geslacht,
 Die de overwinnaars vaak vermorwd hebt en verzacht,
 1205 En met uw lippen knede haar hert van diamanten,
 Van dat ze haar grof geschut eerst op dees hoogten planten:
 Iosephus! of hem nog de Maarschalk zoo beried,
 Dat hij, door u beweegd, een maat stelde ons verdriet,
 Zoudt gij tot Jacobs heil en troost gebruiken laten
 1210 Uw redenrijke tong gedopt in honigraten?

IOSEPHUS:

- Wel duizend-maal zoo veel, Mevrouw! — Voor gewis
 Houd, dat Iosephus' gunst tot uwen besten is.
 's Wets heil'ge bladen ik ge-eigend heb door 't bidden;
 Mijn bloedverwanten ook behouden, in het midden
 1215 Der slachting, daar verbaasd elk zag na 't vluchten om.
 Des Keizers mildheid mij den vrijen edeldom
 Vereerde, en heb gestuit veel razende soldaten,
 In 't moorden, branden, als de weereld scheen gelaten
 Te wezen zonder Gods bestiering: dies ik veil
 1220 Mijn jonste willig nog tot uw en ieders heil.

1191. Leider, grievende. — 1193. Die, nam. onkuischheid. — 1206. Geschut, werp- en schiettuig. — 1219. Veil, veil heb. — 1220. Jonste, gunst.

- Dan, overmids ik nu, met Titus meer te vergen,
 Zijn goedheid schijnen mocht te sarren en te tergen:
 Verzoekt veel liever zelf nog, met gebogen kniën,
 Verzachting van uw kwaal! wie droomt, wie weet misschien
 1225 Wat gij verbidden mocht van hem ter goeder uren!
 Der vrouwen tranen doch zoodanig van naturen
 En aard zijn, dat ze vaak beroeren nog die geen,
 Die onverbiddelijk in ieders oogen scheen.
 Gaat, Vrouwen, Maagden! gaat dan d' overwinner smeken,
 1230 Die morgen of in 't kort zijn leger op zal breken.
 Vaart wel, Mevrouw! ik ga. Hij wende uw ongeluk
 Die al uw onheil weet!

REI van Staatjonfren:

Laat gij ons dus in druk?

REI van Joodsche Vrouwen:

Iosephus! mag ons meer voor dit-maal niet gebeuren?

DOCHTER SION:

- Staatjonffren! volgt mij na, en houdt wat op van treuren.
 1235 Tza, gaan we, laat ons gaan! gij, Vrouwen, volgt mij na!
 Wij moeten dwalen op der vijanden gena.

REI van Jodinnen:

- Laat ons beschreyen 't algemeen
 Verderf, en 't licht, dat jongst bescheen
 Die Hemelhoog getoornde klippen
 1240 Van Davids veel bestormde Stad,
 Als God haar val gezworen had
 Met onbedriegelijke lippen.

- Of 's Tempels grondvest, nacht en dag,
 Na 't sterren weltsel open lag,
 1245 Geverwd van 't bloed der welgeboornen,
 En of men 's Keizers Aadler mocht
 Zien met zijn pennen slaan de locht,
 En schittren af van stompe toornen:

- Nog even trotsch en onbezorgd,
 Op de opperstad en Davids borcht
 1250 De muiters haar borstweeren manden:
 En wie zijn doodverw had gezet
 Uit vreeze, 't vluchten wierd belet
 Van boeven, die hier t' zamen spanden.

1251. Manden, bemanden, bezetteden.

- 1255 Maar als zijn opzet en besluit
 God tegen ons woû voeren uit,
 Is schielijk 't leeuwen-hert ontvallen
 Ons manschap, die beangst uit nood
 Den vijand, zonder slag of stoot,
 1260 Beklimmen liet de trotsche wallen.
- De vijand, die zijn vaan alreê
 Van ons rondeelen zwieren deê,
 En blies triumf, van vreugde dronken;
 Doen kwam die dag en uur, dat God
 1265 Ons had bescheerd dat strenge lot
 Zijns gramschaps, die bestond t' ontvonken.
- 't Roomsch krijgsvolk, als 't geen wederstand
 Noch tegenweer van mannen vand,
 Drong 't met geslepene rapieren
 1270 In d' enge straten bol en dik:
 Daar 't wade, in eenen oogenblik,
 Ten enklen toe in bloedrivieren.
- d' Een, om te ontvliên de bleeke dood,
 In onderaardsche kelders vlood,
 1275 Wiens toegang wierd gestopt met blinden:
 En d' ander, door mistroostigheid
 En wanhoop in zijn ziel verleid,
 Gewapend ging zijn kerkhof vinden.
- Hoe menig held, die, trotsch van moed,
 1280 Woû 't vaderland zijn heldiesch bloed
 Opoffren in 't gevaar der straten,
 Van vrouwe en kindren om den hals
 Gevallen wierd, met veel geschals:
 „Wat wildij, vader! ons verlaten?”
- 't Kind, dat nog eerst aan banken ging,
 1285 Aan 's moeders achterslippen hing;
 De voêster 't zuigeling liet weenen,
 En kwam haar vrouw te hulp, zoo ras
 De meester greep na 't courtelas;
 1290 't Riep deerlijk al: „Waar wildij henen?”
- Als d' huisweerd ziet, dat uit noch in
 Hem laat 't bestorven huisgezin:

„Laat los, laat los!” roept hij ten lesten,
 „Dat ik alleen, van 't hooge dak,
 1295 Mijn poorte vrij van ongemak,
 En ons ontsla dees helsche pesten.”

't Is naauw gezeid, men vliegt er knap
 Na boven, langs den wenteltrap,
 Met steenen toegerust en blokken;
 1300 Daar ziet hij, hoe een blaauwe wolk
 En rot van 't fel Latijnsche volk
 Komt op zijn dorpels aangetrokken.

Maar als zij dreigen klopf op klopf
 Te drijven, met heirhamers, op
 1305 De poort, bewaakt van slot en grendel:
 Wreekt hij dien euvel heel goedkoop,
 En kneust de voorste van den hoop,
 En hagelt onder 't moorders-vendel.

De ruiters 't bloed, verbitterd heel,
 1310 Krimpt van de zool in 't bekkeneel,
 Zoo man en ros de beenen breken;
 Dies zenden ze, met stijve boog,
 Wraakgierig haar geschut omhoog,
 En branden om dien smaad te wreken.

Wat groeit hier een nieuw stads-rumoer!
 De deur gescheurd vliegt op de vloer,
 Van toorn zij op haar tanden knersten;
 De voëster, die betaalt 't gelag,
 De moeder sneuvelt in een dagg',
 1320 En 't zuigling treên ze 't hert te bersten.

Terwijl 't beneên, al uitgeleefd,
 Den lesten schreeuw en doodsnaak geeft,
 D' huisvader, om haar voor 't verderven
 Te hoên, van boven rolt verbaasd,
 1325 Dien de ongebonden moorders haast,
 Uit toorne en wraak, aan hutspot scherven.

De maagden, naauwlijks houwbaar nog,
 Zij, na veel dreigementen, och!

1295. Mijn poort (huis) vrij maak van ongemak. — 1319. De moeder valt in een dagge. — 1326. In stukken hakken.

- Van hare jongvrouwschap onthulden;
 1330 Die, na veel zwijmens, riepen luid:
 „Is 't Godlijk recht in Isr'el uit,
 Dat God dien overmoed kan dulden?”

- Wie kan afmalen al d' ellend,
 Die, waar me 't aanzicht keert of wendt,
 1335 Gebeurt? wat blijft er onbedorven
 Van 't roofgier spook? op snood gewin
 Verhit, dat menig huisgezin
 Aan honger leêg vond uitgestorven.

- De zon al vroeger, dan zij plach,
 1340 Den draaiboom toesloot van den dag,
 En week dees grouwlen in de baren.
 De menschenlachers, moordens zat
 Maar woedens niet, doen nog de stad
 Met vuur ten Hemel deden varen.

- Gelijk den dag was doorgebracht
 Met moorden, zij den duisteren nacht
 Met blakren sleten en met branden.
 God! waarom ledij, dat uw Kerk
 En Stad, der Englen timmerwerk,
 1350 Geschend wierd van zoo snooden handen!

DE DERDE HANDEL.

PHINEAS, Priester.

- Melchisedech! o, die ooit, de eerste Priester Gods,
 Het priesterschap bekleedde op Salems hooge rots,
 Wiens hoofdscheël van God zelf met balsem wierd bedropen,
 Gezalfd en toegekend den myter, boven open:
 1355 Doen 's Heeren heuvel gij wat hooger trokt, tot dat
 Hij 't aanzien en den naam van een ontworpen stad
 Bereikte in Canaän; — Aäron uitverkoren!
 Die 't reukwerk aanstaakt met uw zonen welgeboren; —
 Ziet op, gij helden Gods! Aartspriestren, ziet eens om,
 1360 Hoe 't van den Hemel hooggeadeld Priesterdom,
 Ontkleed van zijnen glans, treurt zonder glimp of luister,
 Gelijk, bij zonnezwijm, al schemerende in 't duister
 De weereld sprietoogt, zoo, wanneer de maan jeloers

1343. Doen, toen. — 1351. Ooit, eens. — 1363. Sprietoogt, onzeker,
 met halfgeopende oogen uitkijkt.

- Den sterflijken te spijt dekt 't aangezicht haars broërs:
 1365 Treurt, als 't gerantsoend lijk eens Konings, die verslagen
 Wordt, op een rosbaar, versch gebalsemd thuisgedragen.
 Waar is, Ierusalem! nu uwen Konings-staf,
 En 't Priesterlijk cieraad, dat u Iehova gaf?
 Waar is uw blank ivoor? uw marmer, klaar van schimmer?
 1370 Uw purper, fijn van draad? uw kerkelijk getimmer?
 Uw koninklijk paleis? waar zijn uw ceedren? waar
 Uw pijlaars, bogen, en gewelven allegaâr?
 Waar 't zilver? waar het goud? waar zijn de Cherubijnen?
 Waar 't altaar, 't wierook, en dees blinkende gordijnen?
 1375 Wáar de Arke des Verbonds? waar Gods geheimenis?
 Helaas! 't is verr' gezocht, dat niet te vinden is.
 Wie had gedacht, dat God, te streng op ons gebeten,
 Zijn erfdeel zoo geheel vertreên zoude en vergeten?
 Schoon of de muur omringd van zulken heirkraft was,
 1380 Dat in 't gebergte alom vertrad het kruid en 't gras;
 Schoon of de Stad verzonk in 't uiterste benouwen,
 Ons hoop steunde op de Kerk en d' heilige gebouwen;
 Wij riepen: „Zijt getroost, laat God begaan al stil,
 Iehova blijft ons borch, om zijnes Tempels wil!
 1385 Maar ach, rampzalige! als 't den Hemel woû gedoogen,
 Wij wierden in ons hoop te jammerlijk bedrogen,
 In die vervloekte nacht, als, eer het licht opkwam,
 Ons Kerk aan kolen ging, en stond in lichte vlam:
 Als met de vlamme opsteeg ons krijten en ons kermen,
 1390 Dat God noch Engel mocht bewegen tot erbarmen;
 Doen al den berg, gesteld in vuur en enkel bloed,
 Sloeg d' overwinner met meêdoogen in 't gemoed;
 Doen riep me spâ: „Vertrouwt noch kerken noch outaren,
 Haar heiligheid geen stad kan voor 't verderf bewaren!”
 1395 Ik zelf ontvlood den moord, en riep luidskeels in 't vliên:
 „Vlied met mij! 't is vergeefs den vijand weer te biên;
 Hij heeft de Stad voorlang, en houdt haar sterke wallen.
 De tempel is vergaan: onze hope is nu gevallen.”
 Zoo bergde ik naauwlijks 't lijf, en rukte, met deze hand,
 1400 Veel heilge schatten ongeschonden uit den brand.
 Maar waarom vlood ik? ach! wat hield ik dier mijn leven?
 Hadde ik mijn ziele in 't vuur des tempels opgegeven,
 Als Meirus wel beraân, en als Daleus' zoon,
 Of waar ik in 't hoog choor geteld bij d' ander doôn,
 1405 Zoo zoud' nooit zijn gebeurd, dat ik, gevaân, most laten

1380. Dat, dat heir namelijk. — 1401. Wat, waarom. — 1403. Perso-
 naadjes uit Flavius Josephus.

- Den Heidenschen monarch de goude en zilvre vaten,
't Schaarlaken, 't reukwerk, en 't hoogpriesterlijk gewaad,
En andre ciersels: daar een booswicht, een soldaat
Zijn vingeren aan schendt: zoo waren voort mijn beenen
1410 Begraven met den val van d' afgekeurde steenen!
Nu houde ik de uitvaart van 't onzalige geslacht,
Om welkers ondergang het volk van Roome lacht,
En op de diensten smaalt, die Mozes heeft geboden,
En prijst voor onzen God een hoop verdichte Goden,
1415 Die Abraham verzaakte: en of mij schoon genaâ
Geschied is, zoo dat ik op vrije voeten sta,
Wat batet? want, waarheen dat ik mij keere of wende,
Ik zie mijn hertenleed aan Israëls ellende!
Indien ik zie rondom, ik zie hem, die ons dringt,
1420 En vind mij van de macht der Heidenen omringd.
Sla ik 't gezicht om leege, ik zie, hoe met den zweerde
't Huis Jacobs ligt verdelgd, de Stad geslacht met d' eerde:
Ik zie van d' afgrond op nog smoken 't heerlijk slot,
Daar David vaak uit heeft den Philistijn bespot.
1425 Hefte ik mijn lichten op, den Hemel is gesloten,
Noch draagt niet langer gunst zijn oude bondgenooten.

DOCHTER SION. REI *van Staatjonfren*,
REI *van Joodsche Vrouwen*, TITVS.

DOCHTER SION:

- Gij spoken, die weleer verhoogd pronkte' in de traliën
Van 't goude Blijenburg, behangen met medaliën,
Waarmee de Godheid hadde onsterflijkt uwen rei,
1430 Als gij zijn eersleip volgde, en droegt zijn leverei,
Als gij Gods Majesteit omschanste met uw stoeten,
En zaagt 't gesternt', de zon, en maan beneên uw voeten
Verschieten, flauwer, als de klaarste diamant
Ons van d' uitbreidsels zendt zijn stralen overkant;
1435 Die gij, getuimeld, moogt op 't aldernaauwt' vertellen,
Hoe veel van 's Hemels top schilt 't middelpunt der hellen:
Ten waar 't lang vallen u gewiegd hadde heel in zwijm,
Eer gij ten lesten plofte in 's afgronds vuilen slijm
En diepen zwavelpoel, die fluks is aangevlogen,
1440 Doen vonken stoven neêr uit Gods vuurvflammende oogen;
Gij spoken! zegge ik, breekt uit uw gevangenis,
Aanschouwt, wie 't vallen nog met u deelachtig is;

1410. Afgekeurde, door keuring uitgezonderd, afgezet. — 1422. Geslecht, gelijk gemaakt. — 1427. Spoken, de gevallen Engelen. — 1428. Blijenburg, de Hemel. — 1433, 34. Meer verbleeken dan de klaarste ster, wanneer zij ons in de schuinte haar stralen van het uitspansel toezendt.

- Ziet, hoe die blixem Gods mijn hemelhooge ceedren,
 En marbren gepolijst, ter hellen ging vernedren,
 1445 Als ik te trotsch van nek in mijnen plicht ontbrak,
 En opgeblazen naar zijn kroon en glorie stak:
 Ziet, hoe die lusthof is verkeerd in een woestijne,
 En herberg van 't gediert', waarin ik eenzaam kwijne!
 O, strekten de oogen mij een sprongrijk Siloa,
 1450 Nu ik mijn handen wringe en voor mijn borsten sla,
 En scheur mijn treurgewaad! och, of ze tranen lieten,
 Wat zou mij daar een pak, een pak van 't hert afschieten!
 Nu houdt de rouw, zoo 't schijnt, de dorpels toegestopt,
 Een rouw, die ik al meer en meer hebbe ingekropt,
 1455 Daar ik aan stikken zal, daar ik aan moet verstikken,
 Hoe flaauw bezwijkt mijn hert schier allen oogenblikken!
 O wee! o wi! o wach! — hebt gij, bedrukte maagd!
 Uw hert nog niet van rouw geleëgd en uitgeklaagd,
 En moogdij niet een traan tot uwen troost verwerven, —
 1460 Zoo treurt u voorts in 't grat, en zoekt uw heil in 't sterven.

REI van Staatjonfren:

Wat krijgslie komen hier, die meer zijn als gemeen?
 Waar vlien wij? och! wie is 't? zijn 't hoplie?

REI van Joodsche Vrouwen:

En met een
 De veldheer Titus zelf; ik zie, hij staat in 't midden.

DOCHTER SION:

- Staatjonfren! volgt mij na en helpt ons straf verbidden.
 1465 Aanveerd't een droef gelaat en jammerlijk gebaar.
 Slaat voor uw borst. Verscheurt uw kleedren, en uw haar,
 Als ik mijn stem verhef; bevochtigt met uw tranen
 't Hert des Verwinners: of gij zoo een weg mocht banen
 Tot mededoogen; schaamt, rampzaalge rei! u niet,
 1470 Nu aan te gaan al 'tgeen de bittere nood gebiedt.
 Vergeet uw oud geslacht van Priesteren en Vorsten
 En Koningen, die 't al ten strijde ontzeggen dorsten.
 Oodmoedigheid u voegt; ik ga u allen voor.
 God! om wiens aanschijn juicht de rei van 's Hemels choor,
 1475 Mij aangenaamheid jont, druipt honig op mijn lippen,
 Dat ik bewegen mag zoo zieleloze klippen,
 Als zijn der vijanden onbuiglijke gemoën!

TITVS:

Wie knielt hier neder om t' erlangen haren zoen?

DOCHTER SION:

Grootmogende Monarch! wilt met geduldige ooren

- 1480 Ons klacht, ter zielen uitgeborsten, doch aanhooren;
 Wij, 't overschot des volks, die vallen u te voet:
 Wij eischen geen genaâ, maar dat gij met ons doet
 Al 'tgeen wat u behaagt: laat vrij uw dienaars stooten
 Haar degens door ons borst, die wij voor u ontblooten:
 1485 Of dat ze ons werpen van dees rotsen, scherp en steil,
 En plettren ons gebeent', want 't sterven is ons heil,
 De dood ons toevlucht, en haar komst, daar andre menschen
 Voor schrikken, is den troost en 't zoetst', daar wij om wen-
 Om te geraken door d' eindlooze zwarigheên, (schen,
 1490 En eens ons leed t' ontgaan: Of zijdi door gebeên,
 Ontzichelijke vorst! nog tot genaâ te neigen,
 Verzacht de penen doch, die d' overwonnen dreigen.
 't Van ouds beroemd geslacht, dat van de vaadren daalt,
 Bijna is uitgeroeid; dien lof hebdi behaald:
 1495 Een handvol blijft er, uitgeput van ongenuchten,
 Die 't leven valt te bang, die niet doen dan verzuchten:
 Erbarmt u haarder, en verschoont ze, o Vorst! althands
 Die 't lot spaarde om te zien den val haars vaderlands!

TITVS:

- Hadt gij dit voorbedacht, vermaledijde Joden!
 1500 En van uw poorten mij de sleutlen aangeboden,
 Als uws stads grondvest nog haar hooge muren droeg,
 Als ik om Sions kreits nog eerst mijn leger sloeg:
 Gij stondt nog daar gij stondt, en van uw sterke wallen
 En waar de cingel nooit ter aarden neêrgevallen.
 1505 Hoe vaken hebdi, met een ingeboren haat
 Mijn keizerlijke gunst en goedigheid versmaad,
 Als ik u hulde aanbod, en, uit een mild ontfarmen,
 U zwoer gezamenlijk voor onheil te beschermen.
 Hoe menigwerven blies ik d' aftocht, alzo ras
 1510 Gij nood leedt, als de strijd en storm op 't heetste was:
 Hoe dikmaal breidelde ik mijn ongetemde benden,
 Van vreeze, dat ze uw Kerk en Godsdienst zouden schenden!
 Nu komdijs smeeke... Op, staat op!

DOCHTER SION:

Ertsmaarschalk, ach!

Dat wij u kwetsten ooit is, laas! al ons beklag.

TITVS:

- 1515 Nu 't glas verlopen is, nu roept men om genade.

DOCHTER SION:

Erbarmt des armen volks, al komet vrij wat spade.

TITVS:

Zoo spade, dat er niets voor u te hopen staat.

DOCHTER SION:

Een welgeboren Vorst zich nog erbarmen laat.

TITVS:

Een welgeboren Vorst zoekt 't voordeel van den lande.

DOCHTER SION:

1520 't Ontfermen voordeel brengt, gestrengheid schade en

TITVS: (schande.

't Ontfermen brengt ook ramp, gestrengheid voordeel toe;
Zoo houdt men 't volk in tucht

DOCHTER SION:

Elk een verwenscht de roê.

TITVS:

De booswicht haat zijn straf.

DOCHTER SION:

Ons heeft geen straf ontbroken.

De Veldheer heeft zijn leed ten uitersten gewroken.

TITVS:

1525 Waar mijnen doortocht valt, daar eischen nog te staan
Dees muiters, tot een les en spiegel voor de kwaân.

DOCHTER SION:

Die 't spieglen lust, beschouw dit graf vol doode beenen,
Dees omgekeerde Stad, en die verstrooide steenen!

TITVS:

Licht slaat men in de wind 'tgeen zelf men niet en ziet.

DOCHTER SION:

1530 Al ziet men 't niet, de faam meldt wat er is geschied.

TITVS:

De Ioden voor 't gerucht nooit eenen voet verzetten.

DOCHTER SION:

't Is een Godsdienstig volk, dat ijvert om zijn wetten.

TITVS:

Is 't ijver, dat men muit?

DOCHTER SION:

Het acht de vrijheid weerd.

TITVS:

1535 Derft hij ook vrijheid, die al heeft wat hij begeert?
Den Joden was 't vergund haar dorpels te bewonen,
Te lezen haren oogst, en Koningen te kroonen,
En Vorsten van haar bloed met purper te bekleên,
En vrunk te leven naar der bestevaadren zeên;
1540 Dies mosten zij den Stoel van Roomen ondersteunen
Met dragelijken tol, daarvoor wij haar beschutten
Van allen overlast des woedenden soldaats:

- Ja, wie ontwijken dorst 's Kerks afgekeurde plaats,
 Naar d' uitgedrukte wet, geprent in zuivre marmer,
 1545 Die brocht zijn vonnis mede, en vond geen lijfsbeschermer.
 Is dit geen vrijheid, die 't gespuis vernoegen mag?
 Veel andre zijn te vreên, en dragen ons ontzag;
 Maar uw herdnekkigheid (en niet de zware tollén)
 En 's Keizers slappen moed, die brachten u aan 't hollen:
 1550 Ons goedheid, vaak misbruikt, u stouter heeft gemaakt.

DOCHTER SION:

Doorluchte Prins! 't is waar, 't en kan niet zijn miszaakt;
 Doch overweegt, dat eerst door woedende tyrannen
 De ketenen van twist en oproer zijn gespannen:
 Nooit had de vrome deel aan zulken overmoed.

TITVS:

- 1555 De vrome vaak ontgeldt 't kwaad, dat een booswicht doet.

DOCHTER SION:

Wie wijs is en beraân, die schift ze van malkander.

TITVS:

Elk wascht zich af van 't vuil, en schuift het op een ander.

DOCHTER SION:

Wie niet handdadig is aan eenig kwaad beleid,
 't Is billijk, dat hij staat op zijn onnoozelheid.

TITVS:

- 1560 Zoo spreekt de kwaadste schelm.

DOCHTER SION:

Men ziet op niemants spreken,
 Men let op ieders feit, en al 'tgeen heeft gebleken.
 De aanstellers van 't rumoer zijn elk-een openbaar.

TITVS:

D' handhavers zijn al dood, en die verbergen haar.

DOCHTER SION:

Men houde 't die te goê, de straffe hun hoofden rake.

TITVS:

- 1565 Rechtveerdigheid, die 't meent, eischt over beiden wrake.

DOCHTER SION:

Uit slechtigheid is 't vaak, dat iemand 't kwaad bestemt.

TITVS:

Al boet hij 't met zijn hals, dat schijnt dan niemand vreemd.

DOCHTER SION:

Wie 't uit onkunde faalt heeft in dit pleit groot voordeel.

TITVS:

Zoo groot niet, of hij moet uitstaan zijns rechters oordeel.

1551. Miszaakt, ontkend. — 1563. Die, gene. — 1566. Dikwijls stemt iemand uit eenvoudigheid in 't kwaad. — 1568. Schrap 't.

DOCHTER SION:

1570 Een oordeel, hecht gesmeed op 't aanbeeld van de reën.

TITVS:

Een oordeel, dat de wet en krijgsraad stelt te vreên.

DOCHTER SION:

O Vorst! vernoeft u met de straf alreê genomen,
En die der boozen rot nog versch is overkomen.

Het overschot meestal onschuldig is aan 't kwaad,

1575 Daarmede uw Majesteit gekwetst is inderdaad:

Misgunt niet, dat wij hier zieltogen weinig dagen,
En als een eerlijk lijk Ierusalem beklagen.

TITVS:

Om hier te nestlen? Neen, de krijgsman, die 't zich belgt,
Staat uw uitroeyen duur.

DOCHTER SION:

Nu zijn wij gants verdelgd.

TITVS:

1580 Zoo gants niet, of óns stond een erger kwaad te vreezen.

DOCHTER SION:

Zoo Roome vreeze aankomt van ouderloze weezen,

Van weeûwen uitgeschreid, van vrouwen levensmoê,

Van wat ontwapend volks, zoo brengen wij ze haar toe,

Die, uitgemergeld, niet vóorhebben, als ons magen,

1585 Waar ze ergends kenbaar zijn, in 't koude graf te dragen,

En in spelonken en steenrotsen hier-ontrent

Te huilen, schouw van 't licht, tot dat ons leven endt.

TITVS:

Van luttel zaads gestrooid, dat over is geschoten,

Wast eenen rijken oogst: alzoo van weinig loten

1590 Ontstaat een boomrijk woud. Zoo 't eerstgeplante veil

Beklimt en dekt een muur, al is hij hoog en steil;

De doornen laten niet van nieuws weêr aan te groeyen,

Zoo lang daar wortel blijft. Die most men eerst uitroeyen.

DOCHTER SION:

Men laat dees woeste plaats van krijgslie wel verzorgd.

TITVS:

1595 't Mistrouten geeft meer rust, en is een vaster borch.

DOCHTER SION:

Mistroutdij die gij loont?

TITVS:

Geenszins, maar wel ulieden,

Die altijd woelt, en tracht den genen 't hoofd te bieden,

Die uwen staat verdrukt.

DOCHTER SION:

Ei, wapenloze hoop!

- Die in uw tranen smilt en 't zuchten hebt goedkoop,
 1600 Verheugt u nog met mij, dat de overwinners moeten
 Voor u verschrikken, daar gij neêrligt voor haar voeten:
 Grijpt moed, en recht nog op 't vervallen Jodendom,
 Want Titus staat bedeesd; en 't heir ziet naar u om.

TITVS:

- Uit d' assche van een stad (licht wordt een zaak verkeken)
 1605 Is vaak een brand ontstaan, die landen heeft ontsteken,
 En rijken met de grond geëffend en vernield:
 Geen lichaam acht men dood, zoo lang het is geziel.
 Die dikwijls op het veld voor dooden zijn gerekend,
 Gedenken aan haar leed, verrijzen weêr en wreken 't.

DOCHTER SION:

- 1610 Verre is de wraak van ons, die bloot zijn van geweer.

TITVS:

De wanhoop ziet niet aan, al waar 't een machtig heir,
 Zij geeft ze dobbel kracht, en helpt weêr op de beenen
 Een deel vervloekt gespuis, eer 't iemand zoude meenen.

DOCHTER SION:

- Helaas, eêlaardig bloed! 't mistrouwen, dat gij hebt,
 1615 Veroorzaakt, dat men troost noch blijchap uit u schept.

TITVS:

Zijt, Jonkvrouw! wel gemoed, en wilt ten besten hopen,
 De krijgsraad is vergaard; mijn tijd is hier verlopen.
 Verwacht van ons het lot, en denkt: het zal wel gaan:
 Wij breken morgen op: daar legt uw zaak na aan. [Af.]

DOCHTER SION:

- 't Onredelijke dier, dat eertijds twee gebroeders, (ders
 1620 Grondleggers van uw staat verschoonde, en, als haar 'smoe-
 Ontzet en speen gebrak, opzoogde, aan 's Tybers boord,
 Was reedlijker als gij, die na geen smeeken hoort.
 Het klippig steengebergt, dat hier met doôn bespreed leit,
 1625 Ik tot getuige neem, o Titus! van uw wreedheid.
 Geen kermen heeft hier plaats, en mij voorzeft de nood
 Een slaafsche ballingschap, of een benaauwde dood.

REI van Priesteren:

- Wij, priesterlijke reyen
 (Die voormaals met schalmeyen
 1630 Den vierdag plachten en de feesten in te wijden,
 En steeds op Moses' wetten
 Aandachtelijk te letten,
 En te vergaären 't volk op haar gezette tijden),

1635 Niet hebben acht geslagen,
 In de onverwachte plagen,
 En 't voorspook, dat ons daaglijks met verwoesting dreigde:
 Al gaf God, zonder spreken,
 Zoo menig helder teeken, (neigde:
 Waaraan 't bleek, waarwaards dat de Joodsche staat zich

1640 't Verwoesten en 't vertreden
 Van de omgelegen steden,
 Vol viers, vol moordgeschreis, vol brands, vol bloeds, vol
 Vol krijtens, en vol zuchten, (tranen,
 Vol twists, vol krijgsggeruchten,
 1645 Wou Salem van haar val en ondergang vermanen.

De ruiggehaarde Sterre,
 Die in de locht van verre
 Blonk, als een Godlijk zweerd, recht boven onzen schedel,
 Riep, „Dat het zweerd van Roomen
 1650 Ons haastig op zou komen,
 En treffen jong en oud, rijk, arm, eël, en onedel.”

't Licht binnen d' heil'ge drempel,
 Bij 't outaar en den tempel.
 Waarvoor de donkre nacht week met zijn bruine vlerken:
 1655 Het zwangre koebeest mede,
 Ten brand geschikt alreede,
 't Lam barende, zocht ons te brengen tot opmerken.

De deur met ijsren sloten
 Van klaar metaal gegoten,
 1660 Die twintig mannen al bezweet te grendlen plachten:
 Waarschouwde onz' Godverachters,
 Als haar de Tempelwachters
 Wijd open vonden staan vaak en verscheiden nachten.

Het heirkraft veler volken,
 1665 Dat, boven in de wolken,
 Zich legerde in de locht, voor d' ondergang der zonnen,
 Vertoonde ons al de benden,
 Die de oude Stad berenden,
 En niet aflieten voor zij hadden ze gewonnen.

1670 's Nachts, als wij bezig waren
 Om te offren op de altaren,

1635. De uitgaven hebben „En”. — 1646. De onheilspellende komeet.

En 't heilig Pinxterfeest met ijver uitermaten
 Aandachtelijk te vieren,
 Naar d' overouw manieren,
 1675 Riep ons een stemme toe: „Laat ons dees Kerk verlaten!”

't Weeklagen ongewone
 Van Ananias' zone:
 „Wee volk! weestad! wee Kerk! wee, wee van allen hoeken!”
 Ons uit den slaap niet wekte,
 1680 Daar 't als een voorspel strekte,
 't Welk aanwees, dat ons God op 't strengste zou bezoeken.

Dit alles slaan wij gade,
 Helaas! nu 't is te spade,
 Nu Stad en Tempel is een roof der vreemdelingen.
 1685 O God! ziet eenmaal neder,
 En troostet Levi weder,
 Opdat wij uwen lof met juichen mogen zingen.

DE VIERDE HANDEL.

TITVS, de Keizer, TERENCEUS, Hopman.

TITVS, de Keizer:
 Wij staan op ons vertrek; mijn afgestreên soldaten,
 Na zoo veel oorloogs, blijd' haar legerplaats verlaten.
 1690 Wij laten achter ons een omgeworpen muur,
 Een Koninklijke Stad verdelgd met staal en vuur,
 Een aardrijk omgewroet, een kerkhof vet van dooden,
 Die niemand staan te ontzien, ten ware dat der Joden
 Verrezen schimmen ons opkomen mochten dol
 1695 Met fakkelen, gelijk uit Plutoos duister hol
 Opdonderen somtijds de ontstelde Razernijen,
 Als al de weereld voor een anker schijnt te rijen:
 Maar dat is zonder zorg: nochtans acht mijnen Raad
 Dit oorbaar, dat men, tot gerustheid van den staat,
 1700 Hier een bezetting legt van krijgslie wel ervaren,
 Die onder eenen voogd 't land hierontrent bewaren,
 Opdat er niemand schans, noch slot, noch vesting bouw,
 Noch voet krijg, noch iet kwaads den Romulijnschen brouw,
 Terentius, die vaak de schild waart van mijn leven,
 1705 Wanneer ik in den strijd mij had te diep begeven,
 Omcingeld van 't gevaar, belegerd van 't gekerm,
 Besloten van 't geweyr, daar, met geheven erm,

1703. Romulijnschen, 't nakroost van Romulus.

Gij mij te redden wist door sabelen en pijken,
En sloegt een wagenborg van doôn en versche lijken:
1710 Deze eere komt u toe: ontvangt, ontvangt van mij,
Uw wettelijke Prins en Veldheer, de voorgdij
Van gantsch Iudea; let met aandacht op uw zaken,
En wilt in 't voordeel van ons Monarchije waken.

TERENTIUS:

Aanzienelijke Vorst! och, of uw Majesteit

1715 Meer nuts genieten mocht van mijn gehoorzaamheid!
Wij nemen 't ambt in dank; uw mildheid is te loven,
Die ons verdiensten in bezolding gaat te boven.
Verschoont uw dienaar niet, die, als de Keizer spreekt,
Wenscht te vervullen 'tgeen aan zijnen plicht ontbreekt.

TITVS:

1720 Mijn tiende bende, die haar ooit zoo vroom verweerde,
Gesterkt met nog meer volks te voet en ook te peerde,
Ik tot bewaring hier te legeren besloot,
Om de overwinning te verzeekren buiten nood,
Waarom men heeft verschoond den muur in 't West gelegen,
1725 En 'tgeen daaraan kleeft: daar het krijgsvolk vrij van regen,
Van hagel, wind en storm, en onweêr schuilen mag,
En herberg krijgen. Hebt gij over haar 't gezach!
Omhelst de wetten, en, wie tegen 't recht derft woelen,
Doet hem de strengigheid van onze krijgstucht voelen.

TERENTIUS:

1730 Al wat mijn Heer beveelt, werd wetens niet verzuimd.

TITVS:

Geen uitgedreven Joôn geeft hier te wonen ruimte:
Maar andren, die haar na ons zeden kunnen voegen,
Vergunt deze akkren te bezaayen en te ploegen,
Mids redelijken tol 't Rijk in te wil'gen, en

1735 Dat niemand ander staf als onzen scepter kenn'.

TERENTIUS:

't Is billijk en gegrond, het steunt op goede reden.

TITVS:

Zoo iemant derf bestaan, of vestingen of steden
Te stichten, en tot zulks iets delfe of spitte of graaf,
Die heeft het lijf verbeurd, zijn goed en al zijn haaf.

1740 Die zaak is van gewicht, dus hecht ze in uw gedachten.

TERENTIUS:

De Prince twijfel niet: wij hopen 't te betrachten.

TITVS:

Uit mijn gevangens ik heb duidelijk verstaan,

- Dat Simon, die ons zoo veel hoons heeft aangedaan,
 Die schelm, dien, afgerecht op zoo veel boeverijen,
 1745 Het oorloog spaarde, om zijn verschulde straf te lijen,
 Zich onder 't muurwerk houdt, 'twelk nog van de aarde
 Met andre, die hij na zijn lust heeft opgestookt: (rookt,
 Neemt acht hierop, en dees steenhoopen wilt bezetten
 Met wachters, voor een wijl, die op dien booswicht letten,
 1750 Opdat hij 't niet ontslip; indien nog 't recht in zwang
 Bij d' Hemellieden is, dat elk zijn straf ontvang,
 En penen geld en boet' zijn grouwelijke stukken,
 Hij zal u niet ontgaan.

TERENTIUS:

En of dit woû gelukken,
 Wat eischt het recht van hem? te sneuvlen door de bijl?

TITVS:

- 1755 Die deugd gebeurt hem niet. Dat gij hem in der ijl
 Mij toestiert, wel bewaard, te Roome, daar wij wenschen,
 Dat hij in ons triumf zij 't schouwspel veler menschen.
 En pijnelijk uitbraak zijn goddeloze ziel,
 Die stadig van het eene in 't ander kwaad verviel.

TERENTIUS:

- 1760 Schept die verrader slechts in onderaardsche kuilen
 De locht, al ging hij zich zoo diep uit angst verschuilen,
 Dat hij den Tartarus, daar geenens Phebus schijnt,
 Mocht hooren loeyen, als de boosheid wordt gepijnd,
 Die schelm, doorluchtig Held! mijn hand niet zal ontvlieden;
 1765 Belieft u ietwat meer, gij hebt maar te gebieden.
 Ik volge uw Majesteit, en doe u uitgelei.

TITVS:

- De tijd verloopt, het is hoognoodig dat ik schei,
 En vorder onzen tocht. Ik zie, nu wij vertrekken,
 De Keizerlijke Stad haar zeven halzen rekken,
 1770 En uitzien na het heir, dat, waarwaards het ook vecht
 Alom het veld behoudt, en prijs en eer inlegt.
 Ik zie de stacie van de Roomsche burgerijen,
 In volle rusting, ons ontmoeten met verblijen;
 Den Tyber zwert van volk; ik zie Vespasiaen,
 1775 Mijn broeder en den Raad bij Iovis tempel staan:
 De Priestren 't outaar voên, en al de Goden vierën,
 En 't onverwelklijk groen 't hoofd des Verwinners cieren.

[Beiden af.]

1752. Penen geld, boete betaal. — 1755—56. Dat voordeel valt hem niet te beurt. Stuur gij hem, in aller ijl, wel bewaakt naar Rome. — 1765. De uitg. hebben iets wat. — 1768. Vorder, voortzet.

REI *van Joodsche Vrouwen*. FRONTO. REI *van Staatjonfren*. De DOCHTER SION.

REI *van Joodsche Vrouwen*:

- Nu wakker, stapelt steen! De nood breít duizend listen,
Deze aanslag blijft ons borg, of d' eerste treken misten.
1780 O kranke toevlucht! zoo de Koningen van ouds,
Bedrupt van balsem, en verladen met veel gouds,
Behangen met de glans van purper en kleinoden,
Opbraken 't marmor, en opkeken van den dooden,
Hoe zou 't haar kwetsen! Ach!... maar als 't aldus moet zijn,
1785 Dit is de waarheid naast, en geeft het veinzen schijn
Voor 't ander. Wakkert u; metst van berookte steenen
Een graf voor de ijdelheid, en wilt haar lijk beweenen.

FRONTO:

- Mars heeft hier uitgeraasd; hij scheldt, om elders weêr
Een wederspannig rijk, met zijn gevelde speer,
1790 Met 't weêrlicht van zijn schild en met getogen zweerde,
Te slechten, tot den grond en bodem toe, met de eerde.
Ik kome, in 's Keizers naam, gelast, om zoo terstond
Dees tempelhoeren, die geen uitstel wordt gejongd,
Te volgen doen het heir, dat langer niet mag dralen.

REI *van Joodsche Vrouwen*:

- 1795 Help God! hij komt om ons; het is, om ons te halen!

REI *van Staatjonfren*:

Steenrotsen! berst van-een; valt bergen op ons neêr!
Troost God! waar vluchten wij? Hier is geen vluchten meer.

FRONTO:

Wech, wech, met dit geraas! 't Is langer hier met stenen
Noch kermen niet te doen.

REI *van Staatjonfren*:

Waar wildij met ons henen?

REI *van Joodsche Vrouwen*:

- 1800 Wat hebdi met ons voor?

FRONTO:

Voort, voort! Jodinnen, voort!
Ik doe u geen verslag, neen, niet een enkel woord;
Gij werdt het zelf gewaar. Wel, waar is uw Vorstinne?
Waar is 't hertnekkig wijf?

REI *van Staatjonfren*:

Wij bidden ú, uit minne,

Och! wijst ze ons, waar ze dwaalt.

1778—1787. Aansporing om een ijdel of ledig graf te maken, als schuilplaats voor de Dochter Sions. — 1779. Ons borg, onze burcht. — 1786. Berookte, gewijde. — 1787. Ijdelheid, het ledige. — 1794. Te doen volgen.

FRONTO:

't Is u niet onbewust.

REI van *Joodsche Vrouwen*:

1805 Wij zijn om harentwil bekommerd en ontrust.

REI van *Staatjonfren*:

Zij droop van onze rei vol zuchtens en vol klagen,
 Berooid van hoofd en zin, versuft en heel verslagen,
 En eer men toezag (want onze oogen waren dik
 En rood van schreyen) zij, in eenen oogenblik,

1810 Was ons gezicht ontgaan, en, waarwaards dat wij zonden,
 Haar stem wierd niet gehoord, haar voetspoor niet gevonden.

REI van *Joodsche Vrouwen*:

Verlatene Vorstin! zoo gij de locht nog schept,
 Meld de oorzaak, waarom dat ge ons dus begeven hebt:
 Want zoo der hoop was, om u zelve te verstecken,

1815 Wij hadden t' zamen wel dit ongeval ontweken:
 Geen klip zoo ijslijk steil, geen afgrond is zoo naar,
 Vol slangen, vol gedierte, of 't uiterste gevaar
 Hadde ons doen klimmen, en opklaveren en dalen.

1820 En zijdijs voor den tijd uw doodschuld gaan betalen,
 Die gants verpletterd heeft 't albaster van uw leên,
 Zoo wilt door eenig spook of teeken doch gehengen,
 Dat wij u vinden, en met rouw ter aarden brengen.

FRONTO:

Hoe luide het jongst beklag? Hoe droeg ze haar als ze schied?

REI van *Staatjonfren*:

1825 Van droefheid uitgeput, verwonnen van verdriet,
 „Zal ik dan,” sprak ze, die gevallen ben in handen
 Van d' onbesneden, zijn haar schouwspel t' mijnder schanden?
 Zal ik, die een Vorstin der volken ben geweest,
 Verstrekken een slavin van die ons heeft gevreesd?

1830 Zal ik verschoven gaan in ballingschap, vol smerten
 Mijn ramp ineten? en al steeds met droever herten
 Ophalen mijnen val? en den voorleden staat
 Gaan vergelijken met ons tegenwoordig kwaad?
 Nog zoo niet!” Naauwlijks was het kermen van de lippen,

1835 Of wij verloren haar ontrent die scherpe klippen.

REI van *Joodsche Vrouwen* [*tot de Staatjonfren*]:

Hij gaat ze zoeken.

REI van *Staatjonfren*:

Och! of dit gelukken wou,

1820. Gesneuveld, gevallen. — 1824. Schied, scheidde. — 1834. Nog
 zoo niet! Kwalijk in het redeverband past dit troostwoord.

- Dat wij 't lijf bergden van ons welgeboren Vrouw
 In 't uiterste gevaar, voor 't woeden der tyrannen
 Wie weet, wat uitheensch bloed eens met haar aan mocht
 1840 En geven zich te velde, om 't overschot der Joën (spannen,
 Te stellen in haar stoel en koninklijken throon:
 Wie weet, van waar ons God mocht een verlosser wekken,
 Die eenen Cyrus zoude of andren Moses strekken,
 Of braven Gedeon, of trotschen Josua,
 1845 Of stouten David, tot verzetting van ons schaâ.

REI van Joodsche Vrouwen:

- Staatjonfren, zwijgt! hij keert met overwinners-treden,
 Gezwollen om zijn hoofd van toorne en gants t'onvreden.
 Met dreigende oogen spoedt hij t'onswaart zijnen gang.
 Jehova, staat ons bij! Wat wordt mij 't herte bang!
 1850 Moord! moord! hij trekt 't geweer! Ik tril, ik beef, ik sidder!

REI van Staatjonfren:

Genade, o oud Romein!

REI van Joodsche Vrouwen:

Genade, o edel Ridder!

- Wat is 't, dat u ontstelt? wat is 't, dat gij begaat?
 Wat eer is 't, dat gij dees verdrukte vrouwen slaat,
 Een troostelozen hoop! Tert liever uws gelijken.
 1855 Gaat uwen vijand toe: zoo zal uw vroomheid blijken;
 Hier haaldij enkel schand; laat zinken uwen moed!
 Wat is 't, dat u ontzet en heftig woeden doet?
 Wat eischtij zoo verstoord? Ach, wilt doch wat bedaren!

FRONTO:

Dat gij ze daadlijk meldt.

REI van Joodsche Vrouwen:

Men zal 't u openbaren,

- 1860 Als 't immers zoo moet zijn! Aanhoort slechts met geduld:
 Aan haar rampzalig einde en dood heeft niemant schuld
 Als zij, die, als ze droef haar handen had gewrongen,
 En 't aanzicht opgekrabd, is van een rots gesprongen
 Met schrikkelijk gehuil, 't-welk drie maal heeft gevergd
 1865 Den galm, die woont in dit omliggende geberg.
 Wij volgden haren sprong met uitgekreten oogen:
 Maar wie had onbezwijmd van 'thooge aanschouwen mogen
 Een lichaam, welks gestalt was van den zwaren val
 Gants uitgewischt? o Vrouwe! o rotse! o berg! o dal!

FRONTO:

- 1870 Dat riekt na schelmerij. Denkt nimmermeer met liegen

1841. Haar, hun. — 1855. Ga op uwen vijand los, zoo zal uw moed blijken.

Een afgerecht Romein, als ik ben, te bedriegen.
Ziet voor u, wat gij doet.

REI van Staatjonfren:

Wij bidden u, geloof:

FRONTO:

Waar is het lichaam? fluks!

REI van Joodsche Vrouwen:

Wat lichaam? dat, beroofd

Van zijn gedaante, is gants verplet in al zijn deelen?

FRONTO:

1875 Wijst mij 't verplette, voort, en past op mijn bevelen!

REI van Staatjonfren:

Wij kwamen, als zij lag gevallen na beneên,
En hieven 't zielloos lijf op van de koude steen,
En groeven 't in der ijl daar zelden iemand wandelt,
Van vreeze, dat ze niet wierd na haar dood mishandeld:
1880 Die eer gebeurde haar nog, dat wij de grafsteê wat
Verheerlijkten met puin van ons verbrande Stad,
Met heele en halve steen, opdat er eenig teeken
Mocht blijven, als men van haar einde kwam te spreken.

FRONTO:

Waar is de plaatse? fluks!

REI van Staatjonfren:

Wij bidden u, betoont

1885 Eerbiedigheid den doên, haar sterfelijkheid verschoont!
Noch 't lichaam niet onteert van deze, die, cilaci!
Gesneuveld heerlijk, wierd begraven zonder stacie.

FRONTO:

Het lichaam zal ik zien; staat op uw hoede nog!
Want vinde ik dit, als 't eerste, onwaarheid en bedrog,

1890 Het zal u rouwen.

REI van Staatjonfren:

Och! besnoeit die booze lusten!

En die zoo lieflijk slaapt laat in den grave rusten.
Wat zijdijs voor een volk, die, na genomen straf,
Een doode romp vervolgt en wreekt u aan een graf?
[Fronto begint het opgestapeld grafgesteente af te breken.]

1895 Wat komt u aan? Gij valt aan 't schenden en aan 't breken
Van onzen timmer, ach! den Hemel zal het wreken,
Dat, als een dullen hond, gij schuimbekt, schendt, en bijt
't Geen heilig is, en tot een eerlijk lijk gewijd.

Wee ons! hij luistert niet; zijn wreedheid heeft geen ooren.

1888. Staat op uw hoede, weest op uw hoede bedacht.

Best doen wij rechte biechte, en melden 't van te voren,
 1900 Eer dat hij 't al verwoeste, en, in zijn dolligheid,
 Tot wrake van 't bedrog ons dobbel straf bereid?

Vroom krijgsman! staat wat stil, en willet ons vergeven.
 Wij zijn uit hooge nood en angst hiertoe gedreven.
 De zinnen lijden last, komt volgt me; want hierbij
 1905 De dochter Sion, met een Jonffer twee of drie
 Schuilt in het hol des bergs.

[*Tot de wechgescholen Dochter Sion:.*]

Komt uit! 't is al verloren;

Uw volk heeft u veraân, Prinsesse welgeboren!
 Den aanslag is ontdekt; komt wederom in 't licht,
 Verheugt uw vijand met een treurig aangezicht;
 1910 Hij lacht in ons verderf. Komt uit, en wilt niet schromen.
 Zulks is voor dezen ook een Koning overkomen,
 Die Salems scepter droeg, en, met benaauwder ziel
 Ontvliênde, in handen nog van Nimrods nazaat viel;
 Die voor hem sneuvlen zag de vruchten van zijn lenden,
 1915 En most, van 't licht beroofd, zijn leven pijnlijk enden
 In eenen duistren nacht, in een ongestadig land.

[*Wijzende op Fronto:.*]

Dit is de gene, die ons over zee en zand
 Vervoeren zal. Indien gij meer vermoogt met kermen
 Als wijliê, valt hem aan, en brengt hem tot ontfermen.

DOCHTER SION:

1920 Ervaren oorlogsmans! na 't woeden des soldaats
 Had vaak beleefdheid bij den overwinster plaats,
 Die vroom was, en geen roem zocht, met een afgetreden,
 Onweerbaar hoopken volks stijf op den nek te treden:
 Omhelst doch deze deugd, en leent een lijdzzaam oor
 1925 Aan uw gevangens! Zegt, wat hebdi met ons voor?
 Wat lijden gaan wij aan?

FRONTO:

Gij moet ter-stond na Romen,
 Ons zegefeest ten dienst; het is zoo voorgenomen:
 Men zal u, om wiens wil geplengd is zoo veel bloeds,
 Gevleugeld volgen doen de keizerlijke koets,
 1930 Met uwen ganschen rei, met duizend jongelingen.
 Dan moogdi, zoo 't u lust, uw tempeldeuntjens zingen:
 Als gij de vaten, en al 't goud en zilverwerk,
 En 't priesterlijk tapijt, de glorie van uw Kerk,
 De goude kandelaar en tafel, op een wagen,

1929. Gevleugeld, gekneveld.

1935 Ziet zegenrijk ten toon voor ieder ommedragen.

DOCHTER SION:

- Veeleer als zulks gebeurt, zal God op mijn geschreeuw,
Doen komen op den weg een tijger of een leeuw,
Die ons verslinden zal, en tot het been toe knagen,
En met zijn ingewand in zijnen schuilhoek dragen;
1940 Veeleer als dat gebeurt, zal 't God zich trekken aan,
En ons of u gezwind met zijnen bliksem slaan;
Veel eer als dat geschiedt, eer dat gij vreugd zult rapen
In onzen ondergang, eer werden wij verschapen,
En trekken aan 't gestalt van een onreedlijk beest:
1945 Eer scheuren wij ons kleed, en schenden uwe feest.

FRONTO:

Gij kwelt u te vergeefs: wij schrikken voor geen dreigen.
Uw roepen geldt hier niet; gij hebt uw lijf niet eigen.
Gij moet mede over zee, dus maakt uw hert geen pijn:
En zult ons dienstmaagd 'sdaags, des nachts ons boelschap zijn.

REI van Staatjonfren [*ter zijde*]:

- 1950 Ach! moeder Sion, helpt! wij zijgen neêr ter aarden,
Waartoe of wij de bloem van onze jeugd bewaarden
Op een goed huwelijk? om namaals tot gerief
Te dienen een schavuit, een eerloos hangedief?
Om zijn slavin te zijn? om hem te laten drijven
1955 Zijn booze moedwil met ons nooit gerepte lijven,
Ons kuisheid nooit bevlekt, ons witte zuiverheid?
Wat bruijloft hebben wij ons zelf niet toegeleid!
Zal nu een roffiaan van 't lijf de gordels rukken,
En de onverwelkte roos van onze maagdom plukken?
1960 God moetet zijn geklaagd!

REI van Joodsche Vrouwen [*ter zijde*]:

- En zullen wij althans
Den moordenaars en beuls van ons getrouwe mans
Verstrekken tot een prooye, en zulke schelms verwermen,
En hun believen en omhelzen met onze ermen,
En dulden, dat ze met haar lippen ongezonder
1965 Ons kaken drukken en 't koraal van onze mond!
Geenszins; wij zullen, vóór 't opdagen van de morgen,
Haar 't hoofd omwringen, en in d' eerste slaap verworgen.

FRONTO:

't Is lang genoeg gedraald; volgt, daar ik u geleî.
Ons heikracht gij verlet. Men acht hier geen geschrei.

DOCHTER SION:

- 1970 Wij volgen. Gaat slechts voor. Vergun ons nog die zegen,
Dat wij ons klachte doen, en zeggen onderwegen
Het Vaderland adieu. Bedrukte! vangt dan aan,
En neemt uw afscheid; want de tijd eischt, dat wij gaan.

REI van Jodinnen:

- 1975 Gij, onlangs heerlijk,
Maar nu, o heerlijk
Jerusalem! hoort ons geklag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

- 1980 Gezang en cyther,
Staf, kroon, en mijter,
Gestoelt, dat nooit zijn weêrgaâ zag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

- 1985 Gij, prachtige hoven!
Die trotsch naar boven
Reest, daar de Stad op 't hoogste lag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

Volkrijke straten,
Die nu verlaten
Zijt, op het schoonste van de dag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

- 1990 Verheven daken!
Vernield door 't blaken
Van 's vijands tortsen oon verdrag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

- 1995 Gij hooge poorten!
Waar in verhoord en
Gevonnist elk te worden plach:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

- 2000 Gewijde graven
Van die de staven
En scepters droegen met ontzag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

Bespiënde toornen!
Waar uit met hoornen

1992. Oon verdrag, onophoudelijk.

- 2005 Men maakte van de strijd gewag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!
- Gij, trotsche muren!
Die niet verduren
En mocht der Heidnen stormbok doch:
Wij nemen oorlof. Och, och, och, och!
- 2010 O Kerk der kerken!
Waar aan men merken
Mocht Jacobs ijver oon bedrog:
Wij nemen oorlof. Och, och, och, och!
- 2015 Daar God zijn zegen
Uitbreide in 't plegen
Van d' heil'ge dienst, die hier geschach:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!
- 2020 Daar, blij van zinnen,
De Cherubinnen
Elk minlijk groeten met een lach:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!
- 2025 Daar Levi-s stamme,
Met zuivre vlamme,
Op 't outer 't offer smoken deê:
Wij nemen oorlof. Wee onzer, wee!
- O, vloer! bevolen
's Hoogpriesters zolen,
Daar eenen Phenix nam zijn steê:
Wij nemen oorlof. Wee onzer, wee!
- 2030 Daar d' Ark behoede
Aärons roede,
Het Mann', en Moses' Tafel meê:
Wij nemen oorlof. Wee onzer, wee!
- 2035 Verslagen helden,
Die most ontgelden
's Krijgs toorne en boeten het gelag:
Wij nemen oorlof. Ach, ach, ach, ach!

Verloste moeders!
 Die niet bedroefders
 2040 Zaagt als uw tepels, droog van zog:
 Wij nemen oorlof. Och, och, och, och!

Die in uwe ermen
 't Kind hoorde kermen,
 En geven zijnen doodsnaak nog:
 2045 Wij nemen oorlof. Och, och, och, och!

Verwoeste steenen!
 Verstrooide beenen!
 Vleesch, dat verstrekt der dieren aas:
 Wij nemen oorlof. Helaas, helaas!

2050 Verleide zielen!
 Die hielpt vernielen
 Uw oude stad, en streedt zoo dwaas:
 Wij nemen oorlof. Helaas, helaas!

Kelders en kuilen!
 2055 Daar voortaan d' uilen
 Haar laten hooren met geraas:
 Wij nemen oorlof. Helaas, helaas!

DE VIJFDE EN LESTE HANDEL.

TERENTIVS, SIMEON, REI *van Christenen*,
 GABRIEL.

TERENTIVS:

Wie maakt u stout, zoo vroeg dees velden te bespieden?

SIMEON:

Verspieters zijn wij niet, och! neen, maar vrome lieden,
 2060 Genadig landvoogd, wij zijn Christenen gedoopt,
 Een vreedzaam volk, dat steeds op Iesus Christus hoopt,
 Der zielen Heiland, dien de goddeloze Joden
 Zoo schelmsch betichten, en zoo schandelyken dooden:
 Wij, gangers in zijn spoor, om zijnen naam versmaad,
 2065 Te streng van haar vervolgd, en tot in 't graf gehaat,
 Voor 't jongste Paaschfeest hier nog aan ons heerdsteê zaten:
 Maar door het spoken van d' Ausonische soldaten,
 Die 't al affliepen, als vast d' een aan d' ander stad,

2067. Ausonische, romeinsche.

- Van haar beklommen, de bebloede neêrlaag had,
 2070 En 't eisljk moordgeschrei, dat herwaards in de toppen
 Der hooge bergen klonk van Ascalon, van Ioppen,
 Van Ptolemaïde, Iotapa, Taricheên,
 Aphaca, Garizim, 't plat land der Idumeên,
 En andre plekken: wij, beducht voor Salems plagen,
 2075 Die Davids zoon voorzei, die vele komen zagen,
 En druppen onvoorziens op dit halstarrig zaad,
 Dees muren vloden, na de Goddelijke raad,
 Die ons Messias gaf, en bleven zoo verholen
 Te Pella. Nu de Stad ligt gants vergaan tot kolen
 2080 En asche, komen wij, een ongewapend volk,
 't Verwoest Ierusalem bezien: of nog de kolk,
 Of eenig teeken van ons heerdsteê was te vinden,
 Of koud gebeente van onze onbegraven vrenden:
 Vermids wij hoorden, 't heir op zijn vertrekken stond.
 2085 Dit weinige, Edel Heer! ons, arme pelgrims, jont!

TERENTIVS:

- Uw andwoord mij vernoegt. Gaat henen zonder vragen,
 Uw dorpels zoekt, begraaft uwe onbegraven magen,
 En zoo de nood u drukt, keert van 't gebergte weêr,
 En slaat u metterwoon hier veiliglijken neêr;
 2090 Bezaait dit akkerland, plant wijngaard, bouwt er hutten,
 En uwen Christus dient; wij zullen u beschutten,
 En al, die 't Joodsch geslacht niet godloos hangen aan,
 Ons zullen wilkom zijn; 't land zal haar openstaan.

REI VAN CHRISTENEN:

- Helaas! wat merken wij hier al veranderingen!
 2095 Helaas, Ierusalem! ons schijnen alle dingen
 Vergaan met uwen val. Wat Scyth, wat wreede Parth,
 Die hier voorbijgaat, moet met een meêdoogend hart
 Niet aanzien dat geweld, vernield met staal en vuurwerk,
 En geven een gehuil op 't omgestorte muurwerk,
 2100 Op 't puin en d' asche, die d' uitheemschen houdt bedeesd,
 En tuigt, hoedanig is haar heerlijkheid geweest.
 O God! wat ziedij niet al aan met alziende oogen!
 Wie zal hierover recht uw oordeel vaten mogen!

GABRIEL:

- Gij, Christen pelgrims, die hier dut, en vreest geen leed
 2105 Van d' Engel Gabriël, die 's Hemels vloer betreedt,
 Die d' heil'ge Moedermaagd boodschapte van te voren,
 Hoe zij van God was tot een Moeder Gods verkoren;
 Ik zal 't ontvouwen, en voor u ontsluiten al

- 't Geen aan te merken staat in Is'rels droeven val.
- 2110 Met aandacht daarop let, en u geenszins verwondert,
Dat gij hier ziet vertreên, verbrand, geblaakt, geplonderd.
Den priesterlijken stoel, korts vol van majesteit,
Den koninklijken throon, de pracht en heerlijkheid
Des grooten Salomons; dat gij met staal, met vlammen
- 2115 En honger, ziet verdelgd de welgeboren stammen,
Die, alle volk te spijt en d'Engelen te trots,
Uitblonken in 'tgebergt gelijk een glorie Gods:
Want daar is in vervuld 'tgeen voormaals u, in Perzen,
Heeft Daniël voorzien met zijn droomkundige hersen:
- 2120 Te weten: dat het volk eens Vorsts, gewapend sterk,
Uitroeyen zou de Stad, het volk, en d'heil'ge kerk,
En schorsen 't offren, en zijn valsche Godsdienst stichten,
Daar, boven d' Arke, 't goud des Cherubs plach te lichten:
Gelijk Messias ook gespeld heeft zoo perfect,
- 2125 Als hij de stralen van zijn Godheid hield bedekt,
En van d'Olijfberg zag het heil de Stad verrassen,
Den Tempel branden, en 't verwoede Rome plassen
En, met d'hoefijzers van haar hengsten, staan in 't bloed.
Wie niet halstarrig blijft, kan hierdoor in 't gemoed
- 2130 Zich ook verzeekren, dat, naar aller Heil'gen wenschen,
Verschenen is den Held en Heiland aller menschen,
De groote Siloa: vermids men ziet ontruikt
Den Joden haren staf, en haren staat verdrukt,
Ja, tot den grond vernield: gelijk zulks elk gegeven
- 2135 Is tot een teeken, van d'Oudvader, zat van leven,
Die God zoo lang aan zijn beloften hield verschuld,
Tot dat hij Iuda zag ontscepterd en onthuld
Van zijnen hoofdband, en ontkleed van zijn gewaden,
En 't volk Gods de aardsche weelde en heerlijkheid versma-
- 2140 Zoo haast als het vernam, hoe Davids, Godes, zoon (den,
Omleeg afbreken liet den weereldlijken throon,
Een ongeachte praal, indien ze wierd geleden
Bij 's Hemels glorie, daar hij zit om uit te steken
Verr' boven al de pracht der Koningen, die ooit
- 2145 Hier lagen overhoop, en vochten haar berooid.
Wat Christen is er, die nu voên zal zijn gedachten
Met zulke verkensdraf, en op een Heiland wachten
Die aardsche kroonen strooit: die thronen bouwt in 't slijk:
Die naauw bepaald is met een eng vergankelijk rijk:
- 2150 Die pronkt met staven, die inwendig vast verrotten:
Die purper draagt, dat opgeknaagd wordt van de motten,

2145. Vochten haar berooid, zich arm vochten.

- Dat zijnen glans vergeet, en haast zijn luister derft?
 Gij, huisgenoten Gods! die hierbeneden zwerft,
 Gewisselijk, al waar uw erf het rijk van Meden,
 2155 Schoon Persen waar uw leen, en Nimrods groote steden
 Uw lot, schoon of al 't Oost voor u op 't aanzicht viel:
 't Waar nog een kranke troost verworven voor de ziel.
 Al blonk uw lichaam als een zon, die zat van stralen
 Op haren middag bralt, eer zij gaat nederdalen:
 2160 Wat mochtet baten, als een lang gevreesde dood
 Op 't onverzienst' voor u deze aardsche glorie sloot!
 Laat dan de dwazen gaan brageeren en hoog roemen
 In dingen, die slechts zijn verwelkelijke bloemen!
 Vliegt gij uit d' ijdelheid na boven van beneên:
 2165 Klimt op, daar Iesus wordt van d' Englen aangebeên:
 Daar 't heerschaar nimmer moê, met juichen en met springen,
 Droomt nergends anders af als van hem lof te zingen:
 Daar de ouderlingen op haar herpen kunstig slaan:
 Daar alle tortsen, daar de sterren, zon, en maan,
 2170 Zijn enkel duisternis, ten opzien van den Genen,
 Die 't endloos rond vervult, en niets laat onbeschenen:
 Daar 't Nieuw Ierusalem heeft gants een ander schijn:
 Daar al de straten goud, de poorten peerlen zijn:
 Daar 's Drieheids majesteit verstrekt, aan alle kanten,
 2175 Der Hemel-lieden kerk: daar alle diamanten
 Verliezen haren glans: daar God zich maakt gemeen,
 En duizend jaren zijn als onzer dagen een.
 Wie zal nu twijflen, dat de wet, met al haar feesten,
 't Wierooken, 't slachten, en 't opofferen der beesten,
 2180 De reinigingen en wat dienst daar meer aan kleeft,
 Is donkerheid, bij 'tgeen dat schoonder luister geeft?
 Wie zal de schaduwen omhelzen voor de waarheid?
 Of kiezen Moses' glans voor Christus' gulde klaarheid,
 Die blonk op Thabor van zijn voorhoofd als een zon?
 2185 Wie Levi aanzien voor den tweeden Aäron,
 Die in een schoonder choor gaat storten zijn gebeden
 Als ooit Hoogpriester, die hier wierookte beneden
 In 't heiligdom, dat nu, gebroken en geschend,
 Elk raadt, dat hij 't gemoed na 's Hemels kerken wend',
 2190 Van derwaards Iesus 't mann' laat regenen bij vlagen,
 Veel zoeter als de broên, die op de tafel lagen
 Voor 't priesterlijk geslacht: van derwaards elk bereid
 Is spijsze, die de ziel toebrengt onsterfelijkheid.
 O, Bruid van mijnen Vorst, verkorene gemeente!

2190. Van derwaards, van waar.

- 2195 Keert vrij uw aangezicht van 't vlamig borstgesteente,
Daar uwen Phenix meê ging brallen eens om 't jaar,
Alsof hij niet meer mensch, maar gants vergodet waar:
Die glansen zijn gebluscht, waarom gij stondt verwonderd,
Die diensten hebben uit: ziet Levi eens geplonderd
- 2200 Zoo naakt staan zonder kleed, en treuren om den schat
En 't goud dat Israël zijn Kerk geheiligd had.
Zoo gij een Priester zoekt, versmaad dit driftig eiland,
Gaaf na de sterren toe, daar vindij uwen Heiland;
Niet opgesmukt met zijde of wormgespinsel, neen,
- 2205 Zijn kleed is enkel licht van boven tot beneên.
Ziet, wat een ronde kring van louter vlam en stralen
Omzweeft zijn majesteit! Ei, ziet eens neder dalen
Die zoete Cherubijns en Serafijnen, om
't Schoon aanschijn door te zien van 's Hemels Bruidegom!
- 2210 Zij lonken lodderlijk en blijven op hem staren:
Volgt haren voorgang: laat de doode Priesters varen,
En rusten in het graf: leent niet meer Moses' mond
Maar Christus' lippen 't oor: omhelst het nieuw Verbond!
Vermengt geen goud met lood. Waardeert het beeld geringer
- 2215 Als 't leven daar 't op heeft gewezen met de vinger.
Dit treurspel, dat hier is gespeeld zoo bloedig lang,
En nu besloten met der Joden ondergang,
U Gods rechtvaardigheid en strengheid uit gaat drukken,
Die wrake neemt van 't kwaad en alle booze stukken,
- 2220 En tot waarschouwing van een iegelijk persoon,
Stelt, als een baken, dit verdelgd geslacht ten toon:
Gelijk de rechters op het galgeveld de boeven,
Die overgeven vaak haar ouderen bedroeven,
Ja, een geheele stad: brandstichters en verraars,
- 2225 Straatschenders, dieven, en vervloekte moordenaars,
Met knodse, vuur, en staal, met koorden en met stroppen,
Raaibraken, worgen, slaan, ophangen, branden, koppen,
En wegen op de straf, naar elks begangen feit:
De plaatse van 't gerecht geeft een afgrijslijkheid
- 2230 Den reizigers, wanneer zij palen, raden, galgen,
En kruisen zien van verr', die haar het hert doen walgen
Van d' eiselijke stank, en 't aanzicht al verschrikt
Afwenden van 't geboeft, dat, d' oogen uitgepikt
En halfgegeten, spijs den kraayen en den raven,
- 2235 En d' arenden, die in haar ingewand begraven
't Verschrookte menschen vleesch, verdort en zwert gebrâân;

2202. Dit driftig eiland, dit vlottende ondermaansche. — 2223. Overgeven, geheel bedorven.

- Een vette buit, waarop dees dieren lediggaan.
 De Joën van misdaad, in haar knagende geweten,
 Vaak wierden overtuigd, wanneer zij Gods profeteen
 2240 Verpletterden met steen, en bliksemde haar 't hoofd.
 Maar och! hoe was dat volk van 't Hemels licht beroofd,
 Als zij ophoopten nog de afgrijselijke zonden,
 En 't onbesmette Lam zoo bits na 't leven stonden,
 Hoe was al 't helsche spook ontketend op die dag.
 2245 Als God zijn liefste Zoon zoo bloedig sterven zag:
 Die, streng gebonden, en geslagen, en bespogen,
 Gerukt wierd en geplukt, gesleept en voortgetogen
 Die naakt ten-toon-gesteld eens ieders gaapspel was —
 Doen 't al: „Kruist, kruist hem!” riep, „en lost ons Barrabas!
 2250 Zijn bloed zij op ons brein!” doen hij, van schreyen moede,
 Zijn borst gemarmerd en gestreept zag van de roede:
 Doen hij in 't richthuis droeg het purper tot zijn hoon:
 Gescepterd met een riet, gemijterd met een kroon
 Van scherpe doornen, die het krijgsvolk om zijn hersen
 2255 Ging vlechten, en verwoed om zijn hoofdslapen persen,
 Dat een slagregen van roô druppelen al meer
 Droop langs zijn voorhoofd en zijn heilig aanschijn neêr:
 Aldus mismaakt, most hij, met pijnelijke gangen,
 't Hout dragen, daar men hem gespalkt korts aan zou hangen.
 2260 O, wreedheid ongehoord! zoo wierd hij, als een guit,
 Gedoemd ten galgenberg, en most ter poorten uit.
 Hem volgde een droeve rei van vrouwen en van maagden,
 Die, gaande, sloegen voor haar borsten, en beklagden
 Den heiligen Profeet, die, door de gansche stad,
 2265 Veel kranken oon artsnijs van 't bed geholpen had.
 Indien nog 't loos gebroed zijn straf had willen keeren,
 Zij wierd hun klaar gespeld zelf van de mond des Heeren,
 Die zich omwende, en riep: „Helaas, bedrukte rei!
 Wat weendij over mij, maakt eer een veldgeschrei,
 2270 En uwen val beklagt; want ziet, ik zie genaken
 De fakkel, die uw Stad verbranden zal en blaken:
 Dan zal men roepen: „O, gelukkig is die geen,
 Die nooit onnoozel vrucht zag hangen aan haar speen:
 O, drie-maal zalig, die nooit blijde moeder waren,
 2275 Diens buiken nimmer zijn geslonken na het baren!”
 Zoo sprekende, genaakte hij 't Heidensche gericht,
 't Vervloekte Golgotha, dat wit van schedels ligt.
 Hier most hij, naakt aan 't hout gehecht, te schendig lijden
 Twee moorders, die hij zag gekruist op beide zijden:

- 2280 Hier wierp de krijgs-knecht om zijn kleederen het lot:
 Hier bad hij voor zijn beuls, en wierd van nieuws bespot,
 Met galle en eek gelaafd. Hier zag hij 't handenwringen
 Zijns Moeders, en een zweerd haar droeve ziel doordringen.
 Hier schreide hij: „God, waarom verlaat gij uwen Zoon!”
- 2285 Dat zijnen moordschreeuw klonk in 's Hemels hoogsten
 Wij zagen hem ter-stond den lesten doodsnaak geven, (throon.
 En droegen fluks zijn ziel in 't vrolijk, eeuwig leven,
 In 't lieflijk Paradijs: van derwaards zag ze neêr,
 En zag 't verlaten vleesch doorsteken met een speer,
- 2290 De zonne gaan te-rug, de cierlijke tapijten
 Des Tempels scheuren, en van zelf aan stukken rijten;
 Het aardrijk siddren, en de dood haar ijsren staf
 Verworpen, als de doôn opkeken uit het graf.
 O, Christen schare! laat zijn droevig lijden breken
- 2295 Uw steenen hert, en denkt, of God, om zich te wreken
 Van 't goddeloos geslacht, niet dobbel oorzaak heeft,
 Wanneer 't zijn goedheid zoo ondankbaar wederstreeft?
 Dus spiegelt u, en vreest, eer gij wordt meê verstooten!
 Want heeft hij niet verschoond naturelijke loten,
- 2300 Veel minder ongekwetst die van zijn bliksems blijft,
 Die tegen de natuur den boom is ingelijfd:
 Of zijdi Jacobs zaad, zoekt geenen roem te halen
 Voor God, om dat uw stam van Abram komt te dalen:
 Om dat gij zijt besneên; noch steunt niet op de Wet,
- 2305 Maar door 't geloove uw hope op Iesus Christus zet.
 In dees verstoringe en beschreyelijke ellende,
 Als in een tafereel, ook aller dingen ende
 Wordt levende afgemaald, en naakt gesteld ten toon,
 Dat niets blinkt hier beneên zoo heerlijk, noch zoo schoon,
- 2310 Zoo sterk, zoo groot, zoo trotsch, zoo prachtig, noch zoo hei-
 Dat voor een snel verderf zich kan beschutten veilig. (lig,
 Ziet vrij Ierusalem eens met opmerken aan:
 Gij ziet de weereld met haar vesten ondergaan,
 En niets geschapen, dat in eeuwigheid zal duren.
- 2315 Laat alle steden prat en stout zijn op haar muren,
 Wachttoornen, poorten, en bolwerken hemelhoog,
 Valbruggen, ijzerwerk, en grachten nimmer droog:
 Wat mag het baten, als de jongste dag der dagen
 Komt steuren 's weerelds feest met alderhande plagen?
- 2320 Als God zich rust ten strijd, en dat men 't Christendom
 Als in slagoorde vindt tweespaltig staan alom,
 Rijk tegen rijk gekant, en dat d' hoofdstoffen stuiten
 Nature in haren loop, en gaan haar ambt te buiten?
 Wanneer de onzuivre locht een snelle pest verwekt,

- 2325 Het kerkhof mest, en 't land alszins met dooden dekt?
 Wanneer de zee verlaat haar palen, niet om temmen
 Te lande berst en briescht en op de baren zwemmen
 De menschen doet en 't vee? wanneer het aardrijk beeft,
 En uit den afgrond loeit, en een gehuil opgeeft,
- 2330 En hooge klippen scheurt, en overstulpt met rotsen
 De steên, die, hangende aan 't gebergte elk wilden trotsen?
 Wanneer den Hemel derft zijn blinkende gestalt,
 Zijn Sterren strooit, de Maan haar zilvre pruik ontvalt,
 De Zon zijn gouden huive, en dat, met groot vergrammen,
- 2335 Den Æther uitberst, en de weereld stelt in vlammen?
 Dan zal de reye der Aarts-Englen dalen af,
 En met bazuingeklang verwekken uit het graf
 En dagen voor 't gericht de dooden lang ontslapen,
 En zamelen 't gebeent. De baren zullen gapen,
- 2340 En braken lijven uit, die schuurden haren grond,
 En die verzwolgen zijn van visschen, groot van mond.
 Het aardrijk zal zijn doôn, de zee haar lijken geven,
 En Adam al zijn zaad zien voor hem staan, en leven.
 De Cæsars zullen uit haar tomben hemelwaart
- 2345 Een grooter Cæsar zien, en vluchten al vervaard
 Voor zijn streng aangezicht: de vorsten eislijk huilen:
 „Ach, bergen! valt op ons! versteekt ons, helsche kuilen!
 Ons scepters hebben uit, ons glorie heeft gedaan!
 Wat vierschaar spant men hier? Wie kan voor hem bestaan!”
- 2350 't Geslacht der Joden met verwondering zal spreken:
 „Dit 's Hij, wiens zijde met een ijzer wierd doorsteken;
 Dit is Hij, die betrad de dorpels van ons huis,
 En hing op Golgotha gedoemd, en storf aan 't Kruis!
 Waar bergen wij ons ziele?” het dun getal der vromen,
- 2355 Dat Christus door 't geloove heeft vrolijk aangenomen,
 En 's weerelds pracht versmaad, en had, om zijnen Naam,
 Noch schat, noch borgerschap, noch staat, noch lof, noch faam,
 Maar ramp en tegenspoed; ja, wierd vaak van der eerden
 Verdeldg van felle beuls, met koorden, vuur, en zweerden;
- 2360 Dat Christen-hoopken zal, ter rechter hand vooraan
 Geplaatst, zijn lichten blijde op zijnen Heiland slaan,
 En vliegen hemelwaart na boven, als 't zal hooren
 Die vreugderijke stem: „Komt hier, mijn uitverkoren!”
 En, met een feestgewaad omgord van enkel zon,
- 2365 Verzellen gaan omhoog den tweeden Salomon:
 Die, om elk naar verdienst zijn vonnis uit te meten,
 Is op geen Stoel van goud en elpenbeen gezeten,

- Maar in de wolken bralt, met grooter majesteit
 Als Esaïas zag voorheen Gods heerlijkheid:
 2370 Bralt, zegge ik, op een throon, die van de Serafijnen
 Gedragen, niet en doet als bliksemen en schijnen,
 En werpen straal op straal. Ziet, hoe verbaasd voor Hem
 De goddeloze vliën dees donderende stem:
 „Vervloekte gaat van mij!” ’t Berouw komt hier te spade:
 2375 Geen aflat geeft men hier: hier schenkt God geen genade:
 Ziet, hoe al ’t helsche spook, met zeldzaam gekrioel,
 Met zijnen pekstok stouwt de zielen in den poel.
 Ziet, hoe Beëlsebub zijn kerkers en zijn holen
 Met zwavel propt en met onlesschelijke kolen,
 2380 En pijnt de naakten met een endeloze dood:
 Terwijl de Christen rei in Abrams zachte schoot
 Gewenschte rust geniet, en in den Paradijze
 ’t Verborgen manna smaakt, en nut der Englen spijs.
 Gij, bondgenoten Gods! gaat in, door de enge poort,
 2385 Na deze bruiloftsfeest en blijchap nooit gehoord,
 En, met uw voorbeeld en oprechtheid, wilt nooden
 Tot uw gemeenschap steeds het overschot der Joden:
 Dat, na veel zwarigheên, na veel geleden smaad,
 Den Zoon zal kussen, en de Goddelijke raad
 2390 Gehoorzaam zijn, na dat ’t getal vervuld zal wezen
 Der Heidenen, die God en ’s weerelds Heiland vreezen.

SIMEON:

- Lof zij Iehova, die ons wormkens vrundlijk is,
 En toont den rijken schat van zijn geheimenis:
 Die zijnen Engel zendt uit ’s Hemels hooge kerken,
 2395 Om ons t’ontsluiten wat wij hebben aan te merken
 In Jacobs droeven val, en jammerlijke ellend.
 Mijn Christenen! dit in uws herten tafel prent!
 Aanmerkt Gods strengheid aan de geen die hem verachten,
 Zijn groote goedigheid aan al die op hem wachten.

DOOR EEN IS ’T NU VOLDAEN.

David's Lofzang Van Hierusalem,

DIE HEERLIJKE EN HEILIGE STAD GODS,
of een Poëtische Uitbreidinge over den
122 Psalm.

Ik verheuge mij dies, dat mij gezeld is, etc.

1.

Wanneer ik over 't hoofd Ierusalems zie hangen
Het uitgetogen zweerd, dat haren schedel dreigt:
Wanneer ik Sion zie met ketenen gevangen,
En dat zoo schoonen zon haar p'ruik ter aarden neigt:

2.

5 Als ik ons daken zie en muren omgevallen,
Ge-effend met het gras, dat 't leegste dal besloeg,
En 't pratte Babilon met dees trofeën gaan brallen,
Die David zegenrijk den Philistijn ontjoeg:

3.

Dan sterft mijn hert van rouw, dan gaat het op een schreyen,
10 Dan ben ik als de sneeuw, die voor den zomer smelt,
Dan gaat mijn droeve ziel in 't dal van droefheid weyen,
Daar stadig eenen stroom van vochte peerlen zwelt.

4.

Maar als ik, wederom gekomen tot mij-zelfen,
De spitsen rijzen zie van 't heerlijk nieuw gebouw,
15 Den tempel en 't paleis, die prachtige gewelven,
Dan schep ik zoo veel vreugds als voormaals was de rouw.

5.

Dan spreek ik bij mij-zelf: „O, Salem uitverkoren! (ziel,
Van blijchap juicht mijn hert, van vreugd ontspringt mijn
Om dat, ik weet niet wie, mij luistren komt in de ooren:
20 De stad is weêr gebouwd, die voormaals nederviel;

6.

God, God heeft aangezien 't boetveerdige verneedren
Van zijn twaalfstammig volk, gevangen aan d' Euphraat,
De Tempel wederom, met marmorsteen en ceedren,
Den sterren 't voorhoofd biedt, en na de wolken gaat.

7.

25 Het heiligdom dat praat met goude en zilvre vaten;
De Priestren, op een nieuw, 't hoog Altaar smoken doen;

19. Luistren, fluisteren.

Men hoort de rundren weêr en vette koeyen blaten,
Welks smeer geheiligd is, om 't offervuur te voên.

8.

- 30 Klimt op in 's Heeren huis, klimt op in 't huis der Heeren!
Van onzer Vaadren Stad de poorten openstaan;
Laat 's Priesters lippen u Gods wet en zeden leeren,
En aan zijn voetschabel roept uwen Koning aan! .

9.

- O, uitverkoren Stad! o, Moeder aller Steden!
Door 's Hemels schikking-zelf, niet bij geval gesticht,
35 Tot een bizonder eind, door 's Oppersten beleeden;
Gij zult mijn doelwit zijn en stof van mijn gedicht.

10.

- O, eere van Iudeên! o, Zetel van de Stammen,
Die met den heil'gen glans eens Godheids zijn bekleed!
Gij blinkt met 's Konings kroon en 's Tempels heil'ge vlammen,
40 Dat elk-een, die u ziet, van u te spreken weet.

11.

Den ijver mij verslindt en krenkt bijna mijn zinnen,
Wanneer ik vieren help op t' statigst 't hooge Feest;
Dan ben ik naauwlijks mensch, maar een der Cherubinnen;
Mijn Lichaam is wel hier, maar elders mijnen Geest.

12.

- 45 Men ziet een weereld hier van menschen t' zamen dringen,
Van wijd en zijd te hoop vergaderd op een steê:
Gelijk de vlooden, die van hier en daar ontspringen,
En geven zich op 't lest uit de engten in een zee.

13.

- De Priesterlijke Rei, welriekende van 't smeren,
50 Uitmuntende in cieraadje, elks aanzicht tot zich haalt;
In rokken, gordels, hoên, en geschakeerde kleêren,
In goud en klaar gesteent' het oog bijna verdwaalt.

14.

- 't Slachtoffer, eerst gehecht, geknoopt aan 's Altaars hoornen,
Met zijn warm ingewand het heilig plat beslaat;
55 Den Hemel, die zich om 's volks zonden ging vertoornen,
Op de offeranden ziet, en zich verzoenen laat.

15.

- Daar vangt dan 't loven aan, daar zingt men Gode psalmen;
De wind, het snarenspeel, en 't Goddelijk muziek
In 't hangende gewelf doen de Echo wedergalmen;
60 Dan juichen ze als om strijd met d' Englen algelijk.

16.

God Jacobs! roepen zij, van kalveren noch stieren
 Kan 't uitgestorte rood afwasschen onze smet,
 Maar een veel eedler bloed van 't Slachtschaap goedertieren,
 Ons-allen tot een zoen en offer voorgezet.

17.

- 65 Wij zien alleen op Hem, op Hem alleen wij oogen;
 Hij wordt door deze dienst ons levende afgebeeld.
 O, komt MESSIAS! komt, en helpt ons onvermogen,
 Opdat de schaduw vliê, die ons voor de oogen speelt.

18.

- 70 Lof, lof zij Gode en 't Lam, dat eer de sterren blonken,
 Ons met zijn dierbaar bloed Hem-zelfen heeft gekocht;
 Heft als gevleugeld op uw herten leeg gezonken,
 En draagt des Hoogsten roem ten wolken in de locht.

19.

- O, peerle van het rijk! o Hoofdstad uitgelezen!
 Noch zwijge ik, dat in u van elpenbeen en goud
 75 Staat, vol van majesteit, de rechterstoel gerezen,
 Daar elk zijn vonnis haalt als Iuda vierschaar houdt.

20.

- Hier dringt men voor 't paleis: d'een moet den Koning spreken,
 En d'ander Hem te zien is al zijns herten wensch:
 Zoo fluks Hij zich vertoont, is elks gemoed bezwelen,
 80 Als Hij meer God gelijk dan eenig sterflijk mensch.

21.

Dat Memphis 't hoofd inhaal, en vrij den moed laat dalen
 Voor 't glinstrende Kasteel, dat in de bergen ligt;
 Dat Sidon niet eens droom dees spitsen t'achterhalen,
 En Tyrus elders wende haar schaamrood aangezicht.

22.

- 85 Zij pronkt gelijk de Bruid eens Konings hoog verheven,
 Kleinoodje is haar sieraadje en purper hare dracht;
 Den Hemel scheen verliefd zijn trouwe aan haar te geven,
 En heeft om dees Godin alle andre steên veracht.

23.

- Zij schijnt een Paradijs, omhelsd van zilvre beken,
 90 Een Eden, daar het mann' aan 't hout des levens groeit,
 Een riekende prieel, dat, nergends bij geleken,
 Geen wintervlagen voelt, maar altijd jeugdig bloeit.

24.

Zij treedt gelijk een paauw, wiens schemerende schachten
 De schoonste vooglen-zelf ontluistren heel beschaamd:

95 Maar zacht, mijn Zangeres! daar schiet in mijn gedachten
Dat zij geen roem ontbeert, die alszins is befaamd.

25.

't Zij, dat ik dan aanzie, dat binnen uwe wallen
't Hoofd Levi vet gezalfd, en Iuda wordt gekroond:
Dat ze elk, na haren staat, op 't alderheerlijkst brallen,
100 En dat d' een 't Heiligdom, en d' ander 't Hof bewoont:

26.

Het zij dat ik aanzie, dat gij begrijpt de choren
Van 't blinkende gewelf 'twelk Gode is toegewijd,
Daar d' Hemel de gebeën der Heil'gen wil verhooren,
En als wij zijn vervloekt ons weër gebenedijdt:

27.

105 Het zij, ik u aanschouwe als 't beeld, dat ons na 't leven
Een Stad voor oogen bootst, waarvan dat ieder-een,
Elk-een die van de Geest des Heeren wordt gedreven,
In 't lest der dagen wordt een levendige steen:

28.

Het zij gij 't Munster mij wilt van die Stad beschijnen
110 Daar onzer vaadren God van is de timmerman,
Wiens poorten peerlen zijn, wiens muren zijn robijnen,
Een Stad die eeuwig blijft, noch zich bewegen kan:

29.

Gij zijt Ierusalem en blijft mijns herten weelde.
Dat Iacob, als hij is ontlast van Babels juk,
115 Van verre u heil toewenschte, en zijnen zegen deelde!
Dat op uw minnaars daalde een regen van geluk!

30.

Vermids de brand des twists neêrblixemt hooge muren,
En voorspoed in de schoot van vrede en eendracht rust,
Moet vrede in u altijd en eeuwiglijken duren,
120 En 't vuur des dullen krijgs steeds blijven uitgeblusht.

31.

Om onzer broedren wil, ter liefde van de vrunden,
Die gij een herberg strekt en aangename woonst,
Wij hertelijker nog u vrede en welvaart gunden,
En wenschen, dat gij groeit en bloeit op 't alderschoonst'.

32.

125 Om d' heil'ge dorpels ook, die binnen uwe vesten
Geplaatst zijn, en betreën van Aärons geslacht,
Ik steeds betrachten wil al 'tgeen u dient ten besten,
Gelijk een, die uw heil zijn heil te wezen acht."

Door een is 't nu voldaan.

108. Munster, (hier) hoofdkerk.

AAN DEN BRUIDEGOM
 LAMBRECHT JACOBSZ.^{XXI}
 MET ZIJN BRUID
 AECHTJEN ANTHONIS,

VEREENIGD ANNO 1620, DEN 28. VAN HOOIMAAND.

DE Schilderkunst, die praat met duizend oude stukken,
 Die aan den Tiber als Godin wordt aangebeên
 Van aller geesten puik, dat vurig derwaards heen
 Zich spoedt, om met doô stof het leven uit te drukken,

- 5 Dees, hoe aanlokkend, kost de zinnen niet verrukken
 Van onzen schildergeest, die, in 't gemoed bestreên,
 Geen doode verw vernoegt, albast noch marmarsteen,
 Om een ontloken bloem in 't Nederland te plukken.

- Na veel raadslagens hij 't Geheimenis dus vraagt:
 10 „Waar mag mijn eegaâ zijn? Hoe noemt men deze maagd?”
 „Aecht!” galmde 't Heiligdom. Dies, om nu uit te kiezen

Van duizend Aechten één, keerde onze Bruïgom thuis,
 En zocht zijn troost, zijn helft, zijn Bruid, met druk en kruis;
 En, in midzomer, vond zijn Aecht in 't Hof der Vriezen.

KLINK-GEDICHT^{XXII}

[op de „Warande der dieren”].

ONtkerkerd van het Lijf, mijn Ziel korts ging spanceeren,
 En vond een groen Warande, alwaar zij trotsch en fier
 Zag treden op het kruid en spelen menig dier,
 Ook vooglen, licht en vlug, van allerhande veêren.

XXI. Bekend Friesch schilder en Mennoniet-Prædikant. Hij won, te Kleef, Govert Flink voor de kunst, en bracht hem te-rug naar Holland.

Dit sonet schijnt het eenige gedicht, dat Vondel schreef in de tweede helft van 't jaar 1620. Hij klaagde „van groote ongelegentheit sijner melancoleusheits halven” en onttrok zich op dien grond aan zijn kerkelijke bediening.

XXII. In de eerste uitgave van de „Vorstelijke Warande der Dieren” (1617) komt deze Klinkert wel voor; maar aangezien hij een geheel ander punt van uit-

5. Dees, de Schilderkunst. — 9. Geheimenis, Orakel. — Klinkgedicht.
 1. Korts, onlangs.

5 „O,” sprak zij, „laat den tijd niet vruchteloos passeeren;
 Hebt acht op haar bedrijf en onderling gezwier,
 Misschien de Wijsheid ook verborgen schuilt alhier:
 Van Dieren mogen doch de Menschen zeden leeren.”

Zij lag hier op haar luim, en hield haar wechgescholen,
 10 En monsterde al het Choor der gener, die hier dolen;
 Ten laatste, leerens zat, zij 't lichaam wedervand;

Beval de Kunst-Godin eens Dichters, met zijn dichten
 En Beeldenaar, uit jonst, dees Idé te verlichten,
 Om elk die aan te bién tot een dier-weerdig pand.

gang heeft dan de „Vermakelijke Inleidinge”, kan men hem bezwaarlijk aan Vondel toeschrijven. Hij schijnt van Pers te zijn, die „de Kunst-Godin des Dichters beval” „dees Idé” met zijn dichten en met den Beeldenaar (de reeks van afbeeldingen) te „verlichten”.

5. Zij, de ziel. — 6. Haar, der dieren.

AANTEEKENINGEN

OP HET EERSTE DEEL.

Théophile Gautier vraagt, in zijne „Comédie de la Mort”, den Lezer verschooning, dat hij laat:

„... par un portail si triste
„S’ouvrir fatalement ce volume nouveau.”

Droevig, in den eigenlijken zin, somber, zou het voorportaal van Vondels Werken niet geweest zijn, al had ik op de eerste bladzijde dezer nieuwe uitgave het oudste bekende vaers van den dichter laten drukken; maar ik ontzag mij toch de kans te loopen, dat ik „Phœbi jeught” niet „verheucht” zou hebben, met, als voorspel van Vondels poëzie, aan zijn „Schriftuerlijck Bruylofts Reffereyn” de eerste plaats in te ruimen. Aangenamer en niet oneigenaardig kwam mij vóór, de reeks der werken te openen met eene zeer oude „Dedicatie” van Vondels hand, den dichter meer waard dan de hier volgende gebrekkige rederijkersrijmen. Toch mogen zij niet onderdrukt worden. Wij maken geen bloemlezing; wij laten de historie spreken.

Schriftuurlijk Bruilofts-Referein

OP HET HOUWELIJK VAN

JACOB HAESBAERT

MET

CLARA VAN TONGERLO,

GECOMPONEERD IN JUNIO 1605.

Verheugt „o Phœbi jeugd! „ door dezen zoeten tijd!
Den Zomer, door zijn deugd „ vertoont zijn groene blaären;
’t Gevogelt zich vervreugt, „ t’ gediert in ’t Bosch verblijdt;
t’ Veld lacht elk toe verjeugd, „ vliedt wech alle bezwaren!
5 Droefheid, neemt fluks uw keer! nijd, strijd, wilt henenvaren!
Voor u de Bruiloft wijkt, zoo gij daar komt ontrent.
Klein, groot, ja wie t’ mag zijn, jong’ jeugd oft grijze haren,

1. Phœbi jeugd, zonen van Apollo.

- Zijt well'kom in 't gemeen; weest gegroet hier present,
Die om vergaaden hier, u zoo oodmoedig kent,
- 10 In liefd' stichtlijk verheugd, bij-een met rein manieren.
Dus zeg ik nog: vliedt fluks van hier, gij nijdig tieren!
Laat Jonst begeerig zijn, gelijk eens Hirts bestieren, (ken,
En d' *Haas baart* zijn kracht snel, om loopend d' Hond t' ontwij-
Snakkend naar 't water *Claar*; 'k en kan 't beter gelijken.
- 15 Geenszins en laat in zang „ Hymenæus zijn verhoogd
Noch Thalassus geklang; „ maar Godes lof voortbrengen:
Hoe hij overvloed schank, „ en 't water gansch verdroogd,
Zonder iemants bedwang, „ betoond' zoo vreemde dingen:
Uit 't water wijn zeer klaar als een fontein deed springen,
- 20 Vervuld' zes kruiken vol, in 't Galileesche land;
Te Cana in de Stad, een Bruiloft zonderlingen,
't Eerste teeken Christi, men elk maakte bekend.
Door zulks ons merk'lijk leert, dat in 't Huwlijks-verband
Alleen men eerlijk hoort te houden goed' geruchten:
- 25 Den getrouwden hij meest behoeden zal voor schand':
Wie hem met lust bemint, en derft voor niemant duchten,
Zoo liefd' begeerig haakt, als 't Hirt doorsnelt gehuchten
En d' *Haas baart* zijn kracht snel, om loopend d' Hond t' ont-
wijken,
Snakkend naar 't water *Claar*; 'k en kan 't beter gelijken.
- 30 Wat Christus, met zijn Bruid, „ elk-een te kennen geeft,
Laat ons, met goed beduid, „ elkander daarin stichten,
Die hij met zoet geluid „ zoo vriendlijk roept beleefd:
„Komt, overschoone spruit, „ die mijn hert kan verlichten!
Mijn peerl, mijn edelgrein, ter weiden komt bedichten!
- 35 Schoon' bloem en Roos int dal, nooit minnaar mijns gelijk.
Voor niemant zijt bevreesd. Rein' Duive! wilt niet zwichten,
Die uitverkoren zijt! Mijn jonst, [zou oon] afwijk,
Al laagdi hier veracht, int bloed, op t' veld, int slijk,
Vertreden van elk-een, nochtans u niet begeben,
- 40 Maar wiesch uw aanschijn schoon, welriekend met praktijk,
9. Oodmoedig, zachtmoedig, minzaam. — 12. Jonst, gunst; zinspeling op den naam der Rederijkkamer *Wt levender Jonste*. — Begeerig zijn, verlangend zijn (zich te uiten). — 14. 'k En kan 't beter gelijken, ik kan 't niet beter vergelijken. Dat 'k En zal nog bij *Claar* te verstaan zijn: Claarken van Tongerlo! woordspeling van geringe qualiteit. — 15. Hymenæus, de (Grieksche) huwelijksgod. — 16. Thalassus, de Gr. bruiloftsgod. — 21. Zonderlingen, merkwaardig. — 26. Derft, behoeft. — 27. Doorsnel, heeft de oude druk. — 34. Edelgrein, edelgesteenten. — Bedichten, nabijkomen. — 37. Zou oon afwijk, zou zonder fout. De uitg. hebben „zonder” en laten „zou” wech.

Balsemd' uw zoeten reuk, boven al waard verheven.
 Als gij schier waart vernield, mijn liefd' vurig gedreven,
 Als d' *Haas baart* zijn kracht snel, om loopend d' Hond t' ont-
 wijken,
 Snakkend naar 't water *Claar*; 'k en kan 't beter gelijken.

- 45 Gods kerke, de Bruid recht, „ 't lichaam Christi eenpaar
 Van Christo, haren echt, „ werd zij zalig naar reden,
 Zeer lieflijk hij beslecht „ al haar zaken eerbaar,
 Mint, naar reden en recht, „ alleen zijns lichaams leden,
 Die al ter Bruiloftfeest lieflijk werden gebeden,
 50 Verkoren volk alleen, uit goedaardig geslacht;
 't Bruiloftskleed zij ontfaan door dezen Vorst vol vreden;
 Zijn Bruid wordt bovenal aldaar waardig geacht,
 Zittend' in Haar Throon na de genooden wacht,
 In witte zijd' gekleed, met peerlen fraai behangen;
 55 Een kroone zij ontvangt, van den Bruid'gom gewracht,
 Een Trouwring, haar bedacht, „ Zijns geests, heeft zij ontvan-
 Hierom spoedt u ter feest, begeerig met verlangen, (gen.
 Als d' *Haas baart* zijn kracht snel, om loopend d' Hond t' ont-
 wijken,
 Snakkend naar 't water *Claar*; 'k en kan 't beter gelijken,

PRINCE.

- 60 Princen, de Bruid present, „ voor al die zijn vergaard,
 Laat ons voor t' slot end' end, „ 't geluk haar lieflijk bieden;
 Dat God zijn zegen wendt, „ als David ons verklaart,
 In zijn Psalm maakt bekend, „ klaarlijk voor alle lieden:
 „ Wel, die den Heere vreest! Geluk zal hem geschieden,
 65 In al zijn wegen zal verleenen overvloed.
 Uw wijf zal gelijk zijn den wijnstok, na 't bedieden,
 Die vrucht draagt t' zijner tijd, zij zal ontvangen spoed;
 Aan den Disch, als een kroon, u kinders lieflijk zoet,
 Als olijfranken schoon, zult gij ze klaar aanschouwen,
 70 Met veel weldaden meer van God verkrijgen goed:
 De Heer geev' haar doch kracht, om in liefd' niet te flauwen,
 Maar Jonst hen voege t' zaâm, begeerig na vreeds dauwen,
 Als d' *Haas baart* zijn kracht snel, om loopend d' Hond t' ont-
 wijken,
 Snakkend naar 't water *Claar*; 'k en kan 't beter gelijken.

Liefde verwintet al.

Nieuwjaars Lied,

A^o. 1607.

gesteld op den toon van den 2den Psalm.

D E Dood „ zeer snood „ d' Aarde haar pijlen bood,
 D' Ondeugd „ verheugd „ was met haar Helsche scharen;
 Deugd vlood „ door nood „ durfde haar niet geven bloot;
 Haar vreugd „ verjeugd „ veranderd' in bezwaren,
 5 Om dat „ den pad „ der Waarheid, werd bestreden;
 De Trouw „ met rouw „ zeer deerlijk was verplet;
 Liefd's schat „ Gods stad „ de vrucht in 't lustig Eden —
 Een vrouw „ (te flauw „ eilaas!) elk waas besmet.

Maar 't Licht „ 't Gezicht „ der Blinden, die 't al sticht,
 10 Bekleedt „ met vreed „ een spruit wiens TROUW MOET BLIJKEN,
 Wiens plicht „ opricht „ elks Heil, met Liefdes schicht,
 Bestreed „ het wreed „ geslacht, 's vijands praktijken:
 D' Oodmoed „ hem voedt „ in Davids Stad onrustig:
 Een kroon „ zeer schoon „ hij biedt, van God gewracht:
 15 Doet boet „ met spoed „ voor deez' Ziel-Rust wellustig:
 Gods Zoon „ tot loon „ t' Leven uit Sion bracht.

Dit Lam „ Gods Stam „ 't welk Satans macht benam,
 Zijn' bruid „ de spruit „ die zijn hart heeft ontstolen,
 Waarnam „ en kwam „ tot haar, der Jonsten vlam,
 20 Om uit „ 't besluit „ der feest niet meer te dolen.
 Haar deel „ 't Juweel „ 't nieuw Paradijs verheven,
 Schonk haar „ 't Nieuw-Jaar „ Christus d' Opperste pand;
 Een eël „ prieel „ Gods Geest, der Eng'len leven,
 Alwaar „ dit paar „ des levens Boom herplant.

25 Het kind „ bemint „ de Liefd', die 't kwaad verwint;
 Elk noodt „ minioot: „ kiest mijn eenvuldig wezen;
 Die blind „ gezind „ u tot 's Doods vruchten bindt,
 Ontbloot „ divoot „ uw eigen wil misprezen,
 En tracht „ bedacht „ om zuiveren inwendig
 30 Uw Hart „ verward „ bevlekt, van 't Aardsch gekwel;
 Verwacht „ d' Eendracht „ na dit Leven ellendig;
 Gij werdt „ van smert „ vrij, door Emanuël.

PRINCE.

Verlaat „ dan 't kwaad, „ gij, Princen, metter daad;

26. Minioot, lief.

- Aanziet „ verdriet „ noch kruis, om zijn herboren,
 35 Al staat „ vleesch-raad „ en poogt naar 's wer'lds onmaat,
 Rust niet „ maar vliedt „ naar Bethlehem verkoren,
 Beschreit „ uw leid, „ zoo komt u mild te baten,
 't Kind klein „ 't welk pleyn „ u heerschen moet vooraf;
 Want scheidt „ Goedheid „ van u (door s' Deugds verlaten)
 40 Deez' rein „ Fontein „ uw Hert niet zuivren zal.

LIEFDE VERWINNET AL.

De Jacht Van Cupido.

- IN het zoetste van den tijd,
 Als Zephyrus Flora vrijt,
 Als Phoebus, met helder stralen,
 Taurus snel ging achterhalen,
 5 Kwam Cupido, Venus' zoon,
 's Morgens tot zijns moeders throon,
 Eer Tithons bruid, met verlangen,
 Vertoont haar bloeyende wangen.
 Venus lag in ruste zoet,
 10 Die door Lethes werd gevoed;
 Cupido, met heuscher spraken,
 Onverziens haar deed ontwaken:
 „Moeder! (riep hij) slaapt gij zacht?
 k' Neem oorlof, ik ga ter jacht.”
 15 Zij ontsprang en goedertierig
 Schoof op haar gordijntjens gierig:
 „Wel (sprak zij), mijn zone waard!
 Aanvangt gij uwe dagvaart?
 Ik wensch, u kracht zoo vermeere,
 20 Dat niemand u pijlen keere;
 Keert in tijds tot mijn paleis,
 Fortuin bejonstig u reis!”
 Floeks heeft zich Cupido waardig
 Tot de jacht snel gemaakt vaardig;
 25 Niet, als Adonis, beangst
 Om der wilder dieren vangst,
 Maar om hemel en aard' tranig
 Zich te maken onderdanig.

2. Als 't Westen-windtjen met de bloemen koost. — 3, 4. Als de Zon in het teken van den Stier kwam. — 7. Titons bruid, Aurora. — 10. Waarin men alles vergeet. — 15. Ontwakend sprong zij op in (of uit het) bed. — 25. Beangst, begeerig. — 27. Tranig, aangedaan.

- Hij streelde zijn haar verguld,
 30 Zijnen koker hij vervult
 Met zijn pijlen, tweed bezuren,
 Doch verscheiden van naturen,
 Waarmeê hij, zonder geschil,
 De minnaars pijnt naar zijn wil;
 35 Hij ontsloeg zijn wakker vlerken,
 Om zijn krachten te doen werken;
 Eer hij toegemaakt vol jonst
 Was, door der Charites konst,
 Zag hij 's werrelds lamp verschijnen,
 40 Dies hij tot de reis ging pijnen.
 Aura end' Zephyrus beid'
 Speurend, dat hij was bereid,
 Als voorboden gingen zweven,
 Beekskens, blaadren deden beven;
 45 Cupido haar volgde snel,
 Om spelen t' gewoonlijk spel.
 Beiden, menschen ende Goden,
 Haast vernamen, door dees boden,
 Wat kwale haar overviel,
 50 Tot beroering van haar ziel;
 Maar eer zij konden ontluchten
 Dezen schutter, t' pijnlijk zuchten,
 Werden zij, in korter stond,
 Van zijn pijlen wreed doorwond;
 55 Gelijk 't nachtegaalken jeugdig,
 't Welk, in t' kwinkeleeren vreugdig,
 Onverziens zich vindt bezet
 In des vooglaars listig net,
 Alzoo dees vrijen in orden,
 60 Moesten Liefdes slaven worden.
 Jupiter, uit den Olimp,
 Die voormaals, met spot en schimp,
 Dezen jager ging begekken,
 Most nu Liefdes keten trekken;
 65 Appollo en Pluto rijk,
 Mercurius, vol praktijk,
 t' Most al onder zijn jok buigen:
 Mars most Venus borsten zuigen,
 Niet de rechter borst vol wijn,
 70 Maar de slinke vol venijn;

31. Twreed bezuren, zeer wreed te bezuren, die men zeer wreed bezuren moet. — 38. Chariten, Gratiën. — 41. Aura, 't windtjen. — 49. Haar, den menschen en den Goden.

- Lyaeus, voor zijn zoete druiven,
 Most van Liefdes spijs kluiven;
 t' Kind hield d' overhand in t' perk
 Over menschen, Goden sterk,
 75 Ving en schoot stadig vol kwalen,
 't Waar te lange om verhalen;
 En, gelijk t' vermoeide hert,
 d' Welk in strikken is verwerd,
 En 's jagers list is beproevig,
 80 Schreydet bitter tranen droevig,
 Alzoo ook met tranen elk
 Most vervullen Venus' kelk;
 Deze schutter, naar zijn wenschen,
 Trefte Goden ende menschen.
 85 Den tijd, die (steeds onvermoeid)
 Gedurig voortvaart en spoeit,
 Liet Hesperus zien, terwijl
 Cupido verschoot zijn pijlen;
 D' avond dekte s' werrelts oog,
 90 d' Weeldrig kind naar Paphos vloog,
 Om zijn Moeder te verzellen,
 En zijn avontuur vertellen;
 Als Venus haar kind vernam,
 Zij hem in haar armen nam.
 95 Zijn komste was haar vermaaklijk,
 Schonk hem mild den nektar smaaklijk,
 Tot dat hun den zoeten nacht
 Stillekens in ruste bracht.

LIEFD' VERWINNET AL.

Bl. 5. Uitvaart en Treurdicht van Henricus de Groote. *Meermalen is de verklaarbare vraag gedaan, of deze fraaye klaagzang niet van een jaar of tien later is dan de op Henri IV voltrokken moord. Inderdaad steekt het vaers gunstig af bij de fabels „Gulden Winkel” en „Warande der Dieren”. Maar het sonet „op het 12-jarig Bestand” (bl. 4) is van gelijke qualiteit en dagteekent van 1609. — Kort na de tijding van den moord schijnt de „Uitvaart” niet gemaakt; want dan behoefde Vondel niet te zeggen:*

„Waarom de tranen nog bepeerlen onze wangen.”

Dat deze gedichten vloeyender en warmer zijn dan de door Pers bestelde, half vertaalde, bijschriften voor bestaande plaatjens is, overigens, natuurlijk.

71. Lyaeus, Bacchus. — 87. Hesperus, de avondster.

- Bl. 9 v. 160, staat: „Hemelwaarts”, lees: „Hemelwaards”.
- „ 11, reg. 11, lees: „verdorventheid”.
- „ 13, reg. 27, staat: „is”, lees: „zij”.
- „ 17, reg. 12 v. o., lees: „Terwijl”.
- „ 17, reg. 11 v. o. lees: „berg”.
- „ 18, lees: „HET EERSTE DEEL”.
- „ 25, v. 242 staat: „alsins”, lees: „alszins”.
- „ 26, v. 289, lees: „u”.
- „ 33, reg. 23 v. b. lees: „ende”.
- „ 39, reg. 28 v. b. lees: „HET TWEEDE DEEL”.
- „ 41. *Noot bij v. 796: De uitg. van 1612 heeft „om zeerste”.*
- „ 42, v. 837—838, lees: „verscheeden” en „verbreedten”.
- „ 47, v. 1017, lees: „hert” en niet „dan”, maar „als”.
- „ 51, v. 1166, lees: „Opdat”.
- „ 56, v. 1335 lees: „Memphidis”; en sluit het vaers met; v. 1352, lees: „Misraijns”. *Als noot: 1348 Rustig, van zessen klaar.*
- Bl. 57, *In de uitg. 1612 springt alleen het eerste vaers van elke strofe een vierkant in.*
- Bl. 59, lees: „HET VIERDE DEEL”; v. 1459, lees: „Memphis throon”. V. 1460, lees: „kleinen”. *In de noot: „bleef”).*
- Bl. 63, v. 1617, uitg. 1612 heeft „behijzelt”.
- „ 68, lees: HET VIJFDE ENDE LAATSTE DEEL”.
- „ 69, v. 1825, *schrapp de komma aan 't eind.*
- „ 71, r. 22, lees: „ISRAËLIJSCHEN”.
- „ 73, r. 15, lees: „ende”.
- „ 74. *Opmerkelijk is, in het slot-choor de uitdrukking, dat 's Hemels goedheid hier op 't Tooneel herspeeld is”. Op bl. 78 wordt gezegd, dat „het evenbeeld van Israëls triomf weêr zoo aardig volspeeld is op 't Nederlandsch Tooneel”. Verg. de Noot XX, bl. 347.*
- Bl. 75, v. 2072 lees: „Iesum”.
- „ 76, v. 2142 „ „Joden”.
- „ 77, v. 2151 „ „Iesus”.
- „ 79, v. 27, staat: „uw”, lees: „u”. V. 45—46 lees: „Bourgonsche”, „Spaengien” en „Orangien”.
- Bl. 80, v. 63, staat: „uw”, lees: „u”.
- „ 80, „Eerdicht” staat: in de uitg. v. 1636, *vóór het „Pascha”. In het stukken „Op de Verlossinghe Israëls”, lees overal de „y”, behalve in „altijt”. In 't „Eer-dicht wordt het voornaamwoord „syn” gespeeld.*
- Bl. 81, 4e v. van 't 2e viertal, heeft niet „wreeken”, maar „wercken”.
- Bl. 86, v. 101 lees: „Vrankrijk”.
- „ 90, v. 248 staat: „end,” lees: „en”.
- „ 91, v. 313 lees: „niet-te-min”.
- „ 114, reg. 19 en 20, lees: „werd”.

- Bl. 144, r. 19 en 20, lees: „werd”. R. 1 v. o. lees: Ierusalem.
 „ 146, noot, reg. 1, lees: 1—4.
 „ 165, in 't opschr. lees: van de, en poëten. In Noot XIV, reg. 11, lees: „4den dag der 2de week”. Bij Heyns luidt de volle titel van het onderdeel: „Bartassi Abraham ende Moyses ofte Derde dag vande Tweede weke. Inhoudende Het Beroep. De Vaderen. De Wet. De Hooft-mannen vertaelt door Zacharias Heyns, tot Zwol. T' Amsteldam, gedrukt by Paulus van Ravesteyn. Anno 1621. „'t Is opgedragen aan den „Edele, Erentfeste, Manhafte Joncker Ernst van Rede,” een tafelvriend van Heyns en die den Franschen Bartas bij zich droeg.
 Bl. 168, v. 10, lees: „(Onaangenaamste kraal)”, en schrap de , achter v. 9. Die „onaangenaamste zanger” is Vondel-zelf. Schrap, in de noot, wat de text heeft.
 Bl. 190, opschr. lees: „en de”.
 „ 217, Noot: LXV, 15, Verschuld, door schuld verdiend.
 „ 247, reg. 6, lees: „wijlen Guillaume de Saluste”. Reg. 7: schrap: „de” vóór „Phoenix”. Reg. 8, schrap: „Ende nu”; verander „Nederlandsch” in „Nederduitsch”. V. 13, lees: „Iesus”.
 Reg. 5 v. o. lees: „1620 (bij Dirck Pietersz. Pers)”.
 Bl. 327 in de noot op v. 14 lees: „Ernst”.
 „ 336 schrap de aantek. bij v. 193.
 „ 347 lees: TREURSPEL DER JODEN.
 „ 386, Noot op 993: „afgekeurd”.

INHOUD

VAN HET EERSTE DEEL.

	Blz.
Opdracht.	V
Bericht bij de Uitgave van het Eerste Deel.	VII
Dedicatie aan de Jonkvrouwen van Vriesland en Over-Yssel. 1607.	1
Oorlof-Lied. 1607.	2
Op het Twaalfjarig Bestand der Nederlanden. 1609.	4
Uitvaart en Treurdicht van Henricus de Groote, Koning van Vranckrijck en Navarre (1610).	5
Het Pascha, ofte de Verlossinghe Israëls uit Egypten,... op 't tooneel gesteld. 1612.	11
Voorreden, tot „den goedwilligen Lezer”	11
Epistre a mon Seigneur Iean Michiels van Vaerlaer	14
Kort begrijp van de Trage-comedie	17
Het Pascha	18
Vergelijkinge van de verlossinghe der Kinderen Israels met de vrijwordinghe der Vereenigde Nederlandsche Provinciën	78
Op de Verlossinghe Israels, door <i>Ghetrou altijdt</i>	80
Eer-dicht op de Verlossinghe van Israel, door Gerbrant Adriaensz Bredero	80
Klinck-vers op de Verlossinghe der Kinderen Israels, door Willem Bartiëns	81
Lofzang, toegeëigend aan Mr. Willem Bartiëns (1620)	81
Op Mr. Willem Bartiëns	84
Hymnus ofte Lof-gezang over de wijd-beroemde Scheeps-vaart der Vereenigde Nederlanden. 1612	84
Den Gulden Winkel der Konst-lievende Nederlanders. 1613	94
Opdracht aan Abraham de Wolf	94
Dirck Pietersz. aan allen Deugd- en Kunstlievenden	98
Den Mensch, enz.	98
Raadsel des Dichters	146
Vier Uitersten (1616—19)	147
Het Laatste Oordeel (1616—19)	148
Jaar-zang (1616—19)	148
Hemelvaart-zang (1616—19)	149
Pinxter-zang, op de stem van den C. psalm (1616—19)	150
Pinxter-zang, op de stem van Maria Lofzang (1616—19)	151

	Blz.
Aandachtige Betrachtinge over Christus' Lijden, uit den Hoogd. vertaald door M. L. B. en door J. V. V. ter loops gerijmd (1616—19)	152
Zedig Gedicht van de Ijdelheid der menschen en wankelbaarheid der Konink-rijken (1616—19)	160
Houwlijk-Zang tusschen God en de Geloovige ziele (1616—19)	162
De Vaderen, ofte het 2e deel van de 3e dag der 2r weke, vervattende Abrahams Offerande... uit het Fransch in Nederduitsch vertaald, naar Guillaume de Saluste, Seigneur du Bartas 1616	165
Klinkert, op de vertaling van Zach. Heyns	165
Op de afbeelding van Zach. Heyns	166
Klink-veers over Abrahams Offerande	166
Inhoud	167
Zedig Oorlofs verzoek	168
De Vaderen	168
Vorstelijke Warande der Dieren. 1617	180
Vermakelijke Inleidinge	180
Van 't Peerde, enz.	186
De Heerlijkheid van Salomon of het 2e deel van de 4e dag der 2r weke, gedicht bij wijlen Guillaume de Saluste; Heere van Bartas, uit het Fransch in Nederd. vertaald 1620	247
De Vertaalder aan Keizeren, Koningen en allen geweldigen op aarden	247
Opdracht aan den Heer Dierick Korver. Loumaand 1620	248
Voorreden	249
Het Inhoud	250
De Heerlijkheid van Salomon	252
Op de Aankomste van de Koninginne van 't Zuiden te Hierusalem	252
De Helden Godes des Ouden Verbonds 1620	286
Aan de Oudvaderen, Priesteren, Koningen, Profeeten en Helden	286
Opdracht aan den wijzen, geleerden en welervaren Heer Johan Fonteyn	287
Aan den opmerkenden en verstandigen Lezer	289
Klinkert	293
Adam enz.	293
Hymnus of Lofzang van de Christelijke Ridder. 1620	332
Klinkert, op de wonderlijke reize van Willem Cornelisz. Schouten	339
Sur l'admirable navigation de Guillaume Schouten	340
Grafschrift op Bredero	340
Op de afbeelding van Joan van Oldenbarnevelt	341
Geuze-Vesper of Zieke-troost	341
Gesprek op het Graf van Joan van Oldenbarnevelt	343
Het Stoksken van Joan van Oldenbarnevelt	343
Krachteloze Papenblixem	344
Op Simon Episcopus	345
Op Jacobus Arminius	345
Op Johan Uytenbogaert	345
Op de Boeten, betaald door Peter Schrijver	346
Op een Moordpasquil	346
Hierusalem, verwoest, Treurspel	347
Aan mijn Broeder, op het Treurspel der Joden, door Guilhelmus Vondelius	347
Opdracht aan den erentfesten, achtbaren, wijzen, en voorzienigen Heere Cornelis Pietersz. Hooft	348
Aan den gedichtlievenden Lezer	350

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL.

	Blz.
Het Inhoud	357
Aan de Joodsche Rabbijnen	359
Hierusalem, verwoest	360
Davids Lofzang van Hierusalem	427
Aan den Bruidegom Lambrecht Jacobsz. met zijn bruid Aechtjen Anthonis. 1620	431
Klink-gedicht (op de „Warande der dieren”)	431
AANTEKENINGEN; daarin: de Verbeteringen en voords:	
Schriftuurlijk Bruilofts-Referein op het houwelijk van Jacob Haesbaert met Clara van Tongerlo. 1605	432
Nieuw-jaars Lied. 1607	435
De jacht van Cupido	436

